Buddhadatta's Manuals

Pali Text Society
TEXT SERIES Nos 14, 15

Buddhadatta's Manuals

PART I

ABHIDHAMMĀVATĀRA AND
RŪPĀRŪPAVIBHĀGA

PART II

VINAYAVINICCHAYA AND
UTTARAVINICCHAYA

Edited by
A. P. BUDDHADATTA

Published by
THE PALI TEXT SOCIETY, LONDON
Distributed by
ROUTLEDGE & KEGAN PAUL LTD.
LONDON, HENLEY & BOSTON

Part I first published 1915
Part II first published 1928

ISBN 0 7100 0654 3
Pali Text Society

Printed in Great Britain by
Redwood Burn Limited
Trowbridge & Esher

Buddhadatta's Manuals

PART I

ABHIDHAMMĀVATĀRA AND RŪPĀRŪPAVIBHĀGA

Summaries of Abhidhamma

EDITED

BY

A. P. BUDDHADATTA

BHIKKHU, OF AMBALAṄGODA, CEYLON

INTRODUCTORY NOTE.

THIS is the second time that the Pali Text Society is indebted to Buddhadatta Unnānsē for the *editio princeps*—absolutely *princeps*—of two leading Pali classical manuals of the Middle Ages on Abhidhamma. His edition of Anuruddha's *Nāmarūpapariccheda* appeared in the *Journal* 1913-14. Young in years, and unblessed, alas! with robust health, he has already a considerable list of published works to his credit. At my request he has supplied us with a few autobiographical notes.

He was born in 1887 at Polwatta, a suburb of Ambalangoḍa in Ceylon, signifying Cocoanut Grove. His family name is Karāva, or Kaurava, and he is the youngest of four, three brothers and a sister, now orphans. At five years old he went to the local native school; after six years he attended the English school for a twelvemonth. In 1899, while only twelve years old, he entered the Order, at the local vihāra of Aggārāma, under Siri Dhammādhāra, Rājaguru and Mahā-thera, and became a sāmaṇera, or novice. His teacher had lived many years in India and Burma, where under King Thebaw he had been appointed a "Royal Preceptor" (*rājaguru*). Under this Thera the boy for the next three years studied Pali.

Thereupon began his *Wanderjahre*, namely, by a journey with his teacher to Burma. There for two years he dwelt in a suburb of Moulmein, at the Ārāma (monastic court or garden) of Suvaṇṇa-maṇivijjota-ratana-sīmā, and under another Mahā-thera, Sāgarañāṇa, studied Burmese and Abhidhamma (philosophy). He mastered, committing

them also to memory, the following works: *Abhidhānappadīpikā*, *Bālāvatāra*, *Abhidhammatthasaṅgaha*,[1] *Dhātumañjūsā*, *Nāmamālā*, the *Dhammapada*, and the grammars *Kaccāyanavyākaraṇaŋ* and *Subodhālaṅkāra*. He carried off prizes at examinations, breaking previous records in so doing.

But his health suffered from the climate, and he had to return to Ceylon. Two years later, in 1907, he returned to Moulmein, and under both his former Burmese teacher and also Vijayārāmādhipati Paññāsāmi, Mahāthera, he continued to study philosophy with such success that, in 1909, at the "First Government Examination"—I use his words—the only Singhalese out of 600 candidates, the rest being Burmese, he passed first. The subjects were Pali language and grammar, philosophy, Burmese language and prosody. The following year he passed the intermediate examination (*majjhima-pantiyā*), again winning a prize. While in Burma he further made a beginning as author, publishing an Anglo-Burmese edition of the Abhidhānappadīpikā, and a Pali-Burmese *First Steps in Pali Conversation*. He also prepared an edition of the *Buddhaghosuppatti*, with a Burmese commentary.

In 1911 his health again compelled him to return to the Aggārāma of Ambalaṅgoda, where he has since resided. During this time he has written or edited and published the following pamphlets and books: A Singhalese Commentary on the *Abhidhamma-mātikā*, a Singhalese Edition of the *First Steps in Pali Conversation*, *Ātmadriṣṭichedanī*, *Buddhaguṇādi-dīpanī*, *Dharmāvavādamañjarī*, *Pamarīmayutuda*, *Satyadarsanaya*, *Visuddhi-Magga* (a new edition).

The Unnānsē is at present engaged in revising and collating for us, when time and health permit, a transliteration, from the Burmese printed edition, of Buddhaghosa's Commentary on the *Vibhaṅga*: the *Sammoha-Vinodanī*, made from the Burmese printed edition by Miss A. M. Dibben, who has also prepared the Index for the present

[1] Published by this Society in the *Journal*, 1884, and in an English translation as *Compendium of Philosophy*, 1910.

work. In the present volume he has only had the opportunity of reading the proofs of the former manual once, and none of reading those of the latter or of his Introductions and Appendix. He was good enough to give a very swift response to the plea, that the shorter manual might be included in this volume. Hence the responsibility for errors undetected in final revision cannot be laid at his door.

We sincerely wish him permanently improved health, and a continuance of the good will to lend the work of this Society the benefit of his aid.

In editing these two manuals he has rendered a service of no slight value to the study of that Abhidhamma tradition which has survived, in Theravāda Buddhism, to the present day. According to the legend, Buddhadatta recast in a condensed shape that which Buddhaghosa handed on, in Pali, from the Singhalese Commentaries. But the psychology and philosophy are presented through the prism of a second vigorous intellect, under fresh aspects, in a style often less discursive and more graphic than that of the great Commentator, and with a strikingly rich vocabulary, as is revealed by the dimensions of the Index. Of special interest, too, is it to see how slight are the structural elaborations made in Abhidhamma during the seven centuries that (probably) elapsed between Buddhadatta's day and the composition of that other standard manual: the *Abhidhammattha-saṅgaha* mentioned above. Everything had already been enunciated in the older works. So little was the modestly expressed ambition of Buddhadatta's Commentator (p. xviii) realized:—that the great man's death would leave others room to emerge from eclipse—a verse that forcibly recalls George Meredith's quip uttered at Tennyson's funeral:—'Well, A——, it's a great day for the minor poets!'

We hope in the near future to publish an English translation of at least the longer of the two manuals.

C. A. F. RHYS DAVIDS.

I.

ABHIDHAMMAVATĀRA.

CONTENTS.

PARICCHEDA		PAGE
	Editor's Introduction (Viññāpana) with Abridged Translation	xi
I.	Cittaniddesa	1
II.	Cetasikaniddesa	16
III.	Cetasikavibhāganiddesa	29
IV.	Ekavidhādiniddesa	32
V.	Cittuppattiniddesa	36
VI.	Ārammaṇavibhāga	43
VII.	Vipākacittapavattiniddesa	49
VIII.	Pakiṇṇakaniddesa	55
IX.	Puññavipākapaccayaniddesa	60
X.	Rūpavibhāga	64
XI.	Nibbānaniddesa	79
XII.	Paññattiniddesa	83
XIII.	Kārakapaṭivedha	85
XIV.	Rūpāvacarasamādhibhāvanāniddesa	89
XV.	Arūpāvacarasamādhibhāvanāniddesa	100
XVI.	Abhiññāniddesa	104
XVII.	Abhiññārammaṇaniddesa	108
XVIII.	Diṭṭhivisuddhiniddesa	112
XIX.	Kaṅkhāvitaraṇavisuddhiniddesa	116
XX.	Maggāmaggañāṇadassanavisuddhiniddesa	120
XXI.	Paṭipadāñāṇadassanavisuddhiniddesa	123
XXII.	Ñāṇadassanavisuddhiniddesa	125
XXIII.	Kilesapahānakathā	129
XXIV.	Paccayaniddesa	134
	Nigamana	137
	Appendix I.	139
	Appendix II.	141

VIÑÑĀPANAṆ.

VIMALA - VIPULA - BUDDHINĀ sātthakathā - tipiṭakapariyatti - dharena parama-veyyākaraṇena viññuppasattha-kittimatā Mahāvihāravaŋsālaṅkāra-bhūtena Bhadanta-Buddhadattācariyavarena viracito vividha-vicitta-naya-samannāgatābhidhamma - mahaṇṇavāvataraṇāya susampādita - tittha - sadiso ayaŋ Abhidhammāvatāro pana attha-vaṇṇanādīhi samalaṅkato cirakālaŋ pariyāpuṭo pi kālantaraccayena lekhaka-pamāda-patitehi dūsita-pāṭhehi samākulo ahosi; taŋ pana dūsita-pāṭha-haraṇena parisodhetvā Romanakkharehi likhitvā pesethā ti Great Britain mahārajje patiṭṭhāpitāya "Pāli Text Society" nāmāya Pāli-potthaka-muddāpaka - samitiyā kicca - sampādaka - dhurandhariyā Mrs. Rhys Davids nāmikāya paññāvatiyā ajjhesito pan' āhaŋ tassa ṭīkādayo pariyesitvā yathā-sattiyā parisodhetvā likhitvā niṭṭhāpesiŋ.

Ayaŋ pana gantho Maramma-raṭṭhe vā Laṅkādīpe vā aññattha vā na tāva muddāpito; imasmiŋ parisodhane Sīhalattha-vaṇṇanaŋ vā Marammattha-vaṇṇanaŋ vā pi na labhimha. Imassa pana dve ṭīkāyo saŋvijjanti: porāṇā, abhinavā ti; tāsu "Abhidhammattha-vikāsanī" nāma porāṇaṭīkā pana Abhidhammatthasaṅgaha-vaṇṇanā-kattubhūtena ācariyena Sumaṅgala - mahāsāminā viracitā, abhinava ṭīkāya mahantatarā; abhinavā pana khuddakaṭīkā Marammaraṭṭhe yena kenaci theravarena katā; Sāsanavaŋsādīsu pana ganthesu: khuddaka-ṭīkā porāṇā ti ca, mahantatarā abhinavā ti ca, khuddakā Laṅkādīpe Vācissara-mahāsāminā katā ti ca sandissati; na pana mayam etaŋ saddahāma, khuddakaṭīkāya abhinava-bhāvañ

ca Mārammikācariyena katabhāvañ ca bahūhi kāraṇehi ñātuŋ sakkuṇeyyattā. Sā pana khuddaka-ṭīkā Laṅkādīpe na vijjati, tasmā yadā 'haŋ Maramma-raṭṭhe avasiŋ, tadā taŋ Sīhalakkharehi likhitvā idh' ānesiŋ; sā pana imasmiŋ parisodhane bahūpakārā ahosi. Porāṇa-ṭīkañ ceva Abhidhammāvatārañ ca dakkhiṇa-Laṅkāya Batapole-nāma-gāme Subhaddārāmādhipatissa amhākaŋ hitesino Dhammapālattherassa santikā alabhiŋ, tasmā idha tassa nāmaŋ bahumāna-pubbaṅgamaŋ anussarāmi.

Imassa ganthassa kattā pana Buddhadattācariyavaro porāṇakehi ganthakārācariyehi ativiya pasattho ahosi, vuttaŋ hi Vinayavinicchaya-ṭīkācariyena:

> "Yo Buddhaghosācariyāsabhena,
> viññuppasatthena pi suppasattho,
> so Buddhadattācariyābhidhāno,
> mahākavi theriyavaŋsa-dīpo" ti.

Tatth' eva:

"*Mādisā pi kavī honti, Buddhadatte diraṅgate ti ādinā pacchimakehi pasatthatarehi abhitthuta-guṇo Bhadanta-Buddhadattācariyo veditabbo*" ti vuttaŋ. Aññe ca ṭīkāsaṅgahādi-ganthakārā ācariyā: "ācariya-Buddhadattattherena vuttan" ti ādinā imass' ācariyassa nāmaŋ bahumānapubbaṅgamaŋ dassesuŋ. Ekassutidhārī tikkhapaññavā ṭīkācariya-Sāriputta-saṅgharājā pi Abhidhammatthasaṅgahassa Sīhalatthavaṇṇanaŋ karonto samatha-vipassanādhikāre Buddhadattācariyassa Abhidhammāvatāraŋ anugantvā vaṇṇanaŋ akāsi, bahū gāthāyo pi tato uddharitvā nidassesi; aññesu ganthesu pi Abhidhammāvatārato uddhaṭa-gāthāyo sandissanti. Tasmā ayam ācariyo cevāyaŋ gantho ca porāṇakācariyāsabhehi ativiya garukatā ti ñātabbā.

Ayaŋ pan' ācariyavaro kasmiŋ kāle kattha avasi ti ce? Aṭṭhakathācariyassa Buddhaghosa-mahātheravarassa samakāle Laṅkādīpe ceva dakkhiṇa-Jambudīpe Kāveri-paṭṭanādīsu ca kālena kālaŋ avasī ti daṭṭhabbaŋ, kathaŋ? Imass' eva Abhidhammāvatārassa nigamane:

"Nānāratana-sampuṇṇe, vividhāpaṇa-saṅkaṭe,
Kāveri-paṭṭane ramme, nānārāmopasobhite,
Kelāsa-sikharākāra-pāsāda-patimaṇḍite,
kārite Kaṇhadāsena, dassanīye manorame,
vihāre vividhākāra-cāru-pākāra-gopure" ti ca,

"Uragapura-nivāsikena ācariyena Bhadanta-Buddhadattena kato Abhidhammāvatāro nāmāyaŋ" ti ca vuttaŋ. Iminā yev' ācariyena katassa Vinayavinicchayassa nigamane pi: "Iti Tambapaṇṇiyena parama-veyyākaraṇena tipiṭaka-nayavidhi-kusalena parama-kavivarajana-hadaya-paduma-vana-vikasanakarena kavivarāsabhena parama-ratikara-varavacanuggārena Uragapurena Buddhadattena racito 'yaŋ Vinayavinicchayo" ti pāṭho dissati; ayam pana pāṭho na ten' ev' ācariyena likhito, pacchā pana tassa sissabhūtena kenaci ācariyena likhito ti Vinayavinicchayaṭīkāyaŋ vuttaŋ; tathā pi tass' ācariyassa sabhāva-jānane ayaŋ pāṭho bahūpakāro hot' eva. Imasmiŋ pana vākye: "Uragapurenā" ti vacanena tass' ācariyassa jātanagaraŋ dassitan ti tassa yeva ṭīkāyaŋ vuttaŋ. Dakkhiṇa-Jambudīpe Uragapure jāto pi Laṅkādīpa-sambhūte Mahāvihāravaŋse pabbajitattā, tabbaŋsikānaŋ therāsabhānaŋ santikā dhammavinayādīnaŋ uggahitattā ca ayam ācariyo Mahāvihāravaŋsiko yeva. "Tambapaṇṇimhi jāto, tattha vidito, tattha āgato ti vā Tambapaṇṇiyo" ti Vinayavinicchaya-ṭīkāyaŋ vuttattā imehi kāraṇehi tassa Tambapaṇṇiyabhāvo veditabbo; Laṅkādīpo pi Tambapaṇṇidīpo ti pākaṭo, dakkhiṇa-Jambudīpe Tambapaṇṇi-nāmaya nadiyā lakkhito padeso pi tena nāmena pākaṭo ahosi.

"Tambaraṭṭhe vasantena, nagare Tañjanāmake" ti Paramatthavinicchaya-nigamane vuttattā ca taŋ ñāyati, tasmā Tambaraṭṭhe jātattā viditattā ca Laṅkadīpe āgatattā viditattā ca Tambapaṇṇiyo hot' eva. Ācariya-Dhammapāla-Anuruddha-Buddhappiyādayo therāsabhā pi ayaŋ Buddhadattācariyo viya kālena kālaŋ Laṅkādīpe ceva Jambudīpe dakkhiṇadisāya ca avasiŋsu; te pan' ācariyavarā pi Jambudīpe jātā ti maññāma.

Ayaŋ pana Buddhadattācariyo Buddhaghosācariyena

samāna-vassiko vā thokaŋ vuḍḍhataro vā ti sallakkhema, kasmā? So Buddhaghosācariyena sākacchaŋ katvā tass' ārādhanāya imāni Abhidhammāvatārādīni akāsī ti pākaṭattā; vuttaŋ hi Vinayavinicchaya-ṭīkāyaŋ: "Ayaŋ kira bhadanta-Buddhadattācariyo Laṅkādīpato sajātibhūmiŋ Jambudīpam āgacchanto bhadanta-Buddhaghosācariyaŋ Jambudīpavāsikehi paṭipatti-parāyaṇehi yutta-byatta-guṇopetehi mahātheravarehi katārādhanaŋ Sīhalaṭṭhakathaŋ parivattetvā sakala-jana-sādhāraṇāya mūlabhāsāya tipiṭakapariyattiyā aṭṭhakathaŋ likhituŋ Laṅkādīpaŋ gacchantaŋ antarāmagge disvā sākacchāya samupaparikkhitvā sabbalokātītena asadisena paṇḍiccaguṇena ratana-nidhi-dassane daḷiddo viya balava-paritosaŋ patvā aṭṭhakathā-m-assa kattukāmatañ ca ñatvā tumhe yathādhippeta-pariyantaŋ likhitam aṭṭhakathaŋ amhākaŋ pesetha, mayam assa pana . . . pakaraṇaŋ likhāmā ti tassa sammukhā paṭijānitvā tena ca: "sādhu tathā kātabban" ti ajjhesito Abhidhammaṭṭhakathāya Abhidhammāvatāraŋ, Vinayaṭṭhakathāya sa-uttaraŋ Vinayavinicchaya-pakaraṇañ ca akāsī ti anussūyate" ti. Iminā pana vākyena Abhidhammāvatārakaraṇāya paṭhamaŋ ajjhesako aṭṭhakathācariyo Buddhaghosattheravaro ti daṭṭhabbo, pacchā pana Sumati-nāmakena therena ajjhesito ahosi, vuttaŋ hi ettha:

"Ayaŋ Sumatinā sādhu, yācitena kato tato" ti.

Pūjāvalī-nāmake Sīhala-bhāsāmaya-dhammasaṅgahe pi: "Visuddha-buddhīn prasiddhavū Buddhadatta-nam mahā-arthakathācārīn veniyo pavā Vanavinisa(Vinayavinicchaya)-Buddhavaŋsa-Abhidharmāvatāra-arthakathāsankhyātavū[1] dharmakathā upadavannāhu Summati-nam mahaterakeṇekun hā Kaṇhadāsa-nam amātyayāge ārādhanāyen ma kaḷaha" iti. Imasmiŋ pana Pūjāvalī-ganthe Buddhadattācariyassa nāmānantaraŋ: "Prabuddha-buddhīn prasiddhavū Buddhaghosācārīn veni" iccādinā Buddhaghosācariyassa nāmaŋ dassitaŋ, tasmā mayaŋ avocumha: "ayaŋ pan' ācariyo Buddhaghosācariyena samāna-vassiko vā thokaŋ vuḍḍhataro vā ti sallakkhemā" ti.

[1] "Abhidharmārthasaṅgraha-arthakathā" iti dissati, duppāṭho ti maññāma.

Buddhaghosuppatti-nāmake pana ganthe: Buddhadattācariyo samuddamajjhe Buddhaghosācariyassa sammukho hutvā ti ādikā yā pavatti kathitā, yā ca aññā Buddhaghosācariyena Sīhalaṭṭhakathānaŋ jhāpitabhāvādi-pavatti tattha dassitā, tā mayaŋ na saddahāma, asaddahitabbakāraṇānaŋ bahuso dissamānattā; upari dassita-pavattiŋ yeva sārato gaṇhāma, saddahitabba-kāraṇānaŋ vijjamānattā.

Iminā pan' ācariyena na ayam eva Abhidhammāvatāro kato, atha kho: Vinayavinicchayo, Uttaravinicchayo, Rūpārūpavibhāgo, Buddhavaŋsaṭṭhakathā ti cattāro ganthā pi katā honti; tesu Vinayavinicchayo ūnavīsatisatādhika-catusahassappamāṇāhi gāthāhi patimaṇḍito, Buddhasīha-nāmikassa therassa āyācanāya Colaraṭṭhe Bhūtamaṅgala-gāme Veṇhudāsassa ārāme vasantena Accutavikkama-nāmassa Colaraññe kāle kato. Vuttaŋ hi tassa nigamane:

"Seṭṭhassa Colaraṭṭhassa, nabhibhute nirākule,
sabbassa pana lokassa, gāme sampiṇḍite viya,"
"kadalī-sāla-tāl' ucchu-nālikera-vanakule,
kamaluppala-sañchanna-salilāsaya-sobhite,"
"Kāvira-jala-sampāta-paripūta[1]-mahītale,
iddhe sabbaṅga-sampanne, maṅgale Bhutamaṅgale,"
"pavarākāra-pākara-parikhā-parivarite,
vihāre Veṇhudāsassa, dassanīye manorame,"
"tīranta-ruha-Vānira-taru-rāji-virājite,[2]
nānādijagaṇārāma-nānārāma-manorame,"
"cāru-paṅkaja-sankiṇṇa-taḷāka-samalaṅkate,
surasodaka-sampuṇṇa-vara-kūpopasobhite,"
"vicitra-vipul' accugga-vara-maṇḍapa-maṇḍite,
āvāsehi ca nekehi, accantam upasobhite,"
"uggatena ca thūpena, bhetvāna dharaṇī-talaŋ,
jitvā vāvahasantena, Kelāsa-sikharaŋ kharaŋ,"
"saradambuda-saṅkāse, dassanīye samussite,
pasāda-janane ramme, pāsāde vasatā mayā,"

[1] parisuddha°.

[2] tīranta-r-ubbhavā 'tīra-tarurāja-virājite (ṭīkāyaŋ ubhayathā pi dissati. Vānīro ti Vetasa-rukkho).

"vuttassa Buddhasīhena, vinayassa vinicchayo,
Buddhasīhaŋ samuddissa, mama saddhivihārikaŋ,"
"kato 'yan pana bhikkhūnaŋ, hitatthāya samāsato,
vinayass' āvabodhatthaŋ, sukhen' evācirena ca,"
"accut' Accutavikkante, Kalambakula-nandane,
mahiŋ samanusāsante, āraddho ca samāpito" ti.

Imassa pana ṭīkāyaŋ: "Kalambakula[1]-vaŋsa-jāte Accutavikkama-nāme Colarājini Colaraṭṭhaŋ samanusāsante ayaŋ vinicchayo mayā āraddho ceva samāpito cā ti iminā kālaŋ nidassetī" ti vuttaŋ.

Uttaravinicchayo pana paññāsādhika-navasata-mattāhi gāthāhi paṭimaṇḍito Saṅghapāla-nāmassa mahātherassa āyācanāya kato, tassa pana nigamane:

"Racito Buddhadattena, dhīmatā sucivuttinā,
suciraṭṭhiti-kāmena, sāsanassa mahesino" ti ca,
"Vinayācāra-yuttena, sādhu sakkacca sādaraŋ,
yācito Saṅghapālena, therena thiracetasā" ti ca,

vuttaŋ. Eso pana Vinayavinicchayassa aparabhāgo ti gaṇhanti, tena sambandhattā.

Rūpārūpavibhāgo pana rūpārūpa-vaṇṇanā-mukhena kato khuddaka-gantho; so pana Laṅkādīpe na vijjati, amhehi pana Marammaraṭṭhato ānīto; na tāva tatthāpi muddāpito. Tassa pana nigamane:

"Anena puññena tu Buddhadatto,
vihāra-saŋsāra-bhayā sumutto,
mahāmahaŋ rāga-vinodanaŋ sivaŋ,
anāsavaŋ sevatu khippam evā" ti

ettakam eva vuttaŋ.

Buddhavaŋsaṭṭhakathā pana Buddhasīha-theren' eva āyācite na Kāveripaṭṭane vasantena katā, tassā pana nigamane:

"Kāvīra-jala-sampāta-paripūta-mahītale,
Kāveri-paṭṭane ramme, nānā-narī-nar' ākule,"

[1] Kalambha°.

"kārite Kaṇhadāsena, saṇhavācena sādhunā,
vihāre vividhākāra-cāru-pākāra-gopure,"
"Godhā-salila-sampanne, dassanīyo manorame,
hata-dujjana-sambādhe, paviveka-sukhe sive,"
"tattha pācīna-pāsāda-tale parama-sītale,
vasatā Buddhavaŋsassa, mayā saŋvaṇṇanā katā" ti
vuttaŋ.

Imaŋ pana ganthaŋ Roman-akkharehi likhitvā niṭṭhāpite Marammaraṭṭhe Rangoon-nagare "Kavi-myet-mhan" nāme muddāyantālaye adhipatinī "Mah E Me" nāmā upasikā attano yante muddāpetvā aniṭṭhāpitaŋ Abhidhammāvatāraŋ mam' ācanaŋ paṭicca mama santikaŋ pesesi, so amhākaŋ bahūpakārāvaho ahosi, tasmā tassā upāsikāya pi puññabhāgo hotū ti paccāsiŋsāma. Tasmiŋ pana Marammapotthake ye visadisa-pāṭhā te "B" akkharena yojetvā dassitā honti.

Yaŋ pan' ettha amhākaŋ pamādajātaŋ, taŋ paṇḍitā vīmaŋsitvā va gaṇhantu.

Likhitam idaŋ mayā Laṅkādīpe Ambalaṅgoḍa-nagare Aggārāme vasantena tadārāmādhipatino Saddhammavaŋsa-joti-pāla-Siri-Dhammādhāra-Rājaguru-mahātherassa sissabhūtena Buddhadatta-nāmikena Sīhala-bhikkhunā

1457-me Buddhavasse Assayuja-māsassa kāḷapakkha-chaṭṭhamiyaŋ (20 September 1913) ti.

A. P. BUDDHADATTA.

Aggārāmaya,
Ambalaṅgoḍa,
Ceylon.

ABRIDGED TRANSLATION OF THE FOREGOING BY THE EDITOR.

The Abhidhammāvatāra, ever since it was written by the learned and venerable Buddhadatta Mahāthera, has been in continuous use among the students of Buddhist Scriptures, it being an invaluable aid to the study of the Abhidharma, or fundamental teachings of the Buddhist doctrines.

Having been requested by Mrs. Rhys Davids to supply her with a copy of the text, written out in Roman character, and free from errors that had crept into it by the hands of copyists, we undertook this transliteration after a careful research into several commentaries.

This book has never before been printed either in Ceylon or in Burma, or in any other country. In revising the text we had no access to either a Sinhalese or a Burmese paraphrase, though we are aware of the existence of two commentaries, which are, however, not mutually contemporary. The older commentary, entitled "Abhidhammatthavikāsani," was written by Sumangala-Mahā-Thera, the author of the commentary on Abhidhammatthasaṅgaha, while the newer one, which is smaller in volume, is believed to have been written by a Burmese monk.

A copy of the latter made by ourselves when we were in Burma, and a copy of the former procured from the Rev. Dhammapāla, the Incumbent of the Subhadrārāmaya at Batapola, in South Ceylon, were of great service to us in the work of revising the text.

That the author of this work was held as a personage of exceptionally high scholarly attainments by the eminent commentators Sāriputta - Sangharāja, Buddhaghosa, and other great scholars of the period, is unquestionable. In support of this fact, the following may be quoted from the Vinaya-Vinicchaya Commentary: "Mādisāpi kavī honti, Buddhadatte divaṅgate" ("When Buddhadatta has passed away, we also shall be recognized as pundits"). Moreover, the Abhidhammāvatāra has been quoted in many other books.

It may perhaps be of interest to the reader to learn a few

facts concerning the life of Buddhadatta. The following lines appearing at the end of this book (as well as the Vinaya-Vinicchaya) show that he, a contemporary of Buddhaghosa, was born in India, and lived, at different periods, both in Ceylon and at Kāveripaṭṭana, and other places in Southern India :

"Kāveri-paṭṭane ramme, nānārāmopasobhite."
"Kārite Kaṇhadāsena, dassanīye manorame."
(*Abhidhammāvatāra.*)

"Uragapurena Buddhadattena racito 'yaŋ
Vinaya-Vinicchayo."
(*Vinaya-Vinicchaya.*)

The incident which led to the writing of the Abhidhammāvatāra is given in the Vinaya-Vinicchaya as follows: Buddhadatta was going to India from Ceylon, when he was met by Buddhaghosa, who was then proceeding to Ceylon at the request of the Buddhist monks of India, for the purpose of rendering the Sinhalese Commentaries into Pāli. Hearing of the mission of Buddhaghosa, of whose deep learning he was fully convinced, and delighted thereat beyond measure, Buddhadatta spoke thus: "When you finish the Commentaries please send them up to me, that I may summarize your labours." Buddhaghosa said he would gladly comply with this request, and the Pali Commentaries were accordingly placed in the hands of Buddhadatta, who summed up the Commentaries on the Abhidhamma in the Abhidhammāvatāra, and that on the Vinaya, in the Vinaya-Vinicchaya. He was also the author of Rūpārūpavibhāga, the second manual in this volume, and of the Commentary on the Buddhavaŋsa.

After we had finished this transliteration, Mrs. Mah E. Me, the Proprietress of the Kavi-Myet-Mhan Printing Works at Rangoon, sent us a copy of the first portion of the Abhidhammāvatāra, printed at our request, but not proceeded with further. It was of some use to us. The places where its text disagrees are herein marked thus, "B." We take this opportunity of expressing our thanks to her.

A. P. B.

ABHIDHAMMĀVATĀRA

NAMO TASSA BHAGAVATO ARAHATO SAMMĀSAM-BUDDHASSA.

1. Ananta-karuṇā-paññaŋ tathāgataṃ anuttaraŋ
vanditvā sirasā buddhaŋ, dhammaŋ sādhu gaṇaṁ pi ca,
2. paṇḍukambala-nāmāya, silāy' atula-vikkamo
nisinno devarājassa vimale sītale tale,
3. yaŋ devadevo devānaŋ, devadevehi pūjito
desesi devalokasmiŋ dhammaŋ devapurakkhato;
4. tatthāhaŋ pāṭavatthāya, bhikkhūnaŋ piṭakuttame
Abhidhammāvatāran tu, madhuraŋ mativaḍḍhanaŋ,
5. tāḷaŋ mohakavāṭassa, vighāṭanam anuttaraŋ
bhikkhūnaŋ pavisantānaŋ, Abhidhamma-mahāpuraŋ,
6. suduttaraŋ tarantānaŋ, Abhidhamma-mahodadhiŋ
suduttaraŋ tarantānaŋ, taraŋ va makarākaraŋ;
7. ābhidhammika-bhikkhūnaŋ, hatthasāram anuttaraŋ
pavakkhāmi samāsena, taŋ suṇātha samāhita.

I. PATHAMO PARICCHEDO.

CITTANIDDESO.

8. Cittaŋ cetasikaŋ rūpaŋ, nibbānan ti niruttaro
catudhā desayī dhamme, catusaccappakāsano.

Tattha "cittan" ti visayavijānanaŋ cittaŋ, tassa pana ko vacanattho? vuccate: sabbasaṅgāhaka-vasena pana cintetīti cittaŋ, attano santānaŋ vā[1] cinotīti pi cittaŋ.

[1] atta-santānaŋ vā B.

9. Vicittakaraṇā cittaŋ, attano cittatāya vā;
paññattiyam pi viññāṇe, vicitte cittakammake
cittasammuti daṭṭhabbā, viññāṇe idha viññunā.

Taŋ pana sārammaṇato ekavidhaŋ, savipākāvipākato duvidhaŋ; tattha savipākaŋ nāma kusalākusalaŋ; avipākaŋ abyākataŋ. Kusalākusalābyākata-jātibhedato tividhaŋ; tattha "kusalan" ti pan' etassa ko vacanattho?

10. Kucchitānaŋ salanato, kusānaŋ lavanena vā
kusena lātabbattā vā, kusalan ti pavuccati.

11. Cheke kusala-saddo' yaŋ, ārogye anavajjake
diṭṭho iṭṭhavipāke ca; anavajjādike idha.

Tasmā anavajja-iṭṭhavipāka-lakkhaṇaŋ kusalaŋ, akusalaviddhaŋsana-rasaŋ, vodāna-paccupaṭṭhānaŋ; sāvajja-paṭipakkhattā[1] anavajjam eva lakkhaṇaŋ vā kusalaŋ, vodānabhāva-rasaŋ, iṭṭhavipāka-paccupaṭṭhānaŋ, yonisomanasikāra-padaṭṭhānaŋ. Sāvajjāniṭṭha-vipāka-lakkhaṇaŋ akusalaŋ; tadubhaya-viparīta-lakkhaṇam abyākataŋ, avipākarahaŋ vā.

Tattha kusalacittaŋ ekavīsatividhaŋ hoti; tadidaŋ bhūmito catubbidhaŋ hoti: kāmāvacaraŋ, rūpāvacaraŋ, arūpāvacaraŋ, lokuttarañ ceti. Tattha kāmāvacaraŋ kusalaŋ cittaŋ bhūmito ekavidhaŋ; savatthukāvatthuka-bhedato duvidhaŋ; hīna-majjhima-paṇīta-bhedato tividhaŋ; somanassupekkhā-ñāṇa-saṅkhāra-sampayoga-vippayoga-bhedato[2] aṭṭhavidhaŋ hoti; seyyathidaŋ? somanassa-sahagataŋ ñāṇasampayuttaŋ asaṅkhārikam ekaŋ, sasaṅkhārikam ekaŋ; somanassa-sahagataŋ ñāṇavippayuttaŋ asaṅkhārikam ekaŋ, sasaṅkhārikam ekaŋ; upekkhā-sahagataŋ ñāṇasampayuttaŋ asaṅkhārikam ekaŋ, sasaṅkhārikam ekaŋ; upekkhāsahagataŋ ñāṇavippayuttaŋ asaṅkharikam ekaŋ, sasaṅkhārikam ekan ti, idaŋ aṭṭhavidham pi kāmāvacarakusalacittaŋ nāma.

12. Uddānato duve kāmā, klesa-vatthuvasā pana
kileso chandarāgo va, vatthu tebhūmavaṭṭakaŋ;

[1] B. vajja°. [2] B. ñāṇa-payoga-bhedato.

13. kilesakāmo kāmeti vatthu kāmīyatīti ca
sijjhati duvidho p' esa, kāmo vokārakadvaye.
14. Yasmiŋ pana padese so, kāmo' yaŋ duvidho pi ca
sampattīnaŋ vasenāvacaratī[1] ti ca so pana,
15. padeso catupāyānaŋ,[2] channaŋ devānam eva ca
manussānaŋ vasen' eva, ekādasavidho pana.
16. Kāmo' vacaratīt' ettha, kāmāvacara-saññito
assābhilakkhitattā hi sasatthāvacaro viya.
17. Svāyaŋ rūpabhavo rūpaŋ, evaŋ kāmo ti saññito
uttarassa padass' eva lopaŋ katvā udīrito;
18. tasmiŋ kāme idaŋ cittaŋ, sadā 'vacaratīti ca
kāmāvacaram icceva ŋ, kathitaŋ kāmaghātinā;
19. paṭisandhiŋ bhave kāme, avacārayatīti va
kāmāvacaram icceva ŋ, pariyāpannan ti tatra vā.
20. Idaŋ aṭṭhavidhaŋ cittaŋ, kāmāvacara-saññitaŋ
dasapuññakriyāvatthu-vasen' eva pavattati :
21. dānaŋ sīlaŋ bhāvanā pattidānaŋ,
veyyāvaccaŋ desanā cānumodo
diṭṭhujjuttaŋ saŋsutī cāpacāyo,[3]
ñeyyo evaŋ puññavatthuppabhedo ;
22. gacchanti saṅgahaŋ dāne, pattidānā' numodanā ;
tathā sīlamaye puññe, veyyāvaccā' pacāyanā ;
23. desanā savaṇaŋ diṭṭhi-ujukā bhāvanāmaye ;
puna tīṇ' eva sambhonti, dasa puññakriyā pi ca.
24. Sabbānussati-puññañ ca, pasaŋsā saraṇattayaŋ
yanti diṭṭhujjukammasmiŋ saṅgahaŋ natthi saŋ-
sayo.
25. Purimā muñcanā ceva, parā tisso pi cetanā
honti dānamaye puññe[4] evaŋ sesesu dīpaye.

Idāni pan' aṭṭhavidhassāpi kāmāvacara-kusalacittassa ayam uppattikkamo veditabbo: yadā hi pana yo deyyadhamma-paṭiggāhakādi-sampattiŋ aññaŋ vā somanassahetuŋ āgamma haṭṭhapahaṭṭho "atthi dinnan" ti-ādinayappavattaŋ sammādiṭṭhiŋ purakkhitvā parehi anussāhito dānādīni puññāni karoti, tadā' ssa somanassasahagataŋ

[1] vasen' eva carati. [2] caturapāyānaŋ.
[3] diṭṭhujjukammaŋ suti. [4] B. dānamayaŋ puññaŋ.

ñāṇasampayuttaŋ asaṅkhārikaŋ paṭhamaŋ mahākusalacittaŋ uppajjati; yadā pana vuttanayen' eva haṭṭhapahaṭṭho sammādiṭṭhiŋ purakkhitvā parehi ussāhito karoti, tadā' ssa tad' eva cittaŋ sasaṅkhārikaŋ hoti; imasmiŋ pan' atthe saṅkhāro ti attano vā parassa vā pavattassa pubbapayogassādhivacanaŋ. Yadā pana ñātijanassa paṭipatti-dassanena jātaparicayā bāladārakā bhikkhū[1] disvā somanassajātā sahasā yaŋ kiñci hatthagataŋ dadanti vā, vandanti vā, tadā tesaŋ tatiyacittam uppajjati; yadā pana te: "detha vandatha ayye" ti evaŋ ñātijanena ussāhitā hutvā hatthagataŋ dadanti vā, vandanti vā, tadā tesaŋ catutthacittam uppajjati. Yadā pana deyyadhamma-paṭiggāhakādīnaŋ asampattiŋ vā aññesaŋ vā somanassahetūnaŋ abhāvaŋ āgamma catusu vikappesu pi somanassa-rahitā honti, tadā sesāni cattāri upekkhāsahagatāni uppajjanti; evaŋ somanass' upekkhā-ñāṇa-saṅkhārabhedato[2] aṭṭhavidhaŋ kāmāvacarakusalacittaŋ veditabbaŋ.

26. Dasapuññakriyādīnaŋ, vasena ca bahūni pi
etāni pana cittāni, bhavantīti pakāsaye.
27. Sattarasa-sahassāni, dve satāni asīti ca
kāmāvacara-puññāni, bhavantīti viniddise.

Taŋ pana yathānurūpaŋ kāmāvacara-sugatiyaŋ bhavabhogasampattiŋ abhinipphādeti.

Itaresu pana rūpāvacara-kusalacittaŋ savatthukato ekavidhaŋ; dvisu bhavesu uppajjanato duvidhaŋ; hīna-majjhima-paṇīta-bhedato tividhaŋ; paṭipadādi-bhedato catubbidhaŋ; jhānaṅgabhedato pañcavidhaŋ; seyyathīdaŋ? kāmacchanda-byāpāda-thīnamiddha-uddhaccakukkucca-vicikicchā-vippahīnaŋ vitakka-vicāra-pīti-sukha-cittekaggatāsampayuttaŋ paṭhamaŋ. Vitakka-vippahīnaŋ vicāra-pītisukha-cittekaggatā-sampayuttaŋ dutiyaŋ. Vitakka-vicāravippahīnaŋ pīti-sukha-cittekaggatā-sampayuttaŋ tatiyaŋ. Vitakka-vicāra-pīti-vippahīnaŋ sukha-cittekaggatā-sampayuttaŋ catutthaŋ. Vitakka-vicāra-pīti-sukha-vippahīnaŋ upekkhā-cittekaggatā-sampayuttaŋ pañcaman ti, idaŋ pañ-

[1] bhikkhuŋ. [2] payogabhedato.

cavidhaŋ rūpāvacara-kusalacittaŋ nāma. Taŋ pana yathāsambhavaŋ paṭhavīkasiṇādisu ārammaṇesu pavattivasena anekavidhaŋ hoti; sabbaŋ pan' etaŋ rūpāvacarabhāvanāpuñña-vasappavattaŋ yathānurūpaŋ rūpāvacarūpapatti-nipphādakaŋ hoti; evaŋ tāva rūpāvacarakusalaŋ veditabbaŋ.

Sesesu pana dvīsu arūpāvacara-kusala-cittaŋ tāva: upekkhāvedanā-yogabhedato ekavidhaŋ; savatthukāvatthuka--bhedato duvidhaŋ; hīna-majjhima-paṇīta-bhedato tividhaŋ: ārammaṇabhedato catubbidhaŋ: kasiṇugghāṭimākāsaŋ, tattha pavatta-viññāṇaŋ, tassa apagamo, ākiñcaññāyatanan ti idam assa catubbidham ārammaṇaŋ; yathāpaṭipāṭiyā etass' ārammaṇassa bhedato catubbidhaŋ hoti, seyyathīdaŋ? sabbaso rūpasaññānaŋ samatikkamā paṭighasaññānaŋ atthagamā nānattasaññānaŋ amanasikārā ākāsānañcāyatana-saññā-sahagataŋ, viññāṇañcāyatana-saññāsahagataŋ, ākiñcaññāyatana-saññā sahagataŋ, nevasaññānāsaññāyatana-saññā[1]-sahagatan ti idaŋ catubbidhaŋ arūpāvacara-kusala-cittaŋ nāma. Sabbaŋ pan' etaŋ arūpāvacara-bhāvanāpuñña-vasappavattaŋ yathānurūpaŋ arūpuppatti-nipphādakaŋ hoti; evaŋ tāva arūpāvacara-kusalacittaŋ veditabbaŋ.

Itaraŋ pana lokuttara-kusalacittaŋ nibbānārammaṇato ekavidhaŋ; niyatāniyata-vatthuka-bhedato duvidhaŋ; tīhi vimokkha-mukhehi pattabbato tividhaŋ; catumagga-yogabhedato catubbidhaŋ; seyyathīdaŋ? sakkāyadiṭṭhi-vicikicchā - sīlabbataparāmāsa - saññojanappahānakaraŋ sotāpattimaggacittaŋ; rāga-dosa-mohānaŋ tanuttakaraŋ sakadāgāmimaggacittaŋ; kāmarāga-byāpādānaŋ niravasesappahānakaraŋ anāgāmi - maggacittaŋ; rūparāga-arūparāga-mānauddhacca - avijjāppahānakaraŋ arahatta - maggacittan ti idaŋ catubbidhaŋ lokuttara-kusalacittaŋ nāma. Ekekaŋ pan' ettha jhānaṅga-yoga-bhedato pañcavidhaŋ hoti, tasmā vīsatividhaŋ hoti; sabbaŋ pan' etaŋ lokuttara-bhāvanāpuñña-vasappavatta-maggānurūpa-phalappavattiyā cattāro ariyapuggale abhinipphādeti. Evaŋ lokuttara-kusalacittaŋ veditabbaŋ.

[1] °yatana-sahagataŋ.

28. Kāme aṭṭh' eva rūpe ca, pañca cattār' arūpisu
cattāro 'nuttarān' evaŋ kusalān' ekavīsati.

29. Kusalākusalāpagatena satā,
kusale kusalena ca yaŋ kusalaŋ
catubhūmigataŋ muninā vasinā,
lapitaŋ lapitaŋ sakalam pi mayā.

Akusalaŋ pana bhūmito ekavidhaŋ, kāmāvacaram eva; niyatāniyata-vatthuvasena ca, ekahetuka-duhetuka-vasena ca, paṭisandhi-janakājanaka-vasena ca duvidhaŋ; tīhi vedanāhi yogato ca, lobhamūlaŋ dosamūlaŋ mohamūlan ti mūlato pi tividhaŋ hoti. Tattha lobhamūlaŋ pana somanassupekkhā-diṭṭhi-payoga-bhedato aṭṭhavidhaŋ hoti, seyyathīdaŋ? (1) somanassa-sahagataŋ diṭṭhigata-sampayuttaŋ asaṅkhārikam ekaŋ, (2) sasaṅkhārikam ekaŋ; (3) somanassa-sahagataŋ diṭṭhigata-vippayuttaŋ asaṅkhārikam ekaŋ, (4) sasaṅkhārikam ekaŋ; (5) upekkhā-sahagataŋ diṭṭhigata-sampayuttaŋ asaṅkhārikam ekaŋ, (6) sasaṅkhārikam ekaŋ; (7) upekkhā-sahagataŋ diṭṭhigata-vippayuttaŋ asaṅkhārikam ekaŋ, (8) sasaṅkhārikam ekan ti.

Yadā hi: "natthi kāmesu ādīnavo" ti ādinā nayena micchādiṭṭhiŋ purakkhitvā kevalaŋ haṭṭha-tuṭṭho kāme vā paribhuñjati diṭṭhamaṅgalādīni vā sārato pacceti sabhāvatikkhen' eva anussāhitena cittena, tadā paṭhamaŋ akusalacittaŋ uppajjati; yadā pana mandena samussāhitena, tadā dutiyaŋ; yadā micchādiṭṭhiŋ apurakkhitvā kevalaŋ haṭṭhatuṭṭho methunadhammaŋ vā paribhuñjati, parasampattiŋ vā abhijjhāyati, parassa bhaṇḍaŋ vā harati, sabhāva-tikkhena anussāhitena cittena, tadā tatiyaŋ; yadā pana mandena samussāhitena, tadā catutthaŋ uppajjati; yadā pana kāmānaŋ vā asampattiŋ āgamma aññesaŋ vā somanassahetūnaŋ abhāvena catusu vikappesu somanassarahitā honti, tadā sesāni cattāri upekkhāsahagatāni uppajjantīti evaŋ somanassupekkhā-diṭṭhi-yoga-bhedato aṭṭhavidhaŋ lobhamūlaŋ veditabbaŋ.

Dosamūlaŋ pana ekanta-savatthukato ekavidhaŋ; asaṅkhāra-sasaṅkhāra-bhedato duvidhaŋ: domanassa-sahagataŋ paṭigha-sampayuttaŋ asaṅkhāraŋ sasaṅkhāran ti; assa pana pāṇātipātādīsu tikkha-mandappavatti-kāle uppatti veditabbā.

Mohamūlam pi vicikicchā - uddhaccayogato duvidhaŋ hoti: upekkhāsahagataŋ vicikicchā-sampayuttaŋ, upekkhāsahagataŋ uddhacca-sampayuttan ti; tassa asanniṭṭhānavikkhepakālesu pavatti veditabbā ti. Evaŋ tāva dvādasavidhaŋ akusalacittaŋ veditabban ti. Sabbaŋ pan' etaŋ yathānurūpaŋ apāyesu uppattiyā sugatiyam pi dukkavisesassa abhinipphādakaŋ hoti.

30. Lobhamūla-vasen' aṭṭha; dosamūla-vasā duve;
mohamūla-vasena dve; evaŋ dvādasadhā siyuŋ.
31. Pāpāpāpesv apāpena, yaŋ vuttaŋ pāpamānasaŋ
pāpāpāpa-pahīnena, tam mayā samudāhataŋ.

Itaraŋ pana abyākatam avipākārahato ekavidhaŋ hoti; jātibhedato duvidhaŋ: vipākacittaŋ, kriyācittan ti. Tattha vipākacittaŋ bhūmibhedato catubbidhaŋ: kāmāvacaraŋ, rūpāvacaraŋ, arūpāvacaraŋ, lokuttaran ti; tathā kāmāvacaraŋ duvidhaŋ: kusalavipākaŋ, akusalavipākan ti; kusalavipākaŋ duvidhaŋ: sahetukam ahetukañ cāti; tattha sahetukavipākacittaŋ sakakusalaŋ viya somanassupekkhāñāṇa - sampayoga - bhedato aṭṭhavidhaŋ, seyyathīdaŋ? somanassa - sahagataŋ ñāṇa - sampayuttaŋ asaṅkhāraŋ, sasaṅkhāraŋ; somanassa-sahagataŋ ñāṇa-vippayuttaŋ asaṅkhāraŋ, sasaṅkhāraŋ; upekkhā-sahagataŋ ñāṇa-sampayuttaŋ asaṅkhāraŋ, sasaṅkhāraŋ; upekkhā-sahagataŋ ñāṇa-vippayuttaŋ asaṅkhāraŋ, sasaṅkhāran ti, idaŋ aṭṭhavidhaŋ sahetuka-vipākacittaŋ nāma. Yathā pan' assa kusalaŋ dānādivasena chasu ārammaṇesu pavattati na idaŋ tathā, idaŋ hi paṭisandhi - bhavaṅga - cuti - tadārammaṇa - vasena parittadhamma - pariyāpannesu yeva chasu ārammaṇesu pavattati. Sampayutta-dhammānañ ca visese asati pi ādāsatalādisu mukhanimittaŋ viya nirussāhaŋ vipākaŋ; mukhaŋ viya sa-ussāhaŋ kusalan ti veditabbaŋ. Imesaŋ pana vipaccanaṭṭhānaŋ veditabbaŋ: imāni hi paṭisandhibhavaṅga-cuti-tadālambaṇāni hutvā vipaccanti;

32. Kāmāvacara-devānaŋ manussānaŋ ime pana
duhetuka-tihetūnaŋ bhavanti paṭisandhiyo;
33. tato pavattiyaŋ hutvā bhavaṅgaŋ yāvatāyukaŋ
balavārammaṇe hutvā tadārammaṇam eva ca;

34. tathā maraṇakālasmiŋ cuti hutvā pavattare;
evaŋ catusu ṭhānesu vipaccantīti niddise.
35. Sabhūmi-kusaleh' eva, mahāpākā samā vinā
kammadvārañ ca kammañ ca, puññānaŋ kriyavatthukaŋ;
36. aviññatti-janattā hi, avipāka-sabhāvato
appavattanato cevaŋ, pākā puññehi no samā;
37. parittārammaṇattā hi, tesam ekantato pana
karuṇā-muditā tesu, na jāyanti kadāci pi;
38. tathā viratiyo tisso, na pan' etesu jāyare
pañca sikkhāpadā vuttā, kusalā ti hi satthunā;
39. tathādhipatino p' ettha, na santīti viniddise
chandādīni dhuraŋ katvā, anuppajjanato pana.
40. Asaṅkhāra-sasaṅkhāra-vidhānaŋ pana puññato
ñeyyaŋ paccayato ceva, vipākesu ca viññunā;
41. hīnādīnaŋ vipākattā, puññānaŋ puññavādinā
hīnādayo bhavantīti, vipākā paridīpitā.
42. Idaŋ aṭṭhavidhaŋ cittaŋ, ekantena savatthukaŋ
jāyate kāmalokasmiŋ, na pan' aññattha jāyate.
Evaŋ tāva sahetuka-vipākacittaŋ veditabbaŋ.

Ahetuka-vipākacittaŋ pana lobhādi-hetu-virahitaŋ, upekkhā-sahagataŋ cakkhuviññāṇaŋ, upekkhā-sahagataŋ sotaviññāṇaŋ, upekkhāsahagataŋ ghāṇaviññāṇaŋ, upekkhāsahagataŋ jivhāviññāṇaŋ, sukhasahagataŋ kāyaviññāṇaŋ, upekkhā-sahagataŋ ahetuka-manodhātusampaṭicchanaŋ, somanassa-sahagataŋ ahetuka-manoviññāṇadhātu-santīraṇaŋ, upekkhā-sahagataŋ ahetuka-manoviññāṇadhātu-santīraṇan ti, idaŋ pana aṭṭhavidhaŋ ahetuka-vipākacittaŋ nāma. Idaŋ pana aṭṭhavidhaŋ niyata-vatthukato ekavidhaŋ, niyatāniyatārammaṇato duvidhaŋ; tattha viññāṇapañcakaŋ niyatārammaṇaŋ; sesattayaŋ aniyatārammaṇaŋ; sukha-somanass' upekkhā-vedanāyogato tividhaŋ, tattha sukha-sahagataŋ kāyaviññāṇaŋ; dviṭṭhānikaŋ santīraṇaŋ somanass' upekkhāyuttaŋ; sesam upekkhā-yuttan ti.

Diṭṭhārammaṇa-sutārammaṇa-mutārammaṇa-diṭṭhasutamutārammaṇa-diṭṭhasutamutaviññātārammaṇa-vasena pañcavidhaŋ; tattha diṭṭhārammaṇaŋ cakkhuviññāṇaŋ;

sutārammaṇaŋ sotaviññāṇaŋ; mutārammaṇaŋ ghāṇa-jivhā-kāya-viññāṇattayaŋ; diṭṭhasutamutārammaṇaŋ manodhātu-sampaṭicchanaŋ; diṭṭhasutamutaviññātārammaṇaŋ sesa-manoviññāṇadhātudvayan ti.

Vatthuto chabbidhaŋ, kathaŋ? Cakkhuviññāṇassa cakkhum eva vatthu; tathā sota-ghāṇa-jivhā-kāya-viññāṇānaŋ sota-ghāṇa-jivhā-kāyavatthūni, avasesattayassa hadayavatthum evāti.

Ārammaṇato sattavidhaŋ hoti, kathaŋ? Rūpārammaṇaŋ cakkhuviññāṇaŋ; tathā sadda-gandha-rasa-phoṭṭhabbārammaṇāni paṭipāṭiyā sota-ghāṇa-jivhā-kāya-viññāṇāni; rūpādi-pañcālambaṇā manodhātu[1]; sesa-manoviññāṇadhātudvayaŋ sabbārammaṇan[2] ti.

Taŋ sabbaŋ pana ahetuka-vipākacittaŋ kiccato aṭṭhavidhaŋ hoti, kathaŋ? Dassanakiccaŋ cakkhuviññāṇaŋ, savaṇa-ghāyana-sāyana-phusana-sampaṭicchana-santīraṇa-tadālambaṇa-kiccāni avasesāni.

Tattha cakkhuto pavattaŋ viññāṇaŋ cakkhumhi sannissitaŋ viññāṇan ti vā cakkhuviññāṇaŋ; tathā sotaviññāṇādīni; tattha cakkhusannissitaŋ rūpavijānana-lakkhaṇaŋ cakkhuviññāṇaŋ, rūpamattārammaṇa-rasaŋ, rūpābhimukhabhāva-paccupaṭṭhānaŋ, rūpārammaṇāya kriyāmanodhātuyā apagama-padaṭṭhānaŋ; tathā sota-ghāṇa-jivhā-kāya-viññāṇāni sotādisannissitāni, saddādi-vijānana-lakkhaṇāni, saddādimattārammaṇa-rasāni, saddādīsu abhimukhabhāva-paccupaṭṭhānāni, saddādi-ārammaṇānaŋ kriyāmanodhātūnaŋ apagama-padaṭṭhānāni; manodhātu-sampaṭicchanaŋ cakkhuviññāṇādīnaŋ anantarā rūpādivijānana-lakkhaṇaŋ, rūpādisampaṭicchana-rasaŋ, tathābhāva-paccupaṭṭhānaŋ, cakkhuviññāṇādīnaŋ apagama-padaṭṭhānaŋ.

Sesā pana dve ahetuka-manoviññāṇadhātuyo chaḷārammaṇa-vijānana-lakkhaṇā, santīraṇādi-rasā tathābhāva-paccupaṭṭhānā, hadayavatthu-padaṭṭhānā ti veditabbā. Tattha paṭhamā ekanta-m-iṭṭhārammaṇe pavatti-sambhavato somanassa-yuttā va hutvā pañcadvāre santīraṇa-kiccaŋ sādhayamānā pañcasu dvāresu ṭhatvā vipaccati, chasu pana dvāresu balavārammaṇe tadālambaṇaŋ hutvā vipaccati;

[1] manodhātu-sampaṭicchanaŋ. [2] chaḷārammaṇan.

dutiyā pana iṭṭhamajjhattārammaṇe pavatti-sambhavato upekkhāsahagatā hutvā santīraṇa-tadālambana-paṭisandhi-bhavaṅga-cuti-vasena pavattanato pañcasu ṭhānesu vipaccati, kathaŋ? Manussaloke tāva jaccandha-jaccabadhira-jaccajaḷa-jaccummattaka-paṇḍaka-ubhatobyañjanaka-napuŋsakādīnaŋ paṭisandhigahaṇa kāle paṭisandhi hutvā vipaccati; paṭisandhiyā vītivattāya pavattiyaŋ yāvatāyukaŋ bhavaṅgaŋ hutvā vipaccati; iṭṭhamajjhatte pañcārammaṇavīthiyā santīraṇaŋ hutvā, balavārammaṇe chadvāre tadārammaṇaŋ hutvā, maraṇa-kāle cuti hutvā ti, imesu pana pañcasu ṭhānesu vipaccatīti; evaŋ tāva ahetuka-vipāka-cittāni veditabbāni.

43. Kāmāvacara-puññassa, vipākā honti soḷasa
taŋ tihetuka-puññassa, vasena paridīpaye.

Idāni rūpāvacara-vipākacittāni vuccanti, tāni niyatavatthukato ekavidhāni; jhānaṅga-yoga-bhedato pañcavidhāni, kathaŋ? Vitakka-vicāra-pīti-sukha-cittekaggatā-sampayuttaŋ paṭhamaŋ; vicāra-pīti-sukha-cittekaggatā-sampayuttaŋ dutiyaŋ; pīti-sukha-cittekaggatā-sampayuttaŋ tatiyaŋ; sukha-cittekaggatā-sampayuttaŋ catutthaŋ; upekkhā-cittekaggatā-sampayuttaŋ pañcaman ti, imāni pañca pi rūpāvacara-vipākacittāni uppattiyaŋ paṭisandhi-bhavaṅga-cuti-vasena pavattanti.

Idāni arūpāvacara-vipākacittāni vuccanti, tāni sakakusalāni viya ārammaṇa-bhedato catubbidhāni honti, kathaŋ? Ākāsānañcāyatanasaññā-sahagataŋ, viññāṇañcāyatanasaññā-sahagataŋ, ākiñcaññāyatanasaññā-sahagataŋ, nevasaññā-nāsaññāyatana-saññā (?)-sahagatan ti imāni cattāri arūpāvacara-vipākacittāni.

44. Kusalānugataŋ katvā, bhājitaŋ kiŋ mahaggataŋ?
kāmāvacara-puññaŋ va, nāsamāna-phalaŋ yato;
45. attano kusaleh' eva samānaŋ sabbathā idaŋ
gajādīnaŋ yathā chāyā, gajādisadisā tathā.[1]
46. Kāmāvacara-puññaŋ va nāparāpariya-vedanaŋ
jhānā aparihīnassa, sattassa bhavagāmino,

[1] katā.

47. kusalānantaraŋ yeva, phalaŋ uppajjatīti ca
ñāpanatthaŋ pan' etassa, kusalānugataŋ kataŋ.
48. Paṭipadākkamā ceva hīnādīnañ ca bhedato
jhānaṅga-hānito[1] c' ettha, veditabbā vibhāvinā;
49. abhāvo 'dhipatīnañ ca, ayam eva visesatā;
sesaŋ sabbañ c' asesena, kusalena samaŋ mataŋ.
Evaŋ rūpāvacara-arūpāvacara-vipākacittāni veditabbāni.

Idāni lokuttara-vipākacittāni honti, tāni catumagga-sampayutta-citta-phalattā catubbidhāni honti, kathaŋ? Sotāpattimagga-phalacittaŋ, sakadāgāmimagga-phalacittaŋ, anāgāmimagga-phalacittaŋ, arahattamagga-phalacittan ti. Evaŋ pan' ettha ekekaŋ jhānaṅga-yogabhedato pañca-vidhaŋ, puna phala-samāpatti-maggato navavidhaŋ.[2] Evaŋ lokuttara-kusalavipākacittāni veditabbāni.

50. Suññataŋ animittañ ca tathāppaṇihitan ti pi
etāni tīṇi nāmāni, maggassānantare phale,
51. labbhanti parabhāgasmiŋ, valañjanaphalesu na;
vipassanā-vasen' eva tāni nāmāni labbhare.
52. Honti sādhipatīn' eva lokuttara-phalāni tu;
vīpāke' dhipatī natthi ṭhapetvā tu anāsave.
53. Attano maggabhāvena, maggo maggo ti vuccati;
phalaŋ maggam upādāya, maggo nāmāti vuccatīti.
Evaŋ lokuttara-vipākā veditabbā.

Idāni sattākusala-vipākāni vuccanti, akusalavipākaŋ upekkhāsahagataŋ cakkhuviññāṇaŋ, upekkhāsahagataŋ sotaviññāṇaŋ, upekkhāsahagataŋ ghāṇaviññāṇaŋ, upekkhāsahagataŋ jivhāviññāṇaŋ, dukkhasahagataŋ kāyaviññāṇaŋ, upekkhāsahagataŋ ahetukamanodhātu-sampaṭicchanaŋ, upekkhāsahagataŋ ahetuka-manoviññāṇadhātu-santīraṇan ti imāni satta akusalavipākacittāni. Ettha pana upekkhāsahagatāhetuka-manoviññāṇadhātu ekādasavidhenā pi akusalacittena kamme āyūhite kamma-kammanimitta-gatinimittesu aññataraŋ ārammaṇaŋ katvā catusu apāyesu paṭisandhi hutvā vipaccati; paṭisandhiyā vītivat-

[1] jhānāgamanato.
[2] B. maggavīthi-phalasamāpattibhedato duvidhaŋ.

tāya dutiyacittavāraŋ ; tato paṭṭhāya yāvatāyukaŋ bhavaṅgaŋ hutvā aniṭṭha-majjhattārammaṇāya pañcaviññāṇavīthiyā santīraṇaŋ hutva, balavārammaṇe chasu dvāresu tadārammaṇaŋ hutvā, maraṇakāle cuti hutvā vipaccati: evaŋ pañcasu ṭhānesu vipaccati; kevalañ hi tāni kusalavipākāhetukacittāni kusalakamma-paccayāni, imāni akusalakamma-paccayāni. Ayam imesaŋ tesañ ca viseso.

54. Aniṭṭhāniṭṭhamajjhatta-gocare vattare ime
sukhādittaya-yuttā te, dukkupekkhā-yuttā ime.

Evaŋ kāmāvacara - kusalavipākaŋ sahetukaŋ aṭṭhavidham ; ahetukaŋ aṭṭhavidhaŋ ; jhānaṅga-yogabhedato rūpāvacara-vipākaŋ pañcavidhaŋ ; ārammaṇa-bhedato arūpāvacara - vipākaŋ catubbidhaŋ ; magga - sampayutta - citta - phalabhedato lokuttaravipākaŋ catubbidhaŋ ; cakkhuviññāṇādibhedato akusalavipākaŋ sattavidhan ti chattiŋsavidha-vipākacittaŋ veditabbaŋ.

55. Evaŋ chattiŋsadhā pākaŋ, pākasāsana-pūjito
savipākāvipākesu, kusalo Sugato 'bravī.

Kiriyābyākata-cittaŋ pana avipākato ekavidhaŋ ; parittamahaggatato duvidhaŋ : kāmāvacara - rūpāvacarārūpāvacara-bhūmibhedato tividhaŋ. Tattha kāmāvacaraŋ duvidhaŋ : sahetukaŋ ahetukan ti, tattha sahetukaŋ ekavidhaŋ arahato eva uppajjanato ; somanassupekkhā-ñāṇa-sampayoga-bhedato kāmāvacara-kusalaŋ viya aṭṭhavidhaŋ hoti, seyyathīdaŋ? somanassa-sahagataŋ ñāṇasampayuttaŋ asaṅkhārikaŋ, sasaṅkhārikam ; somanassa-sahagataŋ ñāṇavippayuttaŋ asaṅkharikaŋ, sasaṅkhārikaŋ ; upekkhā-sahagataŋ ñāṇasampayuttaŋ asaṅkhārikaŋ, sasaṅkhārikaŋ ; upekkhā-sahagataŋ ñāṇavippayuttaŋ asaṅkhārikaŋ, sasaṅkhārikan ti, imāni aṭṭha sahetuka-kriyācittāni. Etāni pana yathānurūpaŋ dānādivasena khīṇāsavānaŋ yeva pavattanti. Evaŋ sahetuka-kriyācittāni veditabbāni

Ahetuka-kriyācittaŋ tividhaŋ : kiriyāhetuka-manodhātu-upekkhāsahagatāvajjana - cittaŋ, kiriyāhetuka - manoviññāṇadhātu-somanassa-sahagataŋ hasituppādacittaŋ, kiriyāhetuka - manoviññāṇadhātu - upekkhāsahagataŋ votthapana-

cittan ti. Tattha kiriyāhetuka-manodhātu-upekkhāsahagataŋ hadayavatthuŋ nissāya cakkhudvāre iṭṭha-iṭṭhamajjhatta-aniṭṭha-aniṭṭhamajjhattesu rūpārammaṇesu yena kenaci pasāde ghaṭṭite taŋ taŋ ārammaṇaŋ gahetvā āvajjanavasena cakkhuviññāṇassa purecārī hutvā bhavaṅgaŋ āvaṭṭayamānaŋ uppajjati; sotadvārādīsu pi es' eva nayo. Itarā pana dve ahetuka-manoviññāṇadhātuyo asādhāraṇā sādhāraṇā ti duvidhā honti. Tattha asādhāraṇā pana kiriyāhetuka-manoviññāṇadhātu somanassa-sahagatā khīṇāsavass' eva chasu dvāresu anuḷāresu[1] ārammaṇesu hasituppāda-kiccā niyatavatthukā uppajjati; sādhāraṇā pana ahetukamanoviññāṇadhātu upekkhāsahagatā chaḷārammaṇa-vijānana-lakkhaṇā, tathābhāva-paccupaṭṭhānā; sā tīsu bhavesu sabbesaŋ sacittaka-sattānaŋ sādhāraṇa, na kassaci sacittakassa na uppajjati nāma. Uppajjamānā panāyaŋ pañcadvāra-manodvāresu voṭṭhapanāvajjanakiccā uppajjati; cha asādhāraṇa-ñāṇāni pi etāya gahitārammaṇam eva gaṇhanti; sabbārammaṇa-gahaṇa-samatthatāya sabbaññutañāṇagatikā ti veditabbā. Imāni tīṇi ahetukakriyācittāni.

Idha ṭhatvā hasanacittāni pariggaṇhitabbāni, terasa hasanacittāni, kusalato catūhi somanassa-sahagatehi akusalato catūhīti imehi aṭṭhahi cittehi puthujjanā hasanti; sekhā pana kusalato catūhi akusalato dvīhi diṭṭhigatavippayutta-somanassa-sahagatehī ti chahi hasanti; khīṇāsavā kriyato pañcahi somanassa-sahagatehi hasantīti.

56. Somanassayutān' aṭṭha, kusalākusalāni ca
kriyato pana pañc' eva, hāsacittāni terasa;
57. Puthujjanā hasant' ettha, cittehi pana aṭṭhahi;
chahi sekkhā; asekkhā ca hasanti pana pañcahi.

Idāni rūpāvacara-kriyācittāni honti, vitakka-vicāra-pītisukha-cittekaggatā-sampayuttaŋ paṭhamaŋ; vicāra-pītisukha-cittekaggatā-sampayuttaŋ dutiyaŋ; pīti-sukha-cittekaggatā-sampayuttaŋ tatiyaŋ; sukha-cittekaggatā-sampayuttaŋ catutthaŋ; upekkhā-cittekaggatā-sampayuttaŋ pañcaman ti imāni pañca rūpāvacara-kriyācittāni.

[1] anoḷārikesu.

Idāni arūpāvacara-kriyācittāni vuccanti, ākāsānañcāyatana-saññāsahagataŋ, viññāṇañcāyatana-saññāsahagataŋ, ākiñcaññāyatana - saññāsahagataŋ nevasaññā - nāsaññāyatana-saññā-sahagatan ti, imāni cattāri arūpāvacara-kriyācittāni. Imāni pana rūpārūpa - kriyācittāni saka - sakabhūmi-kusala-sadisāni, kevalaŋ pan' etāni kriyācittāni khīṇāsavānaŋ yeva uppajjanti; kusalāni pana sekha-puthujjanānaŋ uppajjanti; imāni ca khīṇāsavānaŋ bhāvanākāra-vasappavattāni; tāni pana sekha-puthujjanānaŋ bhāvanā-puñña-vasappavattāni. Ayam eva imesaŋ tesañ ca viseso.

58. Yā puthujjana-kālasmiŋ, abhinibbattitā pana
rūpārūpa-samāpatti, sā khīṇāsava-bhikkhuno,
59. yāva khīṇāsavo bhikkhu, na samāpajjate pana[1]
tāvatā kusalā eva, samāpannā sace kriyā.

Evaŋ somanassādi-bhedato kāmāvacara-sahetuka-kriyācittaŋ aṭṭhavidhaŋ; manodhātu-manoviññāṇadhātudvaya-bhedato ahetukaŋ tividhaŋ; jhānaṅga-yogabhedato rūpāvacaraŋ pañcavidhaŋ; ārammaṇa-bhedato arūpāvacaraŋ catubbidhaŋ; evaŋ bhūmi-vasena vīsatividhaŋ kriyācittaŋ veditabban ti.

60. Ekādasavidhaŋ kāme, rūpe pañca, arūpisu
cattāri ti ca sabbāni kriyacittāni vīsati.
61. Lokuttara-kriyācittaŋ, pana kasmā na vijjati?
ekacittakkhaṇattā hi, maggassāti na vijjati.
62. Kriyā-kriyāpatti-vibhāga-desako,
kriyā-kriyaŋ cittam avoca yaŋ jino
hitāhitānaŋ sakriyā-kriyā-rato,
kriyā-kriyaŋ tan tu mayā samīritaŋ.

Ettāvatā ekavīsatividhaŋ kusalaŋ, dvādasavidhaŋ akusalaŋ, chattiŋsavidhaŋ vipākaŋ, vīsatividhaŋ kriyācittan ti ādimhi nikkhittaŋ cittaŋ ekūṇa-navutippabhedena vidhinā pakāsitaŋ hoti.

[1] samāpajjat 'eva naŋ.

63. Ekavīsati puññāni, dvādasākusalāni ca,
chattiŋ s' eva vipākāni, kriyācittāni vīsati ;
64. ekūṇa-navuti sabbe cittuppādā Mahesinā
aṭṭha lokuttare katvā, niddiṭṭhā hi samāsato.
65. Piṭake Abhidhammasmiŋ, ye bhikkhū pāṭavatthino
teh' ayam uggahetabbo, cintetabbo punappunaŋ.
66. Abhidhammāvatārena, Abhidhamma-mahodadhiŋ
ye taranti imaŋ lokaŋ pārañ ceva taranti te ti.

ITI ABHIDHAMMĀVATĀRE CITTANIDDESO NĀMA PAṬHAMO PARICCHEDO.

II. DUTIYO PARICCHEDO.

CETASIKANIDDESO.

67. Cittānantaram uddiṭṭhā, ye ca cetasikā mayā
tesaŋ 'dāni karissāmi, vibhājanam ito paraŋ.

Tattha cittasampayuttā, citte bhavā vā "cetasikā"; te pi cittaŋ vīya sārammaṇato ekavidhā; savipākāvipākato duvidhā; kusalākusalābyākata-bhedato tividhā; kāmāvacarādi-bhedato catubbidhā. Tattha kāmāvacara-cittasampayuttā kāmāvacarā, tesu kāmāvacara-paṭhama-mahākusalacitta-sampayuttā tāva: niyatā sarūpena āgatā ekūnatiŋsa-dhammā honti, seyyathīdaŋ? phasso somanassavedanā[1] saññā cetanā vitakko vicāro pīti cittekaggatā saddhā sati viriyaŋ paññā jīvitindriyaŋ alobho adoso hiri ottappaŋ kāyapassadhi cittapassaddhi kāyalahutā cittalahutā kāyamudutā cittamudutā kāyakammaññatā cittakammaññatā kāyapāguññatā cittapāguññatā kāyujjukatā cittujjukatā ti. Puna chando adhimokkho tatramajjhattatā manasikāro ti cattāro niyatā yevāpanakā honti, imehi catūhi tettiŋsa honti.

Puna karuṇā muditā kāyaduccarita-virati vacīduccarita-virati micchājīva-virati ceti ime aniyatā pañca, ime pana kadāci uppajjanti. Imesu pana karuṇā-muditāvasena bhāvanākāle karuṇā-pubbabhāge vā muditā-pubbabhāge vā ekā uppajjati, na pan' ekato uppajjanti. Yadā pan' iminā cittena micchākammantādīhi viramati, tadā sammākammantādīni paripūrentī ekā virati uppajjati; karuṇā-muditāhi saha aññamaññaŋ[2] na ca uppajjanti; tasmā etesu ekena saha catuttiŋs' eva dhammā honti.

[1] vedanā. [2] aññamaññena na ca.

68. Ādinā puññācittena, tettiŋsa niyatā matā
karuṇā-mudit' ekena catuttiŋsa bhavanti te.
69. Kasmā pan' ettha mettā ca, upekkhā ca na uddhaṭā
yevāpanaka-dhammesu, dhammarājena Satthunā?
70. abyāpādena mettā pi, tattramajjhattatāya ca
upekkhā gahitā yasmā, tasmā na gahitā ubho.
71. Kasmā yevāpanā dhammā, Buddhen' ādiccabandhunā
sarūpen' eva sabbe te, pāḷiyaŋ na ca uddhaṭā?
72. yasmā aniyatā keci, yasmā rāsī bhajanti na
yasmā ca dubbalā keci, tasmā vuttā na pāḷiyā.
73. Chandādhimokkha-muditā-manasikārā ca,
majjhattatā ca karuṇā viratittayañ ca
puññesu tena niyatāniyatā ca sabbe,
yevāpanā Munivarena na ceva vuttā.
74. Kasmā pan' ettha phasso va, paṭhamaŋ samudīrito?
paṭhamābhinipātattā, cittass' ārammaṇe kira;
75. phusitvā pana phassena, vedanāya ca vedaye
sañjānāti ca saññāya, cetanāya ca cetaye;
76. balavappaccayattā ca, sahajātānam eva hi
phasso va paṭhamaŋ vutto, tasmā idha Mahesinā.
77. Akāraṇam idaŋ sabbaŋ, cittānaŋ taŋ-sah' eva[1] ca
ekuppādādi-bhāvena, cittajānaŋ pavattito;
78. ayan tu paṭhamuppanno, ayaŋ pacchā ti natth' idaŋ;
balavappaccayatte pi, kāraṇaŋ na ca dissati;
79. desanakkamato ceva, paṭhamaŋ samudīrito
icceva pana viññeyyaŋ, viññunā na visesato.
80. Na ca pariyesitabbo 'yaŋ, tasmā pubbāparakkamo;
vacanattha-lakkhaṇādīhi, dhammā eva vijāniyā.[2]

Yasmā pana ime dhammā vacanattha-lakkhaṇādīhi vuccamānā pākaṭā honti suviññeyyā ca, tasmā tesaŋ vacanattha-lakkhaṇādīni pavakkhāma, seyyathīdaŋ?

Phusatīti *phasso*, svāyaŋ phusana-lakkhaṇo; saṅghaṭṭana-raso; sannipāta-paccupaṭṭhāno, phalattena vedanāpaccupaṭṭhāno vā; āpāthagata-visaya-padaṭṭhāno. Ayañ hi arūpa-dhammo pi samāno ārammaṇesu phusanākāren'

[1] tu sah' eva. [2] vijānatā.

eva pavattati; so dvinnaŋ meṇḍānaŋ sannipāto viya daṭṭhabbo.

Sundaraŋ mano ti sumano, sumanassa bhāvo *somanassaŋ*, somanassam eva *vedanā* somanassa-vedanā; sā vedayita-lakkhaṇā; iṭṭhārammaṇānubhavana-rasā, rājā viya subhojanarasaŋ; cetasika-assāda-paccupaṭṭhānā; passaddhi-padaṭṭhānā.

Nīlādi-bhedaŋ ārammaṇaŋ sañjānātīti *saññā*, sā sañjānana-lakkhaṇā; pacchābhiññāṇa-karaṇa-rasā,[1] vaḍḍhakissa abhiññāṇa-karaṇam iva; yathāgahita-nimittavasena abhinivesa-karaṇa-paccupaṭṭhānā; yathopaṭṭhita-visaya-padaṭṭhānā.

Cetayatīti *cetanā*, saddhiŋ attanā sampayutta-dhamme ārammaṇe abhisandahatīti attho; sā cetayita-lakkhaṇā; āyūhana-rasā; saŋvidahana-paccupaṭṭhānā, sakicca-parakicca-sādhakā jeṭṭhasissa-mahāvaḍḍhakī-ādayo viya.

Vitakketīti *vitakko*, vitakkanaŋ vā vitakko; svāyaŋ ārammaṇe cittassa abhiniropana-lakkhaṇo; āhanana-pariyāhanana-raso; ārammaṇe cittassa ānayana-paccupaṭṭhāno.

Ārammaṇe tena cittaŋ vicaratīti *vicāro*, vicaraṇaŋ vā vicāro, anusañcaranan ti vuttaŋ hoti; svāyaŋ ārammaṇānumajjana-lakkhaṇo; tattha sahajātānuyojana-raso; cittassa anuppabandhana-paccupaṭṭhāno.

Pīṇayatīti *pīti*, sā sampiyāyana-lakkhaṇā; kāya-cittapīṇana-rasā; pharaṇa-rasā vā; odagga-paccupaṭṭhānā.

Cittassa ekaggabhāvo *cittekaggatā*, samādhiss' etaŋ nāmaŋ; so avisaŋhāra-lakkhaṇo, avikkhepa-lakkhaṇo vā; sahajātānaŋ sampiṇḍana-raso, nahāniya-cuṇṇānaŋ udakaŋ viya; upasama-paccupaṭṭhāno; visesato sukhapadaṭṭhāno.

Saddahanti etāya, sayaŋ vā saddahatīti *saddhā*, saddahanamattam eva vā esāti saddhā; sā pan' esā saddahana-lakkhaṇā; pasādana-rasā, udakappasādaka-maṇi viya; akālusiya-paccupaṭṭhānā; saddheyyavatthu-padaṭṭhānā.

Saranti etāya, sayaŋ vā sarati, saraṇamattam eva vā esāti *sati*, sā apilāpana-lakkhaṇā; asammohana-rasā; ārakkha-paccupaṭṭhānā; thirasaññā-padaṭṭhānā.

[1] paccābhiññāṇa°.

Vīrabhāvo *viriyaŋ*, vīrānaŋ vā kammaŋ[1]; taŋ pan' etaŋ ussahana-lakkhaṇaŋ; sahajātānaŋ upatthambhana-rasaŋ; asaŋsīdanabhāva-paccupaṭṭhānaŋ; saŋvega-padaṭṭhānaŋ.

Pajānātīti *paññā*, sā pan' esā vijānana-lakkhaṇā; visayobhāsana-rasā, padīpo viya; asammoha-paccupaṭṭhānā, araññagata-sudesako viya.

Jīvanti tena taŋ-sampayutta-dhammā ti *jīvitaŋ*, taŋ pana attanā avinibhuttānaŋ dhammānaŋ anupālana-lakkhaṇaŋ; tesaŋ pavattana-rasaŋ; tesaŋ yeva ṭhapana-paccupaṭṭhānaŋ; yāpayitabba - dhamma - padaṭṭhānaŋ; sante pi ca tesaŋ anupālana-lakkhaṇādimhi vidhāne atthikkhaṇe yeva taŋ te dhamme anupāleti, udakaŋ viya uppalādīni; yathāsakaŋ paccayuppanne pi ca dhamme anupaleti, dhātī viya kumāraŋ; sayaŋ pavattita-dhammasambandhen' eva pavattati, niyāmako viya; na bhaṅgato uddhaŋ pavattayati, attano ca pavattayitabbānañ ca abhāvā; na bhaṅgakkhaṇe ṭhapeti, sayaŋ bhijjamānattā, khīyamāno viya vaṭṭi-sneho dīpasikhan ti.

Na lubbhanti tena, sayaŋ vā na lubbhati, alubbhanamattam eva vā tan ti *alobho*; so ārammaṇe cittassa alaggabhāva-lakkhaṇo, kamaladale jalabindu viya; apariggaharaso, mutta-bhikkhu viya; anallīnabhāva-paccupaṭṭhāno, asucimhi patita-puriso viya.

Na dussanti tena, sayaŋ vā na dussati, adussana-mattam eva vā taŋ ti *adoso*; so acaṇḍikka-lakkhaṇo, avirodha-lakkhaṇo vā, anukūla-mitto viya; āghāta-vinayanaraso, pariḷāha-vinayana-raso vā, candanaŋ viya; sommabhāva-paccupaṭṭhāno, puṇṇacando viya.

Kāyaduccaritādīhi hirīyatīti *hiri*, lajjāy' etaŋ adhivacanaŋ; tehi yeva ottappatīti *ottappaŋ*, pāpato ubbegass' etaŋ adhivacanaŋ. Tattha pāpato jigucchana-lakkhaṇā hiri; uttāsa-lakkhaṇaŋ[2] ottappaŋ; ubho pi pāpānaŋ akaraṇarasā; pāpato saṅkocana-paccupaṭṭhānā; attagārava-paragārava-padaṭṭhānā. Ime dhammā lokapālā ti veditabbā.

Kāyassa passambhanaŋ *kāyapassaddhi*; cittassa passambhanaŋ *cittapassaddhi*; kāyo ti c' ettha vedanādayo tayo khandhā; ubho pi pan' etā ekato hutvā kāya-citta-daratha-

[1] kammaŋ vā viriyaŋ. [2] ottappana°.

vupasama-lakkhaṇā; kāya-citta-daratha-nimmaddana-rasā; kāya-cittānaŋ aparipphandana-sītibhāva-paccupaṭṭhānā; kāya-cittānaŋ avūpasamakara-uddhaccādi-kilesa-paṭipakkhabhūtā ti veditabbā.

Kāyalahubhāvo *kāyalahutā;* cittalahubhāvo *cittalahutā;* kāya-cittānaŋ garubhāva-vupasama-lakkhaṇā; kāya-citta-garubhāva-nimmaddana-rasā; kāya-cittānaŋ adandhatā-paccupaṭṭhānā; kāya-citta-padaṭṭhānā; kāya-cittānaŋ garubhāvakara-thīna-middhādi-kilesa-paṭipakkhabhūtā ti veditabbā.

Kāyamudubhāvo *kāyamudutā;* cittamudubhāvo *cittamudutā;* kāya-cittānaŋ thaddhabhāva-vūpasama-lakkhaṇā; kāya-cittānaŋ thaddhabhāva-nimmaddana-rasā; appaṭighāta-paccupaṭṭhānā; kāya-citta-padaṭṭhānā; kāya-cittānaŋ thaddhabhāvakara-diṭṭhi-mānādikilesa-paṭipakkhabhūtā ti veditabbā.

Kāyakammaññabhāvo *kāyakammaññatā;* cittakammaññabhāvo *cittakammaññatā;* kāya-cittānaŋ akammaññabhāva-vupasama-lakkhaṇā; kāya-cittānaŋ akammaññabhāva-nimmaddana-rasā; kāya-cittānaŋ ārammaṇakaraṇa-sampatti-paccupaṭṭhānā; kāya-citta-padaṭṭhānā; kāya-cittānaŋ akammaññabhāvakara-avasesa-nīvaraṇādikilesa-paṭipakkhabhūtā ti veditabbā.

Kāyapāguññabhāvo *kāyapāguññatā;* cittapāguññabhāvo *cittapāguññatā;* kāya-cittānaŋ agelaññabhāva-lakkhaṇā; kāya-citta-gelaññanimmaddana-rasā; nirādīnava-paccupaṭṭhānā; kāya-citta-padaṭṭhānā; kāya-cittānaŋ gelaññabhāvakara-assaddhādikilesa-paṭipakkhabhūtā ti daṭṭhabbā. Kāyassa ujukabhāvo *kāyujjukatā;* cittassa ujukabhāvo *cittujjukatā;* kāya-cittānaŋ akuṭilabhāva-lakkhaṇā, ajjava-lakkhaṇā vā; kāya-cittānaŋ kuṭilabhāva-nimmaddana-rasā; ajimhatā-paccupaṭṭhānā; kāya-citta-padaṭṭhānā; kāya-cittānaŋ kuṭilabhāvakara-māyā-sāṭheyyādi-paṭipakkhabhūtā ti daṭṭhabbā.

Chando ti kattukamyatāy' etaŋ adhivacanaŋ, tasmā so kamyatā-lakkhaṇo chando; ārammaṇapariyesana-raso; ārammaṇena atthikatā-paccupaṭṭhāno; tad' ev' assa padaṭṭhānaŋ.

Adhimuccanaŋ *adhimokkho*; so sanniṭṭhāna-lakkhaṇo: asaŋsappana-raso; nicchaya-paccupaṭṭhāno; sanniṭṭheyyadhamma-padaṭṭhāno; ārammaṇe niccalabhāvena indakhīlo viya daṭṭhabbo.

Tesu tesu dhammesu majjhattabhāvo *tatramajjhattatā*, sā citta-cetasikānaŋ samavāhita-lakkhaṇā; ūnādhikatā-nivāraṇa-rasā, pakkhapātupacchedana-rasā vā; majjhattabhāva-paccupaṭṭhānā.

Kiriyākāro, manasmiŋ kāro *manasikāro*; purima-manato visadisaŋ manaŋ karotīti ca manasikāro; sv' āyaŋ: 'ārammaṇa-paṭipādako' 'vīthi-paṭipādako' 'javana-paṭipādako' ti tippakāro, tattha "ārammaṇa-paṭipādako": manasmiŋ kāro manasikāro, so sāraṇa-lakkhaṇo; sampayuttānaŋ ārammaṇe saŋyojana-raso; ārammaṇābhimukhabhāva-paccupaṭṭhāno; ārammaṇa-padaṭṭhāno; saṅkhārakkhandha-pariyāpanno ārammaṇa-paṭipādakattena sampayuttānaŋ sārathī viya daṭṭhabbo. "Vīthi-paṭipādako" ti pañcadvārāvajjanass' etaŋ adhivacanaŋ; "javana-paṭipādako" ti manodvārāvajjanass' etaŋ adhivacanaŋ; na te idha adhippetā.

Karuṇā ti paradukkhe sati sādhūnaŋ hadayakampanaŋ karotīti karuṇā, kiṇāti vināseti vā parassa dukkhan ti karuṇā; sā para-dukkhāpanayanākārappavatti-lakkhaṇā; paradukkhāsahana-rasā; avihiŋsā-paccupaṭṭhānā; dukkhābhibhūtānaŋ anāthabhāva-dassana-padaṭṭhānā.

Modanti tāya, sayaŋ vā modatīti *muditā*, sā pamodanalakkhaṇā; anissāyana-rasā; arati-vighāta-paccupaṭṭhānā; sattānaŋ sampattidassana-padaṭṭhānā. Keci pana mettupekkhāyo p' aniyate icchanti, taŋ na gahetabbaŋ; atthato adoso eva mettā, tatramajjhattupekkhā eva upekkhā ti.

Kāyaduccaritato virati *kāyaduccaritavirati*; es' eva nayo sesesu pi dvīsu; lakkhaṇādito pana etā tisso pi viratiyo kāyaduccaritādi-vatthūnaŋ avītikkama-lakkhaṇā; kāyaduccaritādi-vatthuto saṅkocana-rasā; akiriya-paccupaṭṭhānā; saddhā-hirottappa-appicchatādi-guṇa-padaṭṭhānā. Keci pana imāsu ekekaŋ niyataŋ viratiŋ icchanti. Evaŋ kāmāvacara-paṭhama-mahākusalacittena ime tettiŋsa vā catuttiŋsa vā dhammā sampayogaŋ gacchantīti veditabbā.

Yathā ca paṭhamena, evaŋ dutiyacittenāpi; sasaṅkhārabhāva-mattam eva hi ettha viseso. Puna tatiyena ñāṇavippayogato ṭhapetvā amohaŋ avasesā dvattiŋsa vā tettiŋsa vā veditabbā. Tathā catutthenāpi sasaṅkhārabhāva-mattam eva viseso. Paṭhame vuttesu pana ṭhapetvā pītiŋ avasesā pañcamena sampayogaŋ gacchanti; somanassaṭṭhāne ca tattha upekkhā vedanā paviṭṭhā, sā pana iṭṭhāniṭṭha'-viparītānubhavana-lakkhaṇā; pakkhapātupacchedana-rasā. Yathā ca pañcamena, evaŋ chaṭṭhenāpi; sasaṅkhārabhāva-mattam eva viseso. Sattamena ṭhapetvā paññaŋ avasesā ekatiŋsa vā dvattiŋsa vā dhammā honti. Tathā aṭṭhamenāpi sasaṅkhāra-mattam eva viseso. Evaŋ tāva kāmāvacara-kusala-cetasikā veditabbā.

81. Upekkhā-yutta-cittesu, na dukkha sukha-pītiyo
jāyante pi visuŋ pañca, karuṇā-muditadayo.

Avasesesu pana rūpāvacara-citta-sampayuttā rūpāvacarā. Tattha paṭhama-citta-sampayuttā tāva kāmāvacara-paṭhama-citte vuttesu ṭhapetvā viratittayaŋ avasesā veditabbā. Viratiyo pana kāmāvacarakusala-lokuttaresv' eva uppajjanti, na aññesu. Dutiyena vitakka-vajjā dvattiŋsa vā tettiŋsa vā. Tatiyena vicāra-vajjā ekatiŋsa vā dvattiŋsa vā. Catutthena tato pīti-vajjā tiŋsa vā ekatiŋsa vā. Pañcamena tato karuṇā-muditā-vajjā tiŋsa honti; somanassaṭṭhāne upekkhā paviṭṭhā. Evaŋ rūpāvacara-kusala-cetasikā veditabbā.

Arūpāvacara-citta-sampayuttā arūpāvacarā. Te pana rūpāvacara-pañcame vutta-nayena veditabbā; arūpāvacarabhāvo c' ettha viseso. Lokuttaracitta-sampayuttā lokuttarā. Te pana paṭhamajjhānike maggacitte paṭhamarūpāvacaracitte vutta-nayena, dutiyajjhānikādi-bhede pi maggacitte dutiya-rūpāvacara-cittādīsu vuttanayena veditabbā; karuṇāmuditānam abhāvo ca niyata-viratibhāvo lokuttarabhāvo c' ettha viseso. Evaŋ tāva kusalacittasampayuttā cetasikā veditabbā.

Akusalā pana cetasikā bhūmiso ekavidhā, kāmāvacarā yeva; tesu lobhamūla-paṭhamākusala-citta-sampayuttā tāva niyātā sarūpen' āgatā paṇṇarasa, yevāpanakā niyatā

cattāro ti ekūnavīsati honti; aniyatā cha yevāpanakā ti sabbe pañcavīsati honti; seyyathīdaŋ? phasso somanassavedanā saññā cetanā vitakko vicāro pīti cittass' ekaggatā viriyaŋ jīvitindriyaŋ ahirikaŋ anottappaŋ lobho moho micchādiṭṭhī ti ime sarūpen' āgatā paṇṇarasa; chando adhimokkho uddhaccaŋ manasikāro ti ime cattāro niyatā yevāpanakā; ime pana paṭipāṭiyā dasasu cittesu niyatā honti. Māno issā macchariyaŋ kukkuccaŋ thīnaŋ middhaŋ ti ime cha aniyatā yevāpanakā.

82. Evaŋ yevāpanā sabbe, niyatāniyatā dasa
niddiṭṭhā pāpacittesu, hata-pāpena Tādinā.

Tattha *phasso* ti akusalacitta-sahajāto phasso; esa nayo sesesu pi. Na hirīyatīti ahiriko, ahirikassa bhāvo *ahirikaŋ*; kāyaduccaritādīhi ottappatīti ottappaŋ, na ottappaŋ *anottappaŋ*. Tattha kāyaduccaritādīhi ajigucchana-lakkhaṇaŋ alajjana-lakkhaṇaŋ vā ahirikaŋ; anottappaŋ teh' eva asārajjana-lakkhaṇaŋ, anuttāsa-lakkhaṇaŋ vā.

Lubbhanti tena, sayaŋ vā lubbhati, lubbhanamattam eva vā tan ti *lobho*; so ārammaṇa-gahana-lakkhaṇo, makkaṭālepo viya; abhissaṅga-raso, tattakapāle khitta-maŋsapesī viya; apariccāga-paccupaṭṭhāno, telañjanarāgo viya; dasasu saŋyojaniyesu dhammesu assāda-dassana-paccupaṭṭhāno.

Muyhanti tena, sayaŋ vā muyhati muyhanamattam eva vā tan ti *moho*, so cittassa andhabhāva-lakkhaṇo; aññāṇa-lakkhaṇo vā; asampaṭivedha-raso, ārammaṇa-sabhāvacchādana-raso vā; andhakāra-paccupaṭṭhāno; ayoniso-manasikāra-padaṭṭhāno.

Micchā passanti tāya, sayaŋ vā micchā passati, micchā dassana-mattam eva vā esā ti *micchādiṭṭhi*; sā ayoniso abhinivesa-lakkhaṇā; parāmāsa-rasā; micchābhinivesa-paccupaṭṭhānā; ariyānaŋ adassanakāmatādi-padaṭṭhānā.

Uddhatabhāvo *uddhaccaŋ*; taŋ avupasama-lakkhaṇaŋ, vātābhighāta-cala-jalaŋ viya; anavaṭṭhāna-rasaŋ, vātābhihata[1]-dhaja-paṭākā viya; bhantatta-paccupaṭṭhānaŋ, pāsāṇābhighāta-samuddhuta-bhasmaŋ[2] viya; ayoniso-manasikāra-padaṭṭhānaŋ.

[1] vātābhighāta-cala°. [2] samuddhaṭa°.

Maññatīti *māno;* so unnati-lakkhaṇo; sampaggahana-raso; ketukamyatā-paccupaṭṭhāno; diṭṭhivippayutta-lobha-padaṭṭhāno.

Issatīti *issā;* sā parasampattīnaŋ usūyana-lakkhaṇā; tatth' eva anabhirati-rasā; tato vimukha-bhāva-paccupaṭ-ṭhānā; parasampatti-padaṭṭhānā.

Maccharassa bhāvo[1] *macchariyaŋ;* taŋ attano sampattī-naŋ nigūhana-lakkhaṇaŋ; tāsaŋ yeva parehi sādhāraṇa-bhāva-akkhamana-rasaŋ; saṅkocana-paccupaṭṭhānaŋ; atta-sampatti-padaṭṭhānaŋ.

Kucchitaŋ kataŋ kukataŋ, tassa bhāvo *kukkuccaŋ,* taŋ pacchānutāpa-lakkhaṇaŋ; katākatānusocana-rasaŋ; vippa-ṭisāra-paccupaṭṭhānaŋ; katākata-padaṭṭhānaŋ.

Thīnanatā *thīnaŋ:* middhanatā *middhaŋ;* anussāha-saŋ-hananatā,[2] asatti-vighāto[3] cāti attho. Thīnaŋ ca middhaŋ ca thīna-middhaŋ; tattha thīnaŋ anussāhana-lakkhaṇaŋ; viriya-vinodana-rasaŋ; saŋsīdana-bhāva-paccupaṭṭhānaŋ. Middhaŋ akammaññatā-lakkhaṇaŋ; onahana-rasaŋ; līnatā-paccupaṭṭhānaŋ; ubhayam pi ayoniso-manasikāra-padaṭ-ṭhānaŋ. Sesā kusalesu vuttanayena veditabbā.

Ettha pana vitakka-viriya-samādhīnaŋ micchāsaṅkappa-micchāvāyāma-micchāsamādhayo visesakā; iti ime ekūna-vīsati cetasikā paṭhamākusala-cittena sampayogaŋ gacchan-tīti veditabbā. Yathā ca paṭhamena, evaŋ dutiyenāpi; sasaṅkhārabhāvo ca ettha thīna-middhassa aniyata-bhāvo[4] ca viseso. Tatiyena paṭhame vuttesu ṭhapetvā diṭṭhiŋ sesā aṭṭhārasa veditabbā; māno pana aniyato hoti, diṭ-ṭhiyā ca saha na uppajjatīti. Catutthena dutiye vuttesu ṭhapetvā diṭṭhiŋ avasesā veditabbā; ettha pi ca māno aniyato hoti. Pañcamena paṭhame vuttesu ṭhapetvā pītiŋ avasesā sampayogaŋ gacchantīti; somanassaṭṭhāne pan' ettha upekkhā paviṭṭhā. Chaṭṭhenāpi pañcame vuttasa-disā eva; sasaṅkhāratā thīna-middhassa aniyatabhāvo ca viseso. Sattamena pañcame vuttesu ṭhapetvā diṭṭhiŋ ava-sesā va veditabbā; māno pan' ettha aniyato. Aṭṭhamena chaṭṭhe vuttesu ṭhapetvā diṭṭhiŋ avasesā veditabbā, etthāpi

[1] macchara-bhāvo. [2] sattivighāto.
[3] saŋsīdanatā. [4] niyatābhāvo, niyatatābhāvo.

ca māno aniyato hoti. Evaŋ lobhamula-cetasikā veditabbā.

Domanassa-sahagatesu paṭigha-sampayuttesu dosamulesu dvīsu paṭhamena asaṅkhārikena sampayuttā niyatā sarūpen' āgatā terasa: seyyathīdaŋ? phasso domanassa-vedanā saññā cetanā cittekaggatā vitakko vicāro viriyaŋ jīvitaŋ ahirikaŋ anottappaŋ doso moho ceti ime terasa-dhammā chandādīhi catūhi niyata-yevāpanakehi sattarasa honti. Issā-macchariya-kukkuccesu aniyatesu tīsu ekena saha aṭṭhārasa honti. Ete pi tayo na ekato uppajjanti.

Tattha duṭṭhu mano ti dumano, dumanassa bhāvo *domanassaŋ*; domanassa-vedanāy' etaŋ adhivacanaŋ; tena sahagataŋ domanassa-sahagataŋ. Taŋ aniṭṭhānubhavana-lakkhaṇaŋ; aniṭṭhākāra-sambhoga-rasaŋ; cetasika-ābādha-paccupaṭṭhānaŋ; ekanten' eva hadayavatthu-padaṭṭhānaŋ.

Dussanti tena, sayaŋ vā dussati, dussana-mattam eva vā tan ti *doso*; so caṇḍikka-lakkhaṇo, pahaṭāsiviso viya: visappana-raso, visanipāto viya; attano nissaya-dahana-raso vā, dāvaggi viya; dussana-paccupaṭṭhāno, laddh' okāso viya sapatto; āghātavatthu-padaṭṭhāno.

Avasesā heṭṭhā vuttappakārā va. Iti ime sattarasa vā aṭṭhārasa vā navamena sampayogaŋ gacchantīti veditabbā. Yathā ca navamena, evaŋ dasamenāpi; sasaṅkhāratā pan' ettha thīna-middha-sambhavo ca viseso.

Dvīsu pana mohamūlesu vicikicchā-sampayuttena ekādasamena sampayuttā tāva: phasso upekkhā-vedanā saññā cetanā vitakko vicāro viriyaŋ jīvitaŋ cittaṭṭhiti ahirikaŋ anottappaŋ moho vicikicchā ti sarūpen' āgatā terasa, uddhaccaŋ manasikāro ti dve yevāpanakā niyatā, tehi saddhiŋ paṇṇarasa honti.

Pavattiṭṭhitimattā[1] ekaggatā; vigatā cikicchā ti *vicikicchā*, sabhāvaŋ vicinanto etāya kicchati kilamatī ti vicikicchā; sā saŋsaya-lakkhaṇā; kampana-rasā; anicchaya-paccupaṭṭhānā; ayoniso-manasikāra-padaṭṭhānā. Sesā vuttanayā eva.

Dvādasamena uddhacca-sampayuttena sampayuttā sarū-

[1] tattha tattha ṭhitippattā (?). Tattha cittaṭṭhitīti pavattiṭṭhitimatto dubbalo samādhi. *Visuddhimagga*.

pen' āgatā vicikicchā-sahagate vuttesu vicikicchā-rahitā[1] dvādasa, uddhaccaŋ sarūpenāgataŋ, tasmā teras' eva honti. Vicikicchāya abhāvena pan' ettha adhimokkho uppajjati, tena saddhiŋ cuddasa honti; adhimokkha-sambhavato balava-samādhi hoti; adhimokkha-manasikārā dve yevāpanakā, tehi saha paṇṇaras' eva honti. Evaŋ tāva akusalacetasikā veditabbā.

Idani avyākatā vuccanti; avyākatā pana duvidhā: vipāka-kriyā-bhedato. Tattha vipākā kusalā viya bhūmivasena catubbidhā: kāmāvacaraŋ rūpāvacaraŋ arūpāvacaraŋ lokuttaraŋ ceti; tattha kāmāvacara-vipākā sahetukāhetuka-vasena duvidhā; tattha sahetuka-vipāka-sampayuttā sahetukā; te sahetuka-kāmāvacara-kusala-sampayutta-sadisā. Yā pana karuṇā-muditā aniyatā, tā sattārammaṇattā vipākesu nuppajjanti, kāmāvacara-vipākānaŋ ekanta-parittārammaṇattā; viratiyo pan' ettha ekantakusalattā na labbhantīti, Vibhaṅge pañca-sikkhāpadā kusalā yevā ti hi vuttā.[2] Evaŋ kāmāvacara-sahetuka-vipāka-cetasikā veditabbā.

83. Tettiŋs' ādidvaye dhammā, battiŋsa vā tato pare
battiŋsa pañcame chaṭṭhe, ekatiŋsa tato pare.

Ahetuka-citta-sampayuttā pana ahetukā; tesu cakkhuviññāṇa-sampayuttā tāva: phasso upekkhā-vedanā saññā cetanā jīvitaŋ cittaṭṭhitīti sarūpen' āgatā cha, manasikārena ca satta honti. Sota-ghāṇa-jivhā-kāya-viññāṇa-sampayuttā pi satta satt' eva cetasikā; tattha kāyaviññāṇasampayuttesu pana upekkhā-ṭhāne sukha-vedanā paviṭṭhā, sā kāyika-sāta-lakkhaṇā; pīṇana-rasā. Sesā vuttanayā eva.

84. Iṭṭhārammaṇa-yogasmiŋ, cakkhuviññāṇakādisu
sati, kasmā upekkhā va, vuttā catusu Satthunā?
85. upādāya ca rūpena, upādā-rūpake pana
saṅghaṭṭanā[3] nighaŋsassa, dubbalattāti dīpaye.
86. Pasādam pan' atikkamma, kūṭaŋ va picupiṇḍakaŋ
bhūtarūpena bhūtānaŋ, ghaṭṭanāya sukhādikaŋ.

[1] °hīnā. [2] *Vibh.*, p. 291. [3] saṅghaṭṭana°.

Tasmā kāyaviññāṇaŋ sukhādi-sampayuttan ti veditabbaŋ. Manodhātunā sampayuttā sarūpen' āgatā cakkhuviññāṇena saddhiŋ vuttā cha, vitakka-vicārehi saha aṭṭha, adhimokkha-manasikārehi dvihi yevāpanakehi dasa dhammā honti; tathā manoviññāṇadhātuna upekkhā-sahagatena; somanassa-sahagatena pīti-adhikā, vedanā-parivattanañ ca nānattaŋ; tasmā c' ettha ekādasa-dhammā honti. Evaŋ ahetukā pi kāmāvacara-vipākacetasikā veditabbā.

Rūpāvacara-vipākacitta-sampayuttā pana rūpāvacarā; arūpāvacara-vipākacitta-sampayuttā arūpāvacarā; te sabbe pi attano attano kusala citta-sampayutta-cetasika-sadisā yevāti. Lokuttara-vipākacitta-sampayuttā lokuttarā; te sabbe tesaŋ yeva lokuttara-vipākacittānaŋ sadisa-kusalacitta-sampayuttehi cetasikehi sadisā. Evaŋ rūpāvacara-arūpāvacara-lokuttara-vipāka-cetasikā veditabbā.

Akusala-vipākacitta-sampayuttā pana akusala-vipākacetasikā nāma; te pana kusala-vipākāhetuka-cittesu cakkhuviññāṇadīsu vutta-cetasika-sadisā; ettha pana kāyaviññāṇe dukkha-vedanā paviṭṭha, sā kayikābādha-lakkhaṇā; sesa vuttanayā yevāti. Evaŋ chattiŋsa-vipākacitta-sampayuttā cetasikā veditabbā.

Kiriyābyākata-cetasikā bhūmito tividhā honti: kāmāvacarā rūpāvacarā arupāvacarā ti. Tattha kāmāvacarā sahetukāhetukato duvidhā honti; tesu sahetuka-kriyācitta-sampayuttā sahetukā, te pan' aṭṭha-kāmāvacara-kusalacitta-sampayuttehi samānā, ṭhapetvā viratittayaŋ; aniyata-yevāpanakesu karuṇāmuditā yeva uppajjanti. Ahetuka-kriyācitta-sampayuttā ahetukā; te kusala-vipākāhetuka-manodhātu - manoviññāṇadhātucitta - sampayuttehi samanā. Manoviññāṇadhātu-dvaye viriyindriyaŋ adhikaŋ, viriyindriyasambhavato pan' ettha balappatto samādhi hoti. Hasituppāda-cittena sampayuttā dvādasa-dhammā honti, pītiyā saha; ayam ettha viseso.

Rūpāvacara-kriyācitta-sampayuttā pana rūpāvacarā; arūpāvacara-kriyācitta-sampayuttā arūpāvacarā. Te sabbe pi sakabhūmi-kusalacitta-sampayuttehi samānā ti evaŋ vīsati-kriyācitta-sampayuttā cetasikā veditabbā.

Ettāvatā kusalākusala - vipāka - kriyā - bheda - bhinnena ekūna-navutiyā cittena sampayuttā cetasikā niddiṭṭhā honti.

87. Kusalākusalehi vipāka-kriyā-
hadayehi yutā pana cetasikā
sakalā pi ca sādhu mayā kathitā,
Sugatena Mahāmuninā kathitā.

88. Adhigacchati yo imaŋ anūnaŋ,
paramaŋ tassa samantato mati
Abhidhamma-nayo durāsade,
atigambhīratare vijambhate ti.

Iti Abhidhammāvatāre cetasikaniddeso nāma dutiyo paricchedo.

III. TATIYO PARICCHEDO.

CETASIKAVIBHĀGANIDDESO.

89. Sabbe cetasikā vuttā, Buddhen' ādiccabandhunā
nāma-sāmaññato yeva, dve paññāsa bhavanti te.

Seyyathīdaŋ? phasso vedanā saññā cetanā vitakko vicāro pīti cittekaggatā viriyaŋ jīvitaŋ chando adhimokkho manasikāro tatramajjhattatā, saddhā sati hiri ottappan alobho adoso amoho, kāyapassaddhi-ādīni cha yugalāni, tisso viratiyo, karuṇā muditā, lobho doso moho uddhaccaŋ māno diṭṭhi issā macchariyaŋ kukkuccaŋ thīnaŋ middhaŋ vicikicchā ahirikaŋ anottappañ cāti.

90. Catupaññāsadhā kāme, rūpe pañca-das' eritā
te honti dvādas' āruppe, cattālīsa anāsavā.
91. Ekavīsa-sataŋ sabbe, cittuppādā samāsato;
etesu tesaṃ uppattiŋ, uddhāretvā pan' ekakaŋ,
92. phassādīnan tu dhammānaŋ, pavakkhāmi ito paraŋ
pāṭavatthāya bhikkhūnaŋ, citta-cetasikesv' ahaŋ.
93. Ekaggatā manakkāro, jīvitaŋ phassa-pañcakaŋ
aṭṭh' ete avinibbhogā, ekuppādā sahakkhayā.
94. Phasso ca vedanā saññā, cetanā jīvitindriyaŋ
ekaggatā manakkāro, sabba-sādhāraṇā ime.
95. Vitakko pañca-paññāsa-cittesu samudīrito
cāro chasaṭṭhi-cittesu, jāyate natthi saŋsayo.
96. Ekapaññāsa-cittesu, pīti; tesaṭṭhiyā sukhaŋ;
upekkhā pañca-paññāsa-citte; dukkhan tu tīsu hi.
97. Hoti dvāsaṭṭhi-cittesu, somanassindriyaŋ pana;
dukkhindriyaŋ pan' ekasmiŋ; tath' ekasmiŋ sukhindriyaŋ.

98. Pañcuttara-sate citte, viriyam āha nāyako ;
catuttara-sate citte, samādhindriyam abravi.
99. Sabbāhetuka-cittāni, ṭhapetvā c' ekahetukaŋ
ekuttara-sate citte, chandass' uppatti niddise.
100. Ṭhapetvā dasa viññāṇe, vicikicchā-yutam pi ca
dasuttara-sate citte, adhimokkho udīrito.
101. Saddhā sati hirottappaŋ, alobhādosa-majjhatā
chaḷ'eva yugalā ceti, dhammā ekūna-vīsati,
102. ekanavutiyā citte, jāyanti niyatā ime ;
ahetukesu cittesu, apuññesu na jāyare.
103. Ekūnāsītiyā citte, paññā jāyati sabbadā ;
aṭṭhavīsatiyā citte, karuṇā-muditā siyuŋ.
104. Kāmāvacara-puññesu, sabba-lokuttaresu ca
cattāḷīsavidhe citte, sāṭṭhake viratittayaŋ.
105. Saddhā sati hirottappaŋ, alobhādittayam pi ca
yugalāni cha majjhattaŋ, karuṇā muditā pi ca.
106. tathā viratiyo tisso, sabbe 'te pañca-vīsati
kusalābyākatā cāti, kusalena pakāsitā.
107. Ahirikam anottappaŋ, moho uddhaccam eva ca
dvādasāpuñña-cittesu, niyatā yeva jāyare.
108. Lobho doso ca moho ca, māno diṭṭhi ca saŋsayo
middham uddhacca-kukkuccaŋ, thīnaŋ macchariyam pi ca,
109. ahirikam anottappaŋ, issā ca domanassakaŋ
ete akusalā vuttā, ekantena Mahesinā.
110. Lobho aṭṭhasu niddiṭṭho ; vuttā catūsu diṭṭhi tu ;
māno diṭṭhi-viyuttesu ; doso dvīs' veva jāyate.
111. Issā-macchera-kukkuccā, dvīsu jāyanti, no saha ;
vicikicchā pan' ekasmiŋ ; thīna-middhan tu pañcasu.
112. Phasso ca vedanā saññā, cetanā jīvitaŋ mano
vitakko ca vicāro ca, pīti viriyaŋ samādhi ca,
113. chando c' evādhimokkho ca, manasikāro ca cuddasa
kusalākusalā c'eva, honti abyākatā pi ca.
114. Ekūnatiŋsa-cittesu, jhānaŋ pañcaṅgikaŋ mataŋ ;
catujhānaṅga-yuttāni, sattatiŋsā ti niddise ;
115. ekādasavidhaŋ cittaŋ, tivaṅgikam udīritaŋ ;
catuttiŋsa-vidhaŋ cittaŋ, duvaṅgikam udīritaŋ.

116. Sabhāvenāvitakkesu, jhānaṅgāni na uddhare;
sabbāhetuka-cittesu, maggaṅgāni na c'uddhare.
117. Tīṇi soḷasa-cittesu, indriyāni vade budho;
ekasmiŋ pana cattāri; pañca terasas' uddhare;
118. satta dvādasa-cittesu, indriyāni jino 'bravi;
ekenūnesu aṭṭh' eva, cattāḷīsa-manesu hi;
119. cattāḷīsāya cittesu, navakaŋ nāyako' bravi;
evam indriya-yogo pi, veditabbo vibhāvinā.
120. Amaggaṅgāni nām' ettha, aṭṭhārasa ahetukā;
jhānaṅgāni na vijjanti, viññāṇesu dvipañcasu.
121. Ekacittaŋ dumaggaṅgaŋ; ti-maggaṅgāni sattasu;
cattāḷīsāya cittesu, maggo so caturaṅgiko;
122. pañcadasasu cittesu, maggo pañcaṅgiko mato;
vutto dvattiŋsa cittesu, maggo sattaṅgiko pi ca;
123. maggo aṭṭhasu cittesu, mato aṭṭhaṅgiko ti hi
evan tu sabbacittesu, maggaṅgāni samuddhare.
124. Balāni dve dvi-cittesu; ekasmiŋ tīṇi dīpaye;
ekādasasu cattāri; cha dvādasasu dīpaye.
125. ekūnāsītiyā satta; soḷas' evābalāni tu;
cittam ev' ettha[1] viññeyyaŋ, sabalaŋ abalaŋ pi ca.
126. Jhānaṅga-maggaṅga-balindriyāni,
cittesu jāyanti hi yesu yāni,
mayā samāsena samuddharitvā,
vuttāni sabbāni pi tāni tesūti.

ITI ABHIDHAMMĀVATĀRE CETASIKA-VIBHĀGA-NIDDESO NĀMA TATIYO PARICCHEDO.

[1] cittam evan tu.

IV. CATUTTHO PARICCHEDO.

EKAVIDHĀDINIDDESO.

127. Ito paraŋ pavakkhāmi, nayam ekavidhādikaŋ
ābhidhammika-bhikkhūnaŋ, buddhiyā pana vuddhiyā.
128. Sabbam ekavidhaŋ cittaŋ, vijānana-sabhāvato;
duvidhañ ca bhave cittaŋ, ahetuka-sahetuto.
129. Puññāpuñña-vipākā hi, kāme dasa ca pañca ca
kriyā tisso ti sabbe pi, aṭṭhārasa ahetukā.
130. Ekasattati sesā hi, cittuppādā mahesinā
sahetukā ti niddiṭṭhā, tādinā hetuvādinā.
131. Savatthukāvatthukato, tato-'bhaya-vasena ca
sabbaŋ vuttappakāran tu, tividhaŋ hoti mānasaŋ:
132. sabbo kāmavipāko ca, rūpe pañcadasā pi ca
ādimaggo situppādo, manodhātu-kriyā pi ca,
133. domanassa-dvayañ cāpi, tecattāḷīsa-mānasā
n' uppajjanti vinā vatthuŋ, ekantena savatthukā.
134. Arūpāvacara-pākā ca, ekantena avatthukā;
dvācattāḷīsa sesāni, cittān' ubhayathā siyuŋ.
135. Ekekārammaṇaŋ cittaŋ, pañcārammaṇam eva ca
chaḷārammaṇakañ ceti, evam pi tividhaŋ siyā:
136. viññāṇāni ca dve-pañca, aṭṭha lokuttarāni pi
sabbaŋ mahaggatañ ceva, ṭhapetvā 'bhiññamānasaŋ,
137. tecattāḷīsa viññeyyā, ekekārammaṇā pana.
Manodhātuttayaŋ tattha, pañcārammaṇam īritaŋ;
138. tecattāḷīsa sesāni, chaḷārammaṇikā matā.
Tathā ca tividhaŋ cittaŋ, kusalākusalādito.
139. Ahetum ekahetuñ ca, dvihetuñ ca tihetukaŋ
evaŋ catubbidhaŋ cittaŋ, viññātabbaŋ vibhāvinā:
140. heṭṭhā mayā pi niddiṭṭhā, aṭṭhārasa ahetukā;
vicikicchuddhacca-yuttaŋ, ekahetum udīritaŋ;

141. kāme dvādasadhā puñña-vipāka-kriyato pana
dasadhā kusalā cāpi, bāvīsati duhetukā ;
142. kāme dvādasadhā puñña-vipāka-kriyato pana
sabbaŋ mahaggatañ ceva, appamāṇaŋ tihetukaŋ.
143. Rūpiriyāpatha-viññatti-janakājanakādito
evañ cā pi hi taŋ cittaŋ, hoti sabbaŋ catubbidhaŋ :
144. dvādasākusalā tattha, kusalā kāmadhātuyā
tathā dasa kriyā kāme, abhiññāmānasa-dvayaŋ.
145. samuṭṭhāpenti rūpāni, kappenti iriyāpathaŋ
janayanti ca viññattī, ime dvattiŋsa mānasā.
146. Kusalā ca kriyā ceva, te mahaggatamānasā
aṭṭhānāsava-cittāni, chabbīsati ca mānasā,
147. samuṭṭhāpenti rūpāni, kappenti iriyāpathaŋ
copanaŋ na ca pāpenti, dvi-kicca-niyatā ime.
148. Ṭhapetvā dasa viññāṇe, vipākā dvīsu bhūmisu
kriyā ceva manodhātu, imān' ekūna-vīsati,
149. samuṭṭhāpenti rūpāni, na karont' itara-dvayaŋ.
Puna dvepañca-viññāṇā, vipākā ca arūpisu,
150. sabbesaŋ sandhicittañ ca, cuticittañ ca arahato
na karonti ti-kiccāni, ime soḷasa mānasā.
151. Eka-dvi-ti-catuṭṭhāna-pañcaṭṭhānānabhedato
pañcadhā cittam akkhāsi, pañca-nimmala-locano :
152. kusalākusalā sabbe, cittuppādā mahākriyā
mahaggatakriyā ceva, cattāro phalamānasā,
153. sabbe va pañcapaññāsa, nippapañcena satthunā
javanaṭṭhānato yeva, ekaṭṭhāne niyāmitā ;
154. puna dve-pañcaviññāṇā, dassane savaṇe tathā
ghāyane sāyanaṭṭhāne, phusane paṭipāṭiyā ;
155. manodhātuttikaŋ ṭhāne, āvajjane paṭicchane ;
aṭṭha-saṭṭhi bhavant' ete, ekaṭṭhānikataŋ gatā.
156. Puna dviṭṭhānikaŋ nāma, cittadvayam udīritaŋ :
somanassa-yutaŋ pañca-dvāre santīranaŋ siyā,
157. tadārammaṇañ ca chadvāre, balavārammaṇe sati ;
tathā voṭṭhapanaŋ hoti, pañcadvāre tu voṭṭhapaŋ,
158. manodvāre tu sabbesaŋ, hoti āvajjanaŋ pana ;
idaŋ dviṭṭhānikaŋ nāma, hoti cittadvayaŋ pana.
159. Paṭisandhiyā bhavaṅgassa, cutiyā.ṭhānato pana
mahaggatavipākā te, nava tiṭṭhānikā matā.

160. Aṭṭha kāma-mahāpākā, paṭisandhi-bhavaṅgato
tadālambanato ceva, cutiṭṭhānavasena ca,
161. catuṭṭhānikacittāni, aṭṭha hontīti niddise.
Kusalākusala-pākan tu, upekkhāsahagata-dvayaŋ,
162. santīraṇaŋ bhave pañcadvāre; chadvārikesu ca
tadālambaṇataŋ yāti, balavārammaṇe sati;
163. paṭisandhi-bhavaṅgānaŋ, cutiṭṭhānavasena ca
pañcaṭṭhānikacittan ti, idaŋ dvayam udīritaŋ.
164. Pañcakiccaŋ dvayaŋ vuttaŋ; catukiccaŋ pan' aṭṭhakaŋ;
tikiccaŋ navakaŋ dve tu, dvikiccā; sesam ekakaŋ.
165. Bhavaṅg' āvajjanañ c' eva, dassanaŋ sampaṭicchanaŋ
santīraṇaŋ voṭṭhapanaŋ, javanaŋ bhavati sattamaŋ.
166. Chabbidhaŋ hoti taŋ channaŋ, viññāṇānaŋ pabhedato;
sattadhā sattaviññāṇadhātūnan tu pabhedato.
167. Ekekārammaṇaŋ chakkaŋ, pañcārammaṇa-bhedato
chaḷārammaṇato c' eva, hoti aṭṭhavidhaŋ mano:
168. tattha dvepañcaviññāṇā, honti ekekagocarā
rūpārammaṇikā dve tu, dve dve saddādi-gocarā;
169. sabbaŋ mahaggataŋ cittaŋ, pañcābhiññā-vivajjitaŋ
sabbaŋ lokuttarañ c' eti, ekekārammaṇaŋ bhave;
170. ekekārammaṇaŋ chakkam-iti ñeyyaŋ vibhāvinā.
Pañcārammaṇikaŋ nāma, manodhātuttayam bhave.
171. Kāmāvacaracittāni, cattāḷīsaŋ tath' ekakaŋ
abhiññāni[1] ca sabbāni, chaḷārammaṇikāni tu.
172. Cittaŋ navavidhaŋ hoti, sattaviññāṇadhātusu
pacchimañ ca tidhā katvā, kusalākusalādito.
173. Puññāpuññavasen' eva, vipākakriyabhedato
chasattatividho bhedo, manoviññāṇadhātuyā.
174. Manodhātuŋ dvidhā katvā, vipāka-kriya-bhedato
navadhā pubba-vuttehi, dasadhā hoti mānasaŋ.
175. Dhātudvayaŋ dvidhā[2] katvā, pacchimaŋ puna paṇḍito
ekādasa-vidhaŋ cittaŋ, hotīti paridīpaye.
176. Manoviññāṇadhātum pi, kusalākusalādito
catudhā vibhajitvāna, vade dvādasadhā ṭhitaŋ.

[1] viññāṇāni. [2] tidhā.

177. Bhave cuddasadhā cittaŋ, cuddasaṭṭhāna-bhedato
paṭisandhiyā bhavaṅgassa, cutiyā 'vajjanassa ca,
178. pañcannaŋ dassanādīnaŋ, sampaṭicchanacetaso
santīraṇassa voṭṭhappa-javanānaŋ vasena ca,
179. tadārammaṇacittassa, tath' eva ṭhāna-bhedato
evaŋ cuddasadhā cittaŋ, hotīti paridīpaye.
180. Bhūmi-puggala-nānattavasena ca pavattito
bahudhā pana taŋ[1] cittaŋ, hotīti ca vibhāvaye.
181. Ekavidhādinaye pan' imasmiŋ
yo kusalo matimā idha bhikkhu,
tass' abhidhammagatā pana atthā
hattha-gatāmalakā viya hontīti.

ITI ABHIDHAMMĀVATĀRE EKAVIDHĀDI-NIDDESO NĀMA CATUTTHO PARICCHEDO.

[1] pan' idaŋ.

V. PAÑCAMO PARICCHEDO.

CITTUPPATTINIDDESO.

182. Ito paraŋ pavakkhāmi, buddhi-vuddhikaraŋ nayaŋ
cittānaŋ bhūmis' uppattiŋ, puggalānaŋ vasena ca.
183. Devā c' eva manussā ca, tisso cāpāyabhūmiyo[1]
gatiyo pañca niddiṭṭhā, satthunā tu; tayo bhavā.
184. Bhūmiyo tattha tiŋs' eva; tāsu tiŋs' eva puggalā;
bhūmisv' etāsu uppannā, sabbe va pana puggalā,
185. paṭisandhikacittānaŋ, vasen' ekūna-vīsati;
paṭisandhi ca nām' esā, duvidhā samudīritā:
186. acittakā sacittā ca; asaññīnam acittakā;
sesā sacittakā ñeyyā, sā pan' ekūnavīsati.
187. Paṭisandhivasen' evaŋ, honti vīsati puggalā,
idha cittādhikārattā, acittā na ca uddhaṭā.
188. Ahetu-dvi-tihetū ti, puggalā tividhā siyuŋ,
ariyā pana aṭṭhā ti, sabbe ekādas' eritā.
189. Etesaŋ pana sabbesaŋ, puggalānaŋ pabhedato
cittānaŋ bhūmis' uppattiŋ, bhaṇato me nibodhatha.
190. Tiŋsa-bhūmisu cittānaŋ, kati jāyanti me vada!
Cuddas' eva tu cittāni, honti sabbāsu bhūmisu;
191. sadā vīsati cittāni, kāme yeva bhave siyuŋ;
pañca rūpabhave yeva; cattāro ca arūpisu;
192. kāma-rūpa-bhavesveva, aṭṭhārasa bhavanti hi;
dvecattāḷīsa cittāni, honti tīsu bhavesu hi;
193. ṭhapetvā pana sabbesaŋ, catasso 'pāyabhūmiyo
teras' eva ca cittāni, honti chabbīsa-bhūmisu;
194. aparāni catasso pi, ṭhapetvā 'ruppa-bhūmiyo
cittāni pana jāyanti, cha ca chabbīsa-bhūmisu;

[1] catasso 'pāyabhūmiyo (ṭīkāya paṭikkhittaŋ).

195. suddhāvāsikadevānaŋ, ṭhapetvā pañca bhūmiyo
pañca cittāni jāyanti, pañcavīsati-bhūmisu ;
196. aparāni ca dve honti, pañcavīsati-bhūmisu
ṭhapetvā nevasaññañ ca, catasso 'pāyabhūmiyo ;
197. dve pi cittāni jāyanti, catuvīsati-bhūmisu ;
ākiññaŋ nevasaññañ ca, ṭhapetvā 'pāyabhūmiyo ;
198. apāyabhūmiyo hitvā, tisso cārūpabhūmiyo
dve yeva pana cittāni, honti tevīsa-bhūmisu ;
199. arūpe ca apāye ca, ṭhapetvā aṭṭha-bhūmiyo
ekādasavidhaŋ cittaŋ, hoti dvāvīsa-bhūmisu ;
200. suddhāvāse apāye ca, ṭhapetvā nava bhūmiyo
ekavīsāsu niccam pi, cattāro 'va bhavanti hi.
201. Ekaŋ sattarasasv' eva, cittaŋ jāyati bhūmisu
suddhāvāse ṭhapetvā tu, apāyārūpabhūmiyo ;
202. dvādas' eva tu jāyante, ekādasasu bhūmisu
ṭhapetvā pana sabbā pi, bhūmiyo hi mahaggatā ;
203. kāmāvacaradevānaŋ, manussānaŋ vasena tu
aṭṭha cittāni jāyante, sadā sattasu bhūmisu ;
204. pañcamajjhāna-pāk' eko, jāyate chasu bhūmisu ;
cattāri pana cittāni, tīsu tīsv' eva bhūmisu ;
205. cattāri pana cittāni, honti ekeka-bhūmisu ;
arūpāvacara-pākānaŋ, vasena paridīpaye.
206. Kusalākusalā kāme, tesaŋ pākā ahetukā
āvajjana-dvayañ cāti, sattatiŋs' eva mānasā,
207. narakādisv' apāyesu, catusv' api ca jāyare ;
dvepaññāsāvasesāni, n' uppajjanti kadāci pi.
208. Kāme devamanussānaŋ, nava pākā mahaggatā
neva jāyanti ; jāyanti, asītihadayā sadā.
209. Kāme aṭṭha mahāpākā, domanassa-dvayam pi ca
tathā ghāṇādi-viññāṇattayaŋ pākā apuññajā,
210. natthi arūpapākā ca, rūpāvacarabhūmiyaŋ ;
imehi saha cittehi, tayo maggā phala-dvayaŋ,
211. cattāro diṭṭhisaŋyuttā, vicikicchāyutam pi ca
cattāro heṭṭhimā pākā, suddhāvāse na labbhare ;
212. sesāni ekapaññāsa cittāni pana labbhare.
Rūpāvacarikā sabbe, vipākā kāmadhātuyā,
213. domanass' ādimaggo ca, kriyā ca dve ahetukā
tecattālīsa cittāni, natthi āruppabhūmiyaŋ.

214. Evaŋ bhūmivasen' eva, cittuppatti vibhāvitā;
tathā ekādasannam pi, puggalānaŋ vasena ca.
215. Kusalākusalā kāme, tesaŋ pākā ahetukā
āvajjanadvayañ cāti, sattatiŋs' eva mānasā,
216. ahetukassa sattassa, jāyante pañcabhūmisu;
dvepaññāsāvasesāni, na jāyanti kadāci pi.
217. Ahetukassa vuttehi, kāmapākā duhetukā
duhetukassa jāyante, cattāḷīsa tath' ekakaŋ.
218. Sabbe mahaggatā c' eva, sabbe pi ca anāsavā
tihetuka-vipākā ca, kāme nava kriyā pi ca;
219. duhetuno na jāyanti, cattāḷīsaŋ tathā 'ṭṭha ca.
Kāmāvacarasattassa, tihetu-paṭisandhino,
220. puthujjanassa jāyante, catupaññāsa mānasā:
duhetukassa vuttāni, cattāḷīsaŋ tath' ekakaŋ,
221. cattāro ñāṇasaŋyuttā, vipākā kāmadhātuyā
rūpārūpesu puññāni, catupaññāsa mānasā,
222. puthujjanassa jāyante; pañcatiŋsa na jāyare.
Chadevesu manussesu, sotāpannassa dehino,
223. paññās' ev' assa cittāni, jāyantīti viniddise;
nava-tiŋs' eva cittāni, n' uppajjantīti dīpaye.
224. Sotāpannassa vuttāni, ṭhapetvā paṭhamaŋ phalaŋ
attano ca phalen' assa, sakadāgāmino siyuŋ.
225. Sakadāgāmissa vuttāni, ṭhapetvā paṭighadvayaŋ
dutiyañ ca phalaŋ hitvā, yāni cittāni tāni hi,
anāgāmissa sattassa, jāyantīti viniddise.
226. Kati cittāni jāyanti kāme arahato pana?
cattālīsañ ca cattāri kāme arahato siyuŋ.
227. Maggaṭṭhānaŋ catunnam pi, puggalānaŋ sakaŋ sa-
kaŋ
maggacittaŋ siyā tesaŋ, ekacittakkhaṇā hi te.
228. Puthujjanassa tīsv' eva, paṭhamajjhānabhūmisu
pañca-tiŋs' eva cittāni, jāyante ti viniddise;
229. ghāṇādīsu ca viññāṇattayaŋ satta apuññajā (?)
mahāpākā tathā pākā, uparijjhānabhūmikā,
230. vipākā pi ca āruppā, domanassa-dvayam pi ca
aṭṭhārasa kriyā c' eva, aṭṭha lokuttarāni ca,
231. paṭhamajjhāna-nibbatta-puthujjana-sarīrino
etāni catupaññāsa cittāni na ca labbhare.

232. Sotāpannassa cittāni, tatth' ekatiŋsa jāyare
puthujjanassa vuttesu, hitvā cāpuññapañcakaŋ.
233. Sakadāgāmino tattha, ṭhapetvā paṭhamaŋ phalaŋ
ekatiŋs' eva jāyante, pakkhipitvā sakaŋ phalaŋ.
234. Anāgāmissa tatth' eva, ṭhapetvā dutiyaŋ phalaŋ
ekatiŋs' eva jāyante, phalacittena attano.
235. Viññāṇaŋ cakkhu-sotānaŋ, puññajaŋ sampaṭicchanaŋ
santīraṇa-dvayañ c' eva, kriyācittāni vīsati,
236. arahattaphalaŋ, pāko, paṭhamajjhānasambhavo
sattavīsati cittāni, arahantassa jāyare.
237. Puthujjanassa tīsv' eva, dutiyajjhānabhūmisu
chattiŋsa dutiyajjhāna-tatiyajjhāna-pākato.
238. Puthujjanassa vuttesu, hitvā cāpuññapañcakaŋ
sotāpannassa battiŋsa, phalena saha attano.
239. Sotāpannassa vuttesu, ṭhapetvā paṭhamaŋ phalaŋ
battiŋsa phalacittena, sakadāgāmissa attano.
240. Sakadāgāmi-vuttesu, ṭhapetvā dutiyaŋ phalaŋ
anāgāmiphalen' assa, battiŋs' eva bhavanti hi.
241. Arahantassa tīsv' eva, aṭṭhavīsati attano
phalena dutiyajjhāna-tatiyajjhāna-pākato.
242. Parittakasubhadīnaŋ, devānaŋ tīsu bhūmisu
pañca-tiŋs' eva jāyante, catutthajjhāna-pākaṭo.
243. Sotāpannassa tatth' eka-tiŋsa cittāni jāyare;
sakadāgāmino evaŋ; tathanāgāmino pi ca.
244. Khīṇāsavassa tatth' eva, sattavīsati mānasā;
tathā vehapphale cāpi, sabbesaŋ honti mānasā.
245. Ekatiŋs' eva cittāni, suddhāvāsikabhūmisu
anāgāmika-sattassa, hontīti paridīpaye.
246. Arahato pana tatth' eva, mānasā sattavīsati;
evaŋ rūpisu cittāni, viññeyyāni vibhāvinā.
247. Catuvīsati cittāni, paṭhamāruppa-bhūmiyaŋ
puthujjanassa sattassa, jāyantīti viniddise.
248. Sotāpannassa tatth' eva, ṭhapetvā 'puññapañcakaŋ
sama-vīsati cittāni, phalena saha attano.
249. Sakadāgāmino tattha, tathānāgāmino pi ca
jāyanti vīsacittāni, pubbapubbaphalaŋ vinā.
250. Khīṇāsavassa tatth' eva, dasa pañca ca manasā.
Puthujjanassa sattassa, dutiyāruppabhūmiyaŋ,

251. *honti tevīsa cittāni iti vatvā vibhāvaye;*
tiṇṇannaŋ p' ettha sekhānaŋ, cittān' ekūna-vīsati.
252. Cuddas' eva tu cittāni, dutiyāruppa-bhūmiyaŋ
kriyā dvādasa pāk' eko, phalaŋ khīṇāsavassa tu.
253. Puthujjanassa sattassa, tatiyāruppabhūmiyaŋ
bāvīsati ca cittāni, bhavantīti pakāsaye.
254. Aṭṭhāras' eva cittāni, sotāpannassa jāyare;
sakadāgāmino tāni, ṭhapetvā paṭhamaŋ phalaŋ:
255. sakadāgāmī-vuttesu, ṭhapetvā dutiyaŋ phalaŋ
aṭṭhāras' eva cittāni, anāgāmissa jāyare.
256. Teras' eva ca cittāni, tatiyāruppabhūmiyaŋ
khīṇāsavassa sattassa, bhavantīti viniddise.
257. Ekavīsati cittāni, catutthāruppabhūmiyaŋ
puthujjanassa sattassa, jāyantīti viniddise.
258. Sotāpannassa sattassa, sattarasa pakāsaye;
sakadāgāmino tāni, ṭhapetvā paṭhamaŋ phalaŋ;
259. sakadāgāmi-vuttesu, ṭhapetvā dutiyaŋ phalaŋ
honti sattaras' ev' assa, anāgāmissa mānasā.
260. Dvādas' eva tu cittāni, catutthāruppabhūmiyaŋ
jāyanti arahantassa, iti vatvā vibhāvaye.
261. Heṭṭhimānaŋ arūpīnaŋ, brahmānaŋ uparūpari
arūpakusalā c' eva, uppajjanti kriyā pi ca.
262. Uddham uddham arūpīnaŋ, heṭṭhimā heṭṭhimā pana
arūpā neva jāyante, diṭṭhādīnavato kira.
263. Ṭhapetvā paṭhamaŋ maggaŋ, kusalā 'nuttarā tayo
kāmāvacarapuññāni, apuññāni tathā dasa,
264. cattāro 'rūpapuññāni, sabbe pākā anuttarā
paṭhamāruppapāko ca, nava kāmakriyā pi ca,
265. arūpā pi kriyā sabbā, tecattālīsa mānasā
uppajjanti pan' etāni, paṭhamāruppa-bhūmiyaŋ.
266. Sabbo kāmavipāko ca, sabbo rūpo mahaggato
situppādo, manodhātu, domanassa-dvayam pi ca,
267. ādimaggo, tayo pākā, arūpā ca tathūpari
chacattāḷīsa natth' ettha, paṭhamāruppabhūmiyaŋ.
268. Vuttesu pana cittesu, paṭhamāruppa-bhūmiyaŋ
ṭhapetvā paṭhamāruppattayaŋ pāko ca attano,
269. cattāḷīs' etāni jāyante, dutiyāruppabhūmiyaŋ;
evaŋ sesadvaye ñeyyaŋ, hitvā heṭṭhima-heṭṭhimaŋ.

270. Attano attano pākā, cattāro ca anāsavā
vipākā honti sabbe va, catusv' āruppabhūmisu.
271. Voṭṭhapanena cittena, kāme aṭṭha mahākriyā
catasso pi ca āruppā, teras' eva kriyā siyuŋ,
272. khiṇāsavassa jāyantā,[1] paṭhamāruppabhūmiyaŋ ;
dvādas' eva kriyā honti, dutiyāruppabhūmiyaŋ ;
273. ekādasa kriyā honti, tatiyāruppabhūmiyaŋ ;
das' eva ca kriyā ñeyyā, catutthāruppabhūmiyaŋ.
274. Arahato pana cittāni, honti ekuna-vīsati
arahattaŋ kriyā sabbā, ṭhapetvāvajjanadvayaŋ.
275. Catunnañ ca phalaṭṭhānaŋ, tihetukaputhujjane
teras', eva ca cittāni, bhavantīti viniddise :.
276. cattāro ñāṇasaŋyuttā, mahāpākā, tathā nava
rūpārūpavipākā ca, teras' eva bhavant' ime.
277. Catunnañ ca phalaṭṭhānaŋ, duhetukaputhujjane
ñāṇa-hīnāni cattāri, vipākā eva jāyare.
278. Puthujjanānaŋ tiṇṇam pi, catunnaŋ ariyadehinaŋ
sattaras' eva cittāni, sattannam pi bhavanti hi :
279. viññāṇani duve pañca, manodhatuttayam pi ca
santīraṇāni voṭṭhappaŋ, honti sattaras' ev' ime.
280. Heṭṭhā tiṇṇaŋ phalaṭṭhānaŋ, tihetuka-puthujjane
nav' eva kusalā honti, catunnam pi mahaggatā.
281. Tiṇṇaŋ puthujjanānam pi, tiṇṇam ariyānam ādito
teras' eva tu cittāni, uppajjantīti niddise :
282. aṭṭh' eva kāmapuññāni, diṭṭhihīnā apuññato
cattāro pi ca uddhacca-saŋyuttañ cāti terasa.
283. Heṭṭhā dvinnaŋ phalaṭṭhānaŋ, tathā sabbaputhuj-
jane
domanassayuttaŋ citta-dvayam eva tu jāyate.
284. Tiṇṇaŋ puthujjanānan tu, pañc' eva pana jāyare
cattāri diṭṭhiyuttāni, vicikicchā-yuttam pi ca.
285. Maggaṭṭhānaŋ catunnam pi, maggacittaŋ sakaŋ sakaŋ
ekam eva bhave tesaŋ, iti vatvā vibhāvaye.
286. Mayā bhavesu cittānaŋ, puggalānaŋ vasena ca
bhikkhūnaŋ pāṭavatthāya, cittuppatti pakāsitā.
287. Evaŋ sabbam idaŋ cittaŋ, bhūmipuggala-bhedato
bahudhā pi ca hotīti, viññātabbaŋ vibhāvinā.

[1] jāyante.

288. *Sakkā vuttānusārena, bhede ñātuŋ vibhāvinā*
gantha-vitthāra-bhītena, saṅkhittaŋ pan' idaŋ mayā,
289. pubbāparaŋ viloketvā, cintetvā ca punappunaŋ
atthaŋ upaparikkhitvā, gahetabbaŋ vibhāvinā.
290. Imaŋ cābhidhammāvatāraŋ susāraŋ
paraŋ satta-mohandhakārappadīpaŋ
sadā sādhu cinteti vāceti yo taŋ,
naraŋ rāgadosā ciraŋ nopayantiti.

Iti Abhidhammāvatāre bhūmipuggalavasena Cittuppatti-niddeso nāma pañcamo paricchedo.

VI. CHAṬṬHO PARICCHEDO.

ĀRAMMAṆAVIBHĀGO.

291. Etesaŋ pana cittānaŋ, ārammaṇam ito paraŋ
dassayissām' ahaŋ tena vinā natthi hi sambhavo.
292. Rūpaŋ saddaŋ rasaŋ gandhaŋ[1] phoṭṭhabbaŋ dhammam eva ca
chaddhā ārammaṇaŋ āhu, chaḷārammaṇa-kovidā.
293. Tattha bhūte upādāya, vaṇṇo catusamuṭṭhito
sanidassana-sappaṭigho, rūpārammaṇa-saññito.
294. Duvidho hi samuddiṭṭho, saddo cittotu-sambhavo
saviññāṇakasaddo ca, hoti cittasamuṭṭhito;
295. aviññāṇakasaddo yo, so hot' utusamuṭṭhito,
duvidho pi ayaŋ saddo, saddārammaṇataŋ gato.
296. Dharīyatīti gacchanto, gandho sūcanato pi ca
ayaŋ catusamuṭṭhāno, gandhārammaṇasammato.
297. Ramamānā rasantīti, raso ti parikittito
raso catusamuṭṭhāno, rasārammaṇa-nāmako.
298. Phusīyatīti phoṭṭhabbaŋ, paṭhavī-teja-vāyavo
phoṭṭhabbaŋ catusambhūtaŋ, phoṭṭhabbārammaṇaŋ mataŋ.
299. Sabbaŋ nāmañ ca rūpañ ca, hitvā rūpādi-pañcakaŋ
lakkhaṇāni ca paññatti, dhammārammaṇa-saññitaŋ.
300. Chārammaṇāni labbhanti, kāmāvacarabhūmiyaŋ;
tīṇi rūpe; pan' āruppe dhammārammaṇam ekakaŋ.
301. Khaṇa-vatthu-parittattā, āpāthaŋ na vajanti ye
te dhammārammaṇā honti, yesaŋ rupādayo kira;
302. te paṭikkhipitabbā va, "aññamaññassa gocaraŋ
neva paccanubhontānaŋ, mano tesan tu gocaraŋ,

[1] Rūpa-sadda-gandha-rasā.

303. tañ ca paccanubhotī" ti, vuttattā pana Satthunā[1]
rūpārammaṇān' eva, honti rūpādayo pana.
304. "Dibbacakkhādi-ñāṇānaŋ, rūpādīn' eva gocarā
anāpāthagatān' eva, tānī" ti pi na yujjati;
305. yaŋ rūpārammaṇaŋ hoti, taŋ dhammārammaṇaŋ
kathaŋ?
evaŋ sati pan' etesaŋ, niyamo pi kathaŋ bhave?
306. Sabbam ārammaṇaŋ etaŋ, chabbidhaŋ samudīritaŋ
taŋ paritta-tikādīnaŋ, vasena bahudhā mataŋ.[2]
307. Sabbo kāmavipāko ca, kriyā 'hetudvayam pi ca
pañcavīsati ekantaparittārammaṇā siyuŋ.
308. Iṭṭhādibhedā pañc' eva, rūpa-saddādayo pana
viññāṇānaŋ dvipañcannaŋ, gocarā paṭipāṭiyā.
309. Rūpādi-pañcakaŋ sabbaŋ, manodhātuttayassa tu;
terasannaŋ pan' etesaŋ, rūpakkhandho va gocaro;
310. nārūpaŋ na ca paññattiŋ, nātītaŋ na ca 'nāgataŋ
ārammaṇaŋ karont' eva, vattamāne hi gocare.
311. Teras' etāni cittāni, jāyante kāmadhātuyaŋ.
cattāri rūpāvacare; neva kiñci arūpisu.
312. Mahāpākānam aṭṭhannaŋ, santīraṇattayassa pi
chasu dvāresu rūpādi-cha-parittāni gocarā.
313. Rūpādayo parittā cha, hasituppāda-gocarā
pañca-dvāre paccuppannā, manodvāre tikālikā.
314. Dutiyāruppa-cittañ ca, catutthāruppa-mānasaŋ
chabbidhaŋ niyataŋ hoti, taŋ mahaggata-gocaraŋ.
315. Nibbāṇārammaṇattā hi, ekantena anaññato
aṭṭhānāsava-cittānaŋ, appamāṇo va gocaro.
316. Cattāro ñāṇa-hīnā ca, kāmāvacarapuññato
kriyato pi ca cattāro, dvādasākusalāni ca.
317. parittārammaṇā c' eva, te mahaggata-gocarā
paññattārammaṇattā hi, na-vattabbā pi honti te.
318. Cattāro ñāṇasaŋyuttā, puññato kriyato pi ca
tathābhiññā-dvayañ c' eva, kriyā-voṭṭhapanaŋ pi ca;
319. ekādasannam etesaŋ, tividho hoti gocaro;
paññattārammaṇattā hi, na-vattabbā pi hont' ime.
320. Yāni vuttāvasesāni, cittāni pana tāni hi
na-vattabbārammaṇānīti, viññeyyāni vibhāvinā.

Parittārammaṇattikaŋ samattaŋ.

[1] *Majjh. N.*, i, 295. [2] *Asl.* (Br.) 102 (PTS. 74.*f*).

321. Dutiyāruppa-cittañ ca, catutthāruppamānasaŋ
chabbidhaŋ pana ekantam atītārammaṇaŋ siyā.
322. Viññāṇānaŋ dvipañcannaŋ, manodhātuttayassa ca
pañca rūpādayo dhammā, paccuppannā va gocarā.
323. Aṭṭha kāma-mahāpākā, santīraṇattayam pi ca
hasituppādacittañ ca, dvādas' ete tu manasā,
324. siyā 'tītārammaṇā paccuppannānāgata-gocarā;
kusalākusalā kāme, kriyato nava mānasā,
325. abhiññāmānasā dve pi, siyā 'tītādi-gocarā;
santa-paññattikālesu,[1] na-vattabbā bhavant' ime.
326. Sesāni pana sabbāni, rūpārūpabhavesu pi
na-vattabbāni hontī ca, atītārammaṇādinā
327. kāmato ca kriyā pañca, rūpato pañcamī kriyā
cittānaŋ channam etesaŋ, natthi kiñci agocaraŋ.

Atītārammaṇattikaŋ samattaŋ.

328. Nibbānañ ca phalaŋ maggaŋ, rūpañ c' āruppam eva ca
sakkonti gocaraŋ kātuŋ, kati cittāni me vada?
329. Cattāro ñāṇasaŋyuttā, puññato kriyato tathā
abhiññāhadayā dve pi, kriyāvoṭṭhapanam pi ca,
330. sakkonti gocaraŋ kātuŋ, cittān' ekādasāpi ca
nibbānañ ca phalaŋ maggaŋ, rūpañ cārūpam eva ca.
331. Cittesu pana sabbesu, kati cittāni me vada
arahattaphalaŋ maggaŋ, kātuŋ sakkonti gocaraŋ?
332. Sabbesu pana cittesu, cha ca cittāni me suṇa
arahattaphalaŋ maggaŋ, kātuŋ sakkonti gocaraŋ:
333. cattāro ñāṇasaŋyuttā, kriyāvoṭṭhapanam pi ca
kriābhiññā manodhātu, cha ca sakkonti gocaraŋ.
334. Cattāro ñāṇasaŋyuttā 'bhiññācittañ ca puññato
nārahattaphalaŋ maggaŋ, kātuŋ sakkonti gocaraŋ.
335. Kasmā arahato maggacittaŋ vā phalamānasaŋ
puthujjanā vā sekkhā vā, na sakkonti vijānituŋ?
336. puthujjano na jānāti sotāpannassa mānasaŋ?
sotāpanno na jānāti, sakadāgamissa mānasaŋ?
337. sakadāgāmī na jānāti, anāgāmissa mānasaŋ?
anāgāmī na jānāti, arahantassa mānasaŋ?

[1] sante paññatti-kāle pi (Ṭīkāya na sameti).

338. Heṭṭhimo heṭṭhimo neva, jānāti uparūpari;
uparūpari ca jānāti, heṭṭhimassa ca mānasaŋ.
339. Yo dhammo yassa dhammassa, hoti *ārammaṇaŋ pana*
tam uddharitvā ekekaŋ, pavakkhāmi ito paraŋ.
340. Kusalārammaṇaŋ kāme, kusalākusalassa ca
abhiññāmānasassāpi, kusalassa kriyassa ca,
341. kāmāvacarapākassa, tathā kāmakriyassa ca
etesaŋ pana rāsīnaŋ, channaŋ ārammaṇaŋ siyā.
342. Rūpāvacarapuññāni, kāmapākaŋ tato vinā
pañcannaŋ pana rāsīnaŋ, honti ārammaṇāni hi.
343. Arūpakusalañ ca pi, tebhūmakusalassa ca
tebhūmakakriyassāpi, tath' evākusalassa ca,
344. arūpāvacarapākānan, dvinnaŋ pana catuttha-dū
imesaŋ aṭṭha-rāsīnaŋ, hot' ārammaṇapaccayo.
345. Apariyāpannapuññam pi, kāmāvacarato pi ca
rūpato pañcamassāpi, kusalassa kriyassa ca,
346. catunnaŋ pana rāsīnaŋ, hoti ārammaṇaŋ sadā.
Tah' evākusalaŋ kāmarūpāvacarato pana,
347. kusalassa kriyassāpi, tah' evākusalassa ca
kāmāvacarapākānaŋ, channaŋ rāsīnam īritaŋ.
348. Vipākārammaṇaŋ kāme, kāmāvacarato pi ca
rūpāvacarato c' eva, kusalassa kriyassa ca,
349. kāmāvacarapākassa, tath' evākusalassa ca
channañ ca pana rāsīnaŋ, hot' ārammaṇapaccayo.
350. Vipākārammaṇaŋ rūpe, kāmāvacarato pi ca
rūpāvacarato ceva, kusalassa kriyassa ca,
351. kāmāvacarapākānaŋ, tath' evākusalassa ca
apuññassāti pañcannaŋ, rāsīnaŋ hoti gocaro.
Arūpāvacarapākesu, ayam eva nayo mato.
352. Apariyāpannapākā pi, kāmato rūpato pi ca
kusalassa kriyassāpi, hoti ārammaṇaŋ pana.
353. Kriyācittam idaŋ kāme, kāmāvacarato pi ca
rūpāvacarato c' eva, kusalassa kriyassa ca,
354. kāmāvacarapākassa, tath' evākusalassa ca
channaŋ rāsīnam etesaŋ, hot' ārammaṇapaccayo.
355. Yaŋ kriyāmānasaŋ rūpe, kāmapākaŋ tato vinā
pañcannaŋ pana rāsīnaŋ, hoti ārammaṇaŋ pana.

356. Kriyācittaŋ pan' āruppe, tesaŋ pañcannam eva ca
arūpassa kriyassā pi, channaŋ hot' eva gocaro.
357. Rūpaŋ catusamuṭṭhānaŋ, rūpārammaṇasaññitaŋ
kāmāvacarapuññassa, tath' evākusalassa ca,
358. abhiññā-dvaya-cittassa, kāmapākakriyassa ca;
channaŋ rāsīnam etesaŋ, hot' ārammaṇapaccayo.
359. Nibbānārammaṇaŋ kāmarūpāvacarato pana
kusalass' ubhayassāpi, kāmarūpakriyassa ca,
360. apariyāpannato c' eva, phalassa kusalassa ca
channaŋ rāsīnam etesaŋ, hot' ārammaṇapaccayo.
361. Nānappakārakaŋ sabbaŋ, paññattārammaṇaŋ pana
tebhūmakassa puññassa, tath' evākusalassa ca,
362. rūpārūpavipākassa, tebhūmakakriyassa ca
navannaŋ pana rāsīnaŋ, hot' ārammaṇapaccayo.
363. Rūpārammaṇikā dve tu; dve dve saddādigocarā;
pañcārammaṇikā nāma, cittuppādā tayo matā;
364. idh' ekacattālīs' eva, chaḷārammaṇikā matā;
kāmāvacaracittānaŋ, ayam ārammaṇakkamo.
365. Pañcābhiññaŋ vivajjetvā, rūparūpā anāsavā
cittuppādā ime sabbe, dhammārammaṇagocarā.
366. Paṭhamāruppakusalaŋ, dutiyāruppacetaso
kusalassa vipākassa, kriyass' ārammaṇaŋ bhave.
367. Paṭhamāruppapāko 'yaŋ, dutiyāruppacetaso
kusalassa vipākassa, kriyass' ārammaṇaŋ na hi.
368. Paṭhaman tu kriyācittaŋ, dutiyāruppacetaso
na puññassa na pākassa, hoti ārammaṇaŋ pana.
369. Paṭhaman tu kriyācittaŋ, dutiyāruppacetaso
kriyass' ārammaṇaŋ hoti, iti ñeyyā vibhāvinā.
370. Puthujjanassa sekkhassa, arūpārammaṇaŋ dvidhā
kusalākusalassāpi, vipākassa ca taŋ siyā.
371. Khīṇāvassa bhikkhussa, paṭhamāruppamānasaŋ
ārammaṇaŋ tidhā hoti, iti vuttaŋ mahesinā.
372. Kriyassā pi kriyā hoti; kusalam pi kriyassa ca;
kusalan tu vipākassa, evaŋ hoti tidhā pana.
373. Tatiyāruppacittam pi, catutthāruppacetaso
evam eva dvidhā c' eva, tidhā c' ārammaṇaŋ siyā.
374. Yaŋ yaŋ pana idh' ārabbha, ye ye jāyanti gocaraŋ
so so tesañ ca tesañ ca, hot' ārammaṇapaccayo.

375. Yo pan' imassa naro kira pāraŋ
duttaram uttaram uttaratīdha, (?)
so Abhidhamma-mahaṇṇava-pāraŋ,
duttaram uttaram uttarat' eva.

ITI ABHIDHAMMĀVATĀRE ĀRAMMAṆA-VIBHĀGO NĀMA
CHATTHO PARICCHEDO.

VII. SATTAMO PARICCHEDO.

VIPĀKACITTAPAVATTINIDDESA.

376. Ananta-ñānena niraṅgaṇena, guṇesinā kāruṇikena tena
vutte vipāke matipāṭavatthaŋ, vipākacittappabhavaŋ suṇātha.

377. Ekūnatiŋsa kammāni, pākā dvattiŋsa dassitā ;
tīsu dvāresu kammāni, vipākā chasu dissare.
378. Kusalaŋ kāmalokasmiŋ, pavatte paṭisandhiyaŋ
taŋ taŋ paccayam āgamma, dadāti vividhaŋ phalaŋ.
379. Ekāya cetanāy' ekā, paṭisandhi pakāsitā
nānākammehi nānā ca, bhavanti paṭisandhiyo.
380. Tihetukan tu yaŋ kammaŋ, kāmāvacarasaññitaŋ
tihetukaŋ duhetuñ ca, vipākaŋ det' ahetukaŋ.
381. Duhetukan tu yaŋ kammaŋ, tan na deti tihetukaŋ ;
duhetukam ahetuñ ca, vipākaŋ deti attano.
382. Tihetukena kammena, paṭisandhi tihetukā
duhetukā pi hot' eva, na ca hoti ahetukā.
383. Duhetukena kammena, paṭisandhi duhetukā
ahetukā pi hot' eva, na ca hoti tihetukā.
384. Asaṅkhāram asaṅkhāraŋ, sasaṅkhāram pi deti hi ;
sasaṅkhārika-kamman tu,[1] sasaṅkhāra-phalaŋ tathā.
385. Ekāya cetanāy' ettha, kusalāya ca soḷasa
dvidhā vipākacittāni, bhavantīti pakāsaye.
386. Ārammaṇena hot' eva, vedanāparivattanaŋ ;
tadārammaṇacittam pi, javanena niyāmitaŋ.
387. Kāmāvacaracittena, kusalen' ādinā pana
tulyena pākacittena, gahitā paṭisandhi ce,

[1] asaṅkhāram asaṅkhāraŋ.

388. balavārammaṇe iṭṭhe, cakkhuss' āpātham āgate
manodhātu, bhavaṅgasmiŋ, tāya āvaṭṭite pana.
389. vīthicittesu jātesu, cakkhuviññāṇakādisu
jāyate javanaŋ hutvā, paṭhamaŋ kāmamānasaŋ;
390. sattakkhattuŋ javitvāna, paṭhame kusale gate
tad ev' ārammaṇaŋ katvā, ten' eva sadisaŋ puna,
391. vipākaŋ jāyate cittaŋ, tadārammaṇasaññitaŋ
sandhiyā tulyato mūlabhavaṅgan ti pavuccati;
392. tañ ca santīraṇaŋ ettha, dassanaŋ sampaṭicchanaŋ
gaṇanūpagacittāni, cattāro 'va bhavanti hi.
393. Yadā hi dutiyaŋ cittaŋ, kusalaŋ javanaŋ tadā
tena tulyavipākan tu, tadārammaṇakaŋ siyā;
394. sandhiyā asamānattā, dve nāmāni 'ssa labbhare
āgantukabhavaṅgan ti, tadārammaṇakan ti ca.
395. Yadā hi tatiyaŋ puññaŋ, javanaŋ hoti tena ca
sadisaŋ tatiyaŋ pākaŋ, tadārammaṇakaŋ siyā;
396. āgantukabhavaṅgan ti, idam pi ca pavuccati
iminā pana saddhiŋ cha, purimāni ca pañca pi.
397. Yadā catutthaŋ kusalaŋ, javanaŋ hoti tena ca
tulyaŋ catutthapākan tu, tadārammaṇataŋ vaje;
398. āgantukabhavaṅgan tu, tadārammaṇanāmakaŋ
purimāni cha pākāni, iminā honti satta tu.
399. Tasmiŋ dvāre yadā iṭṭha-majjhattārammaṇaŋ pana
āgacchati tathāpāthaŋ, tadā vuttanayen' idha,
400. ārammaṇavasen' eva, vedanā parivattati
upekkhā-sahagataŋ tasmā, hoti santīraṇam-mano.
401. Upekkhā-sahagatesv eva, javanesu catusv api[1]
tehi tulyāni cattāri, pākacittāni jāyare.
402. Vedanāy' asamānattā, accantaŋ purimehi tu
honti piṭṭhibhavaṅgāni, cattāri-pi ca nāmato.
403. Pañc' imāni vipākāni, purimehi ca sattahi
saddhiŋ dvādasa pākāni, bhavantīti viniddise.
404. Cakkhudvāre yathā evaŋ, sotādīsu pi niddise
dvādasa dvādasa pākā, sama-saṭṭhi bhavanti te.
405. Ekāya cetanāy' evaŋ, kamme āyūhite pana
sama-saṭṭhi vipākāni uppajjanti na saŋsayo.

[1] javitesu catusv' api.

406. Gahitāgahanen' ettha, cakkhudvāre tu dvādasa
sotaviññāṇakādīni, cattāri ti ca soḷasa.
407. Evam eva sasaṅkhāra-tihetukusalena pi
asaṅkhāra-sasaṅkhāra-upekkhāsahagatehi pi,
408. kamme āyūhite tesaŋ, vipākehi ca tīhi pi
es' eva ca nayo tehi, dinnāya paṭisandhiyā.
409. Paṭhamaŋ iṭṭha-majjhatta-gocarassa vasen' idha
pavattiŋ pana dassetvā, upekkhāsahagata-dvaye,
410. dassetabbā 'tha pacchā tu, iṭṭhasmiŋ gocare idha
ekekasmiŋ pana dvāre, dvādasa dvādas' eva tu ;
411. gahitāgahanen' ettha, pākacittāni soḷasa
pubbe vuttanayen' eva, ñeyyaŋ sabbam asesato.
412. Tihetukena kammena, paṭisandhi tihetukā
bhavatīti ayaŋ vāro, vutto ettāvatā mayā.
413. Sandhim ekan tu kamm' ekaŋ, janeti na tato paraŋ
anekāni vipākani, sañjaneti pavattiyaŋ.
414. Ekasmā hi yathā bījā, jāyate ekam aṅkuraŋ
subahūni phalāni 'ssa, honti hetupavattito.
415. Duhetukena kammena, paṭisandhi duhetukā
hotīti hi ayaŋ varo, anupubbena āgato.
416. Duhetukena puññena, somanassayuten' idha
asaṅkhārikacittena, kamme āyūhite pana,
417. tena tulyena pākena, gahitā paṭisandhi ce
iṭṭhe ārammaṇe cakkhudvāre āpātham āgate,
418. somanassa-yute ñāṇa-hīne kusala-mānase
sattakkhattuŋ javitvāna, gate tasmiŋ duhetuke,
419. tad' ev' ārammaṇaŋ katvā, jāyate tad' anantaraŋ
taŋ-sarikkhakam ekan tu, asaṅkhārika-mānasaŋ ;
420. taŋ hi mūlabhavaṅgan ti, tadārammaṇam ic' capi
ubhayam pi ca tass' eva, nāman ti paridīpitaŋ.
421. Duhetuka-sasaṅkhāre, javite pi ca taŋ-samaŋ
hot' āgantuka-saṅkhātaŋ, tadārammaṇa-mānasaŋ.
422. Tath' eva ca duhetūnaŋ, iṭṭhamajjhatta-gocare
dvinnaŋ upekkhā-yuttānaŋ, javanānaŋ anantaraŋ,
423. dve tādisāni jāyante, tadārammaṇa-mānasā
tesaŋ piṭṭhi-bhavaṅgan ti, nāmaŋ āgantukan ti ca.
424. Santīraṇa-dvayañ c' eva, dassanaŋ sampaṭicchanaŋ
imāni ca bhavaṅgāni, cakkhudvāre pan' aṭṭha hi ;

425. evam aṭṭh' aṭṭha katvāna, dvāresu pi ca pañcasu
cattāḷīsa vipākāni, bhavanti hi pavattiyaŋ.
426. Gahitāgahanen' ettha, cakkhudvāre pan' aṭṭha ca
sota-ghāṇādinā saddhiŋ, dvādas' eva bhavanti hi.
427. Ekāya cetanāy' evaŋ, kamme āyūhite pana
dvādas' eva vipākāni, bhavantīti pakāsitaŋ.
428. Duhetukattayen' āpi, sesena sadisena tu
pāken' ādinna-sandhissa, ayam eva nayo mato.
429. Duhetukena kammena, paṭisandhi duhetukā
hotī ti ca ayaŋ vāro, vutto ettāvatā mayā.
430. Duhetukena kammena, paṭisandhi ahetukā
hotī ti ca ayaŋ vāro, anupubbena āgato.
431. Duhetukesu cittesu, kusalesu catusv' api
tesu aññataren' eva, kamme āyūhite pana,
432. tass' eva pākabhūtāya, ādinna-paṭisandhino
upekkhā-sahit' āhetu-manoviññāṇa-dhātuyā,
433. paṭisandhi, na vattabbā sā kamma-sadisā ti hi;
kammaŋ duhetukaŋ hoti, paṭisandhi ahetukā.
434. Tassa vuddhim upetassa, iṭṭhamajjhatta-gocare
āpātham āgate cakkhu-dvāre tu pana dehino,
435. duhetūnaŋ catunnam pi, puññānaŋ yassa kassa ci
javanass' āvasānasmiŋ, ahetukam idaŋ mano,
436. tadārammaṇa-bhāvena, jāyate natthi saŋsayo;
tan tu mūla-bhavaṅgañ ca, tadārammaṇam eva ca.
437. Vīthicittesu jātesu, cakkhu-viññāṇakādisu
upekkhā-sahagataŋ yeva, hoti santīraṇam pi ca,
438. tesu ekaŋ ṭhapetvāna, gahitāgahanen' idha
gaṇanūpaga-cittāni, tīṇi yeva bhavanti hi.
439. Iṭṭhe ārammaṇe cakkhu-dvāre āpātham āgate
yadā santīraṇañ c' eva, tadārammaṇa-mānasaŋ,
440. somanassa-yutaŋ yeva, gahetvā tesu ekakaŋ
purimāni ca tīṇī ti, cattāro va bhavanti hi.
441. Evaŋ cattāri cittāni, dvāresu pi ca pañcasu
honti vīsati cittāni, vipākāni pavattiyaŋ.
442. Cakkhudvāre tu cattāri, gahitāgahanen' idha
sota-ghāṇādinā saddhiŋ, hot' ev' ahetukaṭṭhakaŋ.
443. Ahetupaṭisandhissa, na tadārammaṇaŋ bhave
duhetukaŋ, tihetuŋ vā, duhetu-paṭisandhino.

444. Jātā sugatiyaŋ yena, pākena paṭisandhi tu
tena tulyaŋ vihīnaŋ[1] vā, tadārammaṇikaŋ[2] bhave.
445. Manussalokaŋ sandhāya, vuttañ c' āhetukaṭṭhakaŋ
catusv' api apāyesu, pavatte pana labbhati.
446. Thero nerayikānan tu, dhammaŋ deseti vassati
gandhaŋ vāyuñ ca māpeti, yadā tesaŋ tadā pana,
447. theraŋ disvā ca, sutvā ca dhammaŋ, gandhañ ca ghāyataŋ
pivatañ ca jalaŋ, vāyuŋ phusataŋ muduṃ eva ca,
448. cakkhuviññāṇakādīni, puññajān' eva pañc' ime
santīraṇadvayaŋ ekā, manodhātū ti aṭṭhakaŋ.
449. Ayaŋ tāva kathā iṭṭha-iṭṭhamajjhatta-gocare;
Kāmāvacara-puññānaŋ, javanānaŋ vasen' idha,
450. niyamatthan tu yaŋ vuttaŋ, tadārammaṇa-cetaso
kusalaŋ pana sandhāya, taŋ vuttan ti hi dīpitaŋ.
451. Idh' ākusala-cittesu, somanassa-yutesu pi
iṭṭhe ārammaṇe tesu, javitesu catusv' api,
452. somanassa-yutā 'hetu-manoviññāṇa-dhātu hi
tadārammaṇa-bhāvena, jāyate tad anantaraŋ.
453. Chasv' ākusala-cittesu, upekkhāya yutesu hi
gocare iṭṭhamajjhatte, javitesu anantaraŋ,
454. upekkhāsahagatā 'hetu-manoviññāṇadhātu hi
tadārammaṇa-bhāvena, jāyate pana puññajā.
455. Iṭṭhārammaṇa-yogasmin, kaṅkhato uddhatassa vā
somanassa-yutaŋ hoti, tadārammaṇa-mānasaŋ.
456. Somanassa-yute citte, javane javite pana
gavesitabbā pañc' eva, tadārammaṇa-mānasā.
457. Upekkhā-sahagate citte, javane javite pana
cha ca gavesitabbā va, tadārammaṇa-mānasā.
458. Tihetu-somanassena, ādinna-paṭisandhino
jhānato parihīnassa, taŋ jhānaŋ paccavekkhato
459. domanassa-yutaŋ cittaŋ, hoti vippaṭisārino;
tassa kiŋ jāyate brūhi, tadārammaṇa-mānasaŋ?
460. Paṭṭhāne paṭisiddhā hi, domanassass' anantaraŋ
somanassassa uppatti, domanassassa c' assa vā;
461. mahaggataŋ pan' ārabbha javane javite pi ca
tatth' eva paṭisiddhan tu, tadārammaṇa-mānasaŋ,

[1] tulyaṃ pi hīnaŋ. [2] tadārammaṇakaŋ.

462. tasmā bhavaṅgapāto vā, tadārammaṇam eva ca
na hoti, kiŋ nu kātabbaŋ, vada tvaŋ abhidhammika!
463. Upekkhā-sahagatā 'hetu-manoviññāṇadhātu tu
puññāpuñña-vipākā hi, tadārammaṇakaŋ siyā.
464. Āvajjanaŋ kim assāti? natthi taŋ; jāyate kathaŋ?
Bhavaṅg' āvajjanānaŋ kiŋ, maggassānantarassa ca,
465. phalāya[1] pi nirodhā ca, vuṭṭhahantassa bhikkhuno
phalacittassa vā? tesaŋ,[2] natthi āvajjanaŋ kira.
466. Vinā āvajjanenāpi, hotu, jāyatu mānasaŋ;
kim ass' ārammaṇaŋ brūhi, yadi jānāsi paṇḍita?
467. vinā ārammaṇen' edaŋ, na hi jāyati mānasaŋ
rūpādisu parittesu, yaŋ kiñc' ārabbha jāyate, (?)
468. Utu-bīja-niyāmo ca, kamma-dhamma-niyāmatā
cittassa ca niyāmo ti, ñeyyā pañca niyāmatā.
469. Tattha ekappahārena, phala-pupphādi-dhāraṇaŋ
rukkhānaŋ pana sabbesaŋ, ayaŋ utu-niyāmatā.
470. Tesaŋ tesan tu bījānaŋ, taŋ taŋ tulya-phalubbhavo
matthake nālikerassa, chiddattaŋ bījajo ayaŋ.
471. Tihetukaŋ tihetuñ ca, duhetuñ ca ahetukaŋ
vipākan tu yato deti, ayaŋ kamma-niyāmatā.
472. Jātiyaŋ bodhisattassa, medinī-kampanādikaŋ
visesattam anekam pi, ayaŋ dhamma-niyāmatā.
473. Gocarena pasādasmiŋ, ghaṭṭite tena ten' idha
uppatt' āvajjanādīnaŋ, ayaŋ cittaniyāmatā.

474. Andhajjanānaŋ (?) hadayandhakāra-
viddhaŋsanaŋ dīpam imaŋ jalantaŋ[3] (?)
sikkhetha dhīro satataŋ payutto,
mohandhakārāpagamaŋ yadi 'cche ti.

ITI ABHIDHAMMĀVATĀRE VIPĀKACITTAPPAVATTI-NIDDESO NĀMA SATTAMO PARICCHEDO.

[1] phalassa. [2] evaŋ. [3] dīpam ivujjalantaŋ.

VIII. AṬṬHAMO PARICCHEDO.

PAKIṆṆAKANIDDESA.

475. Idāni pana sabbesaŋ, etesaŋ manasaŋ[1] mayā
pāṭavatthāya bhikkhūnaŋ, kathīyati pakiṇṇakaŋ.
476. Pantha-makkaṭako nāma, disāsu pana pañcasu
tattha suttaŋ pasāretvā, jāla-majjhe nipajjati;
477. paṭhamāya disāy' ettha, sutte pana pasārite
pāṇakena paṭaṅgena, ghaṭṭite makkhikāya vā,
478. nipannaṭṭhānato kiñci, calitvā uṇṇanābhi tu
gantvā suttānusārena, yūsaŋ pivati tassa sā,
479. pun' āgantvāna tatth' eva, nipajjati yathāsukhaŋ
evam eva karot' eva, disāsu dutiyādisu.
480. Pasādā pañca daṭṭhabbā, suttā pañca-disāsv' iva
cittañ ca pana daṭṭhabbaŋ, majjhe makkaṭako viya;
481. pāṇakādīhi suttassa, tassa saṅghaṭṭanā viya
pasādānan tu daṭṭhabbā, ghaṭṭanā 'rammaṇena sā[2];
482. calanaŋ viya tam majjhe, nipannāy' uṇṇanābhiyā
pasāda-ghaṭanaŋ tattha, gahetvārammaṇaŋ pana,
483. manodhātu-kriyācittaŋ, bhavaṅgāvaṭṭanaŋ mataŋ;
tassā suttānusāraŋ va, vīthicittappavattanaŋ;
484. sīse pan' assa vijjhitvā, yūsapānaŋ va cetaso
ārammaṇesu daṭṭhabbaŋ, javanassa pavattanaŋ;
485. pun' āgantvā yathā sutta-jālamajjhe nipajjanaŋ
vatthuŋ yeva ca nissāya, cittassa parivattanaŋ. (?)
486. Idan tu pana opammaŋ, atthaŋ dīpeti kan tu hi?
ārammaṇena paṭhamaŋ, pasāde ghaṭṭite pana,
487. pasāda-vatthuto cittā,[3] vatthu-sannissitaŋ mano (?)
tato hi paṭhamaŋ yeva, jāyatī ti hi dīpitaŋ.

[1] mānasaŋ. [2] hi. [3] cittaŋ.

488. *Ekekārammaṇaŋ* dvīsu, dvīsu dvāresu sabbaso
āgacchati pan' āpāthaŋ, ayam attho pi dīpito.
489. *Rūpaŋ cakkhuppasādamhi, ghaṭṭetvā tań-khaṇe pana*
manodvāre tathā 'pāthamāgacchati na saŋsayo.
490. Khago yathā hi rukkhagge, nilīyanto va sākhino
sākhaŋ ghaṭṭeti tass' īdha, chāyā pharati bhūmiyaŋ,
491. sākhāya ghaṭṭanaŋ chāyā-pharaṇam pi ca[1] sabbaso
apubbaŋ acarimaŋ ekak-khaṇasmiŋ yeva jāyare;
492. evam eva ca rūpassa, pasādassa ca ghaṭṭanaŋ
bhavaṅga-calanassāpi, paccayattena atthato,
493. tath' eva ca manodvāre, āpāthagamanam pi ca
apubbaŋ acarimaŋ ekak-khaṇasmiŋ yeva hoti hi.
494. Tato bhavaṅgaŋ chinditvā, cakkhudvāre yathākka-
maŋ
āvajjane samuppanne, dassane sampaṭicchane,
495. santīraṇe samuppanne, tathā[2] votthapane pi ca
kusalaŋ javate cittaŋ, tathā 'kusalam eva vā.
496. Eso eva nayo sota-dvārādīsu pi viññunā
avisesena viññeyyo, saddādīnan tu ghaṭṭane.
497. Dovārik' opamādīni, etass' atthassa dīpane
uddharitvāna tān' ettha, dassetabbāni viññunā.
498. Asambhedena cakkhussa, rūpā 'pāthagamena ca
ālokanissayenāpi, samanakkāra-hetunā,
499. paccayehi pan' etehi, sametehi catūhi pi
jāyate cakkhuviññāṇaŋ, sampayuttehi taŋ-saha.
500. Asambhedena sotassa, saddā 'pātha-gamena ca
ākāsa-nissayenāpi, samanakkāra-hetunā,
501. paccayehi pan' etehi, sametehi catūhi pi
jayate sota-viññāṇaŋ, sampayuttehi taŋ saha.
502. Asambhedena ghāṇassa, gandhā 'pātha-gamena ca
vāyo-sannissayenāpi, samanakkāra-hetunā,
503. paccayehi pan' etehi, sametehi catūhi pi
jāyate ghāṇa-viññāṇaŋ, sampayuttehi taŋ-saha.
504. Asambhedena jivhāya, rasāpātha-gamena ca
āpo-sannissayenāpi, samanakkāra-hetunā,
505. paccayehi pan' etehi, sametehi catūhi pi
hoti jivhāya viññāṇaŋ, sampayuttehi taŋ-saha.

[1] ghaṭṭanacchāyā-pharaṇāni ca. [2] tato.

506. Asambhedena kāyassa, phoṭṭhabbā 'pātha-gamena ca
paṭhavī-nissayenāpi, samanakkāra-hetunā,
507. paccayehi pan' etehi, sametehi catūhi pi
jāyate kāyaviññāṇaŋ, sampayuttehi taŋ-saha.
508. Asambhedā manassāpi, dhammāpatha-gamena ca
vatthu-sannissayenāpi, samanakkāra-hetunā,
509. paccayehi pan' etehi, sametehi catūhi pi
manoviññāṇam evaŋ taŋ-sampayuttehi jāyate.
510. 'Mano' bhavaṅga-cittan ti, veditabbaŋ vibhāvinā;
āvajjana-kriyācittaŋ, 'manakkāro' ti saññitaŋ,
511. "vatthu-sannissayenā" ti, nāyaŋ sabbattha gacchati
bhavan tu pañcavokāraŋ, sandhāya kathito pana.
512. Paṭisandhāna-cittāni, sabbān' ekūna-visati
kāme dasa ca; rūpesu, pañca; cattār' arūpisu.
513. Kammaŋ kammanimittañ ca, tathā gatinimittakaŋ
idaŋ hi tividhaŋ tesaŋ, ārammaṇam udīritaŋ.
514. Kāmāvacara-sandhīnaŋ, parittārammaṇaŋ mataŋ
paccuppannam atītaŋ vā, hoti natthi anāgataŋ.
515. Aṭṭh' eva ca mahāpākā, tīṇi santīraṇāni ca
ekādasa-vidhaŋ cittaŋ, tadārammaṇa-saññitaŋ.
516. Ekādasa-vidhe citte, tadārammaṇa-saññite
dasa puñña-vipākāni, ekaŋ hoti apuññajaŋ.
517. Mahāpākā na jāyanti, rūpārūpa-bhavadvaye;
kāme rūpa-bhave c' eva, hoti santīraṇattayaŋ.
518. Tadārammaṇa-cittāni, yani vuttāni satthunā
tesu cittam pan' ekam pi, rūpārūpa-bhava-dvaye,
519. na tadārammaṇaŋ hutvā, pavattati kadāci pi.
Kasmā na hoti ce? tattha, bījassābhāvato pana.
520. Paṭisandhi-bījaŋ natth' ettha, kāmāvacara-saññitaŋ
rūpādi-gocare tassa, bhaveyya janakan tu yaŋ.
521. Cakkhuviññāṇakādīnaŋ, natthitā' pajjatīti ce?
indriyānaŋ pavattānubhāvato citta-sambhavo.
522. Ekantena tathā c' etaŋ, tadārammaṇa-mānasaŋ
na pavattati sabbam pi, rūpārūpa-bhava-dvaye;
523. akāmāvacare dhamme, tad etaŋ nānubandhati;
kasmā? ajanakattā pi, janakassāsamānato.
524. Janakaŋ tena tulyaŋ vā, kāmāvacara-saññitaŋ
kusalākusalādiŋ tu, javanaŋ anubandhati.

525. Kāmāvacara-dhammā pi, ye mahaggata-gocarā
hutvā vattanti, te cāpi, idaŋ n' evānubandhati.
526. Parittārammaṇattā ca, ekantena pan' assa hi
tathā 'paricitattā ca, nānubandhati sabbadā.
527. Kiŋ tena yuttivādena? vuttam aṭṭhakathāsu hi:
tadārammaṇa-cittāni, ekādasa pi sabbaso,
528. nāma-gottaŋ pan' ārabbha, javane javite pi ca
tadārammaṇaŋ na gaṇhanti, rūpārūpa-bhavesu hi;
529. yadā paññattim ārabbha, javane javite pi vā
tathā vipassanāyāpi, lakkhaṇārammaṇāya ca,
530. tadārammaṇā na labbhanti, micchattaniyatesu pi
na lokuttara-dhamme pi, ārabbha javane gate,
531. tathā mahaggate dhamme, ārabbha javite pana
paṭisambhida-ñāṇāni, ārabbha javite pi ca,
532. manodvāre pi sabbesaŋ, javanānam anantaraŋ
tadārammaṇa-cittāni, bhavanti anupubbaso.
533. Na vijjati manodvāre, ghaṭṭanārammaṇassa hi
kathaŋ bhavaṅgato hoti, vuṭṭhānaŋ pana cetaso?
534. Manodvāre pi āpāthaŋ, āgacchant' eva gocarā
ghaṭṭanāya vinā tasmā, cittānaŋ hoti sambhavo.
535. Dvādasāpuñña-cittānaŋ, vipākā satta satta hi[1]
bhavanti caturāsīti-pāpapākā pavattiyaŋ.
536. Ekādasa-vidhānan tu, hitvā uddhacca-mānasaŋ
ekādasa-vidhā c' eva, bhavanti paṭisandhiyo.
537. Kriyācittesu sabbesu, javanaŋ na ca hoti yaŋ
taŋ ve karaṇamattattā, vātapuppha-samaŋ[2] mataŋ.
538. Javanattan tu sampattaŋ, kiccasādhanato pana
chinna-mūlassa rukkhassa, pupphaŋ va aphalaŋ siyā.
539. Paṭicca pana etasmā, phalam etīti paccayo;
yo dhammo yassa dhammassa, ṭhitiy' uppattiyā 'tha vā,
540. upakāro hi so tassa, paccayo ti pavuccati;
sambhavo pabhavo hetu, kāraṇaŋ paccayo mato.
541. Lobhādi pana yo dhammo, mūlaṭṭhen' upakārako
hetūti pana so dhammo, viññātabbo vibhāvinā.
542. Lobho doso ca moho ca, tathā 'lobhādayo tayo
cha-ḷ-eva hetuyo honti, jātito navadhā siyuŋ.
543. Dhammānan kusalādīnaŋ, kusalāditta-sādhako
mūlaṭṭho ti vadant' evaŋ, eke ācariyā pana.

[1] sattati. [2] hatapuppha°.

544. Evaŋ sante tu hetūnaŋ, taŋ-samuṭṭhāna-rūpisu
hetuppaccayatā n' eva, sampajjati kadāci pi :
545. na hi te pana rūpānaŋ, sādhenti kusalāditaŋ
na tesaŋ pana rūpānaŋ, paccayā na ca honti te ;
546. tasmā hi kusalādīnaŋ, kusaláditta-sādhako
mūlaṭṭho ti na gantabbo, viññunā samayaññunā.
547. Suppatiṭṭhita-bhāvassa, sādhanen' upakārako
mūlaṭṭho ti ca hetūnaŋ, viññātabbo vibhāvinā.
548. Kusalākusalā hetū, kriyā-hetū ca sabbaso
dhammānaŋ sampayuttānaŋ, taŋ-samuṭṭhāna-rūpinaŋ,
549. hetuppaccayataŋ yātā, pañcavokāra-bhūmiyaŋ ;
sampayuttānam ev' ete, catuvokāra-bhūmiyaŋ.
550. Kāme vipāka-hetūpi, kāmāvacara-bhūmiyaŋ
attanā sampayuttānaŋ, paṭisandhikkhaṇe pana,
551. kaṭattā-rūpa-jātānaŋ, tath' eva ca pavattiyaŋ
cittajānañ ca rūpānaŋ, hetuppaccayataŋ gatā.
552. Rūpe vipāka-hetū ca, rūpāvacara-bhūmiyaŋ
yathā-vuttappakārānaŋ, honti te hetu-paccayā.
553. Hetuyo pañcavokāre, lokuttara-vipākajā
cittajānañ ca rūpānaŋ, sampayuttānam eva ca,
554. te hetuppaccayā honti ; catuvokāra-bhūmiyaŋ
bhavanti sampayuttānaŋ, itare ca sabhūmiyaŋ.
555. Hetvattho hetuyo c' eva, hetuppaccaya-sambhavo
evam eva ca viññeyyā, sañjāta-sukha-hetunā.
556. Chando cittañ ca viriyaŋ, vīmaŋsā cā ti Satthunā
lokādhipatinā vuttā, catudhā 'dhipatī siyuŋ.
557. Chandaŋ tu jeṭṭhakaŋ katvā, chandaŋ katvā dhuraŋ pana
cittass' uppatti-kālasmiŋ, chandādhipati nāma so.
558. Es' eva ca nayo ñeyyo, sesesu pi ca tīsu pi ;
adhipatīti niddiṭṭho, jeṭṭhaṭṭhen' upakārako.

559. Sumati-mati-vibodhanaŋ vicittaŋ
kumati-mati 'ndhana-pāvaka-patanaŋ (?)
imam ati-madhuraŋ avedi yo yo
jinavacanaŋ sakalaŋ avedi so so.

Iti Abhidhammāvatāre pakiṇṇaka-niddeso nāma aṭṭhamo paricchedo.

IX. NAVAMO PARICCHEDO.

PUÑÑAVIPĀKAPACCAYANIDDESA.

560 Battiŋsa pāka-cittāni, lokikān' eva yāni hi
etesaŋ pāka-cittānaŋ, paṭisandhi-pavattisu,
561. puññāpuññādi-saṅkhārā, yathā yesañ ca paccayā
bhavādisu, tathā te pi, viññātabbā vibhāvinā.
562. Tayo bhavā; catasso ca, yoniyo; gati-pañcakaŋ;
viññāṇaṭṭhitiyo satta; sattāvāsā nav' eritā.
563. Kāme puññābhisaṅkhāra-saññitā aṭṭha cetanā
navannaŋ pāka-cittānaŋ, kāme sugatiyaŋ pana,
564. nānākkhaṇika-kammūpanissaya-paccayehi ca
dvedhā hi paccayā tesaŋ, bhavanti paṭisandhiyaŋ.
565. Upekkhā-sahagatāhetu-manoviññāṇa-dhātuyā
vinā paritta-pākānaŋ, honti dvedhā pavattiyaŋ.
566. Tā yeva cetanā rūpa-bhave dvedhā ca paccayā
pañcannaŋ pākacittānaŋ, bhavanti hi pavattiyaŋ.
567. Aṭṭhannan tu parittānaŋ, kāme duggatiyaŋ tathā
pavatte paccayā honti, na honti paṭisandhiyaŋ.
568. Honti vuttappakārā va, kāme sugatiyaŋ tathā
soḷasannaŋ vipākānaŋ, pavatte paṭisandhiyaŋ.
569. Rūpa-puññābhisaṅkhārā, rūpāvacara-bhūmiyaŋ
pañcannaŋ pākacittānaŋ, paccayā paṭisandhiyaŋ.
570. Honti 'mā 'puññasaṅkhārā, kāme duggatiyaŋ dvidhā
viññāṇassa pan' ekassa, paccayā paṭisandhiyaŋ;
571. channaŋ pana pavatte va, honti; no paṭisandhiyaŋ;
sattannam pi bhavant' eva, pavatte paṭisandhiyaŋ.
572. Kāme sugatiyaŋ tesaŋ, sattannam pi tath' eva ca
pavatte paccayā honti, na honti paṭisandhiyaŋ.
573. Viññāṇānaŋ catunnam pi, tesaŋ rūpabhave tathā
pavatte paccayā honti, na honti paṭisandhiyaŋ.

574. So ca kāmabhave 'niṭṭha-rūpānam upaladdhiyaŋ[1];
'niṭṭha-rūpādayo nāma, brahmaloke na vijjare.
575. Tath' ev' āneñja-saṅkhāro, arūpāvacara-bhūmiyaŋ
catunnaŋ pākacittānaŋ, pavatte paṭisandhiyaŋ.
576. Evaŋ tāva bhavesv' ete, paṭisandhip-pavattisu
yathā ca paccayā honti, tathā ñeyyā vijānatā.[2]
577. Es' eva ca nayo ñeyyo, yoni ādisu tatridaŋ
ādito pana paṭṭhāya, mukhamatta-nidassanaŋ:
578. avisesena puññābhi-saṅkhāro dvibhavesu pi
datvāna paṭisandhin tu, sabbaŋ pākaŋ janeti so.
579. Tathā catusu viññeyyo, aṇḍajādisu yonisu
vasā deva-manussānaŋ gatīsu dvīsu eva ca;
580. tathā nānatta-kāyādi-viññāṇānaŋ ṭhitīsu pi;
tathā vuttappakārasmiŋ, sattāvāse catubbidhe.
581. Evaŋ puññābhisaṅkhāro, bhavādisu yatharahaŋ
ekavīsati pākānaŋ, paccayo hoti ca dvidhā.
582. Kāme apuññasaṅkhāro, bhave catusu yonisu
tīsu gatisu ekissā, viññāṇaṭṭhitiyam pi ca;
583. sattāvāse pan' ekasmiŋ, hoti so paccayo dvidhā
sattannaŋ pākacittānaŋ, pavatte paṭisandhiyaŋ.
584. Tath' evāneñjasaṅkhāro, ekārūpabhave pana
ekissā yoniyā c' eva, ekissā gatiyā pi ca,
585. tīsu cittaṭṭhitisv' eva, sattāvāse catubbidhe
catunnaŋ pākacittānaŋ, dvedhā so hoti paccayo.
586. Paṭisandhi-pavattīnaŋ, vasen' evaŋ bhavādisu
vijānitabbā saṅkhārā, yathā yesañ ca paccayā.
587. Na rūpārūpa-dhammānaŋ, saṅkanti pana vijjati
saṅkanti bhāve asati, paṭisandhi kathaŋ siyā?
588. natthi cittassa saṅkanti, atītabhavato idha
tato hetuŋ vinā tassa, pātubhāvo na vijjati;
589. suladdha-paccayaŋ rūpārūpamattan tu jāyati;
uppajjamānam evan tu, labhitvā paccayaŋ pana,
590. bhavantaram upetī ti, samaññāya pavuccati;
na ca satto na ca jīvo, na attā vā pi vijjati
591. Tayidaŋ pākaṭaŋ katvā, paṭisandhikkamaŋ pana
dassayissām' ahaŋ sādhu, nibodhatha sudubbudhaŋ.

[1] °rūpādi-upaladdhiyaŋ. [2] vibhāvinā.

592. Atītasmiŋ bhave tassa, āsanna-maraṇassa hi
haritaŋ tālapaṇṇaŋ va, pakkhittaŋ ātape pana
593. sussamāne sarīrasmiŋ, naṭṭhe cakkhundriyādike
hadayavatthu-mattasmiŋ, ṭhite kāyappasādake,
594. vatthu-sannissitaŋ cittaŋ, hoti tasmiŋ khaṇe pi ca
pubbānusevitaŋ kammaŋ, puññaŋ vā 'puññam eva vā,
595. kammaŋ kammanimittaŋ vā, ālambitvā pavattati;
evaŋ pavattamānaŋ taŋ, viññāṇaŋ laddha-paccayaŋ,
596. avijjāya paṭicchannā-dīnave visaye pana
taṇhā nāmeti saṅkhārā, khipanti sahajā pana;
597. namīyamānaŋ taṇhāya, taŋ santati-vasā pana
orimā pana tīramhā, ālambitvāna rajjukaŋ,
598. mātikātikkamo 'v' etaŋ, purimaŋ jahati nissayaŋ;
aparaŋ kammasambhūtaŋ, labhitvā vā pi nissayaŋ;
599. tam pan' ārammaṇādīhi, paccayehi pavattati;
purimaŋ cavanaŋ ettha, pacchimaŋ paṭisandhi tu;
600. tad etaŋ nāpi purimā, bhavato hi idh' āgataŋ
kammādiṅ ca vinā hetuŋ, pātubhūtaŋ na c' eva taŋ.
601. Ettha ce tassa cittassa, purimā bhavato pana
idh' ānāgamane 'tīta-bhave hetūhi sambhave,
602. paṭighosa-dīpa-muddādī, bhavant' ettha nidassanā.
Yathā 'gantvāna aññatra, honti saddādi-hetukā,
603. evam eva ca viññāṇaŋ, veditabbaŋ vibhāvinā.
Santānabaddhato natthi, ekatā na pi nānatā[1];
604. sati santānabaddhe tu, ekanten' ekatā siyā
khīrato dadhi sambhūtaŋ, na bhaveyya kadāci pi;
605. athā pi pana ekanta-nānatā sā bhaveyya ce
khīrasāmī naro[2] neva, dadhisāmī bhaveyya so;
606. tasmā ettha pan' ekantaŋ, ekatā nānatā pi vā
na c' eva upagantabbā, viññunā samayaññunā.
607. Nanu evaŋ asaṅkanti-pātubhāve bhave sati
ye imasmiŋ manussatta-bhāve khandhā 'bhisambhavā,
608. tesaŋ idha niruddhattā, kammassa phala-hetuno
paratthāgamato c' eva, idha tassa katassa hi,
609. aññassa aññato c' eva, kammato taŋ phalaŋ siyā;
tasmā na sundaraŋ etaŋ, vidhānaŋ sabbam eva ca.

[1] ekatā vā pi nānatā.
[2] bhave na khīrassādhīno dadhī siyā (*Sammoha-vinodanī*, 144, Br.).

Etth' āha :

610. Santāne yaŋ phalaŋ etaŋ, nāññassa na ca aññato;
bījānaŋ abhisaṅkhāro, etass' atthassa sādhako.
611. Ekasmiŋ pana santāne, vattamānaŋ phalaŋ pana
aññassāti pi vā n' eva, aññato vā na hoti taŋ.
612. Bījānaŋ abhisaṅkhāro, etass' atthassa sādhako;
bījānaŋ abhisaṅkhāre, kate tu madhu-ādinā,
613. tassa bījassa santāne, paṭhamaŋ laddha-paccayā
madhuraŋ hi phalaŋ tassa, hoti kālantare pana.
614. Na hi tāni pi bījāni, abhisaṅkharaṇam pi vā
pāpuṇanti phalaṭṭhānaŋ, evaŋ ñeyyam idam pi ca.
615. Bālakāle payuttena,[1] vijjā-sipp' osadhādinā
dīpetabbo ayaŋ vuddha-kālasmiŋ phala-dāyinā.
616. Evaŋ sante pi taŋ kammaŋ, vijjamānam pi vā pana
phalassa paccayo hoti, athavā 'vijjamānakaŋ ?
617. Vijjamānaŋ sace hoti, taŋ pavattikkhaṇe pana
bhavitabbaŋ vipākena, saddhim eva ca hetunā ?
618. Atha vā 'vijjamānaŋ taŋ, niruddhan paccayo bhave
pavattikkhaṇato pubbe, pacchā nicca-phalaŋ siyā ?

Vuccate :

619. Katatta paccayo kammaŋ, tasmā nicca-phalaŋ na ca
paṭibhogādikaŋ kammaŋ, veditabbaŋ nidassanaŋ.
620. Katattā yeva taŋ kammaŋ, phalassa pana paccayo
na c' assa vijjamānattā, atha vā 'vijjamānatā.
621. Abhidhammāvatāro 'yaŋ, paramatthappakāsano
sotabbo pana sotūnaŋ, pīti-buddhi-vivaddhano.

ITI ABHIDHAMMĀVATĀRE PUÑÑA-VIPĀKA-PACCAYA-NIDDESO NĀMA NAVAMO PARICCHEDO.

[1] bālakālopayuttena, kāyopayuttena (*Sammoha-vinodanī*, 145).

X. DASAMO PARICCHEDO.

RŪPAVIBHĀGO.

622. Vuttam ādimhi yaŋ rūpaŋ, cittajānam anantaraŋ
tassa 'dāni karissāmi, samāsena vibhāvanaŋ.
623. Yaŋ "ruppati" ti rūpan ti, tathā "rūpayatī" ti vā
rūpārūpa-bhavātīto, surupo rūpam abravi;
624. tam rūpaŋ duvidhaŋ hoti, bhūto 'pādāya-bhedato;
catubbidhā mahābhūtā; upādā catuvīsati.
625. Paṭhavī-dhātu āpo ca, tejo vāyo tath' eva ca
cattāro 'me mahābhūtā, mahābhūtena desitā.
626. Mahantā pātubhūtā ti, mahābhūta-samā ti vā
vañcakattā abhūtena, mahābhūtā ti saññitā.
627. Cakkhu sotañ ca ghānañ ca, jivhā kāyo ca rūpatā
saddo gandho raso itthi-purisindriya-jīvitaŋ,
628. vatthu-m-āhāratā kāya-vacī-viññattiyo duve
ākāso c' eva rūpassa, lahutādittayam pi ca,
629. upacayo santati-rūpaŋ, jaratā 'niccatā pi ca
upādā ti pavuccanti, imāni catuvīsati.
630. Mahābhūtāni nissāya, amuñcitvā pavattito
upādārūpam iccāha, nirupādāna-mānaso.
631. Paṭhavī patthaṭattā ca; vāyo vāyanato bhave;
tejo tejeti rūpāni; āpo āpeti pālanā (?).
632. Tesaŋ dāni pavakkhāmi, rūpānaŋ lakkhaṇādikaŋ;
lakkhaṇādisu ñātesu, dhammā āvibhavanti hi.
633. Sāmaññaŋ vā sabhāvo vā, dhammānaŋ lakkhaṇaŋ
mataŋ;
kiccaŋ vā tassa sampatti, raso ti paridīpito;
634. phalaŋ vā paccupaṭṭhānaŋ, upaṭṭhāna-nayo pi vā;
āsannakāraṇaŋ yan tu, padaṭṭhānan ti saññitaŋ.[1]

[1] taŋ padaṭṭhāna-saññitaŋ.

Tattha kakkhaḷa-lakkhaṇā paṭhavī-dhātu, patiṭṭhāna-rasā, sampaṭicchana-paccupaṭṭhānā. Paggharaṇa-lakkhaṇā āpodhātu, upabrūhana-rasā, saṅgaha-paccupaṭṭhānā. Uṇhatta-lakkhaṇā tejodhātu, paripācana-rasā, maddavā 'nuppadāna-paccupaṭṭhānā. Vitthambhana-lakkhaṇā vāyodhātu, samudīraṇa-rasā, abhinīhāra-paccupaṭṭhānā. Ekekā c'ettha sesa-bhūtattaya-padaṭṭhānā ti veditabbā.

Cakkhatī ti cakkhu, rūpaŋ vibhāvetīti attho;

635. Ettha cakkhu dvidhā vuttaŋ, paññā-maŋsa-pabhedato;
tattha paññāmayaŋ cakkhu, hoti pañcavidhaŋ pana:
636. Buddha-dhamma-samantehi, ñāṇa-dibbehi nāmato
yathānukkamato tesaŋ, nānattaŋ me nibodhatha.
637. Āsayānusaye ñāṇaŋ, indriyānaŋ parovare
Buddhacakkhūti niddiṭṭhaŋ, muninā loka-cakkhunā.
638. Heṭṭhā maggattaye ñāṇaŋ, dhammacakkhūti saññitaŋ.
Ñeyyaŋ samanta-cakkhūti, ñāṇaŋ sabbaññutaŋ pana.
639. Yaŋ "cakkhuŋ udapādī" ti, āgataŋ ñāṇa-cakkhu taŋ.
Abhiññācittajā paññā, dibba-cakkhūti vuccati.
640. Maŋsa-cakkhū pi duvidhaŋ, sasambhāra-pasādato;
sasambhārañ ca nām' ettha, akkhi-kūpe patiṭṭhitaŋ,
641. akkhi-kūpaṭṭhinā heṭṭhā, uddhañ ca bhamukaṭṭhinā
ubhato akkhi-koṭīhi, matthaluṅgena antato,
642. bahiddhā akkhilomehi, paricchinno ca so[1] pana
nahāru-suttena ābaddho, maŋsapiṇḍo pavuccati.
643. Sakalo pi ca loko yaŋ, kamalassa dalaŋ viya
puthulaŋ vimalaŋ nīlaŋ, iti gaṇhāti[2] locanaŋ;
644. cakkhu nāma na taŋ hoti, vatthu tassāti vuccati,
idaŋ pana sasambhāra-cakkhūti paridīpitaŋ.
645. Vaṇṇo gandho raso ojā, catasso cāpi dhātuyo
bhāva-sambhava-saṇṭhāna-jīvitāni tath' eva ca,
646. kāya-cakkhuppasādā ti, sambhārā honti cuddasa;
tathā vitthārato c' eti, catasso cāpi dhātuyo,
647. vaṇṇo gandho raso ojā, saṇṭhānaŋ sambhavo tathā
das' ete[3] catusamuṭṭhānā, cattālīsa bhavanti te.

[1] B. yo. [2] jānāti. [3] ete catu°.

648. Cakkhu kāyappasādo ca, bhāvo jīvitam eva ca
cattāḷisañ ca rūpāni, cattāri tu bhavanti hi.
649. Imesaŋ pana rūpānaŋ, vasena paripiṇḍitaŋ
idaŋ sambhāra-cakkhūti, paṇḍitehi pakāsitaŋ.
650. Yo pan' ettha sito atthi, paṭibaddho parittako
catunnaŋ pana bhūtānaŋ, pasādo kamma-sambhavo,
651. idaŋ pasāda-cakkhūti, akkhātaŋ pañca-cakkhunā.
Tad' etaŋ tassa majjhe tu, sasambhārassa cakkhuno,
652. setena maṇḍalen' assa,[1] parikkhittassa sabbaso
kaṇha-maṇḍala-majjhe tu, niviṭṭhe diṭṭhi-maṇḍale,
653. sandhāraṇādi-kiccāhi, dhātūhi 'va catūhi pi
katūpakāraŋ hutvāna, utu-cittādinā pana,
654. upatthambhiyamānaŋ taŋ, āyunā kata-pālanaŋ
vaṇṇa-gandha-rasādīhi, rūpehi parivāritaŋ,
655. cakkhuviññāṇakādīnaŋ, vatthu-dvārañ ca sādhayaŋ
ūkāsira-samānena, pamāṇena patiṭṭhitaŋ.

Vuttaŋ h'etaŋ:

656. "Yena cakkhuppasādena, rūpāni-m-anupassati
parittaŋ sukhumaŋ etaŋ, ūkāsira-samūpaman" ti.[2]
657. Sotādīsu ca es' eva, nayo ñeyyo vibhāvinā
visesa-mattam ev' ettha, pavakkhāmi ito paraŋ.

Suṇātīti sotaŋ; taŋ tanu-tamba-lomācite aṅgulivethaka-saṇṭhāne padese vuttappakārāhi dhātūhi kat' ūpakāraŋ, utu-citt' āhārehi upatthambhiyamānaŋ, āyunā paripāliyamānaŋ, sotaviññāṇādīnaŋ vatthu-dvāra-bhāvaŋ sādhayamānaŋ tiṭṭhati. Ghāyatīti ghānaŋ, taŋ sasambhāraghānabilassa anto ajapada-saṇṭhāne padese yathāvuttappakāraŋ hutvā tiṭṭhati. Sāyatīti jivhā; jīvitam avhāyatīti vā jivhā; sā sasambhāra-jivhāmajjhassa upari uppaladalagga-saṇṭhāne padese yathāvuttappakārā hutvā tiṭṭhati. Kucchitānaŋ malānaŋ āyo ti kāyo; yāvatā pana imasmiŋ kāye upādinnaka-rūpan atthi, tattha sabbattha kāyappasādo kappāsa-paṭala-sneho viya yathāvuttappakāro hutvā tiṭṭhati.

Ettha pana tesaŋ lakkhaṇādīni pavakkhāmi: daṭṭhukā-

[1] sete tu maṇḍale tassa. [2] See Appendix.

matā-nidāna-kammasamuṭṭhāna-bhūtappasāda-lakkhaṇaŋ cakkhu; rūpesu āviñjana-rasaŋ; cakkhuviññāṇassa ādhāra bhāva-paccupaṭṭhānaŋ; daṭṭhukāmatā-nidāna-kammajabhūta-padaṭṭhānaŋ. Sotukāmatā-nidāna-kammasamuṭṭhāna-bhūtappasāda-lakkhaṇaŋ sotaŋ; saddesu āviñjana rasaŋ; sotaviññāṇassa ādhāra-bhāva-paccupaṭṭhānaŋ; sotukāmatā-nidāna-kammajabhūta-padaṭṭhānaŋ. Ghāyitukāmatā-nidāna-kammasamuṭṭhāna-bhūtappasāda-lakkhaṇaŋ ghāṇaŋ; gandhesu āviñjana-rasaŋ; ghāṇaviññāṇassa ādhārabhāva-paccupaṭṭhānaŋ; ghāyitukāmatā-nidāna-kammajabhūta-padaṭṭhānaŋ. Sāyitukāmatā-nidāna-kammasamuṭṭhāna-bhūtappasāda-lakkhaṇā jivhā; rasesu āviñjanarasā; jivhāviññāṇassa ādhārabhāva-paccupaṭṭhānā; sāyitukāmatā-nidāna-kammajabhūta-padaṭṭhānā. Phusitukāmatā-nidāna-kammasamuṭṭhāna-bhūtappasāda-lakkhaṇo kāyo; phoṭṭhabbesu āviñjana-raso; kāyaviññāṇassa ādhārabhāva-paccupaṭṭhāno; phusitukāmatā-nidāna-kammajabhūta-padaṭṭhāno.

Keci pan' āhu:

658. Tejādhikānaŋ bhūtānaŋ, pasādo pana cakkhūti;
ākāsā 'nila-toy' ubbhi-adhikānan ti sesakā.

659. Te pan' evan tu vattabbā, "suttaŋ āharathā" ti hi;
suttam eva ca te addhā, na dakkhissanti kiñci pi.

660. Visese sati bhūtānaŋ, pasādo hi kathaŋ bhave
samānānan tu bhūtānaŋ, pasādo paridīpito.

661. Tasmā nissayabhūtānaŋ, bhūtānaŋ[1] sabbaso pana
pahāy' eva pan' etesaŋ, visesa-parikappanaŋ.

662. Ñeyyā kamma-visesena, pasādānaŋ visesatā
na hi bhūtavisesena, hoti tesaŋ visesatā.

663. Evam etesu cakkhuñ ca, sotaŋ appatta-gāhakaŋ;
sesan tu pana ghāṇādit-tayaŋ sampatta-gāhakaŋ.

"Rūpan" ti, ruppatīti[2] rūpaŋ; vaṇṇavikāram āpajjamānaŋ hadayaṅgata-bhāvaŋ pakāsetīti attho. Tam pana cakkhu-paṭihanana-lakkhaṇaŋ; cakkhuviññāṇassa visayabhāva-rasaŋ; tass' eva gocarabhāva-paccupaṭṭhānaŋ; catumahābhūta-padaṭṭhānaŋ. Yathā c' etaŋ, tathā sabbāni pi

[1] B. catunnaŋ. [2] rūpayatīti.

upādā-rūpāni. "Saddo" ti, saddāyatīti saddo, so pan' esa sota-paṭihanana-lakkhaṇo; sotaviññāṇassa visayabhāva-raso; tass' eva gocarabhāva-paccupaṭṭhāno. "Raso" ti, rasanti tenāti raso, so jivhā-paṭihanana-lakkhaṇo; jivhā-viññāṇassa visayabhāva-raso; tass' eva gocarabhāva-paccu-paṭṭhāno. "Gandho" ti, attānaŋ gandhayati sūcayatīti gandho, so ghāṇa-paṭihanana-lakkhaṇo; ghāṇaviññāṇassa visayabhāva-raso; tass' eva gocarabhāva-paccupaṭṭhāno. "Itthindriyan" ti:

664. Kammajo itthibhāvo 'yaŋ, paṭisandhi-samuṭṭhito
yañ c' etaŋ itthiliṅgādi, na taŋ itthindriyaŋ siyā.
665. Itthindriyaŋ paṭicc' eva, itthiliṅgādayo pana
pavatte yeva jāyante, na tāni paṭisandhiyaŋ.
666. Na ca taŋ cakkhuviññeyyaŋ, manoviññeyyam eva taŋ;
itthiliṅgādayo cakkhu-viññeyyā honti vā na vā.
667. Es' eva ca nayo ñeyyo, sese pi purisindriye.
Idaŋ paṭhamakappānaŋ, ubhayam pi pavattiyaŋ,
668. samuṭṭhātīti viññeyyaŋ; parato paṭisandhiyaŋ;
pavatte pi samuṭṭhāya, pavatte parivattati.
669. Mahatā pāpakammena, purisattaŋ vinassati
mahatā kusalen' eva, jāyate purisindriyaŋ.
670. Dubbalākusalen' eva, itthiliṅgaŋ vinassati
dubbalen' eva puññena, itthibhāvo pi jāyate.
671. Ubhatobyañjanassāpi, ekam ev' indriyaŋ siyā,
evaŋ sante abhāvo va, dutiya-byañjanassa tu?
672. na cābhāvo siyā, kasmā? na taŋ byañjana-kāraṇaŋ;
tassa kamma-sahāyaŋ hi, rāgacittan tu kāraṇaŋ.

Ubhayassa pan' etassa lakkhaṇādīni vuccanti: tattha itthibhāva-lakkhaṇaŋ itthindriyaŋ; itthīti pakāsana-rasaŋ; itthiliṅga-nimitta-kutt' ākappānaŋ kāraṇabhāva-paccu-paṭṭhānaŋ. Purisabhāva-lakkhaṇaŋ purisindriyaŋ, puriso ti pakāsana-rasaŋ; purisaliṅga-nimitta-kutt' ākappānaŋ kāraṇabhāva-paccupaṭṭhānaŋ. "Jīvitan" ti:

673. Jīvitindriya-niddese, vattabbaŋ yaŋ siyā idha
arūpajīvite vutta-nayen' eva ca taŋ vade.

Lakkhaṇādīni pan' assa evaŋ veditabbāni: sahajarūpaparipālana-lakkhaṇaŋ jīvitindriyaŋ, tesaŋ pavattana-rasaŋ; tesam eva ṭhapana-paccupaṭṭhānaŋ; yāpayitabba-bhūtapadaṭṭhānan ti. "Vatthun" ti hadayavatthu:

674. Yaŋ nissāya manodhatu-manoviññāṇa-dhātuyo
vattanti pañcavokāre, taŋ vatthūti pavuccati.

Manodhātu-manoviññāṇadhātūnaŋ nissaya-lakkhaṇaŋ hadayavatthu, tesan yeva dhātūnaŋ ādhāna-rasaŋ; ubbahana-paccupaṭṭhānaŋ.

"Āhāratā" ti, kabaliṅkāro āhāro, ojaṭṭhamaka-rūpaŋ āharatīti āhāro,

675. Yāya ojāya yāpenti, yattha yattha ca pāṇino
ayan tu kabaliṅkāro, āhāro ti pavuccati.

676. Anna-pānādikaŋ vatthuŋ, aggī harati,[1] kammajaŋ
kevalaŋ na ca sakkoti, pāletuŋ jīvitaŋ pana;

677. ojā sakkoti pāletuŋ, harituŋ na ca pāvakaŋ;
haritum pi ca pāletuŋ, ubho sakkonti ekato.

Lakkhaṇādīni[2] pan' assa: ojā-lakkhaṇo kabaliṅkāro āhāro, rūp' āharana-raso; upatthambhana-paccupaṭṭhāno; kabalaŋ katvā ajjhoharitabba-vatthu-padaṭṭhāno ti veditabbo. Kāyaviññatti-niddese: kāyena attano bhāvaŋ viññāpentānaŋ kāyagahanānusārena gahitāya etāya bhāvo viññāyatīti viññatti, sayaŋ kāya-gahanānusārena viññāpetīti[3] viññatti; "Kāyena saŋvaro sādhu, sādhu vācāya saŋvaro" ti āgato copana-saṅkhāto kāyo va viññatti kāyaviññatti; kāyavipphandanena adhippāya-viññāpana-hetuttā sayañ ca tathā viññeyyattā kāyena viññāyatīti pi kāyaviññatti.

678. Tattha yā sahajātassa, cittajānila-dhātuyā
rūpassa calanā-hetu,[4] ek' ākāra-vikāratā,

679. kāyaviññatti nāmāyaŋ; kāyadvāran ti sā matā.
Tattha yā cetanā siddhā, puññāpuñña-vasā pana,

680. Kāyakamman ti niddiṭṭhā, satthunā sā hitesinā;
sampavatti pan' etissā, vacīdvāre pi jāyate.

[1] vatthu aggiŋ harati. [2] lakkhaṇādito. [3] viññāyatīti.
[4] calane°.

681\. Labhitvā pan' upatthambhaŋ, ekāvajjana-vīthiyaŋ
heṭṭhā chahi ca cittehi, vāyodhātuŋ samuṭṭhitaŋ,
682\. sattamena tu cittena, vāyodhātu samuṭṭhitā
cāleti sahajaŋ rūpaŋ, viññatti-sahit' attano.

Vacīviññatti-niddese pana :

683\. Paccayo cittajātāya, upādinnaka-ghaṭṭane
yv' ākāra-vikār' eko (?) ayaŋ paṭhavi-dhātuyā,
684\. vacīviññatti viññeyyā ; saha sadda-vasā pana
vacīdvāran ti niddiṭṭhā, sā va Sakya-kul' indunā.
685\. Saddo na cittajo atthi, vinā viññatti-ghaṭṭanaŋ
dhātu-saṅghaṭṭanen' eva, saha saddo hi jāyati.
686\. Sā viññāpanato c' eva, sayaŋ viññeyyato pi ca,
viññattīti siyā tassā, sambhavo kāraka-dvaye.
687\. Na viññatti-dvayaŋ aṭṭha-rūpāni viya cittajaŋ
cittajānaŋ vikārattā, cittajan ti pavuccati.

Tattha kāyaviññatti adhippāyappakāsana-rasā ; kāya-vipphandana-hetubhāva-paccupaṭṭhānā ; citta-samuṭṭhāna-vāyodhātu-padaṭṭhānā ; tathā vacīviññatti adhippāyappakāsana-rasā ; vacīghosassa hetubhāva-paccupaṭṭhānā ; cittasamuṭṭhāna-paṭhavīdhātu-padaṭṭhānā.

688\. Na kassatīti ākāso, rūpānaŋ vivaro pana
yo rūpānaŋ paricchedo, sv' ākāso ti pavuccatīti.

So rūpa-pariccheda-lakkhaṇo ; rūpa-pariyanta-pakāsana-raso ; rūpānaŋ mariyādā-paccupaṭṭhāno,[1] asamphuṭṭha-bhāva-chidda-vivara-bhāva-paccupaṭṭhāno vā ; paricchinna-rūpa-padaṭṭhāno.

Rūpassa lahutādittaya-niddese :

689\. Heṭṭhā vuttanayen' eva, rūpassa lahutādisu (?)
tisso rūpavikārā ti, viññātabbā vibhāvinā ;
690\. etāsaŋ pana tissannaŋ, kamato ca pavattiyaŋ
arogī maddita-cammaŋ, dhanta-soṇṇaŋ[2] nidassanaŋ.
691\. Kammaŋ kātuŋ na sakkoti, lahutādittayaŋ pana
āhārādittayaŋ yeva, taŋ karoti tato tijaŋ.

[1] B. rūpamariyāda°. [2] °hemaŋ.

Tattha adandhatā-lakkhaṇā rūpassa lahutā, rūpānaŋ garubhāva - vinodana - rasā, lahuparivatti-paccupaṭṭhānā, lahurūpa-padaṭṭhānā. Athaddhatā-lakkhaṇā rūpassa mudutā, rūpānaŋ thaddha-bhāva-vinodana-rasā, sabba-kiriyāsu avirodhitā-paccupaṭṭhānā, mudurūpa-padaṭṭhānā. Sarīrakriyānukūla - kammaññatā - lakkhaṇā rūpassa kammaññatā, akammaññatā - vinodana - rasā, adubbala - bhāva-paccupaṭṭhānā, kammaññatā-rūpa-padaṭṭhānā. Etā pana tisso pi na aññamaññaŋ vijahanti.

Upacaya-santati-niddese:

692. Rūpānam ācayo yo hi, vutto upacayo ti so;
anuppabandhatā tesaŋ, santatīti pavuccati.
693. Atthato ubhayam p' etaŋ, jātirūpan ti dīpitaŋ;
vuttam ākāranānattā, veneyyānaŋ vasena vā.

Lakkhaṇādito pana ācaya-lakkhaṇo rūpassa upacayo, pubbantato rūpānaŋ ummujjāpana-raso; nīyātana-paccupaṭṭhāno, paripuṇṇabhāva-paccupaṭṭhāno va; upacitarūpa-padaṭṭhāno. Pavatti-lakkhaṇā rūpassa santati, anuppabandhana-rasā; anupaccheda-paccupaṭṭhānā; anuppabandhaka-rūpa-padaṭṭhānā.

Jarāniddese jīraṇaŋ jarā:

694. Duvidhā 'yaŋ jarā nāma, pākaṭā 'pākaṭā ti ca,
pākaṭā rūpadhammesu, arūpesu apākaṭā.

Rūpassa paripākatā-lakkhaṇā rūpassa jaratā, upanayana-rasā; sabhāvā 'napagame pi navabhāvā 'pagama-paccupaṭṭhānā, vīhi-purāṇabhāvo viya; paripaccamāna-rūpa-padaṭṭhānā. Paribheda-lakkhaṇā rūpassa aniccatā, saŋsīdana-rasā; khaya-vayabhāva - paccupaṭṭhānā; paribhijjamāna-rūpa-padaṭṭhānā ti veditabbā ti. Evaŋ catuvīsati upādā-rūpāni veditabbāni.

695. Bhūta rūpāni cattāri, upādā catuvīsati
aṭṭhavīsati rūpāni, sabbān' eva bhavanti hi.
696. Imesu pana rūpesu, asammohattham ev' ahaŋ
samodhānaŋ samuṭṭhānaŋ, nipphannaŋ saṅkhatam
pi ca,

697. codanā parihārañ ca, nayam ekavidhādikaŋ
saṅkhepena pavakkhāmi, pakiṇṇakam' idaŋ suṇa.

Tattha: "samodhānan" ti sabbam 'eva idaŋ rūpaŋ samodhānato paṭhavīdhātu āpodhātu tejodhātu vāyodhātu, cakkhāyatanaŋ . . . pe . . . jaratā aniccatā ti aṭṭhavīsatividhaŋ hoti; ito aññaŋ rūpaŋ nāma natthi. Keci pana middhavādino middharūpaŋ nāma atthīti vadanti, te: "addhā munī 'si sambuddho, natthi nīvaraṇā tavā" ti ca, "thīnamiddha-nīvaraṇaŋ nīvaraṇañ c' eva avijjānīvaraṇena nīvaraṇa-sampayuttan" ti sampayutta-vacanato ca; mahāpakaraṇe Paṭṭhāne: "nīvaraṇaŋ dhammaŋ paṭicca nīvaraṇo dhammo uppajjati na purejāta-paccayā" ti ca; "arūpe pi kāmacchanda-nīvaraṇaŋ paṭicca thīna-middha-uddhaccakukkuccāvijjā-nīvaraṇānī" ti evam ādīhi pāḷīhi virujjhanato arūpam eva middhan ti paṭikkhipitabbā.

698. Arūpe pi pan' etassa, middhass' uppatti-pāṭhato
niṭṭham etth' āvagantabbaŋ, na taŋ rūpan ti viññunā.

Apare bala-rūpena saddhiŋ ekūna-tiŋsa, sambhava-rūpena saddhiŋ tiŋsa, jāti-rūpena saddhiŋ ekatiŋsa, roga-rūpena-saddhiŋ dvattiŋsa rūpānīti vadanti; te pi tesaŋ visuŋ visuŋ abhāvaŋ dassetvā paṭikkhipitabbā; vāyodhātuyā gahitāya bala-rūpaŋ gahitam eva, aññaŋ bala-rūpaŋ nāma natthi; āpodhātuyā sambhava-rūpaŋ, upacaya-santatīhi jāti-rūpaŋ, jaratā-aniccatāhi roga-rūpaŋ gahitaŋ; aññaŋ roga-rūpaŋ nāma natthīti. Tasmā aṭṭhavīsati-vidhān' eva rūpānīti. Evaŋ samodhānato veditabbāni.

"Samuṭṭhānan" ti: cattāri rūpa-samuṭṭhānāni citta-utu-āhāra-kammānīti.

699. Kammaŋ utu ca cittañ ca, āhāro rūpa-hetuyo
eteh' eva ca rūpāni, jāyanti na pan' aññato.
700. Tasmā eka samuṭṭhānā, ekādasa bhavanti hi
aṭṭh' indriyāni vatthuñ ca, viññatti-dvayam eva ca.
701. Aṭṭh' indriyāni vatthuñ ca, ekanten' eva kammajā;
cittajaŋ yeva viññatti-dvayaŋ vuttaŋ mahesinā.
702. Cittena utunā c' eva, saddo dvīhi samuṭṭhito;
Utu-āhāra-cittehi, lahutādittayaŋ kataŋ.

703. Vaṇṇo gandho raso ojā, catasso cāpi dhātuyo
santat' ūpacay' ākāsā, ekādasa catubbhavā.
704. Ekādas' ekato jātā; dvijo eko; tijā tayo;
catuj' ekādas' akkhātā; dve na kenaci jāyare.
705. Kammena vīsati rūpā; sattarasa tu cetasā;
utunā dasa-pañc' eva; cuddas' āhārato pana.
706. Cha-saṭṭhi sabbān' etāni, samuṭṭhāna-vibhāgato;
aṭṭha-saṭṭhi ca hont' eva, jaratāniccatāhi te.
707. Jaratā 'niccatā c' eva, na kehici samuṭṭhitā
jātassa pāka-bhedattā; jāyeyyuŋ yadi tāni pi,
708. evaŋ sante tu tesaŋ pi, pāka-bhedā siyuŋ; na hi
pāko paccati, bhedo vā, na ca bhijjati, natthi taŋ;
709. jātassa pāka-bhedattā, dvayam evaŋ na jāyati.
Siyā kassaci buddh' ettha: "rūpass' upacayo" ti hi,
710. vacanena yathā jāti, jāyatīti ca dīpitaŋ
pāko pi paccat' evan tu, bhedo pi paribhijjatu;
711. na c' eva jāyate jāti, iti ñeyyā vibhāvinā;
jāyamānassa dhammassa, nibbattīti pakāsitā.
712. Tattha yassa siyā: jāti, yesaŋ dhammānam eva sā
tappaccayatta-vohāraŋ, abhinibbatti-sammutiŋ,
713. labhate ca, tathā tesaŋ, pāka-bhedā labhantu[1] te
tappaccayatta-vohāraŋ, abhinibbatti-sammutiŋ;
714. evam idaŋ dvayañ cāpi, hoti kammādi-sambhavaŋ;
na pāka-bhedā vohāraŋ, taŋ labhanti kadāci pi,
715. kasmā hi? janakānan tu, paccayānam abhāvato
ānubhāvakkhaṇuppāde; jātiyā[2] pana labbhati,
716. tappaccayatta-vohāraŋ, abhinibbatti-sammutiŋ;
tasmā labhati jāti taŋ; labhati n' etara-dvayaŋ.
717. Jāyatīti na vattabbaŋ, taŋ dvayaŋ vijjatīti vā
ānubhāvakkhaṇe tassa, paccayānam abhāvato.
718. "Aniccaŋ saṅkhatañ c' etaŋ, jarā-maraṇam" iccāpi
vuttattā jāyati 'cc' evaŋ, aññaŋ maññasi ce tuvaŋ,
719. evam pi ca na vattabbaŋ; sā hi pariyāya-desanā;
aniccānan tu dhammānaŋ, jarā-maraṇato tathā,
720. "aniccaŋ saṅkhatañ" cāti, vuttaŋ viññattiyo viya.
Yadi evan tayam p' etaŋ, ajātattā va sabbathā,

[1] labhanti. [2] jāti sā.

721. natthīti ce kha-pupphaŋ va,[1] niccaŋ vāsaṅkhataŋ viya?
n' obhayaŋ pan' idaŋ; kasmā? nissay' āyatta-vuttito,
722. bhāve paṭhavi-y-ādīnaŋ, nissayānan tu bhāvato;
tasmā hi nabha-pupphaŋ va,[2] na natthi pana taŋ tayan.
723. Yasmā paṭhavi-y-ādīnaŋ, abhāve na ca labbhati
tasmā na pana niccaŋ, nibbānaŋ viya taŋ tayaŋ.

"Nipphannan" ti ettha: cattāro mahābhūtā, cakkhu-sota-ghāṇa-jivhā-kāya-rūpa-sadda-gandha-rasa-itthi-purisa-jīvitindriya-kabaliṅkārāhāra-hadayavatthūti aṭṭhārasa rūpāni nipphannāni nāma; sesāni dasa anipphannāni.

724. Aṭṭhāras' eva nipphannā; anipphannā 'vasesakā;
yadi honti anipphannā, bhaveyyun te asaṅkhatā.
725. Tesam eva ca rūpānaŋ, vikārattā asaṅkhatā
kathaŋ nāma bhaveyyun te, nipphannā c' eva saṅkhatā.
Evaŋ nipphanna-saṅkhatatā veditabbā.

"Codanaŋ parihāran" ti ettha:

726. Itthibhāvo pumattañ ca, jīvitaŋ sambhavo pi ca
tathā kāyappasādo ca, sabbaṭṭhāna ti vaṇṇitā;
727. evaŋ sante tu dhammānaŋ, hoti saṅkara-dosatā
cakkhu-kāyappasādānaŋ, ekattaŋ upapajjati;
728. Aññaŋ pana ca aññasmiŋ, na c' atthi paramatthato
tasmā kāyindriyan cakkhup-pasādena asaṅkaraŋ;
729. aññamaññā 'vinibbhoga-vasena tu pavattito
tesaŋ ṭhānantaraŋ vattuŋ, na sakkā samayaññunā.
730. Yāvatā pan' upādinna-santānaŋ atthi tattha so
atthi kāyappasādo ti, tasmā evam udīritaŋ.
731. Lakkhaṇādi-vasenāpi, nānattaŋ samupāgataŋ
dhajānaŋ pañca-vaṇṇānaŋ, chāyā-upamataŋ gataŋ.

[1] natthi ce nabha-pupphaŋ va.
[2] tasmā hi taŋ khapupphaŋ va.

732. Tasmā hi pana dhammānaŋ, aññamaññam pi missatā
na hot' evāti viññeyyā, viññunā samayaññunā.

Evaŋ nipphannānipphannabhāvo codanā-parihāro ca veditabbo.

"Nayam ekavidhādikan" ti:

733. Lokikattā na hetuttā, saṅkhatattā ca sāsavā
sabbam ekavidhaŋ rūpaŋ, paccayāyatta-vuttito.
734. Ajjhattika-bahiddhā ca, indriyā 'nindriyāpi ca
sukhum' oḷārikā c' eva, upādinnādito dvidhā.
735. Cakkhu-āyatanādīni, pañca ajjhattikāni tu;
tevīsati-vidhaŋ sesaŋ, bāhiran ti pavuccati.
736. Cakkhu-sotāyatanādi,[1] indriyāni pan' aṭṭha tu,
sesaŋ vīsavidhaŋ rūpam-anindriyam udīritaŋ.
737. Cakkhu-āyatanādīni, nava phoṭṭhabbam eva ca
taŋ dvādasa-vidhaŋ rūpaŋ, oḷārikam udīritaŋ;
738. sesāni pana rūpāni, sukhumāni tu soḷasa.
Kammajan ti upādinnaŋ, anupādinnam aññathā.

Evañ ca duvidhaŋ hoti. Puna sanidassanasappaṭigha-anidassanasappaṭigha-anidassana-appaṭigha-bhedato ca; kammajā 'kammaja-nevakammaja-nākammaja-bhedato ca tividhaŋ. Tattha rūpāyatanaŋ sanidassana-sappaṭighaŋ; ekādasa-vidhaŋ ses' oḷārikarūpaŋ anidassana-sappaṭighan; sesaŋ soḷasa-vidhaŋ sukhumarūpaŋ anidassana-appaṭighaŋ. Kammato jātaŋ kammajaŋ: aṭṭh' indriyāni vatthuñ ca kammajaŋ; tad' aññappaccayā jātaŋ akammajaŋ; na kutoci jātaŋ neva-kammaja-nākammajaŋ: jaratā aniccatā ca. Evaŋ tividhaŋ hoti.

Puna diṭṭha-suta-muta-viññāta-vasena ca; dvārañ ceva vatthu ca, dvāram eva hutvā na vatthu ca, vatthum eva hutvā na dvārañ ca, neva dvāraŋ na vatthu cāti evaŋ bhedato ca; dvārañ c' ev' indriyañ ca, dvāraŋ yeva hutvā nev' indriyañ ca, indriyam eva hutvā na dvārañ ca, neva dvārañ ca nev' indriyañ cāti evaŋ bhedato ca; vatthu ca indriyañ c' eva, indriyam eva hutvā na vatthu ca, vatthum eva hutvā nev' indriyañ ca, nev' indriyaŋ na ca vatthu cāti evaŋ bhedato catubbidhaŋ.

[1] °sotindriyādīni.

Tattha diṭṭhaŋ nāma rūpāyatanaŋ; sutaŋ nāma saddāyatanaŋ; mutaŋ nāma gandha-rasa-phoṭṭhabbāyatanat-tayaŋ; viññātaŋ nāma avasesaŋ cakkhāyatanādi-pañcakaŋ, soḷasavidhaŋ sukhumarūpañ ca. Cakkhāyatanādi-pañcakaŋ dvārañ c' eva vatthu ca; viññattidvayaŋ dvāram eva hoti, na vatthu; hadayaŋ vatthum eva hoti, na dvāraŋ; sesaŋ sabbaŋ rūpaŋ neva dvāraŋ na vatthu ca. Tatiya-catukke "indriyam eva hutvā na dvāran" ti: itthindriya-purisindriya-jīvitindriyāni, imāni hi indriyān' eva honti na dvārāni; sesam anantara-catukke vuttanayen' eva veditabbaŋ. Catuttha-catukke tatiya-padaŋ hadayavatthuŋ sandhāya vuttaŋ, sesaŋ vuttanayam eva. Evaŋ catubbidhaŋ hotīti veditabbaŋ.

Puna ,ekaja-dvija-tija-catuja-na-kutoci-jāta-bhedato; dvārindriyaŋ vatthu ca, dvāram eva hutvā nev' indriyaŋ na vatthu ca, vatthum eva hutvā nev' indriyaŋ na dvāraŋ ca, indriyam eva hutvā na vatthu na dvāraŋ ca, nev' indriyaŋ na vatthu na dvāraŋ cāti, evaŋ pabhedato pañcavidhaŋ, tattha:

739. Aṭṭh' indriyāni vatthuñ ca, viññattidvayam eva ca
ekādasa-vidhaŋ rūpaŋ, ekajan ti pavuccati.
740. Saddo eko dvijo nāma; lahutādittayaŋ tijaŋ;
ekādasa-vidhaŋ sesaŋ, catujan ti pakāsitaŋ.
741. Jaratā 'niccatā c' eva, na kutoci bhave pana.
Cakkhādi-pañcakaŋ dvāraŋ, indriyaŋ vatthum eva ca;
742. viññattika-dvayaŋ dvāraŋ, nev' indriyan na vatthu ca;
hadayavatthu' vatthu va, na dvāraŋ nendriyaŋ pana.

Itthi-purisa-jīvitindriyāni indriyam eva, na vatthu na dvāraŋ ca; sesaŋ pana rūpaŋ nev' indriyaŋ na vatthu na dvāran ti evaŋ pañca-vidhan ti veditabbaŋ.

Puna kammaja-cittaja-utucittaja-utucittāhāraja-catuja-na-kutoci-jāta-bhedato: cakkhuviññeyya-sota-ghāṇa-jivhā-kāya-manoviññeyya-vasena ca chabbidhaŋ: tattha aṭṭh' indriyāni vatthu ca kammajam eva; viññattidvayaŋ cittajam eva; saddo utu-cittajo va; lahutādittayaŋ utu-citt' āhārajam eva; sesaŋ ekādasa-vidhaŋ catujaŋ nāma; jaratā aniccatā na-kutoci-jātaŋ nāma. Dutiya-chakke cakkhu-

viññeyyaŋ nāma: cakkhu viññāṇena viññeyyaŋ rūpāyatanaŋ . . . pe . . . kāyaviññeyyaŋ nāma: phoṭṭhabbāyatanaŋ; manoviññeyyaŋ nāma: sesā pañca oḷārikā ca, soḷasa sukhumarūpāni cāti ekavīsatividhaŋ hoti. Evaŋ chabbidhaŋ hoti.

Puna cha-vatthu avatthu-bhedato ca, cakkhu-viññeyyaŋ, sota-ghāṇa-jivhā-kāya-viññeyyaŋ, manodhātu-viññeyyaŋ, manoviññāṇadhātu-viññeyyan ti sattavidhaŋ hoti; tattha cakkhādīni pañca vatthūni hadayavatthunā saddhiŋ cha vatthūni; sesaŋ dvāvīsati-vidhaŋ rūpaŋ avatthurūpaŋ nāma. Dutiya-sattakaŋ uttānam eva. Evaŋ sattavidhaŋ hoti.

Puna satta-dvāra-advāra-bhedato aṭṭhavidhaŋ, tattha cakkhudvārādīni pañca, kāyaviññatti-vacīviññattidvārehi saddhiŋ satta dvārāni; sesam advāran ti, evaŋ aṭṭhavidhaŋ hoti. Puna aṭṭh' indriya-anindriya-bhedato navavidhaŋ. Puna nava-kammajā 'kammaja-bhedato dasavidhaŋ. Puna āyatana-bhedato ekādasavidhaŋ. Bhavesu rūpakalāpapavatti-bhedato bahuvidhan ti veditabbaŋ.

743. Ito paraŋ pavakkhāmi, kāma-rūpa-bhavadvaye
uppattiŋ pana rūpānaŋ, paṭisandhi-pavattisu.
744. Bhummavajjesu devesu, niraye nijjhāma-taṇhike
yoniyo purimā tisso, na santīti viniddise.
745. Sese gatittaye bhummadevesu pi ca yoniyo
catasso va bhavantīti, veditabbā vibhāvinā.
746. Gabbhaseyyaka-sattassa, paṭisandhikkhaṇe pana
tiŋsa rūpāni jāyante, sabhāvass' eva dehino;
747. abhāva-gabbhaseyyānaŋ; aṇḍajānañ ca vīsati
bhavanti pana rūpāni, kāyavatthuvasena tu.
748. Gahitāgahanen' ettha, ekādasa bhavanti te;
es' eva ca nayo ñeyyo, sabbesu dasakesu pi.
749. Jīvitena yadā saddhiŋ jāyate suddhamaṭṭhakaŋ
jīvita-navakaŋ nāma, hotīti samudīritaŋ.
750. Jīvita-navakaŋ kāya pasāden' ekato siyā
tan kāyadasakaŋ nāma, hotīti pariyāpuṭaŋ.
751. Es' eva ca nayo ñeyyo, saddhiŋ bhāvena, vatthunā
cakkhādīhi ca yojetvā, dasakā satta viññunā.
752. Opapātika-sattānaŋ, manussesu pavattiyaŋ
kāmāvacara-devānaŋ, niccaŋ rūpāni sattati:

753. cakkhu sotañ ca ghāṇañ ca, jivhā kāyo ca vatthu ca
bhāvo cāti hi sattannaŋ, dasakānaŋ vasā pana.
754. Brahmānaŋ rūpinaŋ cakkhu-sota-vatthu-vasā pana
dasakāni ca tīṇ' eva, navakaŋ jīvitassa ca,
755. catunnan tu kalāpānaŋ, vasena pana rūpinaŋ
cattāḷīs' eva rūpāni, ekūṇāni bhavanti hi.
756. Jīvita-navaken' eva, asaññuppatti dīpitā;
jaccandha-badhirā-ghāṇa-rahite tu napuŋsake,
757. vatthuno kāya-jivhānaŋ, vasā tiŋsā 'vakaŋsato;
ukkaŋsass' āvakaŋsassa, antare anurūpato.
758. Paripuṇṇānaŋ rūpānaŋ, vasena pana pāṇinaŋ
rūpānan tu samuppatti, veditabbā vibhāvinā.
759. Satta-vīsati rūpāni, kāmāvacara-dehino
appavattanato honti, dvinnaŋ bhāvānam ekato.
760. Ghāṇaŋ jivhā ca kāyo ca, tathā bhāvadvayam pi ca
brahmānaŋ pana rūpīnaŋ, pañca rūpā na vijjare.
761. Catu-santati kāmasmiŋ; rūpe honti ti-santati;
dvi-santati asaññīsu, bahiddhā eka-santati.
762. Rūpaŋ nibbattamānan tu, sabbesaŋ pana pāṇinaŋ
paṭhamaŋ kammato yeva, nibbattati na saŋsayo.
763. Gabbhaseyyaka-sattānaŋ, paṭisandhikkhaṇe pana
tañ ca kho sandhi-cittassa, uppāde yeva jāyare;
764. yath' eva tassa uppāde, tiŋsa rūpāni jāyare
tath' eva ṭhiti-bhaṅgesu, tiŋsa tiŋs' eva jāyare.
765. Sabbān' etāni rūpāni, "rūpakkhandho" ti dīpito
anicco addhuvo 'nattā, dukkhakkhandho ca kevalo.
766. Rogato gaṇḍato rūpaŋ, parato ca palokato
disvāna dukkhato rūpaŋ, rūpe chandaŋ virājaye.
767. Gantuŋ pan' icche piṭake 'bhidhamme,
yo Dhammasenāpatinā samattaŋ
hitatthinā tena ca bhikkhunā 'yaŋ,
sakkacca sammā pana sikkhitabbo ti.

ITI ABHIDHAMMĀVATĀRE RŪPAVIBHĀGO NĀMA DASAMO PARICCHEDO.

XI. EKĀDASAMO PARICCHEDO.

NIBBĀNANIDDESO.

768. Rūpānantaram uddiṭṭhaŋ, nibbānaŋ yam pan' ādito
tass' idāni anuppatto, vibhāvana-nayakkamo;
769. tasmā 'haŋ tassa dassetuŋ, dukkarassa yathābalaŋ
dubbodhassa pavakkhāmi, vibhāvanam ito paraŋ.

Tattha "nibbānan" ti: bhavā bhavaŋ cinanato[1] saŋsibbanato vānaŋ vuccati taṇhā, tato vānato nikkhantattā nibbānan ti pavuccati, amataŋ asaṅkhataŋ parama-sukhaŋ; vuttaŋ h' etaŋ: "yo so sabbasaṅkhāra-samatho sabbūpadhi-paṭinissaggo taṇhakkhayo virāgo nirodho nibbānan" ti.

770. Yassa cādhigamā sabba-kilesānaŋ khayo bhave
nibbānam iti niddiṭṭhaŋ, nibbāna-kusalena taŋ.

Etañ ca nibbānaŋ nāma; tayidaŋ santi-lakkhaṇaŋ; accuti-rasaŋ, assāsa-karaṇa-rasaŋ vā; animitta-paccupaṭṭhānaŋ, nissaraṇa-paccupaṭṭhānaŋ vā ti veditabbaŋ. Etth' āha: na paramatthato nibbānaŋ nāma eko sabhāvo atthi, titthiyānaŋ attā viya sasavisāṇaŋ viya vā anupalabbhanīyato ti? na, paññā-cakkhunā upaparikkhamānānaŋ hi taŋ-gavesīnaŋ[2] yathānurūpāya paṭipattiyā ca upalabbhanīyato; yaŋ hi puthujjanā nopalabbhanti, taŋ natthīti na vattabbaŋ. Ath' āyasmatā Sāriputtattherena Dhammasenāpatinā "katamaŋ nu kho āvuso nibbānan?" ti nibbānaŋ puṭṭhena: "yo kho āvuso rāgakkhayo dosakkhayo mohakkhayo" ti rāgādīnaŋ khayo va dassito; tasmā rāgā-

[1] vinanato. [2] hita-gavesīnaŋ.

dīnaŋ khayamattam eva nibbānan ti ce? taŋ na; kasmā? arahattassāpi rāgādīnaŋ khayamattappasaṅgados' āpattito; kathaŋ? nibbāna-pucchā 'nantaram eva "katamaŋ nu kho āvuso arahatta-maggan?" ti puṭṭhena: "yo kho āvuso rāgakkhayo dosakkhayo mohakkhayo" ti rāgādīnaŋ khayo va vutto; tasmā vā tava matena arahattaphalassāpi rāgādīnaŋ khayamattatā bhaveyya, na ca pan' etaŋ yuttaŋ: anuttarassa lokuttara-phalacittassa rāgādīnaŋ khayamattatā' pajjanaŋ; tasmā mā evaŋ byañjanacchāyāya vadesi, ubhinnaŋ pana suttānaŋ attho upaparikkhitabbo: yassa pana dhammassādhigamena rāgādīnaŋ khayo hoti, so dhammo rāgādīnaŋ khayassa upanissayattā akkhayo pi samāno rāgādīnaŋ khayo nibbānan ti khayopacārena vutto; "tipusaŋ' jaro" "guḷo semhan" ti[1] ādisu viya phalūpacārena vuttan ti veditabbaŋ. Arahattaŋ pana khayattena[2] uppannattā khayo ti vuttaŋ; yadi rāgādīnaŋ khayamattaŋ nibbānaŋ bhaveyya: sabbe bāla-puthujjanā pi samadhigata-nibbānā sacchikata-nirodhā bhaveyyuŋ. Kiñca bhīyo, nibbānassa bahuttādi-dosappatti hot' eva;[3] evañ hi sati rāgādikkhayānaŋ bahubhāvato nibbānassāpi bahubhāvo bhaveyya; saṅkhata-lakkhaṇaŋ ca nibbānaŋ bhaveyya, saṅkhata-lakkhaṇattā saṅkhata-pariyāpannañ ca, saṅkhatapariyāpannattā aniccaŋ dukkhaŋ nibbānaŋ bhaveyyāti.

Kiñca bhīyo, yadi khayo nibbānaŋ bhaveyya, gotrabhūvodāna-magga-phala-cittānaŋ kin nu kho ārammaṇaŋ vadesi? vada, bhadra-mukhā! ti; rāgādīnaŋ khayam eva vadāmīti; kiŋ pana rāgādayo gotrabhū-ādīnaŋ uppādakkhaṇe (?)[4] khīyanti, udāhu khīyissanti, atha kho khīṇā ti? kiŋ pan' ettha, khīṇesv' eva khayaŋ vadāmīti; suṭṭhu upadhāretvā vada bhadra-mukha! yadi khīṇesv' eva khayaŋ vadesi, na gotrabhūcittānaŋ[5] nibbānārammaṇatā sijjhati; kiŋ-kāraṇā? gotrabhukkhaṇe rāgādayo khīyissanti, tathā vodānakkhaṇe; maggakkhaṇe pana khīyanti, na khīṇā; phalakkhaṇe khīṇā; evaŋ sante bhavato matena phalam eva khay' ārammaṇaŋ, na itare; itaresaŋ pana kim ārammaṇaŋ vadesīti? addhā so ārammaṇaŋ apassanto

[1] semho ti. [2] khayante; khayantena. [3] °dosappattito ca.
[4] B. khaṇe. [5] °cittādīnaŋ.

niruttaro bhavissati. Api ca kilesakkhayo nāma sappurisehi karīyati, yathānurūpāya paṭipattiyā uppādīyatīti attho; nibbānaŋ pana na kenaci karīyati, na uppādīyati, tasmā nibbānam amatam asaṅkhatam akataŋ nāma, taŋ[1] jānātīti ariyasāvako akataññūti pavuccati. Vuttaŋ h' etaŋ:

771. "Assaddho akataññū ca, sandhicchedo ca yo naro
hatāvakāso vant' āso, sa ve uttama-poriso" ti.

Api ca: "nissaraṇan" ti bhagavatā vuttattā ca, "nissaraṇan" ti hi nibbānass' etaŋ nāmaŋ, yath' āha: "tayo kho 'me bhikkhave dhammā duppaṭividdhā, katame tayo dhammā duppaṭividdhā? tisso nissaraṇiya-dhātuyo: kāmānam etaŋ nissaraṇaŋ yad' idaŋ nekkhammaŋ; rūpānam etaŋ nissaraṇaŋ yad' idaŋ āruppaŋ; yaŋ kho pana kiñci bhūtaŋ saṅkhataŋ paṭicca-samuppannaŋ nirodho tassa nissaraṇan" ti vuttaŋ; evaŋ vuttassa nibbānassa abhāvappatti-dosato paṭhamajjhān' ākāsānañcāyatanānam pi abhāvo bhaveyya; tasmā ayuttaŋ, akkhayassa nibbānassa khayadosāpajjanan[2] ti. Na tu khayo nibbānaŋ:

"atthi nissaraṇaŋ loke, paññāya me suphassitan"[3] ti ca, "atthi bhikkhave ajātaŋ abhūtaŋ akataŋ asaṅkhatan" ti ca dhammassāminā Tathāgatena Sammāsambuddhena anekesu suttesu paramattha-vasena vuttattā atthi nibbānaŋ nāma eko dhammo ti niṭṭham ettha gantabban ti. Api ca parittattike "katame dhammā appamāṇā" ti padaŋ uddharitvā: "cattāro maggā apariyāpannā, cattāri ca sāmaññaphalāni, nibbānañ ca, ime dhammā appamāṇā" ti vuttattā rāgādīnaŋ khayassa appamāṇattaŋ kathaŋ yujjati? tasmā paramatthato atthi yeva nibbānaŋ nāma eko bhāvo ti. Tam pana pakati-vādīnaŋ pakati viya, titthiyānaŋ attā viya ca, sasa-visāṇaŋ viya ca nāvijjamānaŋ.

Atha paññatti-mattaŋ nibbānan ti ce? tam pi ayuttaŋ, kasmā? nibbānārammaṇānaŋ citta-cetasikānaŋ na-vattabbārammaṇattā 'bhāvā (?), kathan? parittārammaṇattike pana: "katame dhammā appamāṇārammaṇā" ti padam uddharitvā: "cattāro maggā apariyāpannā, cattāri ca sāmañña-

[1] tam akataŋ. [2] abhava°. [3] supassitaŋ.

phalāni, ime dhammā appamāṇārammaṇā" ti hi vuttaŋ; yadi pan' etesaŋ paññatti ārammaṇaŋ siyā, appamāṇārammaṇatā na yujjeyya, na-vattabbārammaṇa-pakkhaŋ bhajeyyuŋ; navattabbārammaṇā pana: "rūpāvacara-tika-catukkajjhānā kusalato ca vipākato ca kiriyato ca, catutthassa jhānassa vipāko, ākāsānañcāyatanaŋ ākiñcaññāyatanaŋ kusalato ca vipākato ca kiriyato ca, ime dhammā na-vattabbārammaṇā" ti hi vuttaŋ; tasmā na paññattimattaŋ nibbānaŋ; yasmā ca paññatti-bhāvo nibbānassa na yujjati, tasmā magga-phalānaŋ ārammaṇa-paccaya-bhūtaŋ, uppādābhāvato niccaŋ, rūpasabhāvābhāvato arūpaŋ, papañcābhāvato nippapañcaŋ nibbānaŋ nāma atthīti upagantabban ti.

772. Accantam amataŋ santaŋ, anantaŋ[1] apalokitaŋ
paṇītaŋ saraṇaŋ khemaŋ, tāṇaŋ leṇaŋ parāyanaŋ,
773. sivañ ca nipuṇaŋ saccaŋ, dukkhakkhayam anāsavaŋ
sududdasaŋ paraŋ pāraŋ, nibbānam anidassanaŋ,
774. taṇhakkhayaŋ dhuvaŋ dīpaŋ, abyāpajjham anītikaŋ
anālayam arūpañ ca, padam accutam akkhayaŋ,
775. virāgañ ca nirodhañ ca, vimutti mokkham eva ca
imehi pana nāmehi, nibbānan tu kathīyati.
776. Evañ ca pana viññāya, nibbānan ti ca accutaŋ
tassa cādhigamūpāyo, kattabbo viññunā sadā.

777. Saddhā-buddhi-karaŋ Tathāgata-mate sammohaviddhaŋsanaŋ,
paññāsambhava-sampasādana-karaŋ jānāti yo ce imaŋ
attha-byañjana-sālinaŋ sumadhuraŋ sāraññu-vimhāpanaŋ,
gambhīre nipuṇābhidhamma-piṭake so yāti niṭṭhaŋ paraŋ.[2]

ITI ABHIDHAMMĀVATĀRE NIBBĀNA-NIDDESO NĀMA EKĀDASAMO PARICCHEDO.

[1] accantam anantaŋ santaŋ, amataŋ. [2] padaŋ.

XII. DVĀDASAMO PARICCHEDO.

PAÑÑATTINIDDESO.

Etthāha: ettakam eva ñeyyaŋ, udāhu aññam pi atthīti? atthi paññatti nāmāti. Sā pan' esā paññāpetabbato paññāpanato ca paññattīti vuccati, ten' ev' āha: "yā tesaŋ tesaŋ dhammānaŋ saṅkhā samaññā paññatti vohāro, nāmaŋ nāmakammaŋ nāmadheyyaŋ nirutti byañjanaŋ abhilāpo" ti. Tattha saṅkhāyatīti saṅkhā, kathīyatīti attho; kin ti kathīyati? ahan ti, mamāti, paro ti, parassāti, mañco ti, pīṭhan ti anekehi ākārehi kathīyatīti saṅkhā; samaññāyatīti samaññā; paññāpīyatīti paññatti; voharīyatīti vohāro, kin ti voharīyati? ahan ti, mamāti, paro ti, parassāti, mañco ti, pīṭhan ti. Evaŋ tāva paññāpetabbato paññattīti vuttā. "Ahan" ti hi rūpādayo dhamme upādāya paṭicca kāraṇaŋ katvā yathā te rūpādayo dhammā uppāda-vaya-vanto na evaŋ vidhā,[1] kevalaŋ lokasaṅketena siddhā yā ahaŋ ahan ti kathīyati paññāpīyati ca, esā paññattīti attho.

Idāni paññāpanato paññattiŋ pakāsetuŋ nāmaŋ nāmakamman ti ādim āha; tattha "nāman" ti taŋ taŋ dhammaŋ "esa itthan nāmo" ti[2] paññapeti, tasmā taŋ paññattīti pavuccati; nāma-kamman ti ādīni tassā eva vevacanāni. Ayaŋ paññāpanato paññatti nāma. Sā pan' esā: tajjā paññatti, upādā-paññatti, upanidhāya-paññattīti tividhā hoti; tattha tajjā paññatti nāma cakkhu-sota-rūpa-saddapaṭhavī-tejo-vāyo ti ādi-nayappavattā. Upādā-paññatti nāma samūhāsamūha-vasena duvidhā hoti; tattha samūhapaññatti nāma: rūpārūpa-dhammesu ekassa vā bahūnaŋ vā nāmaŋ gahetvā samūham ev' opādāya vuccati, kathaŋ? accha-taraccha-hatthi-assa-ghaṭa-paṭādippabhedā, ayaŋ sa-

[1] vidhānaŋ. [2] B. nāmo nāmāti.

mūhapaññatti nāma. Asamūha-paññatti nāma disā 'kāsakāla-nimittābhāva-nirodhādibhedā.

Yadā pana sā vijjamānaŋ paramatthaŋ jotayati, tadā vijjamāna-paññattīti pavuccati; yadā avijjamānaŋ samūhāsamūha-bhedaŋ nāma-mattaŋ jotayati, tadā avijjamānapaññattīti pavuccati; duvidhā pi pan' esā sotadvāra-javanānantaraŋ gahita-pubba-saṅketen' eva manodvāra-javanaviññāṇena viññāyati, sā 'yaŋ gahita-pubba-saṅketena manodvāra-javana-viññāṇena paññāpīyati, yaŋ sandhāya: vijjamāna-paññatti, avijjamāna-paññatti, vijjamānena avijjamāna-paññatti, avijjamānena vijjamāna-paññatti, vijjamānena vijjamāna-paññatti, avijjamānena avijjamāna-paññattīti chakka-nayo vutto. Tattha paramatthato vijjamānānaŋ rūpādīnaŋ paññāpanā vijjamāna-paññatti; avijjamānānaŋ itthi-purisādīnaŋ paññāpanā avijjamāna-paññatti; ṭhapetvā pana vacana-mattaŋ kenaci ākārena anupalabbhamānānaŋ pañcama-saccādīnaŋ, titthiya-parikappitānaŋ vā pakati-purisādīnaŋ paññāpanā pi avijjamāna-paññatti yeva; tevijjo chaḷabhiñño ti evamādi-nayappavattā vijjamānena avijjamāna-paññatti; itthi-saddo purisa-saddo ti evamādikā avijjamānena vijjamāna-paññatti; cakkhuviññāṇaŋ sotaviññāṇan ti evam ādikā vijjamānena vijjamāna-paññatti; khattiya-kumāro brāhmaṇa-kumāro yakkha-kumāro[1] ti evam ādikā avijjamānena avijjamānapaññatti. Evaŋ vuttā cha paññattiyo pi etth' eva saṅgahaŋ gacchanti. Ayaŋ upādā-paññatti nāma.

Upanidhāya-paññattīti etissā eva pabhedo, sā pana dīghaŋ upanidhāya rasso, rassaŋ upanidhāya dīgho ti ādinayappavattā; "kapaṇaŋ mānusakaŋ rajjaŋ dibbaŋ sukhaŋ upanidhāyā" ti evam ādikā ca. Tasmā paññāpetabbato paññāpanato ca paññattīti veditabbā.

Samaññā samattā.

aramattho ca paññatti, tatiyā koṭi na vijjati
dvīsu ṭhānesu kusalo, paravādesu na kampatīti.

ABHIDHAMMĀVATĀRE PAÑÑATTI-NIDDESO NĀMA DVADASAMO PARICCHEDO.

[1] bhikkhu-kumāro.

XIII. TERASAMO PARICCHEDO.

KĀRAKAPAṬIVEDHO.

Etth' āha: nidditthā kusalādayo dhammā, na pan' etesaŋ kārako attā niddittho; tassa hi kārakassa vedakassa attano abhāvena[1] kusalākusalānaŋ dhammānaŋ abhāvo siyā, tesam abhāve tadāyatta-vuttīnaŋ tesaŋ vipākānaŋ abhāvo hoti; tasmā kusalādīnaŋ dhammānaŋ desanā niratthakā ti. Tatra vuccate: nāyaŋ niratthakā, sātthakā vā 'yaŋ desanā; yadi kārakassābhāvā kusalādīnam abhāvo siyā, tasmā[2] parikappitassa attano pi abhāvo siyā; kiŋ kāraṇan ti ce: tassa attano aññassa kārakassābhāvato; kārakābhāve pi kattā attā atthīti ce: tathā kusalādīnam pi asati pi kattari atthitā upagantabbā; kuto ayaŋ tava kattānurodho idha virodho ti? Athāpi, yathā pana loke kārakābhāve pi paṭhavī-āpo-teja-utu-ādayo paṭicca aṅkurādīnaŋ abhinibbatti dissati, tathā etesam pi kusalādīnaŋ dhammānaŋ hetuppaccaya-sāmaggiyā abhinibbatti hotīti veditabbā.

Athāpi c' ettha, tayā paññāya[3] parikappito nicco dhuvo kusalādīnaŋ kattā attā paramatthato atthīti ce: tam upaparikkhissāma tāva: so pana tāva attā kārako vedako kiŋ sacetano vā udāhu acetano vā? ti; kiŋ c' ettha yadi acetano siyā, pākāra-taru-pāsāṇa-tiṇa-sadiso siyā, tassa kāraka-vedakattābhāvo siyā; yadi sacetano, so cetanāya añño vā siyā anañño vā? athānañño, cetanāya nāse attano pi nāso siyā; kiŋ kāraṇan ti ce? cetanāya anaññattā.[4] Athā pi bhavato adhippāyo evaŋ siyā: attano pana

[1] abhāve. [2] tayā. [3] tassā saññāya.
[4] anaññan ti.

nāso na bhavati, niccattā; cetanāya yeva nāso bhavatīti; vuccate: attano anāse cetanāya pi nāso na bhavati, kiŋ kāraṇan ti ce? cetanāya anaññattā; cetanattānaŋ anaññatte sati: "cetanāy' eva nāso bhavati, na attano" ti ayuttam etaŋ. Atha cetanāya yeva vināse visesa-kāraṇaŋ natthi; attā va nassatu, tiṭṭhatu cetanā. Atha cetanāya nāse attano nāso na bhavatīti ce: cetanāya attā añño siyā; atha aññassa attassa nāse sati sayaŋ-nāso na bhavati, evañ ca sati: "cetanāya anañño attā" ti tava paṭiññā hīnā. Athāpi cetan' attānaŋ anaññatte sati attano anāso cetanāya pi anāso bhavatu, atha na bhavati, paṭiññā hīnā. Atha vuttappakārato viparītaŋ vā siyā, attā nassatu, cetanā tiṭṭhatu; atha pana evaŋ na bhavatīti ce: anaññattapakkhaŋ[1] pariccaja; atha pana na pariccajasi, paṭiññāhīno bhavasi.

Athā pi[2] bhavato adhippāyo siyā: nā' yam attā[3] cetanāya anañño, añño yevāti; atra vuccate: idha pana aññattaŋ duvidhaŋ hoti: lakkhaṇakatam aññattañ ca desantarakatam aññattañ cāti; tattha kiŋ tvaŋ cetan' attānaŋ lakkhaṇakatam aññattaŋ vadesi, udāhu desantarakatam aññattan ti? ahaŋ lakkhaṇakatam aññattaŋ vadāmīti, yathā hi rūpa-sadda-rasa-gandhādīnaŋ ekadese vattamānānam pi lakkhaṇato aññattaŋ hoti, evaŋ cetan' attānam ekadese vattamānānam pi lakkhaṇato aññattaŋ hoti, tasmā lakkhaṇakatam aññattaŋ vadāmīti; atra vuccate: yathā hi jātavedassa ḍayhamāne āmaka-saṅkaṭe[4] āmaka-vaṇṇavināse rasādīnaŋ vināso bhavati, tath' eva cetanāya vināso attano vināso siyā; kiŋ kāraṇan ti ce? rūpa-rasādīnaŋ viya ekadesattā ti. Ath' evam bhavato mati siyā ekadesatte sati pi attano pana nāso na bhavati, cetanāy' eva nāso bhavatīti; atra vuccate: attano anāso cetanāya pi anāso va hoti, kiŋ kāraṇan ti ce: rūpa-rasādīnaŋ viya avinibbhogato. Atha samāne ekadesatte avinibbhoga-bhāve pi kena hetunā cetanāya eva nāso bhavati, na pana attano? atha visesa-kāraṇaŋ natthi; tava laddhiyā attā va nassatu, tiṭṭhatu cetanā; atha cetanāya nāse attano

[1] anuññatti-pakkhaŋ. [2] athāyaŋ. [3] nāyaŋ mama attā.
[4] °saṅghaṭe B. sāke (?).

nāso na bhavati, ubhinnaŋ ekadesatā natthi; evañ ca sati ko doso ti ce? yam pana tayā vuttaŋ: "yathā rūpa-rasa-gandhādīnaŋ ekadese vattamānānam pi lakkhaṇato aññattañ, tathā cetanattānaŋ ekadese vattamānānam pi lakkhaṇato aññattan" ti, tam ayuttan ti; tava paṭiññā hīnā. Atha rūpa-rasādīnaŋ viya samāne pi ekadesatte yadi attano anāse cetanāya pi anāso bhavati, paṭiññāhīno asi. Atha vuttappakārato viparītaŋ vā siyā, tava attā nassatu, cetanā tiṭṭhatu; ath' evaŋ na bhavatīti ce, ekadesatā va natthīti.

Atha desantara-katam aññattaŋ vadesi, cetan' attānaŋ aññatte sati ghaṭa-paṭa-sakaṭa-gehādīnaŋ viya aññattaŋ siyā; cetanāya vinā anañño[1] te attā, ghaṭena vinā paṭo viya na añño siyā, añño va hi ghaṭo, añño va paṭo ti; evañ ca sati ko doso ti ce: "acetano attā" ti pubbe vuttadosato na parimuccasīti. Tasmā paramatthato koci kattā vā vedako vā natthīti daṭṭhabban ti.

Yadi evaŋ, atha kasmā Bhagavatā:

779. "Asmā lokā paraŋ lokaŋ, so ca sandhāvate naro
so ca karoti vedeti, sukha-dukkhaŋ sayan-katan" ti ca,
780. "Satto saŋsāram āpanno, dukkham assa mahabbhayan" ti ca
"Atthi mātā atthi pitā, atthi sattopapātikā" ti ca,
781. "Bhārā have pañcakkhandhā, bhāra-hāro ca puggalo
bhārādānaŋ dukkhaŋ loke, bhāranikkhepanaŋ sukhan" ti ca,
782. "Yaŋ hi karoti puriso, kāyena uda cetasā[2]
tañ hi tassa sakaŋ hoti, taŋ ca ādāya gacchatī" ti ca,
783. "Ekass' ekena kappena, puggalass' aṭṭhi-sañcayo
siyā pabbata-samo rāsi, iti vuttaŋ mahesinā" ti ca,
784. "Assaddho akataññū ca, sandhicchedo ca yo naro,
hatāvakāso vantāso, sa ve uttama-poriso" ti ca

vuttan ti? saccaŋ, evaŋ vuttaŋ Bhagavatā, tañ ca kho sammuti-vasena, neva paramatthato; nanu Bhagavatā idam pi vuttaŋ:

[1] anuññātā. [2] kāyena vācā uda cetasā vā.

785\. "Kan nu satto ti paccesi, Māra! diṭṭhigatan tu[1] te suddha-saṅkhāra-puñjo 'yan, na-y-idha sattūpalabbhatī" ti.

786\. "Yathā hi aṅgasambhārā, hoti saddo ratho iti evaŋ khandhesu santesu, hoti satto ti sammutī" ti ca.

Tasmā na vacana-mattam ev' ālambitabbaŋ, na ca daḷhaŋ mūḷha-gāhinā bhavitabbaŋ; garukulam upasevitvā suttapadānam adhippāyo jānitabbo, suttapadesu abhiyogo[2] kātabbo; dve saccāni Bhagavatā vuttāni: sammuti-saccaŋ paramattha-saccañcāti, tasmā dve pi sammuti-paramatthasaccāni asaṅkarato ñātabbāni; evaŋ asaṅkarato ñatvā koci kārako vā vedako vā nicco dhuvo attā paramatthato natthīti upaparikkhitvā paccaya-sāmaggiyā dhammānaŋ pavattiŋ sallakkhetvā paṇḍitena kulaputtena atthakāmena dukkhass' antakiriyāya paṭipajjitabban ti.

787\. Yo imaŋ gantham accantaŋ, cinteti satatam pi so (?) kamena paramā paññā, vepullaŋ tassa gacchati.

788\. Atimati-karam adhinīharaŋ,
vimati-vināsa-karaŋ piyaṅkaraŋ
paṭhati suṇāti yo sadā imaŋ,
vikasati tassa matīdha bhikkhuno.

ITI ABHIDHAMMĀVATĀRE KĀRAKA-PAṬIVEDHO NĀMA TERASAMO PARICCHEDO.

[1] nu. [2] abhippayogo.

For the sources of the foregoing citations see Appendix.

XIV. CUDDASAMO PARICCHEDO.

RŪPĀVACARASAMĀDHIBHĀVANĀNIDDESO.

789. Bhāvanā-nayam ahaŋ hitānayaŋ,
mānayañ ca Sugataŋ sukhānayaŋ
byākaromi paramaŋ ito paraŋ,
taŋ suṇātha madhurattha-vaṇṇanaŋ.

790. Uttaran tu manussānaŋ, dhammato ñāṇadassanaŋ
pattukāmena kātabbaŋ, ādito sīla-sodhanaŋ.
791. Saṅkassara-samācāre, dussīle sīla-vajjite
natthi jhānaŋ, kuto maggo, tasmā sīlaŋ visodhaye.
792. Sīlaŋ cāritta-vārittā-vasena duvidhaŋ mataŋ;
tam pan' acchiddam akkhaṇḍam akammāsam aninditaŋ,
793. kattabbaŋ atthakāmena, vivekasukham icchatā.
Sīlaŋ hi nāma bhikkhūnaŋ, alaṅkāro anuttaro,
794. ratanaŋ saraṇaŋ khemaŋ, tāṇaŋ leṇaŋ parāyanaŋ
cintāmaṇi paṇīto ca, sīlaŋ yānam anuttaraŋ,
795. sītalaŋ salilaŋ sīlaŋ, kilesa-mala-dhovanaŋ
guṇānaŋ mūlabhūtañ ca, dosānaŋ bala-ghāti ca,
796. tidivārohanaŋ c' etaŋ, sopāṇaŋ paramam uttamaŋ.
maggo khemo ca nibbāna-nagarassa pavesane;
797. tasmā suparisuddhaŋ taŋ, sīlaŋ duvidha-lakkhaṇaŋ
kattabbaŋ atthakāmena, piyasīlena bhikkhunā.
798. Kātabbo pana sīlasmiŋ, parisuddhe ṭhiten' idha
palibodhass' upacchedo, palibodhā das'; āhu ca:
799. "Āvāso ca kulaŋ lābho, gaṇo kammañ ca pañcamaŋ
addhānaŋ ñāti ābādho, gantho iddhīti te dasā" ti.
800. Palibodhass' upacchedaŋ, katvā dasavidhassa pi
upasaṅkamitabbo so, kammaṭṭhānassa dāyako.

801. Piyo garu bhāvanīyo, vattā ca vacanakkhamo
gambhīrañ ca kathaŋ kattā, no c'aṭṭhāne niyojako;
802. evam ādi-guṇopetaŋ, upagantvā hitesinaŋ
kalyāṇa-mittaŋ kālena, kammaṭṭhānassa dāyakaŋ,
803. kammaṭṭhānaŋ gahetabbaŋ, vattaŋ katvā pan' assa tu;
tenāpi caritaŋ ñatvā, dātabbaŋ tassa bhikkhuno.
804. Caritaŋ pan' idaŋ rāga-dosa-moha-vasena ca
saddhā-buddhi-vitakkānaŋ, vasena chabbidhaŋ mataŋ;
805. vomissaka-nayā tesaŋ, catusaṭṭhi bhavanti te
tehi attho na c' atthīti, na mayā idha dassitā.
806. Asubhā ca das' ev' ettha, tathā kāyagatā sati
ekādasa ime rāga-caritassānukūlakā.
807. Catasso appamaññāyo, savaṇṇa-kasiṇā ti 'me
aṭṭh' eva ca sadā dosa-caritassānukūlakā.
808. Sammoha-caritass' ettha, vitakka-caritassa ca
anukūlan ti niddiṭṭhaŋ, ānāpānaŋ pan' ekakaŋ.
809. Purimānussati-chakkaŋ, saddhācarita-dehino;
Maraṇūpasamā-yuttā, sati cāhāra-nissitā,
810. saññā dhātu-vavatthānaŋ, buddhippakati-jantuno
ime ca pana cattāro, anukūlā ti dīpitā.
811. Cattāro pi ca āruppā, sesāni kasiṇāni ca
anukūlā ime sabba-caritānan ti vaṇṇitā.
812. Idaŋ sabbaŋ pan' ekanta-vipaccanika-bhāvato
atisappāyato vuttam iti ñeyyaŋ vibhāvinā.
813. Kammaṭṭhānāni sabbāni, cattāḷīsā ti niddise
kasiṇāni dasā c' eva, asubhānussatī dasa,
814. catasso appamaññāyo, cattāro ca arūpino
catudhātu-vavatthānaŋ, saññā c' āhāratā iti.
815. Kammaṭṭhānesu etesu, upacāravahā kati?
ānāpānasatiŋ kāya-gataŋ hitvā pan' aṭṭha tu,
816. sesā 'nussatiyo saññā, vavatthānan ti 'me dasa[1]
upacāra-vahā vuttā; sesā te appaṇā-vahā.
817. Appaṇāyāvahesv' ettha, kasiṇāni dasā pi ca
ānāpānasatī ceva, catukkajjhānikā ime.
818. Asubhāni das' ev' ettha, tathā kāyagatā sati
ekādasa ime dhammā, paṭhamajjhānikā siyuŋ.

[1] B. terasa.

819. Ādi-brahmavihārā hi, tikajjhānāvahā tayo ;
catutthā pi ca āruppā, catutthajjhānikā matā.
820. Vasen' ārammaṇ' aṅgānaŋ, duvidho samatikkamo ;
gocarātikkam' āruppe, rūpe jhānaṅg' atikkamo.
821. Das' eva kasiṇān' ettha, vaḍḍhetabbāni honti hi
na ca vaḍḍhaniyā sesā, bhavanti asubhādayo.
822. Das' eva kasiṇān' ettha, asubhāni dasāpi ca
ānāpāna-satī ceva, tathā kāyagatā sati,
823. paṭibhāga-nimittāni, honti ārammaṇāni hi :
sesā neva paṭibhāga-nimittārammaṇā siyuŋ.
824. Asubhāni das' āhāra-saññā kāyagatā sati
devesu nappavattanti, dvādas' etāni sabbadā.
825. Tāni dvādasa cevāpi, ānāpānasatīpi ca
teras' eva pan' etāni, brahmaloke na vijjare.
826. Ṭhapetvā caturāruppe, natthi kiñci arūpisu ;
manussaloke sabbāni, pavattanti na saŋsayo.
827. Catutthaŋ kasiṇaŋ hitvā, kasiṇān' asubhāni ca
diṭṭhen' eva gahetabbā, ime ekūna-vīsati ;
828. satiyam pi ca kāyasmiŋ, diṭṭhena taca-pañcakaŋ ;
sesam ettha suten' eva, gahetabban ti dīpitaŋ.
829. Ānāpānasatī ettha, phuṭṭhena paridīpitā ;
vāyokasiṇam ev' ettha, diṭṭha-phuṭṭhena gayhate ;
830. suten' eva gahetabbā, sesā aṭṭhārasāpi ca.
Upekkhā appamaññā pi, arūpā c' eva pañc' ime,
831. ādito va gahetabbā, na hontīti pakāsitā ;
pañcatiŋsāvasesāni, gahetabbāni ādito.
832. Kammaṭṭhānesu h' etesu, ākāsakasiṇaŋ vinā
kasiṇā nava hont' eva, arūpānan tu paccayā ;
833. dasāpi kasiṇā honti, abhiññānan tu paccayā ;
tayo brahmavihārā pi, catutthassa bhavanti tu ;
834. heṭṭhima-heṭṭhimāruppaŋ, uparūparimassa hi ;
tathā catuttham āruppaŋ, nirodhassāti dīpitaŋ.
835. Sabbāni ca pan' etāni, cattāḷisa-vidhāni tu
vipassanāya sampatti-sukhānaŋ[1] paccayā siyuŋ (?).
836. Kammaṭṭhānaŋ gahetvāna, ācariyass' eva santike
vasantassa kathetabbaŋ, āgatass' āgatakkhaṇe ;

[1] vipassanā-bhavasampatti°.

837. uggahetvā pan' aññatra, gantukāmassa bhikkhuno
nātisaṅkhepa-vitthāraŋ, kathetabban tu ; tena pi,
838. kammaṭṭhānaŋ gahetvāna, mammaṭṭhānaŋ mano-
bhuno
aṭṭhārasahi dosehi, niccaŋ pana vivajjite,
839. anurūpe vihārasmiŋ, vihātabban tu, gāmato
nātidūra-nāccāsanne, sive pañcaṅga-saŋyute.
840. Khuddako palibodho pi, chinditabbo pan' atthi ce
dīghā kesā nakhā lomā, chinditabbā va yoginā ;
841. cīvaraŋ rajitabbaŋ hi, kiliṭṭhan tu sace siyā ;
sace patte malaŋ hoti, pacitabbo va suṭṭhu so.
842. Pachinna-palibodhena, pacchā tena ca bhikkhunā
pavivitte pan' okāse, vasantena yathāsukhaŋ
843. vajjetvā mattikaŋ nīlaŋ, pītaŋ setañ ca lohitaŋ
saṇhāyāruṇavaṇṇāya, mattikāya manoramaŋ,
844. kattabbaŋ kasiṇaŋ jhānaŋ, pattukāmena dhīmatā.
Senāsane vivittasmiŋ, bahiddhā vā pi tādise,
845. paṭicchanne pana ṭhāne, pabbhāre vā guhantare
saŋhārimaŋ vā kātabban, taŋ tatraṭṭhakam eva vā ;
846. saŋhārimaŋ karontena, daṇḍakesu catusv' api
cammaŋ vā kaṭasāraŋ vā, dussapaṭṭam pi vā tathā,
847. bandhitvā tattha kātabbaŋ, mattikāya pamāṇato ;
bhūmiyaŋ pattharitvāna, oloketabbam eva taŋ.
848. Tatraṭṭhaŋ bhūmiyaŋ vaṭṭaŋ, akoṭetvāna khāṇuke
vallīhi taŋ vinandhitvā, kātabbaŋ kaṇṇikā-samaŋ.
849. Vitthārato pamāṇena, vidatthi-caturaṅgulaŋ
vaṭṭaŋ vaṭṭati taŋ kātuŋ, vivaṭṭaŋ pana icchatā.
850. Bheritala-samaŋ sādhu, katvā kasiṇa-maṇḍalaŋ
sammajjitvāna taŋ ṭhānaŋ, nahātvā 'gamma paṇḍito,
851. hatthapāsappamāṇasmiŋ, tasmā kasiṇa-maṇḍalā
padese tu supaññatte, āsanasmiŋ su-atthate,
852. ucce tattha nisīditvā, vidatthi-caturaṅgule
ujun kāyaŋ paṇidhāya, katvā parimukhaŋ satiŋ,
853. kāmesv' ādīnavaŋ disvā, nekkhammaŋ daṭṭhu khe-
mato
paramaŋ pīti-pāmojjaŋ, janetvā ratanattaye,
854. " bhāgī assām' ahaŋ addhā, imāya paṭipattiyā
paviveka-sukhassā " ti, katvā ussāham uttamaŋ,

855. ākārena samen' eva, ummīletvāna locanaŋ
nimittaŋ gaṇhatā sādhu, bhāvetabbaŋ punappunaŋ.
856. Na vaṇṇo pekkhitabbo so, daṭṭhabbaŋ na ca lakkha-
ṇaŋ
vaṇṇaŋ pana amuñcitvā, ussadassa vasena[1] hi,
857. cittaŋ paṇṇatti-dhammasmiŋ, ṭhapetv' ekagga-mānaso
paṭhavī paṭhavi 'ccevaŋ, vatvā bhāveyya paṇḍito.
858. Paṭhavī medinī bhūmi, vasudhā ca vasundharā
evaŋ paṭhavi-nāmesu, ekaŋ vattum pi vaṭṭati.
859. Ummīletvā nimīletvā, āvajjeyya punappunaŋ
yāv' uggaha-nimittan tu, nuppajjati hi tāva so;
860. evaŋ bhāvayato tassa, pana[2] ekagga-cetaso
yadā pana nimīletvā, āvajjentassa yogino,
861. yathā ummīlite kāle, tathā' pāthan tu yāti ce
tad' uggaha-nimittan taŋ, uppannan ti pavuccati.
862. Nimitte pana sañjāte, tatoppabhuti yoginā
nisīditabbaŋ no c' eva, tasmiŋ ṭhāne vijānatā;
863. attano vasanaṭṭhānaŋ, pavisitvāna dhīmatā
tena tattha nisinnena, bhāvetabbaŋ yathāsukhaŋ.
864. Papañca-parihāratthaŋ, pādānaŋ pana dhovane
tass' ekatalikā[3] dve ca, icchitabbā upāhanā.
865. Samādhi taruṇo tassa, asappāyena kenaci
sace nassati, taŋ ṭhānaŋ, gantvā ādaya tam puna,
866. pīṭhe sukha-nisinnena, bhāvetabbaŋ punappunaŋ;
samannāharitabbañ ca, kare takkāhatam pi ca;
867. nimittaŋ pana taŋ hitvā, cittaŋ dhāvati ce bahi
nivāretvā nimittasmiŋ, ṭhapetabban tu mānasaŋ,
868. yattha yattha nisīditvā, taŋ icchati tapodhano
tattha tattha divārattiŋ, tass' upaṭṭhāti cetasi.[4]
869. Evaŋ tassa karontassa, anupubbena yogino
vikkhambhanti ca sabbāni, pañca nīvaraṇāni pi;
870. samādhīyati cittam pi, upacāra-samādhinā;
paṭibhāga-nimittam pi, uppajjati ca yogino;
871. ko panāyaŋ viseso hi, imassa purimassa vā?
thavikā nīhaṭ' ādāsa-maṇḍalaŋ viya majjitaŋ,
872. meghato viya nikkhantaŋ, sampuṇṇa-canda-maṇḍalaŋ
paṭibhāga-nimittaŋ taŋ, balākā viya toyade,

[1] ussannaka°; uddissaka°. [2] puna. [3] °paṭalikā.
[4] cetaso.

873. tad' uggaha-nimittaŋ taŋ,[1] padāletvā va niggataŋ
tato' dhikataraŋ suddhaŋ, hutvo' paṭṭhāti tassa taŋ ;
874. tassa[2] saṇṭhāṇavantañ ca, vaṇṇavantaŋ na ceva tu
upaṭṭhākāra-mattaŋ taŋ, saññājaŋ bhāvanāmayaŋ
875. Paṭibhāge samuppanne, nimitte bhāvanāmaye,
honti vikkhambhitān' eva, pañca nīvaraṇāni pi.
876. Kilesā sannisinnā va, yuttayogassa bhikkhuno ;
cittaŋ samāhitaŋ yeva, upacāra-samādhinā.
877. Ākārehi pana dvīhi, samādhīyati mānasaŋ :
upacārakkhaṇe tassa, paṭilābhe samādhino,
878. nīvaraṇappahānena, upacārakkhaṇe tathā
aṅgānaŋ pātubhāvena, paṭilābhakkhaṇe pana,
879. Dvinnaŋ pana samādhīnaŋ, kiŋ nānākaraṇaŋ vada ?
aṅgāni thāma-jātāni, upacārakkhaṇe na ca ;
880. appaṇāya pan' aṅgāni, thāma-jātāni jāyare ;
tasmā taŋ appaṇācittaŋ, divasam pi pavattati.
881. Pallaṅkena ca ten' eva, vaḍḍhetvā taŋ nimittakaŋ
appaṇaŋ adhigantuŋ so, sakkoti yadi sundaraŋ,
882. neva sakkoti ce tena, taŋ nimittan tu yoginā
cakkavattissa gabbho va, ratanaŋ viya dullabhan,
883. satataŋ appamattena, rakkhitabbaŋ satīmatā.
Nimittaŋ rakkhato laddhaŋ, parihāni[3] na vijjati,
884. ārakkhane asantasmiŋ, laddhaŋ laddhaŋ[4] vinassati
rakkhitabbaŋ hi tasmā taŋ, tatrāyaŋ rakkhaṇā-vidhi :
885. āvāso gocaro bhassaŋ, puggalo bhojanaŋ utu
iriyāpatho ti satt' ete, asappāye vivajjaye,
886. sappāye satta seveyya ; evaŋ hi paṭipajjato
na ciren' eva kālena, hoti bhikkhussa appanā.
887. Yass' appaṇā na hot' eva, evam pi paṭipajjato
appaṇāya ca kosallaŋ, sammā sampādaye budho :
888. appaṇāya hi kosallaŋ, idaŋ dasavidhaŋ idha
gantha-vitthāra-bhītena, mayā vissajjitaŋ na ca.
889. Evañ hi sampādayato, appaṇā-kosallaŋ pana
paṭiladdhe nimittasmiŋ, appaṇā sampavattati ;
890. evam pi paṭipannassa, sace sā nappavattati
tathā pi na jahe yogaŋ, vāyameth' eva paṇḍito.

[1] tu. [2] B. tanu tañ hi (*Vis. M.*).
[3] laddha parihāni (*Vis. M.*). [4] tassa.

891. Cittappavatti-ākāraŋ, tasmā[1] sallakkhayaŋ budho
samataŋ viriyass' eva, yojayetha punappunaŋ,
892. īsakam pi layaŋ yantaŋ, pagganhat' eva[2] mānasaŋ
accāraddhaŋ nisedhetvā, samam eva pavattaye;
893. līnatuddhata-bhāvehi, mocayitvāna mānasaŋ
paṭibhāga-nimittābhi-mukhan tu[3] paṭipādaye;
894. evaŋ nimittābhimukhaŋ, paṭipādayato pana
idān' ev' appanā tassa, sā samijjhissatīti ca,
895. bhavangañ pana pacchijja, paṭhavī-kasiṇaŋ tathā
tad' ev' ārammaṇaŋ katvā, manodvāramhi yogino,
896. jāyat' āvajjanaŋ cittaŋ, tatr' ev' ārammaṇe tato
javanāni ca jāyante, tassa cattāri pañca vā,
897. avasāne pan' ekan tu, rūpāvacarikaŋ bhave;
takkādayo pan' aññehi, bhavanti balavattarā;
898. appaṇā-cetaso tāni, parikammopacārato
vuccanti parikammāni, upacārāni cāti pi;
899. appaṇāy' anulomattā, anulomāni eva ca;
yaŋ taŋ sabbantimaŋ ettha, gotrabhū ti pavuccati.
900. Gahitāgahanen' ettha, parikammam pan' ādikaŋ
dutiyam upacāraŋ taŋ tatiyaŋ anulomakaŋ,
901. catutthaŋ gotrabh' uddiṭṭhaŋ, pañcamaŋ appaṇāmano;
paṭhamaŋ upacāraŋ vā, dutiyaŋ anulomakaŋ,
902. tatiyaŋ gotrabh' uddiṭṭhaŋ. catutthaŋ appaṇāmano;
Catutthaŋ pañcamaŋ vā pi, appeti na tato paraŋ;
903. chaṭṭhe vā sattame vā pi, appaṇā neva jāyati
āsannattā bhavangassa, javanappatti[4] tāvade.
904. Purimāsevanaŋ laddhā, chaṭṭhaŋ vā sattamam pi vā
appetīti pan' etth' āha, Godatto abhidhammiko;
905. dhāvanto hi yathā koci, naro chinna-taṭammukho
ṭhātukāmo pi pariyante, ṭhātuŋ sakkoti neva so,
906. evam eva pana chaṭṭhe, sattame vā pi mānase
na sakkotīti appetuŋ, veditabbaŋ vibhāvinā.
907. Ekacittakkhaṇā yeva, hot' ayaŋ appaṇā pana
tato bhavanga-pāto va, hotīti paridīpitaŋ;
908. tato bhavangaŋ chinditvā, paccavekkhana-hetukaŋ
āvajjanaŋ, tato jhāna-paccavekkhana-mānasaŋ.

[1] sammā. [2] pagganheth' eva. [3] taŋ.
[4] javanaŋ pati.

909. Kāmacchando ca vyāpādo, thīna-middhañ ca uddhataŋ
kukkuccaŋ vicikicchā ca, pahīnā pañc' ime pana.
910. Vitakkena vicārena, pītiyā ca sukhena ca
ekaggatāya saŋyuttaŋ, jhānaŋ pañcaṅgikaŋ idaŋ.
911. Nānā-visaya-luddhassa, kāmacchanda-vasā pana
ito cito bhamantassa, vane makkaṭako viya,
912. ekasmiŋ visaye yeva, samādhānena cetaso
samādhi kāmacchandassa, paṭipakkho ti vuccati.
913. Pāmojjabhāvato ceva, sītalatta-sabhāvato[1]
vyāpādassa tato pīti, paṭipakkhā ti bhāsitā.
914. Savipphārika-bhāvena, nekkhammādippavattito
vitakko thīna-middhassa, paṭipakkho ti vaṇṇito.
915. Avupasantabhāvassa, sayañ cevātisantato
sukhaŋ uddhacca-kukkucca-dvayassa paṭipakkhikaŋ.
916. Matiyā anurūpattā, anumajjana-lakkhaṇo
vicāro vicikicchāya, paṭipakkho ti dīpito.
917. Pañcaṅga-vippayuttaŋ taŋ, jhānaŋ pañcaṅga-saŋyutaŋ
sivaŋ tividha-kalyāṇaŋ, dasa-lakkhaṇa-saŋyutaŋ,
918. evañ cādhigataŋ hoti, paṭhamaŋ tena yoginā.
Suciraṭṭhiti-kāmena, tassa jhānassa sabbaso,
919. taŋ samāpajjitabban tu, visodhetvāna pāpake;
taŋ samāpajjato tassa, suciraṭṭhitikam bhave.
920. Cittabhāvana-vepullaŋ, patthayantena bhikkhunā
paṭibhāga-nimittaŋ taŋ, vaḍḍhetabbaŋ yathākkamaŋ;
921. vaḍḍhanā-bhūmiyo dve ca, upacārañ ca appaṇā;
upacāram pi vā patvā, vaḍḍhetuŋ tañ ca vaṭṭati,
922. appaṇaŋ pana patvā vā; tatrāyaŋ vaḍḍhanakkamo:
kasitabbaŋ yathā ṭhānaŋ, paricchindati kassako,
923. yoginā evam evam pi, aṅgula-dvaṅgulādinā
paricchijja paricchijja, vaḍḍhetabbaŋ yathicchakaŋ,
924. pattasmiŋ paṭhamajjhāne, ākārehi pi pañcahi
suciṇṇa-vasinā tena, bhavitabbaŋ tapassinā: (?)
925. āvajjana-samāpatti-adhiṭṭhānesu tīsu ca
vuṭṭhāna-paccavekkhāsu, vasitā pañca bhāsitā;
926. āvajjitvā adhiṭṭhitvā, samāpajja punappunaŋ
uṭṭhitvā paccavekkhitvā, vasitā pañca sādhaye.

[1] sītalattā sabhāvato.

927. Paṭhame h' avasippatte, dutiyaŋ yo pan' icchati
ubhato bhaṭṭho bhave yogī, paṭhamā dutiyā pi ca.
928. Kāmasahagatā saññā-manakkārā caranti ce
pamāda-yogino jhānaŋ, hoti taŋ hānabhāgiyaŋ.
929. Sati santiṭṭhate tasmiŋ, santā tadanudhammatā
mandassa yogino jhānaŋ, hoti taŋ ṭhiti-bhāgiyaŋ.
930. Atakkasahitā (?) saññā-manakkārā caranti ce
appamattassa taŋ jhānaŋ, visesa-bhāgiyaŋ siyā.
931. Nibbidāsaŋyutā saññā-manakkārā caranti ce
nibbedha-bhāgiyaŋ jhānaŋ, hotī ti paridīpitaŋ.
932. Tasmā pañcasu etesu, suciṇṇa-vasinā pana
paṭhamā paguṇato jhānā, vuṭṭhāya vidhinā tato,
933. yasmā ayaŋ samāpatti, āsanna-kusalārikā
thūlattā takka-cārānaŋ, hot' ayaŋ[1] aṅga-dubbalā,
934. iti ādīnavaŋ disvā, paṭhame pana yoginā
dutiyaŋ santato jhānaŋ, cintayitvāna dhīmatā,
935. nikantiŋ pariyādāya, jhānasmiŋ paṭhame puna
dutiyādhigamatthāya, kātabbo bhāvanakkamo.
936. Ath' assa paṭhamajjhānā, vuṭṭhāya vidhinā yadā
satassa sampajānassa, jhānaṅge paccavekkhato,
937. thūlato takka-cārā hi, upatiṭṭhanti yogino
sesam aṅgattayaŋ tassa, santato upatiṭṭhati;[2]
938. thūlaṅgānaŋ pahānāya, tadā tassa ca[3] yogino
santaṅga-paṭilābhāya, nimittan tu tad' eva ca,
939. paṭhavī paṭhavi 'cceva ŋ, karoto manasā puna;
idāni dutiyajjhānaŋ, uppajjissati taŋ iti,
940. bhavaṅgaŋ pan' upacchijja, paṭhavīkasiṇaŋ pana
tad' ev' ārammaṇaŋ katvā, manodvāramhi yogino,
941. jāyat' āvajjanaŋ cittaŋ, tasmiŋ ārammaṇe, tato
javanāni hi jāyante, tassa cattāri pañca vā;
942. avasāne pan' ekan tu, tesaŋ javana-cetasaŋ
rūpāvacarikaŋ hoti, dutiyajjhāna-mānasaŋ.
943. Sampasādanam ajjhattaŋ; pītiyā ca sukhena ca
ekaggatāya saŋyuttaŋ, jhānaŋ hoti tivaṅgikaŋ;
944. heṭṭhā vutta-nayen' eva, sesaŋ samupalakkhaye.
Evaŋ duvaṅga-hīnaŋ taŋ, tīhi aṅgehi saŋyutaŋ,

[1] tato 'yaŋ. [2] B. santam ev' opatiṭṭhati.
[3] ten' assa pana.

945. jhānaŋ tividha-kalyāṇaŋ, dasa-lakkhaṇa-saŋyutaŋ
dutiyaŋ adhigataŋ hoti, bhikkhunā bhāvanāmayaŋ.
946. Dutiye adhigate jhāne, ākārehi ca pañcahi
suciṇṇa-vasinā hutvā, dutiye pi satīmatā,
947. tasmā paguṇato jhānā, vuṭṭhāya dutiyā pana
āsanna-takka-cārā hi samāpatti ayaŋ iti,
948. pītiyā pi yato[1] tassa, cetaso ubbilāvanaŋ[2]
pītiyā pana thūlattā, hot' ayaŋ[3] aṅga-dubbalā;
949. tattha ādīnavaŋ disvā, tatiyaŋ santato puna
nikantiŋ pariyādāya, jhānasmiŋ dutiye pana,
950. tatiyādhigamatthāya, kattabbo bhāvanakkamo.
Ath' assa dutiyajjhānā, vuṭṭhāya ca yadā pana,
951. satassa sampajānassa, jhānaṅge paccavekkhato
thūlato pīt' upaṭṭhāti, sukhādi santato puna,
952. thūlaṅgānaŋ pahānāya, tadā tassa ca yogino
santaṅga-paṭilābhāya, nimittan tu tad' eva ca,
953. paṭhavī paṭhavi 'cceva ŋ, karoto manasā puna
idāni tatiyajjhānaŋ, uppajjissati taŋ iti,
954. bhavaṅgaŋ pan' upacchijja, paṭhavīkasiṇaŋ pana
tad' ev' ārammaṇaŋ katvā, manodvāramhi yogino,
955. jāyat' āvajjanaŋ cittaŋ, tasmiŋ āṛammaṇe, tato
javanāni ca jāyante, tassa cattāri pañca vā,
956. avasāne pan' ekan tu, tesaŋ javana-cetasaŋ
rūpāvacarikaŋ hoti, tatiyajjhāna-mānasaŋ.
957. Satiyā sampajaññena, sampayuttaŋ, sukhena ca
ekaggatāya saŋyuttaŋ, duvaṅgaŋ tatiyaŋ mataŋ;
958. heṭṭhā vutta-nayen' eva, sesaŋ samupalakkhaye.
Ekaṅga-vippahīnan[4] tu, dvīhi aṅgehi saŋyutaŋ,
959. jhānaŋ tividha-kalyāṇaŋ, dasa-lakkhaṇa-saŋyutaŋ
tatiyaŋ adhigataŋ hoti, bhikkhunā bhāvanāmayaŋ.
960. Tatiye adhigate jhāne, ākārehi ca pañcahi
suciṇṇa-vasinā hutvā, tasmiŋ pana satīmatā,
961. tasmā paguṇato jhānā, vuṭṭhāya tatiyā puna
āsanna-pīti-dosā hi, samāpatti ayan ti ca,
962. yad' eva cettha ābhogo, sukham icc' eva cetaso
evaŋ sukhassa thūlattā, hot' ayaŋ aṅga-dubbalā,

[1] pīti nāma yato. [2] uppilāpanaŋ. [3] tato 'yan.
[4] evam ekaṅga-hīnan.

963. iti ādīnavaŋ disvā, jhānasmiŋ tatiye puna
catutthaŋ santato disvā, cetasā pana yoginā,
964. nikantiŋ pariyādāya, jhānasmiŋ tatiye puna
catutthādhigamatthāya, kātabbo bhāvanakkamo.
965. Ath' assa tatiyajjhānā, vutthāya hi yadā pana
satassa sampajānassa, jhānaṅge paccavekkhato,
966. thūlato tass' upaṭṭhāti, sukhaŋ, taŋ mānasaŋ, (?) tato
upekkhā santato tassa, cittass' ekaggatā pi ca,
967. thūlaṅgassa pahānāya, santaṅgass' upaladdhiyā
tad' eva ca nimittan tu, paṭhavī paṭhavī ti ca,
968. karoto manasā evaŋ, punappuna ca yogino
catutthaŋ pan' idaŋ jhānaŋ, uppajjissati taŋ iti,
969. bhavaṅgaŋ pan' upacchijja, paṭhavīkasiṇaŋ tathā
tad' ev' ārammaṇaŋ katvā, mānodvāramhi yogino,
970. jāyat' āvajjanaŋ cittaŋ, tasmiŋ ārammaṇe tathā
javanāni ca jāyanti, tassa cattāri pañca vā ;
971. avasāne pan' ekan tu, tesaŋ javana-cetasaŋ
rūpāvacarikaŋ hoti, catutthajjhāna-mānasaŋ.
972. Ekaṅga-vippahīnan tu, dvīhi aṅgehi yogato
catutthaŋ pan' idaŋ jhānaŋ, duvaṅgan ti pavuccati.
973. Evaŋ tividha-kalyāṇaŋ, dasa-lakkhaṇa-saŋyutaŋ
catutthaŋ adhigataŋ hoti, bhikkhunā bhāvanāmayaŋ.
974. Yasmā sukham upekkhāya, na hot' āsevanaŋ pana
upekkhāsahagatān' eva, javanāni javanti ca,
975. upekkhā-sahagataŋ tasmā, catutthaŋ samudīritaŋ ;
ayam ettha viseso hi, sesaŋ vuttanayaŋ pana,
976. Yaŋ catukka-naye jhānaŋ, dutiyaŋ taŋ dvidhā pana
katvāna pañcaka-naye, dutiyaŋ tatiyaŋ kataŋ,
977. tatiyaŋ taŋ catutthañ ca, catutthaŋ pañcamaŋ idha
paṭhamaŋ paṭhamaŋ yeva, ayam ettha visesatā.
978. Evam ettāvatā vuttā, nātisaṅkhepato mayā
nātivitthārato cāyaŋ, rūpāvacara-bhāvanā.

979. Sumadhura-varatara-vacano,
kan nu naraŋ neva rañjayati
ati-nisita-visada-buddhip-
pacāra-jana-vedanīyo 'yaŋ.

ITI ABHIDHAMMĀVATĀRE RŪPĀVACARA-SAMĀDHI-BHĀVANĀ-NIDDESO NĀMA CUDDASAMO PARICCHEDO.

XV. PAÑCADASAMO PARICCHEDO.

ARŪPĀVACARASAMĀDHIBHĀVANĀNIDDESO.

980. Rūpārūpam atītena, rūpārūpādi-vedinā
yāni c' ārūpa-puññāni, sarūpen' īritāni tu,
981. tesaŋ dāni pavakkhāmi, bhāvanānayam uttamaŋ
yogāvacara-bhikkhūnaŋ, hitatthāya samāsato.
982. Rūpe kho vijjamānasmiŋ, daṇḍādānādayo siyuŋ
anekā pi pan' ābādhā, cakkhurogādayo iti,
983. rūpe ādīnavaŋ disvā, rūpe nibbinna-mānaso
tassā 'tikkamanatthāya, arūpaŋ paṭipajjati.
984. Tasmā kasiṇa-rūpā tu, so nibbijja visārado
apakkamitukāmo va, sūkarābhihato[1] va sā,
985. catutthe pana jhānasmiŋ, hutvā ciṇṇavasī vasī
catutthajjhānato dhīmā, vuṭṭhāya vidhito[2] puna,
986. karoti pan' idaŋ cittaŋ, rūpam ārammaṇaŋ yato
āsanna-somanassañ ca, thūlaŋ (?) santa-vimokkhato,
987. iti ādīnavaŋ disvā, catutthe tattha sabbaso
nikantiŋ pariyādāya, paṭhamārūpañ ca santato,

. . . . . .

988. cakkavāḷa-pariyantaŋ, yattakaŋ vā pan' icchati
tattakaŋ pattharitvāna, phuṭṭh' okāsañ ca tena taŋ,
989. ākāso iti vā 'nanto, ākāso iti vā pana
manasā hi karont' evaŋ,[3] ugghāṭetī ti vuccati.
990. Ugghāṭento hi kasiṇaŋ, na saŋvelleti[4] tam pana
na c' uddharati so yogī, pūvaŋ viya kapālato;
991. kevalaŋ pana taŋ neva, āvajjati na pekkhati
nāvajjanto na pekkhanto,[5] ugghāṭetī ti nāma so.

[1] sūkarābhigato. [2] vidhinā. [3] manasmiŋ hi karonto va.
[4] na saŋveṭheti. [5] acintento.

992. Kasinugghāṭimākāsa-nimittaŋ pana taŋ va so
"ākāso" iti cittena, āvajjati punappunaŋ ;
993. āvajjato hi tass' etaŋ,[1] karoto takkāhatam pi ca
pañca nīvaraṇā tassa, vikkhambhanti hi sabbaso
994. Āsevati ca bhāveti, taŋ nimittaŋ punappunaŋ
karoto pana tass' evaŋ, santa-cittassa yogino,
995. tatrākāse pan' appeti, paṭhamāruppa-mānasaŋ.
Idhā pi purime bhāge, tīṇi cattāri vā pana,
996. javanāni upekkhāya, sampayuttāni honti hi ;
catutthaŋ pañcamaŋ vā pi, hoti āruppa-mānasaŋ.
997. Puna bhāvetukāmeña, dutiyāruppa-mānasaŋ
suciṇṇavasinā hutvā, paṭhamāruppamānase,
998. āsanna-rūpāvacaraj-jhāna-paccatthikan ti ca
dutiyāruppacittaŋ va, na ca santam idan ti ca,
999. evam ādīnavaŋ disvā, paṭhamāruppa-mānase
nikantiŋ pariyādāya, dutiyaŋ santato pana,
1000. tam ākāsaŋ pharitvāna, pavattaŋ mānasaŋ pana
nanta-viññāṇam iccevaŋ, kattabbaŋ manasā bahuŋ, (?)
1001. āvajjanañ ca kattabbaŋ, tathā takkāhatam pi ca
anantan ti anantan ti, kattabbaŋ manasā idha ; (?)
1002. tasmiŋ pana nimittasmiŋ, vicārentassa mānasaŋ
upacārena taŋ cittaŋ, samādhīyati yogino.
1003. Āsevati ca bhāveti, taŋ nimittaŋ punappunaŋ
tassa c' evaŋ karontassa, satisampanna-cetaso,
1004. ākāsa-phuṭṭha-viññāṇe, dutiyāruppa-mānasaŋ
appeti, appaṇāyam pi, nayo vutta-nayo va so.
1005. Ākāso 'yam ananto ti, evam ākāsam' eva taŋ
pharitvā pavatta-viññāṇaŋ, viññāṇañcan ti vuccati ;
1006. manakkāra-vasenā pi, anantaŋ paridīpitaŋ ;
viññāṇānantam icceva, vattabbaŋ pan' idaŋ siyā.
1007. Atha bhāvetukāmena, tatiyāruppa-mānasaŋ
suciṇṇa-vasinā hutvā, dutiyāruppa-mānase,
1008. āsanna-paṭhamārūpa-citta-paccatthikan ti ca
tatiyāruppa-cittaŋ va, na ca santam idan ti ca,
1009. evam ādīnavaŋ disvā, dutiyāruppa-mānase
nikantiŋ pariyādāya, tatiyaŋ santato pana,
1010. evaŋ manasi-katvāna, kātabbo manasā puna
paṭhamāruppa-viññāṇābhāvo tass' eva suññato,

[1] evaŋ.

1011. tam pan' ākāsa-viññāṇaŋ, akatvā manasā puna
"natthi natthī" ti vā tena, "suññaŋ suññan" ti vā
tato,
1012. āvajjitabbam evaŋ hi, kātabbaŋ manasā pi ca
takkāhatañ ca kātabbaŋ, punappuna ca dhīmatā.
1013. Tasmiŋ nimitte tass' evaŋ, vicārentassa mānasaŋ
sati santiṭṭhati bhīyo, samādhīyati mānasaŋ;
1014. āsevati ca bhaveti, taŋ nimittaŋ punappunaŋ;
tassa c' evaŋ karontassa, sati-sampanna-cetaso,
1015. kasiṇugghāṭimākāsaŋ, pharitvāna samantato
viññāṇassa pavattassa, natthibhāve abhāvato,
1016. tatiyāruppa-viññāṇaŋ, tam pan' appeti yogino;
appaṇāyaŋ nayo p' ettha, hoti vutta-nayo va so.
1017. Ākāsa-gata-viññāṇaŋ, dutiyāruppa-cakkhunā
passanto 'paharitvāna,[1] "natthi natthī" ti ādinā,
1018. parikamma-manakkāren' asmiŋ[2] antarahite pana
tassāpagama-mattaŋ va, passanto vasatī ca so;
1019. sannipātaŋ yathā koci, disvā saṅghassa katthaci
gate saṅghe tu taŋ ṭhānaŋ, suññam evā 'nupassati.
1020. Puna bhāvetukāmena, catutthāruppa-mānasaŋ
suciṇṇa-vasinā hutvā, tatiyāruppa-mānase,
1021. āsanna-dutiyāruppa-citta-paccatthikan ti ca
catutthāruppa-cittaŋ va, na ca santam idan ti ca,
1022. evam ādīnavaŋ disvā, tatiyāruppa-mānase
nikantiŋ pariyādāya, catutthaŋ santato pana,
1023. evaŋ manasi katvāna, puna tass' eva[3] dhīmatā
abhāvārammaṇaŋ katvā, sampavattam idaŋ[4] mano,
1024. santaŋ santam idaŋ cittaŋ, iccevaŋ taŋ punap-
punaŋ
hoti āsevitabbañ ca, kātabbaŋ manasā pi ca.
1025. Tasmiŋ nimitte tass' evaŋ, vicārentassa mānasaŋ
sati tiṭṭhati bhīyo pi, samādhīyati mānasaŋ;
1026. āsevati ca bhāveti, taŋ nimittaŋ punappunaŋ;
tassa c' evaŋ karontassa, satisampanna-cetaso,
1027. tatiyāruppasaṅkhātakkhandhesu ca catusv' api
catutthāruppa-viññāṇaŋ, tam pan' appeti yogino;

[1] viharitvāna. [2] °manakkāre tasmiŋ. [3] B. tatth' eva.
[4] sampavattati 'daŋ.

1028. appaṇāya nayo p' ettha, heṭṭhā vutta-nayūpamo;
api c' ettha viseso 'yaŋ, veditabbo vibhāvinā:
1029. "aho santā vatā 'yan tu, samāpattī" ti passati
yā nām' ābhāvamattam pi, katvā ṭhassati gocaraŋ,
1030. santārammaṇatāy' eva, santā 'yan ti vipassati;
santato ce manakkāro, kathañ ca samatikkamo?
1031. anāpajjitu-kāmattā, hot' eva samatikkamo
samāpajjām' aham etaŋ, iccābhogo na vijjati,
1032. santato taŋ karonto hi, manasā sukhumaŋ paraŋ,
asaññam appaṇāppattaŋ[1] (?) pāpuṇāti mahaggataŋ,
neva saññī ca nāsaññī, yāya saññāya hoti so.
1033. Na kevalan tu saññā va, edisī atha kho pana
evam eva bhavant' ettha, sukhumā vedanādayo.
1034. Patta-makkhana-telena, maggasmiŋ udakena ca
sādhetabbo ayaŋ attho, catutthāruppa-bodhane;
1035. paṭusaññāya kiccassa, neva karaṇato ayaŋ
neva saññā ti niddiṭṭhā, catutthāruppa-sambhavā;
1036. paṭusaññāya kiccaŋ sā, kātuŋ sakkoti neva ca
yathā dahana-kiccan tu, tejodhātu sukhodake;
1037. sā saṅkhārāvasesattā, sukhumattena vijjati
tasmā ca pana sā saññā, nāsaññā ti pavuccati.
1038. Evaŋ hi[2] rūpam ākāsaŋ, viññāṇaŋ tadabhāvakaŋ
atikkamitvā kamato, catasso honti, āha ca:
1039. "Ārammaṇātikkamato, catasso pi bhavant' imā
aṅgātikkamam etāsaŋ, na icchanti vibhāvino" ti.
1040. Suppaṇītatarā honti, pacchimā pacchimā idha
upamā tattha viññeyyā, pāsādatala-sāṭakā ti.
1041. Saṅkhepena mayā' rūpa-samāpatti nayo ayaŋ
dassito dassito suddha-dassinā Piyadassinā.
1042. Rūpārūpajjhāna-samāpatti-vidhānaŋ
jānātīmaŋ sārataraŋ yo pana bhikkhu (?)
rūpārūpajjhāna-samāpatti-purekkho,
rūpārūpaŋ yāti bhavaŋ so abhibhuyya.

ITI ABHIDHAMMĀVATĀRE ARŪPĀVACARA-SAMĀDHI-BHĀVANĀ-NIDDESO NĀMA PAṆṆARASAMO PARICCHEDO.

[1] B. pana dubbalyaŋ. [2] etāhi.

XVI. SOḶASAMO PARICCHEDO.

ABHIÑÑĀNIDDESO.

1043. Ito paraŋ karissāmi, paññāvuddhikaraŋ paraŋ
pañcannam pi abhiññānaŋ, mukhamatta-nidassanaŋ.
1044. Rūpārūpa-samāpattī, nibbattetvā pan' aṭṭha pi
lokikā pi abhiññāyo, bhāvetabbā vibhāvinā.
1045. Catutthajjhāna-matte pi, suciṇṇa-vasinā satā
anuyogam abhiññāsu, kātuŋ vaṭṭati yoginā.
1046. Abhiññā nāma bhikkhūnaŋ, sābhiññānaŋ anuttaro
alaṅkāro hitānanta-samuṭṭhānan ti vuccati.[1] (?)
1047. Nibbattitāsv' abhiññāsu, yogāvacara-bhikkhunā
samādhi-bhāvanā hi 'ssa, tadā niṭṭhaṅ gatā siyā.
1048. Dibbāni cakkhu-sotāni, iddhi citta-vijānanaŋ
pubbe-nivāsa-ñāṇan ti, pañcābhiññā imā siyuŋ.
1049. Kasiṇānulomatādīhi, catuddasa-nayehi ca
dametabbam abhiññāyo, pattukāmena mānasaŋ;
1050. dante samāhite suddhe, pariyodāte anaṅgaṇe
anupakkilese mudubhūte, kammanīye ṭhite' cale,
1051. iti aṭṭhaṅga-sampanne,[2] citte iddhividhāya ca
abhinīharati ce cittaŋ, sijjhati iddhi-vikubbanaŋ.
1052. Abhiññāpādakajjhānaŋ, samāpajja tato pana
vuṭṭhāya hi sataŋ vā pi, sahassaŋ vā yadicchati:
1053. "satan homi, sataŋ homi" cceva katvāna mānasaŋ
abhiññāpādakajjhānaŋ, samāpajja tato pana,
1054. vuṭṭhāya pun' adhiṭṭhāti; sahādhiṭṭhāna-cetasā
sataŋ hoti hi so yogī; sahassādisv' ayaŋ nayo.
1055. Pādakajjhāna-cittan tu, nimittārammaṇaŋ siyā
parikamma-mānasān' ettha,[3] satārammaṇikāni tu;

[1] -sattan ti ca pavuccati. °hitaṇanti-satthaŋ ti ca, B.
[2] dutiyaŋ aṅga-sampanno. [3] °manān' ettha.

1056. tad' adhiṭṭhāna-cittam pi, satārammaṇam eva taŋ.
Pubbe vuttappaṇācittaŋ, viya gotrabhu-anantaraŋ,
1057. tam ekaŋ jāyate tattha, catutthajjhānikaŋ mano ;
parikamma-viseso va, sesaŋ pubba-samaŋ idha.
Iddhividha-ñāṇaŋ.

1058. Dibbasotam idaŋ tattha, bhāvetabbaŋ kathaŋ siyā ?
abhiññā-pādakajjhānaŋ, samāpajja tato puna,
1059. vuṭṭhāya parikammena, kāmāvacara-cetasā
saddo āvajjitabbo va, mahanto sukhumo pi ca ;
1060. tass' evaŋ pana saddassa, nimittaŋ manasi-kubbato
dibbasotam pi dāni 'ssa, uppajjissati taŋ iti,
1061. saddesv' aññataraŋ saddaŋ, katvā ārammaṇaŋ tato
uppajjitvā niruddhe tu, manodvārāvajjane puna,
1062. javanāni hi jāyante, tassa cattāri pañca vā.
Purimān' ettha cittesu, tīṇi cattāri vā pana,
1063. parikammo' pacārā 'nuloma-gotrabhu-nāmakā ;
catutthaŋ pañcamaŋ vā pi, appaṇācittam īritaŋ.
1064. Saha jātan tu yaŋ ñāṇaŋ, appaṇāmānasena hi
taŋ ñāṇaŋ dibba-sotan ti, vadanti suta-kovidā.
1065. Thāma-jātaŋ karontena, taŋ ñāṇaŋ tena yoginā
etth' antara-gataŋ saddaŋ, suṇāmi ti ca cetasā,
1066. aṅgulaŋ dvaṅgulaŋ bhīyo, vidatthi ratanaŋ tathā
gāmo deso tato yāva, cakkavāḷā tato paraŋ,
1067. iccevan tu paricchijja, vaḍḍhetabbaŋ yathākkamaŋ.
Eso adhigatā 'bhiñño, pādakārammaṇena tu,
1068. phuṭṭhokāsa-gate sadde, sabbe pana suṇāti so ;
suṇanto pāṭiyekkam pi, sallakkhetuŋ pahoti so.
Dibbasota-ñāṇaŋ.

1069. Kathaŋ pan' uppādetabbaŋ, cetopariya-mānasaŋ ?
dibba-cakkhuvasen' eva, idaŋ ñāṇaŋ pan' ijjhati ;
1070. ālokam pana vaḍḍhetvā, tasmā dibbena cakkunā
hadayam pana nissāya, vattamānan tu lohitaŋ,
1071. disvā parassa viññeyyaŋ, hoti cittan tu bhikkhunā ;
Somanassayute citte, lohitaŋ lohitaŋ siyā ;
1072. domanassayute citte, vattamāne tu kāḷakaŋ ;
upekkhāsahagate citte, tila-telūpamaŋ siyā ;

1073. tasmā parassa sattassa, disvā hadayalohitaŋ
cetopariya-ñāṇaŋ taŋ, kattabbaŋ thāmataŋ gataŋ.
1074. Evaŋ thāmagate tasmiŋ, yathānukkamato pana
cittam eva vijānāti, vinā lohita-dassanaŋ.
1075. Kāmāvacara-cittañ ca, rūparūpesu mānasaŋ
sabbam eva vijānāti, sarāgādippabhedakaŋ.
Cetopariya-ñāṇaŋ.

1076. Pubbenivāsa-ñāṇena, kattabbā tadanussati,
taŋ sampādetu-kāmena ādikammika-bhikkhunā,
jhānāni pana cattāri, samāpajjā 'nupubbato,
1077. abhiññāpādakajjhānā, vuṭṭhāya hi tato puna
bhikkhunā 'vajjitabbā ca, nisajjā sabba-pacchimā;
1078. tatoppabhuti sabbam pi, paṭilomakkamā pana
sabbam āvajjitabban tu, divase rattiyaŋ kataŋ;
1079. paṭilomakkamen' eva, dutiye tatiye pi ca
divase pakkha-māsesu, tathā saŋvaccharesu pi,
1080. yāva asmiŋ bhave sandhi, tāva tena ca bhikkhunā
katam āvajjitabbaŋ tu, purimasmiŋ bhave pi ca;
1081. cutikkhaṇe pi nibbatta-nāmarūpañ ca sādhukaŋ.
Evam āvajjite tasmiŋ, nāmarūpe yadā pana,
1082. tad' ev' ārammaṇaŋ katvā, nāmarūpaŋ cutikkhaṇe
manodvāre manakkāro, uppajjati yadā pana,
1083. āvajjane niruddhasmiŋ, tad' ev' ārammaṇaŋ pana,
katvā javana-cittāni honti cattāri pañca vā;
pubbe vutta-nayen' eva, sesaŋ ñeyyaŋ vibhāvinā.
1084. Parikammā' nulomāni,[1] purimāni bhavanti tu;
pacchimaŋ appaṇācittaŋ, rūpāvacarikaŋ bhave.
1085. tena cittena yaŋ ñāṇaŋ, saŋyuttaŋ tena yā pana
saŋyuttā sati sā pubbe-nivāsānussatī' ritā.
Pubbenivāsānussati-ñāṇaŋ.

1086. Rūpaŋ passitukāmena, bhikkhunā dibba-cakkhunā
kasiṇārammaṇaŋ jhānaŋ, abhiññāpādakam pana,
1087. abhinīhārakkhamaŋ katvā, tejo-kasiṇam eva vā
odāta-kasiṇaŋ vā pi, āloka-kasiṇam pi vā,
1088. imesu katapuññehi, kasiṇesu ca tīsu pi
āloka-kasiṇaŋ ettha, seṭṭhan ti paridīpitaŋ.

[1] parikammādi-nāmāni.

1089. Tasmā tam itaraŋ vā pi, uppādetvā yathākkamaŋ
upacārabhūmiyaŋ yeva, ṭhatvāna pana[1] paṇḍito,
1090. vaḍḍhetvāna ṭhapetabbaŋ, na uppādeyya[2] appaṇaŋ;
uppādeti sace; hoti na pādakajjhāna-nissitaŋ,
1091. jhānassa vaḍḍhitass' anto-gataŋ rūpan tu yoginā
passitabbaŋ bhave; rūpan passato pana tassa taŋ,
1092. parikammassa vāro pi, atikkamati tāvade
āloko pi tato tassa, khippam antaradhāyati;
1093. tasmiŋ antarāhite rūpa-gatam pi ca na dissati;
tenā pi pādakajjhānaŋ, pavisitvā tato puna,
1094. vuṭṭhāya puna āloko, pharitabbo ca bhikkhunā;
evam anukkamen' eva, āloko thāmavā siyā.
1095. Āloko ettha hotū ti, yattakaŋ ṭhānam eva so
paricchindati tatth' eva, āloko pana tiṭṭhati,
1096. divasam pi nisīditvā, passato hoti dassanaŋ;
tiṇukkāya gato maggaŋ, puris' ettha nidassanaŋ. (?)
1097. Uppādanakkamo pi 'ssa, tatrāyāŋ dibba-cakkhuno:
vuttappakāraŋ rūpaŋ taŋ, katvā ārammaṇaŋ pana,
1098. manodvāre manakkāre, jāte yāni tad' eva ca
rūpam ārammaṇaŋ katvā, jāyanti javanāni hi,
1099. kāmāvacara-cittāni, tīni cattāri vā pana;[3]
heṭṭhā vutta-nayen' eva, sesaŋ ñeyyaŋ vibhāvinā.
1100. Atthasādhaka-cittaŋ taŋ, catutthajjhānikaŋ mataŋ;
taŋ-citta-saŋyutaŋ ñāṇaŋ, dibbacakkhū ti vuccati.
1101. Anāgataŋsa-ñāṇassa, yathākammūpagassa ca
parikammaŋ visuŋ natthi, ijjhanti dibbacakkhunā.
1102. Cutūpapāta-ñāṇan ti, dibbacakkhū ti vā pana
atthato ekam ev' edaŋ, byañjane pana nānatā.

Dibbacakkhu-ñāṇaŋ.

1103. Yo ca suṇāti karoti ca citte,
gantham imaŋ paramaŋ pana bhikkhu
so abidhamma-mahaṇṇava-pāraŋ,
yāti anena tarena taritvā ti.

ITI ABHIDHAMMĀVATĀRE ABHIÑÑĀNIDDESO NĀMA SOḶASAMO PARICCHEDO.

[1] ṭhatvā taŋ pana. [2] uppādeyya ca.
[3] tāni cattāri pañca vā, (ṭīkāya paṭikkhittaŋ.)

XVII. SATTARASAMO PARICCHEDO.

ABHIÑÑĀRAMMANANIDDESO.

1104. Anāgataŋsa-ñāṇañ ca, yathākammūpagam pi ca
pañca iddhividhādīni, sattā 'bhiññā imā pana,
1105. etāsam pana sattannaŋ, abhiññānam ito paraŋ
pavakkhāmi samāsena, ārammaṇa-vinicchayaŋ.
1106. Ārammaṇattikā vuttā, ye cattāro mahesinā
sattannam ettha ñāṇānaŋ, sampavattiŋ suṇātha me:
1107. Tattha iddhividhaŋ ñāṇaŋ, parittādisu sattasu
ārammaṇa-vibhāgesu, pavattati kathaŋ pana?
1108. kāyenā 'dissamānena, gantukāmo yadā bhave
cittasannissitaŋ katvā, kāyaŋ cittavasena tu,[1]
1109. mahaggate ca cittasmiŋ, samāropeti so tadā
kāyārammaṇato ñāṇaŋ, parittārammaṇaŋ siyā.
1110. Dissamānena kāyena, gantukāmo yadā bhave
kāya-sannissitaŋ katvā, cittaŋ kāya-vasena tu,[2]
1111. pādakajjhānacittaŋ taŋ, kāye ropeti so yadā[3]
jhānārammaṇato ñāṇaŋ, taŋ mahaggata-gocaraŋ.
1112. Anāgatam atītañ ca, karoti visayaŋ yadā
atītārammaṇaŋ hoti, tadā 'nāgata-gocaraŋ.
1113. Kāyena dissamānena, gamane pana bhikkhuno
paccuppanno bhave tassa, gocaro ti viniddise.
1114. Kāyaŋ cittavasenā pi, cittaŋ kāyavasena vā
pariṇāmana-kālasmiŋ, ajjhattārammaṇaŋ siyā.
1115. Bahiddhārammaṇaŋ hoti, bahiddhā rūpa-dassane;
evam iddhividhaŋ ñāṇaŋ, sampavattati sattasu.
1116. Paccuppanne paritte ca, bahiddh' ajjhattikesu pi
catusv' etesu dhammesu, dibbasotaŋ pavattati:

[1] taŋ. [2] taŋ. [3] tadā.

1117. paccuppanno paritto ca, saddo ārammaṇaŋ yato
parittārammaṇaŋ hoti, paccuppannārammaṇaŋ
gataŋ ; (?)
1118. attano kucchi-saddassa, savaṇe pi parassa ca
ajjhattārammaṇañ ceva, bahiddhārammaṇam pi ca.
1119. Cetopariya-ñāṇam pi, parittādisu aṭṭhasu
ārammaṇa-vibhāgesu, pavattati kathaŋ pana ?
1120. parittārammaṇaŋ hoti, parittānaŋ pajānane ;
jānane majjhimānan tu, tam mahaggata-gocaraŋ ;
1121. jānane pana maggassa, phalassā pi pajānane
tadā pan' assa ñāṇassa, appamāṇo va gocaro ;
1122. taŋ maggārammaṇaŋ hoti, maggacittassa jānane
pariyāyen' eva h' etassa, maggārammaṇatā matā.
1123. Atīte satta-divasabbhantare ca yadā pana
anāgate tathā satta-divasabbhantare pi ca.
1124. paresaŋ pana cittassa, jānane samudīritaŋ
atītārammaṇañ ceva, tadānāgata-gocaraŋ.
1125. Kathañ ca pana taŋ paccuppanna-gocarakaŋ siyā?[1]
Paccuppannaŋ tidhā vuttaŋ, khaṇa-santati addhato,
1126. tattha tikkhaṇa-sampattaŋ, paccuppannaŋ khāṇādi-
kaŋ ;[2]
eka-dvi-santativāra-pariyāpannam idaŋ pana,
1127. santati-paccuppannan ti, āhu santati-kovidā ;
ekabhava-paricchinnaŋ, paccuppannan tu pacchimaŋ.
1128. Kaṇādikattayaŋ[3] paccuppannaŋ tam iti[4] keci 'dha (?)
cetopariya-ñāṇassa, hoti ārammaṇaŋ iti
1129. Yathā ca puppha-muṭṭhimhi, ukkhitte gagane pana
avassaŋ ekam ekassa, vaṇṭaŋ vaṇṭena vijjhati ;
1130. evaŋ mahājanassā pi, citte āvajjite pana
ekassa cittam ekena, avassaŋ pana vijjhati.
1131. yen' āvajjati cittena, yena jānāti cetasā
tesaŋ dvinnaŋ sahaṭṭhānā 'bhāvato taŋ na yujjati,
1132. javanāvajjanānan tu, nānārammaṇa-pattito
aniṭṭhe pana ṭhāne taŋ, (?) ayuttan ti pakāsitaŋ.
1133. Tasmā santati-addhāna-paccuppannānam eva tu
vasena paccuppannaŋ hi, hoti ārammaṇaŋ idaŋ.
1134. Paccuppannam pi addhānaŋ, idaŋ javana-vārato
dīpetabban ti niddiṭṭhaŋ, tatrāyaŋ dīpanā-nayo :

[1] gocarataŋ gataŋ. [2] paccuppanna-khanādikaŋ
[3] khanādi tattha vaŋ. [4] tam āhu.

1135. yadā parassa cittaŋ hi, ñātum āvajjat' iddhimā
āvajjana-mano tassa, paccuppannaŋ khaṇavhayaŋ, (?)
1136. ārammaṇaŋ tadā katvā, tena saddhiŋ nirujjhati.
Javanāni hi jāyante, tassa cattāri pañca vā,
1137. etesaŋ pacchimaŋ cittaŋ, iddhicittam udīritaŋ;
kāmāvacara-cittāni, sesānī ti viniddise.
1138. Etesaŋ pana sabbesaŋ, niruddhan tu tad' eva ca
cittaŋ ārammaṇaŋ hoti, tasmā sabbāni tāni pi,
1139. ekārammaṇataŋ yanti, nānārammaṇatā na[1] hi;
addhā-vasā bhave paccuppannārammaṇatā pana.
1140. Ekārammaṇa-bhāve pi, iddhimānasam eva ca
parassa cittaŋ jānāti, n' etarāni; yathā pana,
1141. cakkhudvāre tu viññāṇaŋ, rūpaŋ passati n' etaraŋ
evam eva ca taŋ iddhi-cittam eva ca jānati.
1142. Paracittārammaṇattā, bahiddhā 'rammaṇaŋ siyā;
cetopariyañāṇam pi, aṭṭhasv' evaŋ pavattati.
1143. Pubbe-nivāsa-ñāṇam pi, parittādisu aṭṭhasu
ārammaṇa-vibhāgesu, pavattati kathaŋ pana?
1144. Kāmāvacara-khandhānaŋ, samanussaraṇe pana
parittārammaṇaŋ yeva, hotī ti paridīpaye.
1145. Rūpāvacarikā 'rūpa-khandhānussaraṇe pana
bhavatī ti hi ñātabbaŋ, taŋ mahaggata-gocaraŋ.
1146. Atīte attanā maggaŋ, bhāvitan tu phalam pi vā
samanussarato evap-pamāṇārammaṇaŋ siyā;
1147. samanussarato maggaŋ, maggārammaṇam eva taŋ;
atītārammaṇaŋ yeva, hoti ekantato idaŋ.
1148. Cetopariya-ñāṇam pi, yathākammūpagam pi ca
atītārammaṇaŋ hoti, kiñcā pi, atha kho pana,
1149. cetopariya-ñāṇassa, sattadivasabbhantare
atītaŋ cittam ev' assa, ārammaṇam udīritaŋ;
1150. atīte cetanāmattaŋ, yathākammūpagassa pi;
pubbe-nivāsa-ñāṇassa, natthi kiñci agocaraŋ;
1151. ajjhattārammaṇaŋ atta-khandhānussaraṇe siyā
bahiddhārammaṇaŋ añña-khandhānussaraṇe bhave,
1152. saraṇe nāma-gottassa, taŋ na-vattabba-gocaraŋ
pubbe-nivāsa-ñāṇaŋ hi, aṭṭhasv' evaŋ pavattati.
1153. Paccuppanne paritte ca, bahiddh' ajjhattikesu pi
catusv' etesu dhammesu, dibbacakkhu pavattati.

[1] na nānārammaṇāni.

1154. Dibbasota-samaŋ dibba-cakkhu ārammaṇakkame
rūpaŋ saddo ti dvinnam pi, ayam eva visesatā.
1155. Anāgataŋsa-ñāṇam pi, parittādisu aṭṭhasu
ārammaṇa-vibhāgesu, pavattati kathaŋ pana?
1156. nibbattissat' ayaŋ kāmāvacare ti pajānato
parittārammaṇaŋ hoti; rūpārūpesv' anāgate,
1157. nibbattissat' ayañ cā ti, siyā mahaggata-gocaraŋ;
bhāvessati ayaŋ maggaŋ, phalaŋ sacchikarissati,
1158. evaŋ pajānane appamāṇārammaṇakaŋ bhave;
maggaŋ bhāvessati 'ccevaŋ, jānane magga-gocaraŋ.
1159. Ekantena idaŋ ñāṇaŋ, hotānāgata-gocaraŋ
cetopariyan tu kiñcā pi, hotānāgata-gocaraŋ,
1160. atha kho pana taŋ satta-divasabbhantare pana
cittam eva ca jānāti, na hi taŋ aññagocaraŋ.
1161. Anāgataŋsa-ñāṇassa, anāgataŋ va gocaraŋ:
ahaŋ devo bhavissāmi, iccev' ajjhatta-gocaraŋ;
1162. Tisso Phusso amutrāyaŋ, nibbattissat' anāgate
iccevaŋ jānane tassa, bahiddhārammaṇaŋ siyā;
1163. jānane nāmagottassa, yassa kassaci 'nāgate
pubbe-nivāsa-ñāṇaŋ va, taŋ na-vattabba-gocaraŋ.
1164. Yathākammūpagaŋ ñāṇaŋ, parittādisu pañcasu
ārammaṇa-vibhāgesu, pavattati kathaŋ pana?
1165. jānane kāma-kammassa, parittārammaṇaŋ siyā;
tathā mahaggata-kammassa, taŋ mahaggata-gocaraŋ;
1166. atītam eva jānāti, tasmā cātīta-gocaraŋ;
ajjhattārammaṇaŋ hoti, attano kammajānane;
1167. bahiddhārammaṇaŋ hoti, para-kamma-pajānane;
evaŋ pavatti ñātabbā, yathākammūpagassa pi.
1168. Sattannam pi abhiññāṇaŋ, vutto ārammaṇakkamo
ettha vutta-nayen' eva, veditabbo vibhāvinā.

1169. Vividhattha-vaṇṇa-padam etaŋ,
madhurattha-maṇisāram uttamaŋ[1]
sotujanassa hadaya-pīti-karaŋ,
suṇe na koci[2] manujo sacetano.

ITI ABHIDHAMMĀVATARE ABHIÑÑĀRAMMAṆA-NIDDESO NĀMA SATTARASAMO PARICCHEDO.

[1] °matinissay' uttamaŋ. [2] suṇeyya koci.

XVIII. AṬṬHĀRASAMO PARICCHEDO.

DIṬṬHIVISUDDHINIDDESO.

1170. Samādhiŋ pana sābhiññaŋ, bhāvetvā tadanantaraŋ
bhāvetabbā yato paññā, bhikkhunā tena dhīmatā,
1171. tato 'haŋ dāni vakkhāmi, paññābhāvanam uttamaŋ
samāsen' eva bhikkhūnaŋ, paraŋ pītisukhāvahaŋ.
1172. Kā paññā pana? ko c' attho? kim assā lakkhaṇādikaŋ?
katidhā sā? kathaŋ tena[1] bhāvetabbāti? vuccate:
1173. Paññā vipassanā-paññā, puñña-citta-samāyutā
pajānātīti sā paññā, jānanā vā pakārato.
1174. Saññā-viññāṇa-paññānaŋ, ko viseso, kim antaraŋ?
saññā-viññāṇa-paññānaŋ, jānanatte same pi ca,
1175. sā sañjānana-mattā vā, saññā nīlādito pana
lakkhaṇa-paṭivedhan tu, kātuŋ sakkoti neva sā;
1176. viññāṇam pana jānāti, nīla-pītādi-gocaraŋ
sakkoti pi aniccādi-lakkhaṇaŋ paṭivijjhituŋ,
1177. ussakketvā na sakkoti, maggaŋ pāpetum eva; taŋ
paññā vutta-nayaŋ kātuŋ, sakkoti tividham pi ca;
1178. imesaŋ pana tiṇṇam pi, viseso samudīrito.
Sabbesaŋ pana dhammānaŋ, sabhāva-paṭivedhanaŋ,
1179. lakkhaṇaŋ pana paññāya, lakkhaṇaññūhi dīpitaŋ;
sammohan' andhakārassa,[2] viddhaŋsana-rasā matā;
1180. asammoha-paccupaṭṭhānā, samādh' āsannakāraṇā;
evam ettha ca viññeyyā paññā 'yaŋ lakkhaṇādito.

"Katividhā" ti ettha:

1181. Lakkhaṇen' ekadhā vuttā, lokikā 'lokikā dvidhā
lokiyen' ettha maggena, yuttā sā lokikā siyā;

[1] kena. [2] sā hi mohandhakārassa.

1182. lokuttarena maggena, yuttā lokuttarā matā.
Tividhā pi siyā paññā, cintā-sutamayādito:
1183. tatth' attano va cintāya,[1] nipphannattā hi tassa sā (?)
hoti cintāmayā paññā, bhūripaññena desitā.
1184. Parato pana sutvāna, laddhā paññā ayaŋ idha
suten' eva ca nipphannā, paññā sutamayā matā.
1185. Yathā vā pi tathā c' ettha, bhāvanāya vasena tu
nipphannā appaṇāppattā, paññā sā bhāvanāmayā.
1186. Paṭisambhidā-catukkassa, vasena catudhā siyā;
attha-dhamma-niruttīsu, ñāṇaŋ ñāṇesu tīsu pi,
1187. yaŋ kiñci paccayuppannaŋ, vipākā ca kriyā tathā
nibbānaŋ bhāsitattho ca, pañc' ete attha-saññitā.
1188. Phala-nibbattako hetu, ariyamaggo ca bhāsitaŋ
kusalākusalañ ceti, pañc ete dhammasaññitā.
1189. Tasmiŋ atthe ca dhamme ca, yā sabhāva-nirutti tu
niruttī ti ca niddiṭṭhā, nirutti-kusalena sā.
1190. Ñāṇam ārammaṇaŋ katvā, tividhaŋ paccavekkhato
tesu ñāṇesu yaŋ ñāṇaŋ, paṭibhāṇan ti taŋ mataŋ.
1191. Pariyatti-paripucchāhi, savaṇādhigamehi ca
pubbayogena gacchanti, pabhedaŋ paṭisambhidā.

"Kathaŋ bhāvetabbā" ti ettha:

1192. Khandhādīsu hi dhammesu, bhūmi-bhūtesu yoginā
uggahādi-vasen' ettha, katvā paricayaŋ pana,
1193. sīla-citta-visuddhī ca, sampādetvā tato paraŋ
diṭṭhisuddhādayo pañca, sampādentena suddhiyo,
1194. tāya paññāya yuttena, bhītena jananādito[2]
bhāvetabbā bhavābhāvaŋ, patthayantena bhikkhunā.
1195. Rūpañ ca vedanā saññā, saṅkhārā ceva sabbaso
viññāṇañ ceti pañc' ete, sammāsambuddha-desitā.
1196. Tattha yaŋ kiñci rūpaŋ taŋ, atītānāgatādikaŋ
ajjhattaŋ vā bahiddhā vā, sukhum' oḷārikam pi vā,
1197. hīnaŋ vā pi paṇītaŋ vā, yaŋ dūre yañ ca santike
sabbaŋ tam ekato katvā, rūpakkhandho ti vuccati.
1198. Itaresu pi yaŋ kiñci, taŋ vedayita-lakkhaṇaŋ
sabbaŋ tam ekato katvā, vedanākkhandhatā katā.

[1] attano 'pāya-cintāya. [2] cittena jānatādito (duppāṭho).

1199. Cittajaŋ pana yaŋ kiñci, taŋ sañjānana-lakkhaṇaŋ
sabbaŋ tam ekato katvā, saññākkhandho ti vuccati.
1200. Yaŋ kiñci citta-sambhūtaŋ, abhisaṅkhāra-lakkhaṇaŋ
sabbaŋ tam ekato katvā, saṅkhārakkhandhatā katā.
1201. Tattha cittan tu yaŋ kiñci, taŋ vijānana-lakkhaṇaŋ
sabbaŋ tam ekato katvā, viññāṇakkhandhatā katā.
1202. Cattāro ca mahābhūtā, upādā catu-vīsati
aṭṭhavīsatidhā c' etaŋ, rūpaŋ rūpan ti gaṇhati;
1203. ekāsītiyā cittena, saŋyutā vedanādayo
vedanā-saññā-saṅkhāra-viññāṇakkhandha-saññitā.
1204. Cattāro 'rūpino khandhā, nāman ti pariganhati;
rūpakkhandho bhave rūpaŋ, nāmakkhandhā arūpino;
1205. ruppana-lakkhaṇaŋ rūpaŋ, nāmaŋ namana-lakkhaṇaŋ
iti saṅkhepato nāma-rūpaŋ so pariganhati.
1206. Phālento viya tālassa, khandhan tu yamakaŋ dvidhā
vavatthapeti nāmañ ca, rūpañ cā ti dvidhā pana,
1207. Nāmato rūpato añño, satto vā puggalo pi vā
attā vā koci natthīti, niṭṭhaŋ gacchati sabbathā
1208. Evaŋ vavatthapetvā so, nāma-rūpaŋ sabhāvato
satta-sammoha-ghātatthaŋ, bahussuta-vasen' idha,
1209. nāma-rūpa-mattañ ñeva, natthi koci 'dha puggalo
evam ettha paṇḍito poso, vavatthapeti tam pana.

Vuttaŋ h' etaŋ:

1210. "yathā pi aṅga-sambhārā, hoti saddo 'ratho' iti
evaŋ khandhesu santesu, hoti 'satto' ti sammuti."
1211. yathā pi dāruyantañ hi, nijjīvañ ca nirīhakaŋ
dāru-rajju-samāyoge, taŋ gacchati pi tiṭṭhati;
1212. tath' edaŋ nāma-rūpam pi, nijjīvañ ca nirīhakaŋ
aññamañña-samāyoge, taŋ gacchati pi tiṭṭhati.

Ten' āhu porāṇā:

1213. "Nāmañ ca rūpañ ca idh' atthi saccato,
na h' ettha satto manujo ca vijjati
suññaŋ idaŋ yantam ivābhisaṅkhataŋ,
dukkhassa puñjo tiṇa-kaṭṭha-sādiso" ti.

1214. Aññamaññūpanissāya, daṇḍakesu ṭhitesu hi
ekasmiŋ patamāne tu, tath' eva patatī 'taro.

Ten' āhu porāṇā :

1215. " yamakaŋ nāma-rūpañ ca, ubho aññoñña-nissitā
ekasmiŋ bhijjamānasmiŋ, ubho bhijjanti paccayā."
1216. Ubhinnaŋ nāma-rūpānaŋ, nāmaŋ nittejam ettha taŋ
saken' eva hi tejena, na sakkoti pavattituŋ,
1217. na byāharati no seti, na tiṭṭhati na gacchati
na rodati na codeti, na bhuñjati na khādati.
1218. Tathā rūpam pi nittejaŋ, vinā nāmañ ca sabbathā
saken' eva hi tejena, na sakkoti pavattituŋ,
1219. bhuñjāmī ti pivāmīti, khādāmīti tath' eva ca
rodāmīti hasāmīti, rūpass' etaŋ na vijjati.
1220. Nāmaŋ nissāya rūpan tu, rūpaŋ nissāya nāmakaŋ
pavattati sadā sabbaŋ, pañcavokāra-bhūmiyaŋ ;
1221. imassa pana atthassa, āvibhāvattham eva ca
jaccandha-pīṭhasappīnaŋ, vattabbā upamā idha.
1222. yathā hi nāvaŋ nissāya, manussā yanti aṇṇave
evaŋ rūpam pi nissāya, nāmakāyo pavattati.
1223. yathā manusse nissāya, nāvā gacchati aṇṇave
evaŋ nāmam pi nissāya, rūpakāyo pavattati.
1224. Satta-saññaŋ vinodetvā, nāma-rūpassa sabbathā
yāthāva-dassanaŋ etaŋ, diṭṭhi-suddhī ti vuccati.
1225. Parimuñcitu-kāmo ce, dukkhato jāti-ādito
anta-dvayaŋ vivajjetvā, bhāvaye pana paṇḍito.
1226. Diṭṭhivisuddhim imaŋ parisuddhaŋ (?)
suṭṭhutaran tu karoti naro yo
diṭṭhigatādi-malāni asesaŋ,
nāsam upenti kir' assa narassa.

Iti Abhidhammāvatāre diṭṭhivisuddhi-niddeso nāma aṭṭhārasamo paricchedo.

XIX. EKŪṆAVĪSATIMO PARICCHEDO.

KAṄKHĀVITARAṆAVISUDDHINIDDESO.

1227. Etassa nāma-rūpassa, jānitvā hetu-paccaye
kaṅkhaŋ tīsu pan' addhāsu, vitaritvā ṭhitaŋ pana,
1228. kaṅkhā-vitaraṇaŋ nāma, ñāṇaŋ taŋ samudīritaŋ.
Taŋ sampādetu-kāmena, attha-kāmena bhikkhunā,
1229. "nāma-rūpassa ko hetu, ko nu vā paccayo bhave"
āvajjitabbam iccevaŋ; rūpa-kāyassa tāvade:
1230. kesā lomā nakhā dantā, taco maŋsaŋ nahāru ca
aṭṭhi aṭṭhimiñjā vakkaŋ, hadayaŋ yakanam pi ca,
1231. iccevam-ādi-dvattiŋsa-koṭṭhāsa-sañcayassa[1] hi
pariganhati kāyassa, manasā hetu-paccaye.
1232. Avijjā taṇh' upādānā, kammaŋ hetu catubbidho
etassa rūpakāyassa; āhāro paccayo mato.
1233. Janako hetu akkhāto, paccayo anupālako;
het' aṅkurassa bījan tu, paccayā paṭhavādayo.
1234. Iti 'me pañca dhammā hi, hetuppaccayataŋ gatā;
avijjādayo tayo tattha, mātā va upanissayā;
1235. janakaŋ pana kamman tu, puttassa hi pitā viya;
dhātī viya kumārassa, āhāro dhārako bhave.
1236. Iccevaŋ rūpakāyassa, so paccaya-pariggahaŋ
katvā puna pi cakkhuñ ca, rūpaŋ mānasam eva ca,
1237. paṭicca cakkhuviññāṇaŋ, hoti ti 'ccevam ādinā
nayena nāma-kāyassa, paccayaŋ pariganhati.
1238. So evaŋ nāma-rūpassa, vuttiŋ disvāna paccayā[2]
yathā etarah' etan tu, atīte pi tath' ev' idaŋ,
1239. paccayā va pavattittha, tath' evānāgate pi ca
pavattissati, addhāsu tīsv' evam anupassati.

[1] koṭṭhāsappaccayassa [2] vuttaŋ disvāna paccayaŋ.

1240. Tass' evaŋ passato yā sā, pubbante pañcadhā 'gatā
aparante pi yā kaṅkhā, pañcadhā samudīritā;
1241. paccuppanne pi addhāne, chabbidhā parikittitā
sabbathānavasesā ca, yogino sā pahīyati.
1242. Eko kamma-vipākānaŋ, vasena pi ca paṇḍito
etassa nāma-rūpassa, paccayaŋ pariganhati:
1243. Kammaŋ catubbidhaŋ diṭṭha-dhamma-vedaniyaŋ tathā
upapajjāparapariyā 'hosikamma-vasā pana.

Tattha eka-javana-vīthiyaŋ sattasu cittesu kusalā vā akusalā vā paṭhama-javanacetanā diṭṭhadhamma-vedaniyakammaŋ nāma, taŋ imasmiŋ yeva attabhāve vipākaŋ deti; tathā asakkontaŋ pana: "ahosi kammaŋ, nāhosi kammavipāko; na bhavissati kammavipāko; natthi kammavipāko" ti imassa tikassa vasena ahosikammaŋ nāma hoti. Atthasādhakā pana sattama-javanacetanā upapajjavedaniyakammaŋ nāma, taŋ anantare attabhāve vipākaŋ deti; tathā asakkontaŋ vuttanayena ahosikammaŋ nāma hoti. Ubhinnam antare pañca javanacetanā aparāpariyavedaniyakammaŋ nāma, tam anāgate yadā okāsaŋ labhati tadā vipākaŋ deti, sati saŋsāra-pavattiyā ahosikammaŋ nāma na hoti.

1244. Aparaŋ catubbidhaŋ kammaŋ, garukaŋ bahulam pi ca
āsannañ ca kaṭattā ca, kamman ti samudīritaŋ.
1245. Aññaŋ catubbidhaŋ kammaŋ, janakaŋ upathambhakaŋ
tathūpapīḷakaŋ kammaŋ, upaghātakam eva ca.

Tattha janaka-kammaŋ nāma kusalaŋ vā akusalaŋ vā yaŋ kammaŋ paṭisandhiyam pi pavatte pi rūpārūpavipākakkhandhe janeti. Upatthambhakaŋ pana vipākaŋ janetuŋ na sakkoti, aññena kammena dinnāya paṭisandhiyā janite vipāke uppajjanaka-sukha-dukkhaŋ upatthambheti, addhānaŋ pavatteti. Upapīḷakam pana aññena kammena dinnāya paṭisandhiyā janite vipāke uppajjanakasukha-dukkhaŋ pīḷeti, bādheti, addhānaŋ pavattituŋ na deti. Upaghātakam pana sayaŋ kusalam pi akusalam pi

samānaŋ aññaŋ dubbala-kammaŋ ghātetvā tassa vipākaŋ paṭibāhitvā attano vipākassa okāsaŋ karoti, evaŋ pana kammena okāse kate tassa vipākaŋ uppannaŋ nāma hoti. Iti imaŋ dvādasa-vidhaŋ kammaŋ vaṭṭe[1] pakkhipitvā evam eko kamma-vipākavasena nāmarūpassa paccaya-pariggahaŋ kāroti. Iti evaŋ kamma-vipāka-vaṭṭavasena nāmarūpassa pavattiŋ disvā : " yathā idam etarahi, evam atīte pi addhāne kamma-vipākavasena paccayato pavattittha ; anāgate pi pavattissati " iti kammañ ceva vipāko cā ti kamma-vipākavasena loko pavattatī ti taŋ samanupassati ; tass' evaŋ samanupassato sabbā soḷasavidhā kaṅkhā pahīyati ; hetu-phala-sambandhavasen' etaŋ pavattati kevalaŋ nāmarūpan ti sammā samanupassati.

1246. Evaŋ karaṇato uddhaŋ, kārakaŋ na ca passati
pākappavattito uddhaŋ, na pāka-paṭivedakaŋ.

Ten' āhu porāṇā :

1247. "Kammassa kārako natthi, vipākassa ca vedako
suddha-dhammā pavattanti, ev' etaŋ samma-dassanaŋ "
1248. " Evaŋ kamme vipāke ca, vattamāne sahetuke
bīja-rukkhādikānaŋ va, pubbā koṭi na ñāyati ;
1249. anāgate pi saŋsāre, appavatti na dissati."
" Etam attham anaññāya, titthiyā asayaŋvasī,
1250. sattasaññaŋ gahetvāna, sassatuccheda-dassino
dvāsaṭṭhi diṭṭhī gaṇhanti, aññamañña-virodhino,"
1251. " diṭṭhi-bandhana-baddhā te, taṇhā-sotena vuyhare
taṇhā-sotena vuyhantā, na te dukkhā pamuccare."
1252. " Evam etam abhiññāya, bhikkhu Buddhassa sāvako
gambhīraŋ nipuṇaŋ suññaŋ, paccayaŋ paṭivijjhati."
1253. " Kammaŋ natthi vipākamhi, pāko kamme na vijjati
aññamaññaŋ ubho suññā, na ca kammaŋ vinā phalaŋ."
1254. " yathā na suriye aggi, na maṇimhi na gomaye
na tesaŋ bahiso atthi, sambhārehi ca jāyati,"
1255. " tathā na anto kammassa, vipāko upalabbhati
bahiddhā pi na kammassa, na kammaŋ tattha vijjati " ;

[1] kammavaṭṭe.

1256. "phalena suññaŋ taŋ kammaŋ, phalaŋ kamme na vijjati
kammañ ca kho upādāya, tato nibbattate phalaŋ."
1257. "Na h' ettha devo na brahmā, saŋsārass' atthi kārako
suddha-dhammā pavattanti, hetu-sambhāra-paccayā" ti.
1258. Evaŋ nānappakārehi, nāma-rūpassa paccayaŋ
pariggahetvā addhāsu, taritvā kaṅkham uṭṭhitaŋ,
1259. kaṅkhāvitaraṇaŋ nāma, ñāṇaŋ taŋ samudīritaŋ
dhammaṭṭhiti yathābhūtaŋ, taŋ sammādassanan ti pi. (?)
1260. Iminā pana ñāṇena, saŋyutto Buddhasāsane
hoti laddha-patiṭṭho so, sotāpanno ti cullako.

1261. Tasmā sapañño pana attha-kāmo,
yo nāma-rūpassa sahetu-paccayaŋ
pariggahaŋ sādhu karoti dhīro,
khippaŋ sa nibbānapuraŋ upeti.

Iti Abhidhammāvatāre Kaṅkhāvitaraṇa-visuddhi-niddeso nāma ekūnavīsatimo paricchedo.

XX. VĪSATIMO PARICCHEDO.

MAGGĀMAGGAÑĀṆADASSANAVISUDDHINIDDESO

1262. Kalāpa-sammasanen' eva, yogo karaṇiyo siyā
maggāmagge tu ñāṇaŋ taŋ, adhigantuŋ pan' icchatā.
1263. Paccuppannassa[1] dhammassa, nibbatti udayo mato
vayo vipariṇāmo ti, tass' eva samudīrito,
1264. anupassanā ñāṇan ti,[2] vara-ñāṇena desitaŋ ;
so pan' evaŋ pajānāti, yogāvacara-māṇavo :
1265. imassa nāma-rūpassa, pubbe uppattito pana
nicayo rāsi vā natthi ; tathā uppajjato pi ca,
1266. rāsito nicayā vā pi, natthi āgamanan ti ca ;
tathā nirujjhamānassa, na disāgamanan ti ca ;
1267. niruddhassā pi ekasmiŋ, ṭhāne natthi cayo ti ca ;
ettha vīṇūpamā vuttā, etass' atthassa dīpane.
1268. Udayabbaya-manakkāraŋ, evaŋ saṅkhepato pana
katvā tass' eva ñāṇassa, vibhaṅgassa vasena tu :
1269. "avijjā-samudayā rūpa-samudayo" ti hi ādinā
nayen' ekeka-khandhassa, udayabbaya-dassane,
1270. dasa dasāti katvāna, vuttā paññāsa lakkhaṇā ;
tesam pana vasenāpi, sa dhamme samanupassati.
1271. Evaŋ rūpūdayo hoti, evaŋ assa vayo iti[3]
udeti evaŋ rupañ hi, evaŋ rūpaŋ vaye ti ca,
1272. evaŋ paccayato p' ettha, khaṇato udayabbayaŋ
passato sabba-dhammā va, pākaṭā honti tassa te.
1273. Udake daṇḍarājī va, āragge-r-iva sāsapo
vijjuppādo va dhammā te, parittaṭṭhāyino siyuŋ.
1274. Kadalī-supinā' ḷātacakka-māyūpamā ime
asārā pana nissārā, hutvā khāyanti yogino.

[1] paccayuppanna° (?). [2] viññāṇan ti. [3] evaŋ rūpan tu veti ca.

1275. Evam ettāvatā tena, udayabbaya-dassanaŋ
lakkhaṇāni ca paññāsa, paṭivijjha ṭhitaŋ pana,
1276. ñāṇaŋ adhigataŋ hoti, taruṇaŋ paṭhamaŋ pana;
yassa cā 'dhigamā yogī, hot' āraddha-vipassako.
1277. Vipassanāya h' etāya, taruṇāyā 'tha yogino
vipassakassa jāyante, upaklesā dasā p' ime:
1278. Obhāso pīti passaddhi, ñāṇaŋ saddhā satī sukhaŋ
upekkhā viriyañ ceva, nikantī ti das' ev' ime;
1279. sampatta-paṭivedhassa, sotāpannādino pi ca
tathā vippaṭipannassa, upaklesā na jāyare;
1280. sammā ca paṭipannassa, yutta-yogassa bhikkhuno
sadā vipassakass' eva, uppajjanti kir' assa te.
1281. Vipassanāya obhāso, 'obhāso' ti pavuccati;
tasmiŋ pana samuppanne, yogāvacara-bhikkhu so,
1282. "maggappatto phalappatto, aham asmī" ti gaṇhati;
amaggaŋ yeva maggo ti; tass' evaŋ pariganhato,[1]
1283. evaŋ vipassanā-vīthi, ukkantā nāma hoti sā;
obhāsam eva so bhikkhu, assādento 'nisīdati.
1284. 'Pīti' vipassanā-pīti; tassa tasmiŋ khaṇe pana
tadā pañcavidhā pīti, jāyante khuddakādikā.
1285. Vipassanāya passaddhi, 'passaddhī' ti pavuccati
yogino kāya-cittāni, passaddhān' eva honti hi,
1286. lahūni ca mudūn' eva, kammaññān' eva honti hi;
passaddhādīhi so bhikkhu, anuggahita-mānaso,
1287. amānusiŋ ratiŋ nāma, anubhoti anuttaraŋ;
yaŋ sandhāya ca gāthāyo, bhāsitāni mahesinā:
1288. "Suññāgāraŋ paviṭṭhassa, santa-cittassa bhikkhuno
amānusī ratī hoti, sammā dhammaŋ vipassato."
1289. "Yato yato sammasati, khandhānaŋ udayabbayaŋ
labhatī pīti-pāmojjaŋ, amataŋ taŋ vijānatan" ti.
1290. Ñāṇādayo upaklesā, ñeyyā vutta-nayen' idha;
ete dasa upaklesā, vajjanīyā va yoginā.
1291. Etth' obhāsādayo dhammā, upaklesassa vatthuto
upaklesā ti niddiṭṭhā, upakleso nikanti tu. (?)
1292. Taŋ tam āvajjamānassa, bhāvanā parihāyati;
appatte patta-saññī ca, hoti appassuto naro.

[1] pana gaṇhato.

1293. saddh' obhāsādayo[1] dhamme, na maggo ti vicārayaŋ
maggo vipassanā-ñāṇaŋ, iccevaŋ pana paṇḍito,
1294. vavatthapeti maggañ ca, amaggañ ceva cetasā;
tassa c' evaŋ "ayaŋ maggo," "nāyaŋ maggo" ti
yogino,
1295. maggāmaggañ ca viññāya, ṭhitaŋ ñāṇam idaŋ pana
maggāmaggesu ñāṇan ti, Bhūriñāṇena desitaŋ.

1296. Maggāmagga-ñāṇadassane sukovidā,
sārāsāra-vedino sadā samāhitā[2] (?)
maggāmagga-ñāṇadassanan ti taŋ idaŋ,
Buddhā Buddhasāvakā vadanti tādino. (?)

ITI ABHIDHAMMĀVATĀRE MAGGĀMAGGA-ÑĀṆADASSANA-VISUDDHI-NIDDESO NĀMA VĪSATIMO PARICCHEDO.

[1] sabbobhāsādayo. [2] samāhitā hitā.

XXI. EKAVĪSATIMO PARICCHEDO.

PAṬIPADĀÑĀṆADASSANAVISUDDHINIDDESO.

1297. Aṭṭha-ñāṇa-vasen' eva, sikhāppattā vipassanā ;
navamaŋ paṭipadāñāṇa-dassanan ti pavuccati.
1298. Aṭṭha ñāṇāni nām' ettha, veditabbāni viññunā
upaklesa-vinimmuttaŋ, ñāṇaŋ suvisadaŋ pana,
1299. udayabbaye ca bhaṅge ca, bhaye ādīnave tathā
nibbidānupassanā-ñāṇaŋ, ñāṇaŋ muñcitu-kamyatā,
1300. paṭisaṅkhā ca saṅkhāre, upekkhā-ñāṇam aṭṭhamaŋ
imāni aṭṭha-ñāṇāni ; navamaŋ saccānulomikaŋ.
1301. Saccānuloma-ñāṇan ti, anulomaŋ pavuccati ;
taŋ sampādetu-kāmena, yogāvacara-bhikkhunā,
1302. udayabbaya-ñāṇan tu, ādiŋ katvā pan' aṭṭhasu
etesu pana ñāṇesu, yogo karaṇiyo puna ;
1303. yathānukkamato tassa, tesu ñāṇesu aṭṭhasu
aniccādi-vasen' eva, yogaŋ katvā ṭhitassa hi,
1304. "aniccaŋ dukkham anattā" ti, saṅkhāre anupassato
aṭṭhannaŋ pana ñāṇānaŋ, vasena pana yogino,
1305. vipassanā sikhāppattā, hoti vuṭṭhāna-gāminī ;
saccānulomañāṇan ti, ayam eva pavuccati.
1306. Saṅkhārupekkhāñāṇaŋ taŋ, āsevantassa yogino
idāni tassa maggo ca, samuppajjissatīti hi,
1307. saṅkhārupekkhā saṅkhāre, aniccā dukkhādito tathā[1]
sammasitvā bhavaṅgan tu, puna otarat' eva sā ;
1308. bhavaṅgānantaraŋ saṅkhārupekkhā-kata-nayena tu[2]
aniccādi-vasen' eva, saṅkhāre pana gocaraŋ,
1309. kurumānaŋ manodvāre, jāyat' āvajjanaŋ tato
bhavaṅg' āvaṭṭanaŋ katvā, jātassānantaraŋ pana,

[1] aniccā dukkhā ti vā tathā. [2] °upekkhekaggatā°.

1310. saṅkhāre gocaraŋ katvā, paṭhamaŋ javana-mānasaŋ
uppajjati hi, taŋ cittaŋ parikamman ti vuccati;
1311. tad' anantaram ev' aññaŋ, saṅkhārārammaṇaŋ puna
dutiyaŋ javanaŋ hoti, upacāran ti taŋ mataŋ;
1312. tad' anantaraŋ tato hoti, tathā saṅkhāra-gocaraŋ
tatiyaŋ javanaŋ cittaŋ, anuloman ti saññitaŋ:
1313. purimānaŋ pan' aṭṭhannaŋ, ñāṇānaŋ anulomato
bodhipakkhiya-dhammānaŋ, uddhañ ca anulomato;
1314. ten' eva taŋ hi saccānulomañāṇaŋ pavuccati.
Idaŋ hi pana saccānulomañāṇaŋ Mahesinā,
1315. vuṭṭhāna-gāminīyā hi, pariyosānan ti bhāsitaŋ;
ñeyyaŋ sabbappakārena, pariyosānan ti gotrabhū.
1316. Iti nekehi nāmehi, kittitā yā Mahesinā
vuṭṭhāna-gāminī santā, parisuddhā vipassanā,
1317. vuṭṭhātukāmo saŋsāra-dukkha-paṅkā mahabbhayā
kareyya satataŋ tattha, yogaŋ paṇḍita-jātiko.

ITI ABHIDHAMMĀVATĀRE PAṬIPADĀÑĀṆADASSANA-VISUDDHI-NIDDESO NĀMA EKAVĪSATIMO PARICCHEDO.

XXII. DVĀVĪSATIMO PARICCHEDO.

ÑĀṆADASSANAVISUDDHINIDDESO.

1318. Ito paran tu bhikkhussa, hoti gotrabhu-mānasaŋ
āvajjaniya-ṭhānattā maggacittassa taŋ pana
1319. na ca paṭipadāñāṇa-dassanaŋ vā tath' eva ca
ñāṇadassana-suddhiŋ vā, bhajate na kudācanaŋ;
1320. ubhinnam antarā etaŋ, abbohārikam eva tu;
vipassanāya sotasmiŋ, patitattā vipassanā;
1321. puthujjaniya-gottaŋ vā, abhibhuyya pavattito,
gottaŋ vuccati nibbānaŋ, tato bhavati gotrabhū.
1322. Ñāṇaŋ catusu maggesu, ñāṇadassana-suddhikaŋ
tattha taŋ paṭhamaŋ maggaŋ, sampādetuŋ pan' icchatā,
1323. aññaŋ kiñci pi kātabbaŋ, bhikkhunā tena natthi taŋ
yaŋ hi tena ca kātabbaŋ, siyā taŋ katam eva tu,
1324. anulomāvasānaŋ hi, paguṇaŋ[1] tikkha-vipassanaŋ
uppādentena taŋ sabbaŋ, katam eva ca yoginā.
1325. Tassānuloma-ñāṇassa, ante tu animittakaŋ
visaṅkhāraŋ nirodhañ ca, nibbāṇaŋ amataŋ padaŋ,
1326. gocaraŋ kurumānaŋ taŋ, nibbānārammaṇe pana
paṭhamāvajjanañ ceva, paṭhamābhogatā pi ca,
1327. maggassānantarādīhi, paccayehi panac-chahi[2]
tassa paccayabhāvañ ca, sādhayantaŋ tato pana,
1328. vipassanāya muddhaŋ hi,[3] sikhāppattaŋ yathātathaŋ
uppajjati anāvaṭṭaŋ, paramaŋ[4] tassa gotrabhū.
1329. Eken' āvajjanen' eva, ekissā yeva vīthiyā
nānārammaṇatā vā 'nuloma-gotrabhu-cetasaŋ.

[1] sūraŋ. [2] pan' aṭṭhahi. [3] muddhamhi.
[4] anāvaṭṭārammaṇaŋ.

1330. Ṭhatvā āvajjanaṭṭhāne, tam anāvajjanam pi ca
maggassa pana taŋ saññaŋ, datvā viya nirujjhati;
1331. maggo pi tena taŋ dinnaŋ, amuñcitvā va saññitaŋ
taŋ ñāṇam anubandhanto, jāyate tad' anantaraŋ;
1332. kadāci pi anibbiddha-pubbaŋ maggo pan' esa hi
lobhaŋ dosañ ca mohañ ca, viddhaŋsento va jāyati.
1333. Na kevalam ayaŋ maggo, dosa-nāsanam eva ca
karoti atha kho 'pāya-dvārāni pi pidheti ca;
1334. anamatagga-saŋsāra-vaṭṭadukkha-mahodadhiŋ
apāram atighorañ ca, soseti ca asesato;
1335. micchāmaggaŋ pan' aṭṭhaṅgaŋ, jāyamāno va ujjhati;
sabba-vera-bhayān' ettha, niccaŋ vupasameti ca;
1336. Buddhass' orasa-puttattaŋ, upaneti naraŋ pana;
ānisaŋse aneke pi, sampavatteti[1] (?) yogino.
1337. Dāyaken' ānisaŋsānaŋ, anekesam anena ca
ādimaggena saŋyuttaŋ, ñāṇaŋ taŋ ñāṇadassanaŋ.
Paṭhama-maggañāṇaŋ.

1338. Tass' evānantaraŋ tassa, vipākā dve pi tīṇi vā
phala-cittāni jāyante, na jāyante tato paraŋ.
1339. Keci ekañ ca dve tīṇi, cattārī ti vadanti tu
na pan' etaŋ gahetabbaŋ, ajānitvā vadanti te.
1340. Ekass' āsevanaŋ natthi, tasmā dve anulomakā
tehi āsevanaŋ laddhā, tatiyaŋ hoti gotrabhū,
1341. catutthaŋ maggacittan tu, tasmā tīṇi phalāni hi
anulomā tayo honti, catutthaŋ hoti gotrabhū,
1342. pañcamaŋ maggacittaŋ va, phalāni dve tayo[2] pana
satta-citta-paramā va, ekāvajjana-vīthi hi.
1343. Ettāvatā pan' eso hi, sotāpanno ti vuccati;
phalassa pariyosāne, bhavaṅg' otaraṇaŋ siyā,
1344. tato bhavaṅgaŋ chinditvā, magga-pekkhana-hetukaŋ
uppajjati manodvāre, āvajjana-mano pana,
1345. tasmiŋ niruddhe maggassa, paccavekkhana-saññitā
javanāni hi jāyante, satt' eva paṭipāṭiyā.
1346. Es' eva ca nayo ñeyyo, phalādīnam pi pekkhane
paccavekkhana-ñaṇāni, bhavant' ekūna-vīsati.

[1] B. pavattayati. [2] B. tato.

1347. Maggo phalaŋ pahīnā ca, kilesā avasiṭṭhitā
nibbānañ ceti pañc' ete, paccavekkhana-bhūmiyo.
1348. Evaŋ so paccavekkhitvā, sotāpannopapattiyā
yogam ārabhate dhīro, dutiyāya ca bhūmiyā :
1349. khandha - pañcaka - saṅkhātaŋ, taŋ saṅkhāragataŋ pana[1]
aniccaŋ dukkham anattā ti, ñāṇena parimajjati ;
1350. tato vipassanā-vīthim ogāhati ca tāvade
tass' evaŋ paṭipannassa, heṭṭhā vutta-nayena tu,
1351. tato saṅkhārupekkhāya, avasāne tath' eva ca
ekāvajjana-vārasmiŋ, gotrabhussa anantaraŋ,
1352. vyāpāda-kāmarāgānaŋ, tanubhāvan tu sādhayaŋ
sakadāgāmi-maggo' yaŋ, jāyate dutiyo pana.

Dutiyamagga-ñāṇaŋ.

1353. Imassā pi ca ñāṇassa, heṭṭhā vutta-nayen' idha
phalacittāni ñeyyāni, viññunā dve pi tīṇi vā.
1354. Ettāvatā pan' eso hi, sakadāgāmi-nāmako
sakid' eva imaŋ lokaŋ, āgantvā 'ntakaro bhave,
1355. Heṭṭhā vutta-nayen' eva, pañcadhā paccavekkhanaŋ
evaŋ so paccavekkhitvā, sakadāgāmi-pattiyā,
1356. yogam ārabhate dhīro, tatiyāya ca bhūmiyā
vyāpāda-kāmarāgānaŋ, pahānāya ca paṇḍito ;
1357. khandha - pañcaka - saṅkhātaŋ, taŋ saṅkhāragataŋ puna
aniccaŋ dukkham anattā ti, ñāṇena parimajjati ;
1358. tato vipassanā-vīthim, ogāhati ca tāvade
tass' evaŋ paṭipannassa, heṭṭhā vutta-nayena tu,
1359. tato saṅkhārupekkhāya, avasāne tath' eva ca
ekāvajjana-vīthimhi, gotrabhussa anantaraŋ,
1360. vyāpāda-kāmarāgānaŋ, mūla-ghātan tu sādhayaŋ
tassānāgāmi-maggo 'yaŋ, jāyate tatiyo pana.

Tatiyamagga-ñāṇaŋ.

1361. Imassā pi ca ñāṇassa, heṭṭhā vutta-nayen' idha
pavatti phalacittānaŋ, veditabbā vibhāvinā.
1362. Ettāvatā pan' eso pi, hotānāgāmi-nāmako
tatth' eva parinibbāyī, anāvatti-sabhāvako,

[1] puna.

1363. Heṭṭhā vutta-nayen' eva, pañcadhā paccavekkhanaŋ
evaŋ so paccavekkhitvā, anāgāmitta-pattiyā,[1]
1364. yogam ārabhate dhīro, catutthāya ca bhūmiyā
pattiyā, rūparāgādi-pahānāya ca paṇḍito.
1365. Tad' eva saṅkhāra-gataŋ, aniccādi-vasena so
parivattita-ñāṇena,[2] (?) tath' eva parimajjati;
1366. tato vipassanā-vīthim ogāhati ca tāvade;
tass' evaŋ paṭipannassa, heṭṭhā vutta-nayena tu,
1367. tato saṅkhārupekkhāya, avasāne tath' eva ca
ekāvajjana-vārasmiŋ, gotrabhussa anantaraŋ,
1368. tassārahatta-maggo 'yaŋ, jāyate tu tato paraŋ
rūparāgādi-dosānaŋ, viddhaŋsana-karo[3] pana.

Catutthamagga-ñāṇaŋ.

1369. Imassāpi ca ñāṇassa, heṭṭhā vutta-nayen' idha
pavatti phalacittānaŋ, veditabbā vibhāvinā.
1370. Ettāvatā pan' eso pi, arahā nāma aṭṭhamo
ariyo puggalo hoti, mahākhīṇāsavo, ayaŋ
1371. anuppatta sadattho ca, khīṇa-saŋyojano isi,[4]
sadevakassa lokassa, dakkhiṇeyyo anuttaro.
1372. Ettāvatā catasso pi, ñāṇadassana-suddhiyo
hitatthāya hi bhikkhūnaŋ, saṅkhepen' eva dassitā.

1373. Saddhena sammā pana bhāvanīyā,
ariyāya paññāya ca bhāvanā 'yaŋ
visuddhi-kāmena tapodhanena,
bhavakkhayaŋ patthayatā budhena.

ITI ABHIDHAMMĀVATĀRE ÑĀṆADASSANA-VISUDDHI-NIDDESO NAMA BĀVĪSATIMO PARICCHEDO.

[1] anāgamī 'riyasāvako. [2] parivatteti ñāṇena.
[3] vilayassa°. [4] muni.

XXIII. TEVĪSATIMO PARICCHEDO.

KILESAPAHĀNAKATHĀ.

1374. Etesu yena ye dhammā, pahātabbā bhavanti hi
tesaŋ dāni karissāmi, pakāsanam ito paraŋ.

Imesu pana catusu maggañāṇesu ye dhammā yena ñāṇena pahātabbā, tesaŋ pahānam evaŋ veditabbaŋ: etāni hi yathāyogaŋ saŋyojana-kilesa-micchatta-lokadhamma-macchariya-vipallāsa-ganthā 'gati-āsava-ogha-yoga-nīvaraṇa-parāmāsa-upādānā 'nusaya-mala-akusalakammapatha-akusalacittuppāda-saṅkhātānaŋ pahāna-karāni.

Tattha "saŋyojanānī" ti dasa saŋyojanāni, seyyathīdaŋ: rūparāgārūparāga-māna-uddhaccā 'vijjā ti ime pañca uddhambhāgiya-saŋyojanāni nāma, sakkāyadiṭṭhi vicikicchā sīlabbata-parāmāso kāmarāgo paṭigho ti ime pañca adhobhāgiya-saŋyojanāni nāma. "Kilesā" ti dasa kilesā, seyyathīdaŋ: lobho doso moho māno diṭṭhi vicikicchā thīnaŋ uddhaccaŋ ahirikaŋ anottappan ti. "Micchattānī" ti dasa micchattāni, seyyathīdaŋ: micchādiṭṭhi micchāsaṅkappo micchāvācā micchākammanto micchāājīvo micchāvāyāmo micchāsati micchāsamādhi micchāñāṇaŋ micchāvimuttīti. "Lokadhammā" ti aṭṭha lokadhammā: lābho alābho ayaso yaso nindā pasaŋsā sukhaŋ dukkhan ti; idha pana kāraṇūpacārena lābhādivatthukassa anunayassa, alābhādivatthukassa paṭighassa ca[1] lokadhamma-gahanena gahanaŋ katan ti veditabbaŋ.

"Macchariyānī" ti pañca macchariyāni: āvāsa-macchariyaŋ kula-macchariyaŋ lābha-macchariyaŋ dhamma-macchariyaŋ vaṇṇa-macchariyan ti; imāni āvāsādisu aññesaŋ sādhāraṇabhāvaŋ asahanākārena pavattāni macchariyāni. "Vipallāsā" ti, anicca-dukkha-anatta-asubhesu

[1] c' etaŋ.

yeva vatthūsu "niccaŋ sukhaŋ attā subhan" ti evaŋ pavattā saññā-vipallāso citta-vipallāso diṭṭhi-vipallāso ti ime tayo vipallāsā. "Ganthā" ti cattāro ganthā, abhijjhā kāyagantho vyāpādo sīlabbata-parāmāso idaŋ-saccābhiniveso kāyagantho ti. "Agatī" ti chanda-dosa-moha-bhayāni. "Āsavā" ti cattāro āsavā, kāmarāga-bhavarāga-micchādiṭṭhi-avijjāsavo ti. Ogha-yogāni ti pi tesam eva adhivacanaŋ. "Nīvaraṇānī" ti kāmacchandādayo. "Parāmāso" ti micchādiṭṭhiyā adhivacanaŋ. "Upādānānī" ti cattāri upādānāni kāmūpādānādīni. "Anusayā" ti, satta anusayā: kāmarāgānusayo paṭigha - māna - diṭṭhi-vicikicchā-avijjā-bhavarāgānusayo ti. "Malā" ti, tayo malā: lobho doso moho ti. "Akusala-kammapathā" ti dasa akusala-kammapathā, seyyathīdaŋ: pāṇātipāto, adinnādānaŋ, kāmesu micchācāro, musāvādo, pisuṇā vācā, pharusā vācā, samphappalāpo, abhijjhā, vyāpādo micchādiṭṭhīti dasa. Akusalacittuppādā lobhamūlāni aṭṭha, dosamūlāni dve, mohamūlāni dve ti ime dvādasāti etesaŋ saŋyojanādīnaŋ etāni yathā-sambhavaŋ pahāna-karāni.

Kathaŋ? saŋyojanesu tāva sakkāyadiṭṭhi-vicikicchā-sīlabbataparāmāsā apāyagamanīyā kāmarāga-paṭighā ti ete paṭhama-maggañāṇa-vajjhā; sesā kāmarāga-paṭighā oḷārikā dutiya-maggañāṇa-vajjhā; sukhumā tatiya-maggañāṇa-vajjhā; rūparāgādayo pañca pi catuttha-maggañāṇa-vajjhā. Evaŋ kilesesu diṭṭhi-vicikicchā paṭhama-maggañāṇa-vajjhā; doso tatiya-maggañāṇa-vajjho; lobha-moha-māna-thīna-uddhacca-ahirika-anottappāni catuttha-maggañāṇa-vajjhāni. Micchattesu micchādiṭṭhi musāvādo micchākammanto micchāājīvo ti ime paṭhama-maggañāṇa-vajjhā; micchāsaṅkappo pisuṇā vācā pharusā vācā ti ime tatiya-maggañāṇa-vajjhā; cetanā yeva c' ettha micchāvācā ti veditabbā; samphappalāpa-micchāvāyāma-sati-samādhi-vimutti-ñāṇāni catuttha-maggañāṇa-vajjhāni. Lokadhammesu paṭigho tatiya-maggañāṇa-vajjho; anunayo catuttha-maggañāṇa-vajjho; yase ca pasaŋsāya ca anunayo catuttha-maggañāṇa-vajjo ti eke. Macchariyāni paṭhama-maggañāṇa-vajjhāni eva.

Vipallāsesu pana anicce niccaŋ, anattani attā ti ca saññā-

citta-diṭṭhi-vipallāsā dukkhe sukhaŋ asubhe subhan ti diṭṭhi-vipallāso cāti ime paṭhama-maggañāṇa-vajjhā; asubhe subhan ti saññā-citta-vipallāsā tatiya-maggañāṇa-vajjhā; dukkhe sukhan ti saññā-citta-vipallāsā catuttha-maggañāṇa-vajjhā. Ganthesu sīlabbataparāmāsa-idaŋ-saccābhinivesa-kāyaganthā paṭhama-maggañāṇa-vajjhā; vyāpāda-kāyagantho tatiya-maggañāṇa-vajjho; abhijjhā-kāyagantho catuttha-maggañāṇa-vajjho va. Agatiyo paṭhama-maggañāṇa-vajjhā. Āsavesu diṭṭhāsavo paṭhama-ñāṇa-vajjho; kāmāsavo tatiya-ñāṇa-vajjho; itare dve catuttha-ñāṇa-vajjhā; ogha-yogesu pi es' eva nayo. Nīvaraṇesu vicikicchā-nīvaraṇaŋ paṭhama-ñāṇa-vajjhaŋ; kāmacchando vyāpādo kukkuccan ti tīṇi tatiya-ñāṇa-vajjhāni; thīna-middha-uddhaccāni catuttha-ñāṇa-vajjhāni. Parāmāso paṭhama-ñāṇavajjho. Upādānesu sabbesam pi lokiyadhammānaŋ vatthukāma-vasena kāmā ti āgatattā rūpārūpesu rāgo pi kāmūpādāne patati, tasmā tañ ca kāmūpādānaŋ catuttha-ñāṇa-vajjhaŋ; sesāni paṭhama-ñāṇa-vajjhāni. Anusayesu diṭṭhi-vicikicchānusayā paṭhama-ñāṇa-vajjhā; kāmarāga-paṭighānusayā tatiya-ñāṇa-vajjhā; māna-bhavarāgā 'vijjānusayā catuttha-ñāṇa-vajjhā. Malesu dosa-malaŋ tatiya-ñāṇa-vajjhaŋ; itarāni catuttha-ñāṇa-vajjhān' eva. Akusala-kammapathesu pi pāṇātipāto adinnādānaŋ micchācāro musāvādo micchādiṭṭhīti ime paṭhama-ñāṇa-vajjhā; pisuṇā vācā pharusā vācā byāpādo ca tatiya-ñāṇa-vajjhā; samphappalāpo abhijjhā ca catuttha-ñāṇa-vajjhā va. Akusalacittuppādesu cattāro diṭṭhigata-cittuppādā vicikicchā-sampayutto cāti pañca paṭhama-ñāṇa-vajjhā; dve paṭigha-sampayuttā tatiya-ñāṇa-vajjhā; sesā catuttha-ñāṇa-vajjhā ti. Yaŋ ca yena vajjhaŋ, taŋ tena pahātabbaŋ nāma; tena vuttaŋ: "etesaŋ saŋyojanādīnaŋ dhammānaŋ etāni yathā-yogaŋ pahāna-karānī" ti.

1375. Etesu ñāṇesu ca yena yena,
yo yo hi dhammo samupeti ghātaŋ,
so so asesena ca tena tena
sandassito sādhu mayā pan' evaŋ.

Kilesappahāna-kathā nāmāyaŋ.

1376. Pariññādīni kiccāni, yāni vuttāni Satthunā
saccābhisamaye tāni, pavakkhāmi ito paraŋ.
1377. Ekekassa pan' etesu, ñāṇesv' ekakkhaṇe[1] siyā (?)
pariññā ca pahānañ ca, sacchikiriyā ca bhāvanā.
1378. Pariññādīni etāni, kiccān' ekakkhaṇe pana
yathāsambhavato tāni, jānitabbāni viññunā.
1379. Padīpo hi yathā loke, apubbaŋ acarimaŋ idha
cattāri pana kiccāni, karot' ekakkhaṇe pana :
1380. ālokañ ca vidaŋseti, nāseti timiram pi ca
pariyādiyati telañ ca, vaṭṭiŋ jhāpeti ekato ;
1381. evaŋ taŋ maggañāṇam pi, apubbaŋ acarimaŋ pana
cattāri pi ca kiccāni, karot' ekakkhaṇe pana :
1382. pariññābhisamayena,[2] dukkhaŋ abhisameti so
pahānābhisamen' esa,[3] tathā samudayam pi ca,
1383. bhāvanā-vidhinā yeva, maggaŋ abhisameti taŋ
ārammaṇakriyāy' eva, nirodhaŋ sacchikaroti so.

Vuttam pi c' etaŋ: " maggasamaṅgissa ñāṇaŋ, dukkhe p' etaŋ ñāṇaŋ, dukkhasamudaye p' etaŋ ñāṇaŋ, dukkhanirodhe p' etaŋ ñāṇaŋ, dukkhanirodhagāminiyā paṭipadāya p' etaŋ ñāṇan " ti. Tattha yathā padīpo vaṭṭiŋ jhāpeti, evaŋ maggañāṇaŋ dukkhaŋ parijānāti ; yathā andhakāraŋ nāseti, evaŋ samudayaŋ pajahati ; yathā ālokaŋ vidaŋseti, evaŋ sahajātādhipati-paccayatāya sammāsaṅkappādi-maggaŋ bhāveti ; yathā telaŋ pariyādiyati, evaŋ kilesa-pariyādānena nirodhaŋ sacchikarotīti veditabbaŋ.

1384. Uggacchanto yath' ādicco, apubbaŋ acarimaŋ pana
cattāri pana kiccāni, karot' ekakkhaṇe idha :
1385. obhāseti ca rūpāni, nāseti timiram pi ca
ālokañ ca vidaŋseti, sītañ ca paṭihaññati ;—
1386. yathā ca mahatī nāvā, apubbaŋ acarimaŋ pana
cattāri pana kiccāni, karot' ekakkhaṇe idha :
1387. jahati orimaŋ tīraŋ, sotaŋ chindati sā pana
tathā vahati bhaṇḍañ ca, tīraŋ appeti pārimaŋ ;—
1388. nāvāy' orimatīrassa, yathā pajahanam pana,
tath' eva maggañāṇassa, dukkhassa parijānanaŋ ;

[1] ñāṇass' ekakkhaṇe. [2] °samen' eva. [3] °samayena.

1389. yathā chindati sā sotaŋ, taṇhaŋ jahati taŋ tathā
'yathā vahati taŋ bhaṇḍaŋ, sahajātādinā pana,
1390. tath' eva paccayattena, maggaŋ bhāveti nāma so;
yathā pāraŋ pana evaŋ, nirodhārammaṇaŋ bhave.
1391. Lokuttarena niddiṭṭhā, yā lokuttara-bhāvanā
sā saṅkhepa-nayen' evaŋ, mayā sādhu pakāsitā.
1392. Ko hi nāma naro loke, lokuttara-sukhāvahaŋ
bhāvanam pana paññāya, na ca bhāveyya paṇḍito.
1393. Idaŋ viditvā hitabhāvanaŋ padaŋ,[1] (?)
upeti yo ve sukhasaŋhitaŋ hitaŋ
vidhuyya cittassa anuttamaŋ[2] tamaŋ,
upeti cāviggahakaŋ padaŋ padaṇ.

ITI ABHIDHAMMĀVATĀRE ÑĀṆADASSANAVISUDDHI-NIDDESO[3] (?) NĀMA TEVĪSATIMO PARICCHEDO.

[1] vanaŋ. [2] panuttamaŋ.
[3] Īdiso va Sīhala-Marammapotthakesu vijjati. XXII paricchedo pi iminā va nāmena niddiṭṭho.

XXIV. CATUVĪSATIMO PARICCHEDO.

PACCAYANIDDESO.

1394. Yesaŋ paccayadhammānaŋ, vasā sappaccayā ime dhammā, te paccaye cāhaŋ, dassayissām' ito paraŋ.

Katame "paccayā" ti? vuccate: hetārammaṇādhipati-anantara-samanantara-sahajāta-aññamañña-nissayūpanis-saya-purejāta-pacchājātāsevana-kamma-vipāk'-āhār'-indriya-jhāna-magga-sampayutta-atthi-natthi-vigata-vippa-yuttāvigata-vasena catuvīsatidhā honti. Tattha "hetu-paccayo" ti lobho doso moho alobho adoso amoho ti ime cha dhammā hetupaccayo. "Ārammaṇa-paccayo" ti sabbe lokiya-lokuttarā, yaŋ yaŋ dhammaŋ ārabbha ye ye dhammā uppajjanti citta-cetasikā, te te dhammā tesaŋ tesaŋ dhammānaŋ ārammaṇa-paccayena paccayo. "Adhi-pati-paccayo" ti sahajātādhipati-ārammaṇādhipati-vasena duvidho; tattha sahajātādhipati chanda-citta-viriya-vīmaŋ-sānaŋ vasena catubbidho; ārammaṇādhipati pana doma-nassa-vicikicchuddhacca-sahagate (?) kiriyābyākatā 'kusala-vipāke ca aniṭṭha-sammatañ ca rūpaŋ ṭhapetvā avasesaŋ. "Anantara-paccayo" ti anantara-niruddhā citta-cetasikā dhammā; tathā "samanantara-paccayo" ti. "Sahajāta-paccayo" ti citta-cetasikā mahābhūtā ceva hadaya-vatthu ca; tathā "aññamañña-paccayo" ti. "Nissaya-paccayo" ti vatthurūpāni ceva mahābhūtā citta-cetasikā ca. "Upa-nissaya-paccayo" ti ārammaṇānantara-pakatūpanissaya-vasena tividho; tattha ārammaṇūpanissayo ārammaṇādhi-pati yeva; anantarūpanissayo pana anantara-paccayo va; pakatūpanissayo pana kāyika-sukha-dukkha-utu-bhojana-senāsana-puggala-saddhā-sīla-guṇa-suta-cāga-paññā-rāga-

dosa-mohādayo ca. "Purejāta-paccayo" ti vatthārammaṇa-vasena duvidho, tattha vatthupurejāto nāma vatthurūpāni; ārammaṇapurejāto nāma paccuppanna-rūpādīn' eva. "Pacchājāta-paccayo" ti citta-cetasikā va. "Āsevana-paccayo" ti ṭhapetvā āvajjanadvayaŋ lokiya-kusalākusala-kiriyābyākata-dhammā va. "Kamma-paccayo" ti sahajāta-nānākkhaṇika-vasena duvidho; tattha sahajātā lokiya-lokuttarā eva; nānākkhaṇikā pana sāsava-kusalākusala-cetanā va; anāsava-kusala-cetanā anantaram eva attano vipākassa paccayo hoti. "Vipāka-paccayo" ti vipāka-citta-cetasikā. "Āhāra-paccayo" ti kabaliṅkārāhāra-phassa-cetanā-viññāṇāhāra-vasena catubiddho. "Indriya-paccayo" ti rūpasattaka-mana-jīvita-sukha-dukkha-somanassa-domanassa-upekkhā-saddhā-viriya-sati-samādhi-paññā-anaññātaññassāmītindriya-aññindriya-aññātāvindriyānī ti bāvīsatindriyāni, tesu itthindriya-purisindriyāni vajjetvā vīsatindriyāni honti. "Jhāna-paccayo" ti vitakka-vicāra-pīti-sukha-cittekaggatā-vasena pañcavidho. "Magga-paccayo" ti sammādiṭṭhi-saṅkappa-vāyāma-sati-samādhi-sammāvācā-sammākammantā 'jīva-micchādiṭṭhi-vasena navavidho. "Sampayutta-paccayo" ti citta-cetasikā va. "Vippayutta-paccayo" ti vatthupurejātāni ceva pacchājātā citta-cetasikā ca. "Atthi-paccayo" ti jīvitindriya-kabaliṅkārāhār' ārammaṇa-purejātāni ceva nissaya-paccaye vutta-dhammā ca. "Natthi-paccayo" ti anantara-paccayo va; tathā "vigata-paccayo" ca. "Avigata-paccayo" ti atthi-paccayo va. Evam ime catuvīsati-paccayā nāma.

Ettha pana katīh' ākārehi rūpaŋ rūpassa paccayo hotīti? yathārahaŋ sahajāta-aññamañña-nissay'-āhār' indriya-atthi-avigata-vasena sattadhā paccayo hoti. Rūpaŋ arūpassa yathārahaŋ ārammaṇādhipati-sahajāta-aññamañña-nissay'-ūpanissaya-purejāt'-indriya-vippayutta-atthi-avigata-vasena ekādasahi ākārehi paccayo hoti. Rūpaŋ rūpārūpassāti natthi.

1395. Sattadhā rūpaŋ rūpassa, bhavat' ekādasehi taŋ
paccayo nāma-dhammassa, missakassa na kiñci tu.

Arūpaŋ arūpassa yathārahaŋ het'-ārammaṇā-'dhipati-anantara-samanantara-sahajāta-aññamañña-nissay'-ūpanis-

say' - āsevana - kamma - vipāk' - āhār' - indriya - jhāna - magga-sampayutta-atthi-natthi-vigatāvigata-vasena ekavīsatidhā paccayo hoti. Arūpaŋ rūpassa yathārahaŋ het'-ādhipati-sahajāta-aññamañña - nissaya - pacchājāta - kamma - vipāk'-āhār'-indriya-jhāna-magga-vippayutta-atthi-avigata-vasena paṇṇarasadhā paccayo hoti. Arūpaŋ rūpārūpassa yathārahaŋ het' - ādhipati - sahajāta - aññamañña - nissaya - kamma - vipāk'-āhār'-indriya-jhāna-magga-atthi-avigata-vasena terasadhā paccayo hoti.

1396. Ekavīsatidhā nāmaŋ, paccayo bhavat' attano
ti-pañcahi ca rūpass' ubhinnaŋ terasadhā pana.

Rūpārūpaŋ rūpassa yathārahaŋ sahajāta-nissaya-atthi-avigata-vasena catudhā paccayo hoti. Rūpārūpaŋ arūpassa yathārahaŋ sahajāta-aññamañña-nissay'-indriya-atthi-avigata-vasena chaddhā paccayo hoti. Rūpārūpaŋ rūpārūpassāti natthi.

1397. Ubho pi rūpadhammassa, catudhā hoti paccayo[1]
chabbidhā nāmadhammassa, missakassa na kiñci tu.

Etesu pana paccayesu kati rūpā? kati arūpā? kati missakā ti? Purejāta-paccayo eko rūpadhammo. Hetu-anantara-samanantara-pacchājāt'-āsevana-kamma-vipāka-jhāna-magga-sampayutta-natthi-vigatānaŋ vasena dvādasa paccayā arūpa-dhammā; avasesā pana ekādasa paccayā rūpārūpa-missakā ti veditabbā.

Puna kāla-vasena: hetu-sahajāta-aññamañña-nissaya-purejāta-pacchājāta-vipāk'-āhār'-indriya-jhāna-magga-sampayutta-vippayutta-atthi-avigatānaŋ vasena paṇṇarasa-paccayā paccuppannā va honti; anantara-samanantar'-āsevana-natthi-vigata-paccayā atītā va; kammapaccayo atīto vā hoti, paccuppanno vā; ārammaṇ' - ādhipati-upanissayā tikālikā honti, kāla-vimuttā ca.

1398. Paccuppannā va hont' ettha, paccayā dasa pañca ca
atītā pana pañc' eko, dvekāliko ca dassito
tayo tekālikā ceva, vimuttā cā pi kālato.

[1] honti paccayā (ti yuttataran ti maññe).

Sabbe pan' ime catuvīsati paccayā yathārahaŋ ārammaṇ'-ūpanissaya-kamma-atthi-paccayānaŋ vasena catusu paccayesu saṅgahaŋ gacchantīti veditabbā.

ITI ABHIDHAMMĀVATĀRE PACCAYANIDDESO NĀMA CATUVĪSATIMO PARICCHEDO.

1399. Abhidhammāvatāro 'yan, varo (?) parama-gambhīro
icchatā nipuṇaŋ buddhiŋ, bhikkhunā pana sotabbo.

1400. Sumati-mati-vicāra-bodhano,
vimati-vimoha-vināsano ayaŋ
kumati-mati-mahātamo-haro,
paṭumati-hāsa[1]-karo kato mayā.

1401. Yato Sumatinā mato nāmato[2]
ayācit' asamānato[3] mānato
tato viracito padāto padā (?)[4] (?)
mayā hitavibhāvanā bhāvanā.[5]

1402. Atthato ganthato vā pi, yuttito vā pi ettha ca
ayuttaŋ vā viruddhaŋ vā, yadi dissati kiñci pi,

1403. pubbāparaŋ viloketvā, vicāretvā punappunaŋ
dhīmatā taŋ gahetabbaŋ,[6] gahetabbaŋ na dosato. (?)

1404. Tividhā 'vyavadhānānaŋ, gatiyo dullabhā pi ca[7] (?)
tasmā upaparikkhitvā, veditabbaŋ vibhāvinā.

1405. Nikāyantara-laddhīhi, asammisso anākulo
Mahāvihāra-vāsīnaŋ, vācanāmagga-nissito,

1406. madhurakkhara-saŋyutto, attho yasmā pakāsito
tasmā hitattha-kāmena, kātabbo ettha ādaro.

1407. Saddhammaṭṭhiti-kāmena, karontena ca yaŋ mayā
puññaŋ adhigataŋ tena, sukhaŋ pappontu pāṇino.

1408. Antarāyaŋ vinā cāyaŋ, yathā siddhim upāgato
tathā kalyāṇa-saṅkappā, siddhiŋ gacchantu pāṇinaŋ.

---

1 °bhāsa°. 2 Sumatināmako. 3 āyācita°.
4 tato viracito padā.
tato viracito hā 'yaŋ.
5 mayā hitavibhāvanā. 6 saṅgahetabbaŋ.
7 B. tividhā byappathānaŋ hi, gatiyo dubbidhā pi ce.

1409. Nara-narī-gaṇ' ākiṇṇe, asaṅkiṇṇa-kulākule
phīte sabbaṅga-sampanne, pasanna-saritūdake,
1410. nānāratana-sampuṇṇe, vividhāpaṇa-saṅkate
Kāveri-paṭṭane ramme, nānārāmo 'pasobhite,
1411. Kelāsa-sikharākāra-pāsāda-patimaṇḍite
kārite Kaṇhadāsena,[1] dassanīye manorame,
1412. vihāre vividhākāra-cāru-pākāra-gopure
tattha pācīna-pāsāde, mayā nivasatā satā,
1413. ramma-(?)sallekha-sākhalya-sīlādi-guṇa-sobhinā
ayaŋ Sumatinā sādhu, yācitena kato tato,
1414. devā kālena vassantu, vassaŋ vassavalāhakā;
pālayantu mahīpālā, dhammato sakalaŋ mahiŋ.
1415. Yāva tiṭṭhati lokasmiŋ, Himavā pabbatuttamo
tāva tiṭṭhatu saddhammo, Dhammarājassa Satthuno ti.

ITI ABHIDHAMMĀVATĀRO NĀMA GANTHO SAMATTO.

URAGAPURA-NIVĀSIKENA ĀCARIYENA BHADANTA-BUDDHADATTENA KATO ABHIDHAMMĀVATĀRO NĀMĀYAN.

[1] Khandhadāsena.

APPENDIX I.

AMHĀKAŊ VIÑÑĀPANE NIDDIṬṬHA-GĀTHĀDĪNAŊ GAṆṬHIPADAVAṆṆANĀ.

" Yo Buddhaghosācariyāsabhena " iccādigāthāya (p. x) :
Yo thero viññūhi pasaŋsitena Buddhaghosācariyena pi suṭṭhu pasattho, so mahākavī Mahāvihāravaŋsasaṅkhāte Theriyavaŋse padīpasadiso Buddhadattācariyanāmo (Vinayavinicchayaŋ akāsī ti sambandho).

Vinayavinicchaya-nigamane vuttānaŋ " Seṭṭhassā " ti (p. xiii) ādīnaŋ gāthānaŋ gaṇṭhipadāni tassa ṭīkāyaŋ vuttanayena sandassessāmi :

> " *Seṭṭhassā* ti dhanadhaññavatthālaṅkārādi-upabhogasampattiyā ceva gāmarājadhāni-khettavatthanadītalākārāmādi-sampattiyā ca pasatthatarassa. *Nābhibhūte* ti majjhavattitāya nābhisadise. *Nirākule* ti majjhavattitāy' eva . . . vilopādi-ākularahite. Sabbassa pana lokassa rāmaṇeyyake (?) piṇḍite viya, Bhūtamaṅgala-gāme ti sambandho. Kāveriyā jalaŋ Kāveri-jalaŋ, Kāverijalassa sampāto pavattanaŋ ; Kaverijalasampātena parisamantato pūtaŋ (suddhaŋ ?) pavattitaŋ mahītalaŋ etassā ti Kāveri . . . talaŋ, tasmiŋ. *Iddhe* ti nānāsampattiyā samiddhe. *Sabbaṅgasampanne* ti sabba-sukhopakaraṇūpasampanne. *Maṅgale* ti janānaŋ iddhivuddhi - kāraṇabhūte. *Bhūtamaṅgale* ti evaŋnāmake gāme. *Pavaro* ti kulācalacakka-bhagindabhogavaḷaya - sīdantasāgarādi - ākāro etāsan ti pavarā ; pākārā ca parikhā ca pākāra-parikhā ; pavarākārā ca tā pākāra-parikhā cā ti pava . . . khā ; tāhi parivārito ; tasmiŋ.

Tīrassa anto *tīranto* ; tīram eva vā anto tīranto ; pokkharaṇī - sobbha - udakāvāṭādīnaŋ kūlappadeso. Tīrante ruhiŋsu jāyiŋsū ti tīrantaruhā[1] tarūnaŋ rājāno tarurajāno ; tīrantarubbhavā ca te taruräjāno cā ti tīrantarubbhavātīra-tarurājāno ; tehi virājito ti *tīranta- . . . virājito*, tasmiŋ. Tīrantaruha-Vānīra-tarurājivirājite ti vā pāṭho, tīrantaruhānaŋ Vānīratarūnaŋ Vetasa-rukkhānaŋ (?) rājīhi pantīhi patimaṇḍito ti attho. Dijānaŋ gaṇā dijagaṇā, nānā ca te dijagaṇā cā ti *nānādijagaṇā ;* te tato tato āgantvā ramanti etthāti nānā . . . rāmo, tasmiŋ. Nānā aneke ārāmā pupphaphalārāmā nānārāmā, tehi manoramo nānārāmamanoramo, tasmiŋ. Cāru ca te paṅkajā cā ti *cārupaṅkajā*. Suṇdaro madhuro raso assā ti surasaŋ, surasaŋ ca taŋ udakañ cā ti *surasodakaŋ*. Visesena citrā ti vicitrā, vicitrā ca te vipulā cā ti *vicitravipulā* (vici . . . lā ca te maṇḍapā cā ti vi . . . pā), atisayena uggatā accuggatā, accuggatā ca te varamaṇḍapā cāti ac . . . pā ; gāthābandhavasena vaṇṇalopo.

Dharaṇītalaŋ bhetvā uggatena viya ; kharaŋ pharusaŋ Kelāsasikharaŋ jitvā avahasantena viya thūpena ca upasobhite vihāre ti yojanā. Sammā ussito uggato ti *samussito*, tasmiŋ.

Accutaŋ kenaci anabhibhūtañ ca taŋ vikkantañ cā ti accutavikkantaŋ ; Accutassa Nārāyanassa viya vikkantaŋ etassā ti *Accutavikkanto ;* ko so? rājā, tasmiŋ. Kalambakulaŋ (?) nandayatīti *Kalambakulanandano*. Iminā tassa kulavaŋso nidassito. Kalambhakulavaŋsajāte Accutavikkamanāme Coḷarājini Coḷaraṭṭhaŋ samanusāsante ayaŋ vinicchayo mayā āraddho ceva samāpito cā ti iminā kālaŋ nidasseti."

Anena puññena iccādigāthāya (p. xiv) :

"Vihārasaŋsārabhayā sumutto" ti saŋsāre viharanabhayā suṭṭhu mutto.

A. P. B.

[1] °ubbhavā.

APPENDIX II.

THE following references to the Nikāyas, etc., are all that can as yet be traced. Those that have baffled the tracer are also catalogued in the hope that others may be more successful. The "Porāṇā" or Singhalese Commentators live, alas! only in the works of Buddhaghosa and Dhammapāla, who often quote gāthā's from them.

Verse 656 (p. 66) is in the *Atthasālinī* (p. 307) ascribed to Sāriputta Mahāthera, but, like others similarly ascribed in *Milinda*, has not been included in the Canon.

Page 26, *l.* 17, refers to *Vibhaṅga*, p. 291.
" 43, *ver*. 302, quoted from *Majjhima* i, 295.
" 53, *ver*. 460, refers to the *Paṭṭhāna*.
" 72, *l.* 7 f., quoted from *Sutta-nipāta*, *ver*. 541.
" 72, *l.* 8 f., quoted from the *Paṭṭhāna*.
" 79, last 3 lines, quoted from *Saŋyutta* iv, 251, 261.
" 80, *ll.* 4, 5, quoted from *Saŋyutta* iv, 252.
" 81, *l.* 10 f., quoted from *Dīgha* iii, 275; cf. *Iti-vuttaka*, § 72.
" 81, *l.* 20, quoted from *Saŋyutta* i, 128 (suphussitaŋ).
" 81, *l.* 21, quoted from *Iti-vuttaka*, § 43.
" 83, *l*, 5 f, quoted from *Dhamma-saṅgaṇi*, § 1306.
" 87, *ver*. 779, quoted from ?.
" 87, *ver*. 780, quoted from, ?.
" 87, *ver*. 781, quoted from *Saŋyutta* iii, 26.
" 87, *ver*. 782, quoted from ?.
" 87, *ver*. 783, quoted from *Saŋyutta* ii, 185.

Page 87, *ver.* 784, quoted from *Dhammapada*, 97.
,, 88, *vers.* 785, 786, quoted from *Saṃyutta* i, 135.
,, 88, *l.* 9 f, cf. *Kathā-vatthu Comy.*, p. 34.
,, 89, *ver.* 799, quoted from ?.
,, 114, *ver.* 1210, quoted from *Saṃyutta* i, 135.
,, 114, *vers.* 1213, 1215, quoted from "Porāṇā."
,, 118, *ver.* 1247-57, quoted from "Porāṇā."
,, 131, *l.* 7 from bottom, quoted from ?.
,, 132, *after* 1383, quoted from *Vibhaṅga*, 328.

C. A. F. Rh. D.

SOME PARALLEL PASSAGES.

Verses 591-620 with *Sammoha-vinodanī*, p. 140, Br. ed.
,, 884-7 with *Visuddhi-Magga*, p. 94.[1]
,, 1106 with *Visuddhi-Magga*, p. 334.
,, 1213-15 with *Visuddhi-Magga*, p. 466.
,, 1222 f, with *Visuddhi-Magga*, p. 466.
,, 1316 f, with *Visuddhi-Magga*, p. 528.
,, 1374 with *Visuddhi-Magga*, p. 536.
Nibbānaniddesa with *Visuddhi-Magga*, p. 394.

A. P. B.

[1] New Singhalese edition, ed. A. P. Buddhadatta.

II.

RŪPĀRŪPAVIBHĀGA.

(ABHIDHAMMASANGAHA-GANTHA.)

CONTENTS.

PAGE

Editor's Preface - - - - - - 147

I.

Rūpavibhāga - - - - - - - 149

II.

Arūpavibhāga.

1. Cittavibhāga - - - - - - 151
2. Cetasikavibhāga - - - - - - 157
3. Cetasikasampayoga - - - - - 159

VIÑÑĀPANAŊ.

RŪPĀRŪPAVIBHĀGO nāmāyaŋ Abhidhamma-saṅgahagantho Bhadanta-Buddhadattācariyena viracito ādhunikānaŋ anuggahāya. So panāyaŋ adhunā apākaṭabhāvam patto, puttikāyo pi 'ssa dullabhatarā jātā. Great Britain-mahārajje Pāli Text Society nāmāya samitiyaŋ kiccādhikāriniyā Mrs. Rhys Davids nāmāya bhavantiyā ajjhesito panāhaŋ mama santike vijjamānaŋ ekam eva potthakaŋ oloketvā yathāsattiyā parisodhetvā Roman-akkharehi alikhiŋ. Taŋ pana mayā Rangoonnagare Bernard Free Library potthakālayato likhitvā ānītaŋ hoti.

Imassa parisodhane yaŋ kiñci ṭīkaŋ vā atthavaṇṇanaŋ vā na labhiŋ, tathā aññaŋ puttikaŋ vā. Aññaŋ puttikaŋ pariyesitum pi amhehi okāso na laddho, yena sā bhavantī atisīghataram eva likhitvā pesethā ti āyācanaŋ kari. Tasmā ekaccesu ṭhānesu katipayā avisuddhaṭṭhānā saŋvijjanti.

Likhitam idam mayā Ambalaṅgoḍa-nagare Aggārāma-vihāre vasantena Buddhadattena bhikkhunā 2458-me Buddhavasse Māghamāsassa kāḷa-pakkha-sattamiyan ti.—*February* 6, 1915.

RŪPĀRŪPAVIBHĀGA

NAMO TASSA BHAGAVATO ARAHATO SAMMĀSAM-BUDDHASSA.

Rūpārūpaviduŋ Buddhaŋ, rūpārūpātigaŋ muniŋ,
namassitvā pavakkhāmi, Rūpārūpavibhāgataŋ.

I. RŪPAVIBHĀGA.

Rūpārūpavibhāgan[1] ti ettha tāva *rūpan* ti paṭhavīdhātu āpodhātu tejodhātu vāyodhātu, cakkhudhātu sotadhātu ghāṇadhātu jivhādhātu kāyadhātu rūpadhātu saddadhātu gandhadhātu rasadhātu phoṭṭhabbadhātu, itthindriyaŋ purisindriyaŋ jīvitindriyaŋ, hadayavatthu, ākāsadhātu, kāyaviññatti vacīviññatti, rūpassa lahutā, rūpassa mudutā, rūpassa kammaññatā; rūpassa upacayo, rūpassa santati, rūpassa jaratā, rūpassa aniccatā; kabaliṅkāro āharo ceti evaŋ aṭṭhavīsatividhesu rūpesu ādito (paṭṭhāya ?) catubbidhaŋ rūpaŋ *bhūtarūpaŋ* nāma; sesaŋ *upādārūpaŋ* nāma. Cakkhudhātādipañcavidhaŋ *ajjhattikarūpaŋ* nāma; sesaŋ *bāhirarūpaŋ* nāma. Vaṇṇo gandho raso ojā cattāro mahābhūtā ti aṭṭhavidham pi *avinibbhogarūpaŋ*; sesaŋ *vinibbhogarūpaŋ* nāma. Cakkhudhātādi-pañcavidhaŋ hadayavatthu ca *vatthurūpaŋ* nāma; itaraŋ *avatthukaŋ* nāma. Tīṇ' indriyāni cakkhādīni pañceti aṭṭhavidham pi *indriyarūpaŋ* nāma; itaraŋ *anindriyarūpaŋ* nāma. Ṭhapetvā āpodhātuŋ ādito

[1] Rūpārūpavibhāgataŋ (?).

paṭṭhāya dvādasavidhaŋ *oḷārikarūpaŋ* nāma; itaraŋ *sukhumarūpaŋ* nāma. Oḷārikarūpam eva *santike rūpaŋ* nāma. Sukhumarūpaŋ *dūre rūpaŋ* nāma. Sakammajarūpaŋ[1] *upādinnaŋ*; sesam *anupādinnaŋ* nāma. Rūpāyatanam ev' ekaŋ *sanidassanaŋ*; itaraŋ *anidassanaŋ*. Oḷārikaŋ *sappaṭighaŋ*; itaraŋ *appaṭighaŋ*.

Aṭṭhindriyāni hadayavatthu ca kammajān' eva. Kāyaviññatti vacīviññatti ca cittajān' eva. Saddo utu-cittehi jāyati. Lahutā mudutā kammaññatā ca utu-cittāhārehi jāyanti. Jāti-jarā-maraṇāni kira na kehici samuṭṭhahanti. Upacaya-santatiyo (catūhi?)[2] jāyantīti vuccanti. Sesāni nava rūpāni utu-cittāhāra-kammehi jāyanti.

Ādito paṭṭhāya sattarasa, āhāro cāti aṭṭhārasavidham pi *rūparūpaŋ* nāma.[3] Kāyaviññattiādikaŋ pañcavidham pi *rūpavikāro*[4] nāma. Ākāsadhātu kira *rūpaparicchedo* nāma. Jāti-jarā-maraṇāni tīṇi *lakkhaṇarūpāni*[5] nāma.

Sabbāni pan' etāni rūpāni Kāmaloke anūnāni labbhanti saŋsedajānañ ceva opapātikānañ ca. Aṇḍaja-jalābujānaŋ pana itthi-purisānaŋ paṭisandhikāle kāyadasaka-bhāvadasaka-vatthudasakavasena tīṇi dasakāni pātubhavanti. Napuŋsakassa pana bhāvadasakaŋ natthi, tathā paṭhamakappikānaŋ. Tesaŋ pana pavattikāle kamena cakkhudasaka-sotadasaka-ghāṇadasaka-jivhādasakāni pātubhavanti.

Tesu avinibbhoga-rūpānañ ceva kāyindriya-jīvitindriyānañ ca vasena kāyadasakaŋ veditabbaŋ. Evaŋ sesa-dasakāni pi yojetvā veditabbāni.

Rūpaloke pana ghāṇa-jivhā-kāya-gandha-rasa-phoṭṭhabbāni ceva itthindriya-purisindriyāni ca na labbhanti. Asaññīnaŋ pana cakkhu-sota-vatthu-saddāni pi na labbhanti. Arūpaloke pana rūpam eva natthi. (Na arūpakasattānaŋ paṭisandhikāle na saddo viyāti (?).

Rūpavibhāgo niṭṭhito.

[1] kammajarūpaŋ (?). [2] na kehici (?). [3] rūpaŋ vikāro.
[4] Cf. *Compendium of Philosophy*, p. 156, n. 7; and the whole of Part VI. for this Vibhāga. (C. Rh. D.)
[5] lakkhaṇarūpaŋ (?).

II. ARŪPAVIBHĀGA.

1. CITTAVIBHĀGA.

ARŪPAŊ pana citta - cetasika - nibbānavasena tividhaŋ. Tattha cittaŋ tāva saṅkhepena paṭisandhi-bhavaṅgāvajjana-dassanādi-sampaṭicchana-santīraṇavotthapana-javana-tadālambaṇa-cuti-vasena dasadhā ṭhitaŋ. Vitthārena pana e k ū n a n a v u t i-vidhaŋ hoti. Kathaŋ?

1. Somanassa-sahagataŋ ñāṇasampayuttaŋ asaṅkhārikam ekaŋ. 2. Somanassa-sahagataŋ ñāṇasampayuttaŋ sasaṅkhārikam ekaŋ. 3. Somanassa-sahagataŋ ñāṇavippayuttaŋ asaṅkhārikam ekaŋ. 4. Somanassa-sahagataŋ ñāṇavippayuttaŋ sasaṅkhārikam ekaŋ. 5. Upekkhā-sahagataŋ ñāṇasampayuttaŋ asaṅkhārikam ekaŋ. 6. Upekkhā-sahagataŋ ñāṇasampayuttaŋ sasaṅkhārikam ekaŋ. 7. Upekkhā-sahagataŋ ñāṇavippayuttaŋ asaṅkhārikam ekaŋ. 8. Upekkhā-sahagataŋ ñāṇavippayuttaŋ sasaṅkhārikam ekan ti imāni aṭṭha kāmāvacara-kusalacittāni nāma.

Te hadayaŋ nissāya vā anissāya vā manoviññāṇadhātāvajjanānantaraŋ rūpaŋ vā saddaŋ vā gandhaŋ vā rasaŋ vā phoṭṭhabbaŋ vā dhammaŋ vā ālambitvā dāna-sīla-bhāvanādīsu aññataramayāni hutvā uppajjanti.

1. Vitakka-vicāra-pīti-sukha-cittekaggatā-sahitaŋ paṭhamajjhāna-kusalacittaŋ. 2. Vicāra-pīti-sukha-cittekaggatā-sahitaŋ dutiyajjhāna - kusalacittaŋ. 3. Pīti - sukha - cittekaggatā-sahitaŋ tatiyajjhāna-kusalacittaŋ. 4. Sukhekaggatā-sahitaŋ catutthajjhāna-kusalacittaŋ. 5. Upekkhekaggatā-sahitaŋ pañcamajjhāna-kusalacittañ ceti imāni pañca rūpāvacara-kusalacittāni nāma. Ekantena hadayaŋ nissāy' eva yathārahaŋ ñāṇasampayutta-kusalānantaraŋ bhāvanā-

mayān' eva hutvā paṭhavīkasiṇādikaŋ ālambitvā uppajjanti. Pañcamaŋ pana chaḷārammaṇaŋ hoti.

1. Ākāsānañcāyatana-samāpatti-kusalacittaŋ. 2. Viññāṇañcāyatanasamāpatti-kusalacittaŋ. 3. Ākiñcaññāyatanasamāpatti - kusalacittaŋ. 4. Nevasaññānāsaññāyatanasamāpatti-kusalacittañ ceti imāni cattāri arūpāvacara-kusalacittāni nāma. Hadayaŋ nissāya vā anissāya vā upekkhāsahagata-ñāṇasampayutta-kusalānantaraŋ bhāvanāmayān' eva hutvā yathānurūpaŋ kasiṇugghāṭimākāsañ ca paṭhamāruppaviññāṇañ ca natthibhāvañ ca ākiñcaññāyatanañ ca ālambitvā uppajjanti.

1. Diṭṭhi-vicikicchā-samugghātikaŋ sotāpattimaggacittaŋ. 2. Kāmarāga-vyāpādānaŋ tanukaraŋ sakadāgāmi-maggacittaŋ. 3, Kāmarāga-vyāpādānaŋ samugghātikaŋ anāgāmimaggacittaŋ. 4. Rūparāga - arūparāga - māna - uddhaccāvijjādi-pañcuddhambhāgiyasaŋyojana-samugghātikaŋ arahattamaggacittañ cāti imāni cattāri lokuttara-kusalacittāni nāma.

Imesu catusu lokuttarakusalacittesu paṭhamaŋ hadayaŋ nissāy' eva; itarāni tīṇi nissāya vā anissāya vā yathārahaŋ ñāṇasampayutta-kusalānantaraŋ bhāvanāmayān' eva hutvā avisesena cattāri pi nibbāṇaŋ ālambitvā "suññato vimokkho, animitto vimokkho, appaṇihito vimokkho" ti nāmena uppajjantīti. Imāni cattāri lokuttarakusalacittāni nāma.

Ettāvatā ekavīsati kusalacittāni nāma.

1. Somanassa-sahagataŋ diṭṭhigata-sampayuttaŋ asaṅkhārikaŋ, 2. sasaṅkhārikaŋ. 3. Somanassa - sahagataŋ diṭṭhigata - vippayuttaŋ asaṅkhārikaŋ, 4. sasaṅkhārikaŋ. 5. Upekkhā-sahagataŋ diṭṭhigata-sampayuttaŋ asaṅkhārikaŋ, 6. sasaṅkhārikaŋ. 7. Upekkhā-sahagataŋ diṭṭhigatavippayuttaŋ asaṅkhārikaŋ, 8. sasaṅkhārikan ti imāni aṭṭha lobhasahagatacittāni nāma.

1. Domanassa-sahagataŋ paṭigha-sampayuttaŋ asaṅkhārikaŋ, 2. sasaṅkhārikan ti imāni dve paṭighasampayuttacittāni nāma.

1. Upekkhāsahagataŋ vicikicchā-sampayuttaŋ. 2. Upek-

khāsahagataŋ uddhacca-sampayuttañ ceti imāni dve momūhacittāni nāma.

Imesu pana dvādasa-akusalacittesu dve paṭighacittāni ekantena hadayaŋ nissāya, itarāni nissāya vā anissāya vā, avisesena chasu ārammaṇesu yaŋ vā taŋ vā ālambitvā manoviññāṇadhātāvajjanānantaraŋ uppajjanti.

Niṭṭhitāni dvādasa akusalacittāni.

1. Cakkhāyatanaŋ nissāya iṭṭhasammataŋ rūpāyatanaŋ ālambitvā ālokūpanissayaŋ labhitvā manodhātāvajjanānantaram eva uppajjati kusalavipākaŋ upekkhāsahagataŋ *cakkhuviññāṇaŋ*. 2. Sotāyatanaŋ nissāya iṭṭhasammataŋ saddāyatanaŋ ālambitvā ākāsūpanissayaŋ labhitvā manodhātāvajjanānantaram eva uppajjati kusalavipākaŋ upekkhāsahagataŋ *sotaviññāṇaŋ*. 3. Ghāṇāyatanaŋ nissāya iṭṭhasammataŋ gandhāyatanaŋ ālambitvā vāyodhātūpanissayaŋ labhitvā manodhātāvajjanānantaram eva uppajjati kusalavipākaŋ upekkhāsahagataŋ *ghāṇaviññāṇaŋ*. 4. Jivhāyatanaŋ nissāya iṭṭhasammataŋ rasāyatanaŋ ālambitvā udakūpanissayaŋ labhitvā manodhātāvajjanānantaram eva uppajjati kusalavipākaŋ upekkhāsahagataŋ *jivhāviññāṇaŋ*. 5. Kāyāyatanaŋ nissāya iṭṭhasammataŋ phoṭṭhabbāyatanaŋ ālambitvā paṭhavūpanissayaŋ labhitvā manodhātāvajjanānantaram eva uppajjati kusalavipākaŋ sukhasahagataŋ *kāyaviññāṇaŋ*. 6. Hadayaŋ nissāya pañcannaŋ kusalavipākaviññāṇānam aññatarānantaraŋ tass' ev' ārammaṇaŋ gahetvā uppajjati kusalavipākāhetuka-manodhātu-upekkhāsahagataŋ *sampaṭicchanacittaŋ*. 7. Hadayaŋ nissāya iṭṭhasammatesu chasu ārammaṇesu yaŋ vā taŋ vā ālambitvā kusalavipāka-manodhātu-upekkhāsahagata-sampaṭicchanānantaraŋ vā 'santīraṇan' ti nāmena, javanānantaraŋ vā 'tadārammaṇan' ti nāmena uppajjati kusalavipākāhetuka-manoviññāṇadhātu-somanassasahagataŋ *santīraṇacittaŋ*. 8. Hadayaŋ nissāya iṭṭhasammatesu chasu ārammaṇesu yaŋ vā taŋ vā ālambitvā kusalavipākāhetukamanodhātu - sampaṭicchanānantaraŋ 'santīraṇan' ti nāmena, javanānantaraŋ vā 'tadārammaṇan' ti nāmena,

tadārammaṇānantaraŋ vā 'bhavāṅgan' ti nāmena, bhavaṅgakkhaye vā 'cutī' ti nāmena, cuticittānantaraŋ vā 'paṭisandhī' ti nāmena, paṭisandhānantaraŋ vā 'bhavaṅgan' ti nāmena ca uppajjati kusalavipākāhetuka-manoviññāṇadhātu-upekkhāsahagataŋ *santīraṇacittañ* ceti imāni aṭṭha pi ahetukavipākacittāni nāma.

1. Somanassa-sahagataŋ ñāṇasampayuttaŋ asaṅkhārikaŋ, 2. sasaṅkhārikaŋ. 3. Somanassa-sahagataŋ ñāṇavippayuttaŋ asaṅkhārikaŋ, 4. sasaṅkhārikaŋ. 5. Upekkhāsahagataŋ ñāṇasampayuttaŋ asaṅkhārikaŋ, 6. sasaṅkhārikaŋ. 7. Upekkhāsahagataŋ ñāṇavippayuttaŋ asaṅkhārikaŋ 8. sasaṅkhārikan ti imāni aṭṭha pi kāmāvacara-sahetukavipākacittāni nāma. Ekantena hadayaŋ nissāya iṭṭhasammatesu chasu ārammaṇesu yaŋ vā taŋ vā ālambitvā yathārahaŋ javanānantaraŋ vā 'tadārammaṇan' ti nāmena, tadārammaṇānantaraŋ vā 'bhavaṅgan' ti nāmena, bhavaṅgakkhaye vā 'cutī' ti nāmena, cuticittānantaraŋ vā 'paṭisandhī' ti nāmena, paṭisandhānantaraŋ vā 'bhavaṅgan' ti nāmena uppajjantīti.

Evaŋ ahetukāni aṭṭha, sahetukāni aṭṭhā ti soḷasa kāmāvacara-kusalavipākacittāni samattāni.

1. Vitakka-vicāra-pīti-sukha-cittekaggatā-sahitaŋ paṭhamajjhāna-vipākacittaŋ . . . pe . . . 5. pañcamajjhānavipākacittañ ceti imāni pañca pi rūpāvicara-vipākacittāni nāma. Ekantena hadayaŋ nissāya paṭhavīkasiṇādikaŋ ālambitvā javanānantaraŋ 'bhavaṅgan' ti nāmena, bhavaṅgakkhaye vā 'cutī' ti nāmena, cuticittānantaraŋ vā 'paṭisandhī' ti nāmena, paṭisandhānantaraŋ vā 'bhavaṅgan' ti nāmena uppajjanti.

Ākāsānañcāyatana-vipākacittaŋ . . . pe . . . imāni cattāri arūpāvacara-vipākacittāni nāma. Hadayaŋ anissāya (?) yathānupubbikaŋ[1] kasiṇugghāṭimākāsañ ca, paṭhamāruppaviññāṇañ ca, natthibhāvañ ca, ākiñcaññāyatanañ ca ālambitvā javanānantaraŋ vā 'bhavaṅgan' ti nāmena, bhavaṅ-

[1] yathānupubbaka°.

gakkhaye vā 'cutī' ti nāmena, cuticittānantaraŋ vā 'paṭisandhī' ti nāmena, paṭisandhānantaraŋ vā 'bhavaṅgan' ti nāmena uppajjanti.

Sotāpatti-phalacittaŋ . . . pe . . . Arahatta-phalacittañ ceti imesu catusu lokuttara-phalacittesu sotāpatti-phalacittaŋ tāva maggānantaraŋ jāyamānaŋ ekantena hadayaŋ nissāya, itarāni tīṇi pi nissāya vā anissāya vā, avisesena cattāri pi nibbāṇam ālambitvā, paṭhamuppattiyaŋ maggānantaram eva 'suññato vimokkho, animitto vimokkho, appaṇihito vimokkho' ti nāmena uppajjantīti. Samattāni cattāri pi lokuttara-phalacittāni nāma.

1. Cakkhāyatanaŋ nissāya aniṭṭhasammataŋ rūpāyatanaŋ ālambitvā ālokūpanissayaŋ labhitvā manodhātāvajjanānantaram eva uppajjati akusalavipākaŋ upekkhāsahagataŋ *cakkhuviññāṇaŋ*. 2. Sotāyatanaŋ nissāya aniṭṭhasammataŋ saddāyatanaŋ ālambitvā ākāsūpanissayaŋ labhitvā manodhātāvajjanānantaram eva uppajjati akusalavipākaŋ upekkhāsahagataŋ *sotaviññāṇaŋ*. 3. Ghāṇāyatanaŋ nissāya aniṭṭhasammataŋ gandhāyatanaŋ ālambitvā vātūpanissayaŋ labhitvā manodhātāvajjanānantaram eva uppajjati akusalavipākaŋ upekkhāsahagataŋ *ghāṇaviññāṇaŋ*. 4. Jivhāyatanaŋ nissāya aniṭṭhasammataŋ rasāyatanaŋ ālambitvā udakūpanissayaŋ labhitvā manodhātāvajjanānantaram eva uppajjati akusalavipākaŋ upekkhāsahagataŋ *jivhāviññāṇaŋ*. 5. Kāyāyatanaŋ nissāya aniṭṭhasammataŋ phoṭṭhabbāyatanaŋ ālambitvā paṭhavūpanissayaŋ labhitvāmanodhātāvajjanānantaram eva uppajjati akusalavipākaŋ dukkhasahagataŋ *kāyaviññaṇaŋ*. 6. Hadayaŋ nissāya pañcannaŋ akusalavipākaviññāṇānaŋ aññatarānantaraŋ tass' ev' ārammaṇaŋ gahetvā uppajjati akusalavipākāhetuka-manodhātu-upekkhāsahagataŋ *sampaṭicchanacittaŋ*. 7. Hadayaŋ nissāya aniṭṭhasammatesu chasu ārammaṇesu yaŋ vā taŋ vā ālambitvā akusalavipākāhetuka-manodhātu-sampaticchanānantaraŋ vā 'santīraṇan' ti nāmena, javanānantaraŋ vā 'tadārammaṇan' ti nāmena, tadārammaṇānantaraŋ va 'bha-

vaṅgan ' ti nāmena, bhavaṅgakkhaye vā ' cutī ' ti nāmena, cuticittānantaraŋ vā ' paṭisandhī ' ti nāmena, paṭisandhānantaraŋ vā ' bhavaṅgan ' ti nāmena uppajjati akusalavipākāhetuka-manoviññāṇadhātu-upekkhāsahagata-*santīraṇañ* ceti imāni satta pi akusalavipākacittāni nāma.

Evaŋ sabbathā pi c h a t t i ŋ s a vipākacittāni nāma.

1. Upekkhāsahagatāhetuka-kriyāmanodhātu-*pañcadvārāvajjanacittaŋ* hadayaŋ nissāya bhavaṅgānantaraŋ pañcasu ārammaṇesu yaŋ vā taŋ vā ālambitvā pañcannaŋ viññāṇānaŋ purecārikaŋ hutvā uppajjati. 2. *Kriyāhetuka-manoviññāṇadhātu-somanassasahagatacittaŋ* ekantena hadayaŋ nissāy' eva manodvāre[1] chasu ārammaṇesu yaŋ vā taŋ vā ālambitvā arahato sitaŋ kurumānaŋ manoviññāṇadhātuāvajjanānantaraŋ uppajjati 3. Kriyāhetuka-manoviññāṇadhātu-upekkhāsahagataŋ *āvajjanacittaŋ* hadayaŋ nissāya vā anissāya vā yathārahaŋ bhavaṅgānantaraŋ vā ' āvajjanan ' ti nāmena, santīraṇānantaraŋ vā ' votthapanan ' ti nāmena chasu ārammaṇesu yaŋ vā taŋ vā ālambitvā kāmāvacara-kusalākusalakriyājavanānaŋ purecārikaŋ hutvā uppajjati. Imāni tīṇi pi ahetukakriyācittāni nāma.

Somanassasahagataŋ ñāṇasampayuttaŋ asaṅkhārikaŋ sasaṅkhārikaŋ kriyācittaŋ. Somanassasahagataŋ ñāṇavippayuttaŋ asaṅkhārikaŋ sasaṅkhārikaŋ kriyācittaŋ. Upekkhāsahagataŋ ñāṇasampayuttaŋ asaṅkhārikaŋ sasaṅkhārikaŋ kriyācittaŋ. Upekkhāsahagataŋ ñāṇavippayuttaŋ asaṅkhārikaŋ sasaṅkhārikaŋ kriyācittañ ceti imāni aṭṭha pi sahetuka-kriyācittāni nāma. Hadayaŋ nissāya vā anissāya vā chasu ārammaṇesu yaŋ vā taŋ vā ālambitvā manoviññāṇadhātāvajjanānantaraŋ uppajjanti. Evaŋ ahetukāni tīṇi sahetukāni aṭṭhā ti ekādasa kāmāvacara-kriyācittāni samattāni.

[1] manodvāresu.

1. Vitakka-vicāra-pīti-sukhekaggatā-sahitaŋ paṭhamajjhānakriyācittaŋ. 2. Vicāra-pīti-sukhekaggatā-sahitaŋ dutiyajjhānakriyācittaŋ. 3. Pīti-sukhekaggatā-sahitaŋ tatiyajjhānakriyācittaŋ. 4. Sukhekaggatā-sahitaŋ catutthajjhānakriyācittaŋ. 5. Upekkhekaggatā-sahitaŋ pañcamajjhānakriyācittañ ceti imāni pañca pi rūpāvacarakriyācittāni nāma. Ekantena hadayaŋ nissāya yathārahaŋ ñāṇasampayutta-kriyācittānantaraŋ paṭhavīkasiṇādikaŋ ālambitvā uppajjanti. Pañcamaŋ pana chaḷārammaṇam pi hoti.

1. Ākāsānañcāyatanasamāpatti-kriyācittaŋ. 2. Viññāṇañcāyatanasamāpatti-kriyācittaŋ. 3. Ākiñcaññāyatanasamāpatti-kriyācittaŋ. 4. Nevasaññānāsaññāyatanasamāpatti-kriyācittāñ ceti imāni cattāri pi arūpāvacara-kriyācittāni nāma. Hadayaŋ nissāya vā anissāya vā upekkhāsahagata-ñāṇasampayutta-kriyācittānantaraŋ yathānupubbikaŋ kasiṇugghāṭimākāsañ ca paṭhamāruppaviññāṇañ ca natthibhāvañ ca ākiñcaññāyatanañ ca ālambitvā uppajjanti. Samattāni cattāri arūpāvacarakriyācittāni.

Ettāvatā ekavīsati kusalacittāni, dvādasa akusalacittāni, chattiŋsa vipākacittāni, vīsati kriyācittāni ceti ekūnanavuti cittāni.

2. CETASIKAVIBHĀGA.

Cetasikā pana dvepaññāsa honti. Kathaŋ? Phasso vedanā saññā cetanā ekaggatā jīvitindriyaŋ manasikāro ceti satt' ime cetasikā *sabbacitta-sādhāraṇā* nāma.

Saddhindriyaŋ satindriyaŋ paññindriyaŋ hiribalaŋ ottappabalaŋ alobho adoso kāyapassaddhi cittapassaddhi kāyalahutā cittalahutā kāyamudutā cittamudutā kāyakammaññatā cittakammaññatā kāyapāguññatā cittapāguññatā kayujjukatā cittujjukatā tatramajjhattatā ceti ime vīsati cetasikā akusalacittesu ceva ahetukacittesu cāti samatiŋsacittesu nuppajjant' eva. Paññā pana dvādasasu ñāṇavippayuttesu pi na labbhati, tasmā dvācattāḷisacittesu nuppajjati.

Karuṇā-muditā pana pañcamajjhāna-vajjita-rūpāvacaracittesu, somanassasahagata-kāmāvacara-kusalacittesu, sahetuka-somanassasahagata-kriyācittesu cāti samavīsati-cittesu kadāci uppajjanti visuŋ visuŋ.

Sammāvācā sammākammanto sammā-ājīvo ca lokuttaracittesu uppajjant' eva. Lokiyacittesu pana kāmāvacarakusalacittesu yeva kadāci nānā hutvā uppajjanti.

Vitakko vicāro pīti viriyindriyaŋ chando adhimokkho ceti chasu pakiṇṇakacetasikesu vitakka-vicārā tāva dvipañcaviññāṇesu ceva uparimesu tīsu rūpāvacaracittesu ca sabbārūpacittesu cāti ekatiŋsacittesu nuppajjanti. Pīti pana domanassupekkhāsahagata-cittesu ceva kāyaviññāṇesu ca catutthajjhāna-manodvārāvajjanacittesu cāti catupaññāsacittesu nuppajjati. Viriyaŋ ahetukavipākesu ceva manodhātāvajjanesu cāti soḷasacittesu nuppajjati. Chando dvipañcaviññāṇa-manodhātuttika-santīraṇa-hasana-voṭṭhabbānaŋ vasena aṭṭhārasasu ahetukacittesu ceva dvīsu momūhacittesu cāti samavīsaticittesu nuppajjati. Adhimokkho dvipañcaviññāṇesu ceva vicikicchācitte cāti ekādasasu cittesu nuppajjati.

Kusalacetasikā niṭṭhitā.

Ime[1] ekantena akusalacetasikā veditabbā: moho ahirikaŋ anottappaŋ uddhaccan ti cattāro cetasikā sabbākusalasādhāraṇā. Lobho aṭṭhasu lobhasahagatacittesu yeva uppajjati. Diṭṭhi catusu diṭṭhigatasampayuttacittesu yeva uppajjati. Māno kadāci catusu diṭṭhigatavippayuttesu yeva uppajjati. Thīna-middhaŋ pañcasu sasaṅkhārikacittesu yeva uppajjati. Doso dvīsu paṭighacittesu yeva uppajjati. Issā-macchera-kukkuccāni dvīsu domanassasahagatacittesu yeva kadāci uppajjanti visuŋ visuŋ. Vicikicchā vicikicchāsahagate yeva uppajjati. Ime cuddasa cetasikā ekantena akusalā yevāti.

Evaŋ sabbathā pi saṅkhepena dvepaññāsa cetasikā veditabbā ti.

[1] Imāni.

3. CETASIKASAMPAYOGA.

Dvipañcaviññāṇesu satt' eva cetasikā bhavanti. Manodhātuttikāhetukapaṭisandhiyugalesu dasa. Somanassasantīraṇa-votthapanesu ekādasa. Hasanacitte dvādasa.

Akusalesu momūhacittesu dvīsu paṇṇarasa. Pañcamasattama-navamesu aṭṭhārasa. Paṭhama-tatiyesu ekūnavīsati. Chaṭṭhama-dasamesu vīsati. Dutiya-catutthesu pana cittesu ekavīsati.

Rūpāvacara-pañcamesu arūpesu ca tiŋsati. Upekkhāsahagata-ñāṇavippayuttacittesu vipāka-kriyācittesu ceva catutthajjhāne ca ekatiŋsati. Upekkhāsahagata-ñāṇasampayutta-vipākakriyāsu ceva upekkhāsahagata-ñāṇavippayutta-kusale ca somanassasahagata-ñāṇavippayutta-vipāke ca tatiyajjhāne ca dvattiŋsa. Somanassasahagata-ñāṇavippayutta - vipākakusalakriyāsu ceva upekkhāsahagata-ñāṇasampayutta - kusale ca somanassasahagata - ñāṇasampayutta-vīpāke ca dutiyajjhāne ca tettiŋsa. Somanassasahagata - ñāṇasampayutta - kusalakriyāsu ceva paṭhamajjhāne ca catuttiŋsa.

Appamaññā-viratiyo pana ekato jāyanti. Lokuttaracittesu pana chattiŋsa cetasikā bhavanti.

Accutaŋ amataŋ khemaŋ, niccaŋ santaŋ asaṅkhataŋ.
vāṇātīto Tathāgato, *nibbāṇan* ti pakittayī.

Anena puññena tu Buddhadatto,
vihāra-saŋsārabhayā sumutto,
mahāmahaŋ rāgavinodanaŋ sivaŋ
anāsavaŋ sevatu khippam evāti.

RŪPĀRŪPAVIBHĀGO NIṬṬHITO.

INDEX

BY A. M. DIBBEN, REVISED BY C. A. F. RHYS DAVIDS

akkhāti, 33, 73; akkhāta, 66, 116
akkhi: °kūpa, 65; °loma, 65
agati, 130
aggi, 69, 118; dāv°, 25
aṅkura, 51, 85, 116
aṅga, 92, 94, 96 *f.*, 103; aṭṭh°, 104, 126; jhāna°, 31, 91, 97 *f.*; magga°, 31; sant°, 97; sabb°, 138: °dubbalā, 98; °sambhāra, 88; °atikkama, 103
aṅgaṇa: an°, 104; nir°, 49
aṅgin, 96
aṅgika, tiv°, 30
aṅgula, 92, 105
aṅguliveṭhaka, 66
accanta, 50, 82, 88
accāraddha, 95
accāsanna, na°, 92
accha, 83
aja-pada, 66
ajjava, 20
ajjhatta, 97, 108 *f.*, 113
ajjhattika, 75, 149
añjana, tel°, 23
añña, 72, 73, 83, 85, 110, 124 *f.*; aññato, 63; aññaŋ aññasmin, 74; an°, 87; nāmato, &c., 114; aññamañña, 16, 43, 71, 74 *f.*, 114 *f.*, 118, 134 *f.*
aññatta, an°, 85 *f.*
aññoñña, 115
-aṭṭhaka, 52; tatra°, 92
aṭṭhimiñja, 116
aṇḍaja, 61, 77, 150
aṇṇava, 115
atikkamati, 107; atikkamana, 100; aṅga°, 103
atidūra, na°, 92
atīta, 57, 61 *f.*, 100, 108, 109 *f.*, 116, 118, 136
attan, 18, 27, 39, 69, 70, 79, 81, 85, 86, 109 *f.*, 113 *f.*, 130, 135, 136; °gārava, 19; °bhāva, 117; an°, 127, 129 *f.*
attha: °sādhaka, 107, 117
atthaka: nir°, 85; sa°, 85
atthi, °kata, 20. *See* natthi
addhan, 67, 72, 109, 110, 116 *f.*
addhāna, 89, 109
adhikatara, 94
adhigacchati, 98 *f.*
adhigama, -attha, 97 *f.*; °upāya, 82
adhiṭṭhāti, 104
adhiṭṭhāna, 96, 105
adhipati, 59, 134 *f.*; sa°, 11
adhippavatti, 96
adhippāya, 69, 70, 85, 86, 88
adhippeta, 21
adhimokkha, 16 *f.*, 23, 26 *f.*, 29 *f.*, 158
adhivacana, 19, 20
adhobhāgin, 129
ana, 107
ananta, 82
anantara, 9, 51, 53, 58, 76, 80, 105, 117, 124 *f.*, 134 *f.*,

155; rūpa°, 79; javana°, 84; tad°, 112
anamatagga, °saŋsāra, 126
anavajja, 2
anāgata, 107, 108, 109, 111
anāgāmin, 40, 45, 128
anītika, 82
anukūla, 19, 71, 90; °ka, 90
anukkama, 107
anugata, 10
anutāpa, pacchā°, 24
anudhammatā, 97
anunaya, 129, 130
anupassati, 66, 102, 116, 123
anupassanā, 120
anupālaka, 116
anupāleti, 19
anupubba, 51 *f*., 58, 93, 106
anuppatta, 79, 128
anuppabandha, 71
anubandhati, 57, 58, 126
anumajjana, 18
anuyoga, 104
anuloma, 95, 105, 106, 124, 126; °avasāna, 125
anulomatta, 95
anurūpa, 78, 96
anusañcarana, 18
anusaya, 129, 130, 131
anusāra, 41
anusevati, 62
anusocana, katākata°, 24
anussati, 106
anussahita, 6
anta: an°, 101; °karo, 127; °dvaya, 115; °kiriyā, 88
antara, 105, 112, 125, 137
antaradhāyati, 107
antarahita, 107
antogata, 107
andhakāra, 111, 132
andhajjana, 54
apagama, 71; tass°, 102
apara, 37, 72, 117, 126
aparāpariya, 117
apalokita, 82
apasobhati, 138
apāya, 53, 126; °gamanīya, 130
appanā, 90, 94, 95, 101 *f*., 107; °ppatta, 103, 113; °mano, 95; °mānasa, 105
appaṇihita, 11, 152
appamañña, 90, 91
appassuta, 121
appiccha, 21
appeti, 95, 101, 102, 132
abbohārika, 125
abhijjhā, 130, 131
abhijjhāyati, 6
abhiññā, 34, 44, 47, 65, 84, 91, 105, 108, 118; kriyā°, 45; °pādakajjhāna, 104, 106; °citta, 45; °mānasa, 32 *f*., 45 *f*.
abhiññāṇa, 104, 111
abhidhamma, 1, 15, 78; °avatāra, 15, 42, 63, 137; °gata, 35; °naya, 28; °mahaṇṇava-pāra, 48, 107; °mahodadhi, 1, 15
abhidhammika, 54, 95; °bhikkhū, 1, 32
abhinipātatta, 17
abhinipphādeti, 4 *f*.
abhinibbatti, 14, 73, 85
abhinivesa, 18
abhinīhāra, 65; °khama, 106
abhinīharati, 104
abhibhuyya, 103, 125
abhimukha, 95; °bhāva, 9
abhiyoga, 88
abhilakkhitatta, 3
abhilāpa, 83
abhisaṅkhata, 114
abhisaṅkhāra, 63, 114
abhisamaya, 132
abhisameti, 132
arañña, 19
arahaŋ, 33, 38 *f*., 41, 128; -°, 2

arahatta, 80, 128; °phala, 80, 155; °magga, 80, 152
ariya, 36; °dehin, 41; °magga, 113
aruna, 92
alaṅkāra, 89, 104
alika, 44
allīnabhāva, 19
avakaṃsa, 78
avacarayati, 3
avaṭṭhāna, 23
avasāna, 52, 95, 97, 126, 128
avasiṭṭha, 127
avasesa, *passim*; s°, 37 *f.*
avasesatta, 61, 103
avassaṃ, 109
avhaya, khana°, 110
avhāyati, 66
assādo, 121
assāsa, 79

ākappa, 68; paṭhama°, 68
ākara, 1
ākāra, 83 *f.*, 93 *f.*, 98, 135, 138; °vikāra, 69 *f.*, °nānatta, 71
ākāsa, 64, 67, 73, 100 *f.*; kasinugghātim°, 5, 101, 152; °upanissaya, 153; °phuṭṭha, 101. *See* āyatana
ākinna, 138
ākula, 137; an°, 137
āgacchati, 127; sarūpen' āgata, 16, 22 *f.*
āgantuka, 50, 51
āghāta, 19; °vatthu, 25
ācariya, 58, 91
ātapa, 62
ādara, 137
ādāti, 87
ādāna, adinn°, 131
ādāsa, 93
ādi, 89, °kammika, 106; °magga, 126; āditā, āditta, 59
-ādika, 118
ādiccabandhu, 17, 29
ādīnava, 62; diṭṭh'°, 40
ādhāra, 67
ānāpāna, 90, 91
ānika, 33
ānisaṃsa, 126
ānubhāva, 73
āneñja, 61
āpo, °dhātu, 56, 64 *f.*, 72, 85
āpajjana, 80
āpana, 138
āpatti, 80
āpātha, 43, 52, 56, 58
āpeti, 64
ābādha, 25, 89, 100; kāyika°, 27
ābhoga, 103
āmaka, 86
āmalaka, 35
āyatana, cakkh°, etc., 72, 76, 153; ākāsānañc°, 81, 152; ākiñcañña°, 82, 152; °bheda, 77
āyatta, 74; paccay°, 75
āyu, 66
āyūhita, 11, 50, 51, 52
ārakkha, 94
āragga, 120
ārabhati, 47, 121, 127, 128
ārammana, 23, *passim*; sa°, 2, 16; atīta°, 45; abhāva°, 102; iṭṭh°, 26; iṭṭhamajjhatt°, 10; ekantaparitta°, 4; kasina°, 106; kusala°, 46; gahita°, 13; ghaṭṭa°, 58; chal°, 152; diṭṭha-suta, etc., 8, 9; dhamma°, 43; nibbāna°, 47; nimitta°, 104; niyatāniyata°, 8; paññatta°, 47; paritta°, 57, 58, 109; pādaka°, 105; balava°, 7, 9, 33, 34, 50; majjhatta°, 50; rūpa°, 9, 13, 43, 47; vipāka°, 46; sadda°, etc., 9, 43; sabba°, 9, 13; sampayuttadhamma°, 18;

°atikkama, 103; °citta, 35, 49; °ceto, 53; °paccaya, 46, 47; °paṭipādaka, 21; °bheda, 12, 14, 18; °mānasa, 51 *f.*; °vīthi, 10; °vibhāga, 43, 111; °saññita, 50; tad°, 35, 52 *f.*, 152. *See* Ālambana
ārammanatā, 103, 125
ārammaṇātta, 26
āruppa, 36, 43, 47, 90, 91; paṭhama°, 39; °citta, 45; °bodha, 103; °mānasa, 45, 100; °saṅkhātakkhandha, 102; °sambhava, 103
ārogya, 2
ālambana, tad°, 9, 10, 34, 151
ālambati, 62, 88, 151 *f.*
ālaya, an°, 82
āloka, 105 *f.*, 132; °nissaya, 56; °upanissaya, 155
āvacara, *the 3*, 2 *f.*, 7, 10 *f.*, 22, 26 *f.*, 57 *f.*, 60 *f.*; kāma° devānaŋ, 6 *f.*, 37, 78; kāma° puñña, 40, 47; kāma° bhūmi, 43; rūpa° puñña, 46; arūpa° pāka, 46; kāma° saññita, 49; rūpa° jhāna, 101; rūpa° bhāvanā, 99; yoga°, 100, 104, 120 *f.*
āvajjati, 96, 100, 101, 102, 105, 106, 109, 110, 116
āvajjanā, 13, 21, 33 *f.*, 37 *f.*, 41, 54, 56 *f.*, 70, 95 *f.*, 101, 106, 110, 123, 125 *f.*, 135, 151; an°, 126; javan'°, 109
āvajjeti, 93
āvaṭṭa, 123; an°, 125
āvaṭṭeti, āvaṭṭayamāna, 12
āvatti, an°, 127
āvāsa, 89, 94, 129
-āvaha, 112
āvāsa, 89, 94, 129
āviñjana, 67
āvibhavati, 64
āvibhāva, 115
āsana, 92
āsanna, 97, 98, 100, 101, 102, 117; °kārana, 112
āsamupeti, 115
āsaya, 65
āsava, 129, 130, 131; an°, 11, 29, 38, 41, 44, 47, 82, 135
āsā, 81
āsivisa, 24
āsevati, 101, 102, 123
āsevanā, 99, 126, 135, 136
āhata, 93
āhanana, 19; °pariyāhanana, 18
āhāra, 64, 66, 69, 70, 72, 73, 91, 116, 134, 135, 136
āharati (suttaŋ), 67

icchatā, 125, 137
icchati, iṭṭha-sammataŋ, 153
ijjhati, 105, 107
itthi, °liṅga, 68
iddhi, 89; °vidhā, 104, 108; °mānasa, 110; °citta, 110
iddhimaŋ, 110
indakhīla, 21
indu, 70
indriya, 57, 65, 72, 75, 134, 135, 136, 149; cakkhu°, etc., 62, 74; aññātav°, etc., 135; itth°, &c., 64, 68, 74, 76, 135; jīvit°, 13, 29, 68, 74, 76; somanass°, etc., 29; viriy°, 27; samādh°, 30; bāvīsat°, 135; °yoga, 31; °rūpaŋ, 149
iriyāpatha, 33, 94
issā, 23 *f.*, 29 *f.*, 158

īreti, 32, 46, 100, 105
īsaka, 95

ukkaŋsa, 78
ukkhipati, 109

uggacchati, 132
ugganhāti, 15, 91 *f*.
uggaha, 93, 94
ugghāṭeti, 100
ucca, 92
ujju, 92; °kamma, 3
ujjutta, diṭṭh°, 3
ujjhati, 126
uṭṭhahati, 98, 100, 104, 105, 106, 119; uṭṭhitvā, 96
uṇṇanābhi, 55
utu, 43, 66, 72 *f*., 85, 94, 134, 150; °cittāhāra, 76; °niyāma, 54; °bīja-niyāma, 54
uttama, 81, 92, 100, 112; an°, 133
uttara, 48, 49; an°, 40, 80, 89, 104, 121, 128
uttāna, 77
uttāsa, 19
udaka, 18, 19, 103, 120; °upanissaya, 155
udaya, 85, 120*f*.; °bbaya, 123
udīreti, 30 *f*., 57, 74, 75, 110
udeti, 120
uddāna, 2
uddiṭṭha, 16, 95
uddisati, 16
uddha, 40, 118, 124
uddhacca, 20, 25 *f*., 29, 30, 32, 41, 58, 72, 95, 129 *f*., 134, 152
uddhaṭa, 17, 36, 53, 96
uddhambhāgiya, 129
uddharati, 17, 29, 46, 56, 81, 100
unnati, 24
upakāra, 58, 59, 66; kata°, 66
upaklesa, 121, 123
upagacchati, 62, 137
upaghātaka, 117
upacaya, 64, 71, 72, 73, 150
upacāra, 80, 93 *f*., 101, 124, 129; °bhūmi, 107; vaha, 90
upacita, 71
upacchindati, 97; upacchijja, 98, 99
upaccheda, 89
upaṭṭhākāra, 94
upaṭṭhāti, 93, 98, 99
upatthambhaka, 117
upatthambhana, 69, 70
upatthambhiya, 66
upatthambheti, 117
upadhāreti, 80
upadhi, 79
upanidhāya, 84
upanissaya, 80, 115, 134, 135, 136, 137; pakat'°, 134
upanissayatta, 80
upaneti, 126
upapajjati, 74, 117; *and* uppajjati, 16, 22, 24 *f*., 32, 37, 38, 40, 41, 50, 72, 80, 97 *f*., 105 *f*., 120, 121, 124 *f*., 134; nuppajjati, 93; uppanna, 36, 118
upaparikkhati, 42, 80, 88, 137
upapīlaka, 117
upabrūhana, 65
upamā, 103, 115
upayāti, nopayanti, 42
upari, 66; uparūpari, 40, 46
upaladdhi, 61, 99
upalabhati, 118; *passive*, 88; nopalabbhanti, 79; anupalabbhanīya, 79
upasaṅkamati, 89
upasevati, 88
upaharati, 102
upādā, 64, 149
upādāna, 130, 131
upādāya, 11, 83, 119
upādinna, 70, 74, 75, 150
upādinnaka, 70
upādiyati, 26, 43
upāhana, 93
upeti, 52, 61, 115, 119, 133
uppatti, 30, 36, 53, 58 *f*., 72, 77, 120, 155

uppala, 19
uppāda, 40, 78, 82
uppādānakkama, 107
upekkhā, 2, 17, 22, 25 *f.*, 91, 99, 101, 121, 123, 127, 128, 135, 151 *f.*
uppaladalagga, 66
ubbilāvana, 98
ubbega, 19
ubhatobyañjanaka, 10, 68
ummīleti, 93
ummujja, 71
usūyā, 24
ussaketi, 112
ussada, 93
ussāha, 7, 92

ūkāsira, 66
ūna, 21; an°, 150

ekaggatā, 96 *f.*, 157; citt'°, 135, 151
ekatalika, 93
ekadesa, 87
ekanta, 44, 45
ettaka, 83
ettāvatā, 28, 52, 99, 121, 126 *f.*

okāsa, 25, 92, 100, 117, 118; kāla°, 84; laddh°, 25
ogāhati, 127, 128
ogha, 129, 130, 131
ojā, 65, 69, 73
otarati 123
otaraṇa, 126
ottappa, 16, 19, 21, 29, 129 *f.*; an°, 23 *f.*, 29 *f.*, 129 *f.*; nir°, hir°, 30; °balaŋ, 157
odāta, 106
onahana, 24
opapātika, 77, 150
opamma, 55, 56
obhāsa, 19, 121, 122
orasa, 126; °puttatta, 126
orima, 62, 132; °tīraŋ, 132
oḷārika, 75, 77, 113, 130, 150; uḷāra (? oḷārika), 13
oloketi, 92
osadha, 63

kakkhala, 63
kankhā, 53, 116, 117, 118, 119; °vitaraṇa, 116, 119
kannikā, 92
kaṅha, 65
kaṭa, 87, 123, 129, 137, 138; saya°, 87
kataññu, a°, 81
kattabba, 98, 101
kattā, 85 *f.*, 90; °anurodha, 85
kathīyati, 55
kadalī, 120
kapana, 84
kapāla, 100
kappa, 87
kappāsa, 66
kappeti, 33
kabala, 69
kabaliṅkāra, 69, 135; °āhāra, 74, 135
kama, 88; kamato, 70, 103; atik°, 62; ārammaṇak'°, 111; uppādana°, 107; paṭilomak°, 106; yathāk°, 96; vaḍḍhanak°, 96
kamaladala, 19
kampati, 20, 84
kambala, 1
kamma, 19, 96, 49, 51 *f.*, 57, 62 *f.*, 72 *f.*, 78, 83, 89, 111, 116 *f.*, 121, 131, 134 *f.*; ahosi°, 117; kusala°, 12; akusala°, 129; pāpa°, 68; °upanissaya, 60; °ja, 68 *f.*, 72, 75 *f.*, 150; °nimitta, 11, 57, 62, 104; °niyāma, 54; °patha, 130; °sambhava, 66; °sambhūta, 62

kammaṭṭhāna, 90, 91, 92
kammaka, 2
kammaññatā, a°, 71
kammanta, 135
kammāsa, a°, 89
kammika, ādi°, 106
kamyatā: kattu°, 20; ketu°. 24; muñcitu°, 123
kara, 82, 88, 128, 129, 137
karana, 18, 58, 68, 79, 83, 85, 86, 103, 118, 120, 123; a°, 17; nānā°, 94
karunā, 1, 8, 16 *f.*, 21 *f.*, 26 *f.*, 29 *f.*
karoti. *See* kata, kātabba, kāreti, kurumāna
kalāpa, 77, 78, 120
kalyāna, 96, 98, 99, 137; °mitta, 90
kavāṭa, 1
kasina, 4, 90 *f.*, 95; ākāsa°, 91; paṭhavī°, 97 *f.*; °anulomato, 104; °ugghātimākāsa, 5, 101 *f.*, 152; °rūpa, 100
kassaka, 96
kātabba, 54, 88 *f.*, 97 *f.*, 101 *f.*, 106, 125, 137
kāma, 3, 14, 29, 32 *f.*, 36 *f.*, 41, 46, 57, 59, 60, 92, 96, 106, 111, 115 *f.*, 119, 123, 128, 130 *f.*, 137; kāmā, 2, 81; °kriyā, 40; °ghāti, 3; °cchanda, 72, 96, 130 *f.*; °dhātu, 33, 37, 38; °pāka, 38, 46 *f.*; °bhava, 61; °mahāpāka, 45; °mānasa, 50; °rāga, 126, 129 *f.*, 152; °rūpabhava, 36; °loka, 49; °vipāka, 32, 40, 44; °sahagata, 97
anāpajjitu°, 103; apakkāmitu°, 100; ṭhātu°, 95; daṭṭhu°, 66; pattu°, 89, 92, 104; passitu°, 106; bhavetu°, 101, 102
kāmatā, 45; ghāyitu°, 67; daṭṭhu°, 67; sotu°, 67
kāmīyati, 3
kāmeti, 3
kāya, 19, 57, 64, 66, 67, 78, 87, 90, 91, 92, 108, 116, 121, 130, 131; °ujjuka, 16, 20; °kamma, 69; °kammañña, 16, 20; °gahanānusāra, 69; °citta, 20; °duccarita, 16. 23; °duccaritavirati, 20; °dvāra, 69; °pāguññatā, 16, 20, 157, °pasāda, 62, 66, 74; °passaddhi, 16, 19, 29; °mudutā, 16, 20, 157; °lahutā, 16, 157; °lahubhāva, 20; °vatthu, 77; °viññatti, 69, 70; °vipphandana, 69, 70
kāyika, 26, 134
kāra, 21
kāraka, 85, 88, 118, 119; °paṭiveda, 85
kārana, 129; āsanna°, 64
kārunika, 49
kārita, 138
kāreti, 124
kālaka, 105
kāla, 14, 59, 84, 90, 93, 94, 108, 136, 138; bhāvanā°, 16; °antara, 63; °bala, 63
kāliko, 136; ti°, 136
Kāveri, 138
kicca, 9, 33, 64, 66, 132
kicchati, 25
kināti, 21
kittitā, 124
kiriyā, 21, 71, 82; °ābyākata, 27, 134, 135; anta°, 88
kilamati, 25
kiliṭṭha, 92
k[i]lesa, 2 *f.*, 20, 79, 89, 94, 126. 130, 132; anupak'°, 104; °kāma, 3; °khaya, 81; °pahāna, 129, 131

kukkucca, 23 *f*., 29 *f*., 72, 96, 131, 158
kucchita, 24, 66, 109
kuṭila, 20
kutta, 68
kudācana, 125
kumati, 137
kumāra, 19; khattiya°, 84; brāhmaṇa°, 84; yakkha°, 84
kurumāna, 156
kula, 129; garu°, 88; °akula, 138; °putta, 88
kusala, 2, 8, 13, 22, 24, 26, 33, 35, 41, 44, 47, 49, 50 *f*., 56, 59, 68, 79, 82, 85, 97, 117, 135; °cittāni, 152; a°, 2, 8, 33 *f*., 37 *f*., 45 *f*., 57, 59, 85, 113, 117, 130 *f*.; a° cittāni, 152 *f*.; dubbala°, 68; °anugata, 10, 11; °āditā, °āditta, 59
kūṭa, 26
Kelāsa, 138
kevala, 12, 69, 78, 83, 100, 103, 118, 126
koṭi, 118
koṭeti, 92
koṭṭhāsa, °paccaya, 116
kovida, 43; su°, 122
kosalla, 94
kriyā, 3, 28, 32, 33, 37, 38, 40, 41, 44, 45, 46, 59, 113, 132; kāmarūpa°, 47; puñña°, 3; °ābyākata, 12; °citta, 14, 46, 47, 156; °vatthuka, 8; °votthapana, 44 *f*.

khaga, 56
khaṇa, 19, 38, 43, 56, 62, 73, 91, 109, 120, 121, 132; upacārak'°, 94; cittak'°, 95; ekacittak°, 38; gotrabhuk°, 80; cutik°, 106; paṭilābhak'°, 94; paṭisandhi°, 59, 77, 78; °pavatti, 63; phala°, magga°, 80; °vhaya, 110
khaṇḍa, a°, 89
khandha, 19, 62, 88, 110, 113, 114, 120, 121, 126; dukkha°, 78; nāmakkhandhā, 114; pañcak°, 87; rūpa°, 44, 78, 113, 114; viññāṇak'°, 114; vedanāk'°, 113; saṅkhārak'°, 114; saññāk'°, 114
khamana, ak°, 24
khaya, 71, 79, 80, 81, 120; ak°, 80 *f*.; dukkha°, 82; bhavak'°, 128; °matta, 80
khāṇuka, 92
khādati, 115
khipati, 23, 62
khippa, 107, 119
khīṇa, 39, 47; khīṇāsava, 12, 13, 14, 40, 41
khīyati, 19, 80
khīra, 62; °sāmī, 62
khuddaka, 92, 121
khema, 82, 89, 92, 159

gagana, 109
gaja, 10
gaṇa, 1, 50, 138
gaṇḍa, 78
gaṇhāti, 13, 17, 58, 72, 91, 121
gati, 137; dug°, 60; su°, 53, 60; °nimittaka, 57
gantha, 42, 88, 89, 94, 107, 129, 130, 131, 137
gandha, 43, 53, 64, 65, 66, 67, 68, 73, 76, 86
gabbha, 94; gabbhaseyyaka, 77, 78
gambhīratā, 28, 82, 90, 118, 137
garu, 20, 90, 117
gavesati, 53
gavesin, 79
gahana, 23, 129; °gahita, 51, 52; gahita°, 95

gāthā, 121
gāma, 105
-gāmin, 123, 124; a°, 132
gāhaka, 67
gāhin, 88
guṇa, 21, 49, 89, 90, 134, 138
guḷa, 81
guhantara, 92
gelañña, 20; a°, 20
geha, 87
gocara, 12, 34, 43, 45 *f.*, 51, 53, 54, 57, 67, 91, 94, 103, 108 *f.*, 123, 124; a°, 45, 110; iṭṭhamajjhatta°, 52, 53; mahaggata°, 58; hasituppāda°, 44
gotta, 58, 111, 125
gotrabhu, 80, 105, 124 *f.*
Godatta, 95
gopura, 138
gomaya, 118

ghaṭa, 83, 87
ghaṭṭana, 55, 58
ghaṭṭeti, 13, 54, 55, 56
ghāṇa, 37, 38, 64, 66, 67, 78
ghāta, 131
ghāyati, 53
ghora, 126

cakka, ālāta°, 120
cakkavattin, 94
cakkavāla, 100, 105
cakkhu, 9, 50 *f.*, 65 *f.*, 74, 78, 83; āruppa°, 102; paññā°, 79; °pasāda, 56, 66; °roga, 100; °sotā, 39, 104
caṇḍikka, 25
caṇḍa, 19, 30, 93
camma, 70, 92
carita, 90; duc°, 19, 21, 23
carima, a°, 56, 132
cala, 23, 55, 69, 104
calati, 55; cāleti, 70
calanā, 69
cavana, 62
cāga, 134
cāra, 29
cāritta, 89
cāru, 138
citta, 1, 28, 30, 32 *f.*, 35 *f.*, 43 *f.*, 47, 50, 52 *f.*, 55 *f.*, 62, 70, 72, 78, 80 *f.*, 93 *f.*, 97, 99, 100 *f.*, 104 *f.*, 110 *f.*, 113, 117, 121, 124, 126 *f.*, 130 *f.*, 133 *f.*, 151 *f.*; appanā°, 194, 106; abhiññā°, 45, 65; utu°, 76; kusala° (aṭṭha), 2, 27; akusala°, 6 *f.*, 23, 53; kriyā°, 7, 12 *f.*, 27, 39, 55, 57; cuti°, 33, 155; paṭisandhika°, 36; pāka°, 49 *f.*; puñña°, 17; phala°, 11, 39; bhavaṅga°, 57; rāga°, 68; vipāka°, 6 *f.*, 10 *f.*; sahetuka-vipāka°, 8; saṅkhārika°, 51; sandhi°, 33; hasana°, 13; hasituppāda°, 12 *f.*, 45; ahetukavipāka°, 8, 9; °ujjuka, 16, 20; °uppatti, 41; °uppāda, 29, 32, 33, 47, 131; °kammaka, 2; °kammañña, 16, 20; °ja, °jāta, 27, 59, 63, 69 *f.*, 72, 76; °ṭṭhitiyo, 61; °niyāma, 54; °pāguññatā, 16, 20; °pavatti, 95, 105; °passaddhi, 16, 19; °mudu, 16, 20; °lahu, 16, 20; °vāra, 12; vīthi°, 50, 52; °sambhava, 57
cittaka, a°, sa°, 36
cittatā, 2
cināti, 96
cintāmaṇi, 89
cintā, °maya, 113; °sutamaya, 113
cinoti, 1
cinteti, 1, 42, 88, 97
cīvara, 92
cuti, 10, 34, 151; ac°, 79, 82,

159; °khaṇa, 106; °citta, 155; cutūpapāto, 107
culla, 119; °ka, 119
cetanā, 3, 16, 17, 23, 25, 26, 29, 52, 60, 69, 85, 86, 87, 110, 117, 130, 135; tisso, 3
cetana, a°, 85 *f.*; sa°, 85, 111
cetasika, 1, 16, 21, 24 *f.*, 27 *f.*, 81, 134 *f.*, 157 *f.*; akusala°, 26; °assāda-paccupaṭṭhāna, 18
ceto, 55, 58, 73, 87, 93, 95 *f.*, 98 *f.*, 101 *f.*, 104 *f.*, 109, 125; arūppa°, 47; °ñāṇa, 106, 109, 110; °pariya-mānasa, 105 *f.*
codanā, 72, 74, 75
codeti, 115
copana, 33

chanda, 8, 17, 20, 23, 29, 59, 77, 130, 134, 158
chāyā, 56; °pharana, 56
chidda, 54, 70; ac°, 89
chindati, 56 *f.*, 92, 95, 126, 132 *f.*
cheka, 2

jacca: °andho, 10, 78, 115; °jaḷa, 10; °badhira, 10, jaccummattaka, 10
janaka, 116
janakatta, 57
janana (?), 113
jantu, 90
jaratā, 64, 72, 73, 75, 76; °anicca, 73
jarā, 71
jala, 53; °bindu, 19
jalābu-ja, 150
java, 33
javati, 56; javitvāna, 50 *f.*
javana, 21, 34, 49 *f.*, 52 *f.*, 55, 58, 95, 97, 101, 105, 110, 117, 124, 151 *f.*; °ceto, 97
jahāti, 132, 133
jāti, 54, 58, 72, 73, 115, 124; bheda°, 67
jānaka, 57, 73, 116, 117; °ajānaka, 33
jānāti, 17, 36, 40, 45 *f.*, 51, 54, 59, 61 *f.*, 73, 81 *f.*, 90, 103, 106 *f.*, 109 *f.*, 116, 118, 121, 124, 126 *f.*; jānana, 111 *f.*; ñāta, 64 (*see* indriya); ñātabba, 88, 111; aññāya, 118; ñeyya, 8, 34, 67; jānitabba, 88, 132; ñāpanattha, 11
jāyati, 8, 22, 29, 30 *f.*, 36 *f.*, 40, 44, 47, 50, 52 *f.*, 55 *f.*, 61, 68 *f.*, 72 *f.*, 78, 95, 97 *f.*, 105, 107, 110, 117 *f.*, 121, 126 *f.*, 150; jāyamāna, 73, 126; jāta, 59, 73, 75 *f.*, 86 105, 107; pure°, 72, 134 *f.*; thāma°, 94
jigucchana, 19
jina, 14, 31
jimha, 20
jivhā, 64 *f.*, 78; °majjha, 66
jīraṇa, 71
jīva, 61, 135
jīvati, 19
jīvita, 23, 26, 29, 30, 65, 66, 68, 135
jeṭṭhaka, 59
jeṭṭhasissa, 18
jotayati, 84

jhāna, 30, 39, 53, 89, 92, 95 *f.*, 107 *f.*, 134 *f.*; *five-fold*, 4; °aṅga, 91; °āvahā, 91
jhānika, 90 *f.*
jhāyati, jhāpeti, 132

ñāṇa, 2, 49, 104 *f.*, 111 *f.*, 116, 119 *f.*, 122 *f.*, 131 *f.*; añ°, 23; ananta°, 49; iddhividha°, 105; dibbacakkādi°, 44;

paccavekkhana°, 126; pubbenivāsānussati°, 106; °vippayutta, 7, 12, 151 *f*.; °vippayoga, 22; °saṃyutta, 41; sampayutta°, 7, 12, 38, 41, 44 *f*., 151 *f*.; somanassupekkhā°, 7, 12; °dassana, 89, 120; °dibba, 65; °hīna, 41, 44, 51
ñāti, 44, 89; °jana, 4

ṭhapana, 69
ṭhāna, 8, 10, 26, 33, 35, 92 *f*., 96, 102, 107, 109, 120, 125; aṭ°, 24, 33, 90; mammaṭ°, 92; vasanaṭ°, 93; āvajjanaṭ°, 126; °antara, 74
-ṭhānika, 34
ṭhiti, 58, 61, 78, 97; dhammaṭ°, 119

ḍayhati, 86

takka, 95, °cārā, 97, 98; °āhata, 93, 101 *f*.; a° sahita, 97
taca, 9, 116
taṭa, 95
taṇhā, 62, 116, 133; °kkhaya, 79, 82; °sota, 118
tatta, 23
tatramajjhattatā, 157
tathāgata, 1, 82
tathābhāva, 9, 13
tanu, 66, 127; °kara, 152
tapassin, 96
tapodhana, 93, 128
tama, 133; mahā°, 137
tamba, 66
tara, 1, 107
taraccha, 83
tarati, 1, 15, 41, 119; duttara, 48
taru, 85
taruna, 93, 121
tala, 1, ādāsa°, 7; pāsāda°, 103; bheri°, 92
tāṇa, 82, 89
tāḷa, 1
tāla, 114; °paṇṇa, 62
tāvatā, 14
tikkha: sabhāva°, 6; °mandapavatti-kāla, 6; °vipassanā, 125
tija, 73, 76
tiṭṭhati, 32, 34, 66, 84, 86 *f*., 93, 102 *f*., 107, 114 *f*., 121 *f*., 126, 134 *f*., 138
titthiya, 79, 84
tiṇa, 85; °kaṭṭha, 114
tiṇukka, 107
tidivārohana, 89
tipusañjaro, 80
timira, 132
tila, °telūpamā, 105
tulya, 49, 50 *f*., 57; a°, 1
tejo, 43, 64 *f*., 67, 83, 85, 115, 149; °kasiṇa, 106; °dhātu, 72, 103
tela, 23, 132
tīra, 62, 132
tejeti, 64
tejo, 64; nit°, 115
toya, 67, 93

thaddha, 20, 71
thavikā, 93
thāma, 105, 106; °tā, 106
thāmavan, 107
thīna, 20, 23, 29, 30, 72, 96, 130, 131, 158; °middha, 72
thūla, 97, 98, 99, 100
thera, 53

dakkhineyya, 128
daṇḍa, °dāna, 100; °rājī, 120
daṇḍaka, 92, 115
dadāti, 49, 51, 61, 117, 126; dātabba, 90
dameti, 104; danta, 116

daratha, 20
dalha, 88
daḷa, 65
dasaka, 78, 150
dassana, 9, 23, 33 *f.*, 43, 50, 106 *f.*, 115, 118, 120 *f.*, 125, 128; °visuddhi, 123; nidassana, 63, 70, 75, 104, 107
dassanīya, 138
dassin, 103, 118; piya°, 103
dasseti, 49, 103, 136
dahana, 25, 103
dāna, 31; pattidāna, 3
dāyaka, 89, 90, 126
dāyin, phala°, 63
dāru, 114
diṭṭhi, 118, 130 *f.*, 152, 158; sakkāya°, 129, 130; °āsava, 131; °yutta, 41; °visuddhi, 115; °suddhi, 113, 115
dibba, 84, 104; °cakkhu, 105 *f.*, 110 *f.*; °sota, 105, 108, 111
diva, divasa, °abbhantara, 109, 110, 111; divārattiṃ, 93
dīgha, 84
dīpa, 54, 82; °sikhā, 19
dīpeti, 31, 55, 56, 71, 73, 78, 90, 96, 109, 112, 120; paṭighosa-dīpa, 62
disā, 84
dukkha, 21 *f.*, 29, 78 *f.*, 114 *f.*, 117 *f.*, 123 *f.*, 127, 129, 131 *f.*, 134 *f.*; vaṭṭa°, 126; sukha°, 87
duṭṭhu, 25
dussa, °paṭṭaṃ, 92
dussati, 25
dūra, 28, 113
deva, 36, 77, 111, 119, 138; suddhāvāsika°, 37; °deva, 1; °manussa, 37, 61; °rājā, 1
devaka, sa°, 128
desanā, 73, 85; desanakkama, 17
deseti, 64, 113, 117, 120, 122
domanassa, 25, 30, 32, 37 *f.*, 40, 134 *f.*, 152, 158; °yuta, 53, 105
dovārika, 56
dosa, 29, 58, 74, 81, 87, 89 *f.*, 92, 98, 126, 129 *f.*, 135; a°, 16, 19, 21, 29, 128, 134, 137, 157 *f.*; rāga°, 42; °kkhaya, 79 *f.*
dvāra, 76, 77; a°, 77; cakkhu°, 77, 110; cha°, 33 *f.*
dvija, 76

dhaja, 23, 74
dhana, tapo°, 93
dhamma, 1; °cakkhu, 65; °niyāmatā, 54; °rājā, 17, 138
dhammā, 16 *passim*; -dhamma, 19 *passim*; dhammato, 89; anu°, 97; °āpātha, 57; paññatti°, 93; paritta°, 7; rūpa°, arūpa°, 17, 61, 71; °sampayutta, 7; °sambandha, 19; °ṭṭhiti, 119; diṭṭha°, 117
Dhammasenāpati, 78, 79
dhātī, 19, 66, 116
dhātu, 65, 69, 149. *See* mano
dhāraka, 116
dhāreti, 43
dhāvati, 93
dhīmā, 100
dhīmatā, 92 *f.*, 97, 102, 112, 137
dhīra, 54, 119, 127, 128
dhura, 8, 59, 82
dhuva, 85, 88
dhova, 89, 93

nakha, 116
natthibhāva, 102, 152, 154
natthitā, 57
napuṃsaka, 10, 78, 150
naya, 21, 23, 36, 46, 51 *f.*, 56,

61, 66, 68, 75, 77, 84, 99, 101 *f.*, 116, 120, 126, 131, 133; upaṭṭhāna°, 64; dīpano°, 109; bhāva°, 89; vutta°, 101, 102; hita°, 89; °upamā, 103; °kkama, 79; °ppavatta, 84
nayaka, 30, 31
nayati, 8, 34
nara, 42, 48, 62, 81, 87, 95, 99, 115, 126, 133, 138; narī, 138
naraka, 37
nassati, 86, 87, 93, 132
nahāniyacuṇṇā, 18
nahāru, 116
nātha, a°, 21
nāna, 27, 61 *f.*, 65, 74, 96, 109; °ārāma, 138; °kkhaṇika, 60, 135; °ppakāraka, 47, 119; °ratana, 138
nānatā, 107
nānatta, 65
nāmarūpa, 114 *f.*, 120; nibbatta°, 106
nāḷikera, 54
nāvā, 115, 132
nāsa, 85 *f.*, 115, 126; a°, 86 *f.*; sayaŋ°, 86
nikanti, 97 *f.*, 100 *f.*, 121
nikāya, °antara, 137
nikkhamati, 79, 93
nikkhitta, 14
niggata, 94
nighaŋsa, 26
nicaya, 120
nicca, 74, 77, 82, 85 *f.*, 88, 92, 126, 130; anicca, 64, 71, 72, 74, 76, 78, 112, 123, 127, 128 *f.*
aniccatā, 76
niccala, 21
nicchaya, 21
nijjīva, 114
nijjhāmataṇhika, 17
niṭṭha, 72, 81 *f.*, 104, 114; °a, 109, 134
nidassana, a°, 82
nidāna, 67
niddiṭṭha, 65, 90, 103, 109, 113, 121, 133
niddisati, 8, 15, 30, 32, 36, 41, 50, 59, 69, 70, 90; vi°, 38 *f.*, 40 *f.*, 50
ninda, 129
nindati, a°, 89
nipajjati, 55, 71; a°, 74
nipuṇa, 82, 118, 137
nipphanna, 74, 113; °anipphannabhāva, 75
nipphādaka, 5
nibbattati, 38, 73, 104, 111, 219
nibbatti, 120
Nibbāna, 1, 45, 74, 79 *f.*, 81 *f.*, 113, 125 *f.*, 151 *f.*, 159; *as* arūpa, 151, 159; °ārammaṇa, 5; °nagara, 89; °pura, 119
nibbijjati, 100
nibbidā: °saŋyuta, 97; °ānupassanā, 123
nibbiddha, a°, 126
nibbedha, 97
nibodhati, 36, 61, 65
nimitta, 91, 93 *f.*, 97 *f.*, 101 *f.*, 105; a°, 11, 79, 125, 151 *f.*; °bhāva, 84; kamma°, 57
nimittaka, 57
nimīleti, 93
nimmaddana, 20
nimmala, 33
niyata, 10, 16, 17, 22, 25, 30, 33, 44; a°, 23, 26 *f.*
niyama, 44
niyāma (*fivefold*), 54
niyāmaka, 19
niyāmatā, 54
niyāmita, 33, 49
niyojaka, 90
niyyāti, 71

niraya, 77
nirīhaka, 114
nirujjhati, 110, 120, 126; niruddha, 62 *f.*, 105 *f.*, 110, 120, 126, 134
nirutti, 83, 113
nirodha, 54, 79 *f.*, 84, 91, 125, 132 *f.*
nila, a°, 67
nilīyati, 56
nivāreti, 93
nivāsa, 104, 110, 111, 138
nivittha, 66
nisajja, 106
nisita, 99
nisīdati, 92 *f.*, 107, 121
nisedheti, 95
nissaya, 13, 64, 74, 105, 134, 136
nissāya, 55, 57, 62, 69, 115, 152 *f.*
nissita, 90, 107, 115, 371
nīla, 92, 112
nīvaraṇa, 20 *f.*, 72, 93 *f.*, 101, 129 *f.*
nīhaṭa, 93
neka, 124
nekkhamma, 81, 92; °adhippavatti, 96
nerayika, 53

pakati, °vādin, 81; °purisa, 84
pakāra, 59, 66, 85, 112, 124
pakāsa, 40, 49, 66, 68, 70, 83, 129; paramattha°, 63
pakāsati, 49, 52, 76, 109, 133, 137
pakiṇṇaka, 55, 72, 158
pakkha, 82, 86, 106; °pāti, 22
pakkhipati, 39, 62, 118
paguṇa, 97, 98, 125
paggaṇhāti, 95
paggharaṇa, 65
paṅka, 124
pacitabba, 92
paccati, 73
paccatthika, 101, 102
paccanubhoti, 43, 44
paccaya, 8, 49, 56 *f.*, 60 *f.*, 70, 72 *f.*, 82, 85, 88, 91, 115 *f.*, 125, 133 *f.*; sap°, 134; tad-añña°, 75; tap°, 73; laddha°, 62, 63; °āyatta, 75; °uppanna, 113
paccayatta, 17
paccavekkhati, 53, 96
paccavekkhaṇa, 95, 97 *f.*, 113, 126 *f.*
paccupaṭṭhāna, 2, 13, 21, 64 *f.*, 79, 112; adandhatā°, 20; anallīna°, 19; anuppabandhana°, 18; upasama°, 18; odagga°, 18; sannipāta°, 17
paccuppanna, 44 *f.*, 57, 108 *f.*, 117, 120, 135 *f.*
pacceti, 6
pacchā, 17, 51, 63, 92, 135; °abhiññāna, 18; °jāta, 135, 136; °jātāsevana, 134
pacchijjati, 95
pacchima, 34, 62, 103, 106, 109 *f.*
pajahati, 67, 96, 117, 118, 127, 129, 131, 132
pajānāti, 19, 111, 120; pajānana, 109, 111
paññatti, 2, 44, 81 *f.*, 83, 93; °kāla, 45; °bhava, 82; °matta, 82; vijjamāna°, 84
paññā, 16, 19, 22, 30, 37 *f.*, 65, 85, 88, 104, 112 *f.*, 120 *f.*, 128, 133 *f.*; bhūri°, 113; sa°, 119; su°, 92; °indriya, 157; °bhāva, 111; °maya, 65
paññāpana, 83, 84
paññāpeti, 83
paṭa, 83, 87
paṭala, 66
paṭikkhipati, 43, 72

paṭigha, 25, 38, 129 *f*., 152
paṭighāta, ap°, 20, 75
paṭighosa, 62
paṭicca, 58, 68, 72, 81, 83, 85, 116
paṭicc'anna, 62
paṭiññā, 86, 87
paṭinissagga, 79
paṭipakkha, 96; °bhūta, 20
paṭipakkhatta, 2
paṭipajjati, 88, 94, 100
paṭipatti, 4, 79, 81, 92
paṭipadā, 125, 132; °kkama, 11; °ñāṇa, 123
paṭipanna, 94, 127, 128
paṭipāṭi, 9, 23, 33, 44, 126; yathā°, 5
paṭibaddha, 66
paṭibāhati, 118
paṭibodha, 89
paṭibhāga, 91, 93 *f*.
paṭibhāna, 113
paṭibhoga, 63
paṭilābha, 94, 97, 98
paṭivijjhati, 112, 118, 121; duppaṭividdha, 81
paṭivedha, 112, 118, 121
paṭisaṅkhā, 123
paṭisandhāna, 57
paṭisandhi, 11, 33 *f*., 49, 51 *f*., 57, 60 *f*., 68, 77, 117, 151; °janaka, 6; °anantara, 154; °kkama, 61; °gahana-kāla, 10; °pavatti, 61; °bhava, 34; °bhavaṅga-cuti-, 7, 10
paṭisambhidā, 58, 113
paṭisiddha, 53
paṭihanti, 131
paṭihanana, 68
paṭumati, 137
paṭṭana, 138
paṭhati, 88
paṭhavī, 43, 57, 64 *f*., 70, 72, 74, 83, 85, 93, 95, 97 *f*., 149; °upanissaya, 153
Paṭṭhāna, 53, 72
paṇīta, 2, 113
paṇḍita, 34, 54, 88, 92 *f*., 107, 114 *f*., 117, 127 *f*., 133
patati, 19, 115, 131
patana, 59
patamāna, 115
patiṭṭhāti, 65, 119
patiṭṭhāna, 65
patimaṇḍita, 138
patta, °makkhana-tela, 103
patta, ap°, 67, 121
pattidāna, 3
patthayati, 113, 128
pattharati, 100
pada, 76, 82, 92, 111, 125, 133
padaṭṭhāna, 2, 9, 17 *f*., 20 *f*., 23, 25, 65, 67, 69 *f*.; lobha°, 24; saṃvega°, 19; saddheyyavatthu°, 18; sukha°, 18
padāta, 137
padīpa, 19, 132
pantha, °makkaṭa, 55
panna, 87
papañca, 82, 93; nip°, 33, 82
pabbata, 87; °uttama, 138
pabhava, 58
pabbhāra, 92
pabhuti, 93, 106
pabheda, 34, 36, 65, 76, 83 *f*., 113
pamatta, ap°, 94, 97
pamāṇa, 66, 92; ap°, 33, 44, 81 *f*., 109; °ārammaṇa, 110; hatthapāsa°, 92
pamāda, 97
pamuccati, pamuccare, 118
pamodana, 21
payuñjati, 63
para, 32, 36, 42 *f*., 77, 79, 82 *f*., 87, 89, 95, 103 *f*., 108 *f*., 125, 128 *f*., 132, 134; parato, 78, 113; parattha, 62; °gārava, 19; °cittārammaṇa, 110; °bhāgo,

11; °vāda, 84; °sampatti, 24
pubbāparakkama, 17
parama, 28, 79, 87, 89, 92, 107, 125 *f.*; °aṭṭha, 79, 81; °attha, 84, 85, 87, 88
parāmāsa, 23, 129 *f.*
parāyana, 82, 89
parikappa, 67
parikappita, 84, 85
parikamma, 95, 102, 104 *f.*, 124; parikammopacāratā, 95
parikitteti, 43, 117
parikkhipati, 66
pariganhāti, 13, 114, 116 *f.*, 121
pariggaha, 116, 118 *f.*
paricaya, 113; jāta°, 4
pariccajati, 86
paricchindati, 65 *f.*, 70, 105, 107, 109
pariccheda, 71, 107
parijānana, 132
parijānāti, 131 *f.*
parināmana, 108
paritta, 44, 54, 66, 108 *f.*, 120
parittaka, 39
paridīpeti, 8, 10, 95, 97, 101, 106, 110
parinibbāyī, 127
paripāka, 71
paripācana, 65
paripālana, 69
paripāleti, 66
paripiṇḍita, 66
paripuccha, 113
paripuṇṇa, 71, 78
paripūrati, 16
paripphandana, a°, 20
parimajjati, 127, 128
parimukha, 92
parimuccati, 87
parimuñcati, 115
pariyatti, 113
pariyanta, 70, 95, 100
pariyādāti, 97 *f.*
pariyāpanna, 3, 21, 80, 109; a°, 47, 81
pariyāpuṭa, 77
pariyāya, 73, 109
pariyesitabba, 17
pariyodāta, 104
pariyosāna, 124, 126
parilāha, 19
parivattati, 50, 68, 128
parivattana, 27, 55
parivāreti, 66
parisuddha, 115, 124; su°, 89
parihāni, 94
parihāyati, 121
parihāra, 72, 74, 75, 93
parihīna, 53
palibodha, 92
paloka, 78
pallaṅka, 94
pavakkhati, 29, 32, 36, 64, 66, 72, 77, 79, 100, 108, 132
pavaṭṭati, 108
pavatta, 101 *f.*, 117, 129 *f.*; °anubhāva, 57
pavattati, 7, 18, 57, 61 *f.*, 94, 108 *f.*, 115 *f.*, 118 *f.*; pavatteti, 19, 35, 51, 115 *f.*
pavattana, 10, 19, 55, 69
pavatti, 6 *f.*, 51 *f.*, 60, 64, 68, 70 *f.*, 73, 77, 88, 111, 116 *f.*, 125, 127 *f.*; pākap°, 118; °sambhava, 9, 10; °kālo, 150
pavivitta, 92
paviveka, 92
pavisati, 22 *f.*, 93, 107, 121
pavuccati, 50, 58, 61, 64, 69 *f.*, 75 *f.*, 79, 81, 83 *f.*, 93, 95, 99, 103, 121, 123 *f.*
pavesa, 89
pasaṅga, 80
pasaṃsa, 129
pasanna, 138

pasāda, 13, 54, 55, 66 *f.*, 138; bhūta°, 67; °vatthu, 55
pasāreti, 55
passati, 17, 18, 23, 55, 87, 92, 93, 102, 103, 107, 110, 116, 118, 120; dassayissāma, 134; adissamāna, 108
passaddhi, 18, 121
passambhana, 19
pahaṭa, °asivisa, 25
pahāna, 94, 97 *f.*, 126, 128, 129 *f.*
pahāra, 54
pahoti, 105
pāka, 12, 32, 37 *f.*, 49 *f.*, 53, 61, 118; °ppavatti, 118; paritta°, 60; °bhūta, 52; °sāsana, 12
pākaṭa, 17, 23, 71, 120
pākāra, 138
pāguññatā, 157
pācīna, 138
pāṭavattha, 1, 41, 55
pāṭavatthin, 15
pāṭiyekka, 105
pāṭha, 72
pāṇaka, 55
pāṇātipāto, 130, 131
pāṇī, 69, 78, 82, 89, 113, 137
pātubhāva, 62
pātusaññā, 103
pāto, 95
pādaka, °jjhāna, 104, 105, 107, 108
pāpaka, 96
pāpato, 19
pāpapāka, 58
pāpuṇāti, 63, 92, 103, 121
pāmojja, 92, 121
pāli, 17, 72
pālayati, 138
pāra, 15, 48, 82, 133
pāla, 23
pālana, 64
pāleti, 69
pāvako, 59, 69
pāsāṇa, 85
picupiṇḍaka, 26
Piṭakuttama, 1
piṇḍita, 66
pitar, 87, 116
pidheti, 126
piya, 90; piyaṅkara, 88
pivati, 55, 115
pisuṇa, 130, 131
pīṭha, 83, 93; °sappī, 115
pīnana, 18
pīta, 92
pīti, 10, 13, 16, 18, 22 *f.*, 27, 29, 96 *f.*, 111, 121, 151, 154; °buddhi-vivaddhana, 63; °sukhāvaha, 112
pīleti, 117
puggala, 35 *f.*, 38, 87, 94, 114, 128, 134
pucchati, 79, 80
puñja, 88, 114
puñña, 3, 8, 10, 15, 38 *f.*, 45, 47, 50 *f.*, 62, 68, 137; a°, 46; °apuñña, 32, 34, 37 *f.*, 40, 54; °apuñña-vasa, 69; °apuññasaṅkhāra, 60; dasa° kriyāvatthu, 3; kata°, 46; °citta, 17, 112; °saṅkhāra, 61; °abhisaṅkhāra, 60 *f.*
puññavat, 8
putta, 116
puttatta, 126
puthujjana, 13, 38, 40, 45, 47, 79; °iyagotta, 125; bāla°, 80
puthula, 65
punappuna, 15, 42, 93, 95, 99, 101 *f.*, 137
puppha: nabha°, 74; °muṭṭhi, 109; vāta°, 58
pubba, 34, 39, 51, 63, 84, 87,

104 *f.*, 110 *f.*, 118, 120, 126; a°, 56, 132; °anta, 71, 117; °apara, 42, 137; °anusevita, 62; °yoga, 113; °sama, 105; pubbe nivāsa, 106
pura, 1; Nibbāna°, 119
purāṇa, 71
purima, 21, 50, 52, 62, 77, 93, 95, 101, 105, 124; °anussati, 90
purisa, 19, 68, 84, 87, 150; sap°, 81. *See* Indriya
purisatta, 68
purekkha, 103
purecārin, 13
purecārika, 156
pūjita, 12
pūmatta, 74
pūrati, 19
pūva, 100
pekkhati, 93, 100
pekkhana, 126
Porāṇā, 115, 118
porisa, 81, 114; uttama°, 87

pharati, 56, 101 *f.*, 107
pharusa, 130, 131
phala, 11, 37 *f.*, 45, 47, 49, 51, 54, 58, 62 *f.*, 80 *f.*, 109 *f.*, 118, 121, 126 *f.*; arahatta°, 39, 45; nāsamāna°, 10; nicca°, 63; °aṭṭhā (*the four*), 41, 63; °ubbhava, 54; °citta, 54, 80; °nibbattaka, 113; °puppha-dhāraṇa, 54; sasaṅkhāra°, 49
phassa, 16 *f.*, 23, 25 *f.*, 29 *f.*, 135
phīta, 138
phusati, 43, 57, 75 *f.*, 91, 100 *f.*
phusana, 9, 33
Phussa, 111
phoṭṭabba. *See* āyatana, dhātu

badhira, 78
bandhati: baddha, 62, 118; a°, 65
bandhana, 118
bala, 31, 72; sa°, a°, 31; dub°, 17, 26, 97, 118; adub°, 71; °ghāti, 89
balava, 26
balākā, 93
bahiddhā, 75, 108 *f.*, 113, 118
bahiso, 118
bahu, 80, 83, 101; su°, 51; °dhā, 35, 41, 44; °vidha, 77; °ssuta, 114
bahutta, 80
bahula, 117
bādhati, 117
bāhira, 75
bīja, 51, 54, 57, 63, 116, 118
budha, 31, 73, 95, 128; sudub°, 61
Buddha, 1, 17, 29, 118, 122, 126; °cakkhu, 65; °dhammasamanta, 65; °sāvaka, 118, 122; °sāsana, 119
buddhi, 32, 63, 99
bodha, dub°, 79
bodhana, 137
bodhipakkhiya, 124
Bodhisatta, 54
byañjana, 82, 83, 107; °cchāyā, 80
byākata, a°, 2, 6, 26, 30
byākaroti, 89
byāpajjha, a°, 82
byāpāda, a°, 17
byāharati, 115
bravīti, 30, 31, 64
Brahmā, 40, 78, 119
brahmavihāra, 91
brūheti, 53

Bhagavat, 87
bhaṅga, 19, 78, 123

bhajati, 17, 125
bhajjati, 97
bhaṭṭha, 97
bhaṇa, 36
bhaṇḍa, 132, 133
bhantatta, 23
bhamanta, 96
bhamu, 65
bhaya, a°, 32
bhava, 16, 32, 35, 57, 60 *f.*, 103; °abhavā, 79; °abhāvo, 113; atīta°, 61; °antara, 61; °bhogasampatti, 4; rūpārūpa°, 45, 64; °gāmi, 10
bhavaṅga, 151 *f.*; °anantara, 156; °āvaṭṭana, 55; °kkhaya, 154, 156; -calana, 56; °pāta, 54; mūla°, 51 *f.*
bhavati, 32, 47, 53, 63, 67, 76, 79, 106, 114, 116, 127; pātu°, 150
bhasma, 23
bhassa, 94
bhāga, 101
bhāgin, 92
-bhāgiya, ṭhiti°, hāna°, 97
bhāyati, 42
bhāra, 87; °hāra, 87
bhāva, a°, 11 *passim*; bhavā°, 113; sa°, 64, 82; andha°, 23; ādhāra°, 67; itthi°, 68; uddhata°, 23; ekagga°, 18; kāmarūpa°, 77; garu°, 71; gocara°, 68; pātu°, 61, 94; pāmojja°, 96; vaya°, 71; vīra°, 19; °dasaka, 150; °mattaŋ, 103
bhāvaka, a°, 103
bhāvanā: °kkama, 97 *f.*; °ākāravasappavattāni, 14; °maya, 94, 98 *f.*, 151 *f.*; °puñña, 14; °naya, 100
bhāveti, 62, 110 *f.*
bhāsati, 96, 113, 124
bhikkhu, *passim*; mutta°, 19
bhijjati, 73, 115
bhijjamānatta, 19, 115
bhindati, 28
bhīta, 49
bhīyo, 80, 102, 105
bhuñjati, 115
bhumma, °vajja, 77
bhūta, 66, 71, 81, 113; mūla°, 89; mudu°, 104
bhūma: °kriyā, 46, 47; tebhūmavaṭṭaka, 2; tebhūmaka, 47; °kusala, 46
bhūmi, 2, 6, 22, 26 *f.*, 33, 35 *f.*, 56, 59 *f.*, 92 *f.*, 96, 115, 127 *f.*; apāya°, 36; āruppa°, 40, 41; °bhūta, 113; °bheda, 6, 7, 12; sa° kusaḷa, 8, 14
bhūri, 113, 122
bheda, 2 *passim*
bheri, °tala, 92
bhoga, 125; a°, 98
bhojana, 94, 134

maŋsa, 65, 116; °piṇḍa, 65
maŋsapesī, 23
makara, 1
makkaṭa, °ālepo, 23
makkaṭaka, 96
makkika, 55
magga, 12, 31, 37, 40, 45, 54, 65, 80 *f.*, 89, 103, 107, 109 *f.*, 121 *f.*, 125 *f.*, 130 *f.*; *the fourfold*, 5, 11; a°, 121 *f.*; °a°, 120 *f.*; micchā, 126; phalasamāpatti°, 11; °citta, 22, 38, 41, 45; °patta, 121; °ārammaṇa, 109; °citta, 109, 125; °bhāva, 11; °samaṅgī, 132
maṅgala, diṭṭha°, 6
macchariya, 29 *f.*, 129 *f.*
macchera, 158
majjha, 55, 66; jāla°, 55
majjhatta, 12, 16 *f.*, 21, 29, 51
majjhima, 2, 109

mañca, 83
maññati, 24, 43 *f*., 46, 73, 116
maṭṭha, 123
maṇi, 18
maṇisāra, 111
maṇḍala, 66, 92 *f*.; diṭṭhi°, 66
mata, 11, 17, 30; a°, 79, 81 *f*., 121, 125, 159
mati, 86, 96, 137; anti°, 88; su°, 59, 137 *f*.; °pāṭanavattha, 49; °vaḍḍhana, 1
matimat, 35
matta, 25, 102, 112; lubbhana°, 23
mattika, 92
matthaka, 54
matthaluṅga, 65
maddava, 65
madhura, 1, 59, 63, 89, 111; su°, 82, 99; °khara, 137
manakkāra, 29, 57, 97, 101 *f*., 106 *f*., 120; sa°, 56, 57
manasikāra, 2, 16, 21, 23 *f*., 26 *f*., 29, 157
manuja, 111, 114
manussa, 36 *f*., 77, 89, 115
manussatta, 62
mano, 18, 34, 43, 50, 52, 55, 57, 97 *f*., 105, 110, 116, 126, 135; su°, 18; °kubbata, 105; °dvāra, 56, 58, 84, 95, 97, 99, 105 *f*., 123, 126, 156; °bhu, 92; manodhātu, 27, 34, 40, 44 *f*., 53, 55, 69, 153; °sampaṭicchana, 8 *f*., 11; manoviññāṇadhātu, 8, 27, 151, 153
manorama, 92, 138
manda, 97
mammaṭṭhāna, 92
maraṇa, 62, 150; jarā°, 73; °upasama, 90; °kāla, 8 *f*.
mariyāda, 70
mala, 66, 89, 115. 129, 130 *f*.
mahaggata, 10, 32 *f*., 37 *f*., 40, 44, 53, 103, 108, 109 *f*.
mahatī, 132
mahanta, 64, 68, 105
mahabbhaya, 87, 124
mahā: °kriyā, 33, 41; °khīṇāsava, 128; °jana, 109; °pakaraṇa, 72; °pākā, 37 *f*., 41, 44, 57; °bhūta, 64, 74, 114, 134, 149; °muni, 28; °vaḍḍhaki, 18; °vihāra, 137
Mahesin, 15, 17, 30, 32, 47, 72, 87, 108, 121, 124
mahodadhi, 1, 126
mahī, 138
mahīpāla, 138
māṇava, 120
mātar, 87
māna, 23 *f*., 29 *f*., 89, 120, 123, 129 *f*., 158
mānasa, 34, 37 *f*., 44 *f*., 54 *f*., 93 *f*., 97 *f*., 101 *f*., 104, 106, 116, 121, 124 *f*.; ajjhāna°, 99; abhiññā°, 32 *f*., 45 *f*.; asaṅkhārika°, 51; kusala°, 51; nibbinna°, 100; nirupādāna°, 64; phala°, 33; mahaggata°, 33; vijjā°, 100
mānusa, a°, 121
mānusaka, 84
māpeti, 53
Māra, 88
māsa, 106
micchatta, 58, 129
micchā, 23, 129; °cāra, 130 *f*., *and see* magga
middha, 20 *f*., 24, 29 *f*., 96, 131, 158; °vādī, 72; °rūpa, 72; thīna°, 72
missa, 75
missaka, 135, 136
mīyati, na-mīyamāna, 62
mukha, 7, 95; taṭam°, 95; bhadra°, 80; °matta, 61, 104

muccana, 21
muñcati, 123; a°, 64, 93, 126; moceti, 95
muta, 76
mudu, 121
mudutā, 149 *f.*
mudda, 62
muni, 65, 72; °vara, 17
muyhati, 23, 125
musāvāda, 130 *f.*
mūla, 50, 58 *f.*, 130; tīni, 6 *f.*, 25; °ghāta, 127; °bhavaṅga, 51, 52
mūḷha, 88
megha, 93
meṇḍa, 18
mettā, 17, 21
medini, 93; °kampana, 54
mokkha, 21, 82
modati, 16, 21 *f.*, 26 *f.*, 29 *f.*
moha, 23, 29 *f.*, 58, 90, 126, 129 *f.*, 135; a°, 22, 29, 134; °kavāṭa, 1; °khaya, 79 *f.*

yakana, 116
yattaka, 107
yathā, °anukkamatā, 65, 106, 123; °anurūpa, 12, 79, 81; °ārahā, 135 *f.*; °kkama, 56, 96, 105, 107; °kkamma, 107 *f.*, 110 *f.*; °tathā, 125· °bala, 79; °bhūta, 119; °yoga, 129, 131; °sakaṃ, 19; °sambhavo, 132; °sukha, 92
yadicchā, 104
yanta, 114
yamaka, 115
yasa, a°. 129
yācati, 138
yāpeti, 19, 69
yāvatā, 66, 74; °āyuka, 10, 12
yugala, 30
yuñjati, 22, 45, 77, 81, 90, 95, 109, 121; yujjati, 82
yutta, 30, 33, 37; a°, 81, 109, 137
yutti, 58, 137
yūsa, 55; °apāna, 55
yevāpana-ka, 22 *f.*
yoga, 6, 53, 94, 99, 120, 123 *f.*, 127 *f.*; jhānaṅga °bheda, 10 *f.*; yutta°, 94; uddhacca°, 7; °bheda, 5
yogin, 92 *f.*, 104 *f.*, 107, 117, 120 *f.*, 125 *f.*; °āvacara, 100
yoni, 60 *f.*, 77; yoniso, 2, 23 *f.*

rakkhati, 94
rajja, 84
rajjuka, 62, 114
rañjayati, 99
raṇa, 110
ratana, 89, 94, 105
rati, 121; a°, 21
ratti, 106
ratha, 88, 114
ramati, 14, 43
ramma, 138
rasa, 20 *f.*, 24 *f.*, 43, 63, 65 *f.*, 69 *f.*, 73, 76, 79, 112, 149: abhissaṅga°, 23; āyūhana°, 18; āhanana - pariyāhanana°, 18; iṭṭhārammaṇānubhavana°, 18; upanayana°, 71; saṃsīdana°, 71; °patha, 56; pasādana°, 18; pīṇana°, 26; pharaṇa°, 18; visaya°, 68; saṅghaṭṭana°, 17; sampiṇḍana°, 18; sahajātānuyojana°, 18; subhojana°, 18
rassa, 84
rahita, 26
rāga, 80 *f.*, 90, 131, 134; °kkhaya, 79 *f.*; rūpa°, etc., 129 *f.*
rājan, 18
rāsī, 17, 46 *f.*, 120
rukkha, 54, 58, 118; °agga, 56
ruppati, 64, 114

rūpa, 1, 29, 32 *f.*, 43, 46, 54, 56 *f.*, 59 *f.*, 63, 65 *f.*, 70 *f.*, 81, 83 *f.*, 86 *f.*, 91, 100, 103, 107, 110 *f.*, 113 *f.*, 132, 134 *f.*; °bhāva, 3, 36, 57; sa°, 100; °a°, 14, 38, 57, 83, 104, 106, 111, 117, 128, 131, 136, 149 *f.*; °arūpamattaŋ, 61, 100; āvacarika°, 95, 97 *f.*, 106, 110; °jhāna, 103; °kāya, 116; jāti°, 71; kattattā°, 59; °dassanan, 108; °pañcālambana, 9; °abhimukha, 9; °puñña, 40; °rūpa, 150; °vikāra, 76, 150; sukhuma°, 76
arūpa, 47, 71 *f.*, 81 *f.*, 100, 135 *f.*, 151 *f.*, ;°kusala, 40, 46; °jīvita, 68; °jhāna, 100 *f.*; °puñña, 60
rūpayati, 64
rūpin, 78, 114; a°, 36, 40, 44, 57, 90 *f.*, 114; samuṭṭhāna°, 59
roga, 72, 78
rogin, a°, 70
rodati, 115
ropeti, 108

lakkhaṇa, 6 *passim*; *wiht* rasa, etc., 2, 9, 18; °kataŋ, 86; °sanyuta, 98 *f.*; °rūpāni, 150
lajjā, 19
lagga, 19
laddhi, 86, 137
lapita, 16
labhati, 73, 117, 153 *f.*; labbhati, 26, 43, 53, 73 *f.*, 150; laddha, 95, 113, 119, 126; dullabha, 94, 137
laya, 95
lavana, 2
lātabba, 2
lābha, a°, 129
lahu, 64, 70 *f.*, 76, 121
lahutā, 149 *f.*, 157
liṅga, 68
līnatā, °uddhatabhāvā, 95
līyati, 24
luddha, 96
leṇa, 82, 89
loka, 15, 59, 65, 81, 85, 118, 125 *f.*, 132 *f.*, 138; brahma°, 61, 91; manussa°, 10, 53, 91; °cakkhu, 65; °pāla, 19
lokika, 104, 112
lokikatta, 75
lokiya, 112, 131, 134 *f.*
lokuttara, 15, 22, 26 *f.*, 30, 32, 34, 38, 58, 80, 113, 133 *f.*; °citta, 5, 11, 152, 155; °kriyācitta, 14; °vipāka, 59
locana, 65, 93
lobha, 23, 29 *f.*, 58, 126, 129; a°, 16, 19, 29, 134
loma, 116; °ācita, 66
lohita, 92, 105; hadaya°, 106

vakka, 116
vacana, 72 *f.*, 99; jina°, 59; °kkhama, 90; °matta, 84, 88
vacī, 64; °ghosa, 70; °duccarita, 16; °dvāra, 69, 70
vajati, 43
vajja, 22
vajjanīya, 121
vajjita, 158
vajjha, 130 *f.*
vañcakatta, 64
vaṭṭa, 92, 118; °dukkha, 126
vaṭṭati, 93, 95, 104
vaṭṭi, 19, 132
vaḍḍhakī, 18
vaḍḍhati, 91, 94, 96, 105, 107; vaḍḍheti, 105
vaḍḍhana, 1, 96
vaṇṭa, 109
vaṇṇa, 43, 65 *f.*, 73 *f.*, 86, 89,

93, 111, 129, 149; sa°, 90; aruṇa°, 92; °vanta, 94; °vikāra, 67
vaṇṇeti, 74, 90, 96
vaṭṭati, 44, 86 *f.*, 105, 118
vatti, 110, 112, 115
vatthu, 32, 55, 69, 72, 75 *f.*, 130, 135, 149; hadaya°, 9; °kāma, 131; °dvāra, 66; °paritta, 43; °sannissita, 55, 57, 62
vatthuka, sa°, 2, 5 *f.*, 32, 149
vamati, 83; vantāso, 87
vadati, 31 *passim*
vaya, 83, 120
vara, 120, 137; varatara, 99
valañjana, 11
vallī, 92
vavatthāna, 90
vavatthāpeti, 114, 122
vasa, 78, 117, 134
vasanta, 91, 92
vasita, 96, 98
vasī, 100; ciṇṇa°, 100; asayaŋ°, 118
vasippatta, 97
vasudhā, 93
vasundharā, 93
vassa, 138; °valāhaka, 138
vassati, 53, 138
vahati, 132 *f.*
vācanāmagga, 137
vācā, 130 *f.*
vāceti, 42
vāta, °abhighātā, 23; vātābhihata, 23
vāya, 55, 63 *f.*, 70, 83 ;°dhātu 72
vāyana, 64
vāyamatı, 94
vāyava, 43
vāyāma, 135
vāyu, 53
vāra, 51 *f.*, 107, 128
vāritta, 89
vāsin, 137
vikappa, 4; *the four*, 6
vikasati, 88
vikāra, 70, 74
vikubbana, 104
vikkama, 1
vikkambhati, 93 *f.*, 101
vigacchati, 134
viggahaka, a°, 132
vighāta, 21
vighātana, 1
vicarati, 101 *f.*, 137
vicāra, 10, 13, 16, 18, 22 *f.*, 27, 29 *f.*, 95 *f.*, 122, 135, 137, 151 *f.*
vicikicchā, 6 *f.*, 25 *f.*, 29 *f.*, 32, 37, 41, 96. 129 *f.*, 134, 152
vicitta, 2, 59
vicinati, 25
vijambhati, 28
vijahati, 53, 71
vijānāti, 17, 32, 44, 56, 59, 106, 121
vijānana, 104, 114
vijjati, 14, 81, 84, 94, 103 *f.*, 118 *f.*
vijjā, 63; te°, 84; a°, 62, 120, 129 *f.*; °uppāda, 120
vijjhati, 73, 109
viññatti, 8, 33, 69, 70, 72 *f.*, 150; °sahita, 70
viññāna, 2, 30 *f.*, 33 *f.*, 37 *f.*, 41, 44 *f.*, 62, 77, 84, 101 *f.*, 110, 112 *f.*; cakkhu°, etc., 8 *f.*, 26 *f.*, 50, 52 *f.*, 56 *f.*, 63, 66 *f.*, 84, 116; mano°, (*see* mano); jīvita°, 68; pavatta°, 5; ākāsagata . . . phuṭṭha°, 101 *f.*; °vīthi, 12; °āhāra, 135; viññāṇāni, 61; °ṭṭhiti, 61
viññāta. 76
viññāpana, 69 *f.*
viññu, 8, 17, 56, 59, 62, 72, 75, 77, 82, 123, 127, 132

viññeyya, 60 *f.*, 75, 82, 84, 103, 105, 112; cakkhu°, etc., 76, 77; manodhātu°, 77; manoviññāṇadhātu°, 77
vitakka, 10, 13, 16, 18, 22 *f.*, 27, 29 *f.*, 90, 95 *f.*, 135, 151 *f.*
vitarati, 116
vitthambhana, 65
vitthāra, 42, 92, 94; nāti°, 99
vidaṃseti, 132
vidati, 18, 58, 61, 78, 91, 99, 113, 133
vidatthi, 92, 105
viddhaṃsa, 2, 54, 112, 126, 128; sammoha°, 82
-vidha, 30 *passim*.
vidhi, 14, 97, 100, 132
vidhuyya, 133
vinassati, 21, 68, 94
vināsa, 86, 88, 137
viniddisati, 108, 110
vinibbhoga, 29, 86, 149
vinimmutta, 123
vinodana, 24, 71
vinodeti, 115
vipaccati, 9 *f.*, 12
vipaccana, 7
vipaccanīka, 90
viparināma, 120
vippaṭipanna, 121
vippaṭisārin, 24, 53
viparīta, 2, 22, 86, 87
vipallāsa, 129 *f.*
vipassaka, 121
vipassati, 103; vipassanā, 11, 58, 91, 121 *f.*, 124 *f.*, 127 *f.*
vipāka, 2, 14, 26 *f.*, 32, 37 *f.*, 41, 47, 49 *f.*, 58 *f.*, 82, 85, 113, 117 *f.*, 126, 134 *f.*, 155 *f.*; sa°, 16; a°, 12; kusala°, 6, 12, 134; citta°, 6, 27, 49, 154 *f.*; puñña°, 57, 60; °khandha, 117; a° sabhāva, 8; a°arahaṃ, 2
vippayutta, 95, 134 *f.*, 152
vippahīna, 98 *f.*
vippayoga, 2
vipphārika, sa°, 96
vibodhana, 59
Vibhaṅga, 26, 120
vibhāga, 14, 64, 73, 108 *f.*
vibhājana, 16
vibhāva, 35, 40 *f.*, 79; hita°, 137
vibhāvanā, 64
vibhāvin, 31, 34, 38 *f.*, 41 *f.*, 44, 47, 57 *f.*, 62, 66, 70, 73, 77 *f.*, 90, 95, 103 *f.*, 106 *f.*, 111, 127 *f.*, 137
vibhāveti, 65
vimati, 88, 137
vimala, 1, 65
vimukha, 24
vimutta, kāla°, 136
vimutti, 82, 130
vimokkha, 100, 151, 153; taya °mukhā, 5
vimoha, 137
vimhāpana, 82
viyutta, 30
viracita, 137
virati, 16 *f.*, 22
virāga, 79, 82
virājeti, 78
viriya, 16, 19, 23 *f.*, 29 *f.*, 59, 95, 121, 134 *f.*
virujjhati, 137
virujjhana, 72
virodhi, 118
virodha, 85; a°, 19
virodhita, a°, 71
viloketi, 42, 137
vivajjeti, 34, 47, 92, 94, 115
vivaṭṭa, 92
vivaddhana, 63
vivara, 70
vividha, 49, 111, 138
viveka, °sukha, 89
visa, 25
visaṅkhāra, 125

visada, 99
visappana, 25
visaya, 19, 62, 96, 108; °vijānana, 1
visāna, sasa°, 79, 81
visārada, 100
visu, 72, 158
visuddhi, 113, 120, 128
visesa, 11, 14, 17 *f.*, 22, 25 *f.*, 67, 86, 93, 97, 99, 103, 105, 111 *f.*; a°, 61; °matta, 66
visodheti, 96
vissajjati, 94
vihāra, 92, 138
vihiŋsā, a°, 21
vītivatta, 10, 11
vīnā, 120
vīthi, 10, 21, 70, 117, 121, 125 *f.*
vīmaŋsā, 59, 134
vīhi, 71
vuṭṭhātukāma, 124
vuṭṭhāna, 58, 96, 123 *f.*
vutti, 40, 85
vuddhi, 32, 52; °kara, 36, 104
vuyhati, vuyhare, 118
vūpasama, 20, 126; a°, 23; a° kara, 20
vedaka, 118
vedanā, 17 *f.*, 22, 25 *f.*, 29 *f.*, 50, 103, 113 *f.*, 117; sukha°, 26; somanassa°, 16, 18, 23; °parivattana, 49
vedin, 100, 122; a°, 59
veneyya, 71
vepulla, 88, 96
veyyāvacca, 3
vera, 126
vevacana, 83
vokāra, 57, 59, 69, 115
voṭṭhapana, 41, 44 *f.*, 56, 156
vodāna, 2, 80
vomissaka, 90
voharati, 83
vohāra, 73, 83
vyavadhāna, 137
vyāpāda, 96, 127, 130, 152. *See* byā

saŋyutta, 37, 41, 96 *f.*, 106, 119, 126, 137
saŋyoga, 21
saŋyojana, 23, 128 *f.*, 152
saŋvacchara, 106
saŋvara, 69
saŋvidhāna, 18
saŋvelleti (? saŋveṭheti), 100
saŋsaya, 25, 29, 50, 52, 56, 78, 91
saŋsāra, 87, 117 *f.*, 124
saŋsedaja, 150
saŋha, 92
saŋhārima, 92
saka, 41; °kusala, 10
sakadāgāmin, 38 *f.*, 45, 127, 152
sakala, 6, 59, 65, 138
sakiŋ, 127
sakka, 74
sakkacca, 78
sakkoti, 42, 45, 69 *f.*, 94 *f.*, 103, 112, 115
Sakyakula, 70
saṅkaṭa, 86 *f.*
saṅkata, 138
saṅkanti, 62
saṅkappa, 132, 135, 137
saṅkassara, 89
saṅkinna, 138
saṅketa, 84; loka°, 83
saṅkocana, 19, 21, 24
saṅkhata, 71, 73; a°, 74, 79 *f.*, 159
saṅkhatatta, 75
saṅkhā, 83
saŋkhāta, 51, 127, 129
saṅkhāra, 2, 4, 51, 61, 87, 113 *f.*, 123 *f.*, 127 *f.*; sa-, a-, 6 *f.*, 22, 24, 49, 51, 88;

°avasesatta, 103; āneñja,° 61; °kkhandha, 21
saṅkhāratā, sa°, 25
saṅkhārika, sa°, a°, 2, 12, 25, 49, 151 *f.*
saṅkhitta, 42
saṅkhepa, 72, 103, 114, 120, 133; ñāti°, 92, 99
saṅga, 80
saṅgaha, 3, 65, 84, 137
saṅgāhaka, 1
saṅgha, 102
sanghaṭṭana, 26, 55, 70
sacca, 82, 84, 87 *f.*, 114; °anuloma, 124; °anulomika, 123
saccābhinivesa, 130 *f.*
saccābhisamaya, 132
sacchikaroti, 80, 111
sacchikiriyā, 132
sajati, 61
sañcaya, 87
sañjaneti, 51
sañjānāti, 17 *f.*, 51
sañjānana, 112, 114
sañjāyati, 59
saññā, 17 *f.*, 23, 25 *f.*, 29, 37, 90 *f.*, 97, 112 *f.*, 118, 126, 130 *f.*; a°, 103; neva°-nā°, 152; pātu°, 103; °manakkāra, 97; saññaja, 94
saññin, 43, 57, 60, 64 *f.*, 103, 113 *f.*, 121, 124, 126; a°, 36, 150; nāsaññī, 103
saṇṭhāna, 65 *f.*; °vat, 94
sanniṭṭhāna, 21
satata, 54, 88, 94, 124
sati, 16, 21, 29 *f.*, 90 *f.*, 97, 106, 130, 135; °sampanna, 101 *f.*
satimat, 98
satīmatā, 94
sato, 97
satta, 87 *f.*, 114; °āvāsa, 61; °opapātika, 87
satthar, 17, 26, 33, 36, 43, 57, 59, 69, 132, 138
sadā, 42, 90, 115
sadattha, 128
sadda, 43, 56, 68, 70, 72, 88, 105, 109, 111, 114, 150; itthi°, 84; purisa°, 84; °vasa, 70
saddahati, 18
saddahanamatta, 18
saddha, 81
saddhā, 16, 18, 29 *f.*, 82, 90, 121 *f.*, 128, 134 *f.*
saddhamma, 138; °ṭṭhiti, 137
santa, 59, 82, 97, 159
santati, 71 *f.*, 78, 109, 150; °kovida, 109; °rūpa, 64; °vasa, 62; °vāra, 109
santāna, 1, 63, 74; °baddha, 62
santike, 150
santiṭṭhati, 97
santīrana, 10, 34 *f.*, 39, 41, 44 *f.*, 50 *f.*, 56 *f.*, 151, 153 *f.*
sandasseti, 131
sandahati, 53, 57, 76, 121, 133
sandhārana, 66
sandhi, 50 *f.*, 57, 106; adinna°, 52
sandhiccheda, 81, 87
sannipāta, 18, 102
sannisīdati, 94
sannissāya, 56
sannissita, 55; citta°, 108
sapatta, 25
sappāya, 94; a°, 93 *f.*
sabba, 14 *f.*, 17, 23, 27, 29, 31 *f.*, 36 *f.*, 41, 43 *f.*, 47, 51, 54 *f.*, 57, 61, 67, 71 *f.*, 75 *f.*, 78 *f.*, 90, 93, 105 *f.*, 110, 113 *f.*, 118 *f.*, 124 *f.*, 137
sabbadā, 30
sabbaññuta, 65; °ñāṇagatika, 13

sabbathā, 73, 114 *f*., 117
sabbattha, 57, 66
sabbaso, 55, 58 *f*., 67, 96, 110 *f*., 113
sabhāva, 25, 31 *f*., 71, 73, 77, 79, 96, 112, 114, 127
samatikkamā, 91, 103
samatta, 45, 78, 84
samattha, 13
samatha, 79
samanakkāra, 56
samanantara, 134 *f*.
samanupassati, 118
samanussarana, 110
samanta, 28, 102
samannāharati, 93
samaya, 75; °aññu, 59, 74
sama, 8, 39, 87
samācāra, 89
samādhi, 24, 26, 30, 93 *f*., 96, 101 *f*., 112, 130, 135
samādhīyati, 94, 102
samāpajjati, 14, 96, 103 *f*.
samāpatti, 14, 96 *f*., 103 *f*.
samāyoga, 114
samāropeti, 108
samāsa, 1, 29, 31, 64, 100, 108 *f*.
samāhita, 94, 104, 121
samijjhati, 95
samugghātika, 152
samuṭṭhahati, 33, 43, 68, 72, 73
samuṭṭhāna, 65, 67, 70, 71, 73, 104
samudaya, 120, 132
samudīrita, 77, 98 *f*., 109 *f*.
samuddhaṭa, 23
samuddhūta, 23
samupalakkheti, 98
samupeti, 131
samuppanna, 56, 66, 81, 94, 121
samussahita, 6
samuddharati, 31
samūha, 83 *f*.; °paññatti, 84
samodhāna, 71 *f*.
sampaggaha, 24
sampajañña, 98
sampajāna, 97 *f*.
sampajjati, 59, 104, 113, 116, 123, 125, 138
sampaṭicchana, 34 *f*., 39, 50 56, 65, 151, 153
sampatta, 109, 121
sampatti, 20, 91
sampadā, 106
sampayutta, 13, 16, 21 *f*., 26 *f*., 56 *f*., 59, 71, 98, 101, 131, 134 *f*., 152
sampayoga, 2, 7, 12, 21 *f*., 24 *f*.
sampavatta, 102
sampavattati, 108; *caus*., 94, 126
sampavatti, 69, 108
sampasādana, 82, 97
sampiyāyana, 18
sampunna, 93, 138
samphappalāpo, 130 *f*.
samphusati, a°, 70
sambandha, 118
sambuddha, 72
sambhava, 26, 43, 58 *f*., 62, 65, 70, 72, 74; sa°, 65; cittotu°, 43
sambhavati, 62, 114
sambhāra, 66, 118, 119; sa°, 66; aṅga°, 114
sambheda, a°, 56, 57
sambhoga, 25
sammajjati, 92
sammata, 134, 153
sammasati, 121, 123
sammasana, 120
sammā, 78, 118, 121, 128, 132; °dassana, 119; °diṭṭhi, etc., 3, 135; °sambuddha, 81, 113
sammuti, 72, 87 *f*., 114; citta°, 2

sammoha, 90, 112, 114
sammissa, 137
sammoha, 19, 71
saya, 117
sarana, 82, 89, 110; nis°, 79 *f.*
sarati, 18
sarikkha, 51
saritūdaka, 138
sarīra, 62; °kriyānukūla, 71
sarīrin, 38
salila, 89
sallakkheti, 88, 95, 105
sallekha, 138
savana, 33, 109, 113
sasatthāvacara, 3
sassatuccheda, 118
sahagata, 17 *passim*
sahaja, 62, 70; °rūpa, 69
sahajāta, 69, 132 *f.*
sahaṭṭhāna, 109
sahanākāra, a°, 129
sahāya, 68
sā, 100
sākhā, 56
sākhalya, 138
sākhin, 56
sāṭaka, 103
sāta, 26
sādhaka, 18, 58 *f.*, 63
sādhārana, 29, 158; a°, 13; °bhāva, 24, 129
sādhu, 1, 21, 28, 42, 61, 69, 92 *f.*, 106, 119, 131, 133, 138
sādheti, 59, 66, 103, 127
sāmaggi, 85, 88
sāmañña, 29, 61, 64, 81, 83 *f.*
sāyati, 66
sāyana, 33
sāra, a°, 120; nis°, 120; su°, 42; °kaṭa, 92; °tara, 103; °asāra, 122; hattha°, 1
sārathin, 21
Sāriputtatthera, 78, 79
sāvaka, 118, 122
sāvajja, 2
sāsapa, 120
sikkhati, 54, 78
sikhappatta, 123, 125
sikkhāpadā, 8, 26
sikhara, 138
sijjhati, 3, 80, 83, 104
sita, 40, 66, 156
siddhi, 137
sippa, vijjā°, 63
siva, 82, 92, 96
sissa, 18
sītala, 1, 89, 95
sītalatta, 96
sītibhāva, 20
sīla, 89, 113, 132, 134, 138; dus°, 89; piya°, 89; °vajjita, 89: °sodhana, 89
sīlabbata, 129 *f.*
sīlamaya, 3
sīsa, 55
sukha, 10, 22, 29, 59, 79, 84, 87, 89, 91 *f.*, 96 *f.*, 117, 121, 129 *f.*, 134 *f.*, 137, 151 *f.*; °āvaha, 133; yathā°, 55; °odaka, 103
sukhuma, 66, 103, 105, 113, 130, 150; °rūpa, 76, 77
suci, a°, 19
suñña, 101 *f.*, 114, 117, 119, 151 *f.*; °āgāra, 121
suññatā, 11
sunoti, 49, 63, 72, 66, 87, 89, 105, 107 *f.*, 111, 113, 137
suta, 134; °kovido, 105
sudubbudha, 61
sundara, 17, 62, 94
subha, 130 *f.*; a°, 90 *f.*, 129, 131
subhojana, 18
sucinna, 96 *f.*; °vasī, 101 *f.*, 104
suciraṭṭhiti, 96
sugata, 12, 28, 89
sujjhati, 88, 94, 103 *f.*, 118 *f.*

suṭṭhu, 80, 92; °tara, 115
sutta, 55, 67, 80; °anusāra, 55; āharatha, 67; °jālamajjha, 55; °pada, 88
sudduttara, 1
sududdasa, 82
sudesako, 19
suddha, °maṭṭhaka, 77
suddhāvāsika, 37, 39
suddhi, 125, 128
supina, 120
suppanītatara, 103
suppatiṭṭhita, 59
suriya, 118
suvisada, 123
sussati, 62
sūkara, °abhihato, 100
sūcana, 43
sekkha, 13, 40, 45, 47; °puthujjana, 14
seṭṭha, 106
seti, 115
senāsana, 92, 134
semha, 80
sesaka, 67
sesatā, a°, 51, 115
soṇṇa, 70
sota, 50, 56, 64, 66 *f.*, 83 *f.* (*see* āyatana); °dvāra, 56, 84; °dhātu, 149
sota, 132 *f.*; vipassanāya, 125
sotabbo sotūnaŋ, 63
sotāpatti, 152
sotāpanna, 38, 39 *f.*, 119, 121, 126; °upapattiyā, 127
sotujana, 111
sopāna, 89
sobhin, 138
somanassa, 2, 17, 33, 100, 135, 151 *f.*; °ṭṭhāna, 22; °yuta, 51 *f.*, 105; °yutta. 9
somma, 19
soseti, 126
sneha, 19, 66

hata, °avakāsa, 81, 87
hatthapāsa, 92
hatthasāra, 1
hatthi, 83
hadaya, 28, 37, 67, 76, 105, 111, 116; °andhakāra, 54; °kampana, 21; °ṅgata, 67; °lohita, 106; °vatthu, 18, 25, 62, 69, 74, 76 *f.*, 134, 149; °nissāya, 152 *f.*
harati, 69
harita, 62, 69
hara, 137
hasati, 12, 115
hāsa, 137; °cittāni, 13
hita, 14, 133; °ananta, 104
Himavat, 138
hiri, 16, 19, 29
hirika, a°, 23, 25, 27, 29 *f.*, 129 *f.*
hīna, 2, 8, 86 *f.*, 97, 113
heṭṭhā, 32, 41, 70, 97 *f.*, 103, 107, 127 *f.*; heṭṭhima, 40, 46, 91
hetuka, sa°, 26, 118; a-sa°, 32, 154 *f.*; °aṭṭhaka, 52

BUDDHADATTA'S MANUALS

PART II

VINAYAVINICCHAYA AND UTTARAVINICCHAYA

SUMMARIES OF THE VINAYA PITAKA

EDITED
BY
A. P. BUDDHADATTA
MAHĀTHERA, OF AMBALANGODA, CEYLON

INTRODUCTION

TEN years ago this introduction was written by me in Pāli. I am glad to be now able to write the same in English, which is intelligible to many more.

Requested by the Honorary Secretary of the Pāli Text Society—whose activity is the life of the Society—I finished the collation and the copying of this book at the beginning of 1917, and before long sent it to her, ready for the press; but owing to the pressure of other publications, Mrs. Rhys Davids could not send this to the printer for ten years.

I have based my edition on the text, printed in Sinhalese characters, which was edited by Siri Sumanatissa Thera of Ambalangoda, in 1914. But where there were unacceptable terms in it, I have inserted right words or phrases and shown the rejected words in footnotes. I have collated this with five Sinhalese MSS., two Kambodian MSS. and one Burmese MS., also with the Ṭīkā or Pāli commentary and with the Sinhalese commentary. I have also consulted Samantapāsādikā, the Vinaya Commentary.

Of these MSS., three of the Sinhalese MSS., the Burmese MS. and the Sinhalese version of the text were obtained from the Mahāmangala-samuddārāma at Randombe, Ambalangoda, with the kind permission of the Ven. Sri Sudarsana Mahāsthavira. Of them one MS. was brought by the Venerable Thera from Ganegodella Vihāra of Kosgoda; one very old ola MS., together with the Burmese MS., were brought by him from other vihāras; one Sinhalese MS. and the Sinhalese commentary belong to the above-named vihāra, the incumbent of which very generously lent me all these MSS. By his kindness I was relieved of the great trouble I should have had to undergo in collecting several MSS. of the text. One Sinhalese MS. was obtained from the library of Sailabimbārāma, Dodanduwa. One MS. of Uttaravinicchaya and the

Pāli commentaries of both the texts were kindly lent by the Rev. Dhammapāla Thera of Subhadrārāma, Batapole. One Kambodian MS. was brought from Rankot Vihāra, Panadure, and the other Kambodian MS. from Sapugoda Vihāra, Beruwala. One MS. of Uttaravinicchaya was copied by myself from a Burmese MS. in the Bernard Free Library, Rangoon, in 1908, when I was in Burma. Of these MSS. the Kambodian MS. from Sapugoda Vihāra is the least corrupt; the MS. copied by me and the old ola from Randombe also are less corrupt than the others. I have referred to these MSS. as follows:—

P. Printed in Ceylon. V.U.
R. MS. belonging to Randombe Vihāra. V.U.
E. Old MS. obtained from Randombe. V.U.
G. MS. belonging to Ganegodella Vihāra. V.
B. Burmese MS. (from Randombe). V.U.
Kr. Kambodian MS. from Rankot Vihāra. V.U.
Ks. Kambodian MS. from Sapugoda Vihāra. V.U.
D. MS. obtained from Sailabimbārāma. V.
A. MS. from Subhadrārāma, Batapole. U.
Bs. MS. copied by myself from B. F. Library, Rangoon. U.
S. Sinhalese version with the texts. V.U.
T. Ṭīkā, the Pāli commentary on the two texts.
Sam. Samantapāsādikā, Vinaya Commentary.

V. or U. at the end of each indicates Vinayavinicchaya, Uttaravinicchaya respectively.

Kr. has lost the first 415 verses, 17 verses from 2269 to 2285, 38 verses from 2300 to 2337, and 86 verses from 2562 to 2647. Ks. too has lost 38 verses from 2300 to 2337.

Character of the Texts.

These are two treatises on the Vinaya which contains Buddhist ecclesiastic rules. They seem to have been composed after the Commentary on the Vinaya Piṭaka, in an abridged form. Here one may question, "What is the use of these when there is the complete commentary ?" In olden

days books were not available so easily as at present; thus the students had to learn things by heart. Verse is more easily learnt by heart than prose; therefore many learned Theras in those days composed such treatises in verse as mnemonics.

Of all the composers of treatises of this kind, the author of these present volumes is reckoned as the foremost. He compiled a treatise on Abhidhamma, "Abhidhammāvatāra" by name, and these two volumes on Vinaya, including important decisions from the Vinaya Commentary. Though the present works appear to follow the Samantapāsādikā, one should not infer that the Ven. Buddhadatta wrote these after Ven. Buddhaghosa had translated the Sinhalese commentaries into Pāli. Professor Beni Madhab Barua of Calcutta University, who is an able Pāli scholar, once explained to me that Ven. Buddhadatta could have collected the materials for his treatises from the original Sinhalese commentaries without the help of the Pāli translations from the Sinhalese which we now have.

Vinayavinicchaya contains 31 chapters. The Ṭīkā states that there are 37 including 20 Khandhakakathās. I find only 14 Khandhakakathās, counting Mahākhandhaka as one. In Mahākhandhaka there are 11 sub-kathās, but if we count them as separate chapters it comes to 41. Uttaravinicchaya contains 23 chapters. At the end of Uttara V. is a stanza which states the number of gāthās in Vinaya V. The recorded number is 4119, but in the present volume of V.V. are found only 3,183 gāthās. The recorded number of gāthās in Uttara V. is 950. Then this 950 and 3,165 from V.V., excluding the Nigamana (closing) gāthās, make 4,115, a total which approximates to 4,119. Thus it is understood that the larger amount at the end of Uttara V. shows not the amount in V.V. only, but the number of gāthās contained in both the books.

THE AUTHOR.

We have no other source of learning something about the life of this distinguished author except his own works. From Vinayavinicchaya we learn that he was a native of Uragapura in the Choḷa Kingdom in South India. In the closing stanzas of the same book he states that he composed it while residing in a monastery situated in the neighbourhood of Bhūtamangala, a prosperous town on the banks of the Kāveri, and that it was started and finished during the reign of one Accyutavikrama of the Kalamba clan.

Now we have to find out the site of this Uragapura within the limits of the Choda or Choḷa country. Formerly, considering the similar meaning of 'Nāga' and 'Uraga,' I thought it might be the modern Nāgapattam, which is not, of course, on the banks of the Kāveri. Thanks to Dr. Bhandarkar, deliverer of the Carmichael lectures at Calcutta University, I find in his *Asoka* a place called 'Uraiyur,' which can easily be recognized as the site of the ancient Uragapura. Moreover, this Uraiyur is situated near Trichinopoly, which is not far from the Kāveri. I think it is better to reproduce here Dr. Bhandarkar's words which will help the reader to form some idea of Choḷa and Uragapura:—

"But it has not been noticed that the former speaks not of one but two Choda kingdoms. The first is represented by 'Orthoura, the royal city of Sornagos,' comprised in Soretai. The word Sor in Sornagos and Soretai can easily be recognized to be the Tamil Sora or Choda. And the name Sornagos clearly shows that the prince whose capital was Orthoura was of the Nāga tribe, but was called Sor (Chora), because he was a ruler of Soretai (Chorata). *Orthoura has been identified by Cunningham with Uraiyur near Trichinopoly.* The clue to the location of the northern kingdom is furnished by Ptolemy's remarks that between Mount Bettigo and Adesathros are the Sorai nomads, 'with Sora, the capital of Arkatos.' . . . 'Sora, the capital of Arkatos' is considered to be a mistake for 'Arkatos, the capital of Sora.' Arkatos Cadwell identifies with modern Ārkād (Arcot). . . . There

were thus two Choda kingdoms, with capitals at Orthoura (Uraiyar) and Arkatos (Arcot)." (*Asoka*, p. 39, by D. R. Bhandarkar, M.A., Ph.D.)

Thus we are able to identify the birthplace of Buddhadatta. It is near Trichinopoly on the banks of the Kāveri. If we are fortunate enough to discover the name of Accyutavikrama, a Choḷian king, in history and to find out the accurate date of his reign, we can safely fix the date of the author of these volumes. Though I could not trace the name of such a king, as my knowledge of Indian history is limited, I have read in the *Oxford History of India* a reference to the Kalamba tribe, to which Accyutavikrama belonged. The eminent historian, V. A. Smith, writes: "A clan or family called Kadamba enjoyed independent power in the districts now called North and South Kanara and in western Mysore, from the third to the sixth century. Their capital Banawāsī, also known as Jayanti or Vaijayanti, was so ancient that it is mentioned in the edicts of Asoka. . . . Kadamba chiefs in subordinate positions may be traced as late as the beginning of the fourteenth century; and the powerful Rayas of Vijayanagar, who founded a great kingdom early in that century, are supposed by some authorities to have had Kadamba connections."

The epithet 'Tambapaṇṇiya' is annexed, perhaps later, to our author's name. It denotes that he was a native of the province of Tambapaṇṇi. The Tāmraparṇi is another river in the Southern Choda country, the basin of which was known by the same name. Sometimes this province is called "Tambaraṭṭha" where the modern Tanjore is situated. Ven. Anuruddha, the author of Abhidhammatthasangaha, etc., states, in the lines "Tambaraṭṭhe vasantena nagare Tañjanāmake," that he lived (for some time) at Tañja-nagara (Tanjore) in the Tamba province.

Buddhadatta says that he composed the Vinayavinicchaya while residing in a monastery built by Piṇḍidāsa—Veṇhudāsa in some MSS.—at Bhūtamaṅgala. This town, he explains, was situated, as the nave to a wheel, in the heart of the Choḷa kingdom, and was very extensive, covered with plantations of

coconut, palmyra, banana and sugar cane, and was beautified with lakes and tanks full of water-lilies and lotuses. At present there are several places in that country having their names ending in '-mangal,' but I am still unable to identify this Bhūtamangal with one of these places.

He has compiled his other two works, namely: the commentary on the Buddhavaŋsa of the Khuddakanikāya, and the Abhidhammāvatāra—which was edited by me and published by the P.T.S. in 1915—while residing in another monastery at Kāveripaṭṭana. According to his words this town, with a seaport, was prosperous, crowded with people, full of precious things and lined with shops. The monastery was surrounded by a huge wall with a stately gate, and in it were extensive buildings as white as the top of (snow-clad) Kailāsa. This Kāveripaṭṭana, I suppose to be the modern Karikāl on the east coast of South India.

Vincent Smith has this remark upon the place (*Hist. India*, 144):—"Puhār, also called Pukar, or Kāverīpaddinam, then at the mouth of the Kāvērī (Cauvery) river, was for some time a rich and prosperous port. It, with the other ancient ports in that region, is now desolate, a gradual elevation of the land having changed the coastline."

Author's Connection with Buddhaghosa.

From many instances, Buddhadatta appears to have been a contemporary of the great Commentator Buddhaghosa. In the fourth chapter of *Buddhaghosuppatti* it is related that Buddhadatta was formerly deputed by Indian monks to translate the Sinhalese commentaries into Pāli, but that he could not obtain them, and he returned only with some treatises. While he was at sea on his homeward voyage, he met Buddhaghosa, who also was deputed by some other Indian monks for the same task and was en route to Ceylon, and encouraged him in his mission.

I do not place much confidence in *Buddhaghosuppatti*, in which there are some incredible statements and which is not even free from grammatical mistakes. The commentary on

the Vinayavinicchaya which was compiled some eight hundred years ago, also relates a similar story, but it acknowledges that the story was not founded on any authorized text, but on tradition.

Buddhadatta never mentions the name of Buddhaghosa in his treatises, and states that he compiled them at the request of some other eminent persons, viz.:—*Vinayavinicchaya* and *Buddhavaŋsaṭṭhakathā* at the request of Buddhasīha, his own pupil; *Uttaravinicchaya* at the request of the Mahāthera Saṅghapāla (who, I suppose, was the Sinhalese tutor of Buddhaghosa), and *Abhidhammāvatāra* at the request of Sumati. The Vinayavinicchaya Commentary states, that Buddhadatta was requested by Buddhaghosa to summarize his (Buddhaghosa's) works after he had translated them. If it is true, Buddhadatta would all the more willingly have admitted this illustrious person's name as one of his petitioners. I do not see any reason why he should not enter this name, for he has entered even the names of the builders of the monasteries where he compiled these volumes. If these were composed on Buddhaghosa's translations it were unjust and unlikely not to have mentioned his name. As Buddhadatta has mentioned the names of Sinhalese commentaries, *Mahāaṭṭhakathā* and *Kurundiya*, I have come to the decision that he came to Ceylon somewhat earlier than Buddhaghosa, studied Sinhalese commentaries and summarized them in Pāli; but that Buddhaghosa, who was deputed by the monks of the Āndhra country, came there later and fully translated the Sinhalese commentaries into Pāli.

Commentaries on these Texts.

Vinayasāratthadīpanī, the Commentary on *Vinayavinicchaya*, is written by a venerable Thera who was a pupil of the subcommentator Sāriputta, the religious head of the Buddhist Order in Ceylon during the reign of Parākramabāhu the Great. The *Gandhavaŋsa* states that this Ṭīkā is a work of Mahāsāmi Vācissara, whose other works are the Commentaries on *Vuttodaya*, *Saccasaṅkhepa* and *Nāmarūpapariccheda*. The Com-

mentator begins his work by praising his preceptor, Saṅgharāja Sāriputta, and acknowledging his indebtedness to him. He was requested to do so by Mahāsāmi Sumaṅgala, who has written Ṭīkās on *Abhidhammāvatāra* and *Abhidhammatthasaṅgaha*, by Buddhamitta, a Choḷian Thera, by another Choḷian Thera, Mahākassapa, by a learned lay disciple Dharmakīrti and by a wealthy gentleman named Vāṇijabhānu.

Uttaralīnatthapakāsanī, the Ṭīkā on *Uttaravinicchaya*, is also supposed to be a work of the same Vācissara Mahāsāmi.

A Sinhalese commentary on *Vinayavinicchaya* was written by the king, Parākramabāhu II. (A.D. 1247–1282); but this valuable work is now deemed to be extinct, owing to the devastations caused by foreign invaders, and by the act of the Sinhalese king, Rājasinha I., who beheaded many bhikkhus and burnt every manuscript that he could find. King Parākramabāhu II. is the author of the Sinhalese commentary on Buddhaghosa's *Visuddhimagga*. Later, 90 years hence, the learned High Priest Ven. Dhīrānanda of Lankāgoda wrote a new Sinhalese commentary on both of these works, a Commentary which I have consulted while editing the book. None of these Commentaries is yet printed. A portion only, containing the Sin. Com. of 128 verses, was printed some years ago, and was not continued.

Some Interpolations.

In the MSS. of *Vinaya V.* marked as B., Ks. and G., I find, at the end of Kammavipattikathā, some interpolated gāthās that are not found in other MSS. Almost all of these gāthās or lines are found scattered through the *Uttaravinicchaya*. I quote them here, with the numbers of the similar verses found in the *Uttara V.*, annexed to each verse or line:—

1. Soḷasaparivārassa Parivārassa sādarā
   suṇātha nipuṇe pañhe gūḷhatthe bhaṇato mama:
2. Divāpajjati no rattiŋ, rattiŋ yeva ca no divā (469)
   kathañ ca ? Paṭigaṇhanto, na gaṇhanto katham pana ?
3. Chindantassa siyāpatti, tath' ev' acchindato pi ca ? (471)
   Chādentassa katāpatti, nacchādentassa bhikkhuno ? (474)

4. Kā c' āpatti samāpattilābhino yeva bhikkhuno ?
Asamāpattilābhissa kā ca nām' assa sā bhave ? (435)
5. Garukaŋ bhaṇato saccaŋ, alikaŋ bhaṇato lahuŋ ? (441)
lahu saccaŋ bhaṇantassa, musā ca bhaṇato garuŋ ?
6. Pavisanto va[1] ārāmaŋ āpajjati, na nikkhamaŋ ?
Nikkhamanto va[2] āpattiŋ na c' eva pavisam pana ? (448)
7. Samādiyanto asamādiyanto (454)
anādiyanto pi ca ādiyanto (451)
dento adento pi siyā sadoso (460)
tathā karonto pi ca no karonto ? (459)
8. Āpajjati ca dhārento,[3] adhārento[4] tath' eva ca ? (475)
Dvinnaŋ mātā-pitāvasā[5] kathaŋ hoti bhaṇāhi me ? (706)
9. Ubhatobyañjanā itthī gabbhaŋ gaṇhāti attanā
gaṇhāpeti paraŋ gabbhaŋ tasmā mātā-pitāvasā.[5] (707)
10. Gāme vā yadi vā 'raññe yaŋ paresaŋ mamāyitaŋ
na haranto va taŋ theyyā kathaŋ pārājiko bhave ? (702)
11. Theyyasaŋvāsako eso liṅgasaŋvāsathenako
parabhaṇḍaŋ agaṇhanto tena hoti parājito. (703)
12. Nārī rūpavatī, bhikkhu rattacitto asaññato,
methunaŋ tāya katvā pi na so pārājiko kathaŋ ? (704)
13. Accharāsadisaŋ nāriŋ supinantena passati
tāya methunasaŋyoge kate pi na bhavissati. (705)
14. Bahiddhā gehato bhikkhu, itthi abbhantaraŋ[6] gatā,
chiddo gehassa n' ev' atthi, kathaŋ methunato cuto ? (730)
15. Antodussakuṭiṭṭhena mātugāmena methunaŋ
santhatādivasen' eva katvā hoti parājito. (731)
16. Sutte ca vinaye c' eva[7] khandhake sānulomake[8]
sabbattha nipuṇā dhīrā ime pañhe bhaṇanti te.[9]
17. Khandhake Parivāre ca vinaye sānulomike
ādaro karaṇīyo va paṭubhāvam pan' icchatā.
Iti vinaye Sedamocakakathā[10] niṭṭhitā.[11]"

[1] B. Ks. G. ca.
[2] Ks. ca.
[3] G. jagganto.
[4] G. *om.*
[5] B. G. °pitā ca sā.
[6] B. G. gab°.
[7] *All MSS.* yeva.
[8] B. °mike.
[9] G. 'me.
[10] Ks. °mocanaka°.
[11] G. B. *om.*

My thanks are due to all the Theras who kindly lent me the MSS. of these texts and commentaries, to the editors of the texts in Sinhalese, and lastly to the Pāli Text Society which has rendered invaluable services to the religious and literary world through its publications. When I thank the Society for its services every reader will remember the name of the eminent and illustrious person who founded it about half a century ago, when very few persons cared for Pāli texts; at the same time no one can forget the eminent lady who has always assisted the founder, has spent many years on the Society's work, and without whose aid the activities of the society would be crippled.

A. P. BUDDHADATTA.

AGGĀRĀMA,
AMBALANGODA,
CEYLON.
June 21, 1927.

CONTENTS

	PAGES
I. VINAYAVINICCHAYA	1-230
A.—Bhikkhuvibhaṅga	1-140
Pārājikakathā	1-24
Paṭhamapārājikakathā	1-3
Dutiyapārājikakathā	4
Tatiyapārājikakathā	18
Catutthapārājikakathā	22
Saṅghādisesakathā	25
Aniyatakathā	40
Nissaggiyakathā	40-63
I. Cīvaravagga	40
II. Elakalomavagga	49
III. Pattavagga	53
Pācittiyakathā	64-128
I. Musāvādavagga	64
II. Senāsanavagga	71
III. Bhikkhunīvagga	80
IV. Bhojanavagga	85
V. Acelakavagga	107
VI. Surāpānavagga	111
VII. Sappāṇakavagga	116
VIII. Sahadhammikavagga	120
IX. Rājavagga	124
Pāṭidesanīyakathā	129
Sekhiyakathā	132

	PAGES
B.—BHIKKHUNĪVIBHAṄGA - - -	141–180
PĀRĀJIKAKATHĀ - - - -	- 141
SAṄGHĀDISESAKATHĀ - - -	- 145
NISSAGGIYAKATHĀ - - -	- 151
PĀCITTIYAKATHĀ - - -	154–177
I. Lasuṇavagga - - -	- 154
II. Andhakāravagga - -	- 158
III. Naggavagga - - -	- 160
IV. Tuvaṭṭavagga - -	- 163
V. Cittāgāravagga - -	- 165
VI. Ārāmavagga - - -	- 168
VII. Gabbhinīvagga - -	- 171
VIII. Kumārībhūtavagga - -	- 173
IX. Chattūpāhanavagga - -	- 175
PĀṬIDESANĪYAKATHĀ - - -	- 178
Sikkhākaranīyakathā - -	- 178
C.—KHANDHAKAKATHĀ - - -	180–216
MAHĀKHANDHAKA - - -	- 180
Pabbajjākathā - - -	- 180
Upajjhācariyavattakathā - -	- 182
Saddhivihārikantevāsikavattakathā	- 182
Nissayapaṭippassambhanakathā -	- 182
Parisadūsakathā - - -	- 183
Nivāranakathā - - -	- 184
Paṇḍakakathā - - -	- 185
Theyyasaṇvāsakakathā - -	- 185
Titthiyapakkantakathā - -	- 186
Tiracchānagatakathā - -	- 186
Abhabbapuggalakathā - -	- 186
UPOSATHAKKHANDHAKA - - -	187–191
Sīmākathā - - - -	- 187
VASSŪPANĀYIKAKKHANDHAKA - -	- 191
PAVĀRAṆAKKHANDHAKA - - -	- 193

	PAGES
CAMMAKKHANDHAKA - - - -	194
BHESAJJAKKHANDHAKA - - - -	195
KAṬHINAKKHANDHAKA - - - -	197
CĪVARAKKHANDHAKA - - - -	199
PĀRIVĀSIKAKKHANDHAKA - - -	200
SAMATHAKKHANDHAKA - - - -	201
KHUDDAKAVATTHUKKHANDHAKA - - -	203
SENĀSANAKKHANDHAKA - - - -	205
VATTAKKHANDHAKA - - - -	211
BHIKKHUNĪKHANDHAKA - - - -	214
D.—CATUBBIDHAKAMMAKATHĀ - - - -	216
KAMMAVIPATTIKATHĀ - - - -	218
PAKIṆṆAKANAYA - - - -	219
KAMMAṬṬHĀNABHĀVANĀVIDHĀNA - - -	226
II. UTTARAVINICCHAYA -	231–304
A.—MAHĀVIBHAṄGA - - - -	231–245
PĀRĀJIKAKATHĀ - - - -	231
SAṄGHĀDISESAKATHĀ - - - -	233
NISSAGGIYAKATHĀ - - - -	235
PĀCITTIYAKATHĀ - - - -	238
PĀTIDESANĪYAKATHĀ - - - -	245
SEKHIYAKATHĀ - - - - -	245
B.—BHIKKHUNĪVIBHAṄGA - - -	246–254
PĀRĀJIKAKATHĀ - - - -	246
SAṄGHĀDISESAKATHĀ - - - -	247
NISSAGGIYAKATHĀ - - - -	248
PĀCITTIYAKATHĀ - - - -	249

	PAGES
CATUVIPATTIKATHĀ	255
ADHIKARAṆAPPACCAYAKATHĀ	255
KHANDHAKAPUCCHĀ	256
ĀPATTISAMUṬṬHĀNAKATHĀ	259
EKUTTARANAYA	266
Ekaka-kathā	266
Duka-kathā	269
Tika-kathā	272
Catukka-kathā	278
Pañcaka-kathā	279
Chakka-kathā	279
Sattaka-kathā	280
Aṭṭhaka-kathā	281
Navaka-kathā	281
Dasaka-kathā	281
Ekādasaka-kathā	282
SEDAMOCAKAGĀTHĀ	283
SĀDHĀRAṆĀSĀDHĀRAṆAKATHĀ	290
LAKKHAṆAKATHĀ	294
SABBASAṄKALANANAYA	297
NIGAMANA	303
INDEX	305

VINAYAVINICCHAYO

NAMO TASSA BHAGAVATO ARAHATO SAMMĀSAMBUDDHASSA

A.—BHIKKHUVIBHAṄGA

PĀRĀJIKAKATHĀ

(PAṆĀMA)

1. Vanditvā sirasā seṭṭhaŋ Buddham appaṭipuggalaŋ
   bhavābhavakaraŋ dhammaŋ gaṇañ c' eva niraṅgaṇaŋ
2. bhikkhūnaŋ bhikkhunīnañ ca hitatthāya samāhito
   pavakkhāmi samāsena *Vinayassa vinicchayaŋ*
3. anākulam asaṅkiṇṇaŋ madhuratthapadakkamaŋ.
   Paṭubhāvakaraŋ etaŋ[1] paramaŋ vinayakkame
4. apāram otarantānaŋ sāraŋ vinayasāgaraŋ
   bhikkhūnaŋ bhikkhunīnañ ca nāvābhūtaŋ manoramaŋ;
5. tasmā vinayanūpāyaŋ Vinayassa vinicchayaŋ
   avikkhittena cittena vadato me nibodhatha.

Paṭhamapārājikakathā.

6. Tividhe tilamattam pi magge sevanacetano
   aṅgajātaŋ pavesento[2] allokāse parājito.
7. Pavesanaŋ paviṭṭhaŋ vā ṭhitam uddharaṇam pi vā
   sasikkho sādiyanto so ṭhapetvā kiriyaŋ cuto.
8. Santhaten' aṅgajātena santhataŋ vā asanthataŋ
   maggam pana pavesento[2] tath' evāsanthatena ca[3]
9. upādinnen' upādinne anupādinnakena vā
   ghaṭṭite anupādinne sace sādiyat' ettha so

[1] D. c' etaŋ. [2] P. R. B. S. pavesanto. [3] B. vā.

10. hoti pārājikakkhette paviṭṭhe tu parājito;
khette thullaccayaŋ tassa dukkaṭañ ca viniddise.
11. Mate akkhayite cāpi[1] yebhuyyakkhayite pi ca
methunaŋ patisevanto[2] hoti pārājiko naro.
12. Yebhuyyakkhayite cāpi upaḍḍhakkhayite pi ca
hoti thullaccayāpatti, sese āpatti dukkaṭaŋ.
13. Nimittamattaŋ sesetvā khayite pi sarīrake
nimitte methunaŋ tasmiŋ sevato pi parājayo.
14. Uddhumātādi-sampatte sabbatthāpi ca dukkaṭaŋ.
Khayitākkhayitaŋ[3] nāma sabbaŋ matasarīrake.
15. Chinditvā pana tacchetvā nimitt' uppāṭite pana
vanasaṅkhepato tasmiŋ sevaŋ thullaccayaŋ phuse.
16. Tato methunarāgena patitāya[4] nimittato
tāyàŋ upakkamantassa dukkaṭaŋ maŋsapesiyaŋ.
17. Nakhapiṭṭhippamāṇe pi maŋse nhārumhi[5] vā sati
methunaŋ paṭisevanto jīvamāne parājito.
18. Kaṇṇacchiddakkhi-nāsāsu vatthikosa-vaṇesu vā
aṅgajātaŋ pavesento[6] rāgā thullaccayaŋ phuse.
19. Avasesa-sarīrasmiŋ upakacchūrukādisu
vasā methunarāgassa sevamānassa dukkaṭaŋ.
20. Assa-go-mahisādīnaŋ oṭṭha-gadrabha-dantinaŋ[7]
nāsāsu vatthikosesu sevaŋ thullaccayaŋ phuse.
21. Tathā sabba-tiracchānaŋ akkhi-kaṇṇa-vaṇesu pi
avasesa-sarīresu sevamānassa dukkaṭaŋ.
22. Tesaŋ allasarīresu matānaŋ sevato pana
tividhā pi siyāpatti khettasmiŋ tividhe sati.
23. Bahi methuna-rāgena nimittaŋ itthiyā pana
nimittena chupantassa tassa thullaccayaŋ siyā.
24. Kāyasaŋsaggarāgena nimittena mukhena vā
nimittaŋ itthiyā tassa chupato garukaŋ siyā.
25. Tath' evobhayarāgena nimittaŋ purisassa pi
nimittena chupantassa hoti āpatti dukkaṭaŋ.

---

[1] D. E. Ks. vā pi.
[2] R. G. B. paṭi°.
[3] P. Ks. B. °tākha°.
[4] S. R. G. °tāyaŋ.
[5] P. nahāru.
[6] S. R. P. B. °santo.
[7] S. T. Oṭṭha-gadrabha-dantīnaŋ assa-go-mahisādinaŋ.

26. Nimittena nimittan tu tiracchānagatitthiyā
thullaccayaŋ chupantassa hoti methunarāgato.
27. Kāyasaŋsaggarāgena tiracchānagatitthiyā
nimittena nimittassa chupane dukkaṭaŋ mataŋ.
28. Aṅgajātaŋ pavesetvā tam āvattakate[1] mukhe
tatth' ākāsagataŋ[2] katvā nīharantassa dukkaṭaŋ.
29. Tathā catūhi passehi itthiyā heṭṭhimaŋ talaŋ
acchupantaŋ pavesetvā nīharantassa dukkaṭaŋ.
30. Uppāṭitoṭṭhamaŋsesu bahi nikkhantakesu vā
dantesu vāyamantassa tassa thullaccayaŋ siyā.
31. Aṭṭhi-saṅghaṭanaŋ[3] katvā magge duvidharāgato
sukke mutte pi vā' mutte vāyamantassa dukkaṭaŋ.
32. Itthiŋ methunarāgena āliṅgantassa dukkaṭaŋ;
hatthagāha-parāmāsa-cumbanādis-v' ayaŋ nayo.
33. Apade ahayo macchā, kapotā dvipade[4] pi ca,
godhā catuppade heṭṭhā vatthu pārājikass' ime.*
34. Sevetukāmatā-cittaŋ magge maggappavesanaŋ
idam aṅgadvayaŋ vuttaŋ paṭhamantimavatthuno.
35. Dukkaṭaŋ paṭhamass' eva sāmantam iti vaṇṇitaŋ.
Sesānaŋ pana tiṇṇam pi thullaccayam udīritaŋ.
36. Anāpattīti ñātabbaŋ ajānantassa bhikkhuno;
tath' evāsādiyantassa jānantass' ādikammino.

37. Vinaye anayūparame parame
sujanassa sukhānayane nayane
paṭu hoti padhānarato na rato
idha yo pana sāramate ramate.

38. Imaŋ hitavibhāvanaŋ bhāvanaŋ
avedi surasambhavaŋ sambhavaŋ
samārabalisāsane sāsane
samo bhavat' Upālinā pālinā.

Iti Vinayavinicchaye paṭhama-pārājikakathā niṭṭhitā.

* Apadānaŋ ahi-macchā, dipadānañ ca kukkuṭī, catuppadānaŋ majjārī, vatthu pārājikass' imā. (*Samantapāsādikā.*)

---

[1] T. āvaṭṭakate (*vivaṭe ti attho*). [2] Ks. tam ākā°.
[3] R. S. G. D. T. °saṅghaṭṭanaŋ.
[4] S. D. E. Ks. dipade.

Dutiyapārājikakathā.

39. Ādiyanto haranto 'vaharanto iriyāpathaŋ
vikopento tathā ṭhānā cāvento pi parājito.
40. Tattha nānekabhaṇḍānaŋ pañcakānaŋ vasā pana
avahārā das' ev' ete viññātabbā vibhāvinā.
41. Sāhatthāṇattiko ceva nissaggo atthasādhako
dhuranikkhepanañ cāti idaŋ sāhattha-pañcakaŋ.
42. Pubba-sahapayogāñ[1] ca saŋvidāharaṇam[2] pi ca
saṅketammaŋ nemittaŋ pubbayogādi-pañcakaŋ.
43. Theyya-pasayha-parikappa-paṭicchanna-kusādikā
avahārā ime pañca veditabbā va viññunā.
44. Vatthu-kālaggha-dese[3] ca paribhogañ ca pañca pi
ñatvā etāni kattabbo paṇḍitena vinicchayo.
45. Dutiyaŋ vā pi kuddālaŋ piṭakaŋ pariyesato
gacchato theyyacittena dukkaṭaŋ pubbayogato.
46. Tattha-jātaka-kaṭṭhaŋ vā lataŋ vā chindato pana
dukkaṭaŋ ubhayatthāpi vuttaŋ saha-payogato.
47. Paṭhaviŋ khaṇato vā pi vyūhato paŋsum eva vā
āmasantassa vā kumbhiŋ hoti āpatti dukkaṭaŋ.
48. Mukhe pāsaŋ pavesetvā khāṇuke baddhakumbhiyā[4]
bandhanānaŋ vasā ñeyyo ṭhānabhedo vijānatā.
49. Dve ṭhānāni pan' ekasmiŋ khāṇuke baddhakumbhiya,[4]
valayaŋ rukkhamūlasmiŋ pavesetvā katāya vā.
50. Uddharantassa khāṇuŋ vā chindato saṅkhalim pi vā
thullaccayaŋ; tato kumbhiŋ ṭhānā cāveti ce cuto.
51. Paṭhamaŋ pana kumbhiŋ vā uddharitvā tathā puna
ṭhānā cāveti khāṇuŋ vā saṅkhaliŋ vā pi so nayo.
52. Ito c' ito ca ghaŋsento mūle sāreti rakkhati,
valayaŋ khegataŋ[5] tattha karonto va[6] parājito.
53. Jātaŋ chindati ce rukkhaŋ dukkaṭaŋ kumbhimatthake.
Samīpe chindato tassa pācittiyam atatthajaŋ.
54. Anto-kumbhigataŋ bhaṇḍaŋ phandāpeti sace pana
apabyūheti[7] tatth' eva tassa thullaccayaŋ siyā.

[1] S. R. G. B. °payogo. [2] Ks. °vidhā°.
[3] R. D. G. T. °deso. [4] S. R. G. B. bandha°.
[5] E. khagataŋ. [6] G. ca. [7] Ks. B. °hati.

55. Haranto kumbhiyā bhaṇḍaŋ muṭṭhiŋ chindati attano,
bhājane vā gataŋ katvā hoti bhikkhu parājito.
56. Hāraŋ vā pana pāmaṅgaŋ suttārūḷhan tu kumbhiyā[1]
phandāpeti yathāvatthu; ṭhānā cāveti ce cuto.
57. Sappi-ādisu yaŋ kiñci pivato pādapūraṇaŋ
eken' eva payogena pītamatte parājayo.
58. Katvā va dhuranikkhepaŋ, pivantassa punappunaŋ
sakalam pi ca taŋ kumbhiŋ pivato na parājayo.
59. Sace khipati yaŋ kiñci bhaṇḍakaŋ telakumbhiyaŋ,
taŋ pādagghanakaŋ telaŋ dhuvaŋ pivati tāvade,
60. hatthato muttamatte va[2] theyyacitto vinassati.
Āviñjitvā[3] pi vā kumbhiŋ telaŋ gāleti[4] ce tathā.
61. Telass' ākiraṇaŋ[5] ñatvā khittaŋ rittāya kumbhiyā
pita-[6] telañ ca taŋ bhaṇḍaŋ uddharanto va dhaŋsito.
62. Tatth' eva bhindato, telaŋ chaḍḍentassa tath' eva taŋ[7]
jhāpentassa, abhogaŋ vā karontassa ca dukkaṭaŋ.

Bhummaṭṭhakathā.[8]

63. Ṭhapitaŋ pattharitvā ca sāṭakattharaṇādikaŋ
veṭhetvā uddharantassa mutte ṭhānā parābhavo.
64. Orimantena vā phuṭṭham okāsaŋ pārimantato
pārājikam atikkante kaḍḍhato ujukam pi vā.

Thalaṭṭhakathā.[9]

65. Purato mukhatuṇḍañ ca, kalāpaggañ ca pacchato,
dvīsu passesu pakkhantā, heṭṭhā pādanakhā tathā,
66. uddhañ cāpi sikhaggan ti gagane gacchato pana
morassa cha paricchedā veditabbā vibhāvinā.
67. Bhikkhu sassāmikaŋ moraŋ 'gahessāmī' ti khegataŋ
hatthaŋ vā pi pasāreti, purato vā 'ssa[10] tiṭṭhati,

---

1 B. °yaŋ.
2 G. B. °mattena.
3 B. Āvajjhitvā.
4 G. B. galeti.
5 S. R. T. °okiraṇaŋ.
6 B. P. D. pītaŋ; S. R. T. pivaŋ.
7 P. G. B. ca.
8 B. Kumbhaṭ°.
9 S. R. Talaṭṭha°.
10 P. G. B. tassa.

68. moro pi gagane pakkhe cāreti na ca gacchati,
dukkaṭaŋ gamanacchede āmasantassa, c' eva naŋ.[1]
69. Ṭhānā moram amocento phandāpeti sace pana,
evaŋ phandāpane tassa thullaccayam udīritaŋ.
70. Agahetvā gahetvā vā hatthena pana attano
ṭhānā cāveti ce moraŋ sayaŋ ṭhānā cuto siyā.
71. Phuṭṭhokāsaŋ mukhaggena kalāpaggena vā[2] pana,[3]
kalāpaggena vā phuṭṭhaŋ mukhatuṇḍena bhikku ce
72. atikkāmeyya[4] yo moraŋ ṭhānā cāveti nāma so.
Es' eva ca nayo pāda-sikhā-pakkhesu dīpito.
73. Gagane pana gacchanto kare moro nilīyati,
taŋ karen' eva cārento phandāpetīti vuccati.
74. Sace gaṇhāti taŋ moraŋ itarena karena so
cāvitattā pana ṭhānā bhikkhu ṭhānā cuto siyā.
75. Itaraŋ pana morassa upaneti sace karaŋ
na doso tattha uḍḍetvā sayam eva nilīyati.
76. Disvā aṅge nilīnaŋ taŋ[5] theyyacittena gacchato
pāde thullaccayaŋ hoti, dutiye ca parājayo.
77. Bhūmiyaŋ[6] ṭhita-morassa tīṇi ṭhānāni paṇḍito
pādānañ ca kalāpānaŋ vasena paridīpaye;
78. Tato kesaggamattam pi moraŋ paṭhavito pana
hoti pārājikaŋ tassa ukkhipantassa bhikkhuno.
(Morakathā.[7])

79. Chijjamānaŋ suvaṇṇādi[8] patte patati ce pana,
hatthena uddharantassa tassa pārājikaŋ siyā.
80. Sace anuddharitvā va theyyacittena gacchati
dutiye padavārasmiŋ pārājikam udīraye.
81. Es' eva ca nayo ñeyyo hatthe vatthe va[9] matthake.
Taŋ taŋ tassa bhave ṭhānaŋ yattha yattha patiṭṭhitaŋ.
Ākāsaṭṭhakathā.

[1] E. S. D. B. °taŋ; G. khegataŋ.
[2] Ks. tam.
[3] E. puna.
[4] S. R. D. G. B. atikka°.
[5] G. nilīyantaŋ.
[6] Ks. Mahiyaŋ.
[7] Ks. S. *om.*
[8] S. R. D. E. suvaṇṇādiŋ.
[9] P. S. R. D. ca.

82. Theyyacittena yaŋ kiñci mañca-pīṭhādisu-ṭ-ṭhitaŋ
āmāsam pi anāmāsaŋ āmasantassa dukkaṭaŋ.
83. Saŋharitvā sace vaŋse ṭhapitaŋ hoti cīvaraŋ
katvā pan' orato[1] bhogañ tathā antañ ca pārato
84. cīvarena phuṭokāso ṭhānaŋ tassa pavuccati,
na tu cīvaravaŋso so hotīti sakalo mato.
85. Orimantena okāsaŋ phuṭṭhaŋ tam itarena vā
itarena pi vā phuṭṭhaŋ orimantena vā puna
86. dakkhiṇantena phuṭṭhaŋ vā vāmanten' itarena vā
vāmantena phuṭaṭṭhānaŋ atikkāmayato cuti.
87. Uddhaŋ vā ukkhipantassa cīvaraŋ pana vaŋsato
kesaggamatte[2] ukkhitte tassa pārājikaŋ bhave.
88. Rajjukena ca bandhitvā ṭhapitaŋ pana cīvaraŋ
thullaccayaŋ vimocento, mutte pārājikaŋ phuse.
89. Veṭhetvā ṭhapitaŋ vaŋse nibbeṭhentassa bhikkhuno,
valayaŋ chindato vā pi, mocentassāp' ayaŋ[3] nayo.
90. Cīvarassa pasāretvā ṭhapitassa hi vaŋsake
saŋharitvā tu nikkhitte cīvare viya nicchayo.
91. Sikkāya pakkhipitvā yaŋ laggitaŋ hoti bhaṇḍakaŋ
sikkāto taŋ haranto vā, saha sikkāya vā cuto.
92. Kuntādiŋ[4] nāgadantesu ṭhitesu paṭipāṭiyā
agge vā pana bunde vā gahetvā parikaḍḍhato
93. pārājikaŋ phuṭokāsam atikkāmayato siyā.
Ujukaŋ ukkhipantassa kesaggena parājayo.
94. Pākārābhimukho ṭhatvā ākaḍḍhati saçe pana
orimante[5] phuṭokāsam itarantaccaye cuto.
95. Tath' eva parato tassa pellentassāpi[6] ḅhikkhuno;
bhittiŋ pana ca nissāya ṭhapite pi ayaŋ nayo.
96. Cālentassa ca tālassa phalaŋ vatthu[7] hi pūrati
yen' assa bandhanā mutte tasmiŋ pārājikaŋ bhave.
97. Piṇḍiŋ chindati tālassa sace pārājikaŋ siyā.
Es' eva ca nayo sesa-rukkha-puppha-phalesu pi.

Vehāsaṭṭhakathā.

[1] G. B. pun°.
[2] G. B. °mattam.
[3] P. pi 'yaŋ.
[4] S. R. B. Kuntādi.
[5] B. G. R. Ks. orimanta.
[6] Ks. T. pellan°.
[7] S. D. vatthuŋ.

98. Gacchato hi nidhiṭṭhānaŋ padavārena dukkaṭaŋ;
udake pana gambhīre tathā nimmujjanādisu.
99. Tattha-jātaka-pupphesu yena pupphena *pūrati*
vatthu, naŋ chindato pupphaŋ tassa pārājikaŋ vade.
100. Ekanāḷassa vā passe vāko uppalajātiyā
na chijjati tato yāva tāva naŋ parirakkhati.
101. Sāmikeh' eva pupphesu chinditvā ṭhapitesu pi
pubbe vuttanayen' eva veditabbo vinicchayo.
102. Bhārabaddhāni[1] pupphāni chas-v' ākāresu kenaci
ākārena sace tāni ṭhānā cāveti, nassati.
103. Ṭhapitaŋ pana pupphānaŋ kalāpaŋ jalapiṭṭhiyaŋ
cāletvā udakaŋ pupphaṭṭhānā[2] cāveti ce cuto.
104. Parikappeti ce "ettha gahessāmī" ti rakkhati.
Uddharanto gataṭṭhānā[3] bhaṭṭho nāma pavuccati.
105. Accuggatassa taŋ ṭhānaŋ jalato sakalaŋ jalaŋ
uppāṭetvā tato puppham ujum uddharato pana
106. nāḷante jalato mutta-matte pārājikaŋ bhave.
Amutte jalato tasmiŋ thullaccayam udīritaŋ.
107. Pupphaŋ[4] gahetvā nāmetvā uppāṭeti sace pana,
na tassa udakaŋ ṭhānaŋ, naṭṭho uppāṭitakkhaṇe.
108. Yo hi sassāmike macche theyyacittena gaṇhati
balisena pi jālena hatthena kumiṇena vā,
109. tass' evaŋ gaṇhato vatthu yena macchena pūrati,
tasmiŋ uddhaṭamattasmiŋ jalā hoti parājayo.
110. Ṭhānaŋ salilajānañ hi kevalaŋ sakalaŋ jalaŋ;
salilaṭṭhaŋ vimocento jalā pārājiko bhave.
111. Nīrato uppatitvā yo tīre patati vārijo,
gaṇhato taŋ pan' āpattiŋ[5] bhaṇḍagghena viniddise.
112. Māraṇatthāya macchānaŋ taḷāke nadiyā pi vā
ninne macchavisaŋ nāma pakkhipitvā gate pana
113. pacchā[6] macchavisaŋ macchā[7] khāditvā pilavanti ce
pārājikaŋ mate macche theyyacittena gaṇhato.

---

[1] G. B. Ks. °bandhāni.
[2] D. E. G. B. Ks. pupphaŋ° (duppāṭho).
[3] R. gataŋ°.
[4] P. G. B. pupphe.
[5] D. G. āpatti.
[6] S. R. D. E. Ks. macchā.
[7] S. R. D. E. Ks. pacchā.

114. Paŋsukūlikasaññāya na doso koci gaṇhato;
sāmikes-v-āharantesu bhaṇḍadeyyam udīritaŋ.
115. Gahetvā sāmikā macche sace yanti nirālayā
gaṇhato pana te sese theyyacittena dukkaṭaŋ.
116. Amatesu anāpattiŋ vadanti vinayaññuno.
Es' eva ca nayo sesa[1]-kacchapādimhi vārije.
Udakaṭṭhakathā.

117. Nāvaŋ nāvaṭṭhaŋ vā bhaṇḍaŋ
thenetvā gaṇhissāmīti
pāduddhāre dosā vuttā
bhikkhuss' evaŋ gacchantassa.
118. Baddhāya nāvāya hi caṇḍasote
ṭhānaŋ mataŋ bandhanam ekam eva
bhikkhussa tasmiŋ pana muttamatte
pārājikaŋ tassa vadanti dhīrā.
119. Niccale udake nāvam abandhanam avaṭṭhitaŋ
purato pacchato vā pi passato vā pi kaḍḍhato
120. eken' antena sampuhṭṭham okāsam itarena taŋ
atikkāmayato nāvaŋ tassa pārājikaŋ; tathā[2]
121. uddhaŋ kesaggamattam pi udakamhā vimocite
adho nāvātalantena[3] phuṭṭhañ ca mukhavaṭṭiyā.
122. Bandhitvā pana yā tīre ṭhapitā niccale jale
bandhanañ ca ṭhitokāso ṭhānaŋ tassā dvidhā mataŋ.
123. Hoti thullaccayaŋ pubbaŋ bandhanassa vimocane;
pacchā kenac' upāyena ṭhānā cāveti ce cuto.
124. Cāvetvā paṭhamaŋ ṭhanā pacchā bandhanamocane[4]
es' eva ca nayo vutto theyyacittassa bhikkhuno.
125. Ussāretvā[5] nikujjitvā ṭhapitāya thale pana
phuṭṭhokāso va hi ṭhānaŋ[6] nāvāya mukhavaṭṭiyā.
126. Ñeyyo ṭhānaparicchedo ākāreh' eva pañcahi;
yato kutoci cāvento hoti pārājiko naro.

[1] B. G. S. sese.
[2] P. G. B. siyā.
[3] D. E. G. Ks. °talaŋ°; B. T. °tale°.
[4] G. B. bandhappamocane.
[5] E. D. Ks. Ussādetvā.
[6] P. bahiṭṭhānaŋ.

127\. Es' eva ca nayo ñeyyo nāvāy' ukkujjitāya pi
ṭhapitāya pi nāvāya ghaṭikānaŋ tath' ūpari.
128\. Theyyā titthe ṭhitaŋ nāvaŋ āruhitvā[1] sace pana
arittena piyenāpi taŋ pājeti[2] parājayo.
129\. Sace chattaŋ paṇāmetvā ussāpetvā va cīvaraŋ
lakārasadisaŋ katvā gaṇhāpeti samīraṇaŋ,
130\. āgamma balavā vāto nāvaŋ harati ce pana,
vāten' eva haṭā nāvā, na doso tassa[3] vijjati.
131\. Sayam eva ca yaŋ kiñci gāmatittham upāgataŋ
acālento[4] va taŋ ṭhānā kiṇitvā ce palāyati,
132\. avahāro na bhikkhussa, bhaṇḍadeyyam udīritaŋ.
Sayam eva ca gacchantiŋ ṭhānā cāveti ce cuto.
Nāvaṭṭhakathā.

133\. Yānaŋ nāma ratho vayhaŋ sakaṭaŋ sandamānikā,
" yānaŋ avaharissāmi, yānaṭṭham " iti vā pana
134\. gacchato dukkaṭaŋ vuttaŋ dutiyaŋ pariyesato,
ṭhānā cāvana-yogasmiŋ vijjamāne parājayo.
135\. Yānassa[5] dukayuttassa dasa ṭhānāni dīpaye;
yānaŋ[5] pājayato tassa nisīditvā dhure pana
136\. thullaccayan tu goṇānaŋ pāduddhāre viniddise.
Cakkānañ ca ṭhitokāsam atikkante parābhavo.
137\. Ayuttakassāpi ca yānakassa
dhuren' upatthambhaniyā[6] ṭhitassa
vasen' upatthambhani[7]-cakkakānaŋ
ṭhānāni tīṇ' eva bhavanti tassa.
138\. Tathā dhurena dārūnaŋ upariṭṭhapitassa ca,
bhūmiyam pi dhuren' eva tath' eva ṭhapitassa ca.
139\. Purato pacchato vā pi ṭhānā cāveti ce pana
thullaccayan tu; tiṇṇam pi ṭhānā cāve parājayo.[8]
140\. Apanetvāna cakkāni akkhānaŋ sīsakehi tu
ṭhitass upari dārūnaŋ ṭhānāni dve viniddise[9];

[1] D. Ks. āruyhitvā.
[2] P. R. Ks. pājentassa.
[3] G. B. koci.
[4] D. E. B. acāvento.
[5] G. B. ratha°.
[6] D. E. B. °bhiniyā.
[7] D. E. B. °bhini.
[8] B. °jito.
[9] G. va niddise.

141. kaḍḍhanto ukkhipanto vā phuṭṭhokāsaccaye cuto.
Ṭhapitassa pan' aññassa bhūmiyaŋ yassa kassaci
142. akkhuddhīnaŋ dhurassāti pañca ṭhānāni dīpaye;
uddhīsu vā gahetvā taŋ ṭhānā cāveti ce cuto.
143. Ṭhapitassa hi cakkassa nābhiyā pana bhūmiyaŋ
ekam eva[1] siyā ṭhānaŋ, paricchedo pi pañcadhā.
144. Phusitvā[2] yaŋ ṭhitaŋ bhūmiŋ nemipassena nābhiyā
ṭhānāni dve bhavant' assa, naṭṭho tesam atikkame.
145. Disvā yānam anārakkhaŋ paṭipannaŋ mahāpathaŋ[3]
āruhitvā acodetvā kiṇitvā yāti vaṭṭati.
Yānaṭṭhakathā.

146. Sīsakkhandha-kaṭolamba-vasā bhāro catubbidho.
Tattha sīsagataŋ bhāraŋ āmasantassa dukkaṭaŋ.
147. Ito c' ito ca ghaŋsento[4] theyyacittena yo pana
sirasmiŋ yeva sāreti, tassa thullaccayaŋ siyā.
148. Khandhaŋ oropite bhāre tassa pārājikaŋ mataŋ.
Sīsato kesamattam pi mocento pi parājito.
149. Bhāraŋ paṭhaviyaŋ kiñci ṭhapetvā suddhamānaso
pacchā taŋ theyyacittena uddharanto parājito.
150. Ettha vuttanayen' eva sesesu pi asesato
bhāresu matisārena veditabbo vinicchayo.
Bhāraṭṭhakathā.

151. Dukkaṭaŋ Muninā vuttaŋ ārāmaŋ abhiyuñjato;
parājeti paraŋ dhammaŋ caranto ce parājito.
152. Vimatiŋ janayantassa tassa thullaccayaŋ siyā;
parajjati sayaŋ dhammaŋ caranto yo pi tassa ca.
153. Sāmino dhuranikkhepe "na dassāmī" ti c' attano
pārājikaŋ bhave tassa sabbesaŋ kūṭasakkhinaŋ.
Ārāmaṭṭhakathā.

154. Vihāraŋ saŋghikaŋ kiñci acchinditvāna gaṇhituŋ
sabbesaŋ dhuranikkhepābhāvato va na sijjhati.
Vihāraṭṭhakathā.

[1] G. E. B. S. assa. [2] S. Phussitvā.
[3] B. °the. [4] G. B. ghaŋsanto.

155. Sīsāni sāli-ādīnaŋ nirumbhitvāna[1] gaṇhato,
asitena ca lāyitvā, chinditvā vā karena ca,
156. yasmiŋ bīje pi vā vatthu sīse pūrati[2] muṭṭhiyaŋ,
bandhanā mocite tasmiŋ tassa pārājikaŋ bhave.
157. Acchinno pana daṇḍo vā taco vā appamattako
vīhinālam pi vā dīghaŋ anikkhanto va rakkhati.
158. Sace so parikappeti "madditvā pan' idaŋ ahaŋ
pappoṭhetvā[3] ito sāraŋ gaṇhissāmī" ti, rakkhati.
159. Maddanuddharaṇe[4] natthi doso pappoṭhane[5] pi vā,
attano bhājanagataŋ karontassa parājayo.
160. Jānaŋ kesaggamattam pi paṭhaviŋ parasantakaŋ
theyyacittena ce khīlaŋ saṅkāmeti parājito.[6]
161. Tañ ca kho sāmikānan tu dhuranikkhepane sati.
Anagghā bhūmi nām' esā, tasmā evam udīritaŋ.
162. Gahetabbā sace hoti dvīhi khīlehi yā pana
ādo thullaccayaŋ tesu,[7] dutiye ca[8] parājito.[9]
163. Ñāpetukāmo yo bhukkhu "mamedaŋ santakan" ti ca
rajjuŋ vā pi pasāreti yaṭṭhiŋ pāteti dukkaṭaŋ.
164. Yehi dvīhi payogehi attano santakaŋ siyā,
ādo thullaccayaŋ tesu dutiye ca parājayo.

Khettaṭṭhakathā.

165. Khette vuttanayen' eva vatthuṭṭhassa vinicchayo.
Gāmaṭṭhe pi ca vattabbam apubbaŋ natthi kiñci pi.

Vatthuṭṭha-gāmaṭṭhakathā.

166. Tiṇaŋ vā pana paṇṇaŋ vā lataŋ vā kaṭṭham eva vā
bhaṇḍagghen' eva kātabbo gaṇhanto tattha-jātakaŋ.
167. Mahagghe pana rukkhasmiŋ chinnamatte pi nassati.[10]
Tacchetvā ṭhapito rukkho gahetabbo na koci pi.

[1] R. E. G. B. S. nirampitvāna. [2] P. D. S. pūreti.
[3] P. E. papphoṭetvā; B. D. pappoṭetvā; Ks. S. papphoṭhetvā. [4] E. °uddhunane.
[5] P. E. papphoṭane; S. D. B. pappoṭane; Ks. S. papphoṭhane. [6] P. B. G. Ks. S. parājayo.
[7] E. D. S. hoti. [8] G. B. va.
[9] P. G. B. Ks. parājayo. [10] P. R. G. B. vinassati.

168. Chinditvā ṭhapitaŋ mūle rukkham addhagatam pana
chaḍḍito sāmikehītī ganhituŋ[1] pana vaṭṭati.
169. Lakkhaṇe challiy' onaddhe na doso koci gaṇhato;
ajjhāvutthaŋ[2] katañ cāpi vinassantañ ca gaṇhato.
170. Yo c' ārakkhaṭṭhānaŋ patvā
katvā kammaṭṭhānādīni
citte cintento vā aññaŋ
bhaṇḍaŋ deyyaŋ hot' ev' assa.
171. Varāha-vyagghaccha-taracchakādito
upaddavā muñcitukāmatāya yo
tath' eva taŋ ṭhānam atikkameti ce
na koci doso pana, bhaṇḍadeyyakaŋ.
172. Idam ārakkhaṇaṭṭhānaŋ garukaŋ suṅkaghātato;
tasmā dukkaṭam uddiṭṭhaŋ tam anokkamma gacchato.
173. Etaŋ pariharantassa theyyacittena Satthunā
pārājikaŋ pan' uddiṭṭham ākāsenāpi gacchato.
174. Tasmā ettha visesena satisampannacetasā
appamattena hotabbaŋ piyasīlena bhikkhunā.
Araññaṭṭhakathā.

175. Toyadullabhakālasmiŋ bhājane gopitaŋ jalaŋ
āviñjitvā[3] pavesetvā chiddaŋ katvā pi vā, tathā
176. vāpiyaŋ vā talāke vā bhājanaŋ attano pana
gaṇhantassa pavesetvā bhaṇḍagghena viniddise.
177. Chindantassa tu mariyādaŋ[4] adinnādānapubbato
bhūtagāmena saddhim pi dukkaṭaŋ paridīpitaŋ.
178. Anto ṭhatvā bahi ṭhatvā chindanto[5] ubhayattha pi
bahi antena kātabbo, anto antena, majjhato.
Udakakathā.

179. Vārena sāmaṇerā yaŋ dantakaṭṭham araññato
ānentā' cariyānam[6] pi āharanti sace pana,

[1] G. B. gahetuŋ. [2] P. °vuttaŋ.
[3] T. āviñjetvā; Ks. āvajjetvā.
[4] P. B. Chindato mariyādan tu (Ṭīkāya na sameti).
[5] D. E. Chindato.
[6] P. D. G. S. ānetvā°; B. attano°.

180. chinditvā yāva saṅghassa na niyyādenti te pana,
ābhatattā[1] va taŋ sabbaŋ tesam eva ca santakaŋ.
181. Tasmā taŋ theyyacittena gaṇhantassa ca bhikkhuno
garubhaṇḍañ ca saṅghassa bhaṇḍagghena parābhavo.
182. Yadā niyyāditaŋ[2] tehi tato paṭṭhāya saṅghikaŋ
gaṇhantassa pi theyyāya avahāro na vijjati.
183. Arakkhattā, yathā-buḍḍham abhājetabbato pi ca,
sabbasādhāraṇattā ca aññaŋ viya na hot' idaŋ.
Dantakaṭṭhakathā.

184. Aggiŋ vā deti, satthena ākoṭeti samantato,
ākoṭeti visaŋ vā pi maṇḍukaṇṭaka-nāmakaŋ
185. yena vā tena vā rukkho vinassati ca ḍayhati,
sabbattha bhikkhuno tassa bhaṇḍadeyyaŋ pakāsitaŋ.
Vanappatikathā.

186. Sīsato kaṇṇato vā pi gīvato hatthato pi vā
chinditvā vā[3] vimocetvā[4] gaṇhato theyyacetasā[5]
187. hoti mocitamattasmiŋ sīsādīhi parājayo.
Thullaccayaŋ karontassa ākaḍḍhana-vikaḍḍhanaŋ.
188. Hatthā anīharitvā va valayaŋ kaṭakam pi vā
aggabāhañ[6] ca ghaŋsento cāreti[7] aparāparaŋ
189. tam ākāsagataŋ coro karoti yadi rakkhati.
Saviññāṇakato mūle valayaŋ va[8] na hot' idaŋ.
190. Nivatthaŋ pana vatthaŋ yo acchindati parassa ce,
paro pi[9] pana lajjāya sahasā taŋ na muñcati,
191. ākaḍḍhati ca coro pi so paro tāva rakkhati;
parassa hatthato vatthe muttamatte parājayo.
192. Sabhaṇḍahārakaŋ bhaṇḍaŋ nent' assa* paṭhame pade
thullaccayam atikkante, dutiye ca cuto siyā.

---

* nento + assa.

[1] P. G. Ks. B. ābhataŋ tāva. [2] B. nīyā°.
[3] S. R. E. D. Ks. B. pi.
[4] S. R. E. D. ca mocetvā; P. G. B. pi mocetvā.
[5] D. E. Ks. °cetaso. [6] P. G. Ks. B. °bāhuŋ.
[7] G. B. sāreti. [8] D. E. viya. [9] G. hi.

193. Pātāpeti sace bhaṇḍaŋ tajjetvā theyyacetano,
parassa hatthato bhaṇḍe muttamatte parājayo.
194. Athāpi parikappetvā pātāpeti ca yo pana
tassa pātāpane vuttaŋ dukkaṭ' āmasane pi ca.
195. Phandāpeti yathāvatthu; ṭhānā cāveti ce cuto.
" Tiṭṭha tiṭṭhā " ti vadato na doso chaḍḍite pi ca.
196. Āgantvā theyyacittena pacchā taŋ gaṇhato siyā
pārājikaŋ tad uddhāre sālaye sāmike gate.
197. Gaṇhato sakasaññāya gahaṇe pana rakkhati.
Bhaṇḍadeyyaŋ tathā paŋsukūlasaññāya gaṇhato.
198. " Tiṭṭha tiṭṭhā " ti vutto va[1] chaḍḍetvā pana bhaṇḍakaŋ
katvā va dhuranikkhepaŋ bhīto corā[2] palāyati,
199. gaṇhato theyyacittena uddhāre dukkaṭaŋ; puna
dātabbam āharāpente; adentassa parājayo.
200. Kasmā ? Tassa payogena chaḍḍitattā ti sādaraŋ
Mahā-aṭṭhakathāyan tu vuttam, aññāsu n' āgataŋ.

Haraṇakathā.

201. Sampajānamusāvādaŋ " na gaṇhāmī " ti bhāsato
adinnādāna-pubbattā dukkaṭaŋ hoti bhikkhuno.
202. " Raho mayā pan' etassa ṭhapitaŋ kin nu[3] dassati "
icc' evaŋ vimatuppāde tassa thullaccayaŋ siyā.
203. Tasmiŋ dāne nirussāhe paro ce nikkhipe dhuraŋ
ubhinnaŋ dhuranikkhepe bhikkhu hoti parājito.
204. Cittenādātukāmo va " dassāmī " ti mukhena ce
vadato dhuranikkhepe sāmino hi parājayo.

Upanidhikathā.[4]

205. Suṅkaghātassa anto va ṭhatvā pāteti ce bahi
dhuvaŋ patati ce, hatthā muttamatte parājayo.
206. Taŋ rukkhe khāṇuke vā pi hutvā paṭihataŋ puna[5]
vātakkhittam[6] pi vā anto sace patati rakkhati
207. Patitvā bhūmiyaŋ pacchā vaṭṭantaŋ pana bhaṇḍakaŋ
sace pavisat' anto va tassa pārājikaŋ siyā.

---

[1] G. B. ca. [2] P. coro (Ṭīkāya ca aññehi ca na sameti).
[3] G. na. [4] P. R. G. B. Upanikkhitta°.
[5] P. G. Ks. B. pana. [6] P. R. G. B. vātukkhittaŋ.

208. " Ṭhatvā ṭhatvā pavaṭṭantaŋ paviṭṭhaŋ ce parājayo.
Atiṭṭhamānaŋ vaṭṭitvā[1] paviṭṭhaŋ pana rakkhati."
209. Iti vuttaŋ daḷhaŋ katvā Kurundaṭṭhakathādisu;
sārato taŋ gahetabbaŋ, yuttaŋ viya ca dissati.
210. Sayaŋ vā yadi vaṭṭeti, vaṭṭāpeti parena vā,
aṭhatvā vaṭṭamānaŋ taŋ gataŋ nāsakaraŋ siyā.
211. Ṭhatvā ṭhatvā sace anto bahi gacchati, rakkhati.
Ṭhapite suddhacittena sayaŋ vaṭṭati,[2] vaṭṭati.
212. Gacchante pana yāne vā gaje vā taŋ ṭhapeti ce
bahi nīharaṇatthāya, nāvahāro pi nīhaṭe.
213. Thapite ṭhitayāne vā payogena vinā gate
sati ca[3] theyyacittasmiŋ avahāro na vijjati.
214. Sace pājeti taŋ yānaŋ ṭhapetvā yānake maṇiŋ,
siyā pārājikaŋ tassa sīmātikkamane pana.
215. Suṅkaṭṭhāne mataŋ suṅkaŋ gantuŋ datvā va vaṭṭati.
Seso idha kathāmaggo araññaṭṭhakathāsamo.

Suṅkaghātakathā.

216. Anto-jātaŋ dhanakkītaŋ dinnaŋ vā pana kenaci
dāsaŋ karamarānītaŋ harantassa parājayo.
217. Bhujissaŋ vā harantassa manussaŋ mātarā pi vā
pitarāṭhapitaŋ* vā pi avahāro na vijjati.
218. Taŋ palāyitukāmo[4] va ukkhipitvā bhujehi vā
taŋ-ṭhitaṭṭhānato kiñci saṅkāmeti, parājayo.
219. Tajjetvā padasā dāsaŋ nentassa padavārato
honti āpattiyo yuttā[5] tassa thullaccayādayo.
220. Hatthādīsu gahetvā taŋ kaḍḍhato pi parājayo.
" Gaccha, yāhi, palehī " ti[6] vadato pi ayaŋ nayo.
221. Vegasā va palāyantaŋ " palehī " ti[6] ca bhāsato
hoti pārājiken' assa anāpatti hi bhikkhuno.

---

* pitarā + āṭhapitaŋ (' *Āṭhapitan* ' *ti upakkhittaŋ*. Ṭīkā).

---

[1] B. vaṭṭetvā.
[2] P. G. Ks. B. vaṭṭeti. [3] P. G. B. pi.
[4] P. B. palāpetukāmo (' *Palāyitukāmo* ' *ti palāpetukāmo* Ṭīkā). [5] P. Ks. vuttā.
[6] P. G. E. Ks. B. palāhīti; D. T. ' palāyā ' ti.

222. Sanikaŋ pana gacchantaŋ sace vadati, so pi ca
sīghaŋ gacchati ce tassa vacanena, parājayo.
223. Palāyitvā sace aññaŋ gāmaŋ vā nigamam pi vā
gataŋ disvā tato tañ ce palāpeti, parājayo.[1]

Pāṇakathā.[2]

224. Theyyā sappakaraṇḍañ ce parāmasati dukkaṭaŋ;
phandāpeti yathāvatthu; ṭhānato cāvane cuto.
225. Ugghāṭetvā karaṇḍan tu sappam uddharato pana
karaṇḍatalato mutte naṅguṭṭhe tu parājayo.
226. Ghaŋsitvā kaḍḍhato sappaŋ naṅguṭṭhe mukhavaṭṭito
tassa sappakaraṇḍassa muttamatte parājayo.
227. Karaṇḍaŋ vivaritvā ce pakkosantassa nāmato
so nikkhamati ce sappo tassa pārājikaŋ siyā.
228. Tathā katvā tu maṇḍūka-mūsikānaŋ ravam pi vā
pakkosantassa nāmena nikkhante pi[3] parājayo.
229. Mukhaŋ avivaritvā va karontass' evam eva ca
yena kenaci nikkhante sappe pārājikaŋ siyā.
230. Mukhe vivarite sappo sayam eva palāyati,
na pakkosati ce tassa bhaṇḍadeyyam udīritaŋ.

Apādakathā.[4]

231. Theyyacittena yo hatthiŋ karot' āmasanādayo
honti āpattiyo tassa tividhā dukkaṭādayo.
232. Sālāyaŋ ṭhita-hatthissa anto vatthaṅganesu pi
ṭhānaŋ sālā ca vatthu ca nagaraŋ[5] sakalaŋ siyā
233. abaddhassa hi; baddhassa ṭhitaṭṭhānañ ca bandhanaŋ;
tasmā tesaŋ vasā hatthiŋ harato[6] kāraye budho.
234. Nagarassa bahiddhā tu ṭhitassa pana hatthino
ṭhitaṭṭhānaŋ bhave ṭhānaŋ; padavārena kāraye.
235. Nipannassa gajass' ekaŋ ṭhānaŋ; taŋ uṭṭhapeti ce,[7]
tasmiŋ uṭṭhitamatte tu tassa pārājikaŋ siyā.

---

[1] S. D. E. parājito. [2] P. D. B. Pāṇakakathā.
[3] D. E. nikkhamante.
[4] B. R. T. Apada°; E. Apadaka°.
[5] P. G. B. aṅgaṇaŋ. ('nagaran' ti ṭīkāya pi sameti.)
[6] G. sārato. [7] Ks. yo.

236. Es' eva ca nayo ñeyyo turaṅga-mahisādisu.
Natthi kiñci pi vattabbaŋ dvipade pi bahuppade.
Catuppadakathā.

237. Paresan ti vijānitvā paresaŋ santakaŋ dhanaŋ
garukaŋ theyyacittena ṭhānā cāveti ce cuto.
238. Anāpatti sa-saññissa, tiracchāna-pariggahe,
tāvakālika-vissāsagāhe, petapariggahe.
239. Yo pan' ettha ca vattabbo pāḷimuttavinicchayo
taŋ mayaŋ parato yeva[1] bhaṇissāma pakiṇṇake.
240. Parājitāneka-malena vuttaŋ
pārājikaŋ yaŋ dutiyaŋ Jinena,
vutto samāsena may' assa c' attho;
vattuŋ asesena hi ko samattho ?

Iti Vinayavinicchaye dutiya-pārājikakathā
niṭṭhitā.

Tatiya-pārājikakathā.

241. Manussajātiŋ jānanto jīvitā yo viyojaye,
nikkhipeyy' assa satthaŋ vā, vadeyya maraṇe guṇaŋ,
242. deseyya maraṇūpāyaŋ, hotāyam pi parājito.
Asandheyyo va so ñeyyo dvedhā[2] bhinnasilā[3] viya.
243. Vuttā pāṇātipātassa payogā cha Mahesinā:
sāhatthiko tathāṇatti-nissaggi-thāvarādayo.
244. Tattha kāyena vā kāyapaṭibaddhena vā sayaŋ
mārentassa paraŋ ghāto ayaŋ *sāhatthiko* mato.
245. " Evaŋ tvaŋ paharitvā[4] taŋ mārehī " ti ca[5] bhikkhuno
parass' āṇāpanaŋ nāma ayam *āṇattiko* nayo.
246. Dūraŋ māretukāmassa usu-ādi-nipātanaŋ
kāyena paṭibaddhena ayaŋ *nissaggiyo* vidhi.
247. Asañcārimupāyena[6] māraṇatthaŋ parassa ca
opātādi-vidhānan tu payogo *thāvaro* ayaŋ.

---

[1] S. R. G. B. c' eva.
[2] B. dvidhā.
[3] Ks. bhinnā silā.
[4] Ks. paharitvāna.
[5] Ks. *om.*
[6] Ks. asaŋhārim°.

248. Paraŋ māretukāmassa vijjāya jappanaŋ pana
ayaŋ *vijjāmayo* nāma payogo pañcamo mato.
249. Samatthā māraṇe[1] yā ca iddhi kammavipākajā
ayam *iddhimayo* nāma payogo samudīrito.
250. Ekeko duvidho tattha hotīti paridīpito:
uddeso pi anuddeso, bhedo tesam ayaŋ pana.
251. Bahus-v-api yam uddissa pahāraŋ deti ce pana,
maraṇena ca tass' eva kammunā tena bajjhati.
252. Anuddissa pahāre pi yassa kassaci dehino
pahāra-paccayā tassa maraṇañ ce,[2] parājayo.
253. Mate pahaṭamatte vā pacchā-m[3]-ubhayathā pi ca
hantā pahaṭamattasmiŋ kammunā tena bajjhati.
254. Evaŋ sāhatthiko ñeyyo tathā āṇattiko pi ca.
Ettāvatā samāsena dve payogā hi dassitā.
255. Vatthu kālo ca deso ca satthañ ca iriyāpatho
karaṇassa viseso ti cha āṇatti-niyāmakā.
256. Māretabbo hi yo tattha so 'vatthū' ti pavuccati.
Pubbaṇhādi siyā 'kālo' sattānaŋ yobbanādi ca.
257. 'Deso' gāmādi viññeyyo. 'Satthaŋ' taŋ sattamāraṇaŋ.
Māretabbassa sattassa nisajjād' 'iriyāpatho.'
258. Vijjhanaŋ bhedanañ cāpi[4] chedanaŋ tāḷanam pi vā
evamādi-vidho neko viseso karaṇassa tu.
259. Yaŋ mārehīti āṇatto aññaŋ māreti ce tato,
"purato paharitvā va[5] mārehi" iti[6] bhāsito
260. pacchato passato vā pi paharitvāna[7] mārite
vatthāṇatti-visaṅketā mūlaṭṭho parimuccati.[8]
261. Vatthuŋ taŋ avirajjhitvā yathāṇattiŋ[9] ca[10] mārite
ubhayesaŋ yathā-kālaŋ kammabandho[11] udīrito.
262. Āṇatto "ajja pubbaṇhe mārehī" ti ca yo pana
so ce māreti sāyaṇhe mūlaṭṭho parimuccati;

---

[1] P. R. E. Ks. maraṇe.
[2] S. R. G. B. maraṇe ca.
[3] G. Ks. B. -c-.
[4] Ks. vā pi.
[5] R. G. B. S. paharitvāna.
[6] P. G. Ks. B. mārehīti ca.
[7] D. E. G. Ks. paharitvā' tha.
[8] P. S. G. Ks. B. pana muccati.
[9] P. R. E. T. Ks. S. °ṇatti.
[10] P. va.
[11] P. °baddho.

263. āṇattass' eva so vutto kammabandho[1] Mahesinā.
Kālassa hi visaṅketā doso n' āṇāpakassa so.
264. "Ajja mārehi pubbaṇhe sve vā" ti aniyāmite
yadā kadāci pubbaṇhe visaṅketo na mārite.
265. Eten' eva upāyena kālabhedesu sabbaso
saṅketo ca visaṅketo veditabbo vibhāvinā.
266. "Imaŋ gāme ṭhitaŋ veriŋ mārehī" ti ca bhāsito
sace so pana māreti ṭhitaŋ taŋ yattha katthaci
267. natthi tattha[2] visaṅketo, ubho bajjhanti kammunā.
"Gāme yevā" ti āṇatto "vane" vā[3] sāvadhāraṇaŋ,[4]
268. "vane yevā" ti vā vutto gāme māreti ce pi vā
visaṅketo ti ñātabbo; mūlaṭṭho parimuccati.
269. Eten' eva upāyena sabbadesesu bhedato
saṇketo ca visaṅketo veditabbo va viññunā.
270. "Satthena pana mārehi" āṇatto ti ca kenaci
yena kenaci satthena visaṅketo na mārite.
271. "Iminā vāsinā" hīti vutto aññena vāsinā,
"imassāsissa vā pi tvaŋ dhārāy' etāya māraya"
272. iti vutto sace veriŋ dhārāya itarāya vā
tharunā vā pi tuṇḍena visanketo va mārite.
273. Eten' eva upāyena sabbāyudhakajātisu[5]
saṅketo ca visaṅketo veditabbo visesato.
274. "Gacchantam etaŋ[6] mārehi" iti vutto parena so
māreti taŋ[7] nisinnañ ce visaṅketo na vijjati.
275. "Nisinnaŋ yeva mārehi" "gacchantaŋ yeva" vā ti ca
vutto māreti gacchantaŋ nisinnaŋ vā yathākkamaŋ
276. visaṅketan ti ñātabbaŋ bhikkhunā vinayaññunā.
Es' eva ca nayo ñeyyo sabbiriyāpathesu ca.
277. Mārehīti ca āṇatto vijjhitvā pana bhikkhunā[8]
so vijjhitvā va māreti,[9] visaṅketo na vijjati.
278. Mārehīti ca vijjhitvā āṇatto hi parena so
chinditvā yadi māreti visaṅketo va hoti so.

[1] P. °baddho.
[2] P. tassa.
[3] G. Ks. B. bhikkhunā.
[4] P. °raṇā.
[5] B. S. Ks. °vudha°.
[6] B. enaŋ.
[7] B. naŋ.
[8] P. G. B. Mārehīti ca vijjhitvā āṇatto hi parena so.
[9] P. vijjhitvā va taŋ māreti; G. B. vijjhitvā vā 'tha°.

279. Eten' eva upāyena sabbesu karaṇesu pi
saṅkete[1] ca visaṅkete[1] veditabbo vinicchayo.
280. Dīghaŋ rassaŋ kisaŋ thūlaŋ kāḷaŋ odātam eva vā
āṇatto aniyāmetvā mārehīti ca kenaci
281. so pi yaŋ kiñci āṇatto sace māreti tādisaŋ,
natthi tattha visaṅketo; ubhinnam pi parājayo.
282. Manussaŋ kiñci uddissa sace[2] khaṇati vāṭakaŋ,
khaṇantassa ca opātaŋ[3] hoti āpatti dukkaṭaŋ;
283. dukkhass' uppattiyā tattha tassa thullaccayaŋ siyā;
patitvā ca[4] mate tasmiŋ tassa pārājikaŋ bhave.
284. Nipatitvā pan' aññasmiŋ mate doso na vijjati.
Anodissakam opāto[5] khato hoti sace pana
285. "patitvā ettha yo koci maratū" ti hi, yattakā
maranti nipatitvā ce dosā honti 'ssa tattakā:
286. ānantariyavatthusmiŋ ānantariyakaŋ vade;
tathā thullaccayādīnaŋ honti thullaccayādāyo.
287. Patitvā gabbhinī tasmiŋ sagabbhā ce marissati
honti pāṇātipātā dve, eko v' ekeka-dhaŋsane.[6]
288. Anubaddh' ettha corehi patitvā ce marissati
opātakhaṇakass' eva hoti pārājikaŋ kira.
289. Verino tattha pātetvā sace mārenti verino,
patitaŋ tattha mārenti nīharitvā sace bahi,
290. nibbattitvā hi opāte matā ce opapātikā
asakkontā ca nikkhantuŋ, sabbattha ca parājayo.
291. Yakkhādayo pan' uddissa khaṇane dukkhasambhave
dukkaṭaŋ; maraṇe vatthuvasā thullaccayādayo.
292. Manusse yeva uddissa khate opātake pana
anāpatti patitvā hi yakkhādisu matesu pi.
293. Tathā yakkhādayo pāṇe khate uddissa bhikkhunā
nipatitvā marantesu manussesu p' ayaŋ nayo.
294. "Pāṇino ettha bajjhitvā marantū" ti anodisaŋ[7]
pāsaŋ oḍḍeti yo, tattha sace bajjhanti pāṇino

---

[1] E. R. G. B. S. °keto. [2] Ks. yo ce.
[3] P. khaṇantassa tath' opātaŋ; T. khaṇato taŋ tathā tassa.
[4] P. R. S. T. ce.
[5] Ks. Anuddissakam°.
[6] E. D. Ks. S. ekeka°. [7] P. B. anuddisaŋ.

295. hatthato muttamattasmiŋ tassa pārājikaŋ siyā.
Ānantariyavatthusmiŋ ānantariyam eva ca.
296. Uddissa hi kate pāse[1] yaŋ pan' uddissa[2] oḍḍito
bandhane tu tad aññassa[3] anāpatti pakāsitā.
297. Mūlena vā mudhā vā pi dinne pāse parassa hi
mūlaṭṭhass' eva hotīti kammabandho[4] niyāmito.
298. Yena laddho sace so pi pāsam uggalitam pi vā
thiraŋ vā pi karot' evaŋ ubhinnaŋ kammabandhanaŋ.
299. Yo pāsaŋ uggalāpetvā yāti pāpabhayā sace,
taŋ disvā puna añño pi saṇṭhapeti[5] hi tattha ca
300. baddhā baddhā marant' eva,[6] mūlaṭṭho na ca muccati;
ṭhapetvā gahitaṭṭhāne pāsayaṭṭhiŋ vimuccati.
301. Gopetvā pi na mokkho hi pāsayaṭṭhiŋ sayaŋ kataŋ;
tam añño puna gaṇhitvā saṇṭhapeti[7] sace pana,
302. tappaccayā marantesu mūlaṭṭho na ca muccati.
Nāsetvā sabbaso vā taŋ jhāpetvā vā vimuccati.
303. Ropentassa ca sūlaŋ vā sajjentassa adūhalaŋ
opātena ca pāsena sadiso va vinicchayo.
304. Anāpatti asañcicca ajānantassa bhikkhuno
tathā 'maraṇacittassa mate py' ummattakādino[8]

305. Manussapāṇimhi ca pāṇasaññitā
sac' assa cittaŋ maraṇūpasaŋhitaŋ
upakkamo tena ca tassa nāso[9]
pañc' ettha aṅgāni manussaghāte.[10]

Iti Vinayavinicchaye tatiya-pārājikakathā samattā.

Catutthapārājikakathā.

306. Asantam attassitam eva katvā
bhavaŋ adhiṭṭhāya ca vattamānaŋ
aññāpadesañ ca vinādhimānaŋ
jhānādibhedaŋ samudācareyya

---

1 P. kato pāso.
2 P. G. D. B. 'odissa.
3 G. Ks. B. tad aññesam.
4 P. °baddho.
5 R. B. °ṭhāpeti.
6 P. B. marantī ce.
7 R. G. B. °ṭhāpeti.
8 S. R. D. E. G. Ks. B. mates' ummatta°.
9 S. G. B. māraṇaŋ.
10 S. R. G. B. °ghātane.

307. kāyena vācāya pi vā tad atthe
ñāte va viññattipathe abhabbo;
yath' eva tālo pana matthakasmiŋ
chinno abhabbo puna rūḷhibhāve.
308. Asantam ev' attani yo parassa
dīpeti jhānādim anantaraŋ so
jānāti ce hoti cuto hi; no ce
jānāti thullaccayam assa hoti.
309. "Yo te vihāre vasatī 'dha bhikkhu
so jhānalābhī" ti ca dīpite ce[1]
jānāti thullaccayam assa; no ce
jānāti taŋ dukkaṭam eva hoti.
310. Asantam ev' attani dhammam etaŋ
atthīti katvā vadato 'dhimānā
vutto anāpattinayo pan' evaŋ[2]
avattukāmassa tathādikassa.
311. Pāpicchatā, tassa asantabhāvo,
ārocanañ c' eva manussakassa,
nāññāpadesena, tad eva ñāṇaŋ,
pañc' ettha aṅgāni vadanti dhīrā.
312. Paṭhame dutiye c' ante pariyāyo na vijjati.
Dutiye tatiye yeva āṇatti, na panetare.
313. Ādi-m-ekasamuṭṭhānaŋ, duvaṅgaŋ kāyacittato.
Sesā ca[3] tisamuṭṭhānā tesam aṅgāni satta tu.
314. Sukhopekkhā-yutaŋ[4] ādi; tatiyaŋ dukkhavedanaŋ;
dutiyañ ca catutthañ ca tivedanam udīritaŋ.
315. Paṭhamass' aṭṭha cittāni; tatiyassa duve pana;
dutiyassa catutthassa dasa cittāni labbhare.
316. Tasmā sacittakaŋ vuttaŋ sabbam etaŋ catubbidhaŋ;
kriyā saññāvimokkhañ ca lokavajjan ti dīpitaŋ.
317. Idam āpattiyaŋ yeva vidhānaŋ pana yujjati,
tasmā āpattiyaŋ yeva gahetabbaŋ vibhāvinā.
318. Mudupiṭṭhī ca lambī ca mukhaggāhī nisīdako
pārājikā ime tesaŋ cattāro anulomikā.

[1] Ks. va.
[2] P. Ks. eva.
[3] Ks. Sesāni; B. °va.
[4] S. R. E. Ks. Sukhū°.

319. Bhikkhunīnañ ca cattāri, vibbhantā bhikkhunī sayaŋ,
tathā ekādasābhabbā sabbe te catuvīsati.
320. Ime pārājikā vuttā catuvīsati puggalā
abhabbā bhikkhubhāvāya sīsacchinno va jīvituŋ.
321. Paṇḍako ca tiracchāno ubhatobyañjano pi ca
tayo vatthuvipannā hi ahetupaṭisandhikā.
322. Pañcānantarikā theyyasaŋvāso pi ca dūsako
titthipakkantako[1] ceti kriyānaṭṭhā pan' aṭṭha te.

323. Vinicchayo yo pana sārabhūto
pārājikānaŋ kathito mayā 'yaŋ,
tassānusārena budhena ñātuŋ
sakkā hi seso pi asesato va.

324. Piṭake paṭubhāvakare parame
vinaye vividhehi nayehi yute
paramatthanayaŋ abhipatthayatā
pariyāpuṇitabba-m-ayaŋ[2] satataŋ.

Iti Vinayavinicchaye catutthapārājikakathā samattā.[3]

[1] E. D. tittha°.
[2] °tabbo + ayaŋ.
[3] E. S. niṭṭhitā.

SAṄGHĀDISESAKATHĀ.

325. Mocetukāmatācittaŋ vāyāmo sukkamocanaŋ
aññatra supinantena hoti saṅghādisesatā.
326. Paren' upakkamāpetvā aṅgajātaŋ pan' attano
sukkaŋ yadi vimoceti garukaŋ tassa niddise.
327. Sañcicc' upakkamantassa aṅgajātaŋ pan' attano
thullaccayaŋ samudditthaŋ sace sukkaŋ na muccati.
328. Sañcicc' upakkamantassa ākāse kampanena pi
hoti thullaccayaŋ tassa yadi sukkaŋ na muccati.
329. Vatthiŋ kīḷāya pūretvā passāvetuŋ na vaṭṭati.
Nimittaŋ pana hatthena kīḷāpentassa dukkaṭaŋ.
330. Tissannaŋ pana itthīnaŋ nimittaŋ rattacetasā[1]
purato pacchato vā pi olekentassa dukkaṭaŋ.
331. Eken' eva[2] payogena divasam pi ca passato
n' āpattiyā bhave aṅgaŋ ummīlana-nimīlanaŋ.
332. Amocanādhippāyassa anupakkamato pi ca
supinantena[3] muttasmiŋ anāpatti pakāsitā.
Sukkavissaṭṭhikathā.

333. Āmasanto manussitthiŋ kāyasaŋsaggarāgato
'manussitthī' ti saññāya hoti saṅghādisesiko.
334. Lomen' antamaso lomaŋ phusantassāpi itthiyā
kāyasaŋsaggarāgena hoti āpatti bhikkhuno.
335. Itthiyā yadi samphuṭṭho phassaŋ sevanacetano
vāyamitvā 'dhivāseti hoti saṅghādisesatā.
336. Ekena pana hatthena gahetvā dutiyena taŋ[4]
tattha tattha phusantassa ekā v' āpatti dīpitā.
337. Agahetvā phusantassa yāva pādañ ca sīsato
kāyā hattham amocetvā ekā va divasam pi ca.
338. Aṅgulīnan tu pañcannaŋ gahaṇe ekato pana
ekā yeva siyāpatti; na hi koṭṭhāsato siyā.
339. Nānitthīnaŋ sace pañca gaṇhāt-y' aṅguliyo pana
ekato pañca saṅghādisesā honti 'ssa bhikkhuno.

[1] E. Ks. B. °cetaso.
[2] P. G. B. °ekaŋ.
[3] R. G. B. supinante pi.
[4] P. ca; G. B. vā.

340\. *Itthiyā* vimatissāpi, *paṇḍakādikasaññino,*
kāyena itthiyā kāyasambaddhaŋ[1] *phusato pi vā,*[2]
341\. paṇḍake yakkhi-petīsu tassa thullaccayaŋ siyā.
Dukkaṭaŋ kāyasaŋsagge tiracchānagatitthiyā.
342\. Bhikkhuno paṭibaddhena kāyena pana itthiyā
kāyena paṭibaddhañ ca *phusantassa pi dukkaṭaŋ.*
343\. *Itthīnaŋ itthirūpañ* ca *dāru-lohamayādikaŋ*
tāsaŋ vattham alaṅkāraŋ āmasantassa dukkaṭaŋ.
344\. *Tattha-jātaphalaŋ*[3] *khajjaŋ muggādiŋ tattha-jātakaŋ*
dhaññāni pana sabbāni āmasantassa dukkaṭaŋ.
345\. Sabbaŋ dhamanasaṅkhādiŋ[4] pañcaṅgaturiyam pi ca
ratanāni ca sabbāni āmasantassa dukkaṭaŋ.
346\. Sabbam āyudhabhaṇḍañ ca jiyā ca dhanudaṇḍako
anāmāsam idaŋ sabbaŋ jālañ ca saravāraṇaŋ.
347\. Suvaṇṇapaṭimā cāpi[5] cetiyaŋ hārakūṭakaŋ
anāmāsan ti niddiṭṭhaŋ Kurundaṭṭhakathāya hi.
348\. Sabbaŋ onahituŋ vā pi onahāpetum eva vā
vādāpetuñ ca vādetuŋ vāditaŋ na ca vaṭṭati.[6]
349\. Karissām' upahāran ti vuttena pana bhikkhunā
'pūjā Buddhassa kātabbā' vattabbā ti ca viññunā.
350\. Sayaŋ phusiyamānassa itthiyā pana dhuttiyā[7]
avāyamitvā kāyena phassaŋ paṭivijānato
351\. anāpatti asañcicca ajānantassa bhikkhuno
mokkhādhippāyino c' eva tathā ummattakādino.
352\. Paṭhamena samānā va samuṭṭhānādayo pana
kāyasaŋsaggarāgassa tathā sukkavisaṭṭhiyā.

Kāyasaŋsaggakathā.

353\. Duṭṭhullavācassādena itthiyā itthisaññino
dvinnañ ca pana maggānaŋ vaṇṇāvaṇṇavasena ca
354\. methunāyācanādīhi obhāsantassa[8] bhikkhuno
viññuŋ antamaso hatthamuddāya pi garuŋ siyā.

[1] S. °bandhaŋ. [2] E. S. ca.
[3] Ks. °jātaŋ°. [4] S. °di.
[5] P. Suvaṇṇapaṭibimbādi; S. °paṭimā cāti.
[6] E. vādittaŋ°; G. na ca vaṭṭati bhikkhuno.
[7] P. dhutthiyā. [8] R. E. Ks. S. °sentassa.

355\. 'Sikharaṇī 'si' 'sambhinnā' 'ubhatobyañjanā' ti ca
akkosavacanenāpi garukan tu suṇantiyā.
356\. Punappun' obhāsantassa[1] ekavācāya vā bahu
gaṇanāya ca vācānaŋ itthīnaŋ garukā siyuŋ.
357\. Sā ce nappaṭijānāti tassa thullaccayaŋ siyā;
ādissa bhaṇato vā pi[2] ubbhajāṇum adhakkhakaŋ.
358\. Ubbhakkhakam adhojāṇumaṇḍalam pana uddisaŋ
vaṇṇādibhaṇane kāyapaṭibaddhe ca dukkaṭaŋ.
359\. Thullaccayaŋ bhave tassa paṇḍake yakkhi-petisu.
Adhakkhakobbhajāṇumhi[3] dukkaṭaŋ paṇḍakādisu.
360\. Ubbhakkhake[4] adhojāṇumaṇḍale pi ayaŋ nayo.
Sabbattha dukkaṭaŋ vuttaŋ tiracchānagatitthiyā.
361\. Attha-dhammapurekkhāro[5] hutvā[6] obhāsato pi ca
vadato pi anāpatti purekkhitvā 'nusāsaniŋ,
362\. tathā ummattakādīnaŋ. Samuṭṭhānādayo nayā
adinnādāna-tulyā va; vedan' ettha dvidhā matā.

Duṭṭhullavācākathā.

363\. Vaṇṇaŋ pan' attano kāmapāricariyāya bhāsato
tasmiŋ yeva khaṇe sā ce jānāti garukaŋ siyā.
364\. No ce jānāti sā, yakkhi-petī-devīsu paṇḍake
hoti thullaccayaŋ tassa; sese āpatti dukkaṭaŋ.
365\. Cīvarādīhi aññehi vatthukāmehi attano
natthi doso bhaṇantassa pāricariyāya vaṇṇanaŋ.
366\. Itthisaññā,[7] manussitthī, pāricariyāya rāgatā,
obhāso, tena rāgena khaṇe tasmiŋ vijānanaŋ
367\. pañc' aṅgāni imān' ettha veditabbāni viññunā.
Samuṭṭhānādayo pi 'ssa anantarasamā matā.

Attakāmapāricariyakathā.

368\. Paṭigaṇhāti sandesaŋ purisass' itthiyā pi vā
vīmaŋsati garuŋ hoti paccāharati ce pana.

[1] R. E. S. °sentassa. [2] P. T. S. bhaṇane cāpi.
[3] D. E. Ks. S. Adhakkhe ubbha°.
[4] P. G. B. Ubbhakkhakam; E. Ks. S. ubbhakkhe pi.
[5] P. G. B. °purekkhāraŋ. [6] P. G. B. katvā.
[7] P. Ks. B. S. °saññī.

369. Yassā hi santikaŋ gantvā ārocehīti pesito
tam adisvā tad aññassa avassārocakassa so
370. " ārocehī " ti vatvā taŋ paccāharati ce pana
bhikkhu saṅghādisesamhā sañcarittā na muccati.
371. " Mātarā rakkhitaŋ itthiŋ gaccha brūhī " ti pesito
piturakkhitam aññaŋ vā visaṅketo va bhāsato.
372. Patigaṇhanatādīhi tīhi aṅgehi saŋyute
sañcaritte samāpanne garukāpattim ādise.
373. Dvīhi thullaccayaŋ vuttaŋ, paṇḍakādisu tīhi pi;
eken' eva ca sabbattha hoti āpatti dukkaṭaŋ.
374. Cetiyassa ca saṅghassa gilānassa ca bhikkhuno
gacchato pana kiccena anāpatti pakāsitā.
375. Manussattaŋ tathā tassa na nālaŋ-vacanīyatā
patigaṇhanatādīnaŋ vasā pañcaṅgikaŋ mataŋ.
376. Idaŋ hi cha-samuṭṭhānaŋ; acittakam udīritaŋ
alaŋ-vacaniyattaŋ vā paṇṇattiŋ vā ajānato.
377. Gahetvā sāsanaŋ kāyavikāren' upagamma taŋ
vīmaŋsitvā harantassa garukaŋ kāyato siyā.
378. Sutvā yathā-nisinno va vacanaŋ itthiyā puna
taŋ tatth' ev' āgatass' eva ārocentassa vācato.
379. Ajānantassa paṇṇattiŋ kāyavācāhi taŋ vidhiŋ
karoto 'rahato[1] cāpi garukaŋ kāyavācato.
380. Jānitvā pi[2] karontassa garukāpattiyo tathā
sacittakehi tīh' eva[3] samuṭṭhānehi jāyare.

Sañcarittakathā.

381. Sayaŋ yācitakeh' eva kuṭikaŋ appamāṇikaŋ
attuddesaŋ karontassa tathā 'desitavatthukaŋ
382. honti saṅghādisesā dve; sārambhādīsu dukkaṭaŋ.
Sace ekavipannā sā garukaŋ ekakaŋ siyā.
383. Purisaŋ yācituŋ kammasahāyatthāya vaṭṭati;
mūlacchejjavasen' eva yācamānassa dukkaṭaŋ.
384. Avajjaŋ[4] hatthakammam pi yācituŋ pana vaṭṭati.
Hatthakammam pi nām etaŋ[5] kiñci vatthu na hoti hi.

---

[1] P. E. G. B. harato (Ṭīkāya na sameti).
[2] S. hi.
[3] P. teh' eva.
[4] R. G. B. Avajja.
[5] D. E. Ks. nāmedaŋ.

385. Goṇam āyācamānassa ṭhapetvā ñātakādike
dukkaṭaŋ tassa niddiṭṭhaŋ. Mūlacchejjena tesu pi
386. "goṇaŋ demā" ti vutte pi[1] gahetuŋ na ca vaṭṭati.
Sakaṭaŋ dārubhaṇḍattā gahetuŋ pana vaṭṭati.
387. Vāsi-pharasu-kuddāla-kuṭhārādis' v-ayaŋ nayo.
Anajjhāvutthakaŋ[2] sabbaŋ harāpetum pi vaṭṭati.
388. Valli-ādimhi sabbasmiŋ garubhaṇḍappahonake
paresaŋ santake yeva hoti viññatti[3] dukkaṭaŋ.
389. Paccayesu hi tīs-v' eva viññatti na ca vaṭṭati;
tatiye parikathobhāsa-nimittāni ca labbhare.
390. Adesite ca vatthusmiŋ pamāṇenādhikaŋ kuṭiŋ
karissāmīti cintetvā araññaŋ gacchato pi ca,
391. pharasuŋ vā pi vāsiŋ vā nisentassāpi dukkaṭaŋ.
Chindato dukkaṭaŋ rukkhaŋ tassa pācittiyā saha.
392. Evaŋ pubbapayogasmiŋ kuṭikārakabhikkhuno
yathā-payogam āpattiŋ vinayaññū viniddise.
393. Yā pana dvīhi piṇḍehi niṭṭhānan tu gamissati
hoti thullaccayaŋ tesu paṭhame; dutiye garuŋ.[4]
394. Anāpatti sac' aññassa deti vippakataŋ kuṭiŋ;
tathā bhūmisamaŋ katvā bhindato pi ca taŋ kuṭiŋ.
395. Guhaŋ leṇaŋ karontassa tiṇapaṇṇacchadam pi vā,
vāsāgāraŋ ṭhapetvāna[5] aññass' atthāya vā tathā.
396. Desāpetvā va bhikkhūhi vatthuŋ pana ca bhikkhuno
kriyato va samuṭṭhāti karoto appamāṇikaŋ.
397. Adesetvā karontassa taŋ kriyākriyato siyā.
Samuṭṭhānādayo sesā sañcarittasamā matā.

Kuṭikārasikkhāpadakathā.

398. Adesetvā sace vatthuŋ yo kareyya mahallakaŋ
vihāraŋ attavāsatthaŋ garukaŋ tassa niddise.
399. Pamāṇātikkamenāpi doso natthi mahallake;
tasmā kriyasamuṭṭhānābhāvaŋ samupalakkhaye.
400. Pamāṇaniyamābhāvā ekasaṅghādisesatā.
Samuṭṭhānādikaŋ sesam anantarasamaŋ mataŋ.

Mahallakakathā.

[1] Ks. hi. [2] P. °vatthukaŋ. [3] G. B. āpatti.
[4] P. B. garu. [5] Ks. ṭhapetvā vā.

401. Pārājikāni vuttāni catuvīsati Satthunā;
bhikkhuno anurūpāni tesu ekūnavīsati.
402. Amūlakena codeti hutvā cāvanacetano
suddhaŋ vā yadi vā 'suddhaŋ tesu aññatarena yo
403. garukaŋ tassa āpattiŋ katokāsamhi niddise.
Tath' eva akatokāse dukkaṭāpattiyā saha.
404. " Koṇḍo,[1] si ca nigaṇṭho 'si sāmaṇero 'si[2] tāpaso
gahaṭṭho 'si tathā jeṭṭhabbatiko 'si upāsako
405. dussīlo pāpadhammo 'si antopūti avassuto "
icc' evam pi vadantassa garukaŋ tassa niddise.
406. Sammukhā hatthamuddāya codentassa pi taṅkhaṇe
taŋ ce paro vijānāti hoti āpatti bhikkhuno.
407. Garukaŋ sammukhe ṭhatvā codāpentassa kenaci
tassa vācāya vācāya codāpentassa[3] niddise.
408. Atha so pi ' mayā diṭṭhaŋ sutaŋ ' vā ti[4] ca bhāsati,
tesaŋ dvinnam pi saṅghādiseso hoti, na saŋsayo.
409. Dūtaŋ vā pana pesetvā paṇṇaŋ vā pana sāsanaŋ
codāpentassa āpatti na hotīti pakāsitā.
410. Tathā saṅghādisesehi vutte cāvanasaññino
hoti pācittiyāpatti. Sesāpattīhi dukkaṭaŋ.
411. Akkosanādhippāyassa akatokāsam attanā
saha pācittiyen' assa vadantassa ca dukkaṭaŋ.
412. Asammukhā vadantassa āpattīhi pi sattahi,
tathā kammaŋ karontassa hoti āpatti dukkaṭaŋ.
413. Na dos' ummattakādīnaŋ. Hoti pañcaṅga-saŋyutaŋ
*upasampannatā, tasmiŋ puggale suddhasaññitā,
414. pārājikena codeti yena tassa amūlatā,
sammukhā codanā c' eva tassa cāvanasaññino,
415. taṅkhaṇe jānanañ c' eva, pañc' aṅgāni bhavanti hi.*
Idan tu tisamuṭṭhānaŋ, sacittaŋ, dukkhavedanaŋ.

Duṭṭhadosakathā.

— E. D. S. Ks. *om.*

[1] S. B. Koṇṭho. [2] P. G. B. ca.
[3] P. codāpakassa.
[4] D. E. Ks. S. cāti.

416. Lesamattam upādāya bhikkhum antimavatthunā
codeyya garukāpatti sace cāvanacetano.
417. Codeti vā tathāsaññī codāpeti parena vā
anāpatti siyā; seso anantarasamo mato.
Dutiya-duṭṭhadosakathā.

418. Samaggassa ca saṅghassa bhedatthaŋ vāyameyya yo,
bhedahetuŋ gahetvā vā[1] tiṭṭheyya paridīpayaŋ,
419. so hi bhikkhūhi vattabbo " bhedatthaŋ mā parakkama "
iti " saṅghassa mā tiṭṭha gahetvā bhedakāraṇaŋ."
420. Vuccamāno hi teh' evaŋ nissajeyya na c' eva taŋ,
samanubhāsitabbo; taŋ accajaŋ garukaŋ phuse.
421. Parakkamantaŋ saṅghassa bhikkhuŋ bhedāya bhikkhuno
disvā sutvā hi ñatvā vā avadantassa dukkaṭaŋ.
422. Gantvā ca pana[2] vattabbo aḍḍhayojantādhikaŋ,[3]
dūram pi pana gantabbaŋ sace sakkoti tāvade.
423. Tikkhattuŋ pana vuttassa apariccajato pi taŋ
dūtaŋ vā pana paṇṇaŋ vā pesato pi ca dukkaṭaŋ.
424. Ñattiyā pariyosāne dukkaṭaŋ paridīpitaŋ;
kammavācāhi ca dvīhi hoti thullaccayadvayaŋ.
425. Yakāre pana sampatte garuke yeva tiṭṭhati;
passambhanti hi tisso pi bhikkhuno dukkaṭādayo.
426. Akate pana kammasmiŋ apariccajato pi ca
tassa saṅghādisesena anāpatti pakāsitā;
427. Ñattito pana pubbe vā pacchā vā taṅkhaṇe pi vā
asampatte yakārasmiŋ paṭinissajato[4] pi ca.
428. Paṭinissajato vā pi taŋ vā samanubhāsato.
tath' ev' ummattakādīnaŋ anāpatti pakāsitā.

429. Yaŋ hi bhikkhum anuddissa macchamaŋsaŋ kataŋ bhav
yasmiñ ca nibbematiko taŋ sabbaŋ tassa vaṭṭati.
430. Samuddissa kataŋ ñatvā bhuñjantass' eva dukkaṭaŋ
tathā akappiyaŋ maŋsaŋ ajānitvā pi khādato.
431. Hatthacchassa-manussānaŋ ahi-kukkura-dīpinaŋ
sīha-vyaggha-taracchānaŋ maŋsaŋ hoti akappiyaŋ.

[1] G. B. S. °tvāna. [2] E. Kr. Ks. pana ca.
[3] G. °tādikaŋ. [4] D. °sajane.

432. Thullaccayaŋ manussānaŋ maŋse; sesesu dukkaṭaŋ.
Sacittakaŋ samuddissa kataŋ; sesam acittakaŋ.
433. Pucchitvā yeva maŋsānaŋ bhikkhūnaŋ gahaṇam pana
etaŋ vattan ti vattaṭṭhā vadanti vinayaññuno.
434. Idam ekasamuṭṭhānaŋ vuttaŋ samanubhāsanaŋ;
kāyakammaŋ vacīkammaŋ akriyaŋ dukkhavedanaŋ.

Saṅghabhedakathā.

435. Dutiye saṅghabhedasmiŋ vattabbaŋ natthi kiñci pi,
samuṭṭhānādayo pi 'ssa paṭhamena samā matā.

Dutiyasaṅghabhedakathā.

436. Uddesapariyāpanne bhikkhu dubbacajātiko
avacanīyam[1] attānaŋ karoti garukaŋ siyā.
437. Dubbace pi pan' etasmiŋ saṅghabhedakavaṇṇake
sabbo vuttanayen' eva veditabbo vinicchayo.

Dubbacakathā.

438. Yo chandagāmitādīhi pāpento kuladūsako
kamme kayiramāne[2] taŋ accajaŋ garukaŋ phuse.
439. Cuṇṇaŋ paṇṇaŋ phalaŋ pupphaŋ veḷuŋ kaṭṭhañ ca mattikaŋ
kulasaṅgahaṇatthāya attano vā parassa vā
440. santakaŋ dadato hoti kuladūsanadukkaṭaŋ.
Bhaṇḍagghena ca kātabbo theyyā saṅghaññasantake.
441. Saṅghikaŋ garubhaṇḍaŋ vā senāsana-niyāmitaŋ
yo p' issaravatāy' eva dento thullaccayaŋ phuse.
442. Haritvā vā harāpetvā pakkositvāgatassa vā
kulasaṅgahaṇatthāya pupphaŋ dentassa dukkaṭaŋ.
443. Haritvā vā harāpetvā pitūnaŋ pana vaṭṭati
dātuŋ pupphaŋ; pan' aññassa āgatass' eva ñātino.
444. Tañ ca kho vatthupūjatthaŋ dātabbaŋ na pan' aññathā;
sivādi-pūjanatthaŋ vā maṇḍanatthaŋ na vaṭṭati.
445. Phalādisu pi[3] sesesu bhikkhunā vinayaññunā
pupphe vuttanayen' eva veditabbo vinicchayo.

[1] R. avāca°. [2] B. P. karīyamāne.
[3] Kr. ca.

446. Pupphādi-bhājane koci āgacchati sace pana
sammaten' assa dātabbaŋ; ñāpetvā itarena tu.
447. Upaḍḍhabhāgaŋ dātabbaŋ iti vuttaŋ Kurundiyaŋ;
thokaŋ[1] thokan ti niddiṭṭhaŋ Mahāpaccariyam pana.
448. Gilānānaŋ manussānaŋ dātabban tu sakaŋ phalaŋ
paribbayavihīnassa sampattissariyassa pi.
449. Saṅghārāme yathā yattha saṅghena katikā katā
phalarukkhaparicchedaŋ[2] katvā, tatr' āgatassa pi
450. phalaŋ yathā-paricchedaŋ dadato pana vaṭṭati;
dassetabbā pi vā[3] rukkhā "ito gaṇha phalan" ti ca.
451. Sayaŋ khaṇitvā paṭhaviŋ mālāvacchādi-ropane[4]
hoti pācittiyen' assa dukkaṭaŋ kuladūsane.
452. Akappiyena vākyena tathā ropāpane pi ca
sabbattha dukkaṭaŋ vuttaŋ bhikkhuno kuladūsane.
453. Ropane dukkaṭaŋ yeva hoti kappiyabhūmiyaŋ;
tathā ropāpane vuttaŋ ubhayattha ca bhikkhuno
454. Sakiŋ āṇattiyā tassa bahūnaŋ ropane pana
sadukkaṭā tu[5] pācitti, suddhaŋ vā dukkaṭaŋ siyā.
455. Kappiyen' eva vākyena ubhayattha ca bhūmiyā
ropane paribhogatthaŋ na doso koci vijjati.
456. Kappiyā bhūmi ce hoti sayaŋ ropetum eva ca
vaṭṭatīti ca niddiṭṭhaŋ Mahāpaccariyam pana.
457. Ārāmādīnam atthāya sayaŋ saŋropitassa[6] vā
vaṭṭat' eva ca bhikkhūnaŋ taŋ phalaŋ paribhuñjituŋ.
458. Siñcane pana sabbattha sayaŋ siñcāpane pi ca
akappiyodaken' eva hoti pācitti bhikkhuno.
459. Kulasaṅgahanatthañ ca paribhogattham eva vā
saddhiŋ pācittiyen' assa siñcato hoti dukkaṭaŋ.
460. Tesaŋ yeva pan' atthāya dvinnaŋ kappiyavārinā
siñcane dukkaṭaŋ vuttaŋ tathā siñcāpane pi ca
461. *Kulasaṅgahaṇatthāya pupphānaŋ ocināpane
sayam ocinane cāpi sapācittiya-dukkaṭaŋ.

---

* G. *omits this stanza;* B. *places next to* 457.

[1] E. S. thoka-.
[2] Kr. Ks. rukkhe°.
[3] Kr. Ks. te.
[4] R. S. °gacchādi°.
[5] E. Kr. va; Ks. vā.
[6] P. B. S. yaŋ ropitassa.

462. Pupphānaŋ gaṇanāy' assa puppham ocinato pana
hoti pācittiyāpatti kulatthañ ce sadukkaṭaŋ.
463. Ganthimaŋ goppimaŋ[1] nāma vedhimaŋ veṭhimam pi ca
pūrimaŋ vāyimañ ceti chabbidho pupphasaṅgaho.
464. Tattha daṇḍena vā daṇḍaŋ vaṇṭena pi ca vaṇṭakaŋ
ganthitvā karaṇaŋ sabbaŋ *ganthiman* ti pavuccati.
465. *Goppimaŋ*[2] nāma goppetvā[3] suttādīhi karīyati;
ekato vaṇṭikamālā[4] ubhato-vaṇṭikā ca taŋ.[5]
466. *Vedhimaŋ* nāma vijjhitvā bundesu vakulādikaŋ[6]
āvutā sūci-ādīhi mālāvikati vuccati.
467. *Veṭhimaŋ* nāma veṭhetvā kataŋ mālāguṇehi vā
vākādīhi ca baddhaŋ vā 'veṭhiman' ti pavuccati.
468. *Pūrimaŋ* pana daṭṭhabbaŋ pupphamālāhi[7] pūraṇe,
bodhiŋ[8] pupphapaṭādīnaŋ parikkhepesu labbhati.
469. *Vāyimaŋ* nāma daṭṭhabbaŋ puppharūpapaṭādisu
pupphamālāguṇeh' eva vāyitvā karaṇe pana.
470. Sabbam etaŋ sayaŋ kātuŋ kārāpetuŋ parehi vā
bhikkhūnaŋ bhikkhunīnañ ca Buddhassa pi na vaṭṭati.
471. Tathā kalambakaŋ[9] kātuŋ addhacandakam eva vā,
aññehi pūritaŋ puppha-paṭaŋ vā vāyitum pi ca.
472. Piṭṭha-kācamayaŋ dāmaŋ geṇḍupupphamayam[10] pi ca
kharapattamayā[11] mālā sabbaŋ kātuŋ na vaṭṭati.
473. Kaṇikārādipupphāni vitāne baddhakaṇṭake
hīrādīhi paṭākatthaŋ vijjhantassa pi[12] dukkaṭaŋ.
474. Kaṇṭakādīhi bhikkhussa eka-puppham pi vijjhituŋ
pupphesu yeva vā pupphaŋ pavesetuŋ na vaṭṭati.
475. Asokapiṇḍi-ādīnaŋ antare dhammarajjuyā
pavesentassa[13] pupphāni na doso koci vijjati.
476. Ṭhapitesu pavesetvā kadalicchatta-bhittisu
kaṇṭakesu pi pupphāni vijjhantassāpi dukkaṭaŋ.

---

[1] Kr. Ks. gopphimaŋ.
[2] (?) gopphimaŋ.
[3] (?) gopphetvā.
[4] G. E. Ks. S. B. vaṇṭikā°.
[5] G. B. vaṇṭikāvutaŋ.
[6] G. B. maku°; Kr. Ks. ba°.
[7] D. G. °mālābhi.
[8] Kr. Ks. S. bodhi.
[9] D. lambanakaŋ.
[10] P. bheṇḍu°.
[11] R. S. khāra°.
[12] Kr. Ks. ca.
[13] P. °san°.

477. Kappiyaŋ pana vattabbaŋ vacanaŋ vatthupūjane;
nimittobhāsa-pariyāyā[1] vaṭṭantīti pakāsitā.
478. Na kevalam akattabbaŋ kuladūsanam eva ca,[2]
atha kho vejjakammādi na kattabbaŋ kudācanaŋ.
479. Kātabbaŋ pana bhesajjaŋ pañcannaŋ sahadhamminaŋ
katvā p' akataviññattiŋ[3]; kā kathā attano dhane.
480. Tathā mātāpitūnam pi tadupaṭṭhākajantuno
bhaṇḍukass' attano c' eva veyyāvaccakarassa pi.
481. Jeṭṭhabhātā[4] kaṇiṭṭho ca tathā bhaginiyo duve
cūḷamātā cūḷapitā mahāmātā mahāpitā
482. pitucchā mātulo cāti das' ime ñātayo matā;
imesam pi dasannañ ca kātuŋ vaṭṭati bhikkuno.
483. Sace bhesajjam etesaŋ nappahoti na hoti vā,
yācanti pi ca taŋ bhikkhuŋ, dātabbaŋ yāvakālikaŋ.
484. Sace te na ca yācanti, dātabbaŋ yāvakālikaŋ;
ābhogaŋ pana katvā vā 'dassanti puna me ime.'
485. Etesan tu kulā yāva sattamaŋ kuladūsanaŋ
bhesajjakaraṇāpatti viññatti vā na rūhati.
486. Bhātu-jāyā pi vā hoti[5] sace bhagini-sāmiko,
sace[6] te ñātakā honti kātuŋ tesam pi vaṭṭati.
487. Aññātakā sace honti[7] bhātuno anujāya vā,
"tumhākaŋ jagganaṭṭhāne dethā" ti ca vade budho.
488. Atha tesam pi puttānaŋ katvā dātabbam eva vā
"mātāpitūnuŋ tumhākaŋ dethā" ti vinayaññunā.
489. Añño pi yo koci pan' issaro vā
coro pi vā yuddhaparājito vā
āgantuko khīṇaparibbayo vā
akallako ñātijanujjhito vā,
490. etesaŋ pana sabbesaŋ apaccāsiŋsatā satā[8]
kātabbo paṭisanthāro bhikkhunā sādhunā 'dhunā.

---

[1] B. P. °pariyā.
[2] Kr. Ks. ev' idaŋ.
[3] S. P. G. R. pi kata°; Kr. Ks. p' akaṭa°; E. D. pāka°.
[4] Kr. Ks. Jeṭṭho bhātā.
[5] D. Kr. Ks. hotu.
[6] P. Sa ca.
[7] Kr. Ks. ñātakā te na ce honti.
[8] P. G. B.

491. Parittodaka-suttāni vutte "dethā" ti kenaci
jalaŋ hatthena cāletvā majjitvā[1] pana[2] suttakaŋ
492. dātabbaŋ bhikkhunā katvā tesam eva ca santakaŋ.
Attano udakaŋ tesaŋ suttaŋ vā deti, dukkaṭaŋ.
493. Anāmaṭṭho pi dātabbo piṇḍapāto vijānatā
dvinnaŋ mātāpitūnam pi tadupaṭṭhāyakassa ca.[3]
494. Issarassāpi dātabbo coradāmarikassa ca
bhaṇḍukass' attano c' eva veyyāvaccakarassa pi.
495. Dātuŋ paṇḍupalāsassa thālake pi ca vaṭṭati;
ṭhapetvā taŋ pan' aññassa pituno pi na vaṭṭati.
496. Gihīnaŋ pana dūteyyaŋ jaṅghapesanikam[4] pi ca
Satthunā dukkaṭaŋ vuttaŋ karontassa pade pade.
497. Bhaṇḍu-mātāpitūnam pi veyyāvaccakarassa ca
sāsanaŋ sahadhammīnaŋ harituŋ pana vaṭṭati.
498. Kuladūsanakammena laddhaŋ aṭṭhavidhena pi
pañcannaŋ sahadhammīnaŋ na ca vaṭṭati bhuñjituŋ.
499. Ajjhohāresu sabbattha dukkaṭaŋ paridīpitaŋ
paribhogavasen' eva; sesesu pi ayaŋ nayo.
500. Katvā rūpiyavohāraŋ abhūtārocanena ca
uppannapaccayā sabbe samānā ti pakāsitā.
501. Viññatt' anuppadānañ[5] ca vejjakammam anesanaŋ
pāribhaṭṭakataŋ[6] muggasūpataŋ[7] vatthuvijjakaŋ
502. jaṅghapesanikaŋ[4] dūtakammañ ca kuladūsanaŋ
abhūtārocanaŋ Buddhapatikuṭṭhaŋ vivajjaye.
503. Na dos' ummattakādīnaŋ paṭinissajato pi taŋ.
Samuṭṭhānādikaŋ sabbaŋ saṅghabhedasamaŋ mataŋ.

Kuladūsanakathā.

504. Jānaŋ yāvatihaŋ tena chāditāpatti bhikkhunā
akāmā parivatthabbaŋ tena tāvatihaŋ pana.
505. Āpatti ca anukkhitto pahū cānantarāyiko
catus-v' api ca taŋ-saññī tassa chādetukāmatā

[1] Kr. Ks. S. D. E. T. madditvā.
[2] Kr. puna.
[3] Kr. Ks. pi.
[4] G. °niyam.
[5] P. B. viññattiŋ nuppa°; S. Kr. Ks. R. G. viññatti nuppa°
[6] D. E. S. °bhaṭṭakatā; B. °bhaṭyakataŋ.
[7] D. R. S. °suppatā; Kr. Ks. °suppattaŋ; B. °suppataŋ.

506. chādanan ti pan' etehi dasah' aṅgehi bhikkhunā[1]
channā nāma siyāpatti aruṇuggamanena sā.
(*Dve bhāṇavārā niṭṭhitā.*)
507. Tividho parivāso hi Tividhāpetacetasā
paṭicchanno ca suddhanto samodhāno ti dīpito.
508. Tatrāyan tu[2] *paṭicchannaparivāso* pakāsito,
paṭicchannāya dātabbo vasen' āpattiyā ti[3] ca.
509. Vatthu-gottavasenāpi nāmāpattivasena vā
kammavācā hi kātabbā; dātabbo tassa; tena ca
510. " vattaŋ samādiyāmī " ti " parivāsan " ti vā; puna.
samādiyitvā saṅghassa ārocetabbam ādito.
511. Punappun' āgatānam pi ārocento va rattiyā
chedaŋ vā vattabhedaŋ vā akatvā va sadā vase.
512. Parivāso (?) visodhetuŋ na sakkā tattha ce pana
nikkhipitvāna taŋ vattaŋ vatthabbaŋ tena bhikkhunā.
513. Tatth' eva saṅghamajjhe vā puggale vā pi nikkhipe
" nikkhipāmīti vattaŋ " vā " parivāsan " ti vā tathā.
514. Evam ekapadenāpi padehi dvīhi vā pana
vattaŋ nikkhipitabbaŋ; taŋ-samādāne p' ayaŋ nayo.
515. Nikkhittakālato uddhaŋ pakatatto ti vuccati.
Puna paccūsakālasmiŋ saddhim ekena bhikkhunā
516. parikkhittavihārassa dve parikkhepato bahi
parikkhepārahaṭṭhānā aparikkhittato bahi
517. leḍḍupāte atikkamma okkamitvā va[4] maggato
gumbena vatiyā vā pi channaṭṭhāne[5] ṭhitena tu
518. ten' anto-aruṇe yeva vattam ādāya viññunā
ārocetvāruṇe tasmiŋ uṭṭhite tassa santike
519. nikkhipitvā tato vattaŋ gantabban tu yathāsukhaŋ.
Anto yevāruṇe bhikkhu gato ce, yassa kassaci
520. ārocetvā va taŋ vattaŋ nikkhipe puna paṇḍito.
Sesaŋ samuccayass' aṭṭhakathāya ca vibhāvaye.
521. Āpattīnañ ca rattīnaŋ paricchedaŋ na jānati
yo tassa pana dātabbo *suddhanto* ti pavuccati.
522. Eso va[6] parisuddhehi suddhanto duvidho mato
cūlasuddhantanāmo ca mahāsuddhantanāmako.

---

[1] R. G. B. bhikkhuno. [2] S. ti. [3] S. pi.
[4] P. S. B. ca. [5] Kr. Ks. S. channe°. [6] R. G. Es' eav.

523. Duvidho pi ayaŋ rattiparicchedaŋ ajānato
ekaccaŋ sakalaŋ vā pi dātabbo, vimatissa vā.
524. Itaro pi *samodhānaparivāso* tidhā mato
so odhāna-samodhāno aggha-missaka-pubbako.
525. Āpajjitvā 'ntarāpattiŋ chādentassa hi bhikkhuno
divase parivutthe tu odhunitvā padīyate.
526. Purimāpattiyā mūladivase tu vinicchite
pacchā āpannam āpattiŋ samodhāya vidhānato
527. yācamānassa saṅghena dātabbo pana bhikkhuno
es' odhānasamodhānaparivāso pakāsito.
528. Tathā sambahulās-v' ekā dve vā sambahulā pi vā
yā yā cirapaṭicchannā tāsam agghavasena hi
529. āpattīnaŋ tato ūna-paṭicchannānam eva ca.[1]
samodhāya padātabbo[2] parivāso pavuccati.[3]
530. Nānāvatthukasaññāyo sabbā āpattiyo pana
sabbā tā ekato katvā dātabbo missako mato.
531. Parivuttha-parivāsassa mānattaŋ deyyam uttari[4]
cha rattiyo; paṭicchannāpaṭicchannavasā duve.[5]
532. Tattha yā apaṭicchannā hoti āpatti yassa tu
tassa dātabbamānattaŋ apaṭicchannanāmakaŋ.
533. Yass' āpatti paṭicchannā[6] parivāsāvasānake
tassa dātabba-mānattaŋ paṭicchannan ti vuccati.
534. Gantvā catūhi bhikkhūhi paccūsasamaye saha
parivāse viniddiṭṭhappakāraŋ desam eva ca
535. " vattaŋ samādiyāmī " ti " mānattam " iti vā pana
ādiyitvāna taŋ tesaŋ ārocetvā visārado
536. nikkhipe santike[7] tesaŋ vattaŋ; tesu gatesu vā
bhikkhussa pubbadiṭṭhassa ārocetvāna nikkhipe.
537. Tassa dānavidhānañ ca ratticchedādiko nayo
ñeyyo samuccayass' aṭṭhakathāpāḷivasena tu.
538. Puna taŋ ciṇṇamānattaŋ saṅgho vīsativaggiko
abbheyya vidhinā; bhikkhu pakatatto pan' abbhito.[8]

[1] P. B. Ks. yo; S. so.
[2] Kr. Ks. ca dātabbo.
[3] P. B. ti vuccati.
[4] P. S. uttariŋ.
[5] R. G. dvidhā.
[6] G. B. Yassa āpatti channāyo.
[7] E. D. R. S. Ṭ. Kr. Ks. nikkhipitv' antike; (?) °patv' antike.
[8] P. Ks. B. pun'°.

539. Chādentiyā pi āpattiŋ parivāso na vijjati,
na ca bhikkhuniyāpatti attano chādayantiyā.
540. Chādetvā vā[1] pi āpattiŋ acchādetvā pi vā pana
kevalaŋ caritabbaŋ taŋ[2] pakkhamānattam eva tu.
541. Vinayanam[3] atibuddhidīpanaŋ
Vinayavinicchayam etam uttamaŋ
vividhanaya-yutaŋ upenti[4] ye
vinayanaye paṭutaŋ upenti te.

Iti Vinayavinicchaye saṅghādisesakathā
niṭṭhitā.

---

[1] R. G. S. chādayitvā.
[2] P. Kr. ti.
[3] S. Vinayam.
[4] E. Kr. Ks. vidanti.

Aniyatakathā.

542. Raho-nisajjassādena mātugāmassa santikaŋ
gantukāmo nivāseti, akkhī[1] añjati,[2] bhuñjati,
543. payoge ca payoge ca hoti sabbattha dukkaṭaŋ;
gacchato padavārena, gantvā c' assa[3] nisīdato.
544. Nisajjāya ubhinnam pi payoga-gaṇanāya ca
hoti pācittayaŋ tassa; bahukāni bahus-v' api.
545. Samīpe pi ṭhito andho anto dvādasahatthato[4]
na karoti anāpattiŋ, itthīnan tu satam pi ca.
546. Cakkhumā pi nipajjitvā niddāyanto pi, kevalaŋ
dvāre pihita-gabbhassa nisinno pi na rakkhati.
547. Anandhe sati viññusmiŋ ṭhitassārahasaññino
nisajjapaccayā doso natthi vikkhittacetaso.
548. Na dos' ummattakādīnaŋ āpattīhi pi tīhi pi.
Samuṭṭhānādayo tulyā paṭhamantimavatthunā.

Paṭhamāniyatakathā.

549. Anandhābadhiro viññū itthī vā puriso pi vā
anto-dvādasahatthaṭṭho anāpattikaro siyā.
550. Andho abadhiro vā pi badhiro vā pi cakkhumā
na karoti anāpattiŋ. Tisamuṭṭhānam ev' idaŋ.

Dutiyāniyatakathā.

Nissaggiyakathā.

I. Cīvaravagga.

551. Khomaŋ[5] kappāsa-koseyyaŋ sāṇaŋ bhaṅgañ ca kambalaŋ
cīvaraŋ chabbidhaŋ vuttaŋ jātito pana kappiyaŋ.
552. Dukūlañ c' eva Pattunnaŋ Cīnaŋ Somārapaṭṭakaŋ
iddhijaŋ devadinnañ[6] ca tass' etaŋ[7] anulomikaŋ.[8]
553. Ticīvaraŋ parikkhāracoḷañ ca mukhapuñchanaŋ
nisīdanam adhiṭṭheyya paccattharaṇam eva ca.

---

[1] S. akkhiŋ.
[2] B. añjeti.
[3] G. p' assa; Kr. Ks. tassa.
[4] P. B. °hatthake.
[5] E. D. S. Khoma.
[6] R. G. B. devadattañ.
[7] S. E. tassedam.
[8] E. °lomakaŋ.

554. Ekāham pi vinā bhikkhu na vaseyya ticīvaraŋ;
na vaseyya tathā 'dhiṭṭhā cātumāsaŋ nisīdanaŋ.
555. Rajitvā kappiyaŋ binduŋ datvā tattha ticīvaraŋ
upapannaŋ pamāṇena adhiṭṭhātabbam eva taŋ.
556. Pacchimantena saṅghāṭi dīghato muṭṭhipañcakā
muṭṭhittikā ca[1] tiriyaŋ; uttamantena sā pana
557. Satthuno cīvarūnā pi vaṭṭatīti[2] pakāsitā.
Idam ev' uttarāsaṅge pamāṇaŋ paridīpitaŋ.
558. Muṭṭhipañcaka[3]-dīghantaŋ pamāṇaŋ tiriyantato
aḍḍhateyyaŋ dvihatthaŋ vā sese antaravāsake.
559. Ahatāhata-kappānaŋ saṅghāṭi diguṇā matā.
Ekapaṭṭ' uttarāsaṅgo; evam antaravāsako.
560. Utuddhaṭānaŋ pana cīvarānaŋ
saṅghāṭi bhikkhussa catugguṇā va.[4]
Duve pi sesā digunā va vuttā.
Yathā-sukhaŋ vaṭṭati paŋsukūlaŋ.
561. Tīṇi pi dve[5] pi c' ekaŋ[6] vā chinditabbaŋ pahoti ce;
sabbesu appahontesu deyyam anvādikam[7] pi vā.
562. Acchinnaŋ vā anādinnaŋ dhārentassa ticīvaraŋ
bhikkhuno dukkaṭaŋ vuttaŋ dubbhogena ca sevato.
563. Kusiŋ aḍḍhakusiŋ vā pi maṇḍalaŋ addhamaṇḍalaŋ
vivaṭṭaŋ anuvivaṭṭaŋ[8] bāhantam pi ca bhikkhunā[9]
564. dassetvā va vidhiŋ sabbaŋ pañcakādippabhedakaŋ
chinnaŋ samaṇasāruppaŋ kattabban tu ticīvaraŋ.
565. Dānen' acchijja[10] gāhena vissāsagahaṇena ca
hīnāy' āvattanenāpi sikkhāya ca pahānato
566. paccuddhāra-vināsehi liṅgassa parivattanā
sabbaŋ bhijjat' adhiṭṭhānaŋ[11] chiddabhāve ticīvaraŋ.
567. Kaṇiṭṭhass' aṅgulass' eva nakhapiṭṭhippamāṇakaŋ
vinividdhaŋ pana chiddam adhiṭṭhāna-vināsakaŋ.

[1] D. E. G. Kr. Ks. B. S. siyā.
[2] P. vaṭṭantīti.
[3] P. Kr. S. °pañcakaŋ.
[4] S. vā.
[5] P. duve.
[6] P. Ks. ekaŋ.
[7] P. G. E. D. R. Kr. Ks. S. anvādhikam.
[8] R. G. B. anuvattañ ca.
[9] P. bhikkhuno.
[10] P. R. G. B. acchinda.
[11] P. bhijjati 'dhiṭṭhānaŋ.

568. Eko tantu pi acchinno adhiṭṭhānaŋ na bhindati;
setabhāvaŋ karontena dhotam pi rajakena vā.
569. *Paṭhamaŋ aggaḷaŋ* datvā pacchā chindati, rakkhati;
ghaṭetvā koṭiyo dve vā pacchā chindati, rakkhati.
570. Catu-r-aṭṭhaṅgulā oraŋ eka-dvinnaŋ[1] *tirīyato*
tiṇṇam pi dīghato chiddaŋ *bhindat' eva vidatthiyā.*
571. Nisīdanassa dīghena bhavanti dve vidatthiyo
vitthārena diyaḍḍhā[2] ca dasā *hoti vidatthikā*[3]
572. *Honti*[4] *kaṇḍupaṭicchādī* tiriyaŋ dve vidatthiyo[5]
dīghato pi catasso va Sugatassa vidatthiyā.
573. *Dīghato* Sugatass' eva bhavanti cha vidatthiyo[6]
vitthāren' aḍḍhateyyā va siyā vassikasāṭikā.
574. Muninā tīsu etesu karontassa taduttariŋ
adhikacchedanaŋ tassa pācittiyam udīritaŋ.
575. Mukhapuñchanacoḷassa paccattharaṇakassa vā
pamāṇaŋ Appamāṇena na c' eva paridīpitaŋ.
576. Sadasaŋ adasaŋ sabbaŋ paccattharaṇacīvaraŋ
mahantaŋ khuddakaŋ ekam anekam pi ca vaṭṭati.
577. Mukhapuñchanacol' ekaŋ dve pi vaṭṭanti sabbathā
sadasaŋ adasaŋ vā pi; sadasaŋ va nisīdanaŋ.
578. Adasā rajitā yeva vaṭṭat' ādinnakappakā[7]
vuttā kaṇḍupaṭicchādī; tathā vassikasāṭikā.
579. Gaṇanaŋ vā pamāṇaŋ vā na parikkhāracoḷake
pamāṇa-gaṇanātītā bhaṇanti pakataññuno.
580. Sugataṭṭhaṅgulāyāmaŋ caturaṅgulavitthataŋ
vikappanūpagaŋ hoti pacchimaŋ nāma cīvaraŋ.
581. Parissāvapaṭaŋ[8] patta-potthakatthavikādikaŋ
adhiṭṭheyya parikkhāracoḷaŋ pacchimacīvaraŋ.
582. Bahūni ekato katvā adhiṭṭhātum pi vaṭṭati.
Mātu-ādīnam atthāya ṭhapite natthi dosatā.
583. Vassamāse adhiṭṭheyya caturo vassasāṭikaŋ;
puna paccuddharitvā taŋ vikappeyya tato paraŋ.

[1] Kr. S. *add* ca. [2] R. E. S. D. Kr. diyaḍḍho.
[3] P. R. G. D. B. S. Sugatassa vidatthiyā.
[4] D. E. S. hoti. [5] D. E. S. Kr. Ks. vidatthikā.
[6] D. E. S. chabbidatthiyo. [7] S. °āchinna°.
[8] S. B. Kr. parisāvanapaṭaŋ.

584. Tāva kaṇḍupaṭicchādī yāva rogo na sammati
adhiṭṭhitvā, tato uddhaŋ uddharitvā vikappaye.
585. "Imaŋ kaṇḍupaṭicchādiŋ imam antaravāsakaŋ
adhiṭṭhāmī" t' adhiṭṭheyya[1]; sesesu pi ayaŋ nayo.
586. "Imaŋ kaṇḍupaṭicchādiŋ, etan" ti ca asammukhe
vatvā paccuddhareyy' evaŋ sesesu pi vicakkaṇo.
587. Ābhogaŋ manasā katvā kāyena phusatā[2] kataŋ
vacasā 'dhiṭṭhitañ cāti adhiṭṭhānaŋ dvidhā mataŋ.
588. Iti sabbam idaŋ vuttaŋ tecīvarika-bhikkhuno;
tathā vatvā v' adhiṭṭheyya taŋ parikkhāracoḷiko.
589. "Ticīvaraŋ parikkhāracoḷaŋ kātum pi vaṭṭati"
evaŋ c' uddosite vutto parihāro niratthako?
590. Na, tecīvarikass' eva vuttattā tattha Satthunā;
taŋ parikkhāracoḷissa[3] tasmā sabbam pi vaṭṭati.
591. "*Adhiṭṭheti vikappeti, anāpattī*" ti ettha ca
adhiṭṭhātabbakass' eva vikappanavidhānato
592. bhikkhuss' evaŋ karontassa na doso upalabbhati.
Evañ ca na siyā kasmā mukhapuñchanakādikaŋ?
593. Na,[4] mukhapuñchanādīnaŋ[5] tesaŋ kiccavidhānato
akiccassādhikass' assa adhiṭṭhānan tu yujjati.
594. Nidhānamukham[6] etan ti Mahāpaccariyam pana
vuttattā ca nisedhetuŋ na sakkā vinayaññunā.
595. *Cīvaraŋ paripuṇṇan* ti nidānuppattito pi ca
nidhānamukham[6] etan ti veditabbaŋ vibhāvinā.

596. Kusavākādi-cīrāni kambalaŋ kesa-vālajaŋ
thullaccayaŋ dhārayato lūkapakkhājinakkhipe.
597. Kadalerakadussesu akkadusse ca potthake
dukkaṭaŋ tiriṭe cāpi veṭhane kañcuke pi ca.
598. Sabbanīlaka-mañjeṭṭha-kaṇha-lohita-pītake
mahānāma-mahāraṅgarattesu pi ca dukkaṭaŋ.
599. Acchinnadasake dīgha-phaṇa[7]-pupphadasesu ca
acchinnacīvarass' ettha natthi kiñci akappiyaŋ.

---

[1] P. ti 'dhiṭṭheyyaŋ. [2] P. Kr. Ks. phusanā; B. phusitvā.
[3] P. Kr. Ks. °coḷassa. [4] P. B. R. E. *om.*
[5] P. R. E. °puñchanakādīnaŋ.
[6] P. nidāna°. [7] B. P. °phala.

600. Adhiṭṭheti vikappeti vissajjeti vinassati
antodasāhaŋ, vissāse anāpatti pakāsitā.
601. Kaṭhinaŋ nāma nāmena samuṭṭhānam idam pana,
acittam akriyaŋ vuttaŋ ticittañ-ca tivedanaŋ.
Paṭhama-kaṭhinakathā.

602. Gāmādisu padesesu tipañcasu ticīvaraŋ
ṭhapetvā ekarattim[1] pi saṅghasammutiyā vinā
603. bhikkhuno pana ten' assa vippavatthuŋ na vaṭṭati;
hoti nissaggiyaŋ vippavasato aruṇuggame.
604. Cīvaraŋ nikkhipitvāna nhāyantass' eva[2] rattiyaŋ
aruṇe uṭṭhite kin nu kātabbaŋ tena bhikkhunā ?
605. Dukkaṭaŋ Muninā vuttaŋ nissaggiya-nivāsane,
tabbhayā pana so bhikkhu naggo gacchati dukkaṭaŋ;
606. acchinnacīvaraṭṭhāne ṭhitattā pana bhikkhuno
na tassākappiyaŋ nāma cīvaraŋ atthi kiñcanaŋ;
607. nivāsetvā gahetvā ca[3] gantvā bhikkhussa santikaŋ
nissajitvā pan' āpatti desetabbā va viññunā.
608. Parassānissajitvā taŋ dukkaṭaŋ paribhuñjato
payoge ca payoge ca hoti pārupanādisu.
609. Anāpatti tam aññassa bhikkhuno paribhuñjato.
Adentassa ca nissaṭṭhaŋ dukkaṭaŋ pariyāputaŋ.
610. There ca dahare maggaŋ gacchantesu ubhosu[4] pi
pattacīvaram ādāya ohīne dahare pana
611. asampatte garuŋ[5] tasmiŋ uggacchat' aruṇo yadi
hoti nissaggiyaŋ vatthaŋ[6]; na passambhati nissayo.
612. Muhuttaŋ vissamitvāna gacchante dahare pana
hoti nissaggiyaŋ vatthaŋ[7]; passambhati ca nissayo.
613. *Sutā dhammakathā yasmiŋ uggacchat' aruṇo yadi
hoti nissaggiyaŋ vatthaŋ; passambhati ca nissayo.

* E. Kr. S. *om.*

---

[1] Ks. B. °rattam.
[2] P. hāyantass' eva; Kr. nahāyantassa.
[3] P. B. D. G. va.
[4] Kr. Ks. °tes' ubhayesu.
[5] D. E. S. guruŋ.
[6] Ks. E. D. T. S. vatthu.
[7] E. Ks. S. vatthu.

614. Paccuddhare[1] anāpatti laddhasammutikassa pi
anto yevāruṇe taŋ vā vissajjeti vinassati.
615. Paṭhamena samānā va samuṭṭhānādayo nayā.
Apaccuddharaṇaŋ ettha akriyā ti visesitaŋ.
Dutiya-kaṭhinakathā.

616. Akālacīvaraŋ māsaparamaŋ nikkhipe sati
paccāsāya tato uddhaŋ ṭhapetuŋ na ca vaṭṭati.
617. Dasāhātikkamo yeva paṭhame kaṭhine, idha
māsassātikkamo vutto; seso tena samo mato.
Tatiya-kaṭhinakathā.

618. Bhikkhu bhikkuniyā bhuttaŋ vatthaŋ aññātikāya yo
dhovāpeti rajāpeti ākoṭāpeti ce, tato
619. tassa nissaggiyāpatti paṭhamena pakāsitā;
tathā sesehi ca dvīhi dīpitaŋ dukkaṭadvayaŋ.
620. Sikkhamānāya vā hatthe dhovanatthāya deti ce
sā hutvā upasampannā pacchā dhovati, so nayo.
621. Sāmaṇera-niddese pi liṅgañ ce parivattati,
bhikkhunīs' upasampajja dhote nissaggiyaŋ siyā.
622. Daharānañ ca bhikkhūnaŋ hatthe vatthe niyādite
parivattita-liṅgesu tesu p' esa nayo mato.
623. Tathā bhikkhuniyā hatthe dinne 'dhovā' ti cīvare
parivatte tu liṅgasmiŋ sace dhovati, vaṭṭati.
624. 'Dhovā' ti bhikkhunī vuttā sace sabbaŋ karoti sā
dhovanapaccayā yeva tassa nissaggiyaŋ siyā.
625. "Imasmiŋ cīvare sabbaŋ kattabbaŋ tvaŋ[2] karohi" ti
hoti nissaggiyañ c' eva vadato dukkaṭadvayaŋ.
626. Ñātikāññātisaññissa, paccatthara[3]-nisīdanaŋ,
aññassa santakaŋ vā pi dhovāpentassa dukkaṭaŋ.
627. Ekato upasampannā bhikkhunīnaŋ vasena yā
tāya dhovāpane vā pi[4] hoti āpatti dukkaṭaŋ.
628. Avuttā 'paribhuttaŋ vā aññaŋ vā yadi dhovati,
na doso. Sañcarittena samuṭṭhānādayo samā.
Purāṇacīvaradhovāpanakathā.

[1] R. E. D. S. paccuddhaṭe. [2] R. taŋ.
[3] Kr. °raŋ. [4] Kr. Ks. dhovāpanenāpi.

629. Vikappanūpagaŋ kiñci pacchimaŋ pana cīvaraŋ
gaṇhato hoti pācitti, ṭhapetvā pārivaṭṭakaŋ.
630. Payoge gahaṇatthāya dukkaṭaŋ pariyāputaŋ;
tassa nissaggiyāpatti gahaṇena pakāsitā.
631. Sace anupasampannahatthe peseti cīvaraŋ
aññatra pārivaṭṭā pi gahetuŋ pana vaṭṭati.
632. Ñātikāya pi aññātisaññissa vimatissa vā
ekato upasampannahatthā gaṇhāti, dukkaṭaŋ.
633. 'Dassāmī' ti ca ābhogaŋ katvā vā pārivaṭṭakaŋ
tāvakālika-vissāsagāhe doso na vijjati.
634. Aññaŋ pana parikkhāraŋ na doso hoti gaṇhato.
Sañcarittasamuṭṭhānaŋ idaŋ vuttaŋ kriyākriyaŋ.

Cīvarapaṭiggahaṇakathā.

635. Cīvaraŋ viññapentassa aññātakāppavāritaŋ
hoti nissaggiyāpatti aññatra samayā pana.
636. Tikapācittiyaŋ vuttaŋ tath' eva dvikadukkaṭaŋ
ñātake 'ññātisaññissa tattha vematikassa ca.
637. Samaye viññapentassa ñātake vā pavārite
aññass' atthāya vā tassa ñātake vā pavārite
638. anāpattīti ñātabbaŋ tathā ummattakādino.
Samuṭṭhānādayo sabbe sañcarittasamā matā.

Aññātakaviññattikathā.

639. Appavāritam aññātiŋ cīvaran tu tat' uttariŋ[1]
hoti nissaggiyāpatti viññāpentassa bhikkhuno.
640. Yassa tīṇi pi naṭṭhāni, dve vā ekam pi vā pana,
dve vā ekam pi vā tena sāditabbaŋ na kiñci pi.
641. Sesakaŋ āharantassa, dinne n' acchinnakāraṇā,
santake ñātakādīnaŋ, attano pi dhanena vā,
642. anāpattīti ñātabbaŋ tathā ummattakādino.[2]
Samuṭṭhānādayo sabbe sañcarittasamā matā.

Tatuttarikathā.

643. Kalyāṇakamyatāhetu āpajjati vikappanaŋ
cīvare pana yo tassa lābhā nissaggiyaŋ bhave.

---

[1] P. Ks. B. taduttariŋ. [2] D. °kādinaŋ.

644. Mahagghaŋ dātukāmamhi[1] appagghaŋ viññapeti yo
santake ñātakādīnaŋ anāpatti pakāsitā.
645. Ñatakā 'ññātisaññissa dukkaṭaŋ vimatissa ca.
Sañcarittasamā vuttā samuṭṭhānādayo nayā
Paṭhamopakkhaṭakathā.

646. Dutiyopakkhaṭe yasmā vattabbaŋ natthi kiñci pi
tasmā anantaren' assa sadiso va vinicchayo.
Dutiyopakkhaṭakathā.

647. Raññā vā rājabhoggā[2] vā bhikkhum uddissa ābhataŋ
akappiyaŋ suvaṇṇādiŋ gahetuŋ na ca vaṭṭati.
648. Rajataŋ jātarūpaŋ vā attano vā parassa vā
atthāya gaṇhituŋ kiñci dīyamānaŋ na vaṭṭati.
649. Aññass' atthāya niddiṭṭhaŋ bhikkhuno patigaṇhato
dukkaṭaŋ tassa hotīti Mahāpaccariyaŋ pana.
650. Netvā akappiyaŋ bhaṇḍaŋ itthaŋ koci sace vade:
"Idaŋ saṅghassa dammī" ti "puggalassa, gaṇassa" vā[3]
651. "ārāmaŋ vā vihāraŋ vā cetiyaŋ vā karoth'" iti,[4]
na ca vaṭṭati taŋ vatthuŋ sabbesaŋ sampaṭicchituŋ.[5]
652. Anāmasitvā saṅghaŋ vā gaṇaŋ vā puggalam pi vā
"cetiyassa vihārassa demā" ti hi[6] vadanti ce,
653. taŋ hiraññaŋ suvaṇṇaŋ vā nisedhetuŋ na vaṭṭati;
ārāmikānaŋ vattabbaŋ "vadant' evam ime" ti ca.
654. Rajataŋ jātarūpaŋ vā saṅghassa patigaṇhato
hoti nissaggiyāpatti; paribhoge ca dukkaṭaŋ.
655. Taḷākassa ca khettattā sassuppattinidānato
gahaṇaŋ paribhogo vā na ca vaṭṭati bhikkhuno.
656. "Cattāro paccaye saṅgho gaṇo vā paribhuñjatu"
icc' evaŋ pana vatvā ce[7] deti, sabbam pi vaṭṭati.
657. Kārāpeti ca kedāre chindāpetvā vanam pana,
kedāresu purāṇesu atirekam pi gaṇhati,

---

[1] Ks. °kāmam pi. [2] P. G. B. °bhoggena.
[3] G. Netvā akappiyaŋ bhaṇḍaŋ "idaŋ saṅghassa dammi" ti "cetiyassa vihārassa puggalassa gaṇassa vā."
[4] P. Kr. Ks. B. karohi ti. [5] Kr. sabbesam pi paṭicchituŋ.
[6] P. G. B. pi. [7] Kr. Ks. ca.

658. aparicchinnabhāgasmiŋ navasasse pi "ettakaŋ
bhāgaŋ dethā" ti vatvā ce[1] uṭṭhāpeti kahāpaṇe,
659. vatvā akappiyaŋ vācaŋ 'kassatha vapathā' ti ca
uppāditañ ca sabbesaŋ hoti sabbam akappiyaŋ.
660. "Ettako nāma bhāgo ti ettikāya[2] ca bhūmiyā"
patiṭṭhāpeti yo bhūmiŋ avatvā kassathādikaŋ,
661. sayam eva pamāṇassa jānanatthan tu bhūmiyā
rajjuyā vā pi daṇḍena khettaŋ minati yo pana,
662. khale vā rakkhati ṭhatvā, khalato pi tato puna
nīharāpeti vā vīhiŋ[3] tass' ev' etam akappiyaŋ.
663. "Ettakehi ca vīhīhi idaŋ āharathā" ti ca
āharanti sace vuttā tass' ev' etam akappiyaŋ.
664. "Ettakena hiraññena idam āharathā" ti ca
āharanti ca yaŋ vuttā sabbesaŋ tam akappiyaŋ.
665. Pesakārakadāsaŋ vā aññaŋ vā rajakādisu
ārāmikānaŋ nāmena denti[4] vaṭṭati gaṇhituŋ.
666. "Gāvo demā" ti vutte pi gahetuŋ na ca vaṭṭati[5];
"pañcagorasa-bhogatthaŋ" vutte "demā" ti vaṭṭati.
667. Ajikādisu es' eva nayo ñeyyo vibhāvinā.
Kappiyena ca vākyena sabbaŋ vaṭṭati gaṇhituŋ.
668. Hatthiŋ vā mahisaŋ assaŋ goṇaŋ kukkuṭa-sūkaraŋ
dentesu ca manussesu na ca vaṭṭati gaṇhituŋ.
669. Paṭisiddhe[6] pi saṅghassa datvā gacchanti ce pana
mūlaŋ datvā va[7] saṅghassa keci gaṇhanti vaṭṭati.
670. "Khettaŋ vatthuŋ talākaŋ vā dema go-ajikādikaŋ
vihārassā" ti vutte pi nisedhetuŋ na vaṭṭati.[8]
671. *Tikkhattuŋ* codanā vuttā, chakkhattuŋ ṭhānam abravi;
yadi codeti yeva-c-cha codanā, diguṇā ṭhiti.
672. Anāpatti acodetvā laddhe ummattakādino
Samuṭṭhānādayo sabbe sañcarittasamā matā.

Rājasikkhāpadakathā.

Cīvaravaggo paṭhamo.

---

[1] *Ks. vā vatvā.* [2] *Kr. Ks. B. ettakāya.*
[3] *P. Ks. B. vīhī.* [4] *P. B. dente.*
[5] *D. Kr. Ks. na ca vaṭṭati gaṇhituŋ.*
[6] *P. Paṭisedhe.* [7] *Kr. Ks. datvāna; B. datvā ca.*
[8] *Ks. Kr. D. S. labbhati.*

II. Eḷakalomavagga.

673. Ekenāpi[1] ca missetvā santhataŋ kosiyaŋsunā
hoti nissaggiyāpatti kārāpentassa bhikkhuno.
674. Paratthāya karontassa kārāpentassa santhataŋ
aññena ca kataŋ laddhā sevamānassa dukkaṭaŋ.
675. Anāpatti vitānaŋ vā bhummattharaṇam eva vā
bhisiŋ[2] bimbohanaŋ vā pi karontass' ādikammino.

Kosiyakathā.

676. Kāḷakeḷakalomānaŋ suddhānaŋ santhataŋ sace[3]
kareyy' āpatti hoti 'ssa. Sesan tu paṭhamūpamaŋ.

Suddhakāḷakakathā.

677. Anāpatti tulaŋ vā pi bahuŋ vā sabbam eva vā
karontassa gahetvāna odātaŋ kapilam pi vā.
678. Anukkamena etāni santhatāni ca tīṇi pi
nissajjitvā pi[4] laddhāni sevamānassa dukkaṭaŋ.
679. Samuṭṭhānādayo sabbe sañcarittasamā matā.
Imesam pana tiṇṇam pi tatiyan tu kriyākriyaŋ.

Dvebhāgakathā.

680. Channaŋ[5] orena vassānaŋ karontassa ca santhataŋ
hoti nissaggiyāpatti ṭhapetvā bhikkusammutiŋ.
681. Anāpatti paratthāya kārāpeti, karoti vā,
kataŋ vā pana aññena labhitvā paribhuñjato,
682. chabbassāni karontassa tad uddham pi ca santhataŋ,
vitāne, sāṇipākāre, nissajjitvā kate pi ca.

Chabbassakathā.

683. Anāpatti anādāya asante santhate pana,
aññass' atthāya kārentuŋ, katañ ca paribhuñjituŋ.
684. Anādānavasen' assa Sugatassa vidattihyā
karaṇena ca Satthārā vuttam etaŋ kriyākriyaŋ.

---

[1] Kr. Ks. Ekena pi.
[2] P. B. Ks. bhisi
[3] R. G. B. pana.
[4] D. ca.
[5] S. °nam.

685. Samuṭṭhānādayo sabbe sañcarittasamā matā.
Anantarass' imassāpi viseso n' upalabbhati.
Santhatakathā.

686. Gacchante pana yāne vā hatthi-assādikesu vā
ṭhapeti yadi lomāni sāmikassa ajānato,
687. tiyojanam atītesu tesu āpatti bhikkhuno.
Agacchantesu tes-v' eva ṭhapitesu p' ayaŋ nayo.
688. Yāne pana agacchante asse vā hatthipiṭṭhiyaŋ
ṭhapetvā abhirūhitvā[1] sace sāreti[2] vaṭṭati.
689. 'Na vaṭṭatī' ti niddiṭṭhaŋ Kurundaṭṭhakathāya hi,
taŋ pan' *aññaŋ harāpeti* vacanena virujjhati.
690. Kaṇṇacchiddesu lomāni pakkhipitvā pi gacchato
hoti yeva kir' āpatti lomānaŋ gaṇanāvasā.
691. Suttakena ca bandhitvā ṭhapitaŋ pana vaṭṭati.
Veṇiŋ katvā harantassa āpatti paridīpitā.
692. Suṅkaghātaŋ anuppatvā corādīhi upadduto
yo c' aññavihito[3] vā pi āpatti yadi gacchati.
693. Tiyojanaŋ harantassa ūnakaŋ vā tiyojanaŋ
tathā paccāharantassa[4] tāni yeva tiyojanaŋ,
694. nivāsatthāya vā gantvā harantassa tato paraŋ,
acchinnaŋ vā pi nissaṭṭhaŋ labhitvā harato pi ca,
695. harāpentassa aññena harato katabhaṇḍakaŋ
tathā ummattakādīnaŋ anāpatti pakāsitā.
696. Idam pana samuṭṭhānaŋ kāyato kāyacittato.
Acittaŋ kāyakammañ ca ticittañ ca tivedanaŋ.
Eḷakalomakathā.

697. Samuṭṭhānādinā saddhiŋ lomadhovāpanam pi ca
cīvarassa purāṇassa dhovāpanasamaŋ mataŋ.
Eḷakalomadhovāpanakathā.

698. Gaṇheyya[5] vā gaṇhāpeyya[6] rajataŋ jātarūpakaŋ
nissajjitvā pan' āpatti desetabbā va bhikkhunā.

---

[1] Kr. Ks. B. °ruyhitvā.
[2] B. G. harati.
[3] E. D. sac' añña°.
[4] P. R. G. Kr. pacchā°.
[5] D. E. S. gaheyya.
[6] D. E. S. gāhāpeyya.

699. Rajataŋ jātarūpañ ca ubhinnaŋ māsako pi ca
etaŋ catubbidhaŋ vatthu hoti nissaggiyāvahaŋ.
700. Muttā maṇi silā saṅkho pavāḷaŋ lohitaṅkako
masāragallaŋ, dhaññāni satta, go-mahisādikaŋ,
701. khettaŋ, vatthu, taḷākañ ca dāsidāsādikam pana
dukkaṭass' eva vatthūni dīpitāni Mahesinā.
702. Mugga-māsādikaŋ sabbaŋ sappi-ādīni taṇḍulā
suttaŋ vatthaŋ phalaŋ phālaŋ kappiyaŋ evam ādikaŋ.
703. Tatth' attano pan' atthāya vatthuŋ nissaggiyassa hi[1]
sampaṭicchati yo bhikkhu tassa nissaggiyaŋ siyā.
704. Saṅghādīnaŋ tam atthāya gaṇhato dukkaṭaŋ; tathā
dukkaṭassa ca vatthum pi[2] sabbatthāya ca[3] dukkaṭaŋ.
705. Sace kahāpaṇādīnaŋ sahassaŋ patigaṇhati
vatthūnaŋ gaṇanāy' assa āpattigaṇanā siyā.
706. Tathā sithila-baddhesu[4] thavikādisu rūpato
āpattigaṇanā vuttā Mahāpaccariyam pana.
707. "Idaŋ ayyassa hotū" ti vutte[5] pana ca[6] kenaci
sace gaṇhitukāmo pi nisedhetabbam eva ca.[7]
708. Paṭikkhitte pi taŋ vatthuŋ ṭhapetvā yadi gacchati
tathā gopāyitabbaŋ taŋ yathā taŋ na vinassati.
709. "Āhar' edam,[8] idaŋ gaṇha, idaŋ dehīdha nikkhipa"
icc' evaŋ bhikkhuno vattuŋ na vaṭṭati akappiyaŋ.
710. Ṭhapetvā rūpiyaggāhaŋ nissaṭṭhaparivattitaŋ
sabbehi paribhottabbaŋ bhājetvā sappi-ādikaŋ.
711. Attano pattabhāgam pi paṭiggāhaka-bhikkhuno
gahetuŋ, aññato laddhaŋ bhuñjituŋ vā[9] na vaṭṭati.
712. Yaŋ kiñci pana sambhūtaŋ paccayaŋ vatthuto tato
bhikkhuno sevamānassa hoti āpatti dukkaṭaŋ.
713. Ajjhārāme anāpatti tam ajjhāvasathe pi vā
gahetvā vā gahāpetvā nikkhipantassa bhikkhuno.
714. Tikapācittiyaŋ vuttaŋ; rūpiyan ti arūpiye
saññino vimatissāpi hoti āpatti dukkaṭaŋ.

[1] D. pi.
[2] P. D. S. hi.
[3] Kr. Ks. pi.
[4] P. Ks. S. B. °bandhesu.
[5] S. vutto.
[6] P. S. B. vā pana.
[7] P. Kr. Ks. taŋ.
[8] S. āharetha.
[9] D. ca.

715. Samuṭṭhānādayo sabbe sañcarittasamā matā.
Kriyākriyam idaŋ vuttaŋ, ayam eva visesatā.
Rūpiyapaṭiggahaṇakathā.[1]

716. Vatthuŋ nissaggiyassāpi vatthuŋ vā dukkaṭassa ca
kappiyassa ca vatthuŋ vā yo nissaggiyavatthunā
717. vatthunā dukkaṭassāpi vatthuŋ nissaggiyassa vā
parivatteti āpatti kappiyena ca vatthunā.
718. Dukkaṭassa ca vatthuŋ vā vatthuŋ vā kappiyassa ca
vatthunā dukkaṭass' eva parivatteti dukkaṭaŋ.
719. Vatthunā kappiyassāpi tathā dukkaṭavatthukaŋ
parivatteti yo tassa hoti āpatti dukkaṭaŋ.
720. Vatthuno dukkaṭassāpi tathā nissaggiyassa ca
gahaṇaŋ vāritaŋ pubbe,[2] iminā parivattanaŋ.
721. Rūpiyan ti ca saññissa vimatissa arūpiye
tena dve dukkaṭā honti cetāpenatassa rūpiyaŋ.
722. Arūpiyan ti saññissa anāpatti arūpiye,
'idaŋ gahetvā dehī' ti vadato pi ca pañcahi.
723. Sesaŋ anantaren' eva samuṭṭhānādikaŋ samaŋ.
Idaŋ kriyasamuṭṭhānam, ayam eva visesatā.
Rūpiyasaŋvohārakathā.

724. Kappiyaŋ kappiyen' eva parivattayato pana
hoti nissaggiyāpatti ṭhapetvā sahadhammike.
725. Akappiyassa vatthussa ten' eva parivattanaŋ
na gacchatīti niddiṭṭhaŋ kayavikkayasaṅgahaŋ.
726. Tasmā mātāpitūnam pi vatthuŋ yaŋ kiñci kappiyaŋ
"idaŋ deh' iminā hī" ti vadato pana dukkaṭaŋ.
727. Sakaŋ vā deti ce bhaṇḍaŋ evaŋ vatvāna mātuyā,
mātuyā vā tathā bhaṇḍaŋ sayaŋ gaṇhāti dukkaṭaŋ.
728. Sahatthaŋ parabhaṇḍasmiŋ parahatthañ ca attano
bhaṇḍake pana sampatte nissaggiyam udīritaŋ.
729. "Gahetvā vā idaŋ nāma bhuñjitvā bhojanaŋ imaŋ
idaŋ nāma karohī" ti vattuŋ pana na vaṭṭati.
730. Vighāsādam ath' aññaŋ vā "bhuñjitvā bhojanaŋ imaŋ
challiŋ[3] vā pana valliŋ vā kaṭṭhaŋ vā dārum eva vā

[1] B. °gāhakathā. [2] Ks. S. pubbaŋ. [3] Kr. jalliŋ.

731. āharā" ti vadantassa vatthūnaŋ gaṇanāvasā
honti āpattiyo tassa bhikkhuno kayavikkaye.
732. "Imañ ca yāguŋ piva, bhuñja bhattaŋ,
bhutto 'si bhuñjissasi bhuñjasīdaŋ
bhattaŋ,[1] idaŋ nāma karohi kammaŋ"
icc' eva vattuŋ pana vaṭṭat' eva.
733. Bhūmiyā sodhane vā pi limpane vatthadhovane
ettha kiñci pi[2] natth' aññaŋ bhaṇḍaŋ nissajjitabbakaŋ.
734. Nissaggiye ca vatthumhi naṭṭhe bhutte pi vā yathā
desetabbā va āpatti desetabbā tathā ayaŋ.
735. "Iminā ca imaŋ nāma gahetvā dehi me" iti[3]
ācikkhati anāpatti ṭhapetvā bhaṇḍasāmikaŋ;
736. "idaŋ mam' atthi, attho me iminā" ti ca bhāsato.
Sesaŋ anantaren' eva samuṭṭhānādinā[4] samaŋ.

Kayavikkayakathā.

Dutiyo vaggo.

III. Pattavagga.

737. Mattikāyomayā pattā kappiyā jātito[5] duve.
Tayo pattassa vaṇṇā tu: ukkaṭṭho majjhim' omako.
738. Dvinnaŋ taṇḍulanāḷīnaŋ bhattaŋ magadhanāḷiyā[6]
khādanañ ca catubbhāgaŋ vyañjanañ ca tadūpiyaŋ
739. ukkaṭṭho nāma so patto yo taŋ sabban tu gaṇhati.
Majjhimo tass' upaḍḍho va[7]; tad upaḍḍho va[7] omako.
740. Ukkaṭṭhassa ca ukkaṭṭho tass' ev' omaka-majjhimo
evaŋ majjhima-omesu nava pattā bhavanti hi.
741. Ukkaṭṭhukkaṭṭhako tesu apatto omako mato;
tasmā nāpi adhiṭṭhānaŋ gacchanti na vikappanaŋ.
742. Sesaŋ sattavidhaŋ pattaŋ pattalakkhaṇasaŋyutaŋ
adhiṭṭhāya vikappetvā paribhuñjeyya paṇḍito.
743. Dasāhaparamaŋ kālaŋ dhāreyyo[8] atirekako,[9]
atikkāmayato pattaŋ tañ hi nissaggiyaŋ siyā.

[1] B. R. G. Kr. Ks. tuvaŋ. [2] P. Ks. B. kiñcāpi.
[3] B. S. ti hi. [4] P. Kr. Ks. °dikaŋ.
[5] R. G. B. jātiyā. [6] R. D. B. māgadha°. [7] Kr. Ks. ca.
[8] Kr. B. dhāreyya. [9] P. Kr. Ks. B. atirekato.

744. Yaŋ pattaŋ na vikappeti yaŋ nādhiṭṭheti vā pana
vinayaññūhi so patto atireko ti vaṇṇito.
745. Vattabban tu "imaŋ pattaŋ adhiṭṭhāmī" ti sammukhe;
"etaŋ pattan" ti dūrasmiŋ; paccuddhāre p' ayaŋ nayo.
746. Ābhogaŋ manasā katvā katvā kāyavikārakaŋ
kāyena pi ca pattassa adhiṭṭhānaŋ pakāsitaŋ.
747. Patto jahat' adhiṭṭhānaŋ dāna-bhedā ca[1] nāsato
vibbham-uddhāra-paccakkha-parivattana-gāhato.
748. Kaṅgusitthappamāṇena khenādhiṭṭhānam ujjhati[2];
pidahitvā addhiṭṭheyya ayocuṇṇena vāṇiyā.
749. Yo hi nissaggiyaŋ pattaŋ anissajj' eva bhuñjati
dukkaṭaŋ tassa niddiṭṭhaŋ bhutvā dhovana-dhovane.
750. Suvaṇṇa-maṇipatto ca veḷuriya-phaḷikubbhavo
kāca-kaŋsamayo[3] patto tipu-sīsamayo pi ca
751. tathā dārumayo patto tamba-sajjhumayo pi ca
ekādasavidho patto vutto dukkaṭa-vatthuko.[4]
752. Ghaṭa-sīsakaṭāho ca tumbañ c' assānulomikaŋ.[5]
Tambalohamayaŋ tattha thālakam pana vaṭṭati.
753. Phaḷika-kāca-kaŋsānaŋ taṭṭakādīni[6] kānici
puggalassa na vaṭṭanti, vaṭṭanti gihi-saṅghikā.
754. Yaŋ kiñci sodakaŋ pattaŋ paṭisāmeyya dukkaṭaŋ;
sādhukaŋ vodakaŋ katvā paṭisāmeyya paṇḍito.
755. Bhikkhuno sodakaŋ pattaŋ otāpetuŋ na vaṭṭati.
Uṇhe na nidahetabbo,[7] nidahantassa[7] dukkaṭaŋ.
756. Mīḍhante[8] paribhaṇḍante ṭhapetuŋ na ca vaṭṭati.
Mīḍhiyā[8] paribhaṇḍe vā vitthiṇṇe pana vaṭṭati.
757. Dāru-ādhārake patte dve ṭhapetum pi vaṭṭati;
ayam eva nayo daṇḍa-bhūmi-ādhārakesu pi.
758. Taṭṭikāya pi coḷe vā potthake kaṭasārake
paribhaṇḍakatāyāpi bhūmiyaŋ vālukāsu[9] vā

[1] P. Kr. Ks. °bhedaka.
[2] P. muccati.
[3] P. B. kaŋsa-kācamayo. [4] P. G. °vatthuto.
[5] R. E. D. S. tassānu°.
[6] P. T. kaṭakādīni; Kr. Ks. taṭa°.
[7] D. E. R. S. G. niḍḍa°; B. Ks. nidda°.
[8] B. miḍḍh°. [9] Kr. Ks. vālikāsu.

759. tathārūpāsu suddhāsu ṭhapetum pana vaṭṭati.
Sarajāya ṭhapentassa dukkaṭaŋ kharabhūmiyā.
760. Daṇḍe vā nāgadante vā laggetum pi na vaṭṭati;
chattaṅga[1]-mañca-pīṭhesu ṭhapentassa ca dukkaṭaŋ.
761. Aṭanīsu hi bandhitvā olambetum pi vaṭṭati;
bandhitvā pi na[2] mañcassa ṭhapetuŋ' pari vaṭṭati.
762. Mañcapīṭhaṭṭake pattaŋ ṭhapetuŋ pana vaṭṭati;
bhattapūro pi vā chatte ṭhapetuŋ na ca vaṭṭati.

(Tayo[3] bhāṇavārā niṭṭhitā.)

763. Kavāṭaŋ na paṇāmeyya pattahattho, sace pana
yena kenaci aṅgena paṇāmeyy' assa[4] dukkaṭaŋ.
764. Na nīhareyya pattena calakān' aṭṭhikāni vā
ucciṭṭham udakaŋ vā pi, nīharantassa dukkaṭaŋ.
765. Pattaŋ paṭiggahaŋ katvā dhovituŋ hattham eva vā,
mukhato nīhaṭaŋ patte ṭhapetuŋ na ca vaṭṭati.
766. Anāpatti dasāhassa anto yeva ca yo pana
adhiṭṭheti vikappeti vissajjeti vinassati.
767. Paṭhamassa hi pattassa paṭhamena Mahesinā
samuṭṭhānādayo sabbe kaṭhinena samā matā.

Paṭhamapattakathā.

768. Pañcabandhana-ūnasmiŋ[5] patte sati ca yo pana
viññāpeyya navaŋ pattaŋ tassa nissaggiyaŋ siyā.
769. Bandhanaŋ ekam uddiṭṭhaŋ dvaṅgulāya ca rājiyā;
bandhanāni ca cattāri tathā 'ṭṭhaṅgularājiyā.
770. Pañca vā rājiyo yassa ekā vā pi dasaṅgulā
apatto nām' ayaŋ patto, viññāpeyya tato paraŋ.
771. Ayopatto anekehi lohamaṇḍalakehi vā
baddho vaṭṭati maṭṭho va[6] ayocuṇṇena vāṇiyā.
772. Pattaŋ saṅghassa nissaṭṭhaŋ tassa nissaggiyaŋ pana
anukampāya taŋ tasmiŋ agaṇhantassa dukkaṭaŋ.
773. Dīyamāne tu pattasmiŋ yassa so[7] na ca ruccati
appicchatāya vā pattaŋ taŋ na gaṇhāti vaṭṭati.

[1] R. E. D. chattake; Ks. °aṅka; B. °aṅge.
[2] P. Ks. pana. [3] P. Tīṇi.
[4] P. R. E. D. B. G. Kr. Ks. paṇāmentassa.
[5] E. °hīnasmiŋ. [6] G. B. S. ce. [7] S. yo.

774. Apattassa tu bhikkhussa na dātabbo ti dīpito;
tattha yo pattapariyanto[1] so deyyo tassa bhikkhuno.
775. Sace so taŋ jigucchanto appadese ṭhapeti vā,
vissajjeti, abhogena paribhuñjati dukkaṭaŋ.
776. Naṭṭhe bhinne pi vā patte anāpatti pakāsitā,
attano ñātakādīnaŋ gaṇhato vā dhanena vā.
777. Sañcaritta-samuṭṭhānaŋ kriyā paṇṇattivajjakaŋ
kāyakammaŋ vacīkammaŋ ticittañ ca tivedanaŋ.
Dutiyapattakathā.

778. Sappi-ādiŋ purebhattaŋ bhesajjaŋ patigayha taŋ[2]
sāmisam pi purebhattaŋ paribhuñjati, vaṭṭati.
779. Tato paṭṭhāya sattāhaŋ taŋ vaṭṭati nirāmisaŋ;
sattāhātikkamen' assa[3] nissaggiyam udīritaŋ.
780. Pacchābhattam pi gaṇhitvā katvā sannidhikārakaŋ
sāyato pana sattāhaŋ vaṭṭat' eva nirāmisaŋ.
781. Purebhattam pi pacchā vā[4] sayam uggahitaŋ pana
sarīrabhoge netabbaŋ, sāyituŋ na ca vaṭṭati.
782. Navanītaŋ purebhattaŋ bhikkhunā gahitaŋ sace
tāpetvā 'nupasampanno deti, vaṭṭati sāmisaŋ.
783. Sayaŋ tāpeti ce bhikkhu sattāham pi nirāmisaŋ;
tāpanaŋ navanītassa sāmapāko[5] na hoti so.
784. Pacchābhattaŋ gahetvā ce yena kenaci tāpitaŋ
vaṭṭat' eva ca taŋ sappi sattāham pi nirāmisaŋ.
785. Khīraŋ dadhiŋ vā pi[6] paṭiggahetvā
sayaŋ purebhattam atho[7] karoti,
sappiŋ purebhattakam eva tassa
nirāmisaŋ vaṭṭati bhikkhuno taŋ,
786. pacchābhattakato uddhaŋ taŋ na vaṭṭati sāyituŋ;
savatthukassa sappissa gahitattā va[8] bhikkhuno
787. sattāhātikkame pi 'ssa na doso koci vijjati,
paṭiggahetvā tānīti vuttattā hi Mahesinā.

[1] R. S. pariyanto hi. [2] P. D. R. G. B. S. °gaṇhati.
[3] P. °tikkamantassa; Ks. °mentassa. [4] R. G. pi.
[5] R. E. D. G. Kr. Ks. S. B. sayaŋ-pāko.
[6] P. cāpi. [7] Kr. °bhattakato.
[8] B. Kr. Ks. ca.

788. Yathā kappiyasappimhi nissaggiyam udīritaŋ
tathā 'kappiyasappimhi dukkaṭaŋ paridīpitaŋ.
789. Sabbākappiyamaŋsānaŋ vajjetvā maŋsam eva ca
khīraŋ dadhi ca sappi ca navanītañ ca vaṭṭati.
790. *Yesaŋ kappati maŋsañ hi tesaŋ sappī* ti kiŋ idaŋ ?
Paṇītabhojanassāpi tathā sattāhakālike
791. nissaggiyassa vatthūnaŋ pariccheda-niyāmanaŋ;
na cākappiyamaŋsānaŋ sappi-ādi-nivāraṇaŋ.[1]
792. Navanīte pi sappimhi gahituggahitādike
sabbo vuttanayen' eva veditabbo vinicchayo.
793. Telabhikkhāya bhikkhūnaŋ paviṭṭhānaŋ upāsakā
telaŋ vā navanītaŋ vā sappiŋ vā ākiranti hi,
794. bhattasitthāni vā tattha taṇḍulā vā bhavanti ce
ādiccapakkaŋ[2] saŋsattaŋ[3] hoti sattāhakālikaŋ.
795. Tila-sāsapatelaŋ vā madhukeraṇḍatelakaŋ
gahitan tu purebhattaŋ sāmisam pi nirāmisaŋ,
796. pacchābhattakato uddhaŋ sāyitabbaŋ nirāmisaŋ;
sattāhātikkame tesaŋ vasā nissaggiyaŋ siyā.
797. Eraṇḍa-madhukaṭṭhīni sāsape pi ca attanā[4]
gahetvā katatelam pi hoti sattāhakālikaŋ.
798. Yāvajīvikavatthuttā tesaŋ tiṇṇam pi bhikkhuno
savatthu-gahaṇe tassa[5] kāc' āpatti na vijjati.
799. Attanā yaŋ kataŋ telaŋ, taŋ vaṭṭati nirāmisaŋ;
sattāhātikkamen' assa[6] hoti nissaggiyaŋ pana.
800. Dukkaṭaŋ sāsapādīnaŋ telatthāy' eva bhikkhunā
gahetvā ṭhapitānan tu sattāhātikkame siyā.
801. Nāḷikera-karañjānaŋ telaŋ kuravakassa[7] ca
nimba-kosambakānañ ca[8] telaŋ bhallātakassa ca
802. icc' evam ādikaŋ sabbaŋ avuttaŋ pāḷiyam pana
gahetvā nikkhipantassa dukkaṭaŋ samayaccaye.

---

[1] P. B. °nivāritaŋ. [2] D. B. °pakka; P. pāka.
[3] P. G. B. saŋsaṭṭhaŋ.
[4] P. G. B. sāsapādīni c' attanā.
[5] S. °gahaṇen' assa. [6] D. S. °tikkame tassa.
[7] Kr. Ks. P. kuruvakassa; R. D. tuvarakassa; G. kosambakassa. (Ṭīkā. *kuruvakassāti atasibījassa*).
[8] G. karamanda-vāsādīnaŋ.

803. Yāvakālikabhedañ ca yāvajīvikam eva ca
viditvā sesam etthāpi sappinā sadisaŋ naye.[1]
804. Accha-maccha-varāhānaŋ susukā-gadrabhassa ca
vasānaŋ pana pañcannaŋ telaŋ pañcavidhaŋ bhave.
805. Sabbam eva vasātelaŋ kappiyākappiyassa ca,
manussānaŋ vasātelaŋ ṭhapetvā, pana vaṭṭati.
806. Vasaŋ paṭiggahetvāna purebhattaŋ pan' attanā
pakkaŋ vaṭṭati saŋsattaŋ[2] sattāham pi nirāmisaŋ.
807. Sace anupasampanno katvā taŋ deti vaṭṭati
sāmisam pi purebhattaŋ, tato uddhaŋ nirāmisaŋ.
808. Paṭiggahetuŋ kātuŋ vā pacchābhattaŋ na vaṭṭati.
Seso vuttanayen' eva veditabbo vibhāvinā.
809. Gahitañ hi purebhattaŋ madhuŋ madhukarīkataŋ
vaṭṭat' eva purebhattaŋ sāmisam pi nirāmisaŋ;
810. pacchābhattakato uddhaŋ sattāham pi nirāmisaŋ;
sattāhātikkame doso vatthūnaŋ gaṇanāvasā.
811. Ucchumhā pana nibbattaŋ pakkāpakkaŋ ghanāghanaŋ
rasādi pana taŋ sabbaŋ phāṇitan ti pavuccati.
812. Phāṇitaŋ taŋ[3] purebhattaŋ gahitaŋ pana vaṭṭati
sāmisam pi purebhattaŋ, tato uddhaŋ nirāmisaŋ.
813. Asaŋsattena[4] ucchussa rasena kata-phāṇitaŋ
gahitena purebhattaŋ tadahe va nirāmisaŋ.
814. Ucchuŋ paṭiggahetvāna kate p' esa nayo mato;
pacchābhattakato uddhaŋ taŋ na vaṭṭati sāyituŋ.
815. Gahitattā savatthussa sattāhātikkame pi ca
hoti tassa anāpatti pacchābhattakate[5] pi ca.
816. Saŋsattañ[6] ca purebhattaŋ gahitaŋ tam upāsako
tadahaŋ[7] deti ce katvā sāmisam pi ca vaṭṭati.
817. Saŋsatthena[6] purebhattaŋ gahitena sayaŋ kataŋ
pacchābhattakatañ[8] cāpi sattāham pi nirāmisaŋ.
818. Kataŋ madhukapupphānaŋ phāṇitaŋ sītavārinā
sāmisam pi purebhattaŋ, tato uddhaŋ nirāmisaŋ.

[1] P. G. B. sadiso nayo.
[2] P. B. saŋsaṭṭhaŋ.
[3] P. B. Kr. Ks. tu.
[4] P. °saṭṭhena.
[5] P. Ks. °bhattaŋ°.
[6] P. G. B. °saṭṭh°.
[7] R. G. B. tadahe.
[8] P. Kr. Ks. B. °bhattaŋ°.

819. Sattāhātikkame pi 'ssa dukkaṭaŋ paridīpitaŋ;
pakkhipitvā kataŋ khīraŋ hoti taŋ yāvakālikaŋ.
820. Phalānam pana sabbesaŋ yāvakālikasaññinaŋ
yāvakālikam icc' eva phāṇitaŋ paridīpitaŋ.
821. Pacchābhattam pi bhikkhussa paccaye sati kevalaŋ
kālikā pana vaṭṭanti; purebhattaŋ yathāsukhaŋ.
822. Labhitvā pana nissaṭṭhaŋ tan tu sattāhakālikaŋ;
aru-ādīni makkhetuŋ sāyituŋ vā na vaṭṭati;
823. aññassa pana bhikkhussa kāyabhogo[1] va[2] vaṭṭati;
cajitvā nirapekkho va[3] labhitvā puna[4] sāyituŋ.
824. Anāpatti adhiṭṭheti vissajjeti vinassati,
acchinditvā ca[5] vissāsaŋ gaṇhat' ummattakādino.
825. Samuṭṭhānādayo sabbe kaṭhinena samā matā
sadā kaṭhinacittena paṭhamen' eva Satthunā.

Bhesajjasikkhāpadakathā.

826. Māso seso ti gimhānaŋ pariyeseyya sāṭikaŋ[6];
aḍḍhamāso va seso ti katvā paridahe budho.
827. Katvā pana satuppādaŋ vassasāṭikacīvaraŋ
nipphādentassa bhikkhussa samaye piṭṭhisammate
828. hoti nissaggiyāpatti ñātakāññātakādino;
tesu yeva ca viññattiŋ katvā nipphādane tathā.
829. Katvā pana satuppādaŋ samaye kucchisaññite
nipphādentassa bhikkhussa vattham aññātakādino
830. tassādinnakapubbesu[7] vattabhedena dukkaṭaŋ;
karoto tatra viññattiŋ nissaggiyam udīritaŋ.
831. Ovassāpeti ce kāyaŋ naggo sati pi cīvare
nhānassa pariyosāne dukkaṭaŋ vivaṭaṅgaṇe.
832. Ūnake pana māsasmiŋ atireko ti saññino
tattha vematikassāpi hoti āpatti dukkaṭaŋ.
833. Acchinnacīvarassāpi anāpatt' āpadāsu pi
nhānakoṭṭhaka-vāpīsu nahāyantassa bhikkhuno.
834. Sañcarittasamuṭṭhānaŋ, kriyā, paṇṇattivajjakaŋ,
kāyakammaŋ vacīkammaŋ, ticittañ ca tivedanaŋ.

Vassikasāṭikakathā.

---

[1] G. B. S. °bhoge. [2] G. B. S. ca. [3] S. vā.
[4] B. pana. [5] S. va. [6] Kr. sāṭakaŋ. [7] tassa + adin°.

835. Sāman tu cīvaraŋ datvā acchindantassa taŋ puna
sakasaññāya bhikkhussa tassa nissaggiyaŋ siyā.
836. Ekā yeva pan' āpatti ekam acchindato siyā,
bahūni ekābaddhāni acchindantassa vā tathā.
837. Visuŋ ṭhitāni[1] ekekam āharāpayato pana
vatthānaŋ gaṇanāy' assa āpattigaṇanā siyā.
838. "Mayā dinnāni sabbāni āharā" ti ca bhāsato
ekena[2] vacanen' eva[3] honti āpattiyo bahū.
839. Āṇāpeti sace aññaŋ bhikkhuŋ 'gaṇhā' ti 'cīvaraŋ,'
bahūni gaṇhat' āṇatto ekaŋ pācittiyaŋ siyā.
840. "Mayā dinnāni sabbāni gaṇhā" ti vadato pana
ekāy' assa ca vācāya āṇāpentassa dukkaṭaŋ.
841. "Saṅghāṭiŋ uttarāsaṅgaŋ gaṇha gaṇhā" ti bhāsato
hoti vācāya vācāya āṇāpentassa dukkaṭaŋ.
842. Vikappanūpagaŋ kiñci ṭhapetvā pacchimaŋ paraŋ[4]
aññaŋ pana parikkhāraŋ chindāpentassa dukkaṭaŋ.
843. Ṭhapetvā upasampannaŋ aññesaŋ cīvarādikaŋ
acchindato pi bhikkhussa hoti āpatti dukkaṭaŋ.
844. Evaŋ anupasampanne upasampannasaññino
tattha vematikassāpi acchindantassa dukkaṭaŋ.
845. So vā[5] deti sace tuṭṭho duṭṭho, vissāsam eva vā
gaṇhato pi anāpatti, tathā ummattakādino.
846. Adinnādānatulyā va samuṭṭhānādayo nayā
aññatra vedanāy', ettha hoti sā dukkhavedanā.

Cīvaracchinnakathā.[6]

847. Viññāpetvā sace suttaŋ chabbidhaŋ sānulomikaŋ
cīvaraŋ tantavāyehi vāyāpeti,[7] na veṭṭati.
848. Sāmaŋ viññāpitaŋ suttaŋ akappiyam udīritaŋ;
tantavāyo pi viññatto tathā aññātakādiko.
849. Viññatta-tantavāyena suttenākappiyena ca
cīvaraŋ vāyapentassa[8] nissaggiyam udīritaŋ.

[1] Kr. Ks. ṭhitānaŋ.
[2] B. eken' eva.
[3] B. vacanena.
[4] G. B. °macīvaraŋ.
[5] G. taŋ.
[6] S. °chindana°.
[7] P. R. E. D. G. Kr. B. S. vāyāpetuŋ.
[8] P. B. vāyā°.

850. Vidatthimatte dīghena hatthamatte tirīyato[1]
vīte nissaggiyaŋ vuttaŋ; phalake phalake pi ca.
851. Ten' eva kappiyaŋ suttaŋ vāyāpentassa dukkaṭaŋ;
tath' eva tantavāyena kappiyena akappiyaŋ.
852. Ekantarikato vā pi dīghato vā tirīyato
kappiyākappiyeh' eva vīte suttehi dukkaṭaŋ.
853. Kappiyākappiyeh' eva tantavāyehi ce kate
kappiyākappiyaŋ suttaŋ missetvā tassa dukkaṭaŋ.
854. Sace akappiyaŋ suttaŋ vāren' eva vinanti ce
dassetvā va paricchedaŋ, akappiyavite pana
855. pācittiyaŋ pamāṇasmiŋ; tad ūne dukkaṭaŋ siyā.
Itarena vite vatthe ubhayatth' eva[2] dukkaṭaŋ.
856. Dve pi vemaŋ gahetvā vā ekato va[3] vinanti ce[4]
phalake phalake tassa dukkaṭaŋ paridīpitaŋ.
857. Eten' eva upāyena bhede sabbattha sādhukaŋ
āpattibhedo viññeyyo viññunā vinayaññunā.
858. Kappiyo tantavāyo pi, sace suttam pi kappiyaŋ,
cīvaraŋ vāyapentassa anāpatti pakāsitā.
859. Anāpatti parissāve āyoge[5] aŋsavaṭṭake.[6]
Samuṭṭhānādayo sabbe sañcarittasamā matā.

Suttaviññattikathā.

860. Appavāritañātīnaŋ tantavāye samecca ce[7]
vikappaŋ cīvare bhikkhu āpajjati, na vaṭṭati.
861. Dīghāyatappitatthāya suttavaḍḍhanake kate
bhikkhu nissaggiyāpattim āpajjati na saŋsayo.
862. Bhikkhuno ñātakādīnaŋ tantavāyesu, attano
dhanen' aññassa c' atthāya[8] anāpatti viniddise
863. vāyāpentassa, appagghaŋ mahagghaŋ kattukāmino,
tathā ummattakādīnaŋ. Sesaŋ vuttam anantare.

Pesakārakathā.

---

[1] S. ca tiriyato.
[2] Kr. °tthāpi.
[3] B. vā.
[4] D. E. Ks. te.
[5] R. D. S. ayoge.
[6] P. °bandhane; B. Kr. Ks. °vaddhake.
[7] P. G. B. Kr. Ks. te.
[8] D. dhanena aññass' atthāya.

864. Vassaŋ vutthe yam uddissa bhikkhū dīyati cīvaraŋ
pavāraṇāya pubbe va taŋ hot' accekacīvaraŋ.
865. Pure pavāraṇāy' eva bhājetvā yadi gayhati
vassacchedo na kātabbo; saṅghikaŋ taŋ karoti ce.
866. Anāpatti adhiṭṭheti anto-samayam eva taŋ
vissajjeti vikappeti vinassati ca ḍayhati.
867. Tass' accāyikavatthassa kaṭhine tu anatthate
parihār' ekamāso va dāsāhaparamo[1] mato.
868. Atthate kaṭhine tassa pañca māsā pakāsitā
parihāro Munindena dasāhaparamā[2] pana.
869. Sammuṭṭhānādayo sabbe kaṭhinena samā matā
paṭhamenākriyācittaŋ ticittañ ca tivedanaŋ.

Accekacīvarakathā.

870. Vasitvā pana ce bhikkhu pubba-Kattikapuṇṇamaŋ
ṭhapetvā cīvaraŋ gāme paccaye sati tādise
871. chārattaparamaŋ tena vasitabbaŋ vinā tato;
uttariŋ vasato doso vinā saṅghassa sammutiŋ.
872. Kattike yeva māsasmiŋ paṭhamāya pavārito
pacchimena pamāṇena yutte sāsaṅkasammate
873. senāsane vasanto va ṭhapetuŋ ekacīvaraŋ
caturaṅgasamāyoge labhatīti pakāsito.[3]
874. Yaŋ gāmaŋ gocaraŋ katvā bhikkhu āraññake vase
tasmiŋ gāme ṭhapetuŋ taŋ māsam ekan tu vaṭṭati.
875. Aññatth' eva vasantassa chārattaparamaŋ mataŋ.
Ayam assa adhippāyo paṭicchanno pakāsito.
876. Senāsanam ath' āgantvā sattamaŋ aruṇaŋ pana
uṭṭhāpetuŋ vidūrattā[4] asakkontassa bhikkhuno
877. gāmasīmam pi vā gantvā vasitvā yattha katthaci
cīvarassa pavattiŋ so ñatvā gacchati, vaṭṭati.
878. Evañ cāpi asakkonto ñatvā tatth' eva paṇḍito
khippaŋ paccuddhare; ṭhāne atireke hi tiṭṭhati.

[1] S. R. Ṭ. °māsekādasāha°.
[2] R. S. Ṭ. parihāro Jinen' ekādasāhaparamā.
[3] G. °sitaŋ.
[4] R. G. pi dūrattā.

879. Vissajjeti anāpatti vinassati ca ḍayhati
acchindane ca vissāse bhikkhusammutiyā pi vā.
880. Samuṭṭhānādayo sabbe kaṭhinena samā matā
dutiyena Munindena tena sāsaṅkasammate.
Sāsaṅkakathā.

881. Jānaŋ pariṇataŋ lābhaŋ bhikkhu saṅghassa yo pana
attano pariṇāmeyya tassa nissaggiyaŋ siyā.
882. Sace 'aññassa dehī' ti pariṇāmeti bhikkhuno
suddhikaŋ suddhacittena pācittiyam udīritaŋ.
883. Cīvaraŋ vā parass' ekam ekaŋ vā pana attano
pariṇāmeyya ce saddhiŋ dve pi pācittiyo siyuŋ.
884. Saṅghassa pana yaŋ dinnaŋ taŋ gahetuŋ na vaṭṭati;
saṅghass' eva padātabbo[1] adentassa parājayo.
885. Cetiyassa ca saṅghassa puggalassa pi vā pana
aññassa poṇam aññassa pariṇāmeyya, dukkaṭaŋ.
886. Yo pan' antamaso bhikkhu sunakhassa pi oṇataŋ
sunakhassa pan' aññassa pariṇāmeyya, dukkaṭaŋ.
887. Idañ hi tisamuṭṭhānaŋ kriyā saññāvimokkhakaŋ
kāyakammaŋ vacīkammaŋ ticittañ ca tivedanaŋ.
Pariṇatakathā.

888. Te nekavattugga-taraṅgamālaŋ
sīlantam āpatti-vipatti-gāhaŋ
taranti paññatti-mahāsamuddaŋ
vinicchayaŋ ye pan' imaŋ taranti.

ITI VINAYAVINICCHAYE NISSAGGIYAKATHĀ.[2]

---

[1] E. Ks. ca dātabbo. [2] Ks. B. *add* niṭṭhitā.

Pācittiyakathā.

I. Musāvādavagga.

889. Sampajānamusāvāde pācittiyam udīritaŋ.
Davā ravā bhaṇantassa na dos' ummattakādino.
890. Aññatth' āpattiyo pañca musāvādassa kāraṇā.
Samuṭṭhānādayo sabbe adinnādāna-tulyakā.

Sampajānamusāvādakathā.

891. Jāti-ādisu vuttesu dasas-v-akkosavatthusu[1]
bhūtena vā abhūtena yena kenaci vatthunā
892. yāya kāyaci bhāsāya[2] hatthamuddāya vā pana
pārājikam anāpannaŋ bhikkhum āpannam eva vā
893. aññatr' aññāpadesena omasantassa bhikkhuno
tassa[3] pācittiyāpatti Sambuddhena pakāsitā.
894. Teh' ev' aññāpadesena pāḷimutta-padehi pi
sabbatthānupasampannaŋ[4] akkosantassa dukkaṭaŋ.
895. Anakkositukāmassa kevalaŋ davakamyatā
vadato pana sabbattha dubbhāsitam udīritaŋ.
896. Paviṭṭhā 'nupasampannaṭṭhāne idha ca bhikkhunī.
Anāpatti purakkhatvā[5] attha-dhammānusāsaniŋ
897. vadato pana bhikkhussa. Samuṭṭhānādayo nayā
anantarasamā vuttā; dukkhā hot' ettha vedanā.

Omasavādakathā.

898. Āpatti bhikkhupesuññe duvidhākārato siyā:
attano piyakāmassa parabhedatthino pi vā.
899. Akkosantassa pariyāya-pāḷimuttanayehi ca
vacanass' upasaŋhāre hoti āpatti dukkaṭaŋ.
900. Tathā anupasampannass' akkosaŋ[6] harato pi ca.
Ṭhitā anupasampannaṭṭhāne idha ca bhikkhunī.

[1] Kr. dasa-akkosa°. [2] Ks. S. vācāya.
[3] P. Ks. B. tattha.
[4] P. E. D. Kr. Ks. sabbathānupa°.
[5] P. Kr. Ks. B. purakkhitvā; S. purek°.
[6] P. G. B. °pannaŋ akkosaŋ.

901. Na c' eva piyakāmassa, na ca bhedatthino pi vā,
pāpānaŋ garahatthāya vadantassa ca bhikkhuno,
902. tathā ummattakādīnaŋ anāpattīti dīpitā.[1]
Samuṭṭhānādayo sabbe adinnādānasādisā.
Pesuññakathā.

903. Ṭhapetvā bhikkhuniŋ bhikkhuŋ aññena piṭakattayaŋ
dhammaŋ saha bhaṇantassa tassa pācittiyaŋ siyā.
904. Rājovādādayo vuttā Mahāpaccariyādisu
anārūḷhesu saṅgītiŋ āpattijanakā ti hi.
905. Dukkaṭaŋ hoti bhikkhusmiŋ tathā bhikkhuniyā pi ca
bhikkhussānupasampannasaññino vimatissa vā.
906. Ekato uddisāpeti sajjhāyaŋ vā karoti yo,
bhaṇantaŋ paguṇaŋ ganthaŋ osāreti[2] ca yo pana,
907. tassa cānupasampannasantike[3] gaṇhato pi ca
uddesan tu anāpatti bhaṇane tena ekato.
908. Vācato va samuṭṭhāti vācācittadvayā pi ca.
Samuṭṭhānam idaŋ vuttaŋ padasodhammasaññitaŋ.
Padasodhammakathā.

909. Sabbacchanna-paricchanne nipajjeyya sace pana,
yebhuyyena paricchanne, channe senāsane pi vā
910. tissannaŋ paṇa rattīnaŋ uddhaŋ yo pana rattiyaŋ
ṭhapetvā bhikkhum aññena, tassa pācittiyaŋ siyā.
911. Vatthu yaŋ pana niddiṭṭhaŋ methunassa pahonakaŋ
āpatt' antamaso tena tiracchānagatena pi.
912. Nipanne upasampanne itaro ce nipajjati,
itarasmiŋ nipanne vā sace bhikkhu nipajjati,
913. ubhinnaŋ uṭṭhahitvā vā nipajjanapayogato
āpattānupasampannagaṇanāya pi vā siyā.
914. Sace pidhāya vā gabbhaŋ nipajjat' apidhāya[4] vā
āpatt' atthaṅgate suriye catutthadivase siyā.
915. Diyaḍḍhahatthubbedhena pākāracayanādinā
parikkhittam pi taŋ sabbaŋ parikkhittan ti vuccati.

[1] Kr. dīpitaŋ. [2] Kr. Ks. opāteti.
[3] S. vā 'nupa°.
[4] P. nipajjati pidhāya.

916. Bhikkhuss' antamaso dussakuṭiyaŋ vasato pi ca
sahaseyyāya āpatti hotīti paridīpitaŋ.[1]
917. Sabbacchanna-paricchanna[2]-yebhuyyādippabhedato
satta pācittiyān' ettha daṭṭhabbāni subuddhinā.
918. Aḍḍhacchanna-paricchanne dukkaṭaŋ paridīpitaŋ,
sabbacūlaparicchanna-channādīhi pi pañcadhā.
919. Anāpatti dirattaŋ vā tirattaŋ vasato saha;
aruṇassa pure yeva tatiyāya ca rattiyā
920. nikkhamitvā sayantassa[3] puna saddhiñ ca bhikkhuno.
Tathā sabbāparicchanna-sabbacchannādike pi ca.
921. Evaŋ anupasampanne nipanne pi nisīdato.
Sesā eḷakalomena samuṭṭhānādayo samā.

Sahaseyyakathā.

922. Sace tadahujātāya api yo mānusitthiyā
sahaseyyaŋ pakappeyya tassa pācittiyaŋ siyā.
923. Dissamānakarūpāya yakkhiyā petiyā saha
rattiyaŋ yo nipajjeyya deviyā paṇḍakena vā
924. methuna-vatthubhūtāya[4] tiracchānagatitthiyā
vatthūnaŋ gaṇanāy' assa hoti āpatti dukkaṭaŋ.
925. Idh' ekadivasen' eva āpatti paridīpitā;
seso anantare vuttasadiso va vinicchayo.

Dutiya-sahaseyyakathā.

926. Uddhaŋ chappañcavācāhi viññuŋ purisaviggahaŋ
vinā dhammaŋ bhaṇantassa hoti pācitti[5] itthiyā.
927. Gāthāpādo[6] pan' eko va ekavācā ti saññito.
Padaso-dhammaŋ niddiṭṭhaŋ dhammam, aṭṭhakatham
pi vā.
928. Channaŋ upari vācānaŋ padādīnaŋ vasā pana
desentassa siyāpatti padādigaṇanāya ca.
929. Nimminitvā ṭhitenāpi saddhiŋ purisaviggahaŋ
yakkhena pi ca petena tiracchānagatena pi

[1] Ks. B. °dīpitā. [2] Kr. Ks. °channe.
[3] R. G. B. S. vasantassa.
[4] Kr. S. methune°.
[5] G. āpatti. [6] G. °pāṭho.

930. ṭhitassa mātugāmassa dhammaŋ yo pana bhāsati
channaŋ upari vācānaŋ tassa pācitiyaŋ siyā.
931. Purise itthisaññissa vimatissa ca paṇḍake
uttariŋ chahi vācāhi vadato hoti dukkaṭaŋ.
932. Itthirūpaŋ gahetvāna ṭhitānaŋ bhāsato pi ca
dukkaṭaŋ yakkhi-petīnaŋ tiracchānagatitthiyā.
933. Purise sati viññusmiŋ, sayaŋ uṭṭhāya vā puna
desentassa nisīditvā, mātugāmassa vā tathā,
934. aññissā puna aññissā itthiyā bhaṇato pi ca,
chahi pañcahi vācāhi, anāpatti pakāsitā.
935. Padaso-dhammatulyā va samuṭṭhānādayo matā[1];
ayam eva viseso hi,[2] kriyākriyam idam pana.
Dhammadesanakathā.

936. Mahaggataŋ paṇītaŋ vā ārocentassa bhikkhuno
ṭhapetvā bhikkhuniŋ bhikkhuŋ bhūte pācittiyaŋ siyā.
937. No ce jānāti so vuttaŋ ārocentassa bhikkhuno,
pariyāyavacane c' assa hoti āpatti dukkaṭaŋ.
938. Anāpatti tathārūpe kāraṇe sati bhāsato,
sabbassāpi ca sīlādiŋ vadato, ādikammino.
939. Ummattaka-padaŋ ettha na vuttaŋ tad asaṃbhavā.
Bhūtārocanakaŋ nāma samuṭṭhānam idam mataŋ.
940. Kāyato vācato kāyavācato ca tidhā siyā;
kusalābyākateh' eva dvicittañ ca dvivedanaŋ.
Bhūtārocanakathā.

941. Āpattiŋ pana duṭṭhullaŋ ārocentassa bhikkhuno
āpattānupasampanne ṭhapetvā bhikkhusammutiŋ;
942. " Saṅghādisesam āpanno mocetvā asuciŋ ayaŋ "
ghaṭetvā vatthunāpattiŋ vadantass' eva vajjatā.
943. Idha saṅghādisesā va duṭṭhullāpattiyo matā;
tasmā suddhassa duṭṭhullaŋ vadaŋ pācittiyaŋ phuse.
944. Aduṭṭhullāya duṭṭhullasaññino, vimatissa vā,
āpattiyo[3] pi vā sesā ārocentassa dukkaṭaŋ.

---

[1] S. nayā. [2] P. B. ti.
[3] D. S. chāpattiyo.

945. Tathā anupasampanne[1] duṭṭhullaŋ pañcadhā mataŋ.
Ajjhācāram aduṭṭhullaŋ ārocetuŋ na vaṭṭati.
946. Vatthuŋ vā pana āpattiŋ ārocentassa kevalaŋ
anāpattīti ñātabbaŋ, bhikkhusammutiyā tathā.
947. Evam ummattakādīnaŋ. Samuṭṭhānādayo nayā
adinnādānatulyā va; vedanā dukkhavedanā.

Duṭṭhullārocanakathā.

948. Khaṇeyya vā khaṇāpeyya paṭhaviŋ yo akappiyaŋ
bhedāpeyya ca bhindeyya tassa pācittiyaŋ siyā.
949. Sayam eva khaṇantassa paṭhaviŋ pana bhikkhuno
pahārasmiŋ pahārasmiŋ pācittiyam udīritaŋ.
950. Āṇāpentassa ekā va divasaŋ khaṇato pi ca;
punappun' āṇāpentassa vācato vācato siyā.
951. "Khaṇa pokkharaṇiŋ, vāpiŋ,[2] āvāṭaŋ, khaṇa kūpakaŋ"
icc' evan tu vadantassa koci doso na vijjati.
952. "Imaŋ khaṇa ca okāsaŋ" "idha pokkharaṇiŋ khaṇa"
"imasmiŋ khaṇa okāse" vattum evaŋ na vaṭṭati.
953. "Kandaŋ khaṇa, kurundaŋ[3] vā, thūṇaŋ khaṇa ca, khāṇukaŋ,
mūlaŋ khaṇa ca, tālaŋ vā" evaŋ vadati, vaṭṭati.
954. "Imaŋ mūlaŋ, imaŋ valliŋ, imaŋ tālaŋ, imaŋ naḷaŋ
khaṇā" ti niyametvāna vattuŋ pana na vaṭṭati.
955. Ussiñcituŋ sace sakkā ghaṭehi tanu-kaddamo
bhikkhunā apanetabbo, bahalaŋ na ca vaṭṭati.
956. Bhijjitvā nadi-y-ādīnaŋ patitaŋ toyasantike
taṭaŋ vaṭṭhaŋ[4] vikopetuŋ cātumāsam pi[5] vaṭṭati.
957. Sace patati toyasmiŋ deve vuṭṭhe[6] pi vaṭṭati
cātumāsam atikkante; toye devo hi vassati.[7]
958. Pāsāṇapiṭṭhiyaŋ soṇḍiŋ khaṇanti yadi tattha tu
rajaŋ patati ce pubbaŋ pacchā devo 'bhivassati,[8]

---

[1] S. °panna.
[2] G. vā pi; D. cāpi.
[3] E. S. ca kundaŋ; R. G. B. ca kūṭaŋ; D. ca kūpaŋ.
[4] P. Ks. vuṭṭhaŋ; D. T. vaṭṭaŋ.
[5] E. tu; B. va.
[6] R. E. D. Ṭ. vaṭṭe.
[7] P. D. devo' bhivassati.
[8] P. Kr. Ks. hi vassati.

959.*sodhetuŋ bhindituŋ[1] anto-cātumāsan tu vaṭṭati;
cātumāsakato uddhaŋ vikopetuŋ na vaṭṭati.
960. Vārinā paṭhamaŋ puṇṇe pacchā patati ce rajaŋ
taŋ vaṭṭati vikopetuŋ; toye devo hi vassati.[2]*
961. Allīyati phusāyante piṭṭhipāsāṇake rajaŋ,
cātumāsaccaye tam pi vikopetuŋ na vaṭṭati.
962. Sace akaṭapabbhāre[3] vammiko pana uṭṭhito
yathā sukhaŋ vikopeyya cātumāsaccaye pi ca.
963. Abbhokāse sace vaṭṭho[4] cātumāsan tu vaṭṭati.
Rukkhe upacikādīnaŋ mattikāya pi so nayo.
964. Mūsikukkura-gokaṇṭa-gaṇḍuppādamalesu pi
ayam eva nayo vutto asambandhesu bhūmiyā.
965. Teh' eva sadisā honti kasi-naṅgalamattikā;
acchinnā bhūmisambandhā sā jātapaṭhavī siyā.
966. Senāsanam pi[5] acchannaŋ vinaṭṭhacchadanam pi vā
cātumāsakato uddhaŋ ovaṭṭhaŋ[6] na vikopaye.
967. Tato gopānasiŋ bhittiŋ thambhaŋ vā padarattharaŋ
gaṇhissāmīti saññāya gahetuŋ pana vaṭṭati.
968. Gaṇhantass' iṭṭhakādīni sace patati mattikā
anāpatti; siyāpatti mattikaŋ yadi gaṇhati.
969. Atinto mattikāpuñjo anto-gehe sace siyā
anovaṭṭho[7] va bhikkhūnaŋ sabbadā hoti kappiyo.
970. Vuṭṭhe[8] puna ca gehasmiŋ gehaŋ chādenti taŋ sace
cātumāsaccaye sabbo tinto hoti akappiyo.
971. Yattakaŋ tattha tintan tu tattakaŋ hot' akappiyaŋ;
atintaŋ tattha yaŋ yan tu taŋ taŋ hoti hi kappiyaŋ.
972. Temito vārinā so ce ekābaddho va bhūmiyā
paṭhav' eva ca[9] sā jātā, na vaṭṭati tato paraŋ.

— D. *om.*

[1] S. chin°.
[2] P. D. devo 'bhivassati.
[3] S. aṭṭaka°; B. Kr. Ks. akata°.
[4] P. G. Kr. Ks. vuṭṭho; E. D. S. vaṭṭo.
[5] R. D. Kr. S. hi.
[6] Ks. Kr. ovuṭṭhaŋ; R. E. D. Ṭ. S. ovaṭṭaŋ.
[7] E. R. D. S. °vaṭṭo.
[8] E. R. D. T. S. vaṭṭe.
[9] G. D. B. S. paṭhavī c' eva.

973. Abbhokāse ca pākāro ovuṭṭho[1] mattikāmayo.
cātumāsaccaye jātā paṭhavī ti pavuccati.
974. Tattha laggaŋ rajaŋ saṇhaŋ aghaŋsanto va mattaso
chupitvā allahatthena sace gaṇhāti vaṭṭati.
975. Sace iṭṭhakapākāro, yebhuyyakaṭhale pana
ṭhāne tiṭṭhati so, tasmā vikopeyya yathāsukhaŋ.
976. Abbhokāse ṭhitaŋ thambhaŋ cāletvā pan' ito c' ito
paṭhaviŋ tu vikopetvā gahetuŋ na ca vaṭṭati.
977. Aññam pi sukkharukkhaŋ vā khāṇukaŋ vā pi gaṇhato
ayam eva nayo; doso ujum uddharato na ca.
978. Pāsāṇaŋ yadi vā rukkhaŋ uccāletvā pavaṭṭati
na doso suddhacittassa sace paṭhavi bhijjati.
979. Phālentānam pi dārūni sākhādīni ca kaḍḍhato
ayaṁ eva nayo vutto bhūmiyaŋ suddhacetaso.
980. Kaṇṭakaŋ sūcim aṭṭhiŋ[2] vā hīraŋ[3] vā bhūmiyaŋ pana
ākoṭetuŋ pavesetuŋ bhikkhuno na ca vaṭṭati.
981. "Ahaŋ passāvadhārāya bhindissāmīti mediniŋ"
bhikkhussa pana passāvam evaŋ kātuŋ na vaṭṭati.
982. Anāpatti karontassa sace bhijjati medinī.
Sammajjato samaŋ kātuŋ ghaŋsituŋ na ca vaṭṭati.
983. Pādaṅguṭṭhena vā bhūmiŋ likhitum pi na vaṭṭati,
bhindantena ca pādehi tathā caṅkamitum pi vā.
984. Paṭhaviŋ allahatthena chupitvā sukhumaŋ rajaŋ
aghaŋsanto[4] gahetvā ce hatthaŋ dhovati vaṭṭati.
985. Sayaŋ ḍahati[5] ce bhūmiŋ ḍahāpeti[6] parehi vā
āpatt' antamaso pattŋ ḍahantassāpi[5] bhikkhuno.
986. Ṭhānesu yattakes-v' aggiŋ deti dāpeti vā pana
tattakān' eva bhikkhussa honti pācittiyāni hi.[7]
987. Ṭhapetuŋ bhikkhuno aggiŋ bhūmiyaŋ na ca vaṭṭati.
Kapāle pattapacane ṭhapetuŋ pana vaṭṭati.
988. Aggiŋ upari dārūnaŋ ṭhapetuŋ na ca vaṭṭati
ḍhahanto[5] tāni gantvā so bhūmiŋ ḍahati[5] ce pana.

[1] D. E. R. S. ovaṭṭo; B. G. ovaṭṭho.
[2] D. E. Kr. yaṭṭhiŋ. [3] G. B. khīlaŋ.
[4] E. D. S. aghaŋsento.
[5] P. daha°. [6] P. dahāpeti.
[7] P. D. E. G. S. B. pi.

989. Es' eva ca nayo vutto iṭṭhakāvāpakādisu,[1]
ṭhapetuŋ iṭṭhakādīnaŋ matthakes-v' eva vaṭṭati.
990. Kasmā panāti ce ? Tesam anupādānabhāvato.
Khāṇuke sukkharukkhe[2] vā aggiŋ dātuŋ na vaṭṭati.
991. Anāpatti tiṇukkan tu gahetvā pana gacchato
ḍayhamāne tu hatthasmiŋ sace pāteti bhūmiyaŋ.
992. Puna taŋ patitaṭṭhāne datvā tassa pan' indhanaŋ
aggiŋ vaṭṭati kātun ti Mahāpaccariyaŋ rutaŋ.
993. Tassāpaṭhaviyaŋ yeva paṭhavī ti ca saññino
vimatiss' ubhayatthāpi dukkaṭaŋ pariyāputaŋ.
994. Anāpatti " imaŋ jāna " " imam āhara, dehi " ti
vadantassa. Sacittañ ca, tisamuṭṭhānam eva ca.

Paṭhavīkhaṇanakathā.

Musāvādavaggo paṭhamo.

II. Senāsanavagga.

995. Bhavantassa ca bhūtassa bhūtagāmassa bhikkhuno
pātabyatā-nimittan tu pācittiyam udīritaŋ.
996. Udakaṭṭho thalaṭṭho ti duvidho hoti so pana;
tilabījādiko tattha sapaṇṇo pi apaṇṇako
997. udakaṭṭho ti viññeyyo sabbo sevālajātiko.
Vikopentassa taŋ sabbaŋ tassa pācittiyaŋ siyā.
998. Viyūhitvā tu[3] hatthena nhāyitum[4] pana vaṭṭati;
hoti tassa ca sabbamhi[5] ṭhānañ hi sakalaŋ jalaŋ.
999. Udakena vinā cecca[6] taŋ pan' uddharituŋ jalā
na ca vaṭṭati bhikkhussa; ṭhānasaṅkamanañ hi taŋ.
1000. Udaken' ukkhipitvā taŋ pakkhipantassa vārisu
vaṭṭatīti ca niddiṭṭhaŋ sabba-aṭṭhakathāsu pi.
1001. Jale valli-tiṇādīni uddharantassa toyato
vikopentassa vā tattha hoti pācitti bhikkhuno.
1002. Pareh' uppāṭitān, ettha vikopentassa dukkaṭaŋ,
gacchanti hi yato tāni bījagāmena saṅgahaŋ.

---

[1] P. D. G. B. S. iṭṭhakāvāsa°.
[2] G. pana ruk°.
[3] P. D. viyūhitvāna.
[4] P. E. nahātuŋ.
[5] P. E. G. B. D. sabbam pi.
[6] Ṭ. (*ceccāti jānanto*).

1003. Thalaṭṭhe chinnarukkhānaŋ ṭhito haritakhāṇuko
uddhaŋ vaḍḍhanako[1] tassa bhūtagāmena saṅgaho.
1004. Nāḷikerādikānam pi khāṇu uddhaŋ na vaḍḍhati,
tasmā tassa kato hoti bījagāmena saṅgaho.
1005. Tathā kadaliyā khāṇu phalitāya pakāsito;
aphalitāya yo khāṇu bhūtagāmo ti[2] so mato;
1006. phalitā kadalī yāva nīlavaṇṇā[3] va, tāva sā.
Naḷa-veḷu-tiṇādīnam ayam eva vinicchayo.
1007. Aggato pana paṭṭhāya yadā 'yaŋ veḷu sussati
tadā saṅgahito hoti bījagāmena nāma so.
1008. Indasālādirukkhānaŋ bījagāmena saṅgaho
chinditvā ṭhapitānan tu viññeyyo vinayaññunā.
1009. Maṇḍapādīnam atthāya nikhaṇanti ca te sace
niggate mūla-paṇṇasmiŋ bhūtagāmena saṅgaho.
1010. Mūlamatte pi vā yesaŋ[4] paṇṇamatte pi vā pana
niggate pi kato tesaŋ bījagāmena saṅgaho.
1011. Sakandā pana tālaṭṭhi bījagāmo ti vuccati;
pattavaṭṭi yadā nīlā niggacchati tadā na ca.
1012. Nāḷikeratacaŋ bhitvā dantasūci va aṅkuro
niggacchati tadā so pi bījagāmo ti vuccati.
1013. Migasiṅgasamānāya satiyā pattavaṭṭiyā
aniggate pi mūlasmiŋ bhūtagāmo ti vuccati.
1014. Na honti haritā yāva vīhi-ādīnam aṅkurā
niggatesu pi paṇṇesu bījagāmena saṅgaho.
(Cattāri bhāṇavārāni.[5])
1015. Amba-jambaṭṭhikādīnam es' eva ca vinicchayo.
Vandākā[6] vā pi aññaŋ vā rukkhe jāyati yam pana
1016. rukkho v' assa siyā ṭhānaŋ, vikopetuŋ na vaṭṭati.
Amūlavalli-ādīnam ayam eva vinicchayo.
1017. Pākārādisu[7] sevālo aggabījan ti vuccati
yāva dve tīni pattāni na sañjāyanti tāva so.

---

[1] R. G. B. vaḍḍhanato. [2] P. G. Ks. B. °gāmena.
[3] P. D. G. E. R. S. B. °paṇṇā.
[4] R. E. D. G. Ks. S. tesaŋ.
[5] P. Cattāri bhāṇavārā niṭṭhitā.
[6] Kr. Ks. S. Vaṇṭakā; B. G. Vaṇṭikā.
[7] R. E. D. G. S. B. Pākāresu pi.

1018. Pattesu pana jātesu vatthu pācittiyassa so;
ghāŋsitvā pana taŋ tasmā apanetuŋ na vaṭṭati.
1019. Sevālo[1] bahi pānīya-ghaṭādīnan tu dukkaṭaŋ.
Abbohāro va so anto-pūvādīsu pi kaṇṇikaŋ.[2]
1020. Pāsāṇadaddu-sevāla-seleyyappabhutīni ca
honti dukkaṭavatthūni apattānīti niddise.
1021. Pupphitan tu ahicchattaŋ abbohārikataŋ gataŋ;
sace taŋ makulaŋ hoti, hoti dukkaṭavatthukaŋ.
1022. Rukkhe tacaŋ vikopetvā tathā papaṭikam pi ca
niyyāsam pi pan' allasmiŋ[3] gahetuŋ na ca vaṭṭati.
1023. Nuhī-ādisu rukkhesu tālapaṇṇādikesu vā
likhato tattha-jātesu pācittiyam udīraye.
1024. Pupphaŋ paṇḍupalāsaŋ vā phalaŋ vā pakkam eva vā
pātentassa ca cāletvā pācittiyam udīritaŋ.
1025. Nāmetvā phaliniŋ sākhaŋ dātuŋ vaṭṭati gaṇhato;
sayaŋ khāditukāmo ce dātum evaŋ na vaṭṭati.
1026. Ukkhipitvā paraŋ kañci[4] gāhāpetum pi[5] vaṭṭati.
Pupphāni ocinantesu ayam eva vinicchayo.
1027. Yesaŋ ruhati rukkhānaŋ sākhā, tesam pi sākhinaŋ
kappiyaŋ tam akāretvā vikopentassa dukkaṭaŋ.
1028. Ayam eva nayo alla-siṅgiverādikesu pi,
dukkaṭaŋ, bījagāmesu niddiṭṭhattā[6] Mahesinā.
1029. "Rukkhaŋ chinda," "lataŋ chinda," "kandaŋ[7] mūlam pi uddhara,"
"uppāṭehī" ti vattum pi vaṭṭat' evāniyāmato.
1030.*"Ambaŋ jambum pi nimbaŋ vā chinda, bhind' uddharā" ti vā
gahetvā pana nāmam pi vaṭṭat' evāniyāmato.*
1031. "Imaŋ rukkhaŋ, imaŋ valliŋ, imaŋ challiŋ,[8] imaŋ lataŋ,
chinda, bhindā" ti vā vattuŋ niyāmetvā[9] na vaṭṭati.

— G. *om.*

[1] Ṭ. Sevāle.
[2] P. D. S. B. kaṇṇakaŋ.
[3] B. pana allasmiŋ.
[4] Kr. Ks. S. B. kiñci.
[5] E. D. Kr. hi.
[6] P. G. B. niddiṭṭhan ti.
[7] D. Kr. Ks. kanda.
[8] jalliŋ (?).
[9] S. niyamitvā.

1032. Pūretvā ucchukhaṇḍānaŋ pacchiyo āharanti ce
sabbam eva kataŋ hoti ekasmiŋ kappiye kate.
1033. Ekato pana baddhāni ucchu-dārūni honti ce
'kappiyan' ti ca vatvā ce dāruŋ vijjhati, vaṭṭati.
1034.*Valliyā rajjuyā vā pi yāya baddhāni tāni hi
bhājanena samānattā taŋ vijjhati, na vaṭṭati.
1035. Bhattaŋ maricapakkehi missetvā āharanti ce
ekasitthe pi bhattassa sace vijjhati, vaṭṭati*
1036. Ayam eva nayo vutto tila-taṇḍulakādisu.
Ekābaddhe kapitthe pi kaṭāhe kappiyaŋ kare.
1037. Kaṭāhaŋ yadi muñcitvā anto carati miñjakaŋ
bhindāpetvā kapitthaŋ taŋ kāretabban tu kappiyaŋ.
1038. Abhūtagāma-bījesu bhūtagāmādi-saññino
tattha vematikassāpi hoti āpatti dukkaṭaŋ.
1039. Atathāsaññino tattha asañciccāsatissa ca
ummattakādikānañ ca anāpatti pakāsitā.
1040. Idañ ca tisamuṭṭhānaŋ, kriyā, saññāvimokkhakaŋ,
kāyakammaŋ vacīkammaŋ, ticittañ ca tivedanaŋ.

Bhūtagāmasikkhāpadakathā.

1041. Kate saṅghena kammasmiŋ aññavādavihesake
tathā puna karontassa hoti pācittiyadvayaŋ.
1042. Tikapācittiyaŋ dhamme; adhamme tikadukkaṭaŋ;
kamme aropite[1] c' evaŋ vadantassa ca dukkaṭaŋ.
1043. Āpattiŋ vā pi āpannaŋ, ajānantassa, bhaṇḍanaŋ
bhavissatīti saññissa, gilānassa na dosatā.
1044. Adinnādāna-tulyā va samuṭṭhānādayo nayā.
Kriyākriyam idaŋ vuttaŋ; vedanā dukkhavedanā.

Aññavādakathā.

1045. Ayasaŋ kattukāmo va sammatassa hi bhikkhuno
vadanto upasampanne ujjhāpeti ca khīyati,
1046. tasmiŋ vatthudvaye tassa hoti pācittiyadvayaŋ;
tikapācittiyaŋ dhamme; adhamme tikadukkaṭaŋ.

D. *om.*

[1] P. Ks. āropite; Kr. ārocite (*corrupted text*).

1047. Avaṇṇaŋ 'nupasampanna-santike pana bhikkhuno
asammatassa bhikkhussa bhāsato yassa kassaci,
1048. sāmaṇerassa vā' vaṇṇaŋ sammatāsammatassa pi
vadato dukkaṭaŋ hoti yassa kassaci santike.
1049. Chandādīnaŋ vasen' eva karontaŋ bhaṇato pana
anāpatti. Kriyā. Sesam[1] anantarasamaŋ[2] mataŋ.[3]
panakathā.

1050. Ajjhokāse tu mañcādiŋ attano vā parassa vā
atthāya santharāpetvā santharitvā pi vā pana
1051. n' ev' uddhareyya[4] saṅghassa uddharāpeyya vā na taŋ
pakkamanto sace, tassa hoti pācitti bhikkhuno.
1052. Vassike caturo māse sace devo na vassati
ajjhokāse tahā cāpi ṭhapetuŋ na ca vaṭṭati.
1053. Yattha vassati hemante cattāro apare pi ca[5]
ṭhapetuŋ tattha mañcādiŋ aṭṭha māse na vaṭṭati.
1054. Kākādīnaŋ nivāsasmiŋ rukkhamūle kadāci pi
mañcādiŋ pana saṅghassa ṭhapetuŋ na ca vaṭṭati.
1055. Aññass' atthāya yaŋ kiñci santhataŋ yadi saṅghikaŋ
yattha katthaci vā ṭhāne yena kenaci bhikkhunā,
1056. yāva so na nisīdeyya, 'gacchā' ti na vadeyya vā,
tāva santhārakass' eva bhāro tan ti pavuccati.
1057. Sace taŋ sāmaṇerena santharāpeti santhataŋ
santharāpita-bhikkhussa palibodho ti dīpito.
1058. Santhataŋ bhikkhunā tañ ce bhāro tass' eva tāva taŋ
yāva āṇāpako tattha āgantvā na nisīdati.
1059. Bhikkhuŋ vā sāmaṇeraŋ vā ārāmikam upāsakaŋ
anāpucchā 'niyātetvā saṅghikaŋ sayanāsanaŋ
1060. leḍḍupātam atikkamma gacchato paṭhame pade
dukkaṭaŋ; dutiye vāre[6] pācittiyam udīritaŋ.
1061. Ṭhatvā bhojanasālāyaŋ vatvā yo sāmaṇerakaŋ
"asukasmiŋ divāṭhāne paññāpehīti mañcakaŋ"
1062. nikkhamitvā sace tasmā ṭhānā aññattha gacchati
pāduddhārena so bhikkhu kāretabbo ti dīpito.

[1] B. Sesā.
[2] B. °samā.
[3] B. matā.
[4] D. S. na uddha°.
[5] Kr. Ks. vā.
[6] R. G. pāde.

1063. Tikapācittiyaŋ vuttaŋ tikātītena Satthunā;
tathā puggalike tena dīpitaŋ tikadukkaṭaŋ.
1064. Cimiliŋ taṭṭikaŋ cammaŋ phalakaŋ pādapuñchaniŋ
bhummattharaṇakaŋ vā pi uttarattharaṇam pi vā
1065. dāru-mattika-bhaṇḍāni pattādhārakam eva vā
abbhokāse ṭhapetvā taŋ gacchato hoti dukkaṭaŋ.
1066. Sace āraññakenāpi anovasse ca no sati
lagetvā pana rukkhasmiŋ gantabban tu yathāsukhaŋ.
1067. Yathā upacikādīhi na khajjati na lujjati
tathā katvā pi taŋ sabbaŋ gantuŋ pana ca vaṭṭati.
1068. Anāpatt' uddharāpetvā āpucchitvā pi gacchato,
attano santake, ruddhe,[1] āpadāsu pi bhikkhuno.
1069. Samuṭṭhānādayo sabbe kaṭhinena samā matā.
Kriyākriyam idaŋ vuttaŋ, ayam eva visesatā.

Paṭhama-senāsanakathā.

1070. Bhisi cimilikā bhummattharaṇaŋ uttarattharaŋ
taṭṭikā cammakhaṇḍo ca paccatthara-nisīdanaŋ
1071. santharo[2] tiṇa-paṇṇānaŋ[3] seyyā dasavidhā siyā.
Sabbacchanna-paricchanne vihāre bhikkhu yo pana
1072. etaŋ dasavidhaŋ seyyaŋ santharitvā pi vā sayaŋ
anuddharitvā 'nāpucchā atikkamati taŋ sace
1073. ārāmass' upacāraŋ vā parikkhepaŋ pan' assa vā,
paṭhame dukkaṭaŋ pāde, pācitti dutiye siyā.
1074. Senāsanassa seyyāya ubhayesaŋ vināsato
gacchato santharitv' anto-gabbhe pācitti vaṇṇitā.
1075. Upacāre vihārassa dukkaṭaŋ maṇḍapādike
gacchato santharitvā vā, seyyāmattavināsato.[4]
1076. Tikapācittiyaŋ vuttaŋ saṅghike dasavatthuke;
tathā puggalike tassa dīpitaŋ tikadukkaṭaŋ.
1077. Anāpatt' uddharitvā vā[5] āpucchā[6] vā pi gacchato,
paḷibuddhe pi c' aññena[7] attano santake pi vā;

[1] G. B. naṭṭhe.
[2] P. G. B. santhāro.
[3] D. °paṇṇena.
[4] P. Kr. Ks. B. S. °mattaŋ°.
[5] Kr. Ks. °uddharitvāna.
[6] P. G. Kr. Ks. āpucchaŋ; D. S. āpucchitvā.
[7] R. G. B. °buddhena vā 'ññena.

1078. sāpekkho va ca gantvā taŋ tattha ṭhatvā pi pucchati.[1]
Samuṭṭhānādayo sabbe anantarasamā matā.

Dutiya-senāsanakathā.

1079. Yo pubbūpagataŋ bhikkuŋ jānaŋ anupakhajja ca
kappeyya saṅghikāvāse seyyaŋ pācittiya 'ssa ce.
1080. Pādadhovana-pāsāṇā pavisantassa bhikkhuno
yāva taŋ mañca-pīṭhaŋ vā, nikkhamantassa vā pana
1081. mañca-pīṭhakato yāva passāvaṭṭhānam eva tu
etth' antare idaŋ ṭhānaŋ upacāro ti vuccati.
1082. Tattha bādhetukāmassa upacāre tu bhikkhuno
dasas-v' aññataraŋ seyyaŋ santharantassa dukkaṭaŋ.
1083. nisīdantassa vā tattha[2] nipajjantassa vā pana
atha[3] dve pi karontassa hoti pācittiyadvayaŋ.
1084. Punappunaŋ karontassa payogagaṇanāvasā;
tikapācittiyaŋ vuttaŋ; puggale tikadukkaṭaŋ.
1085. Vuttūpacāraŋ muñcitvā seyyaŋ santharato pi vā,
vihārass' upacāre vā ajjhokāse pi vā pana
1086. santharāpayato vā pi, tattha tassa nisīdato
sabbattha dukkaṭaŋ vuttaŋ; nivāso ca[4] nivārito.
1087. Anāpatti gilānassa, sītāduppīḷitassa vā,
āpadāsu pi[5] bhikkhussa, tathā ummattakādino.
1088. Samuṭṭhānādayo sabbe paṭhamantimavatthunā
sadisā ti ca viññeyyā. Hot' idaŋ dukkhavedanaŋ.

Anupakhajjakathā.

1089. Vihārā saṅghikā bhikkhuŋ nikkaḍḍheyya sace pana
nikkaḍḍhāpeyya vā kuddho tassa pācittiyaŋ siyā.
1090. Bahu-bhūmā pi pāsādā payogen' ekakena yo
nikkaḍḍhati[6] sace tassa ekā pācitti dīpitā.
1091. Ṭhapetvā ca ṭhapetvā ca nikkaḍḍhantassa antarā
dvārānaŋ gaṇanāy' assa honti pācittiyo pana.
1092. " Nikkhamā " ti vadantassa vācāya pi ayaŋ nayo.
Āṇattiyā khaṇe yeva āṇāpentassa dukkaṭaŋ.

---

[1] R. gacchati.
[2] B. ettha.
[3] B. D. Ṭ. tathā.
[4] S. va.
[5] S. hi.
[6] P. D. Kr. Ks. S. nikkaḍḍheti.

1093. Sace so sakim āṇatto dvāre pi bahuke pana
atikkameti ekā va; bahukāni bahūni ce.[1]
1094. Tass' upaṭṭhānasālādi-vihārass' upacārato
kāyena pi ca vācāya tathā nikkaḍḍhane pi ca.
1095. Vihārass, upacārā vā vihārā vā pi c' etaraŋ
nikkaḍḍhantassa, sabbesaŋ parikkhāram pi dukkaṭaŋ.
1096. Asambandhesu[2] bhikkussa parikkhāresu paṇḍito
vatthūnaŋ gaṇanāy' assa dukkaṭaŋ paridīpaye.
1097. Antevāsim alajjiŋ vā tathās addhivihārikaŋ
nikkaḍḍhantassa ummattaŋ, sayam ummattakassa vā,
1098. attano vasanaṭṭhānā, tathā vissāsikassa vā,
parikkhārañ ca vā tesaŋ anāpatti pakāsitā.
1099. Saŋghārāmā pi sabbasmā tathā kalahakārakaŋ.
Idan tu tisamuṭṭhānaŋ; vedanā dukkhavedanā.

Nikkaḍḍhanakathā.

1100. Majjhimāsīsaghaṭṭāya[3] vehāsakuṭiy' ūpari
āhaccapādake mañce pīṭhe vā pana bhikkhuno
1101. nisīdantassa vā tasmiŋ nipajjantassa vā pana
payogagaṇanāy' eva tassa pācittiyo siyuŋ.
1102. Tikapācittiyaŋ vuttaŋ; puggale tikadukkaṭaŋ.
Heṭṭhā aparibhoge vā sīsaghaṭṭāya[3] vā pana
1103. avehāsavihāre vā attano santake pi vā
vissāsikavihāre vā na dos' ummattakādino
1104. yattha[4] paṭāṇi vā dinnā, tattha ṭhatvā lageti vā.
Idam eḷakalomena samuṭṭhānaŋ samaŋ mataŋ.

Vehāsakuṭikathā.

1105. Yāva ca dvārakosamhā[5] aggaḷaṭṭhapanāya tu
bhikkhunā limpitabbaŋ vā lepāpetabbam eva vā.
1106. Ñeyyo ālokasandhīnaŋ parikamme p' ayan nayo.
Chadanassa dvattipariyāyaŋ ṭhiten' aharite pana

[1] B. Kr. Ks. ca. [2] P. Kr. Ks. °baddhesu.
[3] P. °ghaṭṭhāya.
[4] P. yatthā; E. S. tathā.
[5] G. dvārassa°.

1107. adhiṭṭheyyaŋ[1]; tato uddhaŋ adhiṭṭheti sace pana
tassa pācittiyaŋ hoti, dukkaṭaŋ tattha tiṭṭhato.[2]
1108. Piṭṭhivaŋse ṭhito koci chadanassa mukhavaṭṭiyā
yasmiŋ ṭhāne ṭhitaŋ bhikkhuŋ olokento na passati,
1109. tasmiŋ ṭhāne pana ṭhātuŋ n' eva bhikkhussa vaṭṭati;
vihārassa patantassa patanokāsato hi taŋ.
1110. Ūnaka[3]-dvattipariyāye atireko ti saññino
tattha vematikassāpi hoti āpatti dukkaṭaŋ.
1111. Na doso dvattipariyāye leṇe tiṇakuṭīsu vā.
Samuṭṭhānādayo sabbe sañcarittasamā matā.

Atibhāritakathā.[4]

1112. Jānaŋ sappāṇakaŋ toyaŋ tiṇaŋ vā mattikam pi vā
yadi siñceyya pācitti siñcāpeyya parehi vā.
1113. Acchinditvā sace dhāraŋ mattikaŋ siñcato pana
ekasmim pi ghaṭe ekā pācitti paridīpitā.
1114. Vicchindati sace dhāraŋ, payogagaṇanāvasā.
Sammukham pi[5] karontassa mātikaŋ sandamānakaŋ
1115. ekā eva[6] siyāpatti divasam pi ca sandatu.
Bandhato[7] tattha tatth' assa payogagaṇanā siyā.
1116. Sace sakaṭapuṇṇam pi mattikaŋ tiṇam eva vā
udake pakkhipantassa ekā pācitti ekato.
1117. Ekekaŋ pakkhipantassa payogagaṇanā, sace[8]
khayaŋ vā āvilattaŋ vā jalaŋ gacchati tādise.
1118. 'Siñcāhī' ti vadantassa hoti āpatti dukkaṭaŋ;
ekāy' āṇattiyā ekā divasam pi ca siñcato.
1119. Appāṇe udake suddhe sappāṇam iti saññino
sabbattha vimatissāpi hoti āpatti dukkaṭaŋ.
1120. Sabbatth' appāṇasaññissa[9] asañciccāsatissa vā
ajānato anāpatti tathā ummattakādino.
1121. Sappāṇakattaŋ toyassa, sappāṇan ti vijānanaŋ,
vinā vadhakacittena tiṇādīnaŋ nisecanaŋ,

[1] Kr. B. S. adhiṭṭheyya.
[2] B. 'dhiṭṭhato; G. 'dhitthito.
[3] P. Kr. Ks. Ūna.
[4] R. G. B. dvattipariyāya°; S. T. Āharita°.
[5] S. hi.
[6] P. G. B. va ce.
[7] R. G. Sandato; D. Bandhane.
[8] P. B. °gaṇanāya ce.
[9] P. °thāpāṇa°.

1122. *cattār' ev' assa*[1] *aṅgāni nidditṭhāni Mahesinā.*
Adinnādānatulyā va samuṭṭhānādayo nayā.
1123. Idaŋ paṇṇattivajjañ ca ticittañ cāti dīpitaŋ.
Idam ev' ettha nidditṭhaŋ tassa c' assa visesanaŋ.

Sappāṇakakathā.

Senāsanavaggo dutiyo.

III. Bhikkhunīvagga.
(Ovādavagga.)

1124. Bhikkhuss' aṭṭhaṅgayuttassa bhikkhunovādasammuti
idha ñatticatutthena anuññātā Mahesinā.
1125. Yo tāyāsammato bhikkhu garudhammehi aṭṭhahi
ekaŋ sambahulā vā pi bhikkhunīsaṅgham eva vā
1126. osārento va te dhamme ovadeyya sace pana
ovādapariyosāne tassa pācittiyaŋ siyā.
1127. Aññena pana dhammena ovadantassa dukkaṭaŋ;
ekato-upasampannaŋ garudhammehi vā tathā;
1128. bhikkhūnaŋ santike yeva upasampanna-bhikkhuniŋ
tathā; liṅgavipallāse pācitt' eva pakāsitā.
1129. Sammatassāpi bhikkhussa dukkaṭaŋ samudīritaŋ
ovādaŋ aniyādetvā[2] dhammen' aññena bhāsato.
1130. 'Samaggamhā' ti vutte pi aññen' ovādato tathā
'vaggamhā' ti ca vutte pi garudhammehi dukkaṭaŋ.
1131. Agaṇhantassa ovādaŋ apaccāharato pi taŋ
ṭhapetvā dukkaṭaŋ bālaŋ gilānaŋ gamikaŋ siyā.
1132. Adhamme pana kammasmiŋ adhamman ti ca saññino
vagge bhikkhunisaṅghasmiŋ tikapācittiyaŋ siyā.
1133. Tathā vematikassāpi dhammakamman ti saññino
nava pācittiyo vuttā; samagge pi ca tattakā.
1134. Navakānaŋ vasā dvinnaŋ aṭṭhārasa bhavanti tā.
Dukkaṭaŋ dhammakamme pi sattarasavidhaŋ siyā.
1135. 'Osārehī' ti vutto vā pañhaŋ puṭṭho katheti vā,
sikkhamānāya vā neva doso ummattakādino.

---

[1] P. B. cattāri v'°; Kr. Ks. S. cattāro v'°.
[2] Kr. Ks. °tetvā.

1136. Vācuggatā va[1] kātabbā paguṇā dve pi mātikā,
suttantato ca cattāro bhāṇavārā pakāsitā.
1137. Eko parikathatthāya kathāmaggo pakāsito;
maṅglāmaṅgalatthāya tisso yevānumodanā;
1138. uposathādi-atthāya kammākammavinicchayo;
kammaṭṭhānaŋ tathā ekaŋ uttamatthassa pāpakaŋ;
1139. ettakaŋ uggahetvāna pañcavasso bahussuto
muñcitvā nissayaŋ kāmaŋ vasituŋ labhat' issaro.
1140. Vācuggatā vibhaṅgā dve paguṇā vyañjanādito,
catus-v-api nikāyesu eko vā potthako pi ca,
1141. kammākammañ ca vattāni uggahetabbam ettakaŋ.
Sabbantimaparicchedā dasavasso sace pana
1142. bahussuto disāmokkho yena-kāmaṅgamo siyā;
parisaŋ labhate kāmaŋ upaṭṭhāpetum issaro.

1143. Yassa sāṭṭhakathaŋ sabbaŋ vācuggaŋ piṭakattayaŋ
so 'yaŋ bahussuto nāma bhikkhunovādako siyā.
1144. Assāsammatatādīni tīṇi aṅgāni dīpaye.
Padasodhammatulyā ya samuṭṭhānādayo nayā.
Ovādakathā.

1145. Pācitti garudhammehi dhammen' aññena vā pana
hoti atthaṅgate[2] suriye ovadantassa bhikkhunī.[3]
1146. Tikapācittiyaŋ vuttaŋ sammatassāpi bhikkhuno.
Ekato upasampannaŋ ovadantassa dukkaṭaŋ.
1147. Tathā n' atthaṅgate suriye gato atthan ti saññino
tattha vematikassāpi hoti āpatti dukkaṭaŋ.
1148. Uddesādinayen' assa anāpatti pakāsitā.
Anantarasamā sesā samuṭṭhānādayo nayā.
Atthaṅgatasuriyakathā.

1149. Bhikkhuniŋ ovadantassa gantvā bhikkhunupassayaŋ
garudhammehi aññatra kālā pācittiyaŋ siyā.
1150. Sace asammato hoti, hoti pācittiyadvayaŋ.
Atthaṅgate ca suriye sace vadati tīṇi pi.

[1] P. S. B. ca. [2] Kr. P. hot' atthaṅ°.
[3] P. Kr. Ks. B. S. bhikkhuniŋ.

1151. Aññena pana dhammena vadato dukkaṭadvayaŋ
ekaŋ pācittiyaŋ hoti bhikkhuno rattihetukaŋ.
1152. Sammatassāpi bhikkhussa hoti pācittiyadvayaŋ
garudhammanidānassa[1] sammatattā abhāvato.
1153. Tass' ev' aññena dhammena ovadantassa dukkaṭaŋ,
sammatattā anāpatti; ekā pācitti rattiyaŋ.
1154. Tikapācittiyaŋ vuttaŋ; dukkaṭaŋ itaradvaye.
Ekato upasampannaŋ ovadantassa dukkaṭaŋ;
1155. tathā aññena dhammena gantvā bhikkhunupassayaŋ.
Samuṭṭhānādayo sabbe kaṭhinena samā matā.
Bhikkhunūpassayakathā.

1156. Cīvarādīnam atthāya ovadantīti bhikkhunī[2]
vadato sammate bhikkhū tassa pācittiyaŋ siyā.
1157. Tikapācittiyaŋ vuttaŋ tath' eva tikadukkaṭaŋ.
Saṅghenāsammataŋ bhikkhuŋ vadantassa ca dukkaṭaŋ;
1158. tath' evānupasampannaŋ sammataŋ vā asmmataŋ.
Na doso āmisatthāya ovadantassa bhāsato.
1159. Tathā ummattakādīnaŋ anāpatti pakāsitā.
Idañ hi tisamuṭṭhānaŋ, vedanā dukkhavedanā.
Āmisakathā.[3]

1160. Sace bhikkhuniyā bhikkhu dadeyya pana cīvaraŋ
aññātikāya pācitti ṭhapetvā pārivaṭṭakaŋ.
1161. Cīvarassa paṭiggāha-sikkhāpadasamo nayo
avaseso mato saddhiŋ samuṭṭhānādinā pana.
1162. Tattha bhikkhuniyā dinnacīvaraŋ, idha bhikkhunā;
tattha nissaggiyaŋ, suddhapācitti idha sūcitā.
Cīvaradānakathā.

1163. Cīvaraŋ yo hi sibbeyya sibbāpeyya parena vā
aññātikāya pācitti hoti bhikkhuniyā pana.
1164. Yaŋ vā nivāsituŋ sakkā yaŋ vā pārupanūpagaŋ,
cīvaran ti adhippetaŋ idam ettha Mahesinā.

---

[1] R. G. D. B. °dhamme°.
[2] P. B. bhikkhuniŋ; R. E. D. Kr. Ks. S. bhikkhuno.
[3] D. T. B. S. Āmisasikkhāpada°.

1165. Sayaŋ sūciŋ pavesetvā sibbantass' eva bhikkhuno
sūcinīharaṇe[1] tassa pācittiyam udīritaŋ.
1166. Satakkhattum[2] pi vijjhitvā sakiŋ nīharato pana
ekaŋ pācittiyaŋ vuttaŋ; payogassa vasā bahū.
1167. 'Sibbā' ti pana āṇatto avisesena bhikkhunā
niṭṭhāpeti sace sabbaŋ, ekaŋ pācittiyaŋ siyā.
1168. "Yam ettha[3] cīvare kammaŋ, bhāro sabban tavā" ti hi
āṇatto bhikkhunā sabbaŋ niṭṭhāpeti sace pana,
1169. bhikkhuss' āṇāpakass' eva ekāy' āṇattiyā pana
honti pācittiyāpattī anekārapathe[4] pathe.
1170. Punappun' āṇāpentassa anekāṇattiyam pana
kā hi nāma kathā atthi? Tikapācittiyaŋ siyā.
1171. Ñātikāya ca aññātisaññissa vimatissa vā
ekato upasampannacīvare[5] dukkaṭaŋ siyā.
1172. Ṭhapetvā cīvaraŋ aññaŋ parikkhāran tu[6] sibbato
anāpatti viniddiṭṭhā sikkhamānādikāya pi.
1173. Sañcarittasamuṭṭhānaŋ; kriyā, paṇṇattivajjakaŋ;
kāyakammaŋ vacīkammaŋ; ticittañ ca tivedanaŋ.

Cīvarasibbanakathā.

1174. Bhikkhu bhikkhuniyā saddhiŋ saŋvidhāya pan' ekato[7]
paṭipajjeyya maggañ ce aññatra samayā idha,
1175. gāmantarokkame vā pi, aḍḍhayojanatikkame
agāmake araññe vā hoti āpatti bhikkhuno.
1176. Etthākappiyabhummaṭṭho saŋvidhānaŋ karoti yo
saŋvidhānanimittan tu dukkaṭaŋ tassa dīpitaŋ.
1177. Saŋvidhānaŋ karontassa ṭhatvā kappiyabhūmiyaŋ
saŋvidhānanimittan tu na vadant' assa dukkaṭaŋ.
1178. Ubhayatthāpi pācitti gacchantass' eva bhikkhuno
anantarassa gāmassa upacārokkame siyā.
1179. Tatrāpi paṭhame pāde dukkaṭaŋ samudīritaŋ,
dutiye padavārasmiŋ pācittiyam udīritaŋ.

---

[1] P. Kr. B. sūciŋ°. [2] B. satta°.
[3] P. S. B. Yañ c' ettha. [4] B. nekā c' ārapathe
[5] S. °pannā°. [6] P. B. ca.
[7] E. D. Kr. Ks. pun'°.

1180. Antarā saŋvidhāne pi bhikkhuno dukkaṭaŋ siyā.
Dvāramagga-visaṅkete sati c' āpatti vuccati.
1181. Asaŋvidahite kāle vihito[1] ti ca[2] saññino,
bhikkhuss' eva vidhānasmiŋ hoti āpatti dukkaṭaŋ.
1182. Samaye vidahitvā vā visaṅketena gacchato,
āpadāsu anāpatti, tathā ummattakādino.
1183. Idaŋ catusamuṭṭhānaŋ kāyato kāyavācato
kāyacittā samuṭṭhāti kāyavācādikattayā.
Saŋvidhānakathā.

1184. Ekam ujjavaniŋ nāvaŋ tathā ojavanim pi vā
abhiruheyya pācitti saddhiŋ bhikkhuniyā sace.
1185. Sagāmatīrapassena gāmantaravasena vā,[3]
agāmatīrapassena gamane aḍḍhayojane,
1186. tathā[4] yojanavitthiṇṇa-nadīmajjhena gacchato
aḍḍhayojanasaṅkhāya honti pācittiyo pana.
1187. Yathā-sukhaŋ samuddasmiŋ. Sabba-aṭṭhakathāsu hi
nadiyaŋ yeva āpatti, na samudde vicāritaŋ.
1188. Titthasampādanatthāya uddhaŋ vā nadiyā adho
sace haranti taŋ-yuttā anāpatti pakāsitā.
1189. Tathā 'saŋvidahitvā vā, tiriyaŋ taraṇāya vā,
āpadāsu pi. Seso hi anantarasamo mato.
Nāvābhirūhanakathā.

1190. Ñatvā bhikkhuniyā bhattaŋ bhuñjato paripācitaŋ
hitvā gihisamārambhaŋ hoti pācitti bhikkhuno.
1191. Bhojanaŋ pañcadhā vuttaŋ, gahaṇe tassa dukkaṭaŋ,
ajjhohāresu sabbesu tassa pācittiyo siyuŋ.
1192. Santakaŋ ñātakādīnaŋ gihīsampāditam pi vā
vinā bhikkhuniyā doso bhuñjato paripācitaŋ.
1193. Paripācitasaññissa bhikkhussāparipācite
ubhosu vimatissāpi hoti sabbattha dukkaṭaŋ.
1194. Ekato-upasampanna-paripācita-bhojanaŋ
ajjhohāravasen' eva dukkaṭaŋ paribhuñjato.

[1] P. saŋvihito; R. G. S. B. vidahito.
[2] P. *om.* [3] Kr. Ks. ca.
[4] D. Kr. Ks. atha.

1195. Aññaŋ vā pana[1] yaŋ kiñci ṭhapetvā pañcabhojanaŋ[2]
bhuñjantassa anāpatti yāgu-khajja-phalādikaŋ.
1196. Samuṭṭhānādayo tulyā paṭhamantimavatthunā.
Idaŋ paṇṇattivajjan tu ticittañ ca tivedanaŋ.
Paripācitakathā.

1197. Dutiyāniyaten' eva dasamaŋ sadisam mataŋ
idaŋ sikkhāpadaŋ sabbaŋ samuṭṭhānanayādinā.
Rahonisajjakathā.

Bhikkhunīvaggo[3] tatiyo.

IV. Bhojanavagga.

1198. Eko āvasatho piṇḍo agilānena bhikkhunā
bhuñjitabbo, tato uddhaŋ pācitti paribhuñjato.
1199. Anodiss' eva paññatte yāvadatthe ca[4] bhikkhunā
bhuñjitabbaŋ sakiŋ tattha, tato uddhaŋ na vaṭṭati.
1200. Dutiye divase tassa[5] gahaṇe dukkaṭaŋ mataŋ;
ajjhoháresu sabbesu[6] tassa pācittiyo matā.
1201. Kulen' ekena paññatte saha nānākulehi vā
nānekaṭṭhānabhedesu ekabhogo[7] va vaṭṭati.
1202. Nānāṭhānesu paññatto yo ca nānākulehi vā[8]
bhuñjato pana sabbattha na doso paṭipāṭiyā.
1203. Paṭipāṭim asesena khepetvā puna bhuñjato
ādito pana paṭṭhāya na ca kappati bhikkhuno.
1204. Anāpatti gilānassa, āgacchantassa, gacchato,
uddissa[9] pi ca paññatte, paritte, bhuñjato sakiŋ.
1205. Yāgu-ādīni niccam pi bhuñjitum pana vāṭṭati.
Sesam eḷakalomena samuṭṭhānādikaŋ samaŋ.
Āvasathakathā.

---

[1] B. pana ca. [2] G. D. Kr. Ks. B. °bhojane.
[3] P. Ovādavaggo. [4] R. G. S. B. pi.
[5] P. B. tattha. (Ṭīkā *tassa piṇḍassa.*)
[6] G. B. ajjhohārapayogesu. [7] B. eko°.
[8] G. B. ca; Kr. Ks. S. ce.
[9] P. E. D. Kr. Ks. S. odissa.

1206. Aññatra samayā vuttā pācitti gaṇabhojane;
'gaṇo' ti pana niddiṭṭhā cattāro vā tad uttariŋ.[1]
1207. Yaŋ nimantanato vā pi laddhaŋ viññattito pi vā
bhojanam pana pañcannaŋ hoti aññataraŋ idha.
1208. Bhojanānam pi pañcannaŋ gahetvā nāmam eva tu
nimanteti sace bhikkhū cattāro bahuke pi vā
1209. 'odanaŋ, bhojanaŋ, bhattaŋ sampaṭicchatta, gaṇhatha'
iti vevacaneh' eva, atha bhāsantarena vā;
1210. tato tassa ca te bhikkhū sādiyitvā nimantanaŋ
ekato nānato vā ce gantvā gaṇhanti ekato,
1211. sabbesaŋ hoti pācitti gaṇabhojanakāraṇā.
Ekato gahaṇaŋ ettha gaṇabhojanakāraṇaŋ;
1212. ekato nānato vā pi gamanaŋ bhojanam pi vā
kāraṇan ti na taŋ viññū bhaṇanti gaṇabhojane.
1213. Sace pi odanādīnaŋ gahetvā nāmam eva ca[2]
ekato nānato vā pi viññāpetvā manussake
1214. nānato v' ekato[3] gantvā sace gaṇhanti ekato
evam pi pana hotīti vaṇṇitaŋ gaṇabhojanaŋ.
1215. Duvidhassāpi etassa paṭiggahaṇakāraṇā
dukkaṭaŋ hoti; pācitti ajjhohāresu dīpitā.
1216. Samayesu anāpatti sattas-v' api pakāsitā;
gahetvā ekato dvinnaŋ tiṇṇaŋ vā bhuñjataŋ[4] tathā.
1217. Muninā 'nupasampanna-cārī-pattānimantite[5]
catutthe ekato[6] katvā[7] gaṇabhedo pakāsito.
1218. Neva samayaladdhānaŋ vasena pi hi sabbaso
gaṇabhedo,[8] pan' āpatti veditabbā vibhāvinā.
1219. Bhojanānañ ca pañcannaŋ vasena gaṇabhojane
natth' eva ca visaṅketaŋ; yāgu-ādisu taŋ siyā.
1220. Gaṇabhojanasaññissa bhikkhussāgaṇabhojane
tattha vematikassāpi hoti āpatti dukkaṭaŋ.
1221. Bhojanāni ca pañc' eva ṭhapetvā yāgu-ādisu
anāpattīti ñātabbā niccabhattādikesu pi;

[1] P. E. D. S. tat°.
[2] P. B. vā.
[3] P. Ks. c' ekato; Kr. p'°.
[4] E. D. bhuñjane.
[5] P. G. B. °mantitā.
[6] D. E. Kr. Ks. S. ettha.
[7] D. E. Kr. Ks. S. *add* pi.
[8] D. °bhede.

1222. tathā ummattakādīnaŋ. Samuṭṭhānādinā pana
idam eḷakalomena sadisan ti pakāsitaŋ.

Gaṇabhojanakathā.

1223. Bahūhi yo bhikkhu manussakehi
nimantito pañcahi bhojanehi
hitvā sace[1] pubbanimantanāya[2]
vikappanaŋ pañcasu yassa kassa
1224. pacchā nimantitaŋ bhattaŋ tathā uppaṭipāṭiyā
bhuñjato ekasittham pi tassa pācittiyaŋ siyā.
1225. Bhojanānan tu pañcannaŋ yena kena nimantito
taŋ ṭhapetvā sace aññaŋ bhojanaŋ paribhuñjati,
1226. tesam eva ca pañcannaŋ bhojanānaŋ Mahesinā
etaŋ paramparan nāma bhojanaŋ paridīpitaŋ.
1227. Yattha khīraŋ rasaŋ vā pi ākiranti sace pana
yena ajjhotthaṭaŋ bhattaŋ sabbam ekarasaŋ siyā,
1228. koṭito pana paṭṭhāya saŋsaṭṭhaŋ paribhuñjato
anāpattīti niddiṭṭhaŋ Mahāpaccariyam pana.
1229. Paramparan ti saññāya aparamparabhojane
tattha vematikassāpi dukkaṭaŋ paribhuñjato.
1230. Sakalena pi gāmena pūgena nigamena vā
nimantitassa vā niccabhatte doso na vijjati.
1231. Samuṭṭhānādayo sabbe kaṭhinen' ādinā samā.
Kriyākriyam idaŋ vuttaŋ bhojanañ cāvikappanaŋ.

Paramparabhojanakathā.

1232. Pūvā paheṇakatthāya paṭiyattā sace pana,
pātheyyatthāya[3] manthā vā ye hi,[4] tattha ca bhikkhunā
1233. dvattipattā gahetabbā pūrā pūvehi sattuhi;
tato ce uttariŋ tassa hoti pācitti gaṇhato.
1234. Gahetvā nikkhamantena "dvattipattā mayā idha
gahitā pana[5] pūvā" ti bhikkhuŋ[6] disvā vade budho.
1235. "Mā kho tvaŋ patigaṇhā" ti avadantassa dukkaṭaŋ;
gaṇhato pi ca taŋ sutvā hoti āpatti dukkaṭaŋ.

---

[1] E. D. have.
[2] P. G. B. °nimantanassa.
[3] P. pāteyya°.
[4] G. B. yena.
[5] P. Kr. B. puna.
[6] D. bhikkhū.

1236. Ūnaka-dvattipattesu atireko ti saññino
tattha vematikassāpi hoti āpatti dukkaṭaŋ.
1237. Yena tattha tayo laddhā pattapūrā tato pana
dve saṅghassa padātabbā, dve ce eko, na ekako.
1238. Apaheṇakapātheyyaŋ, avasesam pi vā tato,
santakaŋ ñātakādīnaŋ dentānam pi, tad ūnakaŋ
1239. gaṇhato pi anāpatti, tathā ummattakādino.
Samuṭṭhānādayo sabbe sañcarittasamā matā.
Kāṇamātukathā.

1240. Aññena[1] pana pañcannaŋ bhojanānaŋ pavārito
pācitti 'natirittañ ce puna bhuñjati bhojanaŋ.
1241. Asanaŋ bhojanañ c' eva hatthapāso 'bhiháratā[2]
kāyavācāpaṭikkhepo pañcaṅgehi pavāraṇā.
1242. Odano sattu kummāso maccho maŋsan ti sabbaso
Nippapañcena niddiṭṭhaŋ bhojanaŋ pañcadhā mataŋ.
1243. *Odano* tattha sattannaŋ dhaññānaŋ odano mato.
Bhajjitānan tu dhaññānaŋ cuṇṇaŋ *sattūti* vuccati.
1244. *Kummāso* yavakummāso. *Maccho* vuccati odako.
Maŋsam pi kappiyaŋ maŋsam.[3] Ayam ettha vinicchayo.
1245. Sāli vīhi yavo kaṅgu varako godhumo tathā
kudrūsako ti satt' ete dhaññā Dhaññena desitā.
1246. Sāmākādi tiṇaŋ sabbaŋ kudrūsen' eva dīpitaŋ.
Nīvāro sāliyaŋ vutto. Varake varakacorako.
1247. Sattannam pana dhaññānaŋ odano yāgu vā pana
aṅgasampattiyā yuttā sañjaneti pavāraṇaŋ.
1248. Hatthena gahitokāse odhiŋ dasseti yā pana
yāgu sā idha sabbā pi odano ti pavuccati.
1249. Abbhuṇhā pana yā yāgu uddhanoropitā tanu
sā ce[4] odhiŋ na dasseti, na janeti pavāraṇaŋ.
1250. Puna sā sītalībhūtā ghanabhāvaŋ gatā sace
odhiŋ dasseti, so pubbe tanubhāvo na rakkhati.

[1] R. G. B. Aññatarena.
[2] P. B. Ks. G. °pāsābhi°; Kr. °häritā.
[3] R. G. B. Maŋsaŋ kappiyamaŋsaŋ va.
[4] R. G. E. S. sace.

1251. Takka-dhaññarasādīni āropetvā bahūni pi
phala-paṇṇa-kaḷīrāni pakkhipitvāna tattha ca
1252. taṇḍule muṭṭhimatte pi pakkhipitvā pacanti ce,
odhiŋ pana ca dasseti, sañjaneti pavāraṇaŋ.
1253. Rase[1] dhaññarase khīre vākiritvāna[2] odanaŋ
"yāguŋ gaṇhatha, yāgun" ti vatvā denti sace pana,
1254. kiñcāpi tanukā hoti, sañjaneti pavāraṇaŋ.
Taŋ pacitvā sace denti, yāgusaṅgahitā pana.[3]
1255. Chupanti macchaŋ[4] maŋsaŋ[5] vā tanukāya pi yāguyā,
sace sāsapamattam pi paññāyati, pavāraṇaŋ.
1256. Macchamaŋsaraso suddho saŋsattā[6] rasayāgu vā
na cākappiyamaŋsaŋ vā sañjaneti pavāraṇaŋ.
1257. Ṭhapetvā vutta-dhaññānaŋ odanam pana sabbaso
veḷutaṇḍulakādīnaŋ na pavāreti odano.
1258. Puthukā vā tato tāhi katabhattam pi sattu pi
suddhā na pana pūvā vā pavārenti kadāci pi.
1259. Kharapākena bhaṭṭhānaŋ vīhīnaŋ taṇḍule pana
koṭṭetvā denti taŋ cuṇṇaŋ sattusaṅgahitam mataŋ.
1260. Bhajjitānan tu vīhīnaŋ na pavārenti taṇḍulā;
tesaŋ pana ca yaŋ cuṇṇaŋ taŋ janeti pavāraṇaŋ.
1261. Kharapākena bhaṭṭhānaŋ vīhīnaŋ kuṇḍakam pi ca
sattūnaŋ[7] modako cāpi sañjaneti pavāraṇaŋ.
1262. Samapākena bhaṭṭhānaŋ sukkhānaŋ ātapena ca
kuṇḍakam pana vīhīnaŋ na janeti pavāraṇaŋ.
1263. Lājā vā pana teh' eva katabhattam pi sattu vā
khajjakam pana suddhaŋ vā na janeti pavāraṇaŋ.
1264. Pūritaŋ macchamaŋsehi taŋ janeti pavāraṇaŋ.
Yaŋ kiñci bhajjitaŋ piṭṭhaŋ na pavāreti suddhakaŋ.
1265. Yavehi kata-kummāso pavāreti, na cāparo.
Maccha-maŋsesu vattabbaŋ pākaṭattā na vijjati.
1266. Khādanto kappiyaŋ maŋsaŋ nisedheti akppiyaŋ
na so tena pavāreti avatthuttā ti dīpitaŋ.

---

[1] G. B. Sesa. [2] P. D. S. p' ā°.
[3] S. puna. [4] P. E. D. Ks. maccha.
[5] P. maŋsā.
[6] D. S. °satta; R. G. B. saŋsaṭṭho; Ks. saŋsatto (Ṭ. *paripācito*). [7] Ks. sattūna.

1267. Tath' evākappiyaŋ maŋsaŋ khādanto kappiyaŋ sace
nisedheti pavāreti; vatthukattā ti vaṇṇitaŋ.
1268. Maŋsaŋ pana ca khādanto kappiyaŋ vā akappiyaŋ
pavāreti nisedheti kiñci kappiyabhojanaŋ.
1269. Sace akappiyaŋ maŋsaŋ khādanto va akappiyaŋ
nisedhaŋ na pavāreti; tathā aññaŋ akappiyaŋ.
1270. Sace ajjhohaṭaŋ hoti sittham ekam pi bhikkhunā,
patte hatthe mukhe vā pi bhojanam pana vijjati,
1271. pavāraṇa-pahonañ ce[1] paṭikkhipati bhojanaŋ,
pavāreti; sace natthi na pavāreti katthaci.
1272. Gilitvā ca[2] mukhe bhattaŋ sesam ādāya gacchati,
antarā ca nisedhento na pavāreti bhojanaŋ.
1273. Mukhe ca bhattaŋ gilitañ ca, hatthe
bhattaŋ tu[3] aññassa ca dātukāmo,
patte ca bhattaŋ puna bhottukāmo,
paṭikkhipanto na pavārito so.
1274. Asanassa upacchedā na pavāreti so ti hi
kathayanti mahāpaññā kāraṇākāraṇaññuno.[4]
1275. Gaṇhato pacchimaŋ aṅgaŋ, dadato purimam pana,
ubhinnaŋ aḍḍhateyyañ ce vinā hatthaŋ pasāritaŋ,
1276. tasmiŋ abhihaṭaŋ ṭhāne pavāraṇa-pahonakaŋ
tādisaŋ bhuñjamāno va nisedheti, pavārito.
1277. Hatthe ādhārake[5] vā pi pattaŋ ūrūsu vā ṭhitaŋ
aharitvā[6] sace bhikkhu " bhattaŋ gaṇhā " ti bhāsati
1278. anantare nisinno ca,[7] taŋ paṭikkhipato pana
abhihārassa cābhāvā natthi tassa pavāraṇā.
1279. Bhattapacchiŋ pan' ānetvā[8] ṭhapetvā purato " idaŋ
gaṇhāhī " ti ca vutte pi ayam eva vinicchayo.
1280. Anantarassa bhikkhussa dīyamāne panetaro
pidahanto sakaŋ pattaŋ hatthehi nappavārito.
1281. Kāyenābhihaṭaŋ bhattaŋ paṭikkhipati yo pana
kāyena vā pi vācāya hoti tassa pavāraṇā.

[1] Kr. ca.
[2] P. Ks. S. Gilitvāna.
[3] E. D. Kr. Ks. tam.
[4] E. D. kāraṇaŋ°.
[5] P. ārādhake.
[6] P. G. B. D. Kr. Ks. āha°.
[7] P. Kr. Ks. B. S. va.
[8] G. R. Ks. B. panāmetvā.

1282. Eko abhihaṭe bhatte pavāraṇabhayā pana
" ākir' ākira koṭṭetvā, koṭṭetvā pūrayā " ti ca
1283. sace vadati, tassāpi na pan' atthi pavāraṇā;
icc' ev' āha mahāthero Mahāpadumanāmako.
1284. Samaŋsaŋ hi rasaŋ netva ' gaṇhathā ' ti ' rasaŋ ' vade,
taŋ sutvā ca[1] nisedhento n' eva hoti pavārito.
1285. " Gaṇha maccharasaŋ, sāraŋ gaṇha, maŋsarasan " ti vā
" idaŋ gaṇhā " ti vā vutte paṭikkhepe pavāraṇā.
1286. Sace maŋsaŋ visuŋ katvā " gaṇha maŋsarasan " ti vā
vadeyy', atthi ca maŋsañ ce paṭikkhepe pavāraṇā.
1287. Odanena ca pucchantaŋ " muhuttaŋ āgamehi " ti
gahaṇatthaŋ ṭhapentassa n' eva tassa pavāraṇā.
1288. Kaḷīra-panasādīhi missakaŋ[2] macchamaŋsakaŋ
" kaḷīrasūpakaŋ[3] gaṇha,[4] panasabyañjanan " ti vā
1289. vadanti ce, paṭikkhepe n' eva hoti pavāraṇā;
apavāraṇahetūnaŋ nāmena pana vuttato.
1290. " Macchasūpan " ti vā vutte " maŋsasūpan " ti vā pana
" idaŋ gaṇhā " ti vā vutte hoti yeva pavāraṇā.
1291. Es' eva ca nayo vutto ñeyyo maŋsakarambake;
sabbesu macchamaŋsehi missakesu ayan nayo.
1292. Bhattasammissitaŋ[5] yāguŋ āharitvā sace pana
" yāguŋ gaṇhā " ti vuttasmiŋ na pavāreti vārayaŋ;
1293. " Bhattaŋ gaṇhā " ti vutte tu pavāreti paṭikkhipaŋ;
yena vā pucchito tassa atthitāyāti kāraṇaŋ.
1294. " Yāgumissan tu[6] gaṇhā " ti vutte tatra ca yāgu ce
samā bahutarā vā sā, na pavāreti so kira;
1295. mandā yāgu bahuŋ bhattaŋ sace, hoti pavāraṇā;
idaŋ sabbattha niddiṭṭhaŋ, kāraṇam pana duddasaŋ.
1296. Rasaŋ bahurase bhatte khīraŋ vā bahukhīrake
' gaṇhathā ' ti visuŋ katvā deti natthi pavāraṇā.
1297. Gacchanten' eva bhottabbaŋ gacchanto ce pavārito;
bhuñjitabbaŋ ṭhiten' eva ṭhatvā yadi pavārito.

---

[1] Ks. taŋ. [2] D. missitaŋ.
[3] R. G. B. °sūpaŋ.
[4] R. gaṇhāti; G. B. °hāhi.
[5] P. Kr. Ks. °missakaŋ. [6] P. °missakaŋ.

1298. Udakaŋ vā pi patvā so sace tiṭṭhati kaddamaŋ
atirittan tu kāretvā bhuñjitabbaŋ tato puna.
1299. Pīṭhake yo nisīditvā pavāreti sace pana
āsanaŋ avicāletvā bhuñjitabbaŋ yathāsukhaŋ.
1300. Sace mañce nisīditvā pavāreti tato pana[1]
ito saŋsarituŋ etto īsakam pi na labbhati;
1301. tena mañcena taŋ saddiŋ vaṭṭat' aññatra nenti ce.
Evaŋ sabbattha ñātabbaŋ viññunā vinayaññunā.
1302. Nipajjitvā va bhottabbaŋ nipanno ce pavārito.
Vāret' ukkuṭiko hutvā bhuñjitabbaŋ tath' eva ca.
1303. Athā " lam etaŋ sabban " ti vattabbaŋ tena bhikkhunā
atirittaŋ karontena onametvāna bhājanaŋ.
1304. Kappiyam pana kātabbaŋ na patte yeva kevalaŋ,
pacchiyaŋ yadi vā kuṇḍe kātuŋ vaṭṭati bhājane.
1305. Pavāritānaŋ apavāritānaŋ
aññesam etam pana vaṭṭat' eva;
yenātirittan tu kataŋ ṭhapetvā
tam eva c' ekaŋ paribhuñjitabbaŋ.
1306. Kappiyam pana kāretvā bhuñjantass' eva bhikkhuno
byañjanaŋ vā pi yaŋ kiñci patte tass' ākiranti ce
1307. atirittan tu kāretvā bhuñjitabbaŋ tathā puna;
yena taŋ akataŋ, yaŋ vā, kātabbaŋ tena taŋ visuŋ.
1308. Kataŋ akappiyādīhi atirittan tu sattahi,
na gilānātirittañ ca taŋ hoti 'natirittakaŋ.
1309. Yo pi pāto va ekam pi sitthaŋ bhutvā nisīdati,
upakaṭṭhūpanītam pi kātuŋ labhati kappiyaŋ.
1310. Āhāratthāya yāmādi-kālikaŋ patigaṇhato
anāmisaŋ tam ev' assa dukkaṭaŋ paribhuñjato.
1311. Tathā anatirittan ti saññino atirittake
tattha vematikassāpi dukkaṭaŋ paridīpitaŋ.
1312. Anāpattātirittan tu kārāpetvāna bhuñjato,
gilānassātirittaŋ vā, tathā ummattakādino.[2]
1313. Samuṭṭhānādayo sabbe kaṭhinena samā matā.
Kappiyākaraṇañ c' eva[3] bhojanañ ca kriyākriyaŋ.

Paṭhamapavāraṇakathā.

---

[1] E. D. S. puna.
[2] E. D. °dinaŋ.
[3] R. S. c' ettha.

1314. Yo panānatirittena pavāreyya pavāritaŋ
jānaŋ āsādanāpekho bhutte pācitti tassa tu.
1315. Dukkaṭaŋ abhihāre ca gahaṇe itarassa hi;
ajjhohārapayogesu sabbesu pi ca dukkaṭaŋ.
1316. Bhojanassāvasānasmiŋ pācitti paridīpitā
abhihārakabhikkhussa; sabbaŋ tass' eva dassitaŋ.
1317. 'Pavārito' ti saññissa bhikkhusmiŋ apavārite
vimatiss' ubhayatthāpi dukkaṭaŋ paridīpitaŋ.
1318. Anāpattātirittaŋ vā kārāpetvā va[1] deti ce,
gilānassāvasesaŋ vā aññass' atthāya deti vā.
1319. Sesaŋ sabbam asesena anantarasamaŋ mataŋ.
Omasavādatulyā va samuṭṭhānādayo nayā.
Dutiyapavāraṇakathā.

1320. Khādaniyaŋ vā bhojaniyaŋ vā
kiñci vikāle yo pana bhikkhu
khādati bhuñjati pivate vā[2]
so Jinavuttaŋ[3] dosam upeti.
1321. Yam āmisagatañ c' ettha vanamūlaphalādikaŋ
kālikes-v' asamohatthaŋ veditabbam idam pana.
1322. Mūlaŋ kandaŋ muḷālañ ca matthakaŋ khandhakaŋ tacaŋ
pattaŋ pupphaŋ phalaŋ aṭṭhi piṭṭhaŋ niyyāsam eva ca
1323. mūlakhādaniyādīnaŋ mukhamattanidassanaŋ.
Bhikkhūnaŋ pāṭavatthāya nāmaŋ tesaŋ[4] nibodhatha:
1324. Mūlakaŋ khārakañ c' eva vatthulaŋ taṇḍuleyyakaŋ
tambakaŋ jajjharīkañ ca cuccu vajakalī pi ca
1325. mūlāni evam ādīnaŋ sākānaŋ āmise pana
saṅgahaŋ idha gacchanti; āmisatthaŋ pharanti hi.
1326. Chaḍḍenti jaraṭhaŋ[5] chetvā yaŋ taŋ vajakalissa tu
taŋ yāvajīvikaŋ vuttaŋ; sesānaŋ yāvakālikaŋ.
1327. Haliddī siṅgiverañ ca vacatthaŋ ativisaŋ vacā[6]
usīraŋ bhaddamuttañ ca tathā kaṭukarohiṇī
1328. icc' evam ādikaŋ aññaŋ pañcamūlādikaŋ bahuŋ
nānappakārakaŋ mūlaŋ viññeyyaŋ yāvajīvikaŋ.

[1] D. 'tha.
[2] P. G. B. vā pi ca taŋ.
[3] P. pi na vuttaŋ.
[4] P. Ṭ. S. nāmatthesu.
[5] P. D. jaraṭṭhaŋ.
[6] P. Kr. Ks. S. B. vacaŋ.

1329. Masālu-piṇḍalādīnaŋ vallīnaŋ āluvassa ca
kando uppalajātīnaŋ tathā padumajātiyā
1330. kadalī-siggu-tālānaŋ māluvassa ca veḷuyā
satāvarī-kaserūnaŋ kando ambāṭakassa ca
1331. icc' evam ādayo kandā dassitā yāvakālikā.
Dhoto so āmise vutto kando yo khīravalliyā;
1332. adhoto, lasuṇañ c' eva khīrakākoli-ādayo
kandā vākyapathātītā viññeyyā yāvajīvikā.
1333. Puṇḍarīkamuḷālañ ca muḷālaŋ padumassa ca
evam ādi-m-anekam pi muḷālaŋ yāvakālikaŋ.
1334. Tāla-hintāla-kuntāla-nāḷikerādi-sambhavaŋ
haliddī-siṅgiverānaŋ muḷālaŋ yāvajīvikaŋ.
1335. Tāla-hintāla-kuntālakaḷīro ketakassa ca
kadalī-nāḷikerānaŋ matthakaŋ mūlakassa ca
1336. khajjūr'-eraka-vettānaŋ ucchu-veḷu-naḷādinaŋ[1]
sattannam pana dhaññānaŋ kaḷīro sāsapassa ca
1337. icc' evam ādayo neke matthakā yāvakālikā.
Aññe haliddi-ādīnaŋ matthakā yāvajīvikā.
1338. Tāla-kuntālakādīnaŋ chinditvā pātito[2] pana
gato jaraṭṭhabundo so saṅgahaŋ yāvajīvike.
1339. Khandhakhādaniyaŋ nāma ucchukhandho pakāsito;
sālakalyāṇiyā khandho tathā paṭhaviyaŋ gato.
1340. Evam uppalajātīnaŋ daṇḍako yāvakāliko,
paṇṇadaṇḍ' uppalādīnaŋ, sabbo padumajātiyā.
1341. Yāvajīvikasaṅkhātā karamaddādidaṇḍakā.[3]
Taces' ucchutaco v' eko saraso yāvakāliko.
1342. Mūlakaŋ[4] khārako cuccu tambako taṇḍuleyyako
vatthulo cīnamuggo ca ummā vajakalī tathā
1343. jajjharī kāsamaddo ca sellu[5] siggu ca nāḷikā
varaṇo[6] aggimantho ca jīvantī sunisannako
1344. rājamāso ca māso ca nipphāvo[7] migapupphikā[8]
vaṇṭako[9] bhūmiloṇī ti evam ādi-m-anekakaŋ

[1] R. E. G. D. B. S. °dino. [2] E. D. G. B. S. patito.
[3] R. G. Kr. B. karamandādi°; E. D. S. °vandādi°; Ks. kara vindādi°. [4] R. G. S. B. Mūlako. [5] P. selu.
[6] P. Kr. Ks. varuṇo. [7] P. Ks. B. nippāvo.
[8] Kr. Ks. °pupphakā. [9] G. B. vatthako.

1345. pattakhādaniyaŋ nāma kathitaŋ yāvakālikaŋ.
Itarā ca[1] mahāloṇī dīpitā yāvajīvikā.
1346. Yāvakālikam icc' eva kathitaŋ ambapallavaŋ.
Nimbassa kuṭajassāpi paṇṇaŋ sulasiyā pi ca
1347. kappāsika-paṭolānaŋ, tesaŋ puppha-phalāni ca,
phaṇijjakajjakānañ[2] ca paṇṇaŋ taŋ yāvajīvikaŋ.
1348. Aṭṭhannaŋ mūlakādīnaŋ pupphaŋ nipphāvakassa[3] ca
tathā pupphaŋ karīrassa pupphaŋ varaṇakassa[4] ca
1349. pupphaŋ kaserukassāpi jīvantī-siggupupphakaŋ
padumuppalajātīnaŋ pupphānaŋ kaṇṇikā pi ca
1350. nāḷikerassa tālassa taruṇaŋ ketakassa ca
icc' evam ādikaŋ puppham anekaŋ yāvakālikaŋ.
1351. Yāvakālikapupphāni ṭhapetvā pana sesakaŋ
yāvajīvikapupphan ti dīpaye sabbam eva ca.
1352. Tilaka-vakula-sāla mallikānaŋ
kakudha-kapittha-karañja-kalīnaŋ[5]
kuravaka-karavīra[6]-pāṭalīnaŋ
kusumam idam pana yāvajīvikaŋ.
1353. Ambāmbāṭaka-jambūnaŋ phalañ ca panasassa ca
mātuluṅga-kapitthānaŋ phalaŋ tintinikassa ca
1354. tālassa nāḷikerassa phalaŋ khajjūriyā pi ca
labujassa ca cocassa mocassa madhukassa ca
1355. badarassa karavandassa[7] phalaŋ vātiṅganassa ca
kumbhaṇḍi[8]-tipusānañ ca phalaŋ eḷālukassa ca
1356. rājāyatanaphalaŋ phussaphalaŋ[9] timbarukassa ca
evam ādi-m-anekam pi phalaŋ taŋ yāvakālikaŋ.
1357. Tiphalaŋ pipphalī[10] jātiphalañ ca kaṭukapphalaŋ
goṭṭhaphalaŋ[11] viḷaṅgañ ca takkola-maricāni ca

---

[1] P. Ks. va. [2] P. G. B. °ajjukānañ.
[3] P. Ks. B. nippāv°.
[4] P. Ks. B. varuṇa°.
[5] B. G. °kakanda-kulīnañ; R. E. D. S. karañjalīnaŋ; Kr. Ks. karañja-kaṇṭalīnaŋ; P. kakunda-kaḷīnaŋ.
[6] B. °raṇavīra. [7] R. G. B. karaman°.
[8] P. Ks. B. kumbhaṇḍa. [9] Ks. pussa°.
[10] P. pipphaliŋ; R. G. E. D. S. B. pipphalaŋ.
[11] Ks. koṭṭha°.

1358. evam ādīni vuttāni avuttāni ca pāḷiyaŋ
phalāni pana gacchanti yāvajīvikasaṅgahaŋ.
1359. Panasambāṭakaṭṭhīni sālaṭṭhi labujaṭṭhi ca
ciñcā-bimbaphalaṭṭhīni pokkharaṭṭhīni[1] sabbaso
1360. khajjūri-ketakādīnaŋ tathā tālaphalaṭṭhi[2] ca
evam ādīni gacchanti yāvakālikasaṅgahaŋ.
1361. Punnāga-madhukaṭṭhīni sellaṭṭhi[3] tiphalaṭṭhi ca[4]
evam ādīni aṭṭhīni niddiṭṭhāni anāmise.
1362. Sattannaŋ pana dhaññānaŋ aparaṇṇānam eva ca
piṭṭhaŋ panasa-sālānaŋ labujambāṭakassa ca
1363. tālapiṭṭhaŋ tathā dhotaŋ piṭṭhaŋ yaŋ khīravalliyā
evam ādi-m-anekam pi kathitaŋ yāvakālikaŋ.
1364. Adhotaŋ tālapiṭṭhañ ca piṭṭhaŋ yaŋ khīravalliyā
assagandhādipiṭṭhañ ca hoti taŋ yāvajīvikaŋ.
1365. Niyyāso ucchunibbatto eko sattāhakāliko;
avaseso ca hiṅgādiniyyāso yāvajīviko.
1366. Mūlādisu mayā kiñci mukhamattaŋ nidassitaŋ;
etass' evānusārena seso ñeyyo vibhāvinā.
1367. Bhuñjissāmi vikāle ti āmisaŋ paṭigaṇhato
kāle vikālasaññissa kāle vematikassa ca
1368. dukkaṭaŋ; kālasaññissa anāpatti pakāsitā.
Idam eḷakalomena samuṭṭhānādinā samaŋ.

Vikālabhojanakathā.

1369. Bhojanaŋ sannidhiŋ katvā khādanaŋ vā pi yo pana
bhuñjeyya vā pi khādeyya tassa pācittiyaŋ siyā.
1370. Bhikkhu yaŋ sāmaṇerānaŋ pariccajat' anālayo
nidahitvā sace tassa denti taŋ puna, vaṭṭati.
1371. Sayam paṭiggahetvāna apariccattam eva yaŋ
dutiye divase tassa nihitaŋ taŋ na vaṭṭati.
1372. Tato ajjhoharantassa ekasittham pi bhikkhuno
pācitti kathitā suddhā suddhacittena Tādinā.
1373. Akappiyesu maŋsesu manussass' eva maŋsake
thullaccayena pācitti, dukkaṭena sah' etare.

---

[1] P. E. D. S. °aṭṭhī ti; G. B. °aṭṭhī ca.
[2] E. D. bāla°.
[3] P. Ks. Kr. selaṭṭhi.
[4] E. ti.

1374. Yāmakālikasaṅkhātaŋ pācitti paribhuñjato;
dukkaṭāpattiyā saddiŋ āhāratthāya bhuñjato.
1375. Sace pavārito hutvā annaŋ anatirittakaŋ
bhuñjato pakataŋ[1] tassa hoti pācittiyadvayaŋ.
1376. Thullaccayena saddhiŋ dve maŋse mānussake siyuŋ;
sese akappiye maŋse dukkaṭena saha[2] dvayaŋ
1377. Yāmakālikasaṅkhātaŋ bhuñjato sati paccaye
sāmisena mukhena dve; ekam eva nirāmisaŋ.
1378. Tam ev' ajjhoharantassa āhāratthāya kevalaŋ
dvīsu tesu vikappesu dukkaṭaŋ pana vaḍḍhati.
1379. Vikāle bhuñjato suddhaŋ sannidhippaccayā pi ca
vikālabhojanā c' eva hoti pācittiyadvayaŋ.
1380. Maŋse thullaccayañ c' eva dukkaṭam pi ca vaḍḍhati;
manussamaŋse sese ca yathānukkamato dvayaŋ.
1381. Natth' evānatirittam pi vikāle paribhuñjato
doso sabbavikappesu bhikkuno tannimittako.
1382. Vikālappaccayā vā pi na doso yāmakālike.
Sattāhakālikaŋ yāvajīvikaŋ paṭigaṇhato
1383. āhārass' eva atthāya gahaṇe duvidhassa ca
ajjhohārapayogesu dukkaṭan tu nirāmise.
1384. Atha āmisasaŋsaṭṭhaŋ gahetvā ṭhapitaŋ sace
puna ajjhoharantassa pācitt' eva pakāsitā.
1385. Kālo yāmo ca sattāhaŋ iti kālattayaŋ idaŋ,
atikkāmayato[3] doso kālaŋ taŋ tan tu kālikaŋ.
1386. Attanā tīṇi sambhinnarasāni itarāni hi
sabhāvam upanet' eva yāvakālikam attano.
1387. Evam eva ca sesesu kālikesu viniddise.
Imesu pana sabbesu kālikesu catus-v' api
1388. kālikadvayam ādimhi anto-vutthañ ca sannidhi[4];
ubhayam pi na hot' eva pacchimaŋ kālikadvayaŋ.
1389. Akappiyāya kuṭiyā vutthen' antadvayena taŋ
gahitaŋ tadahe vā pi dvayaŋ pubbaŋ na vaṭṭati.
1390. " Mukhasannidhi nāmāyam, antovutthaŋ na kappati "
iti vuttaŋ daḷhaŋ katvā Mahāpaccariyam pana.

---

[1] P. E. D. pakatiŋ; G. B. pakatī.
[2] G. siyā. [3] S. °kama°.
[4] P. Kr. S. sannidhiŋ.

1391. Na doso nidahitvā pi paṭhamaŋ kālikattayaŋ
taŋ taŋ sakaŋ sakaŋ kālam anatikkamma bhuñjato.
1392. Tathā ummattakādīnaŋ anāpatti pakāsitā.
Samam eḷakalomena samuṭṭhānādinā idaŋ.
Sannidhikārakathā.

1393. Bhojanāni paṇītāni agilāno pan' attano
atthāya viññāpetvāna pācitti paribhuñjato.
1394. " Sappinā dehi bhattaŋ me, sasappiŋ, sappimissakaŋ,
sappibhattañ ca dehī " ti viññāpentassa dukkaṭaŋ.
1395.*Viññāpetvā tathā tañ ce dukkaṭaŋ paṭigaṇhato;
puna ajjhoharantassa pācitti pariyāputā.
1396. Suddhāni sappi-ādīni viññāpetvāna bhuñjato
sekhiye sūpaviññattidukkaṭaŋ paridīpaye.
1397. Tasmā paṇītasaŋsaṭṭhaŋ viññāpetvā va bhuñjato
sattadhaññamayaŋ bhattaŋ pācittiyam udīraye.*
1398. Sace " go-sappinā mayhaŋ dehi bhattan " ti yācito
ajiyā sappiādīhi[1] visaṅketaŋ dadāti ce.
1399. " Sappinā " ti hi[2] vutto ce[3] navanītādikesu pi
deti aññataren' assa visaṅketan ti dīpitaŋ.
1400. Yena yena hi[4] viññattaŋ tasmiŋ mūle pi tassa vā
laddhe pi[5] pana taŋ laddhaŋ hoti yeva na aññathā.
1401. Ṭhapetvā sappiādīni āgatāni hi pāḷiyaŋ
aññehi viññāpentassa hoti āpatti dukkaṭaŋ.
1402. Sabbehi sappiādīhi viññāpetvā va ekato
bhuñjat' ekarasaŋ katvā nava pācittiyo matā.
1403. Akappiyena vutte pi sappinā deti tena ce
gahaṇe paribhoge pi dukkaṭaŋ paridīpitaŋ.
1404. Gilānassāgilāno ti saññino vimatissa vā
dukkaṭaŋ Muninā vuttaŋ. Anāpatti pakāsitā:
1405. gilānakāle viññattam agilānassa bhuñjato,
gilānassāvasesaŋ vā ñātakādīnam eva vā.

— R. *omits*.

---

[1] Kr. Ks. °ādīni.
[2] P. Kr. Ks. dehi.
[3] G. va; B. ca.
[4] Kr. Ks. pi; S. ca.
[5] R. G. hi.

1406. Idaŋ catusamuṭṭhānaŋ kāyato kāyavācato
kāyacittā tathā kāyavācācittattayā pi ca.

Paṇītabhojanakathā.

1407. Adinnaŋ hi mukhadvāraŋ āhāraŋ āhareyya yo
dantapoṇodakaŋ hitvā tassa pācittiyaŋ siyā.
1408. Hatthapāso 'bhinīhāro, majjhimuccāraṇakkhamo,[1]
manusso vā 'manusso vā deti kāyādinā tidhā,
1409. patigaṇhāti taŋ bhikkhu dīyamānaŋ sace dvidhā,
evaŋ pañcaṅgasaŋyoge gahaṇaŋ tassa rūhati.
1410. Dāyako gaganaṭṭho ce[2] bhummaṭṭho itaro[3] siyā
bhummaṭṭhassa ca sīsena gaganaṭṭhassa dehino
1411. yam āsannataraŋ aṅgaŋ orimantena tassa tu,
dātuŋ vā pi gahetuŋ vā vinā hattaŋ pasāritaŋ,
1412. hatthapāso minetabbo; nagaṭṭhādis-v' ayaŋ nayo.
Evarūpe pana ṭhāne ṭhatvā ce deti vaṭṭati.
1413. Pakkhī vā mukhatuṇḍena hatthī soṇḍāya vā pana
sace yaŋ kiñci pupphaŋ vā phalaŋ vā deti vaṭṭati.
1414. Bhattavyañjanapuṇṇāni bhājanāni bahūni pi
sīsen' ādāya bhikkhussa gantvā kassaci santikaŋ
1415. īsakam pana[4] onatvā[5] 'gaṇhā' ti yadi bhāsati
tena hattham pasāretvā heṭṭhimam pana bhājanaŋ
1416. paṭicchitabbaŋ taŋ ekadesenāpi ca bhikkhunā,
honti ettāvatā tāni gahitān' eva sabbaso;
1417. tato paṭṭhāya taŋ sabbaŋ oropetvā yathāsukhaŋ
ugghāṭetvā tato iṭṭhaŋ gahetum pana vaṭṭati.
1418. Pacchiādimhi[6] vattabbaŋ atthi kiŋ ekabhājane.
Kājabhattaŋ haranto ce onatvā deti vaṭṭati.
1419. Tiŋsahattho siyā veṇu[7] antesu ca duve ghaṭā
sappino, gahite tasmiŋ[8] sabbaŋ gahitam eva taŋ.
1420. Bahupattā ca mañce vā pīṭhe vā kaṭasārake
ṭhapitā dāyako hatthapāse ṭhatvāna deti ce,

[1] P. °uddhāraṇakkamo.
[2] G. B. ca.
[3] R. G. B. c' etaro.
[4] Kr. Ks. pi.
[5] Kr. Ks. oṇamitvā.
[6] Kr. Ks. °yādimhi.
[7] R. G. B. veḷu.
[8] P. G. 'kasmiŋ.

1421. paṭiggahaṇasaññāya mañcādīni sace pana
nisīdati phusitvā yo yañ ca[1] pattesu dīyati
1422. gahitaŋ tena taŋ sabbaŋ hoti yeva; na saŋsayo.
Paṭiggahessāmicc' eva[2] mañcādīni sace pana
1423. gahitaŋ hoti taŋ sabbaŋ āruhitvā nisīdati.
Āhacca kucchiyā kucchiŋ ṭhitā pattā hi bhūmiyaŋ
1424. yaŋ yaŋ aṅguliyā vā pi phusitvā sūciyā pi vā
nisinno, tattha tatth' eva dīyamānan tu vaṭṭati.
1425. Kaṭasāre mahantasmiŋ tathā hatthattharādisu
gaṇhato hatthapāsasmiŋ vijjamāne tu vaṭṭati.
1426. Tattha-jātakapaṇṇesu gahetuŋ na ca vaṭṭati,
na pan' etāni kāyena paṭibaddhāni honti hi.
1427. Asaŋhārimapāsāṇe phalake vā pi tādise
khāṇubaddhe pi vā mañce gahaṇaŋ n' eva rūhati.
1428. Tintiṇīkādipaṇṇesu bhūmiyaŋ patthaṭesu vā[3]
dhāretum asamatthattā gahaṇaŋ na ca rūhati.
1429. Hatthapāsam atikkamma dīghadaṇḍena deti ce
vattabbo bhikkhunāgantvā dehīti parivesako.
1430. Sace patte rajo hoti dhovitabbo jale sati,
tasmiŋ asati puñchitvā gahetabbo asesato.
1431. Piṇḍāya vicarantassa rajaŋ patati ce pana
bhikkhā paṭiggahetvā va[4] gahetabbā vijānatā.
1432. Apaṭiggahite bhikkhaŋ gaṇhato pana dukkaṭaŋ;
paṭiggahetvā 'nāpatti pacchā taŋ paribhuñjato.
1433. "Paṭiggahetvā dethā" ti vutte taŋ vacanam pana
asutvā 'nādiyitvā vā denti ce, natthi dukkaṭaŋ;
1434. pacchā paṭiggahetvā va gahetabbaŋ vijānatā.
Sace rajaŋ nipāteti mahāvāto tato tato
1435. na sakkā va[5] siyā bhikkhaŋ gahetuŋ yadi bhikkhunā,
aññassa dātukāmena gahetum pana vaṭṭati;
1436. sāmaṇerassa taŋ datvā dinnaŋ vā tena taŋ puna
tassa vissāsato vā pi bhuñjitum pana vaṭṭati.
1437. Bhikkhācāre sace pattaŋ sarajaŋ deti bhikkhuno
"paṭiggahetvā bhikkhaŋ tvaŋ gaṇha vā bhuñja vā'
ti ca,

---

[1] P. G. B. ce. [2] P. evaŋ. [3] D. ca.
[4] Kr. °gahetvāna°; S. vā. [5] Kr. Ks. B. ca.

1438. vattabbo so, tathā tena kattabbañ c' eva bhikkhunā.
Rajaŋ upari bhattassa tass' upplavati ce pana
1439. kañjikan tu pavāhetvā bhuñjitabbaŋ yathāsukhaŋ;
anto paṭigghetabbaŋ paviṭṭhaŋ taŋ[1] sace pana.
1440. Patitaŋ sukkhabhatte ce apanīya ca[2] taŋ rajaŋ
sukhumañ ce sabhattam pi, bhuñjitabbaŋ yathāsukhaŋ.
1441. Uluṅken' āharitvā pi dentassa paṭhaman pana
thevo uluṅkato patte sace patati, vaṭṭati.
1442. Bhatte ākiramāne tu carukena tato pana
masi vā chārikā vā pi sace patati bhājane
1443. tassa cābhihaṭattā hi[3] na doso upalabbhati.
Anantarassa bhikkhussa dīyamānan tu pattato
1444. uppatitvā sace patte itarassa ca[4] bhikkhuno
patati, vaṭṭat' evāyaŋ; paṭiggahitam eva taŋ.
1445. Pāyāsassa ca[5] pūretvā pattaŋ ce denti bhikkhuno
uṇhattā pana taŋ heṭṭhā gahetuŋ na ca sakkati,
1446. vaṭṭatīti ca niddiṭṭhaŋ gahetuŋ mukhavaṭṭiyaŋ[6];
na sakkā ce, gahetabbo[7] tathā ādhārakena pi.
1447. Sace āsanasālāyaŋ gahetvā pattam attano
niddāyati nisinno va, dīyamānaŋ na jānati,
1448. n' ev' āhariyamānaŋ vā, apaṭiggahitam eva taŋ;
ābhogam pana katvā ce nisinno hoti, vaṭṭati.
1449. Sace hatthena muñcitvā pattaŋ ādhārakam pi vā
pelletvā[8] pana pādena niddāyati pi[9] vaṭṭati.
1450. Pāden' ādhārakaŋ akkamitvā pi patigaṇhato
jāgarassāpi hot' eva gahaṇasmiŋ anādaro;
1451. tasmā taŋ na ca kattabbaŋ bhikkhunā vinayaññunā.
Yaŋ dīyamānaŋ patati, gahetuŋ tan tu vaṭṭati.
1452. Bhuñjantānañ ca dantā vā khīyanti pi nakhā pi vā
tathā pattassa vaṇṇo vā, abbohāranayo ayaŋ.

[1] P. tu.
[2] P. °netvā va.
[3] P. D. Kr. Ks. S. pi; R. G. B. ti.
[4] P. Kr. Ks. °rass' eva.
[5] Kr. Ks. °sass' eva.
[6] P. °vaṭṭiyā.
[7] R. E. D. Kr. Ks. S. B. °tabbaŋ.
[8] G. B. piḷetvā.
[9] G. B. hi.

1453. Satthaken' ucchuādīni phālentānaŋ sace malaŋ
paññāyati hi, taŋ tesu siyā navasamuṭṭhitaŋ,
1454. paṭiggahetvā taŋ pacchā khāditabban tu bhikkhunā;
na paññāyati ce[1] tasmiŋ malaŋ, vaṭṭati khādituŋ.
1455. Piŋsentānam[2] pi bhesajjaŋ koṭṭentānam pi vā tathā
nisadodukkhalādīnaŋ khīyane pi ayaŋ nayo.
1456. Bhesajjatthāya tāpetvā vāsiŋ khīre khipanti ce
uṭṭhāti[3] nīlikā, tattha satthake viya nicchayo.[4]
1457. Sace āmakatakke vā khīre vā pakkhipanti taŋ
sāmapākanimittamhā na vimuccati[5] dukkaṭā.
1458. Piṇḍāya vicarantassa vassakālesu bhikkhuno
patte patati ce toyaŋ kiliṭṭhaŋ kāyavatthato
1459. pacchā paṭiggahetvā taŋ bhuñjitabbaŋ yathāsukhaŋ.
Es' eva ca nayo vutto rukkhamūle pi bhuñjato.
1460. Sattāham pana vassante deve suddhaŋ jalaŋ sace
abbhokāse pi vā patte toyaŋ patati vaṭṭati.
1461. Odanam pana dentena sāmaṇerassa bhikkhunā
dātabbo[6] acchupantena tassa pattagatodanaŋ;
1462. paṭiggahetvā vā pattaŋ dātabbo tassa odano;
chupitvā deti ce bhattaŋ tam pan' uggahitaŋ siyā.
1463. Aññassa dātukāmena pariccattaŋ sace pana
yāva hatthagataŋ tāva paṭiggahitam eva taŋ.
1464. "Gaṇhā" ti nirapekkho va pattam ādhārake ṭhitaŋ
sace vadati, pacchā taŋ patigaṇheyya paṇḍito.
1465. Sāpekkho yeva yo pattaŋ ṭhapetvādhārake pana
"etto pūvam pi bhattaŋ" vā kiñci "gaṇhā" ti
bhāsati,
1466. sāmaṇero pi taŋ bhattaŋ dhovitvā hattham attano
attapattagataŋ bhattaŋ aphusitvā sace pana
1467. pakkhipanto satakkhattaŋ uddharitvā pi gaṇhatu,
taŋ paṭiggahaṇe kiccaŋ puna tassa na vijjati;
1468. attapattagataŋ bhattaŋ phusitvā yadi gaṇhati,
pacchā paṭiggahetabbaŋ saŋsaṭṭhattā parena taŋ.

[1] Kr. Ks. naññāyati sace. [2] Kr. piŋsan°.
[3] R. E. G. D. Kr. S. uṭṭheti. [4] P. Kr. va vinicchayo.
[5] P. G. B. na tu muccati; Kr. Ks. nāpi muc°.
[6] P. dātabbaŋ.

1469. Bhikkhūnaŋ yāgu-ādīnaŋ pacane bhājane pana
pakkhipitvā ṭhapentena aññass' atthāya odanaŋ
1470. bhājanūpari hatthesu sāmaṇerassa pakkhipe;
patitaŋ hatthato tasmiŋ na karoti akappiyaŋ,
1471. pariccattañ hi taŋ; evaŋ akatvākirat' eva ce
bhuñjitabban tu taŋ katvā pattaŋ viya nirāmisaŋ.
1472. Sace yāgukuṭaŋ puṇṇaŋ sāmaṇero hi dubbalo
bhikkhuŋ paṭiggahāpetuŋ na sakkoti hi tam pana,
1473. kuṭassa gīvaŋ pattassa ṭhapetvā mukhavaṭṭiyaŋ
bhikkhunā upanītassa āvajjeti hi vaṭṭati;
1474. atha vā bhūmiyaŋ yeva hatthe bhikkhu ṭhapeti ce
āropeti pavaṭṭetvā tattha ce pana vaṭṭati.
1475. Bhattapacchucchubhāresu ayam eva vinicchayo.
Dve tayo sāmaṇerā vā denti ce gahaṇūpagaŋ
1476. bhāram ekassa bhikkhussa gahetum pana vaṭṭati;
ekena vā[1] tathā dinnaŋ gaṇhanti dve tayo pi vā.
1477. Mañcassa vā 'tha[2] pīṭhassa pāde telaghaṭādikaŋ
laggenti,[3] tattha bhikkhussa vaṭṭat' eva nisīdituŋ.
1478. Apaṭiggahitaŋ heṭṭhā-mañce ce telathālakaŋ[4]
sammajjanto[5] ca[6] ghaṭṭeti na pan' uggahitaŋ siyā.
1479. Paṭiggahitasaññāya apaṭiggahitam pana
gaṇhitvā puna taŋ ñatvā ṭhapetuŋ tattha vaṭṭati.
1480. Vivaritvā sace pubbe ṭhapitaŋ pihitam pi vā[7]
tath' eva taŋ ṭhapetabbaŋ kattabbaŋ na pan' aññathā;
1481. bahi-ṭ-ṭhapeti ce tena chupitabbaŋ na tam puna,
yadi-c-chupati ce ñatvā tam pan' uggahitaŋ siyā.
1482. Paṭiggahita-telasmiŋ uṭṭhāti[8] yadi kaṇṇikā,
siṅgiverādike mūle ghanacuṇṇam pi vā tathā,
1483. taŋ-samuṭṭhānato sabbaŋ taññ' evāti pavuccati,
paṭiggahaṇakiccan tu tasmiŋ puna[9] na vijjati.

[1] R. G. B. eken' eva.
[2] P. G. Kr. Ks. B. pāde; R. vā pi.
[3] D. lagenti; B. lagganti.
[4] G. B. *om.* ce; G. B. telassa°.
[5] P. D. S. sammuñjanto. [6] Kr. Ks. va.
[7] G. B. ca. [8] R. G. D. Kr. Ks. B. S. uṭṭheti.
[9] R. G. E. D. Ks. S. B. pana.

1484. Tālaŋ vā nāḷikeraŋ vā ārūḷho koci puggalo
tatraṭṭho tālapiṇḍiŋ[1] so[2] otāretvāna rajjuyā
1485. sace vadati 'gaṇhā' ti, na gahetabbam eva ca;
tam añño pana bhummaṭṭho gahetvā deti, vaṭṭati.
1486. Chinditvā ce vatiŋ ucchuŋ phalaŋ vā deti gaṇhituŋ
daṇḍake[3] aphusitvā va[4] niggatam pana vaṭṭati.
1487. Sace na puthulo hoti pākāro atiuccako,
antoṭhita-bahiṭṭhānaŋ hatthapāso pahoti ce,
1488. uddhaŋ hatthasataŋ gantvā sampattam puna tam pana
gaṇhato bhikkhuno doso koci n' ev' upalabbhati.
1489. Bhikkhuno sāmaṇeran tu khandhena vahato sace
phalaŋ gahetvā tatth' eva nisinno deti, vaṭṭati.
1490. Aparo pi vahanto va bhikkhuŋ yo koci puggalo
phalaŋ khandhe nisinnassa bhikkhuno deti, vaṭṭati.
1491. Gahetvā phaliniŋ sākhaŋ chāyatthaŋ yadi gacchati
puna citte samuppanne khāditum pana bhikkhuno
1492. sākhaŋ paṭiggahāpetvā phalaŋ khādati, vaṭṭati;
makkhikānaŋ nivāratthaŋ gahitāya p' ayan nayo.
1493. Kappiyam pana kāretvā patigaṇhāti tam puna[5]
bhottukāmo sace, mūlagahaṇaŋ yeva vaṭṭati.
1494. Mātāpitūnam atthāya gahetvā sappiādikaŋ
gacchanto antarāmagge yaŋ icchati tato pana
1495. taŋ so paṭiggahāpetvā paribhuñjati vaṭṭati;
taŋ paṭiggahitaŋ mūlagahaṇaŋ[6] yeva vaṭṭati.
1496. Sāmaṇerassa pātheyya-taṇḍule bhikkhu gaṇhati,
bhikkhussa sāmaṇero pi gahetvā pana gacchati,
1497. taṇḍulesu hi khīṇesu attanā[7] gahitesu so
sace yāguŋ pacitvāna taṇḍuleh' itarehi pi
1498. ubhinnaŋ dvīsu pattesu ākiritvā pan' attano
yāguŋ bhikkhussa taŋ datvā sayaŋ pivati tassa ce,
1499. sannidhipaccayā n' eva na uggahitakāraṇā
sāmaṇerassa pītattā doso bhikkhussa vijjati.
1500. Mātāpitūnam atthāya telādiŋ harato pi ca
sākhaŋ chāyādi-atthāya imassa na visesatā;

---

[1] Kr. Ks. °piṇḍaŋ. [2] S. yo.
[3] Kr. S. kaṇṭake. [4] B. ce. [5] P. S. B. pana.
[6] P. mūlaŋ°. [7] G. T. Sam. attano.

1501. tasmā hi 'ssa visesassa cintetabban tu kāraṇaŋ:
tassa sālayabhāvan tu visesaŋ takkayām' ahaŋ.
1502. Taṇḍule pana dhovitvā niccāletuŋ hi celako[1]
na sakkoti sace te ca taṇḍule bhājanam pi ca
1503. paṭiggahetvā dhovitvā āropetvā pan' uddhanaŋ
bhikkhunā 'ggi na kātabbo, vivaritvā pi pakkatā
1504. ñātabbā, pakkakālasmiŋ oropetvā yathāsukhaŋ
bhuñjitabbaŋ; na pacchā 'ssa paṭiggahaṇakāraṇaŋ.
1505. Āropetvā sace bhikkhu uddhanaŋ suddhabhājanaŋ
udakaŋ yāgu-atthāya tāpeti yadi vaṭṭati;
1506. tatte pan' udake koci sampakkhipati[2] taṇḍule
tato paṭṭhāya ten' aggi na kātabbo va[3] bhikkhunā;
1507. paṭiggahetvā taŋ yāguŋ pātuŋ vaṭṭati bhikkhuno;
sace pacati pacchā taŋ sāmapākā na muccati.
1508. Tattha-jātaphalaŋ[4] kiñci saha cāleti valliyā,
tass' eva ca tato laddhaŋ phalaŋ kiñci na vaṭṭati.
1509. Phalarukkham parāmaṭṭhuŋ[5] taŋ apassayitum pi vā
kaṇṭake[6] bandhituŋ vā pi bhikkhuno kira vaṭṭati.
1510. Saṇḍāsena ca dīghena gahetvā thālakam pana
pacato bhikkhuno telaŋ bhasmaŋ patati tattha ce
1511. amuñcantena[7] hatthena pacitvā telathālakaŋ
otāretvā va taŋ pacchā paṭigaṇheyya, vaṭṭati;
1512. paṭiggahetvā aṅgārā tāni dārūni vā pana
ṭhapitāni sace honti, pubbagāho va vaṭṭati.
1513. Ucchuŋ khādati ce bhikkhu, sāmaṇero pi icchati,
" chinditvā tvam ito gaṇha " iti vutto ca[8] gaṇhati,
1514. natth' eva avasesassa paṭiggahaṇakāraṇaŋ;
khādato guḷapiṇḍam pi ayam eva vinicchayo.
1515. Kātuŋ sāgaratoyena loṇakiccan tu vaṭṭati,
yāvajīvikasaṅkhaŋ taŋ[9] toyattā na tu gacchati.

---

[1] D. Kr. Ks. S. cellako (Ṭ. '*celako*' *ti daharasāmaṇero*).
[2] P. G. Kr. S. B. ce pak°.
[3] R. G. B. S. hi. [4] Ks. °jātaŋ°.
[5] P. G. Kr. pan' āmaṭṭhaŋ; E. pan' āmaṭṭhuŋ.
[6] P. D. G. kaṇṭhake.
[7] G. B. amuccan°. [8] D. va.
[9] P. G. Kr. S. B. °saṅkhātaŋ.

1516. Idaŋ kālavinimmuttaŋ udakaŋ paridīpitaŋ
nibbāṇaŋ viya nibbāṇakusalena Mahesinā.
1517. Udakena samā vuttā himassa karakā pi ca.
Kūpādisu jalaŋ pātuŋ bahalam pi ca vaṭṭati:
1518. khettesu kasitaṭṭhāne bahalaŋ taŋ na vaṭṭati;
sanditvā yadi taŋ gantvā nadiŋ pūreti vaṭṭati.
1519. Sobbhesu kakudhādīnaŋ jale pupphasamākule
na ñāyati raso tesaŋ na paṭiggahakāraṇaŋ.[1]
1520. Sareṇukāni pupphāni pānīyassa ghaṭe pana
pakkhittāni sace honti patigaṇheyya taŋ puna[2];
1521. paṭiggahetvā deyyāni vāsapupphāni tattha vā;
kamallikāsu[3] dinnāsu abbohāro ti vaṭṭati.
1522. Apaṭiggahitass' eva dantakaṭṭhassa yo raso
ajānantassa pācitti so ce visati khādato.
1523. Sarīraṭṭhesu bhūtesu kiŋ vaṭṭati na vaṭṭati ?
Kappākappiyamaŋsānaŋ khīraŋ sabbam pi vaṭṭati;
1524. kaṇṇakkhigūthako dantamalaŋ[4] muttakarīsakaŋ
semhaŋ siṅghāṇikā khelo assuloṇan ti vaṭṭati.
1525. Yam pan' ettha sakaṭṭhānā cavitvā patitaŋ siyā
patte vā pana hatthe vā patigaṇheyya tam puna.[5]
1526. Aṅgalaggam avicchinnaŋ paṭiggahitam eva taŋ.
Uṇhayāguŋ pivantassa sedo hatthesu jāyati,
1527. piṇḍāya vicarantassa sedo hatthānusārato
orohati sace pattaŋ, na paṭiggahaṇakāraṇaŋ.
1528. Sāmaŋ gahetvā cattāri vikaṭāni adāyake[6]
sappadaṭṭhakkhaṇe yeva na doso paribhuñjato;
1529. paṭhaviŋ mattikatthāya khaṇituŋ chinditum pi vā[7]
tarum pi chārikatthāya bhikkhuno pana vaṭṭati.

1530. Acchedagāha-nirapekkhanisajjato[8] ca
sikkhāpahāna-maraṇehi ca liṅgabhedā
dānena tassa ca parassa abhikkhukassa
sabbaŋ paṭiggahaṇam eti vināsam evaŋ.

[1] P. B. S. paṭiggahaṇa°. [2] G. Kr. Ks. B. pana.
[3] E. R. S. kapalli°; D. kamalīkāsu; Ks. kapilla°.
[4] P. °mala. [5] R. Kr. pana.
[6] E. R. D. G. S. B. na dāyake.
[7] E. D. Ks. S. ca. [8] E. °nisaggato.

1531. Durūpaciṇṇe nidditthaŋ gahaṇuggahitassa pi
antovutthe[1] sayaŋ-pakke antopakke ca dukkaṭaŋ.
1532. Paṭiggahitake tasmiŋ apaṭiggahitasaññino
tattha vematikassāpi hoti āpatti dukkaṭaŋ.
1533. Paṭiggahitasaññissa dantapoṇodakesu pi
na dos' eḷakalomena samuṭṭhānādinā[2] samaŋ.[3]
1534. Nava-majjhima-thera-bhikkhunīnaŋ
avisesena yat' icchitabbako,
sakalo asamāsato va (?) mayā
kathito ettha vinicchayo tato.
Dantapoṇakathā.

Bhojanavaggo catuttho.

V. Aceḷakavagga.

1535. Yaŋ kiñc' aceḷakādīnaŋ titthiyānaŋ pan' āmisaŋ
dentass' ekapayogena ekaŋ pācittiyaŋ siyā.
1536. Avacchijja[4] padentassa[5] payogagaṇanāvasā
honti pācittiyo tassa; tikapācittiyaŋ siyā.
1537. Udakaŋ dantapoṇaŋ vā dentassa ca atitthiye
titthiyo ti ca[6] saññissa dukkaṭaŋ vimatissa ca.
1538. Dāpentassa pan' aññena sāmaṇerādikena vā
nikkhittabhājane tesaŋ[7] dentassa bahilepanaŋ
1539. ṭhapetvā bhojanaŋ[8] tesaŋ santike 'gaṇhathā' ti ca
vadantassa anāpatti; samuṭṭhān' eḷakūpamaŋ.
Aceḷakakathā.[9]

1540. Dāpetvā vā adāpetvā bhikkhu yaŋ kiñci āmisaŋ
kattukāmo sace saddhiŋ hasanādīni itthiyā

---

[1] P. °vuṭṭhe. [2] P. G. B. °dayo.
[3] P. G. B. samā.
[4] E. Avicchijja; R. G. B. S. Avacchitvāna; D. Avicchitvāna.
[5] P. R. G. D. B. S. dentassa.
[6] E. D. tassa titthiya; S. Kr. Ks. tattha titthiya.
[7] R. G. telaŋ. [8] B. S. bhājanaŋ.
[9] R. Kr. Ks. S. Acelakasikkhāpadaŋ paṭhamaŋ; G. B. Paṭhamaŋ.

1541. uyyojeti hi "gacchā" ti vatvā tappaccayā[1] pana
tass' uyyojanamattasmiŋ dukkaṭaŋ; paṭhamena ca
1542. pāden' ass' upacārasmiŋ atikkante ca dukkaṭaŋ,
dutiyen' assa pācitti sīmātikkamane pana.
1543. Dassane upacārassa hatthā dvādasa desitā
pamāṇaŋ savaṇe c' evaŋ ajjhokāse; na c' etare.
1544. Bhikkhusmiŋ tikapācitti, itare tikadukkaṭaŋ;
ubhinnaŋ dukkaṭaŋ vuttaŋ kalisāsanaropane.
1545. Uyyojentassa kiccena na dos' ummattakādino.
Adinnādānatulyā va samuṭṭhānādayo nayā.

Uyyojanakathā.[2]

1546. Khuddake piṭṭhivaŋsaŋ yo atikkamma nisīdati
sabhojane kule, tassa hoti pācitti bhikkhuno.
1547. Hatthapāsaŋ atikkamma piṭṭhisaṅghāṭakassa ca[3]
sayanassa pan' āsanne ṭhāne doso mahallake.
1548. Asayanighare[4] tassa sayanīgharasaññino
tattha vematikassāpi dukkaṭaŋ paridīpitaŋ.
1549. Nisīdantass' anāpatti bhikkhussa dutiye sati,
vītarāgesu vā tesu, nikkhantesu ubhosu vā,
1550. nisinnassānatikkamma padesaŋ vuttalakkhaṇaŋ.
Samuṭṭhānādayo[5] tulyā[6] paṭhamantimavatthunā.

Sabhojanakathā.[7]

1551. Catutthe pañcame c' eva vattabbaŋ natthi kiñci pi,
vattabbaŋ yañ ca taŋ sabbaŋ vuttaŋ aniyatadvaye.
1552. Samuṭṭhānaŋ pan' etesam anantarasamaŋ mataŋ;
ayam eva viseso ti tesam esañ ca dīpito.

Catutthapañcamāni.[8]

[1] R. nip°.
[2] E. D. R. Kr. Ks. S. Uyyojanasikkhāpadaŋ dutiyaŋ; B. G. Dutiyaŋ.
[3] P. B. vā.
[4] R. G. Assaya°.
[5] Kr. Ks. °dinā.
[6] Kr. Ks. tulyaŋ.
[7] E. G. B. Tatiyā; Kr. Ks. S. °janasikkhāpadaŋ; R. °janasikkhāpadaŋ tatiyaŋ.
[8] P. E. Kr. Ks. °masikkhāpadāni.

1553. Bhojanānan tu pañcannaŋ vutto aññatarena yo
santaŋ bhikkhum anāpucchā āpajjeyya kulesu ce
1554. cārittaŋ, tassa pācitti aññatra samayā siyā.
Ṭhapetvā samayaŋ bhikkhu duvidhaŋ vuttalakkhaṇaŋ
1555. avītivatte majjhaṇhe gharam aññassa gacchati,
gharūpacārokkamane paṭhamena hi dukkaṭaŋ,
1556. atikkante gharummāre aparam pi ca dukkaṭaŋ,
dutiyena ca pādena pācitti samatikkame.
1557. Ṭhitaṭṭhāne sace bhikkhuŋ oloketvā[1] na passati
asantan ti[2] anāpucchā paviṭṭho nāma vuccati.
1558. Sace dūre ṭhito hoti asanto nāma bhikkhu so,
natthi ārocane kiccaŋ gavesitvā ito c' ito.
1559. Na doso samaye santaŋ āpucchitvā va gacchato
bhikkhuŋ, gharena maggo ce ārāmaŋ gacchato pi ca,
1560. titthiyānam pi seyyaŋ vā, tathā bhikkhunupassayaŋ,
āpadāsanasālaŋ vā, bhattiyassa gharam pi vā.
1561. Idaŋ pana samuṭṭhānaŋ[3] kaṭhinena samaŋ mataŋ.
Kriyākriyam acittañ ca ticittañ ca tivedanaŋ.
Cārittakathā.

1562. Sabbā pi sāditabbā va cātumāsapavāraṇā
bhikkhunā agilānena puna niccapavāraṇā.
1563. " Viññāpessāmi rogasmiŋ sati me paccaye " ti ca
na paṭikkhipitabbā sā " rogo dāni na me " ti ca.
1564. Tikapācittiyaŋ vuttaŋ. Dukkaṭaŋ na-tatuttariŋ
tatuttarin ti saññissa tattha vematikassa ca.
1565. Na-tatuttarisaññisa, yehi yena pavārito
tato aññam pi[4] vā bhīyo ācikkhitvā yathātathaŋ[5]
1566. viññāpentassa bhikkhussa, aññass' atthāya vā pana,
ñātakānam anāpatti attano vā dhanena pi;
1567. tathā ummattakādīnaŋ anāpatti pakāsitā.
Samuṭṭhānādayo sabbe sañcarittasamā matā.
Bhesajjakathā.

---

[1] R. E. S. °kento.
[2] E. Ks. tu.
[3] Kr. °ṭhānā.
[4] P. G. B. aññehi.
[5] P. D. °tathā.

1568. Uyyuttaŋ bhikkhuno senaŋ dassanatthāya gacchato
aññatra paccayā[1] tassa dukkaṭan tu[2] pade pade.
1569. Dassanass' upacārasmiŋ ṭhatvā pācitti passato;
upacāraŋ vimuñcitvā passantassa payogato.
1570. Ārohā pana cattāro, dve dve taŋ-pādarakkhakā,
evaŋ dvādasaposo ca eko hatthī ti vuccati.
1571. Dve pādarakkhā, āroho eko, tipuriso hayo.
Eko sārathi, yodh' eko, āṇirakkhā duve janā,
1572. catuposo ratho vutto catusaccavibhāvinā.
Caturo[3] padahatthā ca purisā *patti* vuccati.
1573. Vuttalakkhaṇasampannā ayaŋ pacchimakoṭiyā
caturaṅgasamāyuttā senā nāma pavuccati.
1574. Hatti-ādisu ekekaŋ dassanatthāya gacchato
anuyyutte pi uyyuttasaññissāpi ca dukkaṭaŋ.
1575. Attano ca ṭhitokāsaŋ sampattam pana passati
āpadāsu anāpatti tathārūpe ca[4] paccaye.

Uyyuttakathā.

1576. Catutthe divase atthaṅgate suriye arogavā
sace tiṭṭhatu senāya, nisīdatu, nipajjatu,
1577. ākāse iddhiyā seyyaŋ pakappetu ca iddhimā,
hot' eva tassa[5] pācitti; tikapācittiyaŋ siyā.
1578. Ūnake ca tirattasmiŋ atireko ti saññino
tattha vematikassāpi hoti āpatti dukkaṭaŋ.
1579. Purā 'ruṇā va nikkhamma tatiyāya ca rattiyā
na doso puna vasantassa gilānass' āpadāsu pi.

Senāvāsakathā.[6]

1580. Uyyodhikaŋ balaggaŋ vā senābyūham pi vā pana
dassanatthāy' aṇīkaŋ vā hoti pācitti gacchato.
1581. Purime pana yo[7] vutto 'hatthi dvādasaporiso'
iti tena tayo hatthī hatthāṇikan ti dīpitaŋ.
1582. Sesesu pi ca es' eva nayo neyyo[8] vibhāvinā.
Tiṇṇam eḷakalomena samuṭṭhānādayo samā.

Uyyodhikakathā.

Aceḷakavaggo pañcamo.

[1] G. B. samayā. [2] R. G. ti. [3] R. G. B. Cattāro. [4] Ks. tu. [5] Kr. °v' assa ca. [6] B. Senāya vasana° [7] P. purimena nayo. [8] D. S. B. ñeyyo.

VI. Surāpānavagga.

1583. Piṭṭhādīhi kataŋ majjaŋ *surā* nāmāti vuccati;
pupphādīhi kato sabbo āsavo hoti *merayaŋ*.
1584. Bījato pana paṭṭhāya pivantass' ubhayam pi ca
payoge ca payoge ca hoti pācitti bhikkhuno.
1585. Tikapācittiyaŋ vuttaŋ. Amajje majjasaññino
tattha vematikassāpi hoti āpatti dukkaṭaŋ.
1586. Amajjaŋ majjavaṇṇañ ca majjagandharasam pi ca
ariṭṭhaŋ loṇasovīra-yuttakaŋ[1] pivato pi ca,
1587. vāsagāhāpanatthāya pakkhipitvāna īsakaŋ
sūpādīnan tu pāke pi anāpatti pakāsitā.
1588. Hot' eḷakasamuṭṭhānaŋ, acittaŋ vatth' ajānanā;
idañ cākusalen' eva pānato lokavajjakaŋ.
Surāpānakathā.

1589. Yena kenaci aṅgena hassādhippāyino pana
phusato upasampannaŋ hoti pācitti bhikkhuno.
1590. Sabbattha dukkaṭaŋ kāyapaṭibaddhādike naye;
tath' evānupasampanne dīpitaŋ tikadukkaṭaŋ.
1591. Ettha cānupasampannaṭṭhāne tiṭṭhati bhikkhunī,
khiḍḍādhippāyino[2] tam pi chupantassa[3] ca dukkaṭaŋ.
1592. Anāpatti na-hassādhippāyassa phusato paraŋ,
sati kicce phusantassa, tathā ummattakādino.
Aṅgulipatodakakathā.

1593. Jale nimmujjanādīnam atthāya pana kevalaŋ
padavāresu sabbesu otarantassa dukkaṭaŋ.
1594. Kīḷāpekkho sace hutvā jale uparigopphake
nimmujjeyya pi vā bhikkhu ummujjeyya tareyya vā
1595. payoge ca payoge ca tassa pācittiyaŋ siyā.
Anto yevodake tassa nimujjitvāna gacchato
1596. hatthapādapayogehi pācitti[4] paridīpaye;
hattheh' eva tarantassa hatthavārehi kāraye.

[1] P. D. Kr. Ks. S. °sovīraŋ suttakaŋ.
[2] D. Kr. Ks. °pāyato. [3] P. E. S. phusantassa.
[4] P. pācittiŋ.

1597. Yena yena pan' aṅgena bhikkhuno tarato jalaŋ
tassa tassa payogena pācitti[1] paridīpaye.
1598. Taruto tīrato vā pi pācitti[2] patato jale;
tikapācittiyaŋ vuttaŋ, tath' eva dvikadukkaṭaŋ.[3]
1599. Pājento pi sace nāvaŋ arittena piyena[4] vā
ussārento[5] pi tīre vā nāvaŋ kīḷati dukkaṭaŋ.
1600. Hatthena vā pi pādena kaṭṭhena kaṭhalāya vā
udakaŋ nihanantassa[6] hoti āpatti dukkaṭaŋ.
1601. Udakaŋ kañjiyaŋ vā pi cikkhallaŋ vā pi vikkhikpaŋ
kīḷantassāpi bhikkhussa hoti āpatti dukkaṭaŋ.
1602. Vigāhitvā jalaŋ kicce sati nimmujjanādikaŋ
karontassa anāpatti; tathā pārañ ca gacchato.
1603. Samuṭṭhānādayo tulyā paṭhamantimavatthunā.
Anantarass' imassāpi natthi kāci[7] visesatā.

Hassadhammakathā.

1604. Vuccamāno sace bhikkhu paññatten' eva bhikkhunā
akattukāmatāy' assa vacanaŋ dhammam eva vā
1605. yo asikkhitukāmo va[8] na karoti pan' ādaraŋ,
tassānādariye tasmiŋ pācittiyam udīraye.
1606. Tikapācittiyaŋ vuttaŋ tikātītena Satthunā;
tath' evānupasampannānādare tikadukkaṭaŋ.
1607. Suttena vā 'bhidhammena[9] apaññattena bhikkhunā
dukkaṭaŋ sāmaṇerena vuttassa ubhayena pi.
1608. " Ācariyānam ayaŋ gāho amhākan tu paveṇiyā
āgato " ti bhaṇantassa na dos' ummattakādino.
1609. Ettha n' eva gahetabbo gārayhācariyuggaho.
Omasavādatulyā va samuṭṭhānādayo nayā.

Anādariyakathā.

1610. Bhayasañjananatthāya rūpādiŋ upasaŋhare,
bhayānakaŋ kathaŋ vā pi katheyya parasantike,

---

[1] P. pācittiŋ. [2] Kr. Ks. āpatti.
[3] P. D. G. Kr. Ks. tika° (Ṭīkāya na sameti).
[4] E. D. piyāya; Ks. phiyāya. [5] P. E. D. Kr. Ks. ussādento.
[6] P. G. Kr. S. B. nīharantassa. [7] S. ko ci.
[8] S. vā. [9] D. Kr. S. B. sutten' evābhi°.

1611. disvā vā pana taŋ sutvā mā vā bhāyatu, bhāyatu,
itarassa tu bhikkhussa hoti pācitti[1] taṅkhaṇe.
1612. Tikapācittiyaŋ vuttaŋ, tath' eva tikadukkaṭaŋ
sāmaṇeraŋ gahaṭṭhaŋ vā bhiŋsāpentassa bhikkhuno.
1613. Na-bhiŋsāpetukāmassa anāpatt' ādikammino.
Samuṭṭhānādi sabbam pi anantarasamaŋ mataŋ.
Bhiŋsāpanakathā.

1614. Jotiŋ tappetukāmo ce jalāpeyya[2] jaleyya vā
ṭhapetvā hoti pācitti tathārūpan tu paccayaŋ.
1615. Sayaŋ samādahantassa yāva jālā na jāyati
tāva sabbapayogesu hoti āpatti dukkaṭaŋ;
1616. jāluṭṭhāne pan' āpatti pācitti parikittitā.[3]
Jalāpentassa[4] aññena hoti āpatti dukkaṭaŋ.
1617. Gilānassāgilāno ti saññissa vimatissa vā
alātaŋ ukkhipantassa avijjhātan tu dukkaṭaŋ;
1618. vijjhātan t' ujjalentassa[5] yathāvatthukatā matā.
Anāpatti gilānassa, kataŋ aññena vā pana
1619. visīventassa aṅgāraŋ, padīpujjālanādike.[6]
Samuṭṭhānādayo sabbe sañcarittasamā matā.
Jotisamādahanakathā.

1620. Apuṇṇe aḍḍhamāsasmiŋ dese ce majjhime pana
nhāyissāmīti[7] cuṇṇaŋ vā mattikaŋ vā pi gomayaŋ
1621. abhisaṅkharato sabbapayogesu pi dukkaṭaŋ,
nhānassa pariyosāne hoti pācitti bhikkhuno.
1622. Atirekaḍḍhamās' ūnasaññino vimatissa vā
dukkaṭaŋ. Atirekaḍḍhamāse ca[8] samayesu ca
1623. nhāyantassa anāpatti, nadīpāram pi gacchato,
vālikaŋ ukkiritvāna katāvāṭesu[9] vā tathā.
1624. paccantime pi vā dese, sabbesaŋ āpadāsu pi.
Idam eḷakalomena samuṭṭhānādinā samaŋ.
Nhānakathā.

[1] Kr. Ks. āpatti. [2] P. S. jālāpeyya. [3] P. B. paridīpitā.
[4] P. Kr. Ks. B. S. Jālā°. [5] P. B. ujjalan°.
[6] P. S. °ujjala°. [7] R. E. D. S. nhāyissāmi.
[8] G. B. °māsesu. [9] G. B. °vāṭe pi.

1625. Cīvaraŋ yaŋ nivāsetuŋ sakkā[1] pārupitum pi vā,
channam aññataraŋ bhikkhu rajitvā yattha katthaci
1626. padese kaŋsanīlena pattanīlena vā pana
yena kenaci kāḷena kaddamena pi vā tathā
1627. maṅkuṇassa mayūrassa piṭṭhi-akkhippamāṇakaŋ
adatvā kappiyaŋ binduŋ pācitti paribhuñjato.
1628. Pāḷikaṇṇikakappo vā na ca vaṭṭati katthaci;
ekaŋ vā pi anekaŋ vā bindu[2] vaṭṭati vaṭṭakaŋ.
1629. Ādinne pi anādinnasaññino vimatissa ca
dukkaṭaŋ Muninā vuttaŋ.[3] Anāpatti pakāsitā
1630. kappe naṭṭhe pi vā saddhiŋ tena saŋsibbitesu vā.
Kriyākriyam idaŋ vuttaŋ. Samuṭṭhān' eḷakūpamaŋ.
Dubbaṇṇakaraṇakathā.

1631. Vikappanā duve vuttā sammukhā 'sammukhā ti pi[4];
sammukhāya vikappento bhikkhuss' ekassa santike
1632. ekattaŋ bahubhāvaŋ vā dūrasantikatam pi vā
cīvarānan tu jānitvā yathāvacanayogato
1633. " imāhaŋ[5] cīvaraŋ tuyhaŋ vikappemī " ti niddise;
kappat' ettāvatā kāmaŋ nidhetun; na ca kappati
1634. paribhogādikaŋ tena apaccuddhaṭato,[6] puna[7]
tena paccuddhaṭe yeva paribhogādi vaṭṭati.
1635. " Santakam pana mayhaŋ tvaŋ paribhuñja, pariccaja,
yathāppaccayaŋ karohī " ti vutte paccuddhaṭaŋ siyā.
1636. Aparā sammukhā vuttā bhikkhuss' ekassa santike
yassa kassaci nāman tu gahetvā sahadhamminaŋ:
1637. " imāhaŋ cīvaraŋ Tissabhikkhuno, Tissatheriyā
vikappemī " ti vattabbaŋ; vattabbaŋ puna tena pi:
1638. " Tissassa bhikkhuno vā tvaŋ tassā Tissāya theriyā
santakaŋ paribhuñjāhi, vissajjehī " ti vā tathā;
1639. tatoppabhuti sabbam pi paribhogādi vaṭṭati.
Evam parammukhāyā pi vattabbaŋ ekasantike:

---

[1] Kr. kāmo.
[2] D. Ks. binduŋ.
[3] Ks. tathasaññissa.
[4] D. hi.
[5] S. im' etaŋ.
[6] P. R. G. B. °cuddhārato; Kr. Ks. °dharato.
[7] B. pana.

1640. "imāhaŋ cīvaraŋ tuyhaŋ vikappatthāya dammi" ti;
puna tena pi vattabbaŋ "ko te mitto" ti bhikkhunā;
1641. itarena pi vattabbaŋ "Tisso, Tissā" ti vā; puna
vattabbaŋ bhikkhunā tena: "idaŋ Tissassa santakaŋ
1642. Tissāya theriyā vā tvaŋ santakaŋ paribhuñja vā
vissajjehī" ti vā vutte hoti paccuddhaṭaŋ puna.[1]
1643. Icc' etāsu pana dvīsu yāya kāyaci cīvaraŋ
vikappetvā sadhammesu yassa kassaci pañcasu
1644. apaccuddhārakaŋ vā pi, avissāsena tassa vā
yena taŋ vinayaŋ kammaŋ kataŋ pan' idha bhikkhunā,
1645. cīvaraŋ paribhuñjeyya hoti pācitti bhikkhuno.
Taŋ c' evādhiṭṭhantassa vissajjentassa dukkaṭaŋ.
1646. Paccuddhārakavatthesu apaccuddhārasaññino[2]
tattha vematikassāpi hoti āpatti dukkaṭaŋ.
1647. Paccuddhārakasaññissa, vissāsaŋ paribhuñjato
anāpatti. Samuṭṭhānaŋ kaṭhinen' ādinā samaŋ.
Vikappanakathā.

1648. Adhiṭṭhānūpagaŋ pattaŋ cīvaraŋ vā pi tādisaŋ
tathā sūcigharaŋ kāyabandhanaŋ vā nisīdanaŋ
1649. apanetvā nidhentassa hassāpekkhassa kevalaŋ
hoti pācittiyaŋ; aññaŋ āṇāpentassa dukkaṭaŋ.
1650. Tenāpanihite[3] tassa pācitti[4] paridīpaye.
Vuttaŋ anupasampannasantake tikadukkaṭaŋ.
1651. Vinā vuttappakārāni pattādīni tato pana
aññaŋ apanidhentassa hoti āpatti dukkaṭaŋ.
1652. Sabbes-v' anupasampannasantakesu pi dukkaṭaŋ.
Dunnikkhittam anāpatti paṭisāmayato pana,
1653. tathā "dhammakathaŋ katvā dassāmī" ti nidheti ce,
avihesitukāmassa, akīḷass' ādikammino.[5]
1654. Samuṭṭhānādayo tulyā dutiyantimavatthunā.
Idaŋ akusalen' eva sacittañ ca, tivedanaŋ.
Cīvarāpanidhānakathā.

Surāpānavaggo chaṭṭho.

[1] D. pana.
[2] Kr. Ks. paccuddhāraka°
[3] Kr. tenāpi nihite.
[4] P. Kr. S. pācittiŋ.
[5] S. akīlis°.

VII. Sappāṇakavagga.

1655. Tiracchānagataŋ pāṇaŋ mahantaŋ khuddakam pi vā
hoti pācittiyāpatti mārentass' assa[1] bhikkhuno.
1656. Appāṇe pāṇasaññissa vimatiss' ubhayattha ca[2]
dukkaṭan tu. Anāpatti asañcicca, ajānato,
1657. na ca māretukāmassa, tathā ummattakādino.
Samuṭṭhānādayo tulyā tatiyantimavatthunā.

Sañciccapāṇakathā.

1658. Sappāṇakaŋ jalaŋ jānaŋ pācitti paribhuñjato;
payogabahutāy' assa pācittibahutā siyā.
1659. Eken' eva payogena avicchijja sace pana
pivato pattapūram pi ekaŋ pācittiyaŋ siyā.
1660. Tādisen' udaken' assa āviñjitvāna[3] sāmisaŋ
dhovato pana pattaŋ vā nibbāpentassa yāguyo
1661. hatthena taŋ uluṅkena gahetvā nhāyato pi vā
payoge ca payoge ca pācitti paridīpitā.
1662. Appāṇake pi sappāṇasaññissa ubhayattha pi
vimatissāpi bhikkhussa hoti āpatti dukkaṭaŋ.
1663. Sappāṇe pi ca appāṇe appāṇam iti saññino
na doso paribhogena na marantīti jānato.
1664. Patanaŋ salabhādīnaŋ ñatvā suddhena cetasā
padīpujjalanañ c' ettha; ñatvā sappāṇabhāvataŋ[4]
1665. bhuñjato jalasaññāya ñeyyā paṇṇattvajjatā.
Siñcane[5] siñcanaŋ[6] vuttaŋ, paribhoge idam pana;
1666. ayam eva viseso hi tassa c' eva pan' assa ca.
Adinnādānatulyā va samuṭṭhānādayo nayā.

Sappāṇakakathā.

1667. Nihatan tu yathādhammaŋ kiccādhikaraṇam puna
'hanitabban'[7] ti pācitti ukkoṭentassa bhikkhuno.

[1] B. D. °tassa ca. [2] R. G. B. pi.
[3] G. āvajjitvāna; E. Kr. Ks. S. āvijjhitvāna; D. āvajjhitvāna; P. āvijjitvāna. [4] R. G. B. appāṇa° (*corruption*).
[5] G. R. B. S. siñcanaŋ. [6] G. R. B. S. siñcane.
[7] R. G. B. nihitab°.

1668. "Akataŋ dukkataŋ[1] kammaŋ, kātabbaŋ punad' ev'" iti[2]
vadatā pana taŋ kammaŋ uccāletun na vaṭṭati.
1669. Sace vippakate kamme paṭikkosati tam puna
saññāpetvā va kātabbaŋ, na kātabbaŋ[3] pan' aññathā.
1670. Adhamme pana kammasmiŋ dhammakamman ti saññino
vimatiss' ubhayatthāpi hoti āpatti dukkaṭaŋ.
1671. Adhammena ca vaggena na ca kammārahassa vā
katan ti jānato natthi doso ukkoṭane pana.
1672. Tathā ummattakādīnam anāpatti pakāsitā.
Omasavādatulyā va samuṭṭhānādayo nayā.
Ukkoṭanakathā.

1673. Saṅghādisesaŋ duṭṭhullaŋ āpattiŋ bhikkhuno pana
ñatvā chādayato tassa pācitti pariyāputā.
1674. Nikkhipitvā dhuraŋ tassa paṭicchādanahetukaŋ
āroceti sac' aññassa so pi aññassa vā ti hi
1675. evaŋ satam pi bhikkhūnaŋ sahassam pi ca tāva taŋ
āpajjat' eva āpattiŋ yāva koṭi na chijjati.
1676. Mūlen' ārocitass' eva dutiyassa pakāsite
tatiyena nivattitvā koṭi chinnā ti vuccati.
1677. Duṭṭhullāya ca duṭṭhullasaññi pācittiyaŋ phuse;
itaresu pana dvīsu dukkaṭaŋ paridīpitaŋ.
1678. Aduṭṭhullāya sabbattha niddiṭṭhaŋ tikadukkaṭaŋ;
sabbatthānupasampannavāresu pi ca dukkaṭaŋ.
1679. Saṅghassa bhedanādīni bhavissantīti vā pana,
na ca chādetukāmo vā, sabhāgaŋ vā na passati,
1680. "paññāyissati kammena sakenāyan ti kakkhaḷo"
anāroceti ce, doso natthi ummattakādino.
1681. Dhuranikkhepatulyā va samuṭṭhānādayo nayā.
Kāyakammaŋ vacīkammaŋ, akriyaŋ, dukkhavedanaŋ.
Duṭṭhullakathā.

1682. Ūnavīsativassaŋ yo kareyya upasampadaŋ
tassa pācittiyaŋ hoti sesānaŋ hoti dukkaṭaŋ.

---

[1] P. dukkaṭaŋ. [2] S. puna c' ev' iti.
[3] S. kātabban na.

1683. Upasampādito ce yo[1] jānatā vā ajānatā
hot' evānupasampanno, kātabbo puna yeva[2] so.
1684. Dasavassaccayen' assa upajjhāyassa ce sato
upasampādane doso aññesaŋ natthi koci pi.
1685. Muñcitvā pana taŋ bhikkhuŋ gaṇo ce paripūrati
honti te sūpasampannā, na doso koci vijjati.
1686. Upajjhāyo sace hutvā gaṇaŋ ācariyam pi vā
pariyesati pattaŋ vā sammannati ca mālakaŋ
1687. " upasampādayissāmi " iti sabbesu tassa hi
ñattiyā pi tathā dvīsu kammavācāsu dukkaṭaŋ,
1688. kammavācāya osāne pācitti paridīpitā.
Ūnavīsatisaññissa paripuṇṇe pi puggale
1689. vimatiss' ubhayatthāpi hoti āpatti dukkaṭaŋ.
' Paripuṇṇo ' ti saññissa ubhayattha na dosatā,
1690. tathā ummattakassāpi ādikammikabhikkhuno.
Adinnādānatulyā va samuṭṭhānādayo nayā.

Ūnavīsatikathā.

1691. Theyyasatthena jānanto saŋvidhāya sace pana
maggaŋ gacchati saddhiŋ yo tassa pācittiyaŋ siyā.
1692. Gamane saŋvidhāne ca vattabbo yo vinicchayo
so ca bhikkhunivaggasmiŋ vuttattā na ca[3] uddhaṭo[4]
1693. Maggāṭavi-visaṅkete yathāvatthukam eva tu.
Tes-v' asaŋvidahante pi sayaŋ vidahato pi ca
1694. tath' evātheyyasatthe pi theyyasatthan ti saññino
vimatiss' ubhayatthāpi hoti āpatti dukkaṭaŋ.
1695. Atheyyasatthasaññissa asaŋvidahato pi ca
āpadāsu anāpatti visaṅkete ca[5] kālike.
1696. Theyyasatthasamuṭṭhānaŋ kathitaŋ kāyacittato
kāyavācācittato ca[6]; ticittañ ca tivedanaŋ.

Theyyasatthakathā.

1697. Hoti bhikkhuniyā saddhiŋ saŋvidhānena sattamaŋ
samuṭṭhānādinā tulyaŋ; viseso natthi koci[7] pi.

Saŋvidhānakathā.

---

[1] Kr. Ks. B. so. [2] Ks. eva; S. r-eva.
[3] P. n' eva. [4] P. uddhato. [5] Ks. B. va.
[6] E. R. D. G. S. B. °vācādito c' eva. [7] Kr. Ks. S. kiñci.

1698. Kammaŋ kileso pāko ca upavādo atikkamo
antarāyakarā ete pañca dhammā pakāsitā.
1699.*" Anantarāyikā ete yathā honti tathā ahaŋ
desitaŋ Muninā dhammam ājānāmī " ti yo vade,*
1700. tikkhattuŋ tehi vattabbo ye passanti suṇanti ca
" mā h' evaŋ avac' āyasmā " iti bhikkhūhi so pana.
1701. Dukkaṭaŋ avadantassa, taŋ anissajato pi ca
ñattiyā ca tathā dvīhi kammavācāhi dukkaṭaŋ,
1702. kammavācāya osāne pācitti paridīpitā.
Tikapācittiyaŋ vuttaŋ; adhamme tikadukkaṭaŋ.
1703. N' āpattākatakammassa[1] paṭinissajato pi ca.
Samuṭṭhānādayo sabbe vuttā samanubhāsane.
Ariṭṭhakathā.

1704. Ñatvā 'katānudhammena tathāvādikabhikkhunā
saŋvaseyya ca bhuñjeyya pācitti, saha seyya vā.
1705. Uposathādikaŋ kammaŋ karoto saha tena hi
kammassa pariyosāne tassa pācittiyaŋ siyā.
1706. Eken' eva payogena gaṇhato āmisaŋ bahuŋ
dadato pi tathā ekaŋ; bahūni ca bahus-v' api.
1707. Ukkhittake nipannasmiŋ itaro seti ce pana,
itarasmiŋ nipanne vā paro seti, ubho pi vā,
1708. nipajjanapayogānaŋ vasen' āpattiyo siyaŋ.
Ekanānūpacāresu ekacchanne vinicchayo.
1709. Anukkhitte pi ukkhittasaññino pana bhikkhuno
vimatiss' ubhayatthāpi dukkaṭaŋ paridīpitaŋ.
1710. Anāpatt' ubhayatthāpi anukkhittakasaññino,
nissaṭṭho ti ca taŋ diṭṭhiŋ saññiss' osārito ti ca,
1711. tathā ummattakādīnaŋ. Idaŋ paṇṇattivajjakaŋ.
Adinnādānatulyā va samuṭṭhānādayo nayā
Ukkhittakakathā.[2]

1712. Tathā vināsitaŋ jānaŋ upalāpeyya, tena vā
upaṭṭhāpeyya pācitti, saŋbhuñjeyya, vaseyya vā.

— E. Kr. Ks. *om.*

---

[1] Kr. Ks. B. Anāpattā°. [2] P. S. Ukkhittakathā.

1713. Saŋvāsena ca liṅgena daṇḍakammena nāsanā
tisso; ettha adhippetā daṇḍakammena nāsanā.
1714. Sambhogo[1] sahaseyyā ca[2] anantarasamā matā;
tattha vuttanayen' eva veditabbo vinicchayo.
1715. Samuṭṭhānādayo sabbe ariṭṭhena samā matā;
na h' ettha kiñci vattabbaŋ, sabbaŋ uttānam ev' idaŋ.

Kaṇṭakakathā.[3]

Sappāṇakavaggo sattamo.

VIII. Sahadhammikavagga.

1716. Vuccamāno hi bhikkhūhi bhikkhu sikkhāpadena yo
" sikkhāpade pan' etasmiŋ na sikkhissāmi tāv' ahaŋ
1717. yāva n' aññaŋ viyattañ ca pakataññuŋ bahussutaŋ
pucchāmī " ti bhaṇantassa tassa pācittiyaŋ siyā.
1718. Satthunā 'nupasampanne dīpitaŋ tikadukkaṭaŋ.
" Na sallekhāy' idaŋ hoti " vuccamānass' ubhohi pi
1719. apaññattena tass' evaŋ vadato hoti dukkaṭaŋ.
Na dos' ummattakādīnaŋ, " sikkhissāmī " ti bhāsato.

Sahadhammikakathā.

1720. " Uddiṭṭhehi kim etehi kukkuccādinidānato "
hoti pācittiyāpatti sikkhāpadavivaṇṇane.[4]
1721. Tikapācittiyaŋ vuttaŋ; tath' eva tikadukkaṭaŋ
vivaṇṇet' anupasampannasantike[5] taŋ sace pana.
1722. Dukkaṭaŋ pan' ubhinnam pi aññadhammavivaṇṇane.
Na vivaṇṇetukāmassa " suttantaŋ pariyāpuṇa,
1723. vinayam pana pacchā pi handa pariyāpuṇissasi "
icc' evan tu vadantassa tathā ummattakādino
1724. anāpattīti ñātabbaŋ. Samuṭṭhānādayo nayā
anantarass' imassāpi omasavādasādisā.

Vilekhanakathā.[6]

[1] P. G. B. sambhogā. [2] Kr. Ks. vā.
[3] G. Ṭ. B. Daṇḍakammakathā.
[4] R. G. °vaṇṇake.
[5] P. R. D. G. Kr. B. S. vivaṇṇe 'nupasam°.
[6] R. G. B. Vivaṇṇanakathā.

1725.*Aññāṇena pan' āpattimokkho n' ev' assa vijjati;
kāretabbo tathā bhikkhu yathā dhammo ṭhito pana.
1726. Tass' āropaniyo moho uttarim pi hi bhikkhuno
dutiyen' eva kammena ninditvā taŋ hi puggalaŋ.
1727. Evaŋ āropite mohe yadi moheti yo pana,[1]
tasmiŋ mohanake vuttā pācitti pana puggale.
1728. Adhamme pana kammasmiŋ dīpitaŋ tikadukkaṭaŋ.
Tathā 'nāropite mohe dukkaṭaŋ parikittitaŋ.[2]
1729. Na ca mohetukāmassa vitthārenāsutassa ca[3]
ūnakadvattikkhattuŋ vā vitthārena sutassa ca
1730. anāpattīti viññeyyaŋ, tathā ummattakādino.
Samuṭṭhānādayo sabbe anantarasamā matā

Mohanakathā.

1731. Kuddho deti pahārañ ce tassa pācittiyaŋ siyā.
Sampahāritukāmena[4] pahāre bhikkhuno pana
1732. dinne bhijjatu sīsaŋ vā pādo vā paribhijjatu
so ce maratu vā mā vā pācitti paridīpitā.
1733. Virūpakaraṇāpekkho " iccāyan na virocati "
kaṇṇaŋ vā tassa nāsaŋ vā yadi chindati dukkaṭaŋ.
1734. Tath' evānupasampanne itthiyā purisassa vā
tiracchānagatassāpi pahāraŋ deti dukkaṭaŋ.
1735. Sace paharat' itthiñ ca bhikkhu rattena cetasā
garukā tassa āpatti viniddiṭṭhā Mahesinā.
1736. Pahāraŋ deti mokkhādhippāyo, doso na vijjati,
kāyena kāyabaddhena tathā nissaggiyena vā.
1737. Passitvā antarāmagge coraŋ paccatthikam pi vā
heṭhetukāmam[5] āyantaŋ " mā idh' āgacch' upāsaka "
1738. iti vatvā pan' āyantaŋ " gacch' are ". ti ca muggaraŋ
satthaŋ vā pi gahetvā taŋ paharitvā tu yāti ce

---

* *Ṭīkā adds:*
Anvaddhamāsaŋ yo bhikkhu pātimokkhe asesato
uddissamāne aññāṇam ākuppati hi attanā(-no).

---

[1] S. puna.
[2] Kr. Ks. paridīpitā.
[3] R. G. pi.
[4] P. E. Kr. Ks. B. °paharitu°.
[5] B. poṭhe°.

1739. anāpatti sace tena pahārena mate[1] pi ca.
Es' eva ca nayo vutto dhutta-vāḷamigesu pi.
1740. Tikapācittiyaŋ vuttaŋ; sese ca tikadukkaṭaŋ.
Kāyacittasamuṭṭhānaŋ; sacittaŋ dukkhavedanaŋ.

Pahārakathā.

1741. Kāyaŋ vā kāyasambaddhaŋ[2] uccāreyya sace pana
hoti pācittiyāpatti tass' uggiraṇapaccayā.
1742. Uggiritvā viraddho so pahāraŋ deti ce pana
asampaharitukāmena[3] dinnattā dukkaṭaŋ siyā.
1743. Sace tena pahārena pahaṭassa ca bhikkhuno
hatthādīsu pi yaŋ kiñci aṅgaŋ bhijjati dukkaṭaŋ.
1744. Seso anantare vuttanayena vinayaññunā
samuṭṭhānādinā saddhiŋ veditabbo vinicchayo.

Talasattikathā.[4]

1745. Amūlakena saṅghādisesena pana bhikkhu yo
codāpeyya pi codeyya tassa pācittiyaŋ siyā.
1746. Tikapācittiyaŋ. Tattha diṭṭhācāravipattiyā
codato dukkaṭāpatti; sese ca tikadukkaṭaŋ.
1747. Tathāsaññiss' anāpatti, tathā ummattakādino.
Omasavādatulyā va samuṭṭhānādayo nayā.

Amūlakakathā.

1748. Sañcicca pana kukkuccaŋ uppādentassa bhikkhuno
" ūnavīsativasso tvaŋ maññe " icc' evam ādinā
1749. hoti vācāya vācāya pācitti pana bhikkhuno
tathārūpe pan' aññasmiŋ sace asati paccaye.
1750. Tikapācittiyaŋ vuttaŋ, sese ca tikadukkaṭaŋ.
Na uppādetukāmassa kukkuccaŋ natthi vajjatā,
1751. hitesitāy' " ahaŋ[5] maññe nisinnaŋ itthiyā saha,
vikāle ca tayā bhuttaŋ, mā evan " ti ca bhāsato.
1752. Tathā ummattakādīnam anāpatti pakāsitā.
Samuṭṭhānādayo sabbe anantarasamā matā.

Sañciccakathā.

[1] P. Ks. Kr. mato. [2] B. S. kāyabaddhaŋ vā.
[3] R. S. apahāritu°. [4] G. °sattika°. [5] Kr. taŋ.

1753. Sace bhaṇḍanajātānaŋ bhikkhūnam pana bhikkhu yo
tiṭṭheyy' upassutiŋ sotuŋ tassa pācittiyaŋ siyā.
1754. " Yaŋ ime tu[1] bhaṇissanti taŋ sossāmī " ti gacchato
codetukāmatāy' assa dukkaṭan tu pade pade.
1755. Purato gacchato[2] sotuŋ ohīyantassa dukkaṭaŋ;
gacchato turitaŋ[3] vā pi ayam eva vinicchayo.
1756. Ṭhitokāsaŋ pan' āgantvā yadi mantenti attano
ukkāsitvā pi vā " ettha " ñāpetabbam " ahan " ti vā.
1757. Tass' evam akarontassa pācitti savaṇe siyā;
tikapācittiyaŋ vuttaŋ, sese ca tikadukkaṭaŋ.
1758. " Imesaŋ vacanaŋ sutvā oramissan " ti gacchato
tathā ummattakādīnam anāpatti pakāsitā.
1759. Theyyasatthasamuṭṭhānaŋ idaŋ hoti kriyākriyaŋ,
kāyakammaŋ vacīkammaŋ, sadosaŋ, dukkhavedanaŋ.
Upassutikathā.

1760. Dhammikānan tu kammānaŋ chandaŋ datvā sace pana
pacchā khīyati pācitti vācato vācato siyā.
1761. Adhamme pana kammasmiŋ dhammakamman ti saññino
vimatiss' ubhayatthāpi hoti āpatti dukkaṭaŋ.
1762. Adhammena ca vaggena tathā 'kammārahassa ca[4]
ime kammaŋ karontīti ñatvā khīyati tassa ca
1763. tathā ummattakādīnam anāpatti pakāsitā.
Amūlakasamānā va samuṭṭhānādayo nayā.
Kammapaṭibhāhanakathā.

1764. Yāva ārocitaŋ[5] vatthu avinicchitam' eva vā
ṭhapitā ñatti vā niṭṭhaŋ kammavācā na gacchati
1765. etasmiŋ antare kammaŋ kopetuŋ parisāya hi
hatthapāsaŋ jahantassa hoti āpatti dukkaṭaŋ;
1766. adatvā jahite chandaŋ tassa pācittiyaŋ siyā.
Dhammakamme adhamme ca vimatissa ca dukkaṭaŋ,
1767. adhamme pi ca kammasmiŋ dhammakamman ti saññino.
Saṅghassa bhaṇḍanādīni bhavissantīti saññino,

[1] G. D. S. B. hi. [2] R. G. B. pacchato.
[3] E. D. tiriyaŋ. [4] G. B. vā. [5] Ks. āropitaŋ.

1768. gilāno vā, gilānassa karaṇīye na dosatā,
na ca kopetukāmassa kammaŋ, passāvanādinā
1769. pīḷitass' āgamissāmi icc' evaŋ gacchato pi vā.
Samaŋ samanubhāsena samuṭṭhānaŋ, kriyākriyaŋ.
Chandaŋ adatvā gamanakathā.[1]

1770. Samaggena ca saṅghena saddhiŋ datvāna cīvaraŋ
sammatassa hi bhikkhussa pacchā khīyati yo pana
1771. tassa vācāya vācāya pācitti paridīpitā.
Tikapācittiyaŋ dhammakamme vuttan; tu cīvaraŋ
1772. ṭhapetvā 'ññaparikkhāraŋ datvā khīyati dukkaṭaŋ,
saṅghenāsammatassāpi, cīvaraŋ aññam eva vā.[2]
1773. Tath' evānupasampanne sabbatthāpi ca dukkaṭaŋ.
Chandādīnaŋ vasen' eva karontañ ca sabhāvato[3]
1774. khīyantassa anāpatti tathā ummattakādino.
Amūlakasamā ñeyyā samuṭṭhānādayo nayā.
Dubbacakathā.[4]

1775. Idaŋ tiŋsakakaṇḍasmiŋ antimena ca sabbathā
tulyaŋ dvādasamaŋ sabbam; ayam eva visesatā:
1776. tattha nissaggiyaŋ vuttaŋ, attano pariṇāmanā;
idha suddhikapācitti, puggale pariṇāmanā.[5]
Pariṇāmanakathā.[6]

Sahadhammikavaggo aṭṭhamo.

IX. Rājavagga.

1777. Anikkhante ca rājasmiŋ anikkhantāya deviyā
sayanīyagharā tassa ummāraŋ yo atikkame
1778. dukkaṭaŋ paṭhame pāde, pācitti dutiye siyā,
deviyā vā pi rañño vā sace na viditāgamo.
1779. Paṭisaŋvidite n'eva-paṭisaŋviditasaññino
tattha vematikassāpi dukkaṭaŋ paridīpitaŋ.

[1] E. R. D. Ṭ. Kr. Ks. B. S. Dasamaŋ.
[2] R. G. B. tu. [3] G. karontassa ca bhāvato.
[4] P. Dabbakathā; E. D. S. Ekādasamaŋ.
[5] Ks. °ṇāmane. [6] D. Kr. Ks. *add* dvādasamaŋ.

1780. Paṭisaŋviditasaññissa, n' eva ca[1] khattiyassa vā
na khattiyābhisekena abhisittassa vā pana,
1781. ubhos' ubhinnam aññasmiŋ nikkhante visato pi vā
na dos' ummattakādīnaŋ. Kaṭhinena, kriyākriyaŋ.

Antepurakathā.

1782. Rajataŋ jātarūpaŋ vā ugganhantassa attano[2]
tassa nissaggiyāpatti ugganhāpayato pi vā.
1783. Gaṇa-puggala-saṅghānaŋ navakammassa cetiye
uggaṇhāpayato hoti dukkaṭaŋ gaṇhato pi vā.
1784. Avasesañ ca muttādi-ratanaŋ attano pi vā
saṅghādīnam pi atthāya uggaṇhantassa dukkaṭaŋ.
1785. Sace kappiyavatthuŋ vā vatthuŋ vā pi akappiyaŋ,
tālapaṇṇam pi vā hotu mātu kaṇṇapiḷandhanaŋ,
1786. bhaṇḍāgārikasīsena yaŋ kiñci gihisantakaŋ
tassa pācittiyāpatti paṭisāmayato pana.
1787. "Idaŋ ṭhapetvā dehī" ti vuttena pana kenaci
"na vaṭṭatī" ti vatvā taŋ na[3] nidhetabbam[4] eva tu.
1788. "Ṭhapehī" ti ca pātetvā sace gacchati puggalo,
palibodho hi nām' eso, ṭhapetuŋ pana vaṭṭati.
1789. Anuññāte pana ṭhāne uggahetvā anādarā
sammā anikkhipantassa hoti āpatti dukkaṭaŋ.
1790. Anuññāte pana ṭhāne gahetvā ratanam pana
nikkhipantassa vā sammā[5] bhaṇḍaŋ ratanasammataŋ
1791. gaṇhantassa ca vissāsaŋ tāvakālikam eva vā
na dos' ummattakādīnaŋ. Sañcarittasamodayaŋ.[6]

Ratanakathā.

1792. Majjhaṇhasamayā uddhaŋ aruṇuggamato pure
etasmiŋ antare kālo 'vikālo' ti pavuccati.
1793. Santaŋ bhikkhum anāpucchā vikāle paccayaŋ vinā
parikkhittassa gāmassa parikkhepokkame pana[7]

1 P. *om.* ca.
2 G. D. B. attanā; Kr. Ks. bhikkhuno.
3 E. D. R. *om.* na.
4 E. D. R. nisedhetabbam.
5 Kr. māsaŋ.
6 P. D. S. B. °samo ayaŋ.
7 G. pi ca.

1794. aparikkhittagāmassa upacārokkame pi ca[1]
dukkaṭaŋ paṭhame pāde, pācitti dutiye siyā.
1795. Atha sambahulā gāmaŋ vikāle pavisanti ce
āpucchitvā va gantabbaŋ aññamaññaŋ, na c' aññathā.
1796. Gacchanti ce[2] tato aññaŋ tato aññan ti vaṭṭati,
puna āpucchane kiccaŋ natthi gāmasate pi ca.
1797. Passambhetvāna ussāhaŋ vihāratthāya niggatā
pavisissanti[3] ce[4] aññaŋ pucchitabban tu antarā.
1798. Katvā kulaghare bhattakiccaŋ aññattha vā pana
sace caritukāmo yo sappibhikkhāya vā siyā
1799. āpucchitvā va gantabbaŋ passe ce bhikkhu labbhati[5];
asante pana natthīti gantabban tu yathāsukhaŋ.
1800. Otaritvā mahāvīthiŋ bhikkhuŋ yadi ca passati,
natṭhi āpucchane kiccaŋ, caritabbaŋ yathāsukhaŋ.
1801. Gāmamajjhena maggena gacchantass' eva bhikkhuno
carissāmīti uppanne telabhikkhāya mānase
1802. āpucchitvā va gantabbaŋ passe ce bhikkhu vijjati.
Anokkamma[6] carantassa maggā āpucchanena kiŋ ?
1803. Tikapācittiyaŋ kāle vikālo 'yan ti saññino;
kāle vematikassāpi hoti āpatti dukkaṭaŋ.
1804. Āpucchitvā[7] va santaŋ vā, anāpucchā[8] asantakaŋ,
kicce accāyike vā pi pavisantassa bhikkhuno,
1805. gacchato antarārāmaŋ, bhikkhunīnaŋ upassayaŋ,
tathā āsanasālaŋ vā, titthiyānaŋ upassayaŋ,
1806. siyā gāmena maggo ce anāpatt' āpadāsu pi.
Samuṭṭhānādayo sabbe kaṭhinena samā matā.
1807. Na[9] kevalam anāpucchā; abandhitvā ca[10] bandhanaŋ,
apārupitvā saṅghāṭiŋ gacchato pi na[11] vajjatā.[12]
Vikālagāmappavesanakathā.[13]

[1] G. B. vā.
[2] P. te.
[3] G. B. pavisanti.
[4] G. B. sace.
[5] E. G. D. B. S. bhikkh' upalabbhati.
[6] E. D. anuk°.
[7] P. Apuc°.
[8] Ks. n' āpucchitvā.
[9] P. G. *add* ca.
[10] B. S. va.
[11] P. Kr. pana.
[12] P. paṭṭati; E. D. Ks. Kr. vaṭṭati.
[13] P. Vikāle°.

1808. Aṭṭhi-dantamayaŋ sūcigharaŋ vā pi visāṇajaŋ
kārāpane ca karaṇe bhikkhuno hoti dukkaṭaŋ;
1809. lābhe bhedanakaŋ tassa pācittiyam udīritaŋ.
Aññass' atthāya karaṇe tathā kārāpane pi ca
1810. aññena ca kataŋ laddhā dukkaṭaŋ paribhuñjato.
Anāpatt' araṇike[1] vīṭhe ganṭhikañjanikāsu pi
1811. dakapuñchaniyā vāsijaṭe, ummattakādino.
Samuṭṭhānādayo sabbe sañcarittasamā matā.
Sūcigharakathā.

1812. Navaŋ mañcam pi pīṭhaŋ vā kārāpentena bhikkhunā
aṭṭhaṅgulappamāṇena Sugataṅgulato pana
1813. kārāpetabbam evan tu ṭhapetvā heṭṭhimāṭaniŋ;
sacchedā tassa pācitti tam atikkamato siyā.
1814. Aññass' atthāya karaṇe tathā kārāpane pi ca
aññena ca kataŋ laddhā dukkaṭaŋ paribhuñjato.
1815. Anāpatti pamāṇena karontass' appamāṇikaŋ
labhitvā tassa pādesu chinditvā paribhuñjato;
1816. n' eva chinditukāmo ce[2] nikhaṇitvā pamāṇato
uttānaŋ vā pi aṭṭaŋ vā bandhitvā paribhuñjato.
Mañcakathā.

1817. Mañcaŋ vā pana pīṭhaŋ vā tūlonaddhaŋ kareyya yo
tass' uddālanakaŋ vuttaŋ pācittiyam Anītinā.
1818. Anāpatti pan' āyoge bandhane aŋsavaṭṭake[3]
bimbohane parissāve[4] thavikādisu bhikkhuno
1819. aññena ca kataŋ laddhā uddāletvā nisevato.[5]
Anantarass' imassāpi anantarasamā nayā.
Tūlonaddhakathā.

1820. Nisīdanaŋ karontena kātabban tu pamāṇato,
pamāṇātikkame tassa payoge dukkaṭaŋ siyā;
1821. paṭilābhena sacchedaŋ pācittiyam udīritaŋ.
Dvīsu ṭhānesu phāletvā tassa tisso dasā siyuŋ.

---

[1] P. araṇi.
[2] P. ca.
[3] Ks. °vaddhane; B. S. vaddhake.
[4] E. Kr. °sāvat-.
[5] R. D. G. B. S. °letvāna sevato.

1822. Anāpatti pamāṇena karontassa tad ūnakaŋ,
vitānādiŋ karontassa. Sañcarittasamodayaŋ.[1]
Nisīdanakathā.

1823. Roge kaṇḍupaṭicchādī kātabbā hi pamāṇato,
pamāṇātikkame tassa payoge dukkaṭaŋ siyā;
1824. paṭilābhena sacchedaŋ pācittiyam udīraye.[2]
Anāpattinayo p' ettha[3] *anantarasamo mato.*
Kaṇḍupaṭicchādikathā.

1825. Pamāṇen' eva kātabbā tathā vassikasāṭikā,
pāmāṇātikkame tassa anantarasamo nayo.
Vassikasāṭikakathā.

1826. *Cīvarena sace tulyappamāṇaŋ*[4] *Sugatassa tu*
cīvaraŋ bhikkhu kāreyya karaṇe dukkaṭaŋ siyā,
1827. paṭilābhena sacchedaŋ pācittiyam udīritaŋ.
Anantarasamo yeva anāpattinayo mato.
1828. Dīghaso ca pamāṇena nava tassa vidatthiyo
tiriyaŋ cha viniddiṭṭhā Sugatassa vidatthiyā.[5]
1829. Aññena ca kataŋ laddhā sevato dukkaṭaŋ bhave.
Samuṭṭhānādayo sabbe sañcarittasamā matā.
Nandakathā.

Rājavaggo navamo.

ITI VINAYAVINICCHAYE PĀCITTIYAKATHĀ[6]
NIṬṬHITĀ.

---

[1] P. G. B. S. °samā nayā; D. samo ayaŋ.
[2] P. G. B. udīritaŋ.
[3] Ks. c' ettha.
[4] P. B. tulyaŋ°.
[5] Kr. Ks. B. °yo.
[6] B. °yavaṇṇanā.

PĀṬIDESANĪYAKATHĀ.

1830. Yo c' antaragharaŋ bhikkhu paviṭṭhāya tu hatthato
aññātikāya yaŋ kiñci tassa bhikkhuniyā pana (1)
1831. sahatthā patigaṇheyya khādanaŋ bhojanam pi vā
gahaṇe dukkaṭaŋ, bhoge pāṭidesaniyaŋ siyā. (2)
1832. Rathikāya pi vā byūhe sandhi-siṅghāṭakesu vā
hatthisālādike ṭhatvā gaṇhato pi ayan nayo. (6)
1833. Rathikāya sace[1] ṭhatvā deti bhikkhuni bhojanaŋ
āpatti antarārāme ṭhatvā gaṇhāti[2] bhikkhu ce. (5)
1834. Etth' "antaragharaŋ tassā paviṭṭhāyā" ti[3] vākyato
bhikkhussa ca ṭhitaṭṭhānaŋ nappamāṇan ti vaṇṇitaŋ; (3)
1835. tasmā bhikkhuniyā ṭhatvā ārāmādisu dentiyā
vīthi-y-ādisu[4] ce ṭhatvā na doso patigaṇhato. (4)
1836. Yāmakālika-sattāhakālikaŋ yāvajīvikaŋ
āhāratthāya gahaṇe ajjhohāre ca dukkaṭaŋ (7)
1837. āmisena asambhinnarasaŋ sandhāya bhāsitaŋ;
pāṭidesaniyāpatti sambhinnekarase siyā. (8)*
1838. Ekato-upasampannahatthato patigaṇhato
kālikānaŋ catukkam[5] pi āhāratthāya dukkaṭaŋ.
1839. Ñātikāya pi aññātisaññino vimatissa vā
dukkaṭaŋ, ñātisaññissa tathā. Aññātikāya vā
1840. dāpentiyā anāpatti, dadamānāya vā pana
nikkhipitv' antarārāmādīsu ṭhatvā pi dentiyā,
1841. gāmato nīharitvā vā deti ce bahi vaṭṭati;
"paccaye sati bhuñjā" ti deti ce kālikattayaŋ,
1842. hatthato sāmaṇerīnaŋ[6] sikkhamānāya vā tathā.
Idam eḷakalomena samuṭṭhānā[7] samaŋ mataŋ.

Paṭhama-pāṭidesanīyakathā.

* Ṭīkāya pana ante dassita-aṅkānukkamena paṭipāṭi dassitā. (*Figures at the end show the order approved by 'Ṭīkā.'*)

---

[1] P. Ks. °kādisu ce. [2] B. gaṇheyya.
[3] P. Kr. °ya hi.
[4] P. vīthikādisu; B. G. rathikādisu.
[5] P. catunnam. [6] R. E. D. S. °ṇerāya.
[7] P. Kr. S. °ṭhānaŋ.

1843. Avutte "apasakkā" ti ekenāpi ca bhikkhunā
sac' ajjhoharaṇatthāya āmisaŋ patigaṇhati,
1844. gahaṇe dukkataŋ, bhoge pāṭidesaniyaŋ siyā.
Ekato upasampannaŋ[1] na vārentassa dukkaṭaŋ.
1845. Tath' evānupasampannāy'[2] upasampannasaññino
tattha vematikassāpi hoti āpatti dukkaṭaŋ.
1846. Anāpatt' attano bhattaŋ padāpeti na deti ce,
tathā aññassa[3] bhattaŋ vā na dāpeti[4] padeti[5] ce,[6]
1847. yan na dinnaŋ taŋ[7] dāpeti, na dinnaŋ yattha vā pi ca
tattha tam pi ca, sabbesaŋ samaŋ dāpeti bhikkhunī,
1848. vosāsantī ṭhitā sikkhamānā vā sāmaṇerikā,
bhojanāni ca pañc' eva vinā, ummattakādino.
1849. Kaṭhinena samuṭṭhānaŋ samānan ti pakāsitaŋ.
Kriyākriyam idaŋ vuttaŋ, ticittañ ca tivedanaŋ.

Dutiya-pāṭidesanīyakathā.

1850. "Sekhan" ti sammate bhikkhu laddha-sammutike kule
gharūpacārokkamanā pubbe 'va animantito
1851. agilāno gahetvā ce paribhuñjeyya āmisaŋ
gahaṇe dukkaṭaŋ, bhoge pāṭidesaniyaŋ siyā.
1852. Yāmakālika-sattāhakālike yāvajīvike
gahaṇe paribhoge ca hoti āpatti dukkaṭaŋ.
1853. Asekhasammate sekhasammatan ti ca saññino
tattha vematikassā pi tath' eva paridīpitaŋ.
1854. Anāpatti gilānassa, gilānassāvasesake,
nimantitassa vā, bhikkhā aññesaŋ tattha dīyati,
1855. gharato nīharitvā vā denti ce yattha katthaci,
niccabhattādike vā pi tathā ummattakādino.
1856. Anāgate hi bhikkhumhi gharato paṭhamam pana
nīharitvā sace dvāre sampatte denti vaṭṭati.
1857. Bhikkhum pana ca disvā va nīharitvāna gehato
na vaṭṭati sace denti. Samuṭṭhān' eḷakūpamaŋ.

Tatiya-pāṭidesanīyakathā.

[1] R. G. B. °panne. [2] R. G. D. °panne.
[3] Ṭ. aññissā. [4] P. Kr. Ks. *add* ca.
[5] P. Kr. Ks. deti. [6] R. G. B. ca. [7] R. E. D. S. tu.

1858. Gahaṭṭhenāgahaṭṭhena itthiyā purisena vā
ārāmaŋ upacāraŋ vā pavisitvā sace pana
1859. "itthannāmassa te bhattaŋ[1] yāgu[2] vā[3] āharīyati"[4]
evam ārocitaŋ vuttaŋ 'paṭisaŋviditan' ti hi;
1860. āharīyatu taŋ pacchā yathārocitam eva vā
tassa vā parivāram pi aññaŋ katvā bahum pana;
1861. yāguyā viditaŋ katvā pūvaŋ[5] bhattaŋ haranti ce
idam pi viditaŋ vuttaŋ vaṭṭatīti Kurundiyaŋ.
1862. Kulāni pana aññāni deyyadhammam pan' attano
haranti tena saddhiŋ ce sabbaŋ vaṭṭati tam pi ca.
1863. Anārocitam evaŋ yaŋ, yam ārāmam anābhataŋ,[6]
tam[7] asaŋviditaŋ nāma sahadhammikañāpitaŋ;
1864. yaŋ asaŋviditaŋ katvā ābhatam puna[8] taŋ bahi
ārāmam pana pesetvā kārāpetvā tam āhare;
1865. gantvā vā antarāmagge gahetabban tu bhikkhunā.
Sace evam akatvā taŋ ārāme upacārato
1886. gahetv' ajjhoharantassa gahaṇe dukkaṭaŋ siyā,
ajjhohārapayogesu pāṭidesaniyam mataŋ.
1867. Paṭisaŋvidite yeva asaŋviditasaññino
tattha vematikassāpi hoti āpatti dukkaṭaŋ.
1868. Paṭisaŋvidite tassa,[9] gilānassāvasesake,
bahārāme gahetvā vā anto yev' assa bhuñjato,
1869. tattha-jātaphalādīni anāpatt' eva khādato.
Samuṭṭhānādayo sabbe kaṭhinena samā matā.

Catuttha-pāṭidesanīyakathā.

ITI VINAYAVINICCHAYE PĀṬIDESANIYA-
KATHĀ NIṬṬHITĀ.[10]

[1] P. B. S. bhante.
[2] P. yāguŋ.
[3] Kr. Ks. S. *om.* vā.
[4] P. S. āharissati; E. Kr. Ks. āhariyissati.
[5] Kr. Ks. pūva.
[6] S. anāgataŋ.
[7] P. S. B. taŋ.
[8] G. Kr. Ks. B. pana.
[9] E. tattha.
[10] E. D. G. Kr. Ks. B. S. *om.*

SEKHIYAKATHĀ.

1870. Yo anādariyen' eva purato pacchato pi vā
olambetvā nivāseyya tassa c' āpatti[1] dukkaṭaŋ.
1871. Hatthisoṇḍāditulyan tu nivāsentassa dukkaṭaŋ;
āpattibhīrunā niccaŋ vatthabbaŋ parimaṇḍalaŋ.
1872. Jāṇumaṇḍalato heṭṭhā aṭṭhaṅgulapamāṇakaŋ
otāretvā nivatthabbaŋ, tato ūnaŋ na vaṭṭati.
1873. Asañciccāsatissāpi ajānantassa kevalaŋ
anāpatti gilānass' āpadās' ummattakādino.
Parimaṇḍalakathā.

1874. Ubho koṇe[2] samaŋ katvā sādaraŋ parimaṇḍalaŋ
katvā pārupitabb' evaŋ akarontassa dukkaṭaŋ.
1875. Avisesena vuttan tu idaŋ sikkhāpadadvayaŋ,
tasmā ghare vihāre vā kattabbaŋ parimaṇḍalaŋ.
Dutiyaŋ.

1876. Gaṇṭhikaŋ paṭimuñcitvā katvā koṇe ubho samaŋ
chādetvā maṇibandhañ ca gantabbaŋ gīvam eva ca.
1877. Tathā akatvā bhikkhussa jattūni[3] pi[4] uram[5] pi ca
vivaritvā yathākāmaŋ gaccato hoti dukkaṭaŋ.
Tatiyaŋ.

1878. Galavāṭakato uddhaŋ sīsañ ca, maṇibandhato
hatthe, piṇḍikamaŋsamhā heṭṭhā pāde ubho pi ca
1879. vivaritvā 'vasesañ ca chādetvā ce nisīdati,
hoti so supaṭicchanno. Doso vāsūpagassa na.
Catutthaŋ.

1880. Hatthaŋ vā pana pādaŋ vā acālentena bhikkhunā
suvinītena gantabbaŋ. Chaṭṭhe natthi visesatā.
Pañcama-chaṭṭhāni.

[1] P. R. G. tass' ev' āpatti.
[2] R. G. B. kaṇṇe.
[3] R. G. D. S. jāṇūni.
[4] R. G. *om.* pi.
[5] R. G. udaram.

1881. Satīmatā 'vikārena yugamattañ ca pekkhinā
susaŋvutena gantabbaŋ bhikkhun' okkhittacakkhunā.
1882. Yattha katthaci hi-ṭ-ṭhāne ekasmiŋ antare ghare
ṭhatvā parissayābhāvaŋ oloketum pi vaṭṭati.
1883. Yo anādariyaŋ katvā olokento tahaŋ tahaŋ
sac' antaraghare yāti dukkaṭaŋ. Aṭṭhamaŋ tathā.
Sattamaṭṭhamāni.

1884. Ekato ubhato vā pi hutvā ukkhittacīvaro
indakhīlakato anto gacchato hoti dukkaṭaŋ.
Navamaŋ.

1885. Tathā nisinnakāle pi nīharantena kuṇḍikaŋ
anukkhipitvā dātabbā[1]; doso vāsūpagassa na.
Dasamaŋ

Paṭhamo vaggo.

1886. Na vaṭṭati hasantena gantuñ c' eva nisīdituŋ;
vatthusmiŋ hasanīyasmiŋ sitamattan[2] tu vaṭṭati.
Paṭhama-dutiyāni.

1887. Appasaddena gantabbaŋ. Catutthe pi ayan nayo.
Mahāsaddaŋ karontassa ubhayatthāpi dukkaṭaŋ.
Tatiya-catutthāni.

1888. Kāyappacālakaŋ katvā bāhu-sīsappacālakaŋ
gacchato dukkaṭaŋ hoti tath' eva ca nisīdato.
1889. Kāyaŋ bāhañ[3] ca sīsañ ca paggahetvā ujum pana
gantabbam āsitabbañ ca samen' iriyāpathena tu.
1890. Nisīdanena yuttesu tīsu vāsūpagassa tu[4]
anāpattīti ñātabbaŋ viññunā vinayaññunā.
Dutiyo vaggo.

[1] B. °bbo; S. °bbaŋ. [2] Ks. mihita°.
[3] R. G. Kr. Ks. S. B. bāhuñ.
[4] R. G. E. D. S. hi.

1891. Khambhaŋ[1] katvā sasīsaŋ vā pārupitvāna[2] gacchato
dukkaṭaŋ Muninā vuttaŋ, tathā ukkuṭikāya vā.
1892. Hatthapallatthikāyāpi dussapallatthikāya vā
tass' antaraghare hoti nisīdantassa dukkaṭaŋ.
1893. Dutiye ca catutthe ca chaṭṭhe vāsūpagassa tu
anāpattīti sāruppā chabbīsati pakāsitā.

Chaṭṭhaŋ.

1894. Sakkaccaŋ satiyuttena bhikkhunā pattasaññinā
piṇḍapāto gahetabbo samasūpo va viññunā.
1895. Sūpo bhattacatubbhāgo "samasūpo" ti vuccati;
mugga-māsa-kulatthānaŋ sūpo "sūpo" ti vuccati.
1896. Anāpatti asañcicca, gilānassa, rase-rase,
tath' eva ñātakādīnaŋ, aññatthāya, dhanena vā.

Sattamaṭṭhama-navamāni.[3]

1897. Anto-lekhāpamāṇena pattassa mukhavaṭṭiyā
pūrito va gahetabbo adhiṭṭhānūpagassa tu;
1898. tattha thūpikataŋ katvā gaṇhato yāvakālikaŋ
yaŋ kiñci pana bhikkhussa hoti āpatti dukkaṭaŋ.
1899. Adhiṭṭhānūpage patte kālikattayam eva ca,
sese thūpikataŋ sabbaŋ vaṭṭat' eva na saŋsayo.
1900. Dvīsu pattesu bhattan tu gahetvā pattam ekakaŋ
pūretvā yadi peseti bhikkhūnam pana vaṭṭati.
1901. Patte pakkhipamānaŋ yaŋ ucchukhaṇḍa-palādikaŋ
orohati sace heṭṭhā na taŋ thūpikataŋ siyā.
1902. Puppha-takkolakādīnaŋ ṭhapetvā ce vaṭaŋsakaŋ
dinnaŋ ayāvakālittā[4] na taŋ thūpikataŋ siyā.
1903. Vaṭaŋsakan tu pūvassa ṭhapetvā odanūpari
piṇḍapātaŋ sace denti idaŋ thūpikataŋ siyā.
1904. Bhattass' upari[5] paṇṇaŋ vā thālakaŋ vā pi kiñci pi
ṭhapetvā paripūretvā sace gaṇhāti vaṭṭati.
1905. Paṭiggahetum ev' assa tan tu sabbaŋ na vaṭṭati,
gahitaŋ sugahitaŋ, pacchā bhuñjitabbaŋ yathāsukhaŋ.

Tatiyo vaggo.

[1] P. E. D. kambhaŋ. [2] P. B. °vā va.
[3] Ks. B. Navamaŋ. [4] P. G. °kālattā. [5] R. pattass"

1906. Paṭhamaŋ dutiyaŋ vuttanayan tu; tatiye pana
upar' odhim adassetvā bhottabbaŋ paṭipāṭiyā.
1907. Aññesaŋ attano bhattaŋ ākiram pana bhājane
natth' omasati ce doso, tathā uttaribhaṅgakaŋ.[1]
Tatiyaŋ.

1908. Catutthe yan tu vattabbaŋ vuttaŋ pubbe asesato.
Pañcame matthakaŋ doso madditvā paribhuñjato;
1909. anāpatti gilānassa, paritte pi ca sesake
ekato pana madditvā saṅkaḍḍhitvāna bhuñjato.
Catuttha-pañcamāni.[2]

1910. Yo bhīyokamyatā-hetu sūpaŋ vā byañjanam pi vā
paṭicchādeyya bhattena tassa āpatti[3] dukkaṭaŋ.
Chaṭṭhaŋ.

1911. Viññattiyan tu vattabbaŋ apubbaŋ natthi kiñci pi.
Aṭṭhame pana ujjhāne gilāno pi na muccati.
1912. "Dassāmi, dāpessāmī" ti[4] olokentassa bhikkhuno
anāpattīti ñātabbaŋ na ca ujjhānasaññino.
Aṭṭhamaŋ.

1913. Mahantam pana moraṇḍaŋ kukkuṭaṇḍañ ca khuddakaŋ
tesaŋ majjhappamāṇena kātabbo[5] kabaḷo pana.
1914. Khajjake pana sabbattha mūlakhādaniyādike
phalāphale anāpatti gilānummattakādino.
Navamaŋ.

1915. Adīgho pana kātabbo ālopo parimaṇḍalo;
khajjakuttaribhaṅgasmiŋ anāpatti phalāphale.
Dasamaŋ.

Catuttho vaggo.

[1] G. S. B. °gake.
[2] P. Pañcamaŋ.
[3] P. G. D. Kr. S. B. c' āpatti.
[4] R. G. D. S. B. dāpayissāmi.
[5] B. S. kattabbo.

1916. Anāhaṭe mukhadvāraŋ appatte kabaḷe pana
attano ca mukhadvāraŋ vivarantassa dukkaṭaŋ.
Paṭhamaŋ.

1917. Mukhe ca sakalaŋ hatthaŋ pakkhipantassa dukkaṭaŋ.
Mukhe ca kabaḷaŋ katvā kathetuŋ na ca vaṭṭati;
1918. vacanaŋ yattaken' assa paripuṇṇaŋ na hoti hi
mukhasmiŋ tattake sante vyāharantassa dukkaṭaŋ.
1919. Mukhe harītakādīni[1] pakkhipitvā katheti yo
vacanaŋ paripuṇṇañ ce kathetum pana vaṭṭati.
Dutiya-tatiyāni.

1920. Yo piṇḍukkhepakaŋ bhikkhu kabalacchedakam pi vā
makkaṭo viya gaṇḍe vā katvā bhuñjeyya dukkaṭaŋ.
Catuttha-pañcama-chaṭṭhāni.

1921. Niddhunitvāna hatthaŋ vā bhattaŋ[2] sitthāvakārakaŋ
jivhānicchārakaŋ vā pi tathā capu cupūti[3] vā[4]
1922. anādaravassen' eva bhuñjato hoti dukkaṭaŋ.
Sattame aṭṭhame natthi doso kacavarujjhane.
(Sattama-aṭṭhama-navama-dasamāni[5])

Pañcamo vaggo.

1923. Katvā evaŋ na bhottabbaŋ saddaŋ suru surūti[6] ca;
hatthanillehakaŋ[7] vā pi na ca vaṭṭati bhuñjituŋ.
1924. Phāṇitaŋ ghanayāguŋ vā gahetvā aṅgulīhi taŋ
mukhe aṅguliyo bhottuŋ pavesetvā pi vaṭṭati.
1925. Na patto lehitabbo va ekāy' aṅgulikāya vā.
Eka-oṭṭho pi jivhāya na ca nillehitabbako.
Catutthaŋ.[8]

1926. Sāmisena tu[9] hatthena na ca pānīyathālakaŋ
gahetabbaŋ; paṭikkhittaŋ paṭikkūlavasena hi;

[1] S. harīṭa°. [2] S. bhatta. [3] S. capun ti.
[4] Kr. Ks. S. ca. [5] *All MSS. om.*
[6] S. surun ti. [7] S. °lehikaŋ.
[8] *So all MSS.* [9] Kr. ca.

1927. puggalassa ca saṅghassa gahaṭṭhass' attano pi ca
santako pana saṅkho vā sarāvaŋ vā pi thālakaŋ
1928. tasmā na ca gahetabbaŋ, gaṇhato hoti dukkaṭaŋ;
anāmisena hatthena gahaṇam pana vaṭṭati.
Pañcamaŋ.

1929. Uddharitvā[1] pi bhinditvā[2] gahetvā vā paṭiggahe
nīharitvā anāpatti chaḍḍentassa gharā bahi.
Chaṭṭhaŋ.

1930. Chattaŋ yaŋ kiñci hatthena sarīrāvayavena vā[3]
sace dhārayamānassa dhammaŋ deseti dukkaṭaŋ.
Sattamaŋ.

1931. Ayam eva nayo vutto daṇḍapāṇimhi puggale;
catuhatthappamāṇo va daṇḍo majjhimahatthato.
Aṭṭhamaŋ.

1932. Tath' eva satthapāṇissa dhammaŋ deseti dukkaṭaŋ;
satthapāṇī na hotāsiŋ sannayhitvā ṭhito pana.
Navamaŋ.

1933. Dhanuŋ sarena saddhiŋ vā dhanuŋ vā saram eva vā
sajiyaŋ nijiyaŋ vā pi[4] gahetvā dhanudaṇḍakaŋ
1934. ṭhitassa pi nisinnassa nipannassa pi vā tathā
sace deseti saddhammaŋ hoti āpatti dukkaṭaŋ.
1935. *Paṭimukkam pi kaṇṭhamhi dhanuŋ hatthena yāvatā
na gaṇhāti[5] naro tāva dhammaŋ deseyya, vaṭṭati.*
Dasamaŋ.

Chaṭṭho vaggo.

— E. G. B. S. *om.*

---

[1] E. Utta°.
[2] B. chin°.
[3] G. B. ca.
[4] Kr. Ks. sajiyaŋ vā nijiyaŋ vā.
[5] P. Kr. Ks. gaheti.

1936. Pādukārūḷhakassāpi dhammaŋ deseti dukkaṭaŋ,
akkamitvā ṭhitassāpi paṭimukkassa vā tathā.
Paṭhamaŋ.

1937. Upāhanagatassāpi ayam eva vinicchayo.
Sabbattha agilānassa. Yāne vā sayane pi vā
1938. nipannassāgilānassa kaṭasāre chamāya vā
pīṭhe mañce pi vā ucce nisinnena ṭhitena vā
1939. na ca vaṭṭati desetuŋ ṭhatvā vā uccabhūmiyaŋ.
Sayanesu gatenā pi sayanesu gatassa ca[1]
1940. samāne vā pi ucce vā nipannen' eva[2] vaṭṭati;
nipannena ṭhitassāpi nisinnassāpi[3] vaṭṭati;
1941. nisinnena nisinnassa ṭhitassāpi ca vaṭṭati;
ṭhitass' eva ṭhitenāpi desetum pi tath' eva ca.
Dutiya-tatiya-catutthāni.[4]

1942. Pallatthikā nisinnassa agilānassa dehino
tathā veṭhitasīsassa dhammaŋ deseti dukkaṭaŋ.
1943. Kesantaŋ vivarāpetvā deseti yadi, vaṭṭati.
Sasīsaŋ pārutassāpi ayam eva vinicchayo.
Pañcama-chaṭṭha-sattamāni.

1944. Aṭṭhame navame vā pi dasame natthi kiñci pi;
sace pi therupaṭṭhānaŋ gantvāna daharaŋ ṭhitaŋ
1945. pañhaŋ pucchati ce thero kathetuŋ na ca vaṭṭati,
tassa passe pan' aññassa kathetabbaŋ vijānatā.
Sattamo vaggo.

1946. Gacchato purato pañhaŋ na vattabban tu pacchato,[5]
'pacchimassa kathemī' ti vattabbaŋ vinayaññunā.
1947. Saddhiŋ uggahitaŋ dhammaŋ sajjhāyati[6] hi[7] vaṭṭati;
samam eva yugaggāhaŋ kathetuŋ gacchato pi ca.[8]
Paṭhamaŋ.

[1] G. vā. [2] G. B. °nena ca. [3] G. B. nipannassāpi.
[4] Kr. B. S. Catutthaŋ; Ks. Dutiyaŋ tatiyaŋ catutthaŋ.
[5] E. D. S. pucchati. [6] G. S. B. °yanti.
[7] P. D. ca. [8] G. B. vā.

1948. Ekekassa pi cakkassa pathenāpi ca gacchato
uppathena samaŋ vā pi gacchantass' eva vaṭṭati.
Dutiyaŋ.

1949. Tatiye natthi vattabbaŋ. Catutthe harite pana
uccārādicatukkan tu karoto dukkaṭaŋ siyā.[1]
1950. Jīvarukkhassa yaŋ mūlaŋ dissamānan tu gacchati
sākhā vā bhūmilaggā taŋ sabbaŋ haritam eva hi.
1951. Sace aharitaŋ ṭhānaŋ pekkhantass' eva bhikkhuno
vaccaŋ nikkhamat' ev' assa sahasā pana vaṭṭati.
1952. Palālaṇḍupake vā pi gomaye vā pi kismici
kattabbaŋ, haritaŋ pacchā tam ottharati vaṭṭati.
1953. Kato aharite ṭhāne haritaŋ eti[2] vaṭṭati.
Siṅghāṇikā gatā ettha kheḷen' eva ca saṅgahaŋ.
Catutthaŋ.

1954. Vaccakuṭi-samuddādi-udakesu pi bhikkhuno
tesaŋ aparibhogattā karoto natthi dukkaṭaŋ.
1955. Deve pana ca vassante udakoghe[3] samantato
ajalaŋ alabhantena jale kātum pi vaṭṭati.
Pañcamaŋ.

Aṭṭhamo vaggo.[4]

1956. Samuṭṭhānādayo ñeyyā sekhiyānaŋ pan' ettha hi:
ujjagghikādi[5]-cattāri kabalena mukkena ca
1957. chamā nīcāsanaṭṭhānaŋ pacchā uppathavā dasa
samuṭṭhānādayo tulyā vuttā samanubhāsane.
1958. Chattaŋ daṇḍāvudhaŋ satthaŋ pādukārūḷhupāhanā[6]
yānaŋ sayana-pallattha-veṭhitoguṇṭhitāni[7] ca
1959. dhammadesanatulyā va samuṭṭhānādinā pana.
Sūpodanena viññatti theyyasatthasamaŋ mataŋ.

---

[1] G. R. hoti dukkaṭaŋ. [2] E. S. visati.
[3] P. °kogha; Kr. Ks. °kogho.
[4] *All MSS. om.* [5] P. ujjhaggi°.
[6] Kr. Ks. pādukūpāhanā cha ca.
[7] P. °tā ti.

1960. Avasesā tipaññāsa[1] samāni[2] paṭhamena tu.
Sekhiyesu pi sabbesu anāpatt' āpadāsu hi.
1961. Ujjhānasaññike thūpikate sūpapaṭicchade[3]
tīsu sikkhāpades-v[4] eva gilāno na pan' āgato.
Sekhiyakathā.

1962. Imaŋ viditvā vinaye vinicchayaŋ
visārado hoti vinītamānaso;
parehi so hoti ca duppadhaŋsiyo;
tato hi sikkhe satataŋ samāhito.
1963. Imaŋ paramasaṅkaraŋ[4] saṅkaraŋ
avecca savaṇāmataŋ nāmataŋ
paṭuttam adhike hite ke hi te
na yanti kalisāsane sāsane?

ITI VINAYAVINICCHAYE BHIKKHU-
VIBHAṄGAKATHĀ NIṬṬHITĀ.

[1] P. Kr. Tepaññāsāvasesāni; S. avasesāni paññāsa.
[2] P. Kr. samānā.
[3] P. Kr. B. sūpaŋ°. [4] paramaŋ + asaṅkaraŋ.

B.—BHIKKHUNIVIBHAṄGA

1964. Bhikkhunīnaŋ hitatthāya vibhaṅgaŋ yaŋ Jino 'bravi
tasmiŋ api samāsena kiñcimattaŋ bhaṇām' ahaŋ.

Pārājikakathā.

1965. Chandaso methunaŋ dhammaŋ paṭiseveyya yā pana
hoti pārājikā nāma samaṇī sā pavuccati.
1966. Manussapurisādīnaŋ navannaŋ yassa kassaci
sajīvassāp-y' ajīvassa[1] santhataŋ vā asanthataŋ
1967. attano tividhe magge yebhuyyakkhayitādikaŋ
aṅgajātaŋ pavesentī[2] allokāse parājitā.
1968. Ito param avatvā va sādhāraṇavinicchayaŋ
asādhāraṇam evāhaŋ bhaṇissāmi samāsato.
1969. Adhakkhakaŋ sarīrakaŋ yad ubbha-jāṇumaṇḍalaŋ
sarīrakena tena ce[3] chupeyya[4] bhikkhunī pana
1970. avassutass' avassutā manussapuggalassa yā
sarīram assa, tena vā[5] phuṭṭhā pārājikā siyā.
1971. Kapparassa pan' uddham pi gahitaŋ ubbhajāṇunā;
yathāvuttappakārena kāyena pana[6] attano
1972. purisassa tathā kāyapaṭibaddhaŋ phusantiyā,
tathā yathāparicchinnakāyabaddhena attano,
1973. avasesena vā tassa kāyaŋ kāyena attano
hoti thullaccayaŋ tassā, payoge purisassa ca.
1974. Yakkha-peta-tiracchāna-paṇḍakānaŋ adhakkhakaŋ
ubbhajāṇuŋ tath' ev' assā ubhato 'vassave sati
1975. ekato 'vassave vā pi[7] thullaccayam udīritaŋ.
Avasese ca sabbattha hoti āpatti dukkaṭaŋ.
1976. Ubbhakkhakam adhojāṇumaṇḍalam pana yaŋ idha
kapparassa ca heṭṭhā pi gataŋ etth' eva saṅgahaŋ.
1977. Keḷāyati sace bhikkhu saddhiŋ bhikkhuniyā pana
ubhinnaŋ kāyasaŋsaggarāge sati hi bhikkhuno

---

[1] Kr. Ks. °vassājivassāpi. [2] P. E. Kr. B. pavesantī.
[3] P. ce tena. [4] G. B. phuseyya. [5] P. ten' eva.
[6] P. B. kāyenānena. [7] B. S. cāpi.

1978. hoti saṅghādiseso va, nāso bhikkhuniyā siyā.
Kāyasaŋsaggarāgo vā[1] sace bhikkhuniyā siyā,
1979. bhikkhuno methuno rāgo gehapemam pi vā bhave,
tassā thullaccayaŋ vuttaŋ, bhikkhuno hoti dukkaṭaŋ.
1980. Ubhinnaŋ methune rāge gehapeme pi vā sati
avisesena niddiṭṭhaŋ ubhinnaŋ dukkaṭam pana.
1981. Yassa yattha mano suddhaŋ tassa tattha na dosatā;
ubhinnam pi anāpatti ubhinnaŋ cittasuddhiyā.
1982. Kāyasaŋsaggarāgena bhinditvā paṭhamam pana
pacchā dūseti ce, n' eva hoti bhikkhunidūsako.
1983. Atha bhikkhuniyā phuṭṭho sādiyanto va cetasā
niccalo hoti ce bhikkhu na hot' āpatti bhikkhuno.
1984. Bhikkhunī bhikkhunā phuṭṭhā sace hoti pi niccalā,
adhivāseti samphassaŋ,[2] tassā pārājikaŋ siyā;
1985. tathā thullaccayaŋ khette dukkaṭañ ca[3] viniddise.
Vuttattā " kāyasaŋsaggaŋ sādiyeyyā " ti Satthunā
1986. tassā kriyasamuṭṭhānaŋ evaŋ sati na dissati;
idaŋ tabbahulen' eva nayena paridīpitaŋ.
1987. Anāpatti asañcicca ajānitvāmasantiyā,
sati āmasane tassā phassaŋ vā 'sādiyantiyā,
1988. vedanaṭṭāya[4] vā khittacittāy' ummattikāya vā.
Samuṭṭhānādayo tulyā paṭhamantimavatthunā.

Ubbhajāṇumaṇḍalakathā.[5]

1989. Pārājikattaŋ jānantī saliṅge tu ṭhitāya hi
" na kassaci parassāhaŋ ārocessāmi 'dāni " ti
1990. dhure nikkhittamattasmiŋ sā ca pārājikā siyā;
ayaŋ vajjapaṭicchādī nāmikā[6] pana nāmato.
1991. Sesaŋ sappāṇavaggasmiŋ duṭṭhullena samaŋ naye;
viseso: tattha pācitti, idha pārājikaŋ siyā.

Vajjapaṭicchādikathā.

1992. Saṅghen' ukkhittako bhikkhu[7] ṭhito[8] ukkhepane pana,
yaŋ-diṭṭhiko ca[9] so tassā diṭṭhiyā gahaṇena taŋ

---

[1] P. G. B. ca; Kr. Ks. va. [2] P. sā phassaŋ.
[3] Kr. Ks. tu. [4] P. °naṭṭhāya. [5] B. *om.* maṇḍala.
[6] E. D. B. S. nāmakā. [7] E. bhikkhuŋ.
[8] E. ṭhitaŋ. [9] P. B. S. va.

1993. anuvatteyya yā bhikkhuŋ bhikkhunī, sā visum pi ca
saṅghamajjhe pi aññāhi vuccamānā tath' eva ca
1994. accajantī va[1] taŋ vatthuŋ gahetvā yadi tiṭṭhati
tassa kammassa osāne ukkhittassānuvattikā
1995. hoti pārājikāpannā, hotāsakkiyadhītarā[2]
puna appaṭisandheyā dvedhā bhinnā[3] silā viya.
1996. Adhamme pana kammasmiŋ niddiṭṭhaŋ tikadukkaṭaŋ.
Samuṭṭhānādayo sabbe vuttā samanubhāsane.

Ukkhittānuvattikakathā.

1997. Apārājikakhettassa gahaṇaŋ yassa kassaci
aṅgassa pana taŋ hatthagahaṇan ti pavuccati.
1998. Pārutassa nivatthassa gahaṇaŋ yassa kassaci
etaŋ saṅghāṭiyā kaṇṇagahaṇan[4] ti pavuccati.
1999. Kāyasaŋsaggasaṅkhāta-asaddhammassa[5] kāraṇā
bhikkhunī hatthapāsasmiŋ tiṭṭheyya purisassa vā
2000. sallapeyya tathā tattha ṭhatvā tu[6] purisena vā
sanketaŋ[7] vā pi gaccheyya, iccheyy' āgaman' assa vā
2001. tad atthāya paṭicchannaŋ ṭhānañ ca paviseyya vā
upasaŋhareyya kāyaŋ vā hatthapāse ṭhitā pana,
2002. ayam assamaṇī hoti vinaṭṭhā aṭṭhavatthukā,
abhabbā[8] puna rūḷhāya chinno tālo va matthake.[9]
2003. Anulomena vā vatthuŋ paṭilomena vā cutā
aṭṭhamaŋ paripūrentī, tath'[10] ekantarikāya[11] vā.
2004. Ath' ādito pan' ekaŋ vā dve vā tīṇi pi satta vā
satakkhattum[12] pi pūrentī n' eva pārājikā siyā.
2005. Āpattiyo pan' āpannā desetvā[13] tāhi muccati;
dhuranikkhepanaŋ katvā desitā gaṇanūpigā,[14]

[1] Kr. Ks. B. S. ca. [2] P. °sakkadhītarā.
[3] D. S. bhinna. [4] R. E. D. S. kaṇṇe°.
[5] P. adhammassa ca. [6] P. S. °tvāna.
[7] G. saṅkete. [8] P. abhabbo.
[9] P. °thako; S. °thakā; Kr. khandhake.
[10] R. G. ath'. [11] P. ekattari°.
[12] G. D. sattak°. [13] P. desitā; S. desitvā.
[14] P. G. D. Kr. B. S. °pikā.

2006. na hot' āpattiyā[1] aṅgaŋ; saussāhāya desitā
desanāgaṇanaŋ n' eti,[2] desitā pi adesitā.
2007. Anāpatti asañcicca ajānitvā karontiyā.
Samuṭṭhānādayo sabbe anantarasamā matā.
2008. ' Asaddhammo ' ti nām' ettha kāyasaŋsaggatā matā,[3]
ayam uddisito[4] attho sabba-aṭṭhakathāsu pi.
2009. " Viññū paṭibalo kāyasaŋsaggaŋ paṭipajjituŋ "
kāyasaŋsaggabhāve tu sādhakaŋ vacanaŋ idaŋ.

Aṭṭhavatthukakathā.

2010. Avassutā paṭicchādī ukkhittā aṭṭhavatthukā
asādhāraṇapaññattā catasso va Mahesinā.

PĀRĀJIKAKATHĀ.

---

[1] P. B. S. R. E. G. D. hoti āpattiyā *om*. na.
[2] R. °gaṇanenāti.
[3] P. G. D. Kr. Ks. S. B. °saŋsagganāmako.
[4] E. D. uddīpito; G. uddharito.

Saṅghādisesakathā.

2011. Yā pana bhikkhuni ussayavādā
aṭṭakāri[1] mukharī vihareyya
yena kenaci naren' idha saddhiŋ
sā garukaŋ kira dosam upeti.
2012. Sakkhiŋ vā pi sahāyaŋ vā pariyesati dukkaṭaŋ,
pade pade tathā aṭṭaŋ kātuŋ gacchantiyā pi ca.
2013. Āroceti sace pubbaŋ bhikkhunī attano kathaŋ
disvā vohārike[2] tassā hoti āpatti dukkaṭaŋ;
2014. āroceti sace pacchā itaro attano kathaŋ,
hoti bhikkhuniyā tassā thullaccayam anantaraŋ.
2015. Ārocet' itaro pubbaŋ sace so attano kathaŋ
pacchā bhikkhuni ce, pubbasadiso va vinicchayo.
2016. "Ārocehī" ti vuttā[3] ce "kathaŋ tava mamāpi ca"
ārocetu yathākāmaŋ, paṭhame dukkaṭaŋ siyā,
2017. dutiyārocane tassā thullaccayam udīritaŋ;
upāsakena vutte pi ayam eva vinicchayo.
2018. Ārocitakathaŋ[4] sutvā ubhinnam pi yathātathā
vinicchaye kate tehi aṭṭe pana ca niṭṭhite
2019. aṭṭassa pariyosāne jaye bhikkhuniyā pana
parājaye pi vā tassā hoti saṅghādisesatā.
2020. Dūtaŋ vā[5] pahiṇitvā[6] pi[7] āgantvāna sayam pi vā
paccatthikamanussehi ākaḍḍhīyati yā[8] pana,
2021. ārāme pana aññehi anācāraŋ kataŋ sace, pana
anodissa paraŋ kiñci rakkhaŋ yācati tattha yā,
2022. yāya kiñci avuttā vā[9] dhammaṭṭhā sayam eva tu
sutvā taŋ aññato aṭṭaŋ niṭṭhāpenti sace pana
2023. tassā, ummattikādīnam anāpatti pakāsitā.
Kaṭhinena samuṭṭhānaŋ tulyan tu. Sakriyaŋ idaŋ.

Aṭṭakārīkathā.

---

[1] S. °karī.
[2] D. B. °rikaŋ.
[3] E. D. Kr. Ks. vutto.
[4] P. Arocita°.
[5] P. S. B. *add* pi.
[6] P. pahīṇitvā.
[7] P. S. B. *om.*
[8] G. B. vā.
[9] Ks. avuttāya.

2024. Jānantī bhikkhunī[1] coriŋ vajjhaŋ viditam eva yā
saṅghaŋ anapaloketvā rājānaŋ gaṇam eva vā
2025. vuṭṭhāpeyya vinā kappaŋ corivuṭṭhāpanam pana
saṅghādisesam āpattim āpannā nāma hoti sā.
2026. Pañcamāsagghanaŋ yāya haritaŋ parasantakaŋ
atirekagghanaŋ vā pi ayaŋ " corī " ti vuccati.
2027. Bhikkhunīsu pan' aññāsu titthiyesu pi vā tathā
yā pabbajitapubbā sā ayaŋ " kappā " ti vuccati.
2028. Vuṭṭhāpeti ca yā coriŋ ṭhapetvā kappam ev' idaŋ,[2]
sace ācariniŋ pattaŋ cīvaraŋ pariyesati,
2029. sammannati ca sīmaŋ[3] vā tassā āpatti dukkaṭaŋ;
ñattiyā dukkaṭaŋ, dvīhi kammavācāhi pi[4] dvayaŋ
2030. thullaccayassa; kammante garukaŋ niddise budho.
Gaṇo ācarinī c' eva na ca muccati dukkaṭā.
2031. Anāpatti ajānantī vuṭṭhāpeti, tath' eva ca
kappaŋ[5] vā, apaloketvā, tassā ummattikāya vā.
2032. Corivuṭṭhāpanaŋ nāma jāyate vācacittato
kāyavācādito c' eva; sacittañ ca kriyākriyaŋ.

Corivuṭṭhāpanakathā.

2033. Gāmantaraŋ nadīpāraŋ gaccheyy' ekā va yā sace
ohīyeyya gaṇamhā vā rattiŋ vippavaseyya vā
2034. paṭhamāpattikaŋ dhammaŋ sāpannā[6] garukaŋ siyā.
Sakagāmā anāpatti ñātabbā nikkhamantiyā;
2035. nikkhamitvā tato aññaŋ gāmaŋ gacchantiyā pana
d[illegible]çaŋ padavārena veditabbaŋ vibhāvinā;
2036. ekena padavārena gāmassa itarassa ca
parikkhepe atikkante upacārokkame pi vā
2037. thullaccayaŋ atikkante, okkante dutiyena tu
pādena garukāpatti hoti bhikkhuniyā pana.
2038. Nikkhamitvā sace pacchā sakaŋ gāmaŋ visantiyā
ayam eva nayo ñeyyo. Vaticchiddena vā tathā
2039. pākārena vihārassa bhūmin tu pavisantiyā
kappiyan tu paviṭṭhattā na doso koci vijjati.

1 R. E. D. °niŋ.
2 B. °idha.
3 P. sīmā.
4 G. B. ca.
5 G. D. B. S. saṅghaŋ.
6 G. D. B. āpan°.

2040. Bhikkhunīnaŋ vihārassa *bhūmi tāsan tu kappiyā
hoti; bhikkhuvihārassa* bhūmi tāsam akappiyā.†
2041. Hatthi-assa-rathādīhi iddhiyā vā visantiyā[1]
anāpatti; siyāpatti padasā gamane pana.
2042. Yaŋ kiñci sakagāmaŋ vā paragāmam pi vā tathā
bahigāme pana ṭhatvā āpatti pavisantiyā.
2043. Lakkhaṇen' upapannāya nadiyā dutiyaŋ[2] vinā
pāraŋ gacchati yā[3] tīraŋ tassā samaṇiyā pana
2044. paṭhamaŋ uddharitvāna pādaŋ tīre ṭhapentiyā
hoti thullaccayāpatti, dutiyātikkame garu.[4]
2045. Antarā-nadiyaŋ yeva saddhiŋ dutiyikāya hi
bhaṇḍitvā orimaŋ tīraŋ tathā paccuttarantiyā.
2046. Iddhiyā setunā nāvā-yāna-rajjūhi vā[5] pana
evam pi ca paraŋ tīraŋ anāpatt' uttarantiyā.
2047. Nhāyituŋ pivituŋ vā pi otiṇṇā tu[6] nadiŋ puna
padasā v'orimaŋ[7] tīraŋ paccuttarati vaṭṭati.
2048. Padasā otaritvāna nadiŋ[8] uttaraṇe pana
ārohitvā tathā setuŋ anāpatt' uttarantiyā.
2049. Setunā upagantvā[9] vā yānākāsehi vā sace
yāti uttaraṇe kāle padasā garukam phuse.
2050. Nadiyā pārimaŋ tīraŋ ito orimatīrato
ullaṅghitvāna vegena anāpatt' uttarantiyā.[10]
2051. Piṭṭhiyaŋ vā nisīditvā khandhe vā uttarantiyā
hatthasaṅghāṭane vā pi dussayāne pi vaṭṭati.
2052. "Pure panāruṇā[11] yeva passaŋ dutiyikāy' ahaŋ[12]
gamissāmī" ti ābhogaŋ vinā bhikkhuniyā pana
2053. ekagabbhe pi vā hatthapāsaŋ dutiyikāya hi
atikkamma siyāpatti aruṇaŋ uṭṭhapentiyā.

Kr. *om.* † Ks. *om. the last line.*

[1] Kr. Ks. B. pavisantiyā.
[2] E. D. Kr. Ks. S. dutiyikaŋ.
[3] P. G. B. S. gacchantiyā.
[4] Kr. S. garuŋ.
[5] G. B. yā.
[6] P. E. Kr. Ks. 'tha.
[7] R. G. Kr. Ks. B. orimaŋ.
[8] Ks. B. nadī.
[9] E. D. Ks. S. pana gantvā.
[10] E. ukkamantiyā.
[11] P. G. B. 'ruṇodayā; E. R. D. Ks. S. °ruṇe.
[12] R. G. B. °hi.

2054. " Gamissāmī " ti ābhogaŋ katvā gacchantiyā pana
na doso dutiyāpassaŋ uṭṭhāti[1] aruṇaŋ sace.
2055. Indakhīlam atikkamma araññaŋ ettha dīpitaŋ.
Gāmato bahi nikkhamma[2] tassā dutiyikāya tu
2056. dassanass' upacāran tu jānitvā vijahantiyā
hoti thullaccayāpatti, jahite garukaŋ siyā.
2057. Sānipākāra-pākāra-taru-antarite pana.
savaṇass' upacāre pi sati āpatti hoti hi.
2058. Ajjhokāse tu dūre pi dassanass' upacāratā[3]
hoti; ettha kathaŋ ? Dhammasavaṇārocane viya
2059. maggamūḷhassa saddena viya kūjantiyā pana
" ayye " ti tassā saddassa savaṇātikkame pi ca
2060. hoti bhikkhuniyāpatti garukā evarūpake.
Ettha bhikkhuni ekā pi gaṇo[4] yevāti vuccati.
2061. Ohīyitvā 'tha gacchantī " pāpuṇissāmi dān' ahaŋ "
icc' evan tu saussāhā anubandhati vaṭṭati.

2062. Dvinnaŋ maggaŋ gacchantīnaŋ
ekā gantuŋ no sakkoti,
ussāhassa-c-chedaŋ katvā
ohīnā ce tassāpatti.

2063. Itarā pi sace yāti " ohīyatu ayan " ti ca
hoti tassā pi āpatti saussāhā na hoti ce.
2064. Gacchantīsu tathā dvīsu purimā yāti ekakaŋ,
aññaŋ pana sace maggaŋ pacchimā pi ca gaṇhati,
2065. ekissā[5] pana pakkantaṭṭhāne tiṭṭhati c' etarā:
tasmā tattha ubhinnam pi anāpatti pakāsitā.
2066. Aruṇuggamanā pubbe nikkhamitvā sagāmato
aruṇuggamane kāle gāmantaragatāya hi
2067. atikkamantiyā[6] pāraŋ nadiyā dutiyikaŋ[7] vinā
āpattiyo catasso pi honti ekakkhaṇe pana.

2068. Pakkantā vā vibbhantā vā
yātā petānaŋ vā[8] lokaŋ[9]
pakkhaŋ saṅkantā vā naṭṭhā
saddhiŋ yātā sā ce hoti

[1] P. G. D. Kr. Ks. B. S. uṭṭheti. [2] P. nikkamma.
[3] P. B. °to. [4] P. gaṇā. [5] P. etissā.
[6] B. °mentiyā. [7] P. dutiyaŋ.
[8] P. Kr. Ks. B. S. *om.* vā. [9] P. Kr. Ks. B. S. *add* vā.

2069. gāmantarokkamādīni cattāri pi karontiyā
anāpattīti ñātabbaŋ; evaŋ ummattikāya pi.
2070. Rattiyaŋ vippavāsan tu hatthapāso va rakkhati;
agāmake araññe tu gaṇā ohīyanam mataŋ.
2071. Sakagāme yathākāmaŋ divā ca vicarantiyā
cattāro pi ca saṅghādisesā tassā na vijjare.
2072. Samuṭṭhānādayo tulyā paṭhamantimavatthunā.
Sacittaŋ kāyakammañ ca ticittañ ca tivedanaŋ.
Gāmantaragamanakathā.

2073. Sīmāsammutiyā c' eva gaṇassa pariyesane
ñattiyā dukkaṭaŋ, dvīhi honti thullaccayā duve,
2074. kammassa pariyosāne hoti saṅghādisesatā.
Tikasaṅghādisesan tu; adhamme tikadukkaṭaŋ.
2075. Pucchitvā kārakaŋ saṅghaŋ, chandaŋ ñatvā gaṇassa vā,
vatte vā pana vattantiŋ, asante kārake pi vā,
2076. bhikkhunim pana ukkhittaŋ yā osāreti bhikkhunī
tassā ummattikādīnam anāpatti pakāsitā.
2077. Saṅghabhedasamā vuttā samuṭṭhānādayo nayā.
Kriyākriyam idaŋ vuttaŋ, ayam eva visesatā.
Catutthaŋ.

2078. Sayaŋ avassutā tathā avassutassa hatthato
manussapuggalassa ce yad eva kiñci gaṇhati
2079. āmisaŋ, gahaṇe tassā thullaccayam udīritaŋ;
ajjhohāresu saṅghādisesā honti payogato.
2080. Ekato 'vassute kiñci patigaṇhāti, dukkaṭaŋ;
ajjhohārapayogesu thullaccayacayo[1] siyā.
2081. Yakkha-peta-tiracchāna[2]-paṇḍakānañ ca hatthato
manussaviggahānam pi ubhato 'vassute tathā.
2082. Ekato 'vassute ettha udake dantakaṭṭhake
gahaṇe paribhoge ca sabbatthāpi ca dukkaṭaŋ.
2083. Ubhayāvassutābhāve[3] na doso yadi gaṇhati.
" Avassuto na cāyan " ti ñatvā gaṇhāti yā[4] pana

[1] P. °cayadvayaŋ. [2] G. S. °chānaŋ.
[3] E. D. Ks. °yāvassavā°. [4] E. D. S. gaṇhantiyā.

2084. tassā ummattikādīnam anāpatti pakāsitā.
Samuṭṭhānādayo tulyā paṭhamantimavatthunā.
Pañcamaŋ.

2085. Uyyojane pan' etissā[1] itarissā paṭiggahe
dukkaṭāni ca, bhogesu thullaccayagaṇo siyā;
2086. bhojanassāvasānasmiŋ hoti saṅghādisesatā.
Yakkhādīnaŋ catunnam pi tath' eva purisassa ca
2087. dantakaṭṭhudakānañ ca gahaṇuyyojane pana
tesañ ca paribhoge pi dukkaṭaŋ parikittitaŋ.
2088. Yakkhādīnan tu sesassa gahaṇuyyojane pana
bhoge ca dukkaṭaŋ, bhutte thullaccayam udīritaŋ.
2089. Nāvassuto ti ñatvā vā kupitā vā na gaṇhati,
kulānuddayatā vā pi uyyojeti hi[2] yā[3] pana
2090. tassā[4] ummattikādīnam anāpatti pakāsitā.
Adinnādānatulyā va samuṭṭhānādayo nayā.
Chaṭṭhaŋ.

2091. Sattamaŋ aṭṭhamaŋ saṅghabhedena sadisam mataŋ
samuṭṭhānādinā saddhiŋ; natthi kāci visesatā.
Sattamaṭṭhamāni.

2092. Navame dasame vā pi vattabbaŋ natthi kiñci pi,
anantarasamā yeva samuṭṭhānādayo nayā.
Navama-dasamāni.

2093. Duṭṭhadosadvayenāpi sañcarittena tena cha
yāvatatiyakā aṭṭha cattāri ca ito tato.
Saṅghādisesakathā.

---

[1] P. R. G. B. ekissā.
[2] G. B. ca.
[3] R. sace.
[4] P. Kr. Ks. S. tathā.

NISSAGGIYAKATHĀ.

2094. Adhiṭṭhānūpagaŋ pattaŋ anadhiṭṭhāya bhikkhunī
vikappanam akatvā vā ekāham pi ṭhapeyya ce
2095. aruṇuggamanen' eva saddhiŋ bhikkhuniyā siyā
tassā nissaggiyāpatti pattasannidhikāraṇā.
2096. Seso pana kathāmaggo pattasikkhāpade idha
sabbo vuttanayen' eva veditabbo vinicchayo;
2097. dasāhātikkame tattha, ekāhātikkame idha;
tass' imassa ubhinnam pi ayam eva visesatā.
Paṭhamaŋ.

2098. Akāle cīvaraŋ dinnaŋ, dinnaŋ kāle pi kenaci
ādissa pana "sampattā bhājentū" ti niyāmitaŋ,
2099. akāle[1] cīvaraŋ kālacīvaran ti sace pana
bhājāpeyya ca yā tassā payoge dukkaṭaŋ siyā;
2100. attanā paṭiladdhaŋ yaŋ tan tu nissaggiyaŋ bhave.
Labhitvā pana nissaṭṭhaŋ yathā-dāne niyojaye;
2101. katvā vinayakamman tu paṭiladdham pi tam puna
—assa[2] cāyam adhippāyo—sevitun na ca[3] vaṭṭati.
2102. Akālavatthasaññāya dukkaṭaŋ kālacīvare
ubhayattha viniddiṭṭhaŋ,[4] tathā vematikāya pi.
2103. Kālacīvarasaññāya cīvare ubhayattha pi
na dos' ummattikādīnaŋ. Tisamuṭṭhānatā matā.
Dutiyaŋ.

2104. Cīvaresu pi bandhitvā ṭhapitesu bahus-v' api
ekā yeva siyāpatti acchindati sace sayaŋ.
2105. Tathā 'cchindāpane[5] ekā ekāyāṇattiyā bhave[6];
itaresu ca vatthūnaŋ payogassa vasā siyā.
2106. Tikapācitti. Aññasmiŋ parikkhāre tu[7] dukkaṭaŋ;
tikadukkaṭam uddiṭṭhaŋ itarissā tu cīvare.
2107. Tāya vā dīyamānan tu tassā vissāsam eva vā
gaṇhantiyā anāpatti. Tisamuṭṭhānatā matā.
Tatiyaŋ.

---

[1] P. G. Kr. B. akāla. [2] R. G. B. tassa.
[3] G. D. Kr. B. pana (*na yoggaŋ*). [4] R. D. S. pi nid°.
[5] Ks. B. Tathā chin°. [6] Kr. B. haṭe. [7] P. G. B. pi.

2108. Viññāpetvā sace aññaŋ tad aññaŋ viññapeti yā[1]
viññattidukkaṭaŋ tassā, lābhe nissaggiyaŋ siyā.
2109. Tikapācittiyaŋ vuttaŋ; anaññe dvikudukkaṭaŋ.
Anaññe 'naññasaññāya, appahonte pi vā puna[2]
2110. tasmiŋ taññ' eva vā, aññaŋ aññen' atthe[3] pi vā sati,
ānisaŋsañ ca dassetvā tad aññaŋ viññapentiyā
2111. anāpattīti ñātabbaŋ, tathā ummattikāya pi.
Sañcarittasamā vuttā samuṭṭhānādayo nayā.

Catutthaŋ.

2112. Aññaŋ cetāpetvā pubbaŋ pacchā aññaŋ cetāpeyya
evaŋ saññāy' " aññaŋ dhaññaŋ mayhaŋ ānetvā detī " ti[4]
2113. cetāpanapayogena mūlaṭṭhāya hi dukkaṭaŋ,
lābhe nissaggiyaŋ hoti tena c' aññena v' ābhataŋ.
2114. Sesaŋ anantaren' eva sadisan ti viniddise
samuṭṭhānādinā saddhiŋ; apubbaŋ natthi kiñci pi.

Pañcamaŋ.

2115. Aññad atthāya dinnena parikkhārena yā pana
cetāpeyya sace aññaŋ saṅghiken' idha bhikkhunī
2116. payoge dukkaṭaŋ, lābhe tassā nissaggiyaŋ siyā;
anaññad atthike ettha niddiṭṭhaŋ dvikadukkaṭaŋ.
2117. Sesakaŋ aññad atthāya anāpatt' upanentiyā,
pucchitvā sāmike tan tu[5] 'padās' ummattikāya[6] vā.
2118. Sañcarittasamā vuttā samuṭṭhānādayo nayā.
Sattamaŋ chaṭṭhasadisaŋ sayaŋ yācitakaŋ vinā.

Chaṭṭha-sattamāni.

2119. Aṭṭhame navame vā pi vattabbaŋ natthi kiñci pi
" mahājanika-saññācikenā " ti padatā 'dhikā.
2120. Dasame pi kathā[7] sabbā[8] anantarasamā matā
samuṭṭhānādinā saddhiŋ, viseso natthi koci[9] pi.

Aṭṭhama-navama-dasamāni.[10]

[1] P. B. S. °pentyā.
[2] R. G. S. B. pana.
[3] B. aññadatthe.
[4] P. Kr. Ks. S. B. dehīti.
[5] P. B. vā pi.
[6] P. E. Ks. āpadummat°.
[7] E. G. tathā.
[8] E. G. Kr. Ks. S. sabbe.
[9] E. D. B. S. kiñci.
[10] R. Kr. Ks. S. *add* Paṭhamo vaggo.

2121. Atirekacatukkaŋsaŋ garupāpuraṇam pana
cetāpeyya sace tassā Catusaccappakāsinā
2122. payoge dukkaṭaŋ vuttaŋ, lābhe nissaggiyaŋ mataŋ.[1]
Kahāpaṇacatukkan tu kaŋso nāma pavuccati.
2123. Ūnake tu catukkaŋse uddiṭṭhaŋ dukadukkaṭaŋ.[2]
Anāpatti catukkaŋsaparamaŋ garukam pana
2124. cetāpeti, tad ūnaŋ vā, ñātakānañ ca[3] santake,
aññass' atthāya vā, attadhanen' ummattikāya vā,
2125. cetāpentaŋ mahagghaŋ yā cetāpet' appam eva vā.
Samuṭṭhānādayo sabbe sañcarittasamā matā.

Ekādasamaŋ.

2126. Lahupāpuraṇaŋ aḍḍhateyyakaŋsagghanam[4] pana,
tato ce uttariŋ yan[5] tu cetāpeti hi bhikkhunī
2127. tassā nissaggiyāpatti pācitti pariyāputā.
Anantarasamaŋ sesaŋ, natthi kāci visesatā.

Dvādasamaŋ.

2128. Sādhāraṇāni sesāni tāni aṭṭhārasāpi ca
imāni dvādas' evāti[6] samatiŋs' eva honti hi.

NISSAGGIYAKATHĀ.

---

[1] D. Kr. Ks. siyā.
[2] P. B. dvika°; D. tika°.
[3] E. va.
[4] B. S. °ghakam.
[5] G. B. °rīyan.
[6] P. G. B. °pi.

Pācittiyakathā.

I. Lasuṇavagga.

2129. Lasuṇaŋ bhaṇḍikaŋ[1] vuttaŋ na eka-div-ti-miñjakaŋ;
āmakaŋ Māgadhaŋ yeva 'khādissāmī' ti gaṇhati
2130. gahaṇe dukkaṭaŋ tassā, pācitti yadi khādati;
ajjhohāravasen' eva pācittiŋ[2] paridīpaye.
2131. Dve tayo bhaṇḍike saddhiŋ saṅkhāditvā[3] sace pana
ajjhoharati yā tassā ekaŋ pācittiyaŋ siyā.
2132. Bhinditvā tattha ekekaŋ miñjaŋ khādantiyā pana
miñjānaŋ gaṇanāy' assā pācittigaṇanā siyā.
2133. Palaṇḍuko bhañjanako harito cāvalo pi ca
lasuṇā pana[4] cattāro vaṭṭant' eva sabhāvato.
2134.*Palaṇḍuko paṇḍuvaṇṇo, bhañjano[5] lohito pi ca,
harito haritavaṇṇo (ca),[6] cāvalo setako pi[7] ca.
2135. Ekā miñjā palaṇḍussa, bhañjanassa duve siyuŋ,
tisso haritakassāpi, cāvalo hot' amiñjako.
2136. Sūpa-maŋsādi-sampāke sāḷavuttaribhaṅgake[8]
na dos' ummattikādīnaŋ. Samuṭṭhān' eḷakūpamaŋ.

Paṭhamaŋ.

2137. Sambādhe upakacchesu muttassa karaṇe pi vā
ekalomam pi pācitti saŋharāpentiyā siyā.
2138. Bahuke pi tathā lome saŋharāpentiyā pana
payogagaṇanāy' assā,[9] na lomagaṇanāya hi.
2139. Na doso sati ābādhe lomake saŋharantiyā.
Samuṭṭhānādayo maggasaŋvidhānasamā[10] matā.

Dutiyaŋ.

---

* Kr. Ks. T. *om. this verse.*

---

[1] T. ganṭhikaŋ.
[2] G. D. B. S. °tti.
[3] B. saṅkharitvā.
[4] Ks. nāma.
[5] S. °jako.
[6] *All MSS. om.*
[7] P. G. B. va.
[8] R. Ks. sāḷāv°.
[9] R. G. B. °nā tassā.
[10] D. S. B. sabbe saŋ°.

2140. Hoti antamaso muttakaraṇassa talaghātane
kesarenāpi rāgena pācitti padumassa vā.
2141. Gaṇḍaŋ tattha vaṇaŋ vā pi na doso paharantiyā.
Samuṭṭhānādayo tulyā paṭhamantimavatthunā.
Tatiyaŋ.

2142. Yā pan' uppalapattam pi byañjane bhikkhun' attano
kāmarāgaparetā tu paveseti, na vaṭṭati.
2143. Idaŋ vatthuvasen' eva vuttan tu jatumaṭṭhakaŋ,
daṇḍam elālukaŋ vā pi muttassa karaṇe pana
2144. samphassaŋ sādiyantī yā paveseti sace pana
pavesāpeti vā[1] tasmiŋ tassā pācittiyaŋ siyā.
2145. Ābādhapaccayā doso natthi ummattikāya vā.
Talaghātakatulyā va samuṭṭhānādayo matā.
Catutthaŋ.

2146. Aṅgulīnaŋ pana dvinnaŋ aggapabbadvayādhikaŋ
pācittiyaŋ pavesetvā dakasuddhiŋ karontiyā.
2147. Ekiss' aṅguliyā tīṇi pabbāni pana dīghato
pācittiyam bhave suddhiŋ pavesetvādiyantiyā.
2148. Catunnaŋ vā pi tissannaŋ ekapabbam pi yā[2] pana
vitthārato paveseti tassā pācittiyaŋ siyā.
2149. Iti sabbappakārena[3] Mahāpaccariyam pana
abhivyattataraŋ katvā ayam attho vibhāvito.
2150. Doso dvaṅgulapabbe[4] vā natthi, ābādhakāraṇā
adhikam pi pavesetvā dakasuddhiŋ karontiyā.
2151. Tathā ummattikādīnam anāpatti pakāsitā.
Samuṭṭhānādayo sabbe talaghātasamā matā.
Pañcamaŋ.

2152. Bhuñjato pana bhikkhussa pānīyaŋ vā vidhūpanaŋ
gahetvā upatiṭṭheyya tassā pācittiyaŋ siyā.
2153. Gahitā udaken' eva khīra-takkādayo rasā;
'vījanī' ti ca yā kāci vatthakoṇādi vuccati.

[1] Kr. Ks. yā. [2] R. E. D. S. vā.
[3] S. pabbap°. [4] P. E. D. dvaṅguli°.

2154. Hatthapāse idha-ṭ-ṭhānapaccayāpatti dīpitā;
pahārapaccayā vuttaŋ khandhake dukkaṭaŋ visuŋ.
2155. Hatthapāsaŋ jahitvā vā upatiṭṭhantiyā pana,
khādato khādanaŋ vā pi hoti āpatti dukkaṭaŋ.
2156. Na doso deti, dāpeti, tathā ummattikāya vā.
Idam eḷakalomena samuṭṭhānā[1] samam mataŋ.

Chaṭṭhaŋ.

2157. Viññatvā āmakaŋ dhaññaŋ bhajjitvā yadi bhikkhunī
koṭṭetvā ca pacitvā ca[2] pācitti paribhuñjati.
2158. Na kevalan tu-dhaññānaŋ gahaṇe yeva dukkaṭaŋ,
haraṇe pi ca dhaññānaŋ, tathā sukkhāpane pi ca,
2159. bhajjanatthāya dhaññānaŋ kapalluddhana-sajjane,
aggissa karaṇe, dabbisajjane ca, kapallake
2160. dhaññapakkhipane, tattha dabbiyā ghaṭṭa-koṭṭane,
papphoṭanādike pubbapayoge[3] dukkaṭaŋ bhave.
2161. Bhojanañ c' eva viññatti pamāṇaŋ idam ettha hi;
viññatvā vā[4] sayaŋ tasmā bhajjanādīni aññato
2162. viññāpetvā pan' aññāya bhajjanādīni vā sayaŋ
kārāpetvā pi katvā vā ajjhoharati yā pana
2163. ajjhohārapayogesu tassā pācittiyo siyuŋ.
Mātaraŋ vā pi yācitvā pācitti paribhuñjati
2164. bhajjanādīni katvā vā kārāpetvā pi vā pana.
Aviññatti[5] sayaŋ laddhaŋ[6] dukkaṭaŋ paribhuñjati.
2165. Aviññatti[7] pan' aññāya laddhaŋ tāya sayam pi vā
kārāpetvā pi katvā vā tathā ajjhoharantiyā.
2166. Sedakammādi-atthāya dhaññaviññattiyā pana,
ṭhapetvā satta dhaññāni sesaviññattiyā pi ca
2167. anāpattīti ñātabbaŋ, tathā ummattikāya ca.
Ñātakānam pi dhaññan tu āmakaŋ na ca vaṭṭati;
2168. vinā viññattiyā laddhaŋ navakammesu vaṭṭati.
Samuṭṭhānādayo sabbe addhānasadisā matā.

Sattamaŋ.

[1] *All MSS.* °naŋ.
[2] P. vā.
[3] R. G. S. B. sabba°.
[4] G. B. viññāpetvā.
[5] Kı. Ks. °ñattaŋ (Ṭ. *aviññattiyā*).
[6] G. B. laddhā.
[7] P. G. viññattiyā; Kr. Ks. aviññattaŋ.

2169. Uccāraŋ vā pi passāvaŋ saṅkāraŋ vā vighāsakaŋ
chaḍḍeyya vā tirokuḍḍe chaḍḍāpeyya parehi vā
2170. hoti pācittiyaŋ tassā; pākāre pi ayan nayo.
Chaḍḍentiyā pan' ekekam anekāpatti dīpitā.
2171. Etāni pana vatthūni cattāri sakalāni pi
eken' eva payogena ekā chaḍḍentiyā siyā[1];
2172. āṇattiyam pi es' eva nayo ñeyyo vibhāvinā.
Chaḍḍane dantakaṭṭhassa pācitti paridīpitā.
2173. Sabbattha pana bhikkhussa hoti āpatti dukkaṭaŋ.
Avalañje pi vā[2] ṭhāne oloketvā pi vā pana
2174. chaḍḍentiyā anāpatti, tathā ummattikāya vā.
Sañcarittasamuṭṭhānaŋ; kriyākriyam idaŋ siyā.
Aṭṭhamaŋ.

2175. Khette vā nāḷikerādi-ārāme vā pi yā pana
ropime haritaṭṭhāne[3] yattha katthaci bhikkhunī
2176. tāni cattāri vatthūni sace chaḍḍeti vā sayaŋ,
chaḍḍāpeti tathā, vuttanayo āpattinicchayo.
2177. Bhuñjamānā nisīditvā khette tu harite tathā
ucchu-ādīni khādantī gacchantī pana tattha yā
2178. chaḍḍeti yadi ucciṭṭhaŋ udakaŋ calakāni vā
hoti pācittiyaŋ tassā; bhikkhuno hoti dukkaṭaŋ.
2179. Chaḍḍentiyā siyāpatti ṭhāne antamaso jalaŋ
pivitvā matthakacchinnaŋ nāḷikeram pi tādise.
2180. Kasite tu pana-ṭ-ṭhāne bījanikkhepane kate
na uṭṭhāt' aṅkuraŋ[4] yāva sabbesaŋ tāva dukkaṭaŋ.
2181. Lāyitam pi manussānaŋ khettaŋ rakkhanti ce puna
rohanatthāya, tatth' assā yathāvatthukam eva hi.
2182. Na doso chaḍḍite khette sabbaŋ chaḍḍentiyā pana.
Samuṭṭhānādayo sabbe aṭṭhamena samā matā.
Navamaŋ.

2183. Naccaŋ vā pana gītaŋ vā vāditaŋ vā pi[5] bhikkhunī
dassanatthāya gaccheyya tassā pācittiyaŋ siyā.

---

[1] R. G. B. pana.
[2] B. G. ca.
[3] Kr. Ks. harite°.
[4] *All MSS.* uṭṭhet'°.
[5] Kr. Ks. pana.

2184. Dassanatthāya naccassa gītassa savaṇāya ca
gacchantiyā siyā tassā padavārena dukkaṭaŋ.
2185. Sace ekapayogena olokentī ca (?) passati
suṇāti nesaŋ gītam pi ekā pācitti dīpitā.
2186. Aññasmim pi disābhāge naccaŋ passati ce pana,
suṇāti aññato gītaŋ, visuŋ pācittiyo siyuŋ;
2187. payogagaṇanāy' ettha āpattigaṇanā siyā.
Naccituŋ gāyituŋ n' eva sayaŋ labhati[1] bhikkhunī;
2188. aññaŋ 'naccā' ti[2] 'vādehi' iti vattuŋ na vaṭṭati,
"upaṭṭhānaŋ karomā" ti vutte vā sampaṭicchituŋ;
2189. tassā pācitti sabbattha, bhikkhuno hoti dukkaṭaŋ.
"Upaṭṭhānaŋ karomā" ti vutte bhikkhuniyā pana
2190. "upaṭṭhānaŋ pasatthan" ti vattum evan tu vaṭṭati.
Ārāme veya ṭhatvā va[3] yā passati suṇāti vā,[4]
2191. attano ca[5] ṭhitokāsaŋ āgantvā va payojitaŋ,[6]
gantvā passantiyā vā pi tathārūpā hi kāraṇā,
2192. passantiyā[7] tathā[8] magge[9] naccaŋ paṭipathe pi ca
tathā ummattikādīnam anāpatti pakāsitā.
2193. Idam eḷakalomena samuṭṭhānā[10] samaŋ mataŋ.
lokavajjam idaŋ pāpacittañ c' eva[11] tivedanaŋ.

Dasamaŋ.

Lasuṇavaggo paṭhamo.

II. Andhakāravagga.

2194. Yā ca rattandhakārasmiŋ appadīpe pan' ekikā
santiṭṭhati sace saddhiŋ purisen' idha bhikkhunī
2195. tassā pācittiyaŋ vuttaŋ saddhiŋ vā sallapantiyā
hatthapāsaŋ samāgantvā rahassādavasena tu.
2196. Hatthapāsaŋ jahitvā vā[12] purisassa sace pana
ajahitvā pi vā yakkha-petādīnam pi bhikkhunī

[1] P. labbhati.
[2] P. S. B. naccehi.
[3] P. S. vā.
[4] R. G. B. ca.
[5] D. S. vā; Kr. Ks. ce.
[6] P. S. ca°; B. G. pana yoji°
[7] P. gacchantiyā.
[8] Kr. Ks. sace.
[9] B. S. maggaŋ.
[10] *All MSS.* °naŋ.
[11] Kr. cā pi ticittañ ca.
[12] D. va.

2197. santiṭṭhati ca yā tassā dukkaṭaŋ paridīpitaŋ.
Anāpatti sace koci dutiyo viññu vijjati,
2198. tathā ummattikādīnam ath' aññavihitāya vā.[1]
Theyyasatthasamuṭṭhānaŋ. Kriyā, saññāvimokkhakaŋ.
Paṭhamaŋ.

2199. Dutiye tu "paṭicchanne okāse" ti idam pana
adhikaŋ, itaraŋ sabbaŋ paṭhamena samam mataŋ.
Dutiyaŋ.

2200. Tatiye pi[2] catutthe pi[2] apubbaŋ natthi kiñci pi;
samāni[3] paṭhamen' eva samuṭṭhānādinā saha.
Tatiya-catutthāni.

2201. Chadananto nisīditvā anovassappadesakaŋ,
ajjhokāse nisīditvā upacāram pi vā sace
2202. atikkameti yā[4] hoti dukkaṭaŋ paṭhame pade,
dutiye ca pade tassā pācitti pariyāputā.[5]
2203. Pallaṅkassa anokāse dukkaṭaŋ samudīritaŋ,
tathā puṭṭhe anāpuṭṭhasaññāya vicikicchato.[6]
2204. Asaŋhārime 'nāpatti[7] gilānāy' āpadāsu vā.
Samuṭṭhānādayo sabbe kaṭhinena samā matā.
Pañcamaŋ.

2205. Ekāpatti nisīditvā hoti gacchantiyā pana;
ekā va anisīditvā nipajjitvā vajantiyā.
2206. Nisīditvā nipajjitvā honti gacchantiyā duve.
Sesaŋ anantaren' eva samuṭṭhānādinā samaŋ.
Chaṭṭhaŋ.

2207. Chaṭṭhena sattamaŋ tulyaŋ; aṭṭhame natthi kiñci pi
vattabbaŋ; tisamuṭṭhānaŋ, sacittaŋ, dukkhavedanaŋ.
Sattamaṭṭhamāni.

---

[1] G. ca. [2] Kr. Ks. ca. [3] R. G. D. S. B. samānā.
[4] R. E. D. S. B. °mentiyā. [5] Kr. Ks. paridīpitā.
[6] P. E. °chite; Kr. B. °chito (Ṭ. °*chato ti liṅgavipallāsavasena vuttaŋ*). [7] D. Saŋhārime anāpatti.

2208. Niraya-brahmacariyehi attānam pi[1] param pi vā
abhisapeyya pācitti vācato vācato siyā.
2209. Ṭhapetvā nirayañ c' eva brahmacariyañ ca yā pana
"sunakhī sūkarī kākī kāṇā kuṇī" ti ādinā
2210. akkosati ca vācāya vācāy' āpatti[2] dukkaṭaŋ.
Tikapācittiyaŋ vuttaŋ; sesāya tikadukkaṭaŋ.
2211. Purakkhatvā[3] vadantīnam attha-dhammānusāsaniŋ[4]
anāpatt'. Aṭṭhamen' eva samuṭṭhānādayo samā.

Navamaŋ.

2212. Rodantiyā vadhitvā vā[5] pācitti paridīpitā;
dvīsu tesu[6] pan' ekekaŋ dukkaṭan tu karontiyā.
2213. Sesam uttānam ev' ettha. Samuṭṭhānādayo pana
dhuranikkhepatulyā va; kriyāmattaŋ visesakaŋ.

Dasamaŋ.

Andhakāravaggo dutiyo.

III. Naggavagga.

2214. Nhāyati naggā yā pana hutvā
pubbapayoge dukkaṭam assā,
tassa ca osāne Jinavuttaŋ
bhikkhuni dosaŋ sā samupeti.
2215. Acchinnacīvarā naṭṭhacīvarā āpadāsu[7] vā
na dos'. Eḷakalomena samuṭṭhānādayo samā.

Paṭhamaŋ.

2216. Dutiye pana vattabbaŋ apubbaŋ natthi kiñci pi;
samuṭṭhānādayo sabbe sañcarittasamā matā.

Dutiyaŋ.

2217. Dussibbitaŋ visibbetvā sibbanatthāya cīvaraŋ
anantarāya taŋ pacchā yā na sibbeyya bhikkhunī

[1] D. B. vā.
[2] D. B. S. vācāya pana.
[3] P. Kr. purekkhitvā.
[4] Ks. °naŋ.
[5] E. ca.
[6] P. G. D. Kr. Ks. B. tīsu.
[7] P. nāpa°.

2218. ṭhapetvā catupañcāhaŋ "na sibbissām' ahan" ti hi
dhure nikkhittamatte va tassā pācittiyaŋ siyā.
2219. Pacchā sibbati pācitti nikkhipitvā dhuraŋ sace;
tikapācittiyaŋ vuttaŋ; sesāya tikadukkaṭaŋ.
2220. Vuttaŋ ubhinnam aññasmiŋ parikkhāre tu dukkaṭaŋ.
Anāpatti gilānāya, antarāye pi vā sati,
2221. atikkameti pañcāhaŋ karontī vā[1] pi cīvaraŋ.
Dhuranikkhepanaŋ nāma samuṭṭhānam idam mataŋ.

Tatiyaŋ.

2222. Pañcāhikan tu saṅghāṭicāraŋ yā 'tikkameyya hi
hoti pācittiyāpatti chaṭṭhe tassā 'ruṇuggame.
2223. Ekasmiŋ cīvare ekā, pañca pañcasu dīpitā;
ticīvarañ ca saṅkacci dakasāṭī ti pañca tu.
2224. Tikapācitti; pañcāhānatikkante dvidukkaṭaŋ.[2]
Pañcame divase pañca cīvarāni nisevati,[3]
2225. otāpeti, gilānāya anāpatt' āpadāsu pi.
Samuṭṭhānādayo sabbe kaṭhinena samā matā.

Catutthaŋ.

2226. Gahetvā yā anāpucchā saṅkametabbacīvaraŋ
paribhuñjati aññissā tassā pācittiyaŋ siyā.
2227. Tikapācittiyaŋ vuttaŋ; sesāya tikadukkaṭaŋ.
Acchinnacīvarā naṭṭhacīvarāy' āpadāsu[4] vā
2228. tathā ummattikādīnam anāpatti pakāsitā.
Kaṭhinena samuṭṭhānaŋ tulyam etaŋ, kriyākriyaŋ.

Pañcamaŋ.

2229. Yā hi bhikkhuni saṅghassa labhitabban tu cīvaraŋ
nivāreti sace tassā pācitti[5] paridīpaye.
2230. Gaṇassāpi ca ekissā lābhe āpatti dukkaṭaŋ,
tath' ev' aññaŋ parikkhāraŋ nivāreti sace pana.
2231. Ānisaŋsaŋ nidassetvā[6] nivāreti na dosatā.
Adinnādānatulyā va samuṭṭhānādayo matā.

Chaṭṭhaŋ.

---

[1] D. Ks. yā; S. cā.
[2] Kr. Ks. °cāhātikkante dukaduk°. [3] Kr. vivāsati.
[4] P. °varā nāpa°; D. R. E. G. B. °varā vāpa°; S. °varā āpa°
[5] P. Ks. S. °cittiŋ. [6] G. B. °sāni das°.

2232. Cīvarānaŋ vibhaṅgaŋ yā paṭisedheyya dhammikaŋ
hoti pācittiyaŋ tassā. Dukkaṭaŋ paridīpitaŋ
2233. adhamme dhammasaññāya ubho vematikāya vā.
Ānisaŋsaŋ[1] nidassetvā[2] paṭisedhentiyā[3] pana
2234. tathā ummattikādīnam anāpatti pakāsitā.
Samuṭṭhānādayo sabbe anantarasamā matā.
Sattamaŋ.

2235. Nivāsanūpagaŋ vā pi tathā pārupanūpagaŋ
kappabindukataŋ kiñci muñcitvā[4] sahadhammike
2236. pitaro pi pan' aññassa dadeyya yadi cīvaraŋ
yassa kassaci tassāpi pācitti pariyāputā.
2237. Gaṇanāya vasen' ettha cīvarānan tu tā pana
pācittiyo gaṇetabbā[5]; bhikkhuno dukkaṭaŋ siyā.
2238. Tāvakālikam aññesaŋ anāpatti dadāti ce.
Sañcarittasamā vuttā samuṭṭhānādayo nayā.
Aṭṭhamaŋ.

2239. Cīvarassa vibhaṅgaŋ yā nisedhetvāna cīvare
kālaŋ atikkameyy' assā dubbalāsāya dosatā.
2240. Adubbale tu[6] cīvare[7] sudubbalan ti cetasā[8]
ubhosu kaṅkhitāya vā avoca dukkaṭaŋ Jino.
2241. Ānisaŋsaŋ nidassetvā nivāreti na dosatā.
Adinnādānatulyā va samuṭṭhānādayo matā.
Navamaŋ.

2242. Dhammikaŋ kaṭhinuddhāraŋ yā nivāreyya bhikkhunī
tassā pācittiyāpatti Munindena pakāsitā.
2243. Ānisaŋso mahā hoti yassa atthāramūlako
ubbhāramūlako[9] appo, *na dātabbo pan' īdiso.
2244. Ānisaŋso mahā hoti yassa ubbhāramūlako
atthāramūlako appo,* dātabbo evarūpako;

– Kr. Ks. *om.*

[1] R. G. °sāni. [2] R. G. dassetvā.
[3] P. G. B. °dheti yā. [4] R. G. D. S. B. vajjetvā.
[5] P. Kr. Ks. gahe°. [6] Kr. Ks. ca; G. R. °lesu.
[7] G. R. °resu. [8] Kr. Ks. °so. [9] P. Kr. B. S. uddhāra°.

2245. tathā samānisaŋso pi saddhāpālanakāraṇā.
Ānisaŋsaŋ nidassetvā paṭisedheti vaṭṭati.
2246. Sesam pana asesena sattamena samam mataŋ
samuṭṭhānādinā saddhiŋ, apubbaŋ natthi kiñci pi.

Dasamaŋ.

Naggavaggo tatiyo.[1]

IV. Tuvaṭṭavagga.

2247. Ekāya tu nipannāya aparā vā[2] nipajjatu,
nipajjeyyuŋ sah' eva dve, dvinnaŋ pācittiyaŋ siyā.
2248. Āpattibahutā ñeyyā punappuna nipajjane.
Ekāya ca nipannāya sace ekā nisīdati,
2249. ubho vā pi nisīdanti samaŋ, ummattikāya vā
anāpatti. Samuṭṭhānam eḷakena samam mataŋ.

Paṭhamaŋ.

2250. Pāvāra-kaṭasārādiŋ santharitvā pan' ekakaŋ
saŋhārimesu ten' eva pārupitvā sace pana
2251. nipajjanti sah' eva dve tāsaŋ pācittiyaŋ siyā.
Ekasmiŋ dukkaṭaŋ, dvinnaŋ vuttan tu dvikadukkaṭaŋ.
2252. Vavatthānaŋ nidassetvā nipajjanti sace pana
na dos' ummattikādīnaŋ. Sesaŋ tulyam pan' ādinā.

Dutiyaŋ.

2253. Purato ca anāpucchā yadi caṅkamanādayo
kareyya pana pācitti aññissā 'phāsukāraṇā.
2254. Nivattanānaŋ gaṇanāya tassā
pācittiyānaŋ gaṇanā ca[3] ñeyyā;
payogato yeva bhavanti dosā
nipajjanaṭṭhāna-nisīdanānaŋ.
2255. Uddesādisu pācitti padānaŋ gaṇanāvasā.
Tikapācittiyaŋ vuttaŋ; sesāya tikadukkaṭaŋ.
2256. Na ca aphāsukāmāya, āpucchā purato pana
tassā caṅkamanādīni anāpatti karontiyā.

---

[1] E. D. G. Ks. B. S. Tatiyo vaggo.
[2] Ks. pi. [3] Kr. Ks. S. hi.

2257. Adinnādānatulyā va samuṭṭhānādayo nayā.
Kriyākriyam idaŋ pāpamānasaŋ dukkhavedanaŋ.
Tatiyaŋ.

2258. Sayaŋ anantarāyā yā dukkhitaŋ sahajīviniŋ
n' upaṭṭhāpeyya c' aññāya n' ūpaṭṭheyya sayam pi vā[1]
2259. dhure nikkhittamatte va tassā pācittiyaŋ siyā;
antevāsiniyā vā pi dukkaṭaŋ itarāya vā.
2260. Anāpatti gilānāya gavesitvā 'labhantiyā
āpadummattikādīnaŋ. Dhuranikkhepanodayaŋ.
Catutthaŋ.

2261. Sakaŋ puggalikaŋ datvā sakavāṭaŋ upassayaŋ
sayaŋ upassayā tamhā nikkaḍḍhati[2] sace pana
2262. eken' eva payogena dvārādisu bahūni pi
taŋ nikkaḍḍantiyā[3] tassā ekaŋ pācittiyaŋ siyā.
2263. Payogagaṇanāy' ettha pācittigaṇanā matā;
āṇattiyam pi es' eva nayo vutto Mahesinā.
2264. "Ettakā va imaŋ dvārā nikkaḍḍhāhī" ti bhāsati
ekāy' āṇattiyā dvāragaṇanāpattiyo siyuŋ.
2265. Dukkaṭaŋ akavāṭamhā; sesāya tikadukkaṭaŋ;
ubhinnam pana sabbattha parikkhāresu dukkaṭaŋ.
2266. Sesam ettha asesena samuṭṭhānādinā saha
saṅghikā hi vihārasmā nikkaḍḍhanasamam mataŋ.
Pañcamaŋ.

2267. Chaṭṭhe pan' idha vattabbaŋ apubbaŋ natthi kiñci pi,
sikkhāpaden' Ariṭṭhassa sadiso va vinicchayo.
Chaṭṭhaŋ.

2268. Sāsaṇkasammate antoraṭṭhe bhikkhuniyā pana
carantiyā siyāpatti vinā satthena cārikaŋ.
2269. Gāmantarappavese ca araññe addhayojane
pācittiyanayo ñeyyo bhikkhunā vinayaññunā.
2270. Na doso saha satthena khemaṭṭhān' āpadāsu vā.
Idam eḷakalomena samuṭṭhānādinā samaŋ.
Sattamaŋ.

---

[1] R. G. S. B. pi vā pana. [2] P. B. S. °ḍheti.
[3] R. D. B. S. °ḍhentiyā.

2271. Aṭṭhame navame vā pi anuttānaŋ na vijjati;
sattamena samānāni samuṭṭhānādinā saha.
Aṭṭhama-navamāni.

2272. Pācitti dhuranikkhepe "na gamissām ahan" ti ca;
katvā ca[1] dhuranikkhepaŋ pacchā gacchantiyā tathā.
2273. Yojanāni pavāretvā pañca gantum pi vaṭṭati;
chasu vattabbam ev' atthi kin nu nām' idha taŋ siyā.
2274. Tīṇi ganvtā ca[2] ten' eva paccāgantuŋ[3] na vaṭṭati;
aññena pana maggena paccāgacchati[3] vaṭṭati.
2275. Anāpatt' antarāyasmiŋ tassā dasavidhe sati,
āpadāsu, gilānāya, alābhe dutiyāya vā.
2276. Rāja-cora-manussaggi[4]-toya-vāḷa-siriŋsapā
'manussa-*jīvita-brahmacariyass' antarāyakā.
2277. Samuṭṭhānādinā tulyaŋ paṭhamantimavatthunā;
ayam eva viseso hi: akriyaŋ dukkhavedanaŋ.
Dasamaŋ.

Tuvaṭṭavaggo catuttho.

V. Cittāgāravagga.

2278. Rājāgāraŋ cittāgāraŋ ārāmaŋ vā kīḷuyyānaŋ
kīḷāvāpiŋ nānākāraŋ daṭṭhuŋ gacchantīnaŋ tāni
2279. nidddiṭṭhaŋ Muninā tāsaŋ dukkaṭan tu[5] pade pade.
Padaŋ anuddharitvā va[6] sace passanti pañca pi
2280. ekā yeva pan' āpatti pācitti paridīpitā.
Gantvā passanti ce taŋ taŋ pāṭekkāpattiyo siyuŋ;
2281. payogabahutāyāpi pācittibahutā siyā.
Bhikkhussa pana sabbattha hoti āpatti dukkaṭaŋ.
2282. Avaseso p' anāpattikathāmaggavinicchayo
naccadassanatulyo[7] va samuṭṭhānādinā saha.
Paṭhamaŋ.

---

* lāpūnīti ādisu viya *amanussa*-saddassa a-kāralopo, na pana uttarapadena sandhi, ayuttaṭṭhānattā.

---

[1] Ks. S. va. [2] P. S. B. va.
[3] P. D. E. Ks. pacchā°. [4] P. corāma°.
[5] P. ti. [6] P. B. vā. [7] P. °lyā.

2283. Āsandiŋ vā pallaṅkaŋ vā
māṇātītaŋ vāḷūpetaŋ
sevantīnaŋ yāsaŋ tāsaŋ
pācittāpattiŋ Satthāha.[1]

2284. Nisīdanassāpi nipajjanassa
payogabāhulyavasena hoti
icc' evam Accantavasena[2] vuttā
pācittiyānaŋ gaṇanā pan' evaŋ.

2285. Pāde āsandiyā chetvā bhitvā[3] pallaṅkavāḷake[4]
anāpatti. Samuṭṭhānaŋ anantarasamam mataŋ.

Dutiyaŋ.

2286. Channaŋ aññataraŋ suttaŋ yadi kantati bhikkhunī
yattakaŋ añchitaŋ[5] hatthā tasmiŋ takkamhi veṭhite
2287. ekā pācitti niddiṭṭhā; suttakantanato pana
sabba-pubbapayogesu dukkaṭaŋ hatthavārato.
2288. Na doso kantitaŋ suttaŋ puna kantantiyā pana.
Idam eḷakalomena samuṭṭhānādinā samaŋ.

Tatiyaŋ.

2289. Koṭṭanaŋ taṇḍulādīnaŋ ādiŋ katvāna dukkaṭaŋ
sabba-pubbapayogesu veyyāvaccaŋ karontiyā;
2290. bhājanāni gaṇetvā vā[6] pācitti yāguādisu;
khajjakādisu rūpānaŋ gaṇanāya hi dīpaye.
2291. Sace mātāpitunnam pi āgatānaŋ pan' attano
kiñci kammaŋ akāretvā kiñci kātun na vaṭṭati.
2292. Saṅghassa yāgupāne vā saṅghabhatte pi vā tathā
cetiyassa ca pūjāya veyyāvaccakarassa vā
2293. attano ca anāpatti, tathā ummattikāya vā.
Samuṭṭhānādayo sabbe tatiyena samā matā.

Catutthaŋ.

2294. Pācitti dhuranikkhepe; yathā cīvarasibbane
tathā idha pan' ekāhaŋ parihāro na labbhati.

---

[1] P. °thā āha. [2] D. Ks. °yasena.
[3] D. Ks. S. hitvā. [4] P. G. B. °kaŋ.
[5] P. G. R. D. S. añjitaŋ. [6] B. gaṇetvāna.

2295. Sesaŋ vuttanayen' eva tattha cīvarasibbane
samuṭṭhānādinā saddhiŋ veditabbaŋ vibhāvinā.
Pañcamaŋ.

2296. Kāyena kāyabaddhena tathā nissaggiyena vā
gihīnaŋ pana yaŋ kiñci dantapoṇodakaŋ vinā
2297. ajjhoharaṇiyaŋ aññaŋ aññesan tu dadāti yā[1]
hoti pācittiyaŋ tassā ṭhapetvā sahadhammike.
2298. Dantakaṭṭhodake vuttaŋ dukkaṭaŋ Muninā idha.
Yā na deti ca, dāpeti, nikkhipitvā pi dentiyā,
2299. deti bāhiralepaŋ[2] vā[3] na dos' ummattikāya vā.
Samuṭṭhānādayo sabbe tatiyena samā matā.
Chaṭṭhaŋ.

2300. Adatvā paribhuñjeyya yā c' āvasathacīvaraŋ
divase tu catutthe taŋ dhovitvā puna[4] cīvaraŋ
2301. sāmaṇerāya vā antamaso utuniyā sace
tassā pācittiyaŋ vuttaŋ; tikapācittiyaŋ siyā.
2302. Tassā nissajjite tasmiŋ vuttan tu dukadukkaṭaŋ.
Utunīnaŋ abhāve tu aññāsaŋ, puna pariyaye,[5]
2303. acchinnacīvarādīnam anāpatt' āpadāsu pi.
Samuṭṭhānādayo sabbe kaṭhinena samā matā.
Sattamaŋ.

2304. Adatvā rakkhanatthāya vihāraŋ sakavāṭakaŋ
hoti pācittiyaŋ tassā cārikaŋ pakkamantiyā.
2305. Attano gāmato aññaŋ gāmaŋ gacchantiyā pana,
parikkhittavihārassa parikkhepam pi vā, tathā
2306. itarass' upacāraŋ vā paṭhamena padena taŋ
dukkaṭaŋ samatikkante, pācitti dutiyena tu.
2307. Akavāṭakabaddhasmiŋ dukkaṭaŋ paridīpitaŋ.
Antarāye anāpatti, jaggikaŋ alabhantiyā,
2308. āpadāsu, gilānāya, tathā ummattikāya vā.
Samuṭṭhānādayo sabbe kaṭhinena samā matā.
Aṭṭhamaŋ.

[1] E. R. D. S. dadantiyā. [2] P. °rālopaŋ.
[3] Kr. Ks. yā. [4] B. S. pana.
[5] P. pariyāye (Ṭ. *gāthābandhavasena rassattaŋ*).

2309. Hatthi-assa-rathādīhi saŋyutaŋ sippam eva vā
parūpaghātakaŋ mantāgadayogappabhedakaŋ
2310. pariyāpuṇeyya ce kiñci yassa kassaci santike
hoti pācittiyaŋ tassā padādīnaŋ vasen' idha.
2311. Lekhe pana anāpatti dhāraṇāya ca guttiyā,
parittesu ca sabbesu, tathā ummattikāya vā.

Navamaŋ.

2312. Dasame natthi vattabbaŋ, navamena samaŋ idaŋ;
samuṭṭhānādayo dvinnaŋ padasodhammasādisā.

Dasamaŋ.

Cittāgāravaggo pañcamo.

VI. Ārāmavagga.

2313. Sabhikkhukaŋ pan' ārāmaŋ jānitvā pavisantiyā
anāpucchā va yaŋ kiñci pācitti pariyāputā.
2314. Sace antamaso rukkhamūlassa pi ca bhikkhunī
anāpucchā parikkhepaŋ atikkamati[1] yā pana
2315. upacārokkame vā pi aparikkhittakassa tu
dukkaṭaŋ paṭhame pāde, pācitti dutiye siyā.
2316. Abhikkhuke 'sabhikkhū' ti saññāya pan' ubhosu pi
jātakaṅkhāya vā tassā hoti āpatti dukkaṭaŋ.
2317. Paṭhamaŋ pavisantīnaŋ tāsaŋ[2] sīsānulokikā
tā sannipatitā yattha tāsaŋ gacchati santikaŋ,
2318. santaŋ bhikkhum pan' āpucchā, maggo vārāmamajjhato
tena gacchantiyā vā pi, āpadāsu visantiyā,
2319. tathā ummattikādīnam anāpatti pakāsitā.
Dhuranikkhepatulyā va samuṭṭhānādayo nayā.

Paṭhamaŋ.

2320. Akkoseyya ca yā bhikkhuŋ paribhāseyya vā pana
tikapācittiyaŋ tassā; sese ca tikadukkaṭaŋ.
2321. Purakkhatvā[3] vadantīnam attha-dhammānusāsaniŋ
na dos', omasavādena tulyo[4] sesanayo[5] mato.[6]

Dutiyaŋ.

[1] P. B. °kāmeti. [2] Ṭ. pada (?). [3] P. B. °khitvā.
[4] E. tulyā. [5] E. °nayā. [6] E. matā.

2322. Yā saṅghaŋ paribhāseyya tassā pācittiyaŋ siyā;
ekaŋ sambahulā vā pi tath' eva itarāya vā
2323. paribhāsantiyā tassā dukkaṭaŋ paridīpitaŋ.
Sesaŋ anantaren' eva samuṭṭhānādinā samaŋ.

Tatiyaŋ.

2324. Nimantitā vā pi[1] sace pavāritā pi vā pana
—nimantanā pavāraṇā ubho pi vuttalakkhaṇā—
2325. purebhattan tu yāguñ ca ṭhapetvā kālikattayaŋ
yāv' ajjhoharaṇatthāya yaŋ kiñci pana āmisaŋ
2326. patigaṇhāti[2] ce tassā gahaṇe dukkaṭaŋ siyā,
ajjhohāravasen' ettha pācitti paridīpitā.
2327. Kālikāni ca tīṇ' eva āhāratthāya gaṇhati
gahaṇe dukkaṭaŋ vuttaŋ, tathā ajjhoharantiyā.
2328. Nimantitā yā pana appavāritā
sace pi yāguŋ pivatī 'dha vaṭṭati,
tathā kathetvā puna sāmikassa vā
sace pi sā bhuñjati aññabhojanaŋ.
2329. Kālikāni ca tīṇ' eva paccaye sati bhuñjati,
tathā ummattikādīnam anāpatti pakāsitā.
2330. Samuṭṭhānam idaŋ tulyaŋ addhānena. Kriyākriyaŋ:
nimantitā anāpucchā sāmiŋ[3] bhuñjati ce pana
2331. kappiyam pana kāretvā akāretvā pi vā yadi
paribhuñjantiyā[4] tassā pācitti kriyato siyā.

Catutthaŋ.

2332. Bhikkhunīnaŋ avaṇṇaŋ vā pācitti kulasantike
kulassāvaṇṇanaŋ vā pi bhikkhunīnaŋ vadantiyā.
2333. Santaŋ bhāsantiyā dosaŋ na dos' ummattikāya vā.
Omasavādatulyā va samuṭṭhānādayo nayā.

Pañcamaŋ.

2334. Addhayojanato ore bhkkhū[5] ovādadāyakā[6]
na vasanti[7] sace, maggo akhemo vā sace siyā,

---

[1] P. S. B. pi vā. [2] P. °hanti.
[3] G. D. B. sāmaŋ. [4] D. B. °jati yā.
[5] P. bhikkhu. [6] P. °yako. [7] P. vasati.

2335. ayaŋ abhikkhuko nāma āvāso pana, *tattha hi*
upagacchantiyā vassaŋ āpatti aruṇuggame.
2336. Pakkantā pakkhasaṅkantā vibbhantā vā matā pi vā
vassaŋ upagatā bhikkhū anāpatt' āpadāsu pi.
2337. Seso ñeyyo kathāmaggo bhikkhunovādato pana.
Idam eḷakalomena samuṭṭhānādinā samaŋ.
Chaṭṭhaŋ.

2338. Yā bhikkhun' ubhatosaṅghe vassaŋ vutthā tato puna
"nāhaŋ pavāressāmī" ti sā nikkhipati ce dhuraŋ,
2339. dhure nikkhittamattasmiŋ tassā pācittiyaŋ siyā.
Sati vā antarāyasmiŋ gilānāy' āpadāsu pi
2340. pariyesitvā pi vā bhikkhuŋ na doso alabhantiyā.
Idan tu dhuranikkhepasamuṭṭhānam udīritaŋ.
Sattamaŋ.

2341. "Ovādādīnam atthāya na gacchissām' ahan" ti hi
dhure nikkhittamattasmiŋ pācitti paridīpaye.
2342. Sadisan tu samuṭṭhānaŋ paṭhamantimavatthunā.
Akriyaŋ, lokavajjañ ca,[1] kāyikaŋ, dukkhavedanaŋ.
Aṭṭhamaŋ.

2343. "Na yācissāmi ovādaŋ, na pucchissām' uposathaŋ"
icc' evam pana nikkhitte dhure pācittiyaŋ siyā.
2344. Sati vā antarāyasmiŋ gilānāy' āpadāsu vā
na doso pariyesitvā dutiyaŋ alabhantiyā.
2345. Aṭṭhame pi anāpatti evam[2] eva pakāsitā.
Idan tu dhuranikkhepasamuṭṭhānam udīritaŋ.
Navamaŋ.

2346. Pasākhe pana sañjātaŋ gaṇḍaŋ rucitam eva vā
anāpucchā va saṅghaŋ vā gaṇaŋ ekena ekikā
2347. "bhinda, phālehi, dhovā" ti sabbān' ev' āṇapentiyā
katesu dukkaṭāni-c-cha tassā pācittiyo cha ca.
2348. "Yam[3] ettha atthi kattabbaŋ taŋ sabbaŋ tvaŋ karohi" ti
āṇāpeti sace evaŋ so ca sabbaŋ karoti ce

[1] E. D. S. tu. [2] P. B. S. ayam. [3] P. E. R. D. G. S. B. Ath'.

2349. ekāya pana vācāya dukkaṭāni pana-c-cha ca
tassā pācittiyacchakkaŋ[1] dvādasāpattiyo siyuŋ.
2350. Bhedanādisu ekaŋ sā[2] āṇāpeti sace pana
so karoti ca sabbāni ekaŋ pācittiyaŋ siyā.
2351. Āpucchitvā pi vā viññuŋ gahetvā dutiyam pi vā
bhedanādīni sabbāni kārāpeti sace pana
2352. tassā ummattikādīnam anāpatti pakāsitā.
Samuṭṭhānādayo sabbe kaṭhinena samā matā.

Dasamaŋ.

Ārāmavaggo chaṭṭho.

VII. Gabbhinīvagga.

2353. Gaṇapariyesanādismiŋ gabbhiniŋ vuṭṭhapentiyā
ñattiyā kammavācāhi upajjhāyāya dukkaṭaŋ,
2354. kammavācāya osāne pācitti pariyāputā.
Tathā gabbhinisaññāya na ca gabbhiniyā pana,
2355. ubho sañjātakaṅkhāya hoti āpatti dukkaṭaŋ;
tathācariniyā tassā gaṇassāpi ca dīpitaŋ.
2356. Dvīs-v' agabbhinisaññāya[3] na dos' ummattikāya vā.
Adinnādānatulyā va samuṭṭhānādayo nayā.

Paṭhamaŋ.

2357. Dutiye natthi vattabbaŋ paṭhamena samam mataŋ
samuṭṭhānādinā saddhiŋ, natthi kāci visesatā.

Dutiyaŋ.

2358. Chas-v' asikkhitasikkhan tu sikkhamānaŋ hi bhikkhunī
dve vassāni siyāpatti vuṭṭhāpeyya sace pana.
2359. Tikapācittiyaŋ vuttaŋ dhammakamme tu Satthunā;
adhamme pana kammasmiŋ dīpitaŋ tikadukkaṭaŋ.
2360. Chasu sikkhitasikkhaŋ yā[4] dve vassāni akhaṇḍato
vuṭṭhāpeti anāpatti tathā ummattikāye vā.

[1] P. °yaŋ chak°. [2] P. S. yā; Kr. Ks. vā.
[3] P. R. D. G. Kr. Ks. B. S. Dvīsu 'gab°.
[4] P. yaŋ.

2361. Imā hi[1] cha ca sikkhāyo saṭṭhivassā[2] pi[3] ce[4] pana
pabbajjāya, padātabbā; adatvā na ca kāraye.

Tatiyaŋ.

2362. Catutthe natthi vattabbaŋ; idha saṅghena sammataŋ
sikkhamānam anāpatti hoti taŋ vuṭṭhapentiyā.
2363. Adinnā paṭhamaŋ hoti sace vuṭṭhānasammuti
tatthāpi[5] ca padātabbā upasampadamālake.
2364. Tatiyañ ca cattutthañ ca samuṭṭhānādinā pana
paṭhamena samañ ñeyyaŋ. Catutthan tu kriyākriyaŋ.

Catutthaŋ.

2365. Ūnadvādasavassan tu kiñci gihigatam pana
paripuṇṇā ti saññāya na doso vuṭṭhapentiyā.
2366. Hoti cānupasampannā[6] upasampāditā pi sā.[7]
Asesena ca sesan tu paṭhamena samam mataŋ.

Pañcamaŋ.

2367. Chaṭṭhan tu tatiye vuttanayen' eva vibhāvaye.
Sattamam pi tathā sabbaŋ catutthena samam mataŋ.

Chaṭṭha-sattamāni.

2368. Yaŋ tuvaṭṭakavaggasmiŋ dukkhitaŋ sahajīviniŋ
vuttan, tena samañ ñeyyaŋ aṭṭhaman; na visesatā.

Aṭṭhamaŋ.

2369. Dve vassāni ca yā kāci vuṭṭhāpitapavattiniŋ
nānubandheyya ce tassā pācitti pariyāputā.
2370. "Dve vassāni ahaŋ nānubandhissāmī" ti ce pana
dhure[8] nikkhittamattasmiŋ tassā pācittiyaŋ siyā.
2371. Tañ ca bālam alajjiŋ vā gilānāy' āpadāsu vā
nānubandhantiyā tassā na dos' ummattikāya vā.
2372. Samuṭṭhānādayo tulyā paṭhamantimavatthunā.
Idam panākriyaŋ vuttaŋ; vedanā dukkhavedanā.

Navamaŋ.

[1] P. pi. [2] P. Kr. °vassāya. [3] P. R. E. D. Kr. S. *om.* pi.
[4] R. E. D. S. sace. [5] G. tathā°; Kr. Ks. tatrā°.
[6] Ks. sā°. [7] Kr. Ks. yā. [8] P. S. B. dhura.

2373. Vuṭṭhāpetvā tu yā kāci bhikkhunī sahajīviniŋ
taŋ gahetvā na gaccheyya[1] na c' aññaŋ āṇapeyya ce
2374. dhure[2] nikkhittamattasmiŋ tassā pācittiyaŋ siyā.
Sati vā antarāyasmiŋ, dutiyaŋ alabhantiyā,
2375. āpadāsu, gilānāya, tathā ummattikāya vā
na doso. Dhuranikkhepasamuṭṭhānam idam pana.

Dasamaŋ.

Gabbhinīvaggo sattamo.

VIII. Kumārībhūtavagga.

2376. Kumārībhūtavaggassa paṭhamādīni tīṇi pi
gihīgatehi tīh' eva sadisānīti niddise.
2377. Yā mahūpapadā[3] dve[4] tu sikkhamānā pan' ādito[5]
gatavīsativassā[6] ti viññātabbā vibhāvinā.
2378. Sace gihigatā hontu, na ca vā purisaŋ gatā,
'sikkhamānā' ti vattabbā tā hi sammuti-ādisu;
2379. na tā 'kumāribhūtā' ti tathā 'gihigatā' ti vā
vattabbā pan' ubho p' etā, evaŋ vattuŋ na vaṭṭati.
2380. Sammutiŋ dasavassāya datvā dvādasavassikā
kattabbā upasampannā; sesāsu pi ayan nayo.
2381. Yā aṭṭhārasavassā tu tato paṭṭhāya sā pana
vuttā 'kumāribhūtā' ti tathā 'gihigatā' ti pi.
2382. Vuttā 'kumāribhūtā' ti sāmaṇerī[7] hi[8] yā pana
"kumāribhūtā" icc' eva vattabbā, na pan' aññathā.
2383. Etā tu pana tisso pi sikkhāsammutidānato
"sikkhamānā" ti vattum pi vaṭṭat' eva, na saŋsayo.

Tatiyaŋ.

2384. Ūnadvādasavassā va[9] vuṭṭhāpeti sace paraŋ
hutvā sayam upajjhāyā sikkhamānan tu bhikkhunī

---

[1] G. B. gahetvā nānugaccheyya.
[2] P. S. B. dhura.
[3] S. yāsam upapadā.
[4] P. me.
[5] P. °mānānam ādito.
[6] P. B. S. gatā°; B. S. °vassāni.
[7] P. E. D. G. Kr. Ks. °ṇerā.
[8] P. pi; Kr. Ks. ti.
[9] E. D. ca.

2385. pubbe vuttanayen' eva dukkaṭānam anantaraŋ
kammavācānam osāne tassā pācitti dīpitā.
Catutthaŋ.

2386. Pañcame natthi vattabbaŋ; catutthaŋ pañcamam pi ca
ubhayaŋ tisamuṭṭhānaŋ; pañcaman tu kriyākriyaŋ.
Pañcamaŋ.

2387. Saṅghen' upaparikkhitvā "alaŋ tāv'" iti[1] vāritā
"upasampāditen'" ettha pacchā khīyati, dosatā.
2388. Ujjhāyati sace chanda-dosādīhi karontiyā
na doso. Tisamuṭṭhānaŋ, sacittaŋ, dukkhavedanaŋ.
Chaṭṭhaŋ.

2389. Laddhe ca cīvare pacchā asante antarāyake[2]
"vuṭṭhāpessāmi nāhan" ti dhuranikkhepane pana
2390. hoti pācittiyaŋ tassā. Gilānāy' āpadāsu pi
na doso pariyesitvā parisaŋ alabhantiyā.
2391. Idañ hi dhuranikkhepasamuṭṭhānaŋ; sacittakaŋ,
akriyaŋ, lokavajjañ ca; hot' idaŋ dukkhavedanaŋ.
Sattamaŋ.

2392. Aṭṭhamaŋ sattamen' eva sadisam pana sabbathā.
Navame pi ca vattabbaŋ natthi uttānam ev' idaŋ.
2393. Natth' ajānantiyā doso, tathā ummattikāya vā.
Adinnādānatulyā va samuṭṭhānādayo nayā.
Aṭṭhama-navamāni.

2394. Mātarā pitarā vā 'tha[3] nānuññātan tu sāminā
tassā pācittiyāpatti taŋ vuṭṭhāpentiyā siyā.
2395. Upasampadakālasmiŋ[4] tathā pabbājanakkhaṇe
dvikkhattuŋ pucchitabban tu bhikkhunīhi na bhikkhunā.
2396. Anāpatti na jānāti[5] mātu-ādīnam atthitaŋ.
Idaŋ catusamuṭṭhānaŋ vācato kāya-vācato

[1] R. E. D. S. tāv' eti; P. tāvata. [2] P. Kr. Ks. B. °yike.
[3] B. vā pi. [4] G. B. °sampādi°. [5] B. ajānantī.

2397. vācā-mānasato c' eva kāya-vācādito pi ca.
Kriyākriyam acittañ ca ticittañ ca tivedanaŋ.[1]
Dasamaŋ.

2398. Yā pārivāsiken' ettha chandadānena bhikkhunī
vuṭṭhāpeti sace sikkhamānaŋ pācittiyaŋ siyā.
2399. Avuṭṭhitāy' anāpatti parisāy' avihāya vā
chandan tu. Tisamuṭṭhānaŋ, ticittañ ca tivedanaŋ.
Ekādasamaŋ.

2400. Dvādase terase vā pi vattabbaŋ natthi kiñci pi.
Samuṭṭhānādayo sabbe anantarasamā matā.
Dvādasama-terasamāni.

Kumārībhūtavaggo aṭṭhamo.

IX. Chattūpāhanavagga.

2401. Samaṇī agilānā yā dhāreyya chattupāhanaŋ
tassā pācittiyāpatti hotīti pariyāputā.
2402. Sace ekapayogena maggassa gamane pana
divasam pi ca dhāreti ekaŋ pācittiyaŋ siyā.[2]
2403. Kaddamādīni passitvā omuñcitvā upāhanā
chattam eva ca dhārentī yadi gacchati dukkaṭaŋ.
2404. Sace upāhanārūḷhā disvā gacchādikam pana
taŋ chattam apanāmetvā dukkaṭaŋ hoti gacchati.
2405. Chattam pi apanāmetvā omuñcitvā upāhanā
puna dhārentiyā tassā hoti pācittiyam pana.[3]
2406. Payogagaṇanāy' eva[4] pācittigaṇanā siyā;
tikapācittiyaŋ vuttaŋ, tath' eva dukadukkaṭaŋ.[5]
2407. Ārāme upacāre vā doso natth' āpadāsu pi.
Idam elakalomena samuṭṭhānādinā samaŋ.
Paṭhamaŋ.

[1] Kr. Ks. samuṭṭhāti. Kriyākriyam acittañ ca tivedanaŋ.
[2] Kr. puna; Ks. pana.
[3] Ks. puna.
[4] P. Kr. evaŋ.
[5] R. G. D. B. tika° (*na yoggaŋ*).

2408. Hoti bhikkhuniyā yānā orohitvā punappunaŋ
abhirūhantiyāpatti payogagaṇanāvasā.
2409. Āpadāsu anāpatti tathā ummattikāya vā.
Sesaŋ anantaren' eva samuṭṭhānādinā samaŋ.
Dutiyaŋ.

2410. Yā ca dhāreyya saṅghāṇiŋ yaŋ kiñci[1] pi kaṭūpiyaŋ
tassā pācittiyāpatti hotīti pariyāputā.
2411. Dhārentiyā pan' etthā[2] pi omuñcitvā punappunaŋ
payogagaṇanāy' eva tassā pācittiyo siyuŋ.
2412. Ābādhapaccayā yā tu dhāreti kaṭisuttakaŋ
tathā ummattikadīnam anāpatti pakāsitā.
2413. Sesan tu paṭhamen' eva sadisan ti pakāsitaŋ;
idha cākusalaŋ cittaŋ, lokavajjaŋ, visesatā.
Tatiyaŋ.

2414. Dhāreti pana yaŋ kiñci sace sīsūpagādisu
tassā tassa ca vatthussa gaṇanāpattiyo siyuŋ.
2415. Ābādhapaccayā[3] doso kiñci dhārentiyā na ca.[4]
Sesaŋ anantaren' eva sadisaŋ paridīpitaŋ.
Catutthaŋ.

2416. Yena kenaci gandhena savaṇṇāvaṇṇakena ca[5]
nhāyantiyā[6] pan' āpatti[7] nhānosāne pakāsitā.
2417. Gandhayojanato sabbapayoge dukkaṭaŋ siyā.
Ābādhapaccayā doso natthi ummattikāya vā.
2418. Sesan tu tatiyen' eva sadisaŋ sabbathā mataŋ.
Chaṭṭham pi tatiyen' eva sadisan ti pākāsitaŋ.
Pañcama-chaṭṭhāni.

2419. Ubbaṭṭāpeyya v' aññāya sambāhāpeyya vā tathā
hoti bhikkhuniyāpatti sace bhikkhuni yā pana.
2420. Ettha hattham amocetvā ekā ubbaṭṭane siyā;
mocetvā pana mocetvā payogagaṇanā siyā.

---

[1] P. Kr. kiñcā.
[2] R. D. S. 'panetvā.
[3] B. N'ābādha°.
[4] B. pana.
[5] Kr. Ks. pi.
[6] P. nahā°.
[7] P. *om.* pan'.

2421. Sambāhane pi es' eva nayo ñeyyo vibhāvinā.
Āpadāsu gilānāya anāpatti pakāsitā.
2422. Sesan tu tatiyen' eva samuṭṭhānādinā samaŋ.
Sattamena samānā va aṭṭhamādīni tīṇi pi.
Sattamaṭṭhama-navama-dasamāni.

2423. Yā anto-upacārasmiŋ bhikkhussa purato pana
anāpucchā nisīdeyya chamāya pi na vaṭṭati.
2424. Tikapācittiyaŋ vuttaŋ; pucchite dukkaṭadvayaŋ.
Āpadāsu gilānāya na dos' ummattikāya vā.
2425. Idam pana samuṭṭhānā[1] kaṭhinena samam mataŋ.
Kriyākriyam, acittañ ca, ticittañ ca, tivedanaŋ.
Ekādasamaŋ.

2426. Anokāsakataŋ bhikkhuŋ pañhaŋ puccheyya, dosatā;
vinaye ca katokāsaŋ suttaŋ pucchantiyā pi ca.
2427. Kāretvā pana okāsaŋ anodissāpi pucchati,
na doso. Padasodhammasamuṭṭhānam idam pana.
Dvādasamaŋ.

2428. Saṅkaccikaŋ vinā gāmaŋ padasā pavisantiyā
parikkhittassa gāmassa parikkhepokkame pana
2429. dukkaṭaŋ paṭhame pāde, pācitti dutiye siyā;
upacārokkame p' ettha[2] es' eva ca nayo mato.
2430. Yassā saṅkaccikaŋ naṭṭhaŋ, acchinnaŋ vā pi kenaci,
anāpatti siyā tassā gilānāy' āpadāsu pi.
2431. Idam eḷakalomena samuṭṭhānādinā samaŋ.
Sesaŋ vuttanayen' eva viññātabbaŋ vibhāvinā.
Terasamaŋ.

Chattūpāhanavaggo[3] navamo.

PĀCITTIYAKATHĀ.

---

1 *All MSS.* °naŋ.
2 Kr. Ks. c' ettha.
3 Kr. Ks. *om.*; D. S. Chattavaggo.

PĀṬIDESANĪYAKATHĀ.

2432. Agilānā sace sappiŋ laddhaŋ viññattiyā sayaŋ
" bhuñjissāmī " ti gahaṇe dukkaṭaŋ paridīpitaŋ;
2433. ajjhohāravasen' eva pāṭidesaniyaŋ siyā.
Tipāṭidesanīyan tu; gilānāya[1] dvidukkaṭaŋ.[2]
2434. Gilānā viññapetvāna[3] pacchā sevantiyā pi ca,
gilānāyāvasesaŋ vā, viññattaŋ ñātakādito,
2435. aññass' atthāya vā,[4] attadhanen' ummattikāya[5] vā
anāpatti. Samuṭṭhānam addhānasadisam mataŋ.
Paṭhamaŋ.

2436. Ayam eva ca sesesu dutiyādisu nicchayo;
samuṭṭhānādinā saddhiŋ natthi kāci visesatā.
2437. Anāgatesu sabbesu sappiādisu pāḷiyaŋ
bhuñjantiyā tu viññatvā aṭṭhasū pi[6] ca dukkaṭaŋ
Aṭṭhapāṭidesanīyakathā.

2438. Sekhiyā pana ye dhammā uddiṭṭhā pañcasattati
tesaŋ Mahāvibhaṅge tu vutto atthavinicchayo.
Sikkhākaraṇīyakathā.

2439. Ubhato-pātimokkhānaŋ savibhaṅgānam[7] eva yo
attho aṭṭhakathāsāro so ca vutto[8] visesato
2440. tañ ca sabbaŋ samādāya Vinayassa vinicchayo
bhikkhūnaŋ bhikkhunīnañ ca hitatthāya kato mayā.
2441. Imaŋ paṭibhajan[9] tu no jantuno
suṇanti vinaye hite ye hi te
janassa[10] sumatāyane tāyane
bhavanti pakataññuno taññuno.

[1] P. S. gilānā.
[2] P. S. dukadukkaṭaŋ.
[3] R. E. S. °petvā 'tha; D. Ks. B. °vā va.
[4] Kr. Ks. *om.*
[5] Kr. Ks. attano dhane°.
[6] D. B. aṭṭhas-v' api.
[7] Kr. savibhāgānam.
[8] Kr. pavutto.
[9] P. S. paṭibhāṇajan.
[10] G. Jinassa.

2442. Bahusāranaye vinaye parame
abhipatthayatā hi visāradataŋ
paramā pana buddhimatā mahatī
karaṇīyatamā yatinādaratā.

2443. Avagacchati yo pana bhikkhu imaŋ
Vinayassa vinicchayam[1] atthayutaŋ
amaraŋ ajaraŋ arajaŋ[2] arujaŋ[3]
adhigacchati santipadam pana so.

ITI VINAYAVINICCHAYE BHIKKHUNĪ-
VIBHAṄGAKATHĀ SAMATTĀ.[4]

[1] P. nicchayam.
[2] R. D. G. B. S. abhayaŋ.
[3] D. B. S. arajaŋ.
[4] P. Kr. Ks. *om.*

KHANDHAKAKATHĀ

MAHĀVAGGA.

Mahākhandhaka.

Pabbajjākathā.

2444. Sīlakkhandhādiyuttena Subhakkhandhena desite
khandhake pi pavakkhāmi samāsena vinicchayaŋ.
2445. Mātarā ananuññātaŋ pitarā vā pi bhikkhuno
bhaṇḍukammam apucchitvā pabbājentassa dukkaṭaŋ.
2446. Uddese[1] paripucchāya sayañ ce vyāvaṭo siyā
daharo āṇapetabbo[2] " pabbājetvānayā " ti ca.
2447. Upajjhāyam ath' uddissa[3] avutto daharo pana
pabbājeti sace taŋ so sayam evāpi, vaṭṭati.
2448. Sāmaṇero pi vattabbo daharo natthi tattha ce
" khaṇḍasīmam imaŋ netvā pabbājetvānayā " ti ca[4];
2449. saraṇāni pan' etassa dātabbān' eva attanā;
evam pi bhikkhunā yeva hoti pabbājito naro.
2450. Purisaŋ bhikkhuto añño pabbājeti[5] na vaṭṭati;
itthiŋ bhikkhunito añño pabbājeti[5] na vaṭṭati.
2451. Sāmaṇero pi vā dātuŋ sāmaṇerī[6] pi vā tathā
āṇattiyā ubhinnam pi kāsāyāni labhanti te.
2452. Sayam eva ca yaŋ kiñci pabbājentena bhikkhunā
kesāpanayanaŋ katvā paṭhamaŋ udake puna
2453. nhāpetabbo siyā suṭṭhu ghaŋsitvā gomayādinā;
sarīre piḷakā vā pi kacchu vā tassa honti ce
2454. mātā yathā niyaŋ puttaŋ na jigucchati sabbaso
nhāpetabbo va yatinā tath' eva ajigucchatā.
2455. Kasmā ? Pan' ettakenāpi upakārena sāsane
so sadā balavasneho[7] hot' upajjhāyakādisu;
2456. vinodetvā pan' uppannaŋ ukkaṇṭhaŋ kulaputtakā
sikkhāyo paripūretvā nibbāṇaŋ pāpuṇanti hi.

[1] P. S. B. Uddesa.
[2] P. āṇā°.
[3] B. pan' ud°.
[4] G. D. Kr. Ks. B. S. vā.
[5] G. B. °tuŋ.
[6] D. Ks. S. °ṇerā.
[7] P. balavā°.

2457. Gandhacuṇṇena vā pacchā cuṇṇena pi haḷiddiyā
sarīraŋ tassa sīsañ[1] ca ubbaṭṭetvā punappunaŋ
2458. gihīgandhaŋ vinodetvā kāsāyāni pan' ekato
dvattikkhattuŋ sakiŋ vā pi dātabbān' assa[2] bhikkhunā.
2459. Atha hatthe pi vā tassa adatvā sayam eva taŋ
acchādeti upajjhāyo vaṭṭat' ācariyo pi vā.
2460. Nivāseti anāṇatto so pārupati vā sayaŋ
apanetvā tato sabbaŋ puna dātabbam eva taŋ.
2461. Bhikkhunā tu sahatthena tathā āṇattiyā pi vā
dinnaŋ vaṭṭati kāsāvaŋ; nādinnam pana vaṭṭati
2462. tass' eva santakaŋ vā pi, kā kathā attasantake.
Vandāpetvā tattha[3] bhikkhū kārāpetvāna ukkuṭiŋ
2463. añjalim paggahāpetvā dātabbaŋ saraṇattayaŋ
paṭipāṭivasen' eva, na ca uppaṭipāṭiyā.
2464. Sace ekapadaŋ vā pi deti ekakkharam pi vā
paṭipāṭiŋ virajjhitvā, gahitañ ce, na[4] vaṭṭati.
2465. Tikkhattuŋ yadi vā deti buddhaŋ-saraṇam eva vā
tathā sesesu c' evam pi na dinnān' eva honti hi.
2466. Katvā 'nunāsikantāni ekābaddhāni vā pana,
vicchinditvā 'tha mantāni dātabbāni vijānatā.
2467. Upasampadakamman tu ekato suddhiyā siyā,
na hot' eva ca[5] pabbajjā ubhato suddhiyā vinā;
2468. tasmā ācariyenāpi tath'[6] antevāsikena pi
bu-ddha-kārādayo vaṇṇā ṭhānakaraṇasampadaŋ
2469. ahāpentena vattabbā pabbajjāguṇam icchatā;
ekavaṇṇavināsena pabbajjā hi na rūhati.
2470. Yadi siddhā pi pabbajjā saraṇāgamanato va hi
dātabbān' assa[7] sīlāni pūraṇatthāya bhikkhunā.

Pabbajjākathā.

2471. Upajjhāyam ath' ācariyaŋ[8] nissāya vasatā satā[9]
kattabbān' eva vattāni piyasīlena bhikkhunā.

---

[1] Kr. Ks. sabbañ.
[2] P. Kr. Ks. °bbā tassa.
[3] E. D. Kr. Ks. tathā.
[4] G. B. n' eva.
[5] G. B. hoti pana.
[6] Kr. Ks. ath'.
[7] P. D. B. dātabbā dasa.
[8] P. °jhāyathā°.
[9] P. D. Kr. B. S. pana.

2472. Āsanaŋ paññapetabbaŋ; dantakaṭṭha-mukhodakaŋ
dātabbaŋ tassa kālena. Sace yāgu[1] bhavissati[2]
2473. yāgu tass' upanetabbā saṅghato kulato pi vā.
Patte vattañ ca kātabbaŋ, vattaŋ gāmappavesane.
2474. Cīvare yāni vattāni vuttāni hi Mahesinā
senāsane tathā pādapītha-kaṭhalikādisu
2475. evam ādīni vattāni sabbāni pana rogato
vuṭṭhānagamanantāni sattatiŋsa sataŋ siyuŋ.
2476. Vattabhedena sabbattha dukkaṭan tu pakāsitaŋ
anādaravasen' eva akarontassa bhikkhuno.

Upajjhāyācariyavattakathā.[3]

2477. Upajjhāyassa vattāni tathā saddhivihārike
sataŋ terasa hont' eva, tath' antevāsike pi ca.

Saddhivihārikantevāsikavattakathā.[4]

2478. Pakkante vā pi vibbhante pakkhasaṅkantake mate
āṇattiyā upajjhāyā passambhati ca nissayo.
2479. Hoti ācariyamhā pi chadhā nissayabhedanaŋ:
pakkante vā pi, vibbhante, pakkhasaṅkantake, mate,
2480. āṇattiyā, ubhinnam pi dhuranikkhepane pi ca;
ekekassa ubhinnaŋ vā n' ālaye sati bhijjati.
2481. Upajjhāyasamodhānagatassāpi ca bhijjati;
dassanaŋ savaṇañ cāti samodhānaŋ dvidhā mataŋ.
2482. Addhikassa gilānassa gilānūpaṭṭhakassa ca
yācitassa na doso va vasituŋ nissayaŋ vinā.
2483. Jānatā attano c' eva vane phāsuvihārataŋ
sabhāge dāyake 'sante vasitum pi ca vaṭṭati.

Nissayapaṭippassambhanakathā.[5]

Parisadūsakakathā.

2484. Kuṭṭhiŋ gaṇḍiŋ kilāsiñ ca sosiñ ca apamārikaŋ
tathā rājabhaṭaŋ coraŋ likhitaŋ kārabhedakaŋ*

---

* Ṭ. *kārā vuccati bandhanāgāraŋ.*

[1] E. D. yāguŋ. [2] E. D. pivis°.
[3] G. E. D. B. *om.* ācariya; P. upajjhāca°.
[4] G. E. D. B. *om.* antevāsika.
[5] R. E. D. G. S. B. °yapassam°.

2485. kasāhataŋ narañ c' eva purisaŋ lakkhaṇāhataŋ
iṇāyikañ ca dāsañ ca pabbājentassa dukkaṭaŋ.
2486. Hatthacchinnam alacchinnaŋ pādacchinnañ ca puggalaŋ
kaṇṇa-nāsaṅgulicchinnaŋ kaṇḍaracchinnam eva ca
2487. kāṇaŋ kuṇiñ ca khujjañ ca vāmaṇaŋ phaṇahatthakaŋ
khañjaŋ pakkhahatañ c' eva sipadiŋ pāparoginaŋ
2488. jarāya dubbalaŋ andhaŋ badhirañ c' eva mammanaŋ
pīṭhasappiŋ tathā mūgaŋ pabbājentassa dukkaṭaŋ.
2489. Atidīgho 'tirasso vā, atikāḷo pi vā, tathā
accodāto pi vā, maṭṭhatambalohanidassano,[1]
2490. atithūlo, kiso vā, 'timahāsīso[2] pi vā, tathā
atikhuddakasīsenāsahitena[3] yuto pi vā,
2491. kuṭa-kūṭakasīso[4] vā,[5] tathā sikharasīsako,
veḷunāḷisamānena sīsena ca yuto naro,
2492. kappasīso[6] pi, pabbhārasīso vā, vaṇasīsako,
tathā kaṇṇikakeso vā, thūlakeso pi vā, tathā
2493. pūti-nillomasīso vā, jātipaṇḍarakesako,[7]
jātiyā tambakeso vā, tath' ev' āvaṭṭasīsako,[8]
2494. sīsalomekabaddhehi bhamukehi yuto pi vā,
sambaddhabhamuko vā pi, nillomabhamuko pi vā,
2495. mahanta-khudda-netto vā, tathā visamalocano,
kekaro vā pi, gambhīranetto, visamacakkalo,[9]
2496. jatu-mūsika-kaṇṇo vā, hatthikaṇṇo pi vā pana,
chiddamattakakaṇṇo vā, tath' ev' āviddhakaṇṇako,
2497. tathā vaṅkitakaṇṇo[10] vā, pūtikaṇṇo pi vā pana,
—yonakādippabhedo pi nāyaŋ parisadūsako—
2498. atipiṅgalanetto vā, tathā nippakhumakkhi vā,
assupaggharanetto vā, pakkapupphitalocano,
2499. tath' eva ca mahānāso, atikhuddakanāsiko,
tathā cipiṭanāso vā, naro kuṭilanāsiko,

[1] E. Ks. S. maṭṭa°.
[2] P. Kr. atikiso mahā°; R. G. B. °vā pi mahā°.
[3] Kr. °khuddena°.
[4] Kr. kuṭakkaṭaka°.
[5] Kr. *om.*
[6] R. G. D. B. kapi°.
[7] E. D. G. Kr. S. B. °sīsako.
[8] E. Ks. āvatta°.
[9] D. Kr. Ks. °cakkhulo.
[10] D. S. ṭaṇkita°; G. kaṅkita°.

2500. niccavissavanāso[1] vā, yo vā pana mahāmukkho,
vaṅka-bhinnamukho vā pi, mahāoṭṭho pi vā pana,
2501. tathā tanuka-oṭṭho vā, vipuluttara-oṭṭhako,
oṭṭhacchinno[2] pi, uppakkamukho,[3] eḷamukho pi vā,
2502. saṅkhatuṇḍo pi, duggandhamukho vā pana puggalo,
mahādanto pi accantaŋ, tathā asuradantako,
2503. heṭṭhā uparito vā pi bahi nikkhantadantako,
adanto, pūtidanto vā, atikhuddakadantako,
2504. —yassa dantantare danto kālakadantasannibho[4]
sukhumo va ṭhito, tañ ce pabbājetum pi vaṭṭati;—
2505. yo mahāhanuko poso, dīghena hanunā yuto,
cippītahanuko[5] vā pi, rassena hanunā yuto,
2506. nimmassu-dāṭhiko vā pi, atidīghagalo pi vā,
atirassagalo vā pi, bhinna-gaṇḍa-galo pi vā,
2507. tathā bhaṭṭhaŋsakūṭo vā, bhinna-piṭṭhi-uro pi vā,
sudīgha-rassa-hattho vā, kaṇḍu-kacchu-samāyuto,[6]
2508. mahānisadamaŋso vā uddhanaggupamāyuto,
vātaṇḍiko, mahāūrū, saṅghaṭṭanakajāṇuko,
2509. bhinnajāṇu, mahājāṇu, dīghajaṅgho, vijaṅghako,
vikaṭo[7] vā pi, paṇḍo[8] vā, tathā ubbadhapiṇḍiko,
2510. yaṭṭhijaṅgho, mahājaṅgho, mahāpādo pi yo naro,
tathā siddhakapādo[9] vā, mahāpaṇhī pi vā pana,
2511. vaṅkapādo naro yo vā, gaṇṭhikaṅguliko pi vā,
yo pan' andhanakho[10] vā pi, kāḷa-pūti-nakho pi vā,
2512. icc' evam ādikaŋ kiñci naraŋ parisadūsakaŋ
pabbājentassa bhikkhussa hoti āpatti dukkaṭaŋ.

Parisadūsakathā.

2513. " Sāmaṇer' ajja mā khāda, mā bhuñja, ca pivā " ti ca
nivārentassa āhāraŋ hoti āpatti dukkaṭaŋ.

---

[1] Kr. Ks. °passava°.
[2] G. °bhinno.
[3] P. B. upakka.
[4] P. R. E. D. kālakā°.
[5] *Sam.* cipiṭa°.
[6] P. °gato; E. S. °hato; Kr. Ks. °hito.
[7] Ks. B. °to.
[8] R. G. Kr. Ks. sappo; E. D. S. B. sampo; *Sam* paṇho.
[9] G. D. B. sandhika°; E. siddhaṅka°.
[10] Ks. aḍḍha°.

2514. "Nivāressāmi āhāram" iti vā pattacīvaraŋ
anto nikkhipato sabbapayogesu pi dukkaṭaŋ.
2515. Dubbacasāmaṇerassa[1] anācārassa kevalaŋ
daṇḍakammaŋ have katvā hitakāmena bhikkhunā
2516. yāguŋ vā pana bhattaŋ vā dassetvā kira bhāsituŋ
"āhaṭe daṇḍakamme tvaŋ lacchasīdan" ti vaṭṭati.
2517. Aparādhānurūpena daṇḍakamman tu kāraye;
vālikā-salilādīnam āharāpanam eva taŋ.
2518. Sīse vā nikkhipāpetuŋ pāsāṇādīni kānici
nipajjāpetum uṇhe vā pāsāṇe bhūmiyā pi vā
2519. udakaŋ vā pavesetun na ca vaṭṭati bhikkhuno;
idh' āvaraṇamattan tu daṇḍakammaŋ pakāsitaŋ.
Nivāraṇakathā.

2520. Pakkhopakkamikāsittā catuttho pan' usūyako
napuŋsakena pañc' ete paṇḍakā paridīpitā.
2521. Tesu āsittusūyānaŋ pabbajjā na nivāritā,
itaresan tu tiṇṇam pi paṇḍakānaŋ nivāritā.
2522. Vāritā yassa pabbajjā 'nāsetabbo' ti so mato;
tividhe pana te ñatvā pabbājentassa dukkaṭaŋ.
Paṇḍakakathā.

2523. Liṅgattheno ca saŋvāsattheno tadubhayassa ca
theyyasaŋvāsako nāma tividho pi[2] pavuccati.
2524. Sayam eva ca yo tattha pabbajitvā na gaṇhati
bhikkhuvassāni vā n' eva yathābuḍḍham pi vandanaŋ
2525. 'liṅgattheno' ayaŋ liṅgamattassa thenato[3] siyā.
Yo ca pabbajito hutvā bhikkhuvassāni gaṇhati
2526. saŋvāsaŋ sādiyanto va 'saŋvāsatthenako' mato.
'Ubhayatthenako' vuttanayo yeva; yathāha ca:
2527. "rāja-dubbhikkha-kantāra-roga-veribhayehi[4] vā
cīvarāharaṇatthaŋ vā liṅgam ādiyatī 'dha yo,
2528. saŋvāsaŋ nādhivāseti yāva so suddhamānaso,
'theyyasaŋvāsako' nāma tāva esa na vuccati."
Theyyasaŋvāsakakathā.

[1] S. Dubbattasāma°.
[2] R. G. ti.
[3] R. G. °ko.
[4] P. °bhayena.

2529. "Titthiyo 'haŋ bhavissan" ti upasampannabhikkhu ce
salingen' eva yo yāti titthiyānam upassayaŋ,
2530. gacchato padavārena hoti āpatti dukkaṭaŋ;
hoti titthiyapakkanto linge tesan tu nissite.
2531. "Titthiyo 'haŋ bhavissan" ti kusacīrādikam pana
sayam eva nivāseti, so pi pakkantako siyā.
2532. Naggo ājīvakādīnaŋ gantvā tesam upassayaŋ
luñcāpeti sace kese, vatān' ādiyatī 'dha vā,
2533. morapiñjādikaŋ tesaŋ lingaŋ gaṇhāti vā sace,
sārato veti[1] vā tesaŋ pabbajjaŋ laddhim eva ca,
2534. hoti titthiyapakkanto, na pan' esa vimuccati.
Naggassa gacchato vuttaŋ padavārena dukkaṭaŋ.
2535. Vutto anupasampannavasena theyyavāsako;
tathā titthiyapakkanto upasampannabhikkhunā.[2]

Titthiyapakkantakathā.

2536. Nāgo vā pi supaṇṇo vā yakkho sakko pi vā idha
tiracchānagato vutto; pabbājetun na vaṭṭati.

Tiracchānagatakathā.[3]

2537. Pañcānantarike[4] pose pabbājentassa dukkaṭaŋ
ubhatobyañjanañ c' eva tathā bhikkhunidūsakaŋ.
2538. Ekato-upasampannaŋ bhikkhunīnan tu santike
dūsetvā pana so n' eva bhikkhunīdūsako siyā.
2539. Sace anupasampannadūsako,[5] upasampadaŋ
labhat' eva ca pabbajjaŋ; sā[6] ca n' eva parājitā.[7]

Ekādasa-abhabbapuggalakathā.

2540. N' upasampādanīyo va anupajjhāyako naro,
karoto dukkaṭaŋ hoti; na kuppati sace kataŋ.
2541. "Kuppatī" ti vadant' eke, na gahetabbam eva taŋ.
Sesesu pi ayaŋ ñeyyo nayo sabbattha viññunā.

---

[1] R. G. D. S. B. c' eti; P. c' eva.
[2] Kr. °no.
[3] P. *om.* gata.
[4] D. B. °riye.
[5] P. Ks. B. S. °pannaŋ°.
[6] R. G. D. Kr. B. so.
[7] R. G. Kr. B. °to.

2542. Upasampadakammassa abhabbā pañcavīsati,
ajānitvā kato vā pi[1] osāro nāsanāraho.
2543. Hatthacchinnādi-dvattiŋsa kuṭṭhi-ādī ca terasa
appatto tesam osāro; kato ce pana rūhati.
2544.*Ek' upajjhāyako hoti, honti ācariyā tayo,
upasampadapekhā ca honti dve vā tayo pi vā,
2545. tīhi ācariyeh' eva ekato anusāvanaŋ
osāretvā kataŋ kammaŋ na ca kuppati, kappati.*
2546. Ek' upajjhāyako hoti, ācariyo tath' ekako,
upasampadāpekhā[2] ca honti dve vā tayo pi vā,
2547. anupubbena sāvetvā tesaŋ nāman tu tena ca
ekato anusāvetvā katam pi na ca kuppati.
2548. Nānupajjhāyakenāpi nānācariyakena ca
aññamaññānusāvetvā kataŋ kammañ ca[3] vaṭṭati:
2549. Sumano Tissatherassa anusāveti sissakaŋ,
Tisso Sumanatherassa anusāveti sissakaŋ.
2550. Nānupajjhāyaken' eva eken' ācariyen' idha[4]
upasampadā paṭikkhittā Buddhen' ādiccabandhunā.

MAHĀKHANDHAKAKATHĀ.

UPOSATHAKKHANDHAKA.

Sīmākathā.

2551. Baddhābaddhavasen' eva sīmā nāma dvidhā matā.
Nimittena nimittan tu ghaṭetvā pana sammatā
2552. ayaŋ sīmāvipattīhi ekādasahi vajjitā
baddhā nāma siyā sīmā sā[5] tisampattisaŋyutā.
2553. Khaṇḍa-samānasaŋvāsāvippavāsādibhedato
iti baddhā tidhā vuttā. Abaddhā pi tidhā matā:
2554. gāmato, udakukkhepā, sattabbhantarato pi ca.
Tattha gāmaparicchedo *gāmasīmā* ti vuccati.
2555. Jātassare samudde vā nadiyā vā samantato
majjhimass' udakukkhepo *udakukkhepa*-saññito.

— D. *om.*

[1] S. cāpi. [2] Ks. B. °padapekkhā.
[3] R. D. S. tu. [4] Kr. °yena ca. [5] P. B. S. yā.

2556. Agāmake araññe tu satt' ev' abbhantarā pana
samantato ayaŋ sīmā *sattabbhantara*nāmakā.

2557. Ekaŋ abbhantaraŋ vuttaŋ aṭṭhavīsatihatthakaŋ.
Guḷukkhepanayen' eva udakukkhepakā matā.

5258. Imā dve pana sīmāyo vaḍḍhanti parisāvasā;
abbhantarūdakukkhepā ṭhitokāsā paraŋ siyuŋ.

2559. Ṭhito anto-paricchede[1] hatthapāsaŋ vihāya vā,
tattakaŋ anatikkamma paricchedam pi vā paraŋ

2560. ṭhito kammaŋ vikopeti iti aṭṭhakathānayo;
tasmā so hatthapāse vā kātabbo, bahi vā pana.

2561. Baddhasīmāya saṇṭhānaŋ nimittaŋ disakittanaŋ
ñatvā pamāṇaŋ sodhetvā sīmaŋ bandheyya paṇḍito.

2562. Tikoṇaŋ caturassañ ca vaṭṭaŋ ca paṇavūpamaŋ
vitāna-dhanukākāraŋ mudiṅga-sakaṭūpamaŋ.

2563. Pabbataŋ vana-pāsāṇaŋ rukkhaŋ maggañ ca vammikaŋ
udakañ ca nadiñ cāti nimittān' aṭṭha dīpaye.

2564. Tesu tīni nimittāni ādiŋ katvā samantato
nimittānaŋ satenāpi bandhitum pana vaṭṭati.

2565. Tiyojanaparā sīmā ' ukkaṭṭhā ' ti pakāsitā;
ekavīsati-bhikkhūnaŋ gaṇhantī ' heṭṭhimā ' matā.

2566. Ukkaṭṭhāya pi ukkaṭṭhā heṭṭhimāya pi heṭṭhimā
etā dve pi asīmā ti vuttā Ādiccabandhunā.

2567. Nimittam pana kittetvā sabbam eva samantato
pacchā ñattidutīyena sīmaŋ bandhitum arahati.

2568. Bandhitvā 'nantaraŋ pacchā cīvarāvippavāsakaŋ
sammannitvāna baddhā sā ' 'vippavāsā ' ti vuccati.

2569. Nadī-sara-samuddesu sīmaŋ bandhati ce pana
na c' ottharati,[2] ten' eva *asīmā* ti Jino 'bravi.

Sīmākathā.

2570. Dina-kāraka-kattabbākārānañ ca[3] vasā pana
nav' ev' uposathā vuttā Buddhen' ādiccabandhunā.

2571. Cātuddaso paṇṇaraso sāmaggi ca uposatho
divasen' eva nidditthā tayo p' ete uposathā.

[1] P. °cheda. [2] P. S. B. vot°.
[3] S. tu.

2572. Saṅghe[1] uposatho c' eva gaṇe[2] puggaluposatho
kārakānaŋ vasen' eva tayo vuttā uposathā.
2573. Suttuddesābhidhāno ca pārisuddhiuposatho
adhiṭṭhāno[3] ti nidditthā tayo kammen' uposathā.
2574. Saṅghassa pātimokkho[4] va, pārisuddhi gaṇassa ca,
adhiṭṭhānam ath' ekassa nidiṭṭham pana Satthunā.
2575. Pātimokkhassa uddesā pañca vuttā Mahesinā:
nidānaŋ uddisitvāna sāvetabban tu sesakaŋ;
2576. ayam eva nayo ñeyyo sesesu pi ca viññunā;
cattāro bhikkhunīnañ ca uddesā nav' ime[5] pana.
2577. Pātimokkhassa uddeso[6] kātabbo va uposathe,[7]
antarāyaŋ vinā c' eva[8] anuddeso nivārito.
2578. Thero va issaro tassa "therādheyyan" ti pāṭhato,
avattantena ajjhiṭṭho yassa so pana vattati.
2579. Uddisante sam' appā vā āgacchanti sace pana
uddiṭṭhaŋ taŋ su-uddiṭṭhaŋ sāvetabban tu sesakaŋ.
2580. Uddiṭṭhamatte bhikkhūnaŋ parisāy' uṭṭhitāya vā
pārisuddhi tu kātabbā mūle tesaŋ; sace bahū
2581. sammajjituŋ padīpetuŋ paññāpetum pan' āsanaŋ[9]
viniddiṭṭhassa[10] therena akarontassa dukkaṭaŋ.
2582. Katvā sammajjanaŋ[11] dīpaŋ ṭhapetvā udakāsanaŋ[12]
gaṇañattiŋ ṭhapetvā va kattabbo tīh' uposatho.
2583. Pubbakiccaŋ samāpetvā adhiṭṭheyya pan' ekako;
no ce adhiṭṭhaheyy' assa hoti āpatti dukkaṭaŋ.
2584. Adhammena ca vaggena, samaggena adhammato,
tathā dhammena vaggena, samaggena ca dhammato,
2585. uposathassa etāni kammānīti Jino 'bravi;
catus-v' api pan' etesu catutthaŋ dhammikaŋ mataŋ.
2586. Adhammen' idha vaggo hi katamo c' etth' uposatho ?
Vasanti ekasīmāyaŋ cattāro yattha bhikkhuno

[1] G. B. Saṅgha. [2] G. B. gaṇa.
[3] P. °nan. [4] P. °khā. [5] D. B. navadhā.
[6] P. °saŋ; G. D. S. °sā. [7] D. G. R. B. S. °tho.
[8] G. D. Ks. B. S. cecca; E. vecca.
[9] P. G. B. dakāsane; R. E. S. D. dakāsanaŋ.
[10] Ks. nidditthassa ca.
[11] P. B. °janiŋ. [12] G. B. °ne.

2587. ekassa pārisuddiŋ te ānayitvā tayo janā
karonti pārisuddhiñ ce, adhammo vagguposatho.
2588. Adhammena samaggo hi[1]: cattāro bhikkhun' ekato[2]
karonti pārisuddhiñ ce samaggo hot' adhammato.[3]
2589. Dhammena pana vaggo hi[4] katamo so uposatho ?
Vasanti ekasīmāyaŋ cattāro yattha bhikkhuno
2590. ekassa pārisuddhiŋ te ānayitvā tayo janā
pātimokkh' uddisantī[5] ce[6] vaggo dhammen' uposatho.
2591. Dhammato hi samaggo so: cattāro bhikkhun' ekato[2]
pātimokkh' uddisantī 'dha, samaggo dhammato mato.
2592. Vagge samagge ' vaggo ' ti saññino vimatissa vā
uposathaŋ karontassa hoti āpatti dukkaṭaŋ.
2593. Bhedādhippāyato tassa hoti thullaccayam pana;
vagge samagge n' āpatti ' samaggo ' ti ca saññino.
2594. Ukkhittena gahaṭṭhena sesehi sahadhammihi
cuta-nikkhittasikkhehi ekādasahi vā saha
2595. uposatho na kātabbo sabhāgāpattikena vā[7];
chandena pārivutthena[8] karoto hoti dukkaṭaŋ.
2596. Adesetvā pan' āpattaŋ n' āvīkatvāna vematiŋ
uposatho na kātabbo, dine vā anuposathe.
2597. Uposathe pan' āvāsā sabhikkhumhā ca bhikkhunā
āvāso vā anāvāso na gantabbo kudācanaŋ.
2598. Yasmiŋ uposathe kiccaŋ āvāse pana vattati
so ce sabhikkhuko nāma āvāso ti pakāsito.
2599. Uposatho kimatthāya ? Kim atthāya pavāraṇā ?
Uposatho samaggattho. Visuddhatthā pavāraṇā.
2600. Kopetuŋ dhammikaŋ kammaŋ paṭikkoseyya dukkaṭaŋ;
chandaŋ vā kāyasāmaggiŋ adentassa pi dukkaṭaŋ.
2601. Hoti pañcavidho saṅgho catuvaggādibhedato;
so ca kattabbakammassa vasena paridīpito.
2602. Pavāraṇaŋ tathā 'bbhānaŋ kammañ ca upasampadaŋ
ṭhapetvā catuvaggena akattabbaŋ na vijjati.

[1] G. D. B. ti.
[2] P. bhikkhu ekato (Ṭ. *bhikkhuno ekato*).
[3] P. G. Ks. hoti 'dhammiko.
[4] G. B. ti.
[5] E. D. G. B. S. °sante.
[6] E. D. G. B. te.
[7] Ks. ca.
[8] P. °vuttena; Ks. B. S. pari°.

2603. Pañcavaggena abbhānaŋ majjhadesūpasampadaŋ,
dasavaggena abbhānaŋ vinā sabban tu vaṭṭati.
2604. Kammaŋ vīsativaggena na kattabban na kiñci pi.
Ūne doso ti ñāpetuŋ, nādhike atirekatā.
2605. Cattāro pakatattā va kammappattā ti dīpitā
catuvaggena kattabbe; sesesu pi ayan nayo.
2606. Catuvaggādikattabbaŋ katvā 'saŋvāsapuggalaŋ
gaṇapūraŋ karontassa kataŋ kuppati, dukkaṭaŋ.
2607. Parivāsādikamme pi tatraṭṭhaŋ gaṇapūrakaŋ
katvā pana karontānaŋ tathā: sesan tu vaṭṭati.

Uposathakkhandhakakathā.

Vassūpanāyikakkhandhaka.

2608. Purimā pacchimā vā pi[1] duve[2] vassūpanāyikā;
ālayo vā vacībhedo kattabbo upagacchatā.
2609. Vassūpagamanaŋ vā pi jānaŋ anupagacchato
temāsam avasitvā vā carantassa pi dukkaṭaŋ.
2610. Rukkhassa susire chatte cāṭī-chavakuṭīsu vā
ajjhokāse pi vā vassaŋ upagantuŋ na vaṭṭati.
2611. Vassacchede anāpatti antarāyo sace siyā.
Chinnavassassa bhikkhussa vāritā va pavāraṇā.
2612. Mātāpitunnam[3] pana dassanatthaŋ,
pañcannam atthe sahadhammikānaŋ,
daṭṭhuŋ gilānaŋ, tadupaṭṭhakānaŋ,
bhattādi nesaŋ pariyesanatthaŋ,
2613. tathā " 'nabhiratiŋ gantvā vūpakāsessam uṭṭhitaŋ,
diṭṭhiŋ vā tassa kukkuccaŋ vinodessām' ahan " ti vā,
2614. evaŋ sattāhakiccena bhikkhunā vinayaññunā
apesite pi gantabbaŋ, pageva pahite pana.
2615. Vassaŋ upagaten' ettha animantitabhikkhunā
dhammassa savaṇatthāya gantum pana na vaṭṭati.
2616. " Asukan nāma divasaŋ sannipāto bhavissati "
icc' evaŋ katikā pubbaŋ[4] katā ce pana vaṭṭati.

[1] P. G. Ks. B. S. ti.
[2] P. dve; S. dve va.
[3] P. °tūnaŋ.
[4] P. pubbā.

2617. "Dhovissāmi rajissāmi bhaṇḍakan" ti na vaṭṭati;
sac' ācariyupajjhāyā pahiṇanti ca vaṭṭati.
2618. Uddesādīnam atthāya gantun n' eva ca vaṭṭati.
Garūnaŋ dassanatthāya gantuŋ labhati puggalo.
2619. Sace ācariyo "ajja mā gacchāhī" ti bhāsati,
ratticchede anāpatti hotīti paridīpitā.
2620. Yassa kassaci ñātissa upaṭṭhākakulassa vā
gacchato dassanatthāya ratticchedo ca dukkaṭaŋ.
2621. "Āgamissāmi ajj' eva gantvā 'haŋ gāmakan" ti ca
sace pāpuṇituŋ gacchaŋ na sakkot' eva vaṭṭati.
2622. Vaje satthe pi nāvāyaŋ tīsu ṭhānesu bhikkhuno
vassacchede anāpatti, pavāretuñ ca vaṭṭati.
2623. Sati paccayavekalle sarīrāphāsutāya vā
es' eva 'antārayo' ti vassaŋ chetvā pi pakkame.
2624. Yena ken' antarāyena vassaŋ nopagato hi yo
dutiyā upagantabbā chinnavassena vā pana.[1]
2625. Vassaŋ anupagantvā vā[2] tad ahe 'va ca gacchati,
bahiddhā eva sattāhaŋ upagantvā pi vā pana
2626. vītināmeti ce, tassa purimā pi na vijjati;
paṭissave ca bhikkhussa hoti āpatti dukkaṭaŋ.
2627. Vassam pan' upagantvā ca[3] n' uṭṭhāpetvā panāruṇaŋ
gacchato pana sattāhakaraṇīyena[4] bhikkhuno
2628. anto yeva ca sattāhaŋ nivattantassa tassa tu
anāpatti hi; ko vādo vasitvā bahi gacchato.
2629. "Vasissām' idha vassan" ti ālayo yadi vijjati,
nopet' asatiyā vassaŋ, tena senāsanam pana
2630. gahitaŋ sugahitaŋ hoti; chinnavasso na hoti so;
labhat' eva pavāretuŋ, na doso koci vijjati.
2631. "Imasmiŋ vihāre temāsaŋ imaŋ[5] vassaŋ upemi" ti
nicchārite ca tikkhattuŋ vassaŋ upagato siyā.
2632. Ādin tu navamiŋ katvā gantuŋ vaṭṭati bhikkhuno;
āgacchatu[6] ca pacchā so mā vā doso na vijjati.

Vassūpanāyikakkhandhakakathā.

[1] E. D. S. B. puna.
[2] Ks. vā.
[3] E. G. Ks. va; B. vā.
[4] P. S. B. °raṇen' eva.
[5] P. Ks. B. idha.
[6] E. °ti.

Pavāraṇakkhandhaka.

2633. Cātuddasī pañcadasī sāmaggī ca pavāraṇā,
tevācī dv'-ekavācī ca, saṅghe ca gaṇa-puggale,
2634. etā pana Munindena vuttā nava pavāraṇā.
Tīṇi kammāni muñcitvā anten' eva pavāraye.
2635. Pubbakiccaŋ samāpetvā pattakalle samānite[1]
ñattiŋ ṭhapetvā saṅghena kattabbā hi pavāraṇā.
2636. Pavārentesu theresu nisīdeyya navo pana
sayaŋ yāva pavāreyya tāva ukkuṭikaŋ hi so.
2637. Ñattiŋ vatvā pavāreyyuŋ cattāro vā tayo pi vā
pubbakiccaŋ samāpetvā[2] ekāvāse vasanti ce.
2638. Aññamaññaŋ pavāreyyuŋ vinā ñattiŋ duve janā.
Adhiṭṭheyya pan' eko pi; sesā saṅghapavāraṇā.
2639. Pavārite ca saṅghasmiŋ kareyy' anāgato[3] pana
avutto[4] chinnavasso vā pārisuddhiuposathaŋ.
2640. Pañca yasmiŋ pan' āvāse cattāro vā tayo pi vā
ekekassa haritvāna samaṇā te pavāraṇaŋ
2641. aññamaññaŋ pavārenti sace āpatti dukkaṭaŋ.
Sesaŋ uposathe vuttanayen' idha naye budho.
2642. Pārisuddhippadānena sampādet' attano suciŋ;
chandadānena saṅghassa sabbaŋ sādheti, n' attano;
2643. tasmā pana ubhinnam pi kiccasiddhattham ev' idha
pārisuddhi pi dātabbā chandaŋ dentena bhikkhunā.
2644. Chand' ekena bahunnam pi hātabbo pārisuddhi pi;
paramparāhaṭo chando na gacchati visuddhiyā.[5]
2645. Chandaŋ vā pārisuddhiŋ vā gahetvā vā pavāraṇaŋ
sāmaṇerādibhāvaŋ vā paṭijāneyya hārako
2646. sace so saṅgham appatvā vibbhameyya mareyya vā,
n' āhaṭañ c' eva taŋ sabbaŋ; patvā c' evaŋ siyā haṭaŋ.
2647. Saṅgham patvā pamatto vā sutto vā khittacittako
n' āroceti anāpatti; hoti sañcicca dukkaṭaŋ.
2648. Ye te vipassanāyuttā rattindivam atanditā
pubbarattāpararattaŋ vipassanaparāyaṇā

---

[1] R. samāpite. [2] Ks. °nitvā.
[3] G. B. °anugato.
[4] P. G. E. Ks. S. B. avuttho (Ṭ. "*avutto*" *ti pacchimikāya upagato*). [5] D. B. °dhi vā.

2649. laddhaphāsuvihārānaŋ siyā na parihāni ti.
Pavāraṇāya saṅgāho vutto Kattikamāsake.
Pavāraṇakkhandhakakathā.

Cammakkhandhaka.

2650. Eḷakāja-migānan tu cammaŋ vaṭṭati bhikkhuno
rohiteni-kuruṅgānaŋ[1] pasadaŋ-migamātuyā;
2651. ṭhapetvā cammam etesaŋ aññaŋ dukkaṭavatthukaŋ.
Thavikopāhane sabbaŋ cammaŋ vaṭṭat' amānusaŋ.
2652. Vaṭṭanti majjhime dese na gaṇaṅgaṇupāhanā[2];
vaṭṭanti anto-ārāme, sabbatthāpi ca rogino.
2653. Puṭa-khallakabaddhā ca[3] tath' eva pāliguṇṭhimā
tūlapuṇṇā na vaṭṭanti sabbanīlādayo pi ca.
2654. Citrā upāhanā meṇḍavisāṇūpamavaṭṭikā[4]
na ca vaṭṭanti, morassa piñjena parisibbitā.
2655. Majjāra-kāḷakoḷūka[5]-sīha-vyagghudda[6]-dīpinaŋ
ajinassa ca cammena na vaṭṭanti parikkhaṭā.
2656. Puṭādim apanetvā[7] vā chinditvā[8] vā pi sabbaso
vaṇṇabhedaŋ tathā katvā dhāretabbā upāhanā.
2657. Sabbā pi pana dhāretuŋ na ca vaṭṭanti pādukā
ṭhapetvā tattha passāva-vaccācamana-pādukā.
2658. Āsandiñ c' eva pallaṅkaŋ uccāsayanasaññitaŋ
atikkantappamāṇan tu sevamānassa dukkaṭaŋ.
2659. Goṇakaŋ kuttakaŋ cittaŋ paṭikaŋ paṭalikam pi ca
ekantalomiŋ[9] vikatiŋ[10] tūlikaŋ uddalomikaŋ
2660. kaṭṭhissam pana koseyyaŋ hatthi-assa-rathattharaŋ
kādalimigapavarapaccattharaṇakam pi ca
2661. heṭṭhā rattavitānassa dvidhā rattūpadhānakaŋ
akappiyam idaŋ sabbaŋ, dukkaṭaŋ paribhuñjato.
2662. Heṭṭhā akappiye paccatthare sati na vaṭṭati
uddhaŋ setavitānam pi; tasmiŋ asati vaṭṭati.

[1] P. S. °kuraṅ°.
[2] P. °hanaŋ.
[3] Kr. Ks. vā.
[4] P. vaṇḍikā; Kr. Ks. B. S. vaddhikā.
[5] P. G. D. B. S. kāḷakā°.
[6] G. °ghaccha.
[7] G. °dīn' apa°.
[8] B. bhin°.
[9] B. °lomī.
[10] B. vikatī.

2663. Āsandim pana pallaṅkaŋ ṭhapetvā tūlikam pi ca
sesaŋ pana ca sabbam pi labhate[1] gihisantakaŋ.
2664. Dhammāsane anāpatti bhattagge pi nisīdituŋ,
bhummattharaṇake tattha sayitum pi ca vaṭṭati.
Cammakkhandhakakathā.

Bhesajjakkhandhaka.

2665. Vuttā gahapatissāpi sammat' ussāvanantikā[2]
gonisādī ti kappā hi[3] catasso honti bhūmiyo.
2666. Saṅghassa santakaŋ gehaŋ santakaŋ bhikkhuno pi vā
kappiyam pana kātabbaŋ sahaseyyappahoṇakaŋ.
2667. Ṭhapetvā bhikkhum aññehi dinnaŋ kappiyabhūmiyā
atthāya santakaŋ tesaŋ gehaŋ *gahapat'* ev' idaŋ.
2668. Sā hi *sammutikā* nāma yā hi saṅghena sammatā;
kammavācam avatvā vā vaṭṭat' evāpalokanaŋ.
2669. Paṭhamiṭṭhaka-pāsāṇa-thambhādiṭhapane pana
" kappiyakuṭiŋ karomā " ti vadantehi samantato
2670. ukkhipitvā ṭhapentesu āmasitvā paresu vā
sayam ev' ukkhipitvā vā ṭhapeyy' *ussāvanantikā.*
2671. Iṭṭhakādipatiṭṭhānaŋ bhikkhūnaŋ vadatam pana
vācāya pariyosānaŋ samakālan tu vaṭṭati.
2672. Ārāmo aparikkhitto sakalo 'bhuyyato pi vā
duvidho pi hi viññūhi *gonisādī* ti vuccati.
2673. Etā pana catasso pi honti kappiyabhūmiyo;
ettha pakkañ ca vutthañ ca sabbaŋ vaṭṭati āmisaŋ.
2674. Ussāvanantikā yā sā thambhādisu patiṭṭhitā
thambhādisv' apanītesu tad aññesu pi tiṭṭhati;
2675. apanītesu sabbesu siyā jahitavatthukā.
Gonisādī parikkhittā; sesā chadananāsato.
2676. Bhikkhuŋ ṭhapetvā aññesaŋ hatthato ca paṭiggaho
tesañ ca sannidhī[4] anto-vutthaŋ bhikkhussa vaṭṭati.
2677. Bhikkhussa bhikkhunīyā vā santakaŋ saṅghikam pi vā
anto-vutthañ ca pakkañ ca ubhinnaŋ na ca vaṭṭati.

[1] D. Kr. Ks. B. labbha°. [2] P. B. S. sammu°.
[3] P. D. G. B. G. kappīyā.
[4] E. D. Ks. S. °dhiŋ.

2678. Akappakuṭiyā vuttha[1]-sappiādivimissitaŋ
"anto-vutthan" ti niddiṭṭhaŋ paṭhamaŋ kālikadvayaŋ.
2679. Teh' eva sappiādīhi bhikkhunā[2] yāvajīvikaŋ
pakkaŋ tam pana sattāhaŋ vaṭṭat' eva nirāmisaŋ.
2680. Sace āmisasaŋsaṭṭhaŋ pakkaŋ taŋ paribhuñjati[3]
anto-vutthañ ca bhīyo pi sāmapākañ[4] ca bhuñjati.
2681. Yāvakālikam āhāro; pānakaŋ yāmakālikaŋ;
sattāhakālikan nāma sappiādikapañcakaŋ;
2682. sesam pana haḷiddādibhesajjaŋ yāvajīvikaŋ;
catudhā kālikā vuttā; udakaŋ hot' akalikaŋ.
2683. Paṭiggahavasen' eva kālātītā tikālikā
honti dosakarā bhuttā; abhuttaŋ tatiyam pi ca.
2684. Ambaŋ jambu ca cocañ ca mocañ ca madhu muddikā
sālu phārusakañ cāti pānakaŋ aṭṭhadhā mataŋ.
2685. Pānakattham anuññātaŋ phalaŋ pakkañ ca āmakaŋ;
pānahetu paṭikkhitto savatthukapaṭiggaho.
2686. Ambapakkaŋ sukoṭṭetvā madditvā udake pana
pacchā parissavaŋ[5] katvā pātuŋ vaṭṭati pānakaŋ.
2687. Vaṭṭat' ādiccapākan[6] tu,[7] aggipakkaŋ na vaṭṭati;
es' eva ca nayo sesapānakesu pi dīpito.
2688. Puppha-patta-phalucchūnaŋ cattāro pan' ime rasā
anuññātā imān' aṭṭhapānāni anujānatā
2689. Sabbo puppharaso vutto madhukassa rasaŋ vinā;
sabbo pattaraso vutto pakkaḍākarasaŋ vinā;
2690. sattannaŋ sānulomānaŋ dhaññānaŋ phalajaŋ rasaŋ
ṭhapetvā 'numato sabbo vikāle phalajo raso.
2691. Yāvakālikapattānam api sītūdake kato
madditvādiccapakko[8] pi vikāle pana vaṭṭati.
2692. Tālañ ca nāḷikerañ ca panasaŋ labujam pi ca
tipusālābu kumbhaṇḍi[9] tathā pussaphalam pi ca
2693. evam eḷālukañ cāti nav' etāni phalāni hi
aparannañ ca sabbam pi sattadhaññānulomikaŋ.

[1] P. B. °thaŋ. [2] D. °no.
[3] G. D. B. bhuñjati attanā.
[4] P °pakkañ. [5] P. °sāvaŋ; S. °sataŋ.
[6] G. S. pakkan. [7] G. B. taŋ.
[8] P. G. °pāko. [9] P. B. °ḍaŋ.

2694. Badaraŋ timbarū[1] sellu[2] kosambaŋ karamaddakaŋ[3]
mātuluṅga-kapitthañ ca vetta-ciñcāphalam[4] pi ca
2695. phalānaŋ evam ādīnaŋ khuddakānaŋ raso pana
aṭṭhapānānulomattā niddiṭṭho anulomike.
2696. Sānulomassa dhaññassa ṭhapetvā phalajaŋ rasaŋ
añño phalaraso natthi ayāmakāliko idha.

Bhesajjakkhandhakakathā.

Kaṭhinakkhandhaka.

2697. Bhikkhūnaŋ vutthavassānaŋ kaṭhinatthāram abravi
pañcannaŋ ānisaŋsānaŋ kāraṇā Munipuṅgavo.
2698. Na-ullikhitamattādi-catuvīsati-vajjitaŋ
cīvaraŋ bhikkhunādāya uddharitvā purāṇakaŋ
2699. navaŋ adhiṭṭhahitvā va vattabbaŋ vacasā puna[5]:
"iminā 'ntaravāsena kaṭhinaŋ attharāmi" ti,
2700. vutte tikkhattum icc' evaŋ kaṭhinaŋ hoti atthataŋ.
Saṅgham pan' upasaṅkamma ādāya kaṭhinaŋ iti
2701. "atthataŋ kaṭhinaŋ bhante saṅghassa, anumodatha
dhammiko kaṭhinatthāro" vattabban tena bhikkhunā.
2702. "Su-atthataŋ tayā bhante saṅghassa kaṭhinam" puna
"dhammiko kaṭhinatthāro anumodāmi" t' īraye.
2703. Kaṭhinassa ca kiŋ mūlaŋ? Kiŋ vatthu? Kā ca bhūmiyo?
Katidhammavido bhikkhu kaṭhinatthāram arahati?
2704. Mūlam ekaŋ. Siyā vatthu[6] tividhaŋ. Bhūmiyo cha ca.
Aṭṭhadhammavido bhikkhu kaṭhinatthāram arahati.
2705. Saṅgho mūlan ti niddiṭṭhaŋ. Vatthu[6] hoti ticīvaraŋ.
Khomādīni cha[7] vuttāni cīvarāni[8] cha-bhūmiyo.
2706. Pubba-paccuddharādhiṭṭhānatthāro mātikā pi[9] ca
palibodho ca uddhāro ānisaŋsena[10] aṭṭh' ime.

[1] P. G. Kr. °ruŋ. [2] P. Kr. seluŋ.
[3] E. D. Kr. S. °vandakaŋ; Ks. °vin°.
[4] P. vettaŋ°. [5] D. S. pana.
[6] P. °thuŋ. [7] R. D. G. B. S. ca.
[8] P. S. °rānaŋ. [9] P. B. S. ti.
[10] P. G. °saŋsā pan'; D. °saŋsā ca (*na yoggā*); S. °saŋso ti.

2707. Dhovanañ ca vicāro ca chedanaŋ bandhanam pi ca
sibbanaŋ rajanaŋ kappaŋ pubbakiccan ti vuccati.
2708. Saṅghāṭi uttarāsaṅgo atho antaravāsako
paccuddhāro, adhiṭṭhānaŋ, atthāro p' esa-m-eva tu.
2709. Pakkamanañ ca niṭṭhānaŋ sanniṭṭhānañ ca nāsanaŋ
savaṇ' āsā ca sīmā ca sahubbhāro ti aṭṭh' imā.
2710. Katacīvaram ādāya āvāse nirapekkhako
atikkantāya sīmāya hoti *pakkamanantikā.*
2711. Ānisaŋsam ath' ādāya vihāre anapekkhako
gantvā pana vihāraŋ so aññaŋ sukhavihārikaŋ
2712. tattha taŋ viharanto va[1] karoti yadi cīvaraŋ
niṭṭhite cīvare tasmiŋ *niṭṭhānantā* ti vuccati.[2]
2713. " Cīvaraŋ na karissāmi, na gacchissaŋ tam assamaŋ "
evan tu dhuranikkhepe *sanniṭṭhānantikā* matā.
2714. Kaṭhinacchādanaŋ laddhā " na paccessan " ti ce gato,
karontass' eva naṭṭhaŋ vā, daḍḍhaŋ vā, *nāsanantikā.*
2715. Laddhānisaŋso sāpekkho bahisīmaŋ gato pana
suṇāti c' antarubbhāraŋ sā hoti *savaṇantikā.*
2716. Cīvarāsāya pakkanto bahisīmaŋ[3] gato pana
" dassāmi cīvaraŋ tuyhaŋ " vutto vasati kenaci,
2717. puna vutte[4] " na sakkomi dātun " ti " tava cīvaraŋ "
āsāya chinnamattāya *āsāvacchedikā* matā.
2718. Vassaŋ-vutthavihāramhā[5] vihār' āññaŋ gato siyā
āgacchaŋ antarāmagge kaṭhinuddhāram[6] atikkame
2719. tassa so kaṭhinuddhāro *sīmātikkantiko* mato.
Kaṭhinānisaŋsam ādāya sāpekkho va sace gato
2720. sambhuṇāti pun' āgantvā kaṭhinuddhāram eva ce[7]
tassa so kaṭhinuddhāro *sahubbhāro* ti vuccati.
2721. Pakkamanañ ca niṭṭhānaŋ sanniṭṭhānañ ca sīmato
cattāro puggalādhīnā; saṅghādhīn' antarubbharo.
2722. Nāsanaŋ savaṇañ c' eva āsāvacchedikā pi ca
tayo pi kaṭhinuddhārā[8] na tu sanghā na bhikkhuto.

---

[1] Kr. Ks. ca.
[2] P. °ṭhānan ti pavuccati.
[3] D. °sīma; G. °sīmā.
[4] G. D. vutto.
[5] G. B. °hārā vā.
[6] P. tad ud°.
[7] G. B. ca.
[8] G. B. °ubbhārā

2723. Avāsapalibodho ca palibodho ca cīvare
palibodhā duve vuttā yuttamuttatthavādinā.
2724. Aṭṭhannaŋ mātikānaŋ vā antarubbhārato pi vā
ubbhārā pi duve vuttā kaṭhinassa Mahesinā.
2725. Anāmantāsamādānaŋ gaṇato yāvadatthikaŋ[1]
tattha yo[2] cīvaruppādo ānisaŋsā ca pañc' ime.
Kaṭhinakkhandhakakathā.

Cīvarakkhandhaka.

2726. Cīvarassa pan' uppādā aṭṭha cīvaramātikā:
sīmāya deti, katikā, bhikkhāpaññattiyā, tathā
2727. saṅghassa, ubhato-saṅghe, vassaŋ vutthassa deti ca,
ādissa, puggalassāti aṭṭh' imā pana mātikā.
2728. Tattha " sīmāya detī " ti anto-sīmaṅgatehi tu
bhikkhūhi bhājetabban[3] ti vaṇṇitaŋ Varavaṇṇinā.
2729. Katikāya ca dinnaŋ: ye vihārā ekalābhakā
ettha dinnañ ca sabbehi bhājetabbaŋ pavuccati.[4]
2730. Saṅghassa dhuvakārā hi yattha kariyanti tattha ca
bhikkhāpaññattiyā dinnaŋ dinnaŋ vuttaŋ Mahesinā.
2731. Saṅghassa pana yaŋ dinnaŋ ujubhūtena cetasā
taŋ hi sammukhibhūtena bhājetabban ti vuccati.
2732. Ubhato-saṅgham uddissa deti saddhāya cīvaraŋ,
thokā vā bahu vā[5] bhikkhū, samabhāgo va vaṭṭati.
2733. Vassaŋ vutthassa saṅghassa cīvaraŋ deti yam pana
taŋ tasmiŋ vutthavassena bhājetabban ti vaṇṇitaŋ.
2734. Yāguyā pana bhatte vā deti ādissa ce pana
cīvaraŋ tattha tatth' eva yojetabbaŋ[6] vibhāvinā.[7]
2735. Puggalam pana uddissa cīvaraŋ yan tu dīyati
puggalodissakan nāma dānan tan tu pavuccati.
2736. Sahadhammikesu yo koci pañcas-v' api " mam' accaye
ayaŋ mayhaŋ parikkhāro mātuyā pituno pi vā
2737. upajjhāyassa vā hotu " vadat' icc' evam eva ce,
na hoti pana taŋ tesaŋ, saṅghass' eva ca santakaŋ.

---

1 G. °thakaŋ.
2 R. D. S. yo tattha.
3 Ks. bhāji°.
4 P. G. B. ti vuccati.
5 E. D. bahukā.
6 Ks. pāpetabbaŋ.
7 R. G. B. vijānatā.

2738. Pañcannaŋ accaye dānaŋ na ca rūhati kiñci pi,
sanghass' eva ca taŋ hoti; gihīnam pana rūhati.
2739. Bhikkhu vā sāmaṇero vā kālaŋ bhikkhunupassaye
karot' assa[1] parikkhārā bhikkhūnaŋ yeva santakā.
2740. Bhikkhunī sāmaṇerī vā vihārasmiŋ sace matā
honti tassā parikkhārā bhikkhunīnan tu santakā.
2741. "Dehi netvā 'sukassā" ti dinnaŋ taŋ purimassa tu;
"idaŋ dammī" ti dinnaŋ taŋ[2] pacchimass' eva santakaŋ.
2742. Evaŋ dinnavidhiñ ñatvā matassa vā'matassa[3] vā
vissāsaŋ vā pi gaṇheyya, gaṇheyya[4] matacīvaraŋ.[5]

2743. Mūla-patta-phalakkhandha-taca-pupphappabhedato
chabbidhaŋ rajanaŋ vuttaŋ vantadosena Tādinā.
2744. Mūle haḷiddiŋ, khandhesu mañjeṭṭhī[6] tungahārakaŋ,
pattesu alliyā pattaŋ tathā pattañ ca nilliyā,
2745. kusumbhaŋ kiŋsukaŋ pupphe, tace loddañ ca kaṇḍulaŋ
ṭhapetvā rajanaŋ sabbaŋ, phalaŋ sabbam pi vaṭṭati.
2746. Kiliṭṭhaŋ sāṭakaŋ vā pi dubbaṇṇaŋ vā pi cīvaraŋ
alliyā pana pattena dhovitum pana vaṭṭati.
2747. Cīvarānaŋ kathā sesā paṭhame kaṭhine pana
tattha vuttanayen' eva veditabbā vibhāvinā.

Cīvarakkhandhakakathā.

Mahāvaggo.[7]

Pārivāsikakkhandhaka.

2748. Tajjanīyaŋ niyassañ ca pabbājaŋ[8] paṭisāraṇaŋ
tividhukkhepanañ cāti satta kammāni dīpaye.
2749. Tecattāḷīsa vattāni khandhake kammasaññite,
navādhikāni tiŋs' eva khandhake tad anantare,

---

[1] P. Kr. Ks. S. kareyy' assa. [2] R. G. B. vā
[3] D. matass' evā°; R. °c' ama°.
[4] P. gaṇhe. [5] P. mataka°.
[6] P. Kr. °ṭhaŋ; °thiŋ (?).
[7] G. B. *add* niṭṭhito. [8] P. pabbajaŋ

2750. evaŋ sabbāni vuttāni dvāsīt' eva Mahesinā
honti khandhakavattāni gahitāgahaṇena tu.
2751. Parivāsañ ca vattañ ca samādinnassa bhikkhuno
ratticchedo kathaŋ vutto ? vattabhedo katham bhave ?
2752. Sahavāso vināvāso anārocanam[1] eva ca
pārivāsikabhikkhussa ratticchedo ca dukkaṭaŋ.
2753. Ekacchanne pan' āvāse pakatattena bhikkhunā
nivāso dakapātena ukkhittassa nivārito;
2754. pārivāsikabhikkhussa anto yeva na labbhati;
icc' evam pana niddiṭṭhaŋ Mahāpaccariyam pana.
2755. Avisesena niddiṭṭhaŋ Mahāaṭṭhakathādisu:
"ubhinnaŋ dakapātena nivāso vārito" ti hi.
2756. Abhikkhuke pan' āvāse anāvāse pi katthaci
vippavāsaŋ vasantassa ratticchedo ca dukkaṭaŋ.
2757. Pārivāsikabhikkhussa bhikkhuŋ disvāna taṅkhaṇe
n' ārocentassa c' etassa[2] ratticchedo ca dukkaṭaŋ.
2758. Pañc' eva ca yathābuḍḍhaŋ labhate pārivāsiko:
kātuŋ tatth' eva ca[3] ṭhatvā uposatha-pavāraṇaŋ,
2759. vassasāṭiŋ yathābuḍḍhaŋ denti ce saṅghadāyakā,
onojanaŋ, tathā bhattaŋ, labhate pañc' ime pana.
Pārivāsikakkhandhakakathā.

Samathakkhandhaka.

2760. Vivādādhāratā cānuvādādhikaraṇam pi ca
āpattādāratā c' eva kiccādhikaraṇam pi ca,
2761. etāni pana cattāri vuttāni ca Mahesinā.
Bhedakārakavatthūni *vivādo* tattha nissito.
2762. Vipattiyo catasso va *anuvādo* upāgato.
Āpattādhāratā nāma[4] satta āpattiyo matā.[5]
2763. Saṅghakiccāni nissāya *kiccādhikaraṇaŋ* siyā.
Etesan tu catunnam pi samanā[6] samathā matā.
2764. Sammukhā sati cāmūḷho paṭiññāvinayo pi ca
tassa-pāpīyasī c' eva tathā yebhuyyasī pi ca

[1] P. ānā°. [2] P. D. c' ev' assa; Kr. Ks. v' etassa.
[3] P. *om.* [4] R. E. G. D. B. S. tattha.
[5] E. D. G. B. āpatti sambhavā. [6] P. samattā.

2765. tiṇavatthārako c' eva sattamo vinayo mato,
satt' ime samathā vuttā Buddhen' ādiccabandhunā.
2766. Vivādo sammati[1] dvīhi; anuvādo catūhi ca;
āpatti pana tīh' eva; kiccam ekena sammati.
2767. Chaṭṭhena paṭhamenāpi vivādo ettha sammati.
Sammukhāvinayādīhi anupubbena tīhi pi
2768. tath' eva pañcamenāpi anuvādo hi sammati.
Sammukhena paṭiññāya tiṇavatthārakena ca
2769. āpatt' upasamaŋ yāti tīh' eva samathehi sā.
Sammukhāvinayen' eva kiccam ekena sammati.
2770. Yebhuyyasikakamme tu salākaŋ gāhaye budho
gūḷhena vivaṭenāpi kaṇṇajappena vā pana.
2771. Alajjussade gūḷhena, vivaṭen' eva lajjisu,
bālesu kaṇṇajappena salākaŋ gāhaye budho.
2772. 'Lajjī' 'alajjī' 'bālo' ti kena sakkā vijānituŋ?
Sakena kammunā yeva tena sakkā vijānituŋ.
2773. Āpajjati ca sañcicca, āpattiŋ parigūhati,
chandādi-agatiŋ yāti, alajjī ediso siyā.
2774. N' āpajjati ca sañcicca,[2] āpattiŋ na ca[3] gūhati,
na gacchat' agatiñ cāpi,[4] ediso lajjipuggalo.
2775. Duccintito ca dubbhāsī tathā dukkaṭakāriko
ediso pana bālo ti lakkhaṇen' eva ñāyati.
2776. Tidhā salākagāhena bahukā dhammavādino,
yebhuyyasikakammena kātabban ti Jino 'bravi.
2777. Alajjī sānuvādo ca asucī kammato ca yo
tassa-pāpīyasīkammayoggo[5] so hoti puggalo.
2778. Bhaṇḍane kalahe jāte vivādasmiŋ anappake
bahu-assāmaṇociṇṇe anagge pi ca bhassake
2779. mūlāmūlaŋ gavesantaŋ hoti vāḷañ ca kakkhaḷaŋ,
tiṇavatthāraken' eva kātabban ti pakāsitaŋ.
2780. Yathā ca tiṇapaṇṇena channaŋ gūthañ ca muttakaŋ
na ca vāyati duggandhaŋ vupasammati taṅkhaṇe,
2781. ṭhapetvā thullavajjañ ca gihīhi paṭisaŋyutaŋ
diṭṭhāvikammikañ c' eva yo ca tattha na hoti taŋ

[1] S. samati; P. °muti. [2] G. B. āpajjati asañcicca.
[3] E. D. S. ca na. [4] S. vā pi.
[5] P. Kr. Ks. °yutto; R. D. G. S. B. °yogo.

2782. sesāy' āpattiyā yāva upasampadamālato
suddho hoti nirāpattī tiṇavatthārake tathā.[1]
Samathakkhandhakakathā.

Khuddakavatthukkhandhaka.

2783. Rukkhe vā pana kuḍḍe vā aṭṭāne[2] thambhakesu vā
nhāyamāno sakaŋ kāyaŋ ugghaŋseyy' assa dukkaṭaŋ.
2784. Kāyaŋ gandhabbahatthena kuruvindakasuttiyā
mallakena na ghaŋseyya nāññamaññañ ca kāyato.
2785. Akataŋ mallakan nāma gilānass' eva vaṭṭati;
kataŋ taŋ[3] mallakan nāma sabbesam pi na vaṭṭati.
2786. Kapāliṭṭhakakhaṇḍāni sabbassa puthupāṇikaŋ
gilānassāgilānassa vatthavaṭṭi ca vaṭṭati.
2787. Vuttā pheṇaka-pāsāṇa-kaṭhalā pādaghaŋsane;
vaṭṭaŋ vā caturassaŋ vā katakaŋ[4] na ca vaṭṭati.
2788. Yaŋ kiñci pi alaṅkāraŋ dhārentassa pi dukkaṭaŋ
hoti antamaso tālapaṇṇamattam pi bhikkhuno.
2789. Osaṇheyya sake kese yo hatthaphaṇakena[5] vā
phaṇakena pi kocchena dukkaṭaŋ tassa niddise.
2790. Sitthatelodatelehi maṇḍanatthaŋ na vaṭṭati;
anulomanipātatthaŋ uddhaŋ-lomena bhikkhunā
2791. hatthaŋ telena temetvā puñchitabbā siroruhā.
Vaṭṭat' uṇhābhitattassa allahatthena puñchituŋ.
2792. Ādāse udapatte vā yattha katthaci attano
mukhabimbaŋ vinā hetuŋ olokentassa dukkaṭaŋ.
2793. "Sacchavin[6] nu[7] mukhaŋ, no" ti daṭṭhum ābādha-
paccayā,
"jiṇṇo[8] no" t' āyusaṅkhārajānanatthañ[9] ca vaṭṭati.
2794. Naccaŋ vā pana gītaŋ vā vāditaŋ vā pi bhikkhuno
daṭṭhuŋ vā pana sotuŋ vā gacchato hoti dukkaṭaŋ.
2795. Daṭṭhum antamaso moranaccam pi ca na vaṭṭati;
sotum antamaso dantagītam pi ca na vaṭṭati.

[1] Kr. Ks. kate.
[2] P. R. S. Sam. Ks. aṭṭhāne.
[3] P. G. S. B. katakaŋ.
[4] P. G. B. kaṭakaŋ.
[5] G. °mallakena.
[6] G. B. succha°.
[7] B. tu.
[8] Kr. Ks. jiṇṇaŋ.
[9] D. Kr. Ks. °saṅkhāraŋ°.

2796. Naccantassa sayaŋ vā pi naccāpentassa dukkaṭaŋ.
Anāpatt' antarārāme ṭhatvā suṇati passati.
2797. "Passissāmī" ti naccaŋ vā gītaŋ vā pana vāditaŋ
vihārato vihāraŋ vā gacchato hoti dukkaṭaŋ.
2798. Āpatt' antovihāre pi uṭṭhahitvāna gacchato,
ṭhatvā gīvaŋ pasāretvā passato pi ca vīthiyaŋ.
2799. Kesā dīghā na dhāreyyā, yo dhāreyy' assa dukkaṭaŋ;
dvaṅgulaŋ vā dumāsaŋ vā, tato uddhaŋ na vaṭṭati.
2800. Nakhe nāsikalomāni dīghāni na tu dhāraye;
na ca vīsatimaṭṭhaŋ vā kātuŋ vaṭṭati bhikkhuno.
2801. Kappāpeyya visuŋ massuŋ dāṭhikaŋ[1] vā ṭhapeyya yo
saŋharāpeyya vā lomaŋ sambādhe tassa dukkaṭaŋ.
2802. Chindato dukkaṭaŋ vuttaŋ kese kattarikāya vā
agilānassa, aññena chindāpentassa vā tathā.
2803. Chindato attano aṅgajātaŋ thullaccayaŋ siyā;
sesaṅgacchedane attavadhe āpatti dukkaṭaŋ.
2804. Ahi-kīṭādidaṭṭhassa tādisābādhapaccayā
na doso chindato aṅgaŋ, mocentassa ca lohitaŋ.
2805. Aparissāvano maggaŋ sace gacchati dukkaṭaŋ;
yācamānassa vā magge tath' evādadato pi taŋ.
2806. Na bhuñje na pive naggo na khāde na ca sāyaye
na dade na ca gaṇheyya na gaccheyya pi añjasaŋ;
2807. vanditabbaŋ na naggena vandāpetabbam eva vā
parikammaŋ na kātabbaŋ naggena na ca kāraye.
2808. Parikamme paṭicchādī tisso jantāgharādikā
vuttā, vatthapaṭicchādī sabbattha pana vaṭṭati.
2809. Yattha katthaci pelāyaŋ bhuñjitun na ca vaṭṭati;
ekato bhuñjato hoti dukkaṭaŋ ekabhājane.
2810. Ekapāpuraṇā ekattharaṇā vā nipajjare
ekamañce pi vā tesaŋ hoti āpatti dukkaṭaŋ.
2811. Na nisīdeyya saṅghāṭipallatthikam upāgato.
Kiñci kīḷaŋ na kīḷeyya. Palitaŋ na ca gāhaye;
2812. bhamukāya nalāṭe vā dāṭhikāya pi uggataŋ
tādisaŋ palitaŋ c' aññaŋ gāhāpetum pi vaṭṭati.
2813. Agilāno sace bhikkhu chattaŋ dhāreyya dukkaṭaŋ;
attano cīvarādīnaŋ guttattham pana vaṭṭati.

---

[1] P. dvādhikaŋ.

2814. Hatthisoṇḍaŋ catukkaṇṇaŋ[1] vasanaŋ macchavālakaŋ
velliyaŋ tālavaṇṭañ[2] ca nivāsentassa dukkaṭaŋ;
2815. gihīpārupanaŋ vā pi pārupantassa[3] dukkaṭaŋ;
nivāsane pārupane parimaṇḍalatā matā.
2816. Lokāyataŋ na vāceyya, na ca taŋ pariyāpuṇe;
na tiracchānavijjā vā vācetabbā va bhikkhunā.[4]
2817. Na ca vaṭṭati dhāretuŋ sabbā cāmaravījanī.
Na c' ālimpeyya dāyaŋ vā; na ca lañche[5] mukham pi ca.
2818. Na vahe ubhatokājaŋ; vaṭṭat' antarakājakaŋ;
sīsakkhandha-kaṭolambabhāre doso na vijjati.
2819. Aṭṭhaṅgulādhikaŋ bhikkhu pacchimaŋ caturaṅgulā
khādato dantakaṭṭhañ ca hoti āpatti dukkaṭaŋ.
2820. Rukkhaŋ n' evābhirūheyya; kicce sati pi[6] porisaŋ,
āpadāsu yathākāmaŋ vaṭṭat' evābhirūhituŋ.
2821. Lasuṇaŋ na ca khādeyya sace nākallako siyā.
N' āropetabbakaŋ Buddhavacanaŋ aññathā pana.
2822. Khipite na ca vattabbaŋ "jīvā" ti; gihinā pana[7]
"jīvathā" ti ca vuttena[8] "ciraŋ jīvā" ti vaṭṭati.
2823. Sāmaṇeraŋ gahaṭṭhaŋ vā ākoṭentassa dukkaṭaŋ.
Sayane pupphasaṅkiṇṇe navaṭṭati nipajjituŋ.
2824. Khurabhaṇḍaŋ na gaṇheyya sace nhāpitapubbako.[9]
Na ca dhāraṇiyā uṇṇī sabbā bāhiralomikā.
2825. Aṅgarāgaŋ karontassa dukkaṭaŋ samudīritaŋ;
akāyabandhanassāpi gāmaŋ pavisato pi ca.
2826. Lohajaŋ dārujaŋ sabbaŋ kappiyaŋ mattikāmayaŋ
vinā satthañ ca pattañ ca katakaŋ[10] kumbhakārikaŋ.

Khuddakavatthukkhandhakakathā.

Senāsanakkhandhaka.

2827. Āsandiko atikkantapamāṇo pi ca vaṭṭati.
Tathā pañcaṅgapīṭham pi sattaṅgam pi ca vattati.

---

[1] P. catukan°.
[2] P. S. °paṇṇaŋ.
[3] P. °pen°.
[4] R. G. S. B. viññunā.
[5] P. valañje.
[6] hi (?).
[7] *All MSS.* puna.
[8] P. vutte na.
[9] P. nahā°.
[10] G. B. kaṭakaŋ; Kr. kuṭikaŋ.

2828. Tūlonaddhā ghare yeva mañca-pīṭhā nisīdituŋ;
sīsapādūpadhānañ ca agilānassa vaṭṭati.
2829. Santharitvā gilānassa upadhānāni tattha ca
paccattharaṇakaŋ datvā nipajjantassa vaṭṭati.
2830. Tiriyaŋ muṭṭhiratanaŋ hoti bimbohanaŋ mitaŋ,
dīghato ca[1] diyaḍḍhaŋ vā; dvihatthan ti Kurundiyaŋ.
2831. Pūritā coḷa-paṇṇuṇṇa-tiṇa-vākehi pañcahi
bhisiyo bhāsitā pañca tūlānaŋ gaṇanāvasā.
2832. Bhisitūlāni pañc' eva tathā tūlāni tīṇi pi
lomāni migapakkhīnaŋ gabbhā bimbohanass' ime.
2833. Manussalomaŋ lomesu, pupphesu vakulādikaŋ,
suddhaŋ tamālapattañ[2] ca[3] paṇṇesu na ca vaṭṭati.

2834. Uṇṇādikaŋ pañcavidhañ ca tūlaŋ
Mahesinā yaŋ bhisiyaŋ pavuttaŋ
masūrake tam pana vaṭṭatīti
Kurundiyaŋ aṭṭhakathāya vuttaŋ.

2835. Yad etaŋ tividhaŋ tūlaŋ bhisiyaŋ taŋ akappiyaŋ.
Missaŋ tamālapattan tu sabbattha pana vaṭṭati.
2836. Rūpan tu purisitthīnaŋ tiracchānagatassa vā
kārentassa karoto vā hoti āpatti dukkaṭaŋ.
2837. Jātakam pana vatthuŋ vā kārāpetuŋ parehi vā,
mālākammaŋ latākammaŋ sayaŋ kātum pi vaṭṭati.
2838. Samānāsaniko nāma dvīhi vassehi yo pana
buḍḍho vā daharo vā pi vassen' ekena vā pana;
2839. samānavasse vattabbaŋ kiñca[4] nām' idha[5] vijjati ?
sattavassa-tivassehi[6] pañcavasso nisīdati.
2840. Heṭṭhā dīghāsanaŋ tiṇṇaŋ yaŋ pahoti nisīdituŋ;
ekamañce pi vā pīṭhe dve nisīdanti vaṭṭati.
2841. Ubhatobyañjanaŋ itthiŋ ṭhapetvā paṇḍakam pana
dīghāsane anuññātaŋ sabbehi[7] pi nisīdituŋ.
2842. Purimiko[8] pacchimiko[8] tath' ev' antaramuttako
tayo senāsanaggāhā Sambuddhena pakāsitā.

[1] R. E. D. S. hi; Kr. Ks. pi.
[2] D. °paṇṇaŋ.
[3] D. vā.
[4] *All MSS.* kiñci.
[5] P. R. Kr. Ks. B. S. nāma na.
[6] R. E. G. D. Kr. Ks. S. °chavassehi.
[7] *All MSS.* sabbesam.
[8] Kr. °mako.

2843. Pubbāruṇā pāṭipadassa yāva
punāruṇo[1] bhijjati n' eva tāva
idaŋ hi[2] senāsanagāhakassa
khettan ti vassūpagame[3] vadanti.

2844. Pāto va gāhite añño bhikkhu senāsane pana
sace yācati āgantvā vattabbo 'gāhitan' ti so.

2845. Saṅghikaŋ apaloketvā gahitaŋ[4] vassavāsikaŋ
antovasse pi vibbhanto labhate tatrajaŋ sace.

2846. Vutthavasso sace bhikkhu kiñci āvāsihatthato
gahetvā kappiyaŋ bhaṇḍaŋ datvā tass' attano[5] pana

2847. "asukasmiŋ kule mayhaŋ vassāvāsikacīvaraŋ
gāhitaŋ[6] gaṇha" icc' evaŋ[7] vatvā gacchati so disaŋ,

2848. uppabbajati ce tattha gataṭṭhāne, na labbhati
gahetuŋ tassa sampattaŋ; saṅghikaŋ yeva taŋ siyā.

2849. Manusse sammukhā[8] tattha paṭicchāpeti ce pana,
sabbaŋ labhati sampattaŋ vassāvāsikacīvaraŋ.

2850. Ārāmo ca vihāro ca, vatthūni duvidhassa pi,
bhisi bimbohanaŋ mañca-pīṭhan ti tatiyaŋ idaŋ[9];

2851. lohakumbhi kaṭāhañ ca bhāṇako lohavārako
vāsi pharasu kuddālo kuṭhārī ca nikhādanaŋ,

2852. valli veḷu tiṇaŋ paṇṇaŋ muñja-babbajam eva ca
mattikā dārubhaṇḍañ ca pañcaman tu yathāha ca[10]:

2853. "Dvīhi saṅgahitāni dve, tatiyaŋ catusaṅgahaŋ,
catutthaŋ navakoṭṭhāsaŋ, pañcamaŋ aṭṭhadhā mataŋ."

2854. Iti pañcahi rāsīhi pañcanimmalalocano
pañcavīsavidhaŋ Nātho garubhaṇḍaŋ pakāsayī.

2855. Idañ hi pana saṅghassa santakaŋ garubhaṇḍakaŋ
vissajjento vibhājento bhikkhu thullaccayaŋ phuse.

2856. Bhikkhunā garubhaṇḍan tu saṅghena hi gaṇena vā
vissajjitam avissaṭṭhaŋ, vibhattam avibhājitaŋ.

[1] Ṭ. purā°; E. D. °ruṇaŋ.
[2] Kr. Ks. pi.
[3] P. R. E. D. G. Kr. B. S. °gate.
[4] R. S. gā°.
[5] G B. vā attano.
[6] D. Kr. Ks. gahitaŋ.
[7] P. D. S. B. gaṇha ticcevaŋ.
[8] G. B. °khe.
[9] B. G. pana; D. idha.
[10] Kr. Ks. yathā bhave.

2857. Purimesu hi tīs-v' ettha na c' atthāgarubhaṇḍakaŋ.
Lohakumbhi kaṭāho ca lohabhāṇakam eva ca
2858. tividhaŋ khuddakaŋ vā pi garubhaṇḍakam ev' idaŋ.
Pādagaṇhanako lohavārako bhājiyo mato.
2859. Uddham pana tato lohavārako garubhaṇḍakaŋ.
Bhiṅkārādīni sabbāni garubhaṇḍāni honti hi.
2860. Bhājetabbo ayopatto tambāyothālakā pi ca.
Dhūmanettādikaŋ n' eva bhājetabban ti dīpitaŋ.
2861. Attanā paṭiladdhaŋ taŋ lohabhaṇḍan tu kiñci pi
na puggalikabhogena bhuñjitabbaŋ hi bhikkhunā.
2862. Kaŋsavaṭṭakalohānaŋ bhājanāni pi sabbaso
na puggalikabhogena vaṭṭanti paribhuñjituŋ.
2863. Tipubhaṇḍe pi es' eva nayo ñeyyo vibhāvinā;
na doso saṅghike atthi[1] gihīnaŋ santakesu vā.
2864. Khīrapāsāṇasambhūtaŋ garukaŋ taṭṭakādikaŋ.[2]
Pādagaṇhanato uddhaŋ ghaṭako garubhaṇḍakaŋ.[3]
2865. Siṅgi-sajjhumayaŋ hārakūṭajaŋ phalikubbhavaŋ[4]
bhājanāni na vaṭṭanti gihīnaŋ santakāni pi.
2866. Vāsi bhājaniyā khuddā; garubhaṇḍaŋ mahattarī;
tathā pharasu vejjānaŋ sirāvedhanakam[5] pi ca.
2867. Kuṭhārī cāpi kuddālo garubhaṇḍaŋ nikhādanaŋ,
sikharam pi ca ten' eva gahitan ti pakāsitaŋ.
2868. Caturassamukhaŋ doṇimukhaŋ vaṅkam pi tattha ca
sadaṇḍaŋ khuddakaŋ sabbaŋ garubhaṇḍaŋ nikhādanaŋ.
2869. Muṭṭhikam adhikaraṇī[6] vā[7] saṇḍāso vā tulādikaŋ
kiñci saṅghassa dinnañ ce taŋ sabbaŋ garubhaṇḍakaŋ.
2870. Nahāpitassa[8] saṇḍāso kattarī ca mahattarī
mahāpipphalakaŋ[9] tunnakārānaŋ garubhaṇḍakaŋ.
2871. Valli saṅghassa dinnā vā tatthajātā pi rakkhitā
addhabāhuppamāṇā pi garu vettalatādikā.
2872. Sutta-vākādi-nibbattā rajjukā yottakāni vā
saṅghassa dinnakāle tu gacchanti garubhaṇḍataŋ.[10]

[1] Kr. Ks. °kes-v' atthi.
[2] P. Kr. S. taṭṭikā°.
[3] B. °ḍako.
[4] P. °bhajaŋ.
[5] P. siro°.
[6] P. B. °ṇiŋ.
[7] P. B. *om.*
[8] B. nhāpitassa ca.
[9] P. G. R. °pipphali°.
[10] P. B. °ḍakaŋ.

2873. Nāḷikerassa hīre vā vāke vā pana keci[1] pi
vaṭṭetvā hi katā ekavaṭṭā pi garubhaṇḍakaŋ.
2874. Veḷu saṅghassa dinno vā rakkhito tatthajātako
aṭṭhaṅgulāyato sūcidaṇḍamatto garuŋ siyā.
2875. Chattadaṇḍa-salākāyo daṇḍo kattarayaṭṭhi pi
pādagaṇhanakā telanāḷi bhājaniyā ime.
2876. Muñjādisu pi yaŋ kiñci muṭṭhimattaŋ garuŋ siyā,
tālapaṇṇādim ekam pi dinnaŋ vā tattha-jātakaŋ.
2877. Aṭṭhaṅgulappamāṇo pi garukaŋ rittapotthako.
Mattikā pakatī[2] cāpi[3] pañcavaṇṇā sudhā pi vā
2878. silesādisu vā kiñci dinnaŋ vā tattha-jātakaŋ
tālapakkappamāṇan tu garubhaṇḍan ti dīpitaŋ.
2879. Valli-velādikaŋ kiñci arakkhitam agopitaŋ
garubhaṇḍaŋ na hot' eva, gahetabbaŋ yathāsukhaŋ.
2880. Rakkhitaŋ gopitaŋ vā pi gahetabban tu gaṇhatā
samakaŋ atirekaŋ vā datvā phātikam[4] eva vā.
2881. Añjanaŋ haritālañ ca tathā hiṅgu manosilā
bhājetabban ti viññeyyaŋ viññunā vinayaññunā.
2882. Dārubhaṇḍe pi yo koci sūcidaṇḍappamāṇako
aṭṭhaṅgulāyato dārudaṇḍako garubhaṇḍakaŋ;
2883. Mahāaṭṭhakathāyan tu vibhajitvā va dassitaŋ.
Āsandiko pi sattaṅgo bhaddapīṭhañ ca pīṭhikā
2884. pīṭham eḷakapādañ ca tathāmaḷakavaṭṭikaŋ[5]
kocchaŋ palālapīṭhañ ca dhovane phalakam pi ca
2885. gaṇṭhikā[6] muggaro c' eva vatthaghaṭṭanamuggaro
ammaṇam pi ca mañjūsā nāvā rajanadoṇikā
2886. uḷuṅko pi samuggo pi karaṇḍam pi kaṭacchu pi
evam ādi tu sabbam pi saṅghikaŋ garubhaṇḍakaŋ.
2887. Sabbaŋ dārumayaŋ gehasambhāraŋ garukam mataŋ.
Bhājiyaŋ kappiyaŋ cammam, akappiyam abhājiyaŋ.
2888. Elacammaŋ[7] garuŋ vuttaŋ, tath' evodukkhalādikaŋ
pesakārādibhaṇḍañ ca kasibhaṇḍañ ca saṅghikaŋ.

---

[1] S. P. kāci. [2] E. Kr. pakatā; S. pākatī; Ks. pākaṭā.
[3] S. B. vā pi. [4] E. D. S. vālikam.
[5] D. B. °āmaṇḍaka°; G. Kr. °vaṭṭakaŋ; Ks. °vaṇṭikaŋ; P. E. °pīṭhakaŋ. [6] P. G. B. bhaṇḍikā; S. Sam. gaṇḍikā.
[7] D. E. G. R. S. Kr. Ks. T. Tela°.

2918. Vanditabbā va pucchitvā vihāre buḍḍhabhikkhuno;
kāle senāsanaŋ tena pucchitabbañ ca bhikkhunā
2919. vaccaṭṭhānañ ca passāvaṭṭhānaŋ pānīyam eva ca
paribhojaniyaŋ saṅghakatikaŋ gocarādikaŋ.

2920. Buḍḍham āgantukaŋ disvā bhikkhun' āvāsikena pi
pattaŋ paṭiggahetabbaŋ paccuggantvāna cīvaraŋ,
2921. āsanaŋ paññapetabbaŋ, tassa pādodakam pi ca
upanikkhipitabbañ ca, pucchitabbañ ca vārinā,
2922. vandeyyo, paññapetabbaŋ tassa senāsanam pi ca;
ajjhāvuttham avutthaŋ vā gocarāgocaram pi ca
2923. vaccaṭṭhānañ ca passāvaṭṭhānaŋ sekhakulāni ca
pavese nikkhame kālo vattabbo[1] pāniyādikaŋ.
2924. Sace so navako hoti āgatāgantuko yathā—
nisinnen' eva ten' assa sabbam āvāsibhikkhunā
2925. "atra pattaŋ ṭhapethī" ti "nisīdāh' idam āsanaŋ"
icc' evam pana vattabbaŋ; deyyaŋ senāsanam pi ca.
2926. Dāru-mattikabhaṇḍāni gantukāmena bhikkhunā
gantabbaŋ paṭisāmetvā thaketvāvasatham pi ca.[2]
2927. Āpucchitvā pi gantabbaŋ, bhikkhunā sayanāsanaŋ;
pucchitabbe asante pi gopetvā vā pi sādhukaŋ.

2928. Sahasā pavise nāpi, sahasā na ca nikkhame,
nātidūre nāccāsanne ṭhātabbaŋ piṇḍacārinā.
2929. Vāmahatthena saṅghāṭiŋ uccāretvā 'tha bhājanaŋ
dakkhiṇena paṇāmetvā bhikkhaŋ gaṇheyya paṇḍito.
2930. 'Sūpaŋ vā dātukāmā' ti sallakkheyya muhuttakaŋ.
Olokeyy' antarā bhikkhu na bhikkhādāyikāmukhaŋ.

2931. Pānīyādi pan' āneyyaŋ bhikkhunāraññakena pi;
nakkhattaŋ tena yogo ca jānitabbā disā pi ca.

2932. Vacca-passāvatitthāni bhavanti paṭipāṭiyā;
karontassa yathābuḍḍhaŋ hoti āpatti dukkaṭaŋ.
2933. Sahasā ubbhujitvā[3] vā na ca vaccakuṭiŋ vise;
ukkāsitvā bahi ṭhatvā pavise sanikam pana.

[1] G. D. Kr. B. °bbaŋ. [2] S. vā. [3] Ks. B. ubbha°

2934. Vaccaŋ na nitthunantena kātabbaŋ pana bhikkhunā;
khādato[1] dantakaṭṭhaŋ vā karoto hoti dukkaṭaŋ.
2935. Vaccam pana na kātabbaŋ bahiddhā vaccadoṇiyā;
passāvo pi na kātabbo bahi passāvadoṇiyā.
2936. Kharena nāvalekheyya; na kaṭṭhaŋ vaccakūpake
chaḍḍeyya; na ca pāteyya khelaŋ passāvadoṇiyā.
2937. Pādukāsu ṭhito yeva ubbhujeyya[2] vicakkhaṇo,
paṭicchādeyya tatth' eva ṭhatvā nikkhamane pana.
2938. N' ācameyya sace vaccaŋ katvā yo salile sati
tassa dukkaṭam uddiṭṭhaŋ Muninā mohanāsinā.
2939. Sasaddaŋ n' ācametabbaŋ, katvā 'capu capū' ti ca.
Ācamitvā sarāve pi sesetabban na tūdakaŋ.
2940. Uhatam[3] pi adhovitvā nikkhamantassa dukkaṭaŋ.
Uklāpā pi[4] sace honti sodhetabbā[5] asesato.
2941. Avalekhanakaṭṭhena pūro ce piṭharo pana
chaḍḍeyya; kumbhi rittā ce kumbhiŋ pūreyya vārinā.

2942. Anajjhiṭṭho hi buḍḍhena pātimokkhaŋ na uddise;
dhammaŋ na ca bhaṇe; pañhaŋ na puccheyya; na vissaje.
2943. Āpucchitvā kathentassa buḍḍhaŋ buḍḍhatarāgame
puna āpucchane kiccaŋ natthīti paridīpitaŋ.
2944. Buḍḍhen' ekavihārasmiŋ saddhiŋ viharatā[6] pana
anāpucchā hi sajjhāyo na kātabbo kadāci pi;
2945. uddeso pi na kātabbo; paripucchāya kā kathā;
na ca dhammo kathetabbo bhikkunā dhammacakkhunā;
2946. na dīpo vijjhapetabbo, kātabbo vā na c' eva so;
vātapāna-kavāṭāni thakeyya vivareyya no.
2947. Caṅkame caṅkamanto vā[7] buḍḍhato[8] parivattaye;
tam pi cīvarakaṇṇena kāyena na ca ghaṭṭaye.[9]
2948. Purato n' eva therānaŋ nahāyeyya panūpari;
uttaraŋ otarantānaŋ dade maggaŋ, na ghaṭṭaye.

[1] E. S. °tā.
[2] P. E. D. ubbhuñj°; G. Kr. Ks. B. ubbha°.
[3] *All MSS.* ūha°. [4] S. Ukkalāpā.
[5] *All MSS.* °baŋ. [6] P. B. °to. [7] B. ca.
[8] B. vuḍ°. [9] E. D. S. ghaŋsaye.

2949. Vattaŋ aparipūrento na sīlaŋ paripūrati,
asuddhasīlo duppañño cittekaggaŋ na vindati.
2950. Vikkhittacitto n' ekaggo saddhammaŋ na ca passati,
apassamāno saddhammaŋ dukkhā na parimuccati.
2951. Tasmā hi vattaŋ pūreyya Jinaputto vicakkhaṇo;
ovādaŋ Buddhaseṭṭhassa katvā nibbāṇam ehiti.

Vattakkhandhakakathā.

Bhikkhunīkhandhaka.

2952. Kāyam ūruŋ thanaŋ vā pi vivaritvā 'tha[1] bhikkhunī
attano aṅgajātaŋ vā bhikkhussa na ca dassaye.
2953. Bhikkhunā saha yaŋ kiñci sampayojentiyā[2] pi ca
tath' obhāsantiyā bhikkhuŋ hoti āpatti dukkaṭaŋ.
2954. Na ca bhikkhuniyā dīghaŋ dhāreyyaŋ kāyabandhanaŋ;
tena vā[3] kāyabandhena thanapaṭṭena vā pana
2955. vilīvena[4] ca paṭṭena cammapaṭṭena vā tathā
dussapaṭṭena vā dussaveṇiyā dussavaṭṭiyā
2956. na phāsukā nametabbā, dukkaṭan tu namentiyā.
Na ghaŋsāpeyya samaṇī jaghanaŋ aṭṭhilādinā.[5]
2957. Hatthaŋ vā hatthakocchaŋ vā pādaŋ vā mukham ūrukaŋ
koṭṭāpeti sace tassā hoti āpatti dukkaṭaŋ.
2958. Na mukhaŋ limpitabban tu, na cuṇṇetabbam eva ca,
manosilāya v' āpatti mukhaŋ lañchantiyā siyā.
2959. Aṅgarāgo na kātabbo, mukharāgo pi vā tathā;
avaṅgaŋ na ca kātabbaŋ, na kātabbaŋ visesakaŋ.
2960. Olokanakato rāgā oloketun na vaṭṭati.
Ṭhātabban na ca sāloke; sanaccan na ca kāraye.
2961. Dukkaṭaŋ Muninā vuttaŋ gaṇikaŋ vuṭṭhapentiyā,
suraŋ vā pana maŋsaŋ vā paṇṇaŋ vā vikkiṇantiyā.
2962. Vaḍḍhiŋ vā pi vaṇijjaŋ vā payojetun na vaṭṭati.
Tirīṭaŋ kañcukaŋ vā pi yadi dhāreti dukkaṭaŋ.
2963. Dāso vā pana dāsī vā tathā kammakaro pi vā
na c' ev' upaṭṭhapetabbo tiracchānagato pi vā.

[1] G. B. °ritvāna. [2] Kr. Ks. °jan°. [3] P. S. ten' eva.
[4] P. R. D. S. B. valliyena; E. velliyena.
[5] P. °kādinā; G. B. aṭṭhiādinā.

2964. Na ca bhikkhuniyā sabbanīlādi pana cīvaraŋ
dhāretabbaŋ; na dhāreyya sabbaŋ namatakam pi ca.
2965. Paṭicchannāpaṭicchannaŋ chinnaŋ vā 'cchinnam eva vā
purisabyañjanaŋ sabbaŋ oloketun na vaṭṭati.
2966. Dūrato va ca passitvā bhikkhuŋ bhikkhuniyā pana
maggo tassa padātabbo okkamitvāna dūrato.
2967. Bhikkhum pana ca passitvā pattaŋ bhikkhaŋ carantiyā
nīharitvā tam ukkujja[1] dassetabban tu[2] bhikkhuno.
2968. Saŋvellikañ ca kātuŋ vā dhāretuŋ kaṭisuttakaŋ
utukāle anuññātaŋ utunīnaŋ Mahesinā.
2969. Itthi-posayutaŋ yānaŋ hatthavaṭṭakam eva vā
pāṭaṅkī ca gilānāya vaṭṭat' evābhirūhituŋ.
2970. Garudhamme ṭhitāyāpi mānattan tu carantiyā
sammannitvā padātabbā dutiyā pana bhikkhunī.
2971. Yassā pabbajjakāle tu gabbho vuṭṭhāti itthiyā,
putto yadi ca, tassāpi dātabbā dutiyā tathā.
2972. Mātā labhati pāyetuŋ bhojetum puttam attano,
maṇḍetum pi ure katvā setuŋ[3] labhati sā pana.
2973. Ṭhapetvā sahaseyyan tu tasmiŋ dutiyikāya hi
purisesu yathāññesu vattitabbaŋ tath' eva ca.
2974. Vibbhamen' eva sā hoti yasmā idha abhikkhunī
tasmā bhikkhuniyā sikkhāpaccakkhānaŋ na vijjati.
2975. Vibbhantāya yathā tassā puna natthūpasampadā,
gatāya titthāyatanaŋ tathā natthūpasampadā.
2976. Chedanaŋ nakha-kesānaŋ purisehi ca vandanaŋ[4]
vaṇassa parikammam pi sāditum pana vaṭṭati.
2977. Na vaccakuṭiyā vacco kātabbo yāya kāyaci;
heṭṭhā pi[5] vivaṭe uddhaŋ paṭicchanne pi vaṭṭati.
2978. Na ca vaṭṭati sabbattha pallaṅkena nisīdituŋ;
gilānāy' aḍḍhapallaṅkaŋ vaṭṭatīti pakāsitaŋ.
2979. Na ca bhikkhuniyā 'raññe vatthabban tu kathañcana.
Atitthe naratitthe vā nhāyitun na ca vaṭṭati.
2980. Samaṇī gandhacuṇṇena yā ca vāsitamattiyā
nhāyeyya paṭisote vā tassā āpatti dukkaṭaŋ.

[1] P. Kr. Ks. S. °jaŋ.
[2] P. B. ti.
[3] P. S. B. sayituṇ.
[4] P. °taŋ.
[5] D. S. hi.

2981. " Tvaŋ yeva paribhuñjā " ti paribhogattham attano
dinnaŋ abhutvā aññassa dentiyā pana dukkaṭaŋ.
2982. Sabbaŋ paṭiggahāpetvā bhikkhūhi paribhuñjituŋ
asante 'nupasampanne bhikkhunīnan tu vaṭṭati.
Bhikkhunīkhandhakakathā.

KHANDHAKAKATHĀ NIṬṬHITĀ.[1]

Catubbidhakammakathā.

2983. Cattār' imāni kammāni apalokanasaññitaŋ
ñatti[2] ñattidutīyañ ca kammaŋ ñatticatutthakaŋ.
2984. Apalokanakamman tu pañca ṭhānāni gacchati;
ñattikammaŋ navaṭṭhānaŋ; dutiyaŋ satta gacchati:
2985. tathā ñatticatuttham pi satta ṭhānāni gacchati.
Nissāraṇañ ca osāro bhaṇḍukaŋ brahmadaṇḍako
2986. apalokanakammaŋ hi kammalakkhaṇapañcamaŋ.
Nissāraṇañ ca *osāro* samaṇuddesato vade;
2987. *bhaṇḍukaŋ* pabbajantena; Channena *brahamadaṇḍakaŋ;*
aññassa pi ca kātabbo tathārūpassa bhikkhuno.
2988. Sabbo sannipatitvāna[3] āpucchitvāna sabbaso
cīvarādiparikkhāraŋ saṅgho yaŋ deti tassa hi
2989. tikkhattuŋ apaloketvā bhikkhūnaŋ ruciyā pana,
evaŋ saṅghassa dānan tu hoti taŋ *kammalakkhaṇaŋ*.

2990. Nissāraṇam ath' osāro uposatha-pavāraṇā
sammutī c' eva dānañ ca paṭiggāho ca sattamo,
2991. paccukkaḍḍhanatā c' eva aṭṭhamī parikittitā,
kammassa lakkhaṇañ cāti nava ṭhānāni ñattiyā.
2992. Vinicchaye asampatte therassāvinayaññuno
tassa nissāraṇā vuttā yā sā *nissāraṇā* ti hi.
2993. Upasampadapekhassa āgacch*osāraṇā* ti sā.
Uposathavasenāpi pavāraṇavasena pi[4]
2994. ñattiyā ṭhapitattā hi ñattikammān' ime duve.
" Upasampadapekhañ hi anusāseyy' ahan " ti ca

---

[1] G. Kr. B. *om.*
[2] P. D. S. °tiŋ. [3] Ks. °vā pi.
[4] R. G. vā.

2995. "itthan nāmam ahaŋ bhikkhuŋ puccheyyaŋ vinayan" ti ca
evamādipavattā hi edisā ñatti *sammuti*.
2996. Nissaṭṭhacīvarādīnaŋ dānaŋ *dānan* ti vuccati.
Āpattīnaŋ paṭiggāho *paṭiggāho* ti vuccati.
2997. *Paccukkaḍḍhanatā* nāma pavārukkaḍḍhanā matā
"imaŋ uposathaŋ katvā kāḷe[1] pavārayāmi" ti.
2998. Tiṇavatthārake sabbapaṭhamā ñatti c' etarā
kammalakkhaṇam etan ti nava ṭhānāni ñattiyā.

2999. Ñattidutiyakammam pi satta ṭhānāni gacchati:
nissāraṇam ath' osāraŋ sammutiŋ[2] dānam eva ca
3000. uddhāraŋ desanaŋ[3] kammalakkhaṇam pana[4] sattamaŋ.
Pattanikkujjanādī tu *nissārosāraṇā* matā.
3001. *Sammutī* nāma sīmādi, sā pañcadasadhā matā.
Dānaŋ kaṭhinavatthassa *dānaŋ* matakavāsaso.
3002. Kaṭhinass' antarubbhāro *uddhāro* ti pavuccati.
Desanā kuṭivatthussa vihārassa ca vatthuno.
3003. Tiṇavatthārakamme ca mohāropanatādisu
kammavācāvasen' ettha *kammalakkhaṇatā* matā.
3004. Iti ñattidutīyassa ime satta pakāsitā.

Tathā ñatticatuttham pi satta ṭhānāni gacchati:
3005. nissāraṇam ath' osāraŋ sammutiŋ dāna-niggahaŋ
samanubhāsanañ c' eva sattamaŋ kammalakkhaṇaŋ.
3006. Sattannaŋ tajjanādīnaŋ kammānaŋ karaṇam pana
nissāraṇā, 'tha passaddhi tesaŋ *osāraṇā* matā.
3007. Ovādo bhikkhunīnan tu *sammutī* ti pakāsitā.
Mānatta-parivāsānaŋ dānaŋ *dānan* ti vuccati.
3008. Puna mūlā paṭikkasso[5] *niggaho* ti pavuccati.
Ukkhittassānuvatt' ekā[6] aṭṭha yāvatatīyakā
3009. Ariṭṭho Caṇḍakāḷī ca ekādasa bhavant' ime,
imesan tu vasā ñeyyā dasekā *samanubhāsanā*.

---

[1] P. kāle. [2] P. G. Kr. Ks. B. °muti.
[3] P. R. G. S. B. °nā. [4] Ks. pi ca.
[5] R. E. G. D. Ks. S. mūlapaṭikkoso; B. °paṭikkoso.
[6] P. S. °vattikā; Ks. B. °vattakā.

3010. Upasampadakammañ ca kammaŋ abbhāṇasaññitaŋ
idaŋ ñatticatutthe tu sattamaŋ *kammalakkhaṇaŋ*.
3011. Apalokanakammañ ca 'paloketvā va[1] kāraye,
ñattiyā dutiyenāpi catutthena na kāraye.
3012. Ñattidutiyakammāni lahukāni pi[2] kānici
kātabbān' apaloketvā sabbā sammutiyo siyuŋ.
3013. Sesāni apaloketvā kātum pana na vaṭṭati;
yathāvuttanayen' eva tena ten' eva[3] kāraye.

Catubbidhakammakathā.

Kammavipattikathā.

3014. Vatthuto ñattito c' eva anusāvanasīmato
parisato ti[4] pañc' eva kammadosā pakāsitā.
3015. Sammukhākaraṇīyaŋ yaŋ taŋ karoti asammukhā,
kammaŋ vatthuvipannaŋ taŋ adhamman ti[5] pavuccati.
3016. Asammukhā karaṇīyāni aṭṭh' eva ca bhavanti hi:
pattanikkujjanañ c' eva pattass' ukkujjanam pi ca[6]
3017. pakāsaniyakammañ ca sekha-ummattasammuti
avandeyyo tathā brahmadaṇḍo dūtūpasampadā,
3018. imān' aṭṭha ṭhapetvāna sesāni pana sabbaso
sammukhā karaṇīyāni kammāni Sugato 'bravi.[7]
3019. Ñattito pana pañc' eva vipajjananayā matā:
na parāmasati vatthuñ ca, saṅghaŋ, puggalam eva vā,
3020. na parāmasati ñattiŋ vā, pacchā ñattiŋ ṭhapeti vā,
pañcah' etehi kammāni ñattito va vipajjare.
3021. Anusāvaṇato pañca kammadosā pakāsitā:
na parāmasati vatthuŋ vā,[8] saṅghaŋ, puggalam eva vā,
3022. hāpeti sāvaṇaŋ vā pi, sāvet' asamaye pi vā,
evam pana vipajjanti anusāvaṇato pi ca.
3023. Ekādasahi sīmāhi sīmato kammadosatā
vuttā uposathe tāva[9] khandhake sabbaso mayā.

[1] R. E. D. B. S. °vāna; S. ca apalo°.
[2] P. °kān' atthi.
[3] D. tena ca.
[4] P. *adds* ca; R. *adds* c' eva; G. R. S. °pañc' ete.
[5] D. °menāti.
[6] E. vā.
[7] P. °bruvi.
[8] R. ca.
[9] D. nāma.

3024. Catuvaggena kātabbe kammappattā anāgatā,
chando ca na pan' ānīto,[1] paṭikkosanti[2] sammukhā,
3025. evaŋ tivaṅgiko doso parisāya vasā siyā.
Āgatā kammapattā ca, chando na pana[3] āgato,
3026. sammukhā paṭisedhenti, dutiye catuvaggike.
Āgatā kammapattā ca, chando pi ca samāhaṭo,
3027. paṭikkoso va etth' atthi, tatiye catuvaggike.
Evaŋ pañcādivaggesu saṅghesu tividhesu pi
3028. catuttikā,[4] siyuŋ dosā dasa dve parisāvasā;
evaŋ dvādasadhā ettha kammāni hi vipajjare.
Kammavipattikathā.

Pakiṇṇakanaya.

3029. Chattaŋ paṇṇamayaŋ kiñci bahi anto ca sabbaso
pañcavaṇṇena suttena sibbitun na ca vaṭṭati.
3030. Chinditaŋ[5] addhacandaŋ vā paṇṇe makaradantakaŋ,
ghaṭakaŋ vāḷarūpaŋ vā lekhā daṇḍe na vaṭṭati.
3031. Sibbituŋ ekavaṇṇena chattaŋ suttena vaṭṭati
thiratthaŋ, pañcavaṇṇānaŋ[6] pañjaraŋ vā vinandhituŋ.
3032. Ghaṭakaŋ vāḷarūpaŋ vā lekhā[7] vā pana kevalā[8]
chinditvā[9] vā pi[10] ghaŋsitvā[11] dhāretum pana vaṭṭati.
3033. Ahicchattakasaṇṭhānaŋ daṇḍabundamhi vaṭṭati;
ukkiritvā[12] katā lekhā bandhanatthāya vaṭṭati.*

3034. Nānāvaṇṇehi suttehi maṇḍanatthāya cīvaraŋ
samaŋ satapadādīnaŋ sibbitun na ca vaṭṭati.
3035. Pattassa[13] pariyante vā tathā pattamukhe[13] pi vā
veṇiŋ[14] saṅkhalikaŋ vā pi karoto hoti dukkaṭaŋ.

---

* E. D. Ayaŋ gāthā 3030-massa anantaraŋ dissati.

---

[1] R. ca pana n' ānīto.
[2] D. B. °sati.
[3] G. B. ca na pan'.
[4] B. P. catutthikā.
[5] D. sibbituŋ.
[6] G. E. B. °vaṇṇena.
[7] G. B. lekhaŋ.
[8] G. °laŋ.
[9] B. bhin°; G. bandhitvā.
[10] Kr. Ks. pana; R. S. pi ca
[11] R. paghaŋsetvā.
[12] Kr. Ks. uggi°.
[13] P. paṭṭa°.
[14] Kr. Ks. °ṇi.

3036. Vaṭṭam[1] pi gaṇṭhipāsānaŋ aṭṭhakoṇādikaŋ vidhiŋ[2]
tatth' agghiya-gadā-rūpaŋ muggarādiŋ karonti ca,
3037. tattha kakkaṭakakkhīni uṭṭhāpenti, na vaṭṭati.
Suttā ca pilakā tatthā duviññeyyā va dīpitā.
3038. Catukoṇā va vaṭṭanti gaṇṭhipāsakapaṭṭakā.
Kaṇṇa-koṇesu suttāni ratte chindeyya cīvare.
3039. Sūcikammavikāraŋ vā aññaŋ vā pana kiñci pi
cīvare bhikkhunā kātuŋ kārāpetun na vaṭṭati.

3040. Yo ca pakkhipati bhikkhu cīvaraŋ
kañji-piṭṭha-khali-allikādisu
vaṇṇamaṭṭham abhipatthayaŋ paraŋ
tassa natthi pana mutti dukkaṭā.

3041. Sūci-hatthamalādīnaŋ karaṇe cīvarassa ca
tathā kiliṭṭhakāle ca dhovanatthan tu vaṭṭati.
3042. Rajane pana gandhaŋ vā telaŋ vā lākham eva vā
kiñci pakkhipituŋ tattha bhikkhuno[3] na ca vaṭṭati.
3043. Saṅkhena maṇinā vā pi aññena pi ca kenaci
cīvaraŋ na ca ghaṭṭeyya, ghaŋsitabbaŋ na doṇiyā.
3044. Cīvaraŋ doṇiyaŋ katvā nāpi ghaṭṭeyya[4] muṭṭhinā;
rattaŋ paharituŋ kiñci hattheh' eva ca vaṭṭati.
3045. Gaṇṭhike pana lekhā vā pilakā vā na vaṭṭati
kappabinduvikāro vā pāḷikaṇṇikabhedato.[5]

3046. Thālakassa ca pattassa bahi anto pi vā pana
āraggena katā lekhā na ca vaṭṭati kāci pi.
3047. Āropetvā bhamaŋ pattaŋ majjitvā ce pacanti ca
"maṇivaṇṇaŋ karissāma"[6] iti kātun na vaṭṭati.
3048. Pattamaṇḍalake kiñci bhittikamman na vaṭṭati;
na doso koci tatr' assa kātuŋ makaradantakaŋ.
3049. Na dhammakarakacchatte lekhā kāci pi vaṭṭati
kucchiyaŋ vā, ṭhapetvā taŋ lekhan tu mukhavaṭṭiyaŋ.
3050. Suttan tu[7] diguṇaŋ katvā koṭṭenti ca tahiŋ tahiŋ
kāyabandhansaobhatthaŋ tan na vaṭṭati bhikkhuno;

---

1 P. G. Kr. B. paṭṭam.
2 E. G. D. vidhi.
3 R. °nā.
4 B. ghaŋseyya.
5 Kr. B. S. °dako.
6 G. B. °mi.
7 P. B. vā.

3051. dasāmukhe daḷhatthāya dvīsu antesu vaṭṭati.
Mālākamma-latākammacittakam pi na vaṭṭati.
3052. Akkhīni tattha dassetvā koṭṭite pana kā kathā.
Kakkaṭakkhīni vā tattha uṭṭhāpetun na vaṭṭati.
3053. Ghaṭaŋ deḍḍubhasīsaŋ vā makarassa mukham pi vā
vikārarūpaŋ yaŋ kiñci na vaṭṭati dasāmukhe.
3054. Ujukaŋ macchakaṇṭhaŋ[1] vā maṭṭhaŋ vā pana paṭṭikaŋ
khajjūripattakākāraŋ katvā vaṭṭati koṭṭitaŋ.[2]
3055. Paṭṭikā sūkarantan ti duvidhaŋ kāyabandhanaŋ;
rajjukā dussapaṭṭādi sabbaŋ tassānulomikaŋ.
3056. Murajaŋ maddavīṇañ ca deḍḍubhañ ca kalābukaŋ
rajjuyo na ca vaṭṭanti; purimā dve-dasā siyuŋ.
3057. Dasā pāmaṅgasaṇṭhānā niddiṭṭhā kāyabandhane
ekā dve[3] ti-catasso vā vaṭṭanti, na tato paraŋ.
3058. Ekarajjumayaŋ vuttaŋ Muninā kāyabandhanaŋ;
tañ ca[4] pāmaṅgasaṇṭhānaŋ ekam pi ca na vaṭṭati.
3059. Rajjuke ekato katvā bahū ekāya rajjuyā
nirantaraŋ hi veṭhetvā kataŋ vaṭṭati bandhituŋ.
3060. Danta-kaṭṭha-visāṇaṭṭhi-loha-veḷu-naḷubbhavā
jatu-saṅkhamayā suttaphalajā vīṭhakā[5] matā.
3061. Kāyabandhanavīṭhe[6] pi vikāro na ca vaṭṭati,
tattha tattha paricchedalekhāmattan tu vaṭṭati.

3062. Mālākamma-latākamma-nānārūpavicittitā[7]
na ca vaṭṭati bhikkhūnaŋ añjanī janarañjanī.
3063. Tādisam pana ghaŋsitvā veṭhetvā suttakena vā
valañjantassa[8] bhikkhussa na doso koci vijjati.
3064. Vaṭṭā vā caturassā[9] vā aṭṭhaŋsā vā pi añjanī
vaṭṭat' evāti niddiṭṭhā; vaṇṇamaṭṭhā na vaṭṭati.
3065. Tathā 'ñjanisalākā pi; añjanīthavikāya[10] ca
nānāvaṇṇena[11] suttena[12] cittakammaŋ na vaṭṭati.

[1] P. S. B. °kaṇṭaŋ; Kr. Ks. °kaṇṭakaŋ.
[2] Kr. Ks. °tuŋ. [3] P. B. dvi. [4] Kr. Ks. pi.
[5] P. Ks. veṭhakā; D. B. vedhakā; S. vīdhakā.
[6] B. °vedhe; S. °vīdhe. [7] D. B. °cittakā; S. °takā.
[8] D. S. °jen°. [9] G. °raŋsā. [10] G. D. B. °kā pi.
[11] Kr. Ks. °ṇehi. [12] Kr. Ks. °tehi.

3066. Ekavaṇṇena suttena sipāṭiŋ yena kenaci
yaŋ kiñci pana sibbetvā valañjantassa[1] vaṭṭati.

3067. *Maṇikaŋ piḷakaŋ vā pi pipphale ārakaṇṭake
ṭhapetum pana yaŋ kiñci na ca vaṭṭati bhikkhuno.
3068. Daṇḍake pi paricchedalekhāmattan tu vaṭṭati;
valitvā va nakhacchedaŋ karontīti hi vaṭṭati.*
3069. Uttarāraṇiyaŋ vā pi dhanuke pelladaṇḍake
mālākammādi yaŋ[2] kiñci vaṇṇamaṭṭhan na vaṭṭati.
3070. Saṇḍāse dantakaṭṭhānaŋ tathā chedanavāsiyā
dvīsu passesu lohena bandhitum pana vaṭṭati.
3071. Tathā kattaradaṇḍe pi cittakamman na vaṭṭati,
vaṭṭalekhā va vaṭṭanti ekā vā dve pi heṭṭhato.
3072. Visāṇe nāḷiyaŋ vā pi tath' ev' āmaṇḍasārake
telabhājanake sabbaŋ vaṇṇamaṭṭhan tu vaṭṭati.
3073. Pānīyassa uḷuṅke pi doṇiyaŋ rajanassa pi
ghaṭe phalakapīṭhe pi valayādhārakādike
3074. tathā pattapidhāne ca tālavaṇṭe ca vījane[3]
pādapuñchaniyaŋ vā pi sammuñjaniyam eva ca[4]
3075. mañce bhummatthare pīṭhe bhisi-bimbohanesu ca
mālākammādikaŋ cittaŋ sabbam eva ca vaṭṭati.
3076. Nānāmaṇimayatthambha-kavāṭa-dvāra-bhittikaŋ
senāsanam anuññātaŋ; kā kathā vaṇṇamaṭṭhake.
3077. Sovaṇṇiyaŋ[5] dvāra-kavāṭabaddhaŋ[6]
suvaṇṇa-nānāmaṇi-bhitti-bhūmiŋ
na kiñci ekam pi nisedhanīyaŋ
senāsanaŋ; vaṭṭati sabbam eva.
3078. Buddhaŋ dhammañ ca saṅghañ ca na uddissa[7] davaŋ kare.
Mūgabbatādikaŋ n' eva gaṇheyya titthiyabbataŋ.
3079. Kāyaŋ vā aṅgajātaŋ vā ūruŋ vā na tu dassaye
bhikkhunīnan tu; tā vā pi na siñce udakādinā.

— G. *om.*

[1] E. D. S. °jen°. [2] R. Kr. S. °dikaŋ.
[3] P. G. B. vījani. [4] Kr. Ks. vā. [5] S. °ṇiya.
[6] P. B. °bandhaŋ. [7] R. G. c' ud°.

3080. Vassam aññattha vuttho ce bhāgam aññattha gaṇhati
dukkaṭaŋ; puna dātabbaŋ; gīvā naṭṭhe pi jajjare.[1]
3081. Codito so sace tehi bhikkhūhi na dadeyya taŋ
dhuranikkhepane tesaŋ bhaṇḍagghen' eva kāraye.
3082. Akappiyasamādānaŋ karoto hoti dukkaṭaŋ.
Davā[2] sîlaŋ pavijjhanto dukkaṭā na ca muccati.
3083. Gihīgopakadānasmiŋ na doso koci gaṇhato;
paricchedanayo vutto saṅgha-cetiyasantake.
3084. Yānaŋ purisasaŋyuttaŋ hatthavaṭṭakam eva vā
pāṭaṅkiñ[3] ca gilānassa vaṭṭat' evābhirūhituŋ.
3085. Na ca bhikkhuniyā saddhiŋ sampayojeyya[4] kiñci pi.
Dukkaṭaŋ bhikkhuniŋ rāgā obhāsantassa[5] bhikkhuno.
3086. Bhikkhunīnaŋ have bhikkhu pātimokkhaŋ na uddise;
āpattiŋ vā sace tāsaŋ patigaṇheyya dukkaṭaŋ.
3087. Attano paribhogatthaŋ dinnam aññassa kassaci
paribhogam akatvā va dadato pana dukkaṭaŋ;
3088. asappāyaŋ sace sabbaŋ apanetum pi vaṭṭati;
aggaŋ gahetvā dātuŋ vā; pattādisu p' ayan nayo.
3089. Pañcavaggūpasampadā gaṇaṅgaṇaupāhanā[6]
cammattharo dhuvanhānaŋ majjhadese na vaṭṭati.
3090. Sambādhassa ca sāmantā satthakammaŋ duvaṅgulā
vāritaŋ, vatthikammam pi sambādhe yeva Satthunā.
3091. Paṇṇāni ajjakādīnaŋ[7] loṇaŋ vā uṇhayāguyā
pakkhipitvāna pākatthaŋ cāletuŋ na ca vaṭṭati.
3092. Sace parisam aññassa upalāleti dukkaṭaŋ;
tattha ādīnavaŋ[8] tassa vattum pana ca vaṭṭati:
3093. "makkhanaŋ gūtha-muttehi gatena nhāyituŋ viya
kataŋ nissāya dussīlaŋ tayā viharatā" ti ca.
3094. Bhattagge yāgupāne ca antogāme ca vīthiyaŋ
andhakāre anāvajjo[9] ekāvatto ca[10] vyāvaṭo
3095. sutto khādañ ca bhuñjanto vaccaŋ muttam pi vā
karaŋ
vandanā terasannan tu ayuttaṭṭhena vāritā.

---

[1] G. vuccare. [2] B. ravā. [3] S. °ṅgī; B. °kī.
[4] Kr. saŋyojeyya ca. [5] E. D. Kr. Ks. S. °sen°.
[6] S. *adds* navā. [7] P. B. ajju°.
[8] P. S. B. c' ādī°. [9] B. °vaṭṭo. [10] B. va.

3096. Naggo, anupasampanno, nānāsaŋvāsako pi ca,
yo pacchā upasampanno, ukkhitto, mātugāmako,
3097. ekādasa abhabbā ca, garukaṭṭhā ca pañc' ime
vandato dukkaṭaŋ vuttaŋ bāvīsati ca puggale.
3098. Yo pure upasampanno, nānāsaŋvāsavuḍḍhako
dhammavādī ca, Sambuddho, vandanīyā tayo ime.
3099. Tajjanādikate ettha caturo pana puggale
vandato pi anāpatti, tehi kammañ ca kubbato.
3100. Adhiṭṭhānaŋ pan' ekassa, dvinnaŋ vā tiṇṇam eva vā
diṭṭhāvikammam uddiṭṭhaŋ, tato uddhaŋ nivāraṇaŋ.
3101. Sandiṭṭho hoti sambhatto jīvat' ālapito pi ca
gahit' attamano hoti vissāso pañcadhā siyā.
3102. Sīla-diṭṭhi-vipattī ca ācārājīvasambhavā
vipattiyo catasso va vuttā Ādiccabandhunā.
3103. Tattha appaṭikammā ca yā ca vuṭṭhānagāminī
āpattiyo duve *sīlavipattī* ti pakāsitā.
3104. Antaggāhikadiṭṭhī ca, yā diṭṭhi dasavatthukā,
ayaŋ *diṭṭhivipattī* ti duvidhā diṭṭhi dīpitā.
3105. Desanāgāmikā yā ca pañca thullaccayādikā
vutt*ācāravipattī* ti Ācārakusalena sā[1]
3106. Kuhanādipavatto hi *micchājīvo* ti dīpito;
ājīvapaccayāpatti chabbidhā ti pakāsitā.
3107. Kammunā[2] laddhi-sīmāhi nānāsaŋvāsakā tayo;
ukkhitto tividho *kammanānāsaŋvāsako* mato.
3108. Adhammavādipakkhasmiŋ nisinno va vicintayaŋ
"dhammavādī[3] pan' ete" ti uppanne pana mānase
3109. *nānāsaŋvāsako* nāma *laddhiyā* 'yaŋ pakāsito[4];
tatraṭṭho pana so dvinnaŋ kammaŋ kopeti saṅghikaŋ.
3110. Bahisīmagato *sīmānānāsaŋvāsako* mato.
Nānāsaŋvāsakā evaŋ tayo vuttā Mahesinā.
3111. Cuto anupasampanno nānāsaŋvāsakā tayo
bhikkhn' ekādasābhabbā asaŋvāsā ime siyuŋ.
3112. Asaŋvāsassa sabbassa tathā kammārahassa ca
saṅghe ummattakādīnaŋ paṭikkhepo na rūhati.

---

[1] G. B. tā. [2] E. S. kammanā.
[3] P. E. D. Kr. Ks. B. S. °vādā.
°yā sampa°.

3113. Sasaŋvāsekasīmaṭṭha[1]-pakatattassa bhikkuno
vacanena paṭikkhepo rūhatānantarassa pi.
3114. Bhikkhu āpajjat' āpattiŋ ākārehi pana-c-chahi.
Vuttā samaṇakappā ca pañca; pañca visuddhiyo.

3115. Nidānaŋ puggalaŋ vatthuŋ vidhiŋ paññattiyā pana
vipatt' āpatt' anāpatti samuṭṭhānanayam pi ca
3116. vajja-kamma-kriyā-saññā-cittāṇattividhim pana
tath' ev' aṅgavidhānañ ca vedanā kusalattikaŋ
3117. sattarasavidhaŋ etaŋ dassetvā lakkhaṇaŋ budho
sikkhāpadesu yojeyya tattha tattha yathārahaŋ.
3118. Nidānaŋ tattha: Vesālī tathā Rājagahaŋ puraŋ
Sāvatth' Āḷavi Kosambī Sakka-Bhaggā pakāsitā.
3119. Dasa Vesāliyā vuttā; ekavīsa Giribbaje;
satāni hi cha-ūnāni tīṇi Sāvatthiyaŋ siyuŋ.
3120. Cha pan' Āḷaviyaŋ vuttā; aṭṭha Kosambiyaŋ katā[2];
aṭṭha Sakkesu paññattā; tayo Bhagge pakāsitā.
3121. Tevīsatividhā vuttā Sudinna-Dhaniyādayo
bhikkhūnaŋ pātimokkhasmiŋ ādikammikapuggalā.
3122. Bhikkhunīnaŋ tathā pātimokkhasmiŋ ādikammikā
Thullanandādayo satta; sabbe tiŋsa bhavanti te.

3123. Taruŋ timūlaŋ navapattam enaŋ[3]
dvayaṅkuraŋ sattaphalaŋ chapupphaŋ
jānāti yo dvippabhavaŋ dvisākhaŋ
jānāti paññattim[4] asesato so.

3124. Iti paramam imaŋ vinicchayaŋ
madhurapadattham anākulan tu yo
paṭhati suṇati[5] pucchate[6] ca[7] so
bhavati Upālisamo[8] vinicchaye.

ITI VINAYAVINICCHAYE
PAKIṆṆAKANAYO[9] SAMATTO.

[1] P. Saŋvā°; Kr. Ks. Asaŋvāsekasīmāyaŋ.
[2] Kr. Ks. tathā. [3] P. S. evaŋ. [4] P. E. S. °ñattam.
[5] P. suṇāti. [6] S. paripuc°. [7] P. B. va.
[8] P. R. G. Kr. Ks. B. bhavat' Upā°.
[9] Kr. Ks. °ṇakakathānayo; B. °ṇakavinicchayo.

KAMMAṬṬHĀNABHĀVANĀVIDHĀNAŊ.

3125. Pāmokkhe pātimokkhasmiŋ mukhe mokkhappavesane
sabbadukkhakkhaye vutte vuttam ev' itarattayaŋ.
3126. Idaŋ catubbidhaŋ sīlaŋ ñatvā tattha patiṭṭhito
samādhim puna bhāvetvā paññāya parimuccati.
3127. Dasānussatiyo vuttā, kasiṇā ca dasāsubhā,
catasso appamaññāyo, tathāruppā, 'paradvayaŋ,
3128. icc' evam pana sabbam pi cattāḷīsavidhaŋ siyā
kammaṭṭhānaŋ samuddiṭṭhaŋ mammaṭṭhānam[1] mano-bhuno.
3129. Upacārappaṇāto ca jhānabhedā atikkamā
vaḍḍhanāvaḍḍhanā cāpi tath' ārammaṇa-bhūmito
3130. gahaṇā paccayā bhīyo tathā cariyānukūlato
viseso ayam etesu viññātabbo vibhāvinā.
3131. Aṭṭhānussatiyo saññā vavatthānañ ca tatth' ime
upacārāvahā; sesā tiŋsa jhānāvahā matā.
3132. Paṭhamajjhānikā tattha asubhā kāyagatāsati.
Āṇāpāṇañ ca kasiṇā catukkajjhānikā ime.
3133. Tikajjhānā hi[2] tisso va appamaññā, 'tha pacchimā
cattāro pi ca āruppā catutthajjhānikā matā.
3134. Atikkamo dvidhā vutto aṅgārammaṇato pana[3];
catukka-tika-jhānesu aṅgātikkamatā[4] matā.
3135. Catutthī[5] appamaññā pi aṅgātikkamato siyā.
Ārammaṇam atikkamma āruppā pana jāyare.
3136. Kasiṇāni das' ev' ettha vaḍḍhetabbāni yoginā;
sesam pana ca sabbam pi na vaḍḍhetabbam eva taŋ.
3137. Nimittārammaṇā tattha kasiṇā ca dasāsubhā
kāye sat' āṇāpāṇañ ca bāvīsati bhavant' ime.
3138. Sesānussatiyo aṭṭha saññā dhātuvavatthanaŋ
viññāṇaŋ nevasaññā ca dasa dve bhāvagocarā.
3139. Catasso appamaññāyo dve ca āruppamānasā
ime dhammā viniddiṭṭhā cha navattabbagocarā.

---

[1] P. D. Kr. B. S. kammaṭṭhāna.
[2] *All MSS.* °nāni.
[3] G. B. pi ca.
[4] R. °manā.
[5] P. Kr. B. S. °thā.

3140. Dasāsubhā paṭikkūlasaññā kāyagatāsati
devesu nappavattanti dvādas' evāti bhūmito.
3141. Tāni dvādasa bhīyo ca āṇāpāṇasatī pi ca
sabbaso terasā vā[1] pi brahmaloke na jāyare.
3142. Ṭhapetvā caturāruppe arūpāvacare kira
aññe pana na[2] jāyanti. Sabbe jāyanti mānuse.
3143. Catutthaŋ kasiṇaŋ hitvā kasiṇā ca dasāsubhā
diṭṭhen' eva gahetabbā pubbabhāge bhavanti te.
3144. Āṇāpāṇañ ca phuṭṭhena; diṭṭhena tacapañcakaŋ;
māluto diṭṭha-phuṭṭhena; suten' ev' ettha sesakaŋ.
3145. Ākāsakasiṇañ c' ettha ṭhapetvā kasiṇā nava
paṭhamāruppacittassa paccayā pana jāyare.
3146. Bhavanti hi abhiññānaŋ kasiṇāni dasāpi ca;
tisso pi appamaññāyo catutthassa tu[3] paccayā.
3147. Heṭṭhima[4]-heṭṭhimāruppaŋ parassa ca parassa ca
nevasaññā nirodhassa paccayo ti pakāsitā.[5]
3148. Sabbe sukhavihārassa bhavanissaraṇassa ca
tathā bhavasukhānañ ca paccayā ti ca dīpitā.
3149. Asubhā dasa viññeyyā tathā kāyagatāsati
anukūlā ime rāgacaritassa visesato.
3150. Catasso appamaññāyo savaṇṇakasiṇā tathā
anukūlā ime dosacaritassa pakāsitā.
3151. Vitakkacaritassāpi mohappakatino pi ca
āṇāpāṇasat' ekā va sappāyā ti vibhāvitā.[6]
3152. Saññā c' eva vavatthānaŋ maraṇūpasame sati
paññāpakatino ete anukūlā ti dīpitā.
3153. Ādi-anussaticchakkaŋ saddhācaritavaṇṇitaŋ.[7]
Āruppā kasiṇā sesā dasa sabbānurūpakā.
3154. Evaŋ pabhedato ñatvā kammaṭṭhānāni paṇḍito,
cariyāyānukūlan tu tesu yaŋ attano pana,
3155. taŋ gahetvāna medhāvī daḷhaŋ kalyāṇamittato
ucchedaŋ palibodhānaŋ katvā paṭhamam eva ca
3156. anurūpe vasantena vihāre dosavajjite
bhāvetvā paṭhamādīni jhānāni pana sabbaso

[1] S. teras' evāpi. [2] S. na pana.
[3] B. ca. [4] P. S. °maŋ. [5] P. °taŋ; S. °to.
[6] P. Ks. B. S. °vinā. [7] G. °vattinaŋ.

3157. tato vuṭṭhāya sappañño jhānamhā paṭhamādito
nāmarūpavavatthānaŋ katvā kaṅkhaŋ vitīriya
3158. upaklese 'amaggo' ti das' obhāsādayo pana
'maggo' vipassanāñānaŋ iti jānāti paṇḍito.
3159. Tiṇṇaŋ tesaŋ vavatthāne kate ettāvatā pana
tiṇṇam pana ca saccānaŋ vavatthānaŋ kataŋ siyā.
3160. Udayabbaya-bhaṅgā ca bhayādīnava-nibbidā
muñcitukamyatāñānaŋ paṭisaṅkhānupassanā
3161. saṅkhārupekkhāñāṇañ ca navamaŋ saccānulomikaŋ
ayaŋ "paṭipadāñāṇadassanan" ti pakāsitā.
3162. Tato gotrabhucittassa samanantaram eva ca
santim ārammaṇaŋ katvā jāyate ñāṇadassanaŋ,
3163. "ñāṇadassanasuddhī" ti idaŋ ñāṇaŋ pakāsitaŋ;
paccavekkhanapariyantaŋ phalaŋ tassānujāyate.
3164. Ten' eva ca upāyena bhāvento so punappunaŋ
pāpuṇāti yathā bhikkhu sesamagga-phalāni ca.

3165. Icc' evam accantam avecca dhammaŋ
viddhaŋsayitvā 'kusalaŋ asesaŋ
visosayitvāna tayo bhave so
upeti santiŋ[1] nirupādisesaŋ.

3166. Viññāsakkamato vā pi pubbāparavasena vā
yadi akkharabandhe vā ayuttaŋ viya dissati,
3167. taŋ tathā na gahetabbaŋ, gahetabbam adosato,[2]
mayā upaparikkhitvā katattā pana sabbaso.
3168. Seṭṭhassa Coḷaraṭṭhassa nābhibhūte nirākule
sabbassa pana lokassa gāme sampiṇḍite viya
3169. kadalī-sāla-tālucchu-nāḷikeravanākule
kamaluppalasañchanna[3]-salilāsayasobhite
3170. Kāverijalasampāta[4]-paripūtamahītale[5]
iddhe sabbaṅgasampanne maṅgale Bhūtamaṅgale
3171. pavarākāra-pākāra-parikhāparivārite
vihāre Veṇhudāsassa[6] dassanīye manorame

[1] Kr. Ks. santaŋ.
[2] B. asesato.
[3] P. G. Kr. B. °channe.
[4] E. D. S. Kāvīra°
[5] P. R. D. B. S. paribhūta°.
[6] P. G. D. B. S. Piṇḍidāsa°.

3172. tīrantaruha-vānīrataruraji-virājite[1]
nānādijagaṇārāme[2] nānārāma-manorame
3173. cārupaṅkajasaṅkiṇṇa-taḷāka-samalaṅkate
surasodakasampuṇṇa-varakūpopasobhite[3]
3174. vicitra-vipulaccugga-varamaṇḍapa-maṇḍite
āvāsehi ca nekehi accantam upasobhite
3175. uggatena ca thūpena bhetvā va[4] dharaṇītalaŋ
jitvā v' avahasaṇtena[5] Kelāsasikharaŋ kharaŋ
3176. saradambudasaṅkāse dassanīye samussite
pasādajanane ramme pāsāde vasatā mayā
3177. vuttassa Buddhasīhena Vinayassa vinicchayo
Buddhasīhaŋ samuddissa mama saddhivihārikaŋ
3178. kato 'yam pana bhikkhūnaŋ hitatthāya samāsato
vinayassāvabodhatthaŋ sukhen' evācirena ca.
3179. Accut' Accutavikkante Kalambakulanandane[6]
mahiŋ samanusāsante āraddho ca samāpito.
3180. Yathā siddhim ayaŋ patto antarāyaŋ vinā tathā
sabbe sijjhantu saṅkappā sattānaŋ dhammasaŋyutā
3181. Yāva tiṭṭhati lokasmiŋ Mandāro cārukandaro
tāva tiṭṭhatu Buddhassa sāsanaŋ kalisāsanaŋ.
3182. Kāle sammā pavassantu vassaŋ vassavalāhakā.
Pālayantu mahīpālā dhammato sakalaŋ mahiŋ.

3183. Imaŋ sārabhūtaŋ hitaŋ atthayuttaŋ
karontena pattaŋ mayā yan tu puññaŋ
ayan tena loko Munindappayātaŋ[7]
sivaŋ vītasokaŋ puraŋ[8] pāpuṇātu.

---

[1] P. G. Ks. S. B. °ruhavātīratarurāja°; R. Kr. °hajātīra°; Kr. °rāja° (Ṭ. '*Vānīro*' *ti vetasarukkho.* "Vañjūlo tu ca vetaso," *The Rattan,* 553. Abhidhānappadīpikā. *Ratan,* Clough's Eng. Sin. Dictionary).

[2] D. °rāma. [3] P. °kūpūpa°.

[4] D. bhetvāna; G. che°; B. chetvāna.

[5] Kr. v' apa°; Ks. ava°; P. S. B. vāva°.

[6] P. B. Kalambha°; E. Kalabbha°; G. °vaddhane.

[7] Kr. Ks. °dena yātaŋ.

[8] E. Kr. Ks. padaŋ; D. phalaŋ; B. thalaŋ; G. talaŋ.

ITI VINAYAVINICCHAYE KAMMAṬṬHĀNABHĀVANĀVIDHĀNAṆ NIṬṬHITAṆ.[1]

VINAYAVINICCHAYO SAMATTO.

* Iti Tambapaṇṇiyena paramaveyyākaraṇena tipiṭakanayavidhikusalena paramakavijana-hadayapadumavana-vikasanakarena kavivaravasabhena paramaratikara-vara-madhuravacanuggārena Uragapurena *Buddhadattena* racito 'yaŋ (?) *Vinayavinicchayo.*[2]

* G. R. S. B. *om.*

[1] R. B. samattaŋ. [2] D. *adds* ti.

UTTARAVINICCHAYO

NAMO TASSA BHAGAVATO ARAHATO SAMMĀSAMBUDDHASSA

A.—MAHĀVIBHAṄGA

PAṆĀMA.

1. Sabbasattuttamaŋ dhīraŋ vanditvā sirasā Jinaŋ
dhammañ cādhammaviddhaŋsaŋ gaṇam aṅgaṇanāsanaŋ
2. yo mayā racito sāro Vinayassa vinicchayo
tassa dāni karissāmi sabbānuttaram Uttaraŋ.
3. Bhaṇato paṭhato payuñjato
suṇato cintayato pan' Uttaraŋ
paramaŋ abudhabuddhivaddhanaŋ[1]
vadato me niratā nibodhatha.

PĀRĀJIKAKATHĀ.

4. Methunaŋ paṭisevanto kati āpattiyo phuse?
Methunaŋ paṭisevanto tisso āpattiyo phuse:
5. bhave pārājikaŋ khette; yebhuyyakkhayite pana
thullaccayaŋ; mukhe vattakate[2] vuttan tu dukkaṭaŋ.
6. Adinnaŋ ādiyanto hi[3] kati āpattiyo phuse?
Adinnaŋ ādiyanto so[4] tisso āpattiyo phuse:
7. pañcamāsagghane vā pi adhike vā parājayo;
māse vā dukkaṭaŋ ūne; majjhe thullaccayaŋ tato.[5]
8. Manussajātiŋ mārento kati āpattiyo phuse?
Manussajātiŋ mārento tisso āpattiyo phuse:

[1] Kr. dhuvaŋ bud°; Ks. dhuva bud°; A. B. budha°; P. abuddha°; P. °vaḍḍha°.
[2] P. Kr. Ks. vaṭṭa°.
[3] P. B. yo.
[4] A. Kr. Ks. S. hi.
[5] B. phuse.

9. manussam uddiss' opātaŋ[1] *khaṇane dukkaṭaŋ siyā;*
dukkhe thullaccayaŋ jāte; mate pārājikaŋ siyā.
10. Asantaŋ uttariŋ[2] *dhammaŋ vadam attūpanāyikaŋ*
kati āpajjat' āpattī ? Tisso āpattiyo phuse:
11. asantaŋ uttariŋ dhammaŋ bhaṇantassa parājayo;
thullaccayaŋ[3] pariyāye ñāte[4]; no ce tu dukkaṭaŋ.

PĀRĀJIKAKATHĀ.[5]

---

[1] Kr. uddiso°.
[2] E. uttaraŋ.
[3] A. Kr. Ks. S. *add* tu.
[4] ñāto (?).
[5] A. Kr. Pārājikāni.

Saṅghādisesakathā.

12. Bhaṇa ! sukkaŋ vimocento kati āpattiyo phuse ?
Suṇa ! sukkaŋ vimocento tisso āpattiyo phuse:
13. garukaŋ yadi ceteti upakkamati muccati;
dvaṅge thullaccayaŋ vuttaŋ; payoge dukkaṭaŋ siyā.
14. Ito paṭṭhāya muñcitvā pañhapucchanamattakaŋ
vissajjanavasen' eva hoti atthavinicchayo.
15. Itthiyā kāyasaŋsagge tisso āpattiyo phuse:
āmasantassa kāyena kāyan tu garukaŋ siyā;
16. kāyena kāyabaddhan tu phusaŋ thullaccayaŋ phuse;
paṭibaddhena kāyena paṭibaddhe tu dukkaṭaŋ.
17. Itthiŋ duṭṭhullavācāhi tisso obhāsato siyuŋ:
vaṇṇāvaṇṇaŋ vadaŋ dvinnaŋ maggānaŋ garukaŋ phuse;
18. vaṇṇādibhaññe ādissa ubbhajāṇum adhakkhakaŋ
hoti thullaccayaŋ; kāyapaṭibaddhe tu dukkaṭaŋ.
19. Attakāmacariyāya[1] vadato vaṇṇam itthiyā
santike garukaŋ hoti sace jānāti sā pana;
20. santike paṇḍakassāpi tassa thullaccayaŋ siyā;
tiracchānagatassāpi santike dukkaṭam mataŋ.
21. Paṭiggahaṇa-vīmaŋsā[2]-paccāharaṇakattike
sañcarittaŋ samāpānne[3] garukaŋ niddise budho;
22. tassa dvaṅgasamāyoge hoti thullaccayaŋ; tathā
aṅge sati pan' ekasmiŋ hoti āpatti dukkaṭaŋ.
23. Saŋyācikāya[4] ca kuṭiŋ vihārañ ca mallakaŋ
kārāpeti sace bhikkhu tisso āpattiyo phuse:
24. payoge dukkaṭaŋ vuttaŋ; ekapiṇḍe[5] anāgate
hoti thullaccayaŋ; tasmiŋ piṇḍe garukam āgate.
25. Pārājikena dhammena bhikkhuñ cāmūlaken' idha[6]
anuddhaŋseti yo tassa tisso āpattiyo siyuŋ:
26. okāsaŋ na ca kāretvā hutvā cāvanacetano
sace codeti saṅghādisesena saha dukkaṭaŋ;

---

[1] A. S. °yaŋ.
[2] R. A. Kr. B. S. °sa.
[3] A. Kr. °no.
[4] A. S. saññā°.
[5] E. ekaŋ piṇḍaŋ.
[6] P. B. S. amūla°.

27. okāsam pana kāretvā hutvā akkosacetano
codeti omasavāde pācittiŋ[1] paridīpaye.
28. Anantarasamāno va navame aññabhāgiye
sabbo āpattibhedo hi; natthi kāci visesatā.
29. Saṅghassa bhedako bhikkhu yāvatatiyakam pana
samanubhāsanāy' eva gāhan na paṭinissajaŋ
30. ñattiyā dukkaṭaŋ, dvīhi kammavācāhi thullataŋ,[2]
kammavācāya[3] osāne āpanno garukaŋ siyā.
31. Bhedānuvattake c' eva dubbace kuladūsake
saṅghabhedakatulyo va hoti āpattiniccayo.[4]

SAṄGHĀDISESAKATHĀ.

[1] A. B. S. °ti.
[2] P. thūlataŋ; S. B. Ks. °tā.
[3] A. °cāhi.
[4] P. hot' āpattivinic°.

NISSAGGIYAKATHĀ.

32. Atikkamanto atirekacīvaraŋ
dasāham āpajjati ekam eva
nissaggipācittiyam[1] ekarattiŋ
ticīvarenāpi vinā vasanto.

33. Māsaŋ atikkamanto hi gahetvā kālacīvaraŋ
ekaŋ āpajjat' āpattiŋ nissaggiyam udīritaŋ.

34. Aññātikāya yaŋ kiñci purāṇaŋ[2] cīvaram pana
dhovāpeti sace tassa honti āpattiyo duve:

35. dhovāpeti[3] payogasmiŋ dukkaṭaŋ samudāhaṭaŋ;
nissagiyā va pācitti hoti dhovāpite pana.

36. Aññātikāya hatthamhā cīvaraŋ paṭiganhato
gahaṇe dukkaṭaŋ vuttaŋ; pācitti gahite siyā.

37. Aññātakaŋ[4] gahapatiŋ gahapatānim eva vā
cīvaraŋ viññapento dve bhikkhu āpattiyo phuse:

38. viññāpeti payogasmiŋ dukkaṭaŋ parikittitaŋ;
viññāpite ca nissaggipācitti pariyāputā.

39. Bhikkhu cīvaram aññātiŋ viññāpento taduttariŋ
payoge dukkaṭaŋ viññāpite nissaggiyaŋ phuse

40. Aññātakaŋ[4] kiñci upāsakaŋ vā
upāsikaŋ vā upasaṅkamitvā
pubbe va hutvā pana apparvārito
vatthe vikappaŋ paṭipajjamāno

41. duve āpajjat' āpattī: payoge dukkaṭaŋ siyā,
vikappam pana āpanne nissaggiyam udīritaŋ.

42. Aññātiŋ upasaṅkamma pubbe yevāppavārito
vikappaŋ cīvare bhikkhu āpajjanto duve phuse.

43. Tathā 'tirekatikkhattuŋ codanāya ca bhikkhu ce
gantvā 'tirekachakkhattuŋ ṭhānena pi ca cīvaraŋ

44. nipphādeti sace tassa honti āpattiyo duve:
payoge dukkaṭaŋ, tassa lābhe nissaggiyaŋ siyā.

Kaṭhinavaggo paṭhamo.

[1] A. °giyāpattiyam.
[2] P. B. S. °ṇa.
[3] Bs. °petuŋ.
[4] A. °tikaŋ.

45. *Dosā Kosiyavaggassa dve dve ādisu pañcasu:*
payoge dukkaṭaŋ vuttaŋ, lābhe nissaggiyaŋ siyā.
46. *Gahetv' eḷakalomāni tiyojanam atikkamaŋ*
dukkaṭaŋ paṭhame pāde nissaggiŋ dutiye phuse.
47. Bhikkhu bhikkhuniyā 'ññāya[1] dhovāpet' eḷalomakaŋ
payoge dukkaṭaŋ tassa[2] dhote nissaggiyaŋ phuse.[3]
48. Rūpiyaŋ paṭigaṇhanto dve pan' āpattiyo phuse:
payoge dukkaṭaŋ vuttaŋ; nissaggi gahite siyā.
49. Nānākāraŋ samāpajjaŋ saŋvohārañ ca rūpiye
samāpanne ca nissaggiŋ, payoge dukkaṭaŋ phuse.
50. Nānappakārakaŋ bhikkhu āpajje[4] kayavikkayaŋ
payoge dukkaṭaŋ, tasmiŋ kate[5] nissaggiyam phuse.

Kosiyavaggo dutiyo.

51. Pattaŋ atikkamentassa dasāham atirekakaŋ
tassa nissaggiyāpatti hoti ekā va bhikkhuno.
52. Apañcabandhane patte vijjamāne pi[6] attano[7]
aññam pana navaŋ pattaŋ cetāpeti sace pana
53. dve pan' āpattiyo bhikkhu āpajjati, na saŋsayo:
payoge dukkaṭaŋ tassa lābhe nissaggiyam phuse.
54. Paṭiggahetvā bhesajjaŋ sattāhaŋ yo atikkame
ekaŋ nissaggiyāpattiŋ āpajjati hi so pana.
55. Akāle pariyesanto vassasāṭikacīvaraŋ
payoge dukkaṭaŋ, tassa lābhe nissaggiyam phuse.
56. Bhikkhuno cīvaraŋ datvā acchindanto duve phuse:
payoge dukkaṭaŋ vuttaŋ; haṭe[8] nissaggiyaŋ siyā.
57. Viññāpetvā sayaŋ suttaŋ tantavāyehi cīvaraŋ
vāyāpeti sace bhikkhu dve pan' āpattiyo phuse:
payoge dukkaṭaŋ, tassa lābhe nissaggiyaŋ siyā.[9]
58. Yo pan' aññātakass' eva tantavāye samecca ce
vikappaŋ cīvare bhikkhu āpajjaŋ appavārito[10]

[1] P. B. °yaññāya. [2] Bs. R. B. S. vuttaŋ.
[3] P. siyā. [4] Kr. Ks. āpajjaŋ. [5] A. B. S. kīte.
[6] P. B. va. [7] P. B. bhikkhuno.
[8] R. S. B. °tt' acchinne. [9] R. B. E. A. S. B. *om.*
[10] B. R. Bs. °jjat' appa°; S. °jjant' appa°.

59. dve pan' āpattiyo so hi āpajjati, na saŋsayo:
payoge dukkaṭaŋ, tassa lābhe nissaggiyaŋ siyā.
60. Paṭiggahetvā accekasaññitam pana cīvaraŋ
kālaŋ atikkamento taŋ ekaŋ nissaggiyam phuse.
61. Tiṇṇam aññataraŋ vatthaŋ nidahitvā ghare 'dhikaŋ
chārattato vinā tena vasaŋ nissaggiyam phuse.
62. Jānaŋ pariṇataŋ lābhaŋ saṅghikaŋ attano pana
pariṇāmeti ce bhikkhu dve pan' āpattiyo phuse:
63. payoge dukkaṭaŋ hoti, nissaggi pariṇāmite.
Sabbattha appaṇāvāraparihāni katā mayā.

Pattavaggo tatiyo.

TIṆSA-NISSAGGIYAKATHĀ.

PĀCITTIYAKATHĀ.

64. Vadantassa musāvādaŋ pañca āpattiyo siyuŋ:
manussuttaridhamme tu abhūtasmiŋ parājayo;
65. codanāya garuŋ bhikkhuŋ amūlantimavatthunā;
pariyāyavacane ñāte thullaccayam udīritaŋ;
66. no ce paṭivijānāti dukkaṭaŋ samudāhaṭaŋ;
sampajānamusāvāde pācitti paridīpitā.
67. Āpattiyo duve vuttā bhikkhuss' omasato pana:
pācitti upasampannaŋ, dukkaṭaŋ itaraŋ siyā.
68. Pesuññāharaṇe[1] pi dve[2] honti: pācittiyam pana
upasampannapesuññe; sese āpatti dukkaṭaŋ.
69. Padaso 'nupasampannaŋ dhammaŋ vāceti ce duve[3]:
payoge dukkaṭaŋ; pāde pāde pācittiyaŋ siyā.
70. Tirattānupasampannasahaseyyāya uttariŋ
payoge dukkaṭaŋ vuttaŋ panne pācittiyaŋ siyā.
71. Kappeti mātugāmena sahaseyyaŋ sace pana
dve so āpajjat' āpattī rattiyaŋ dukkaṭādayo.
72. Uddhaŋ chappañcavācāhi dhammaŋ deseti itthiyā
payoge dukkaṭaŋ, pāde pāde pācittiyaŋ siyā.
73. Bhūtaŋ anupasampanne manussuttaridhammakaŋ
āroceti sace tassa honti dve[4] dukkaṭādayo.
74. Vadaŋ anupasampanne duṭṭhullāpattim aññato
payoge dukkaṭaŋ tassa,[5] pācitt' ārocite siyā.
75. Paṭhaviŋ khaṇato tassa payoge dukkaṭam mataŋ;
pahāre ca pahāre ca pācitti pariyāputā.

Musāvādavaggo paṭhamo.

76. Bhūtagāmaŋ tu pātento dve pan' āpattiyo phuse:
payoge dukkaṭaŋ, tassa pāte pācitti dīpitā.
77. Aññen' aññaŋ vadantassa dve siyuŋ aññavādake:
aropite dukkaṭan tu, hoti pācitti ropite.
78. Ujjhāpento paraŋ bhikkhuŋ dve pan' āpattiyo phuse:
payoge dukkaṭaŋ, ujjhāpite pācittiyaŋ siyā.

[1] P. Ks. S. pesuñña°; A. °ñabhaṇane.
[2] P. A. dve pi.
[3] Ks. vāce duve phuse.
[4] E. te.
[5] E. Kr. Ks. gacche; B. S. pāde.

79. Ajjhokāse tu mañcādiŋ santharitvāna[1] saṅghikaŋ
pakkamanto anāpucchā āpattiŋ duvidham phuse:
80. leḍḍupāte[2] atikkante pādena paṭhamena tu[3]
dukkaṭaŋ; dutiyenāpi[4] pācitti paridīpaye.
81. Vihāre saṅghike seyyaŋ santharitvā[5] anuddharaŋ
anāpucchā pakkamanto[6] duvidhāpattiyo[7] phuse:
82. parikkhepe atikkante pādena paṭhamena tu
dukkaṭam pana uddiṭṭhaŋ; pācitti dutiyena tu.
83. Vihāre saṅghike jānaŋ pubbūpagatabhikkhukaŋ[8]
seyyaŋ kappayato honti payoge dukkaṭādayo.
84. Saṅghikā kupito bhikkhuŋ nikkaḍḍhati vihārato
payoge dukkaṭaŋ vuttaŋ; sesā[9] nikkaḍḍhite[10] siyā.
85. Vihāre saṅghike bhikkhu vehāsakuṭiyūpari
āhaccapādake sīdaŋ phuse dve dukkaṭādayo.
86. Adhiṭṭhitvā[11] dvattipariyāye[12] uttarim pi adhiṭṭhato[13]
payoge dukkaṭaŋ hoti; pācitti pan' adhiṭṭhite.[14]
87. Jānaŋ sappāṇakaŋ toyaŋ tiṇaŋ vā siñcato pana
payoge dukkaṭaŋ hoti; sitte pācittiyaŋ siyā.

Bhūtagāmavaggo dutiyo.

88. Phuse bhikkhuniyo bhikkhu ovadanto asammato
payoge dukkaṭaŋ, tassa pācitt' ovadite siyā.
89. Dutiye tatiye c' eva catutthe pi ca sabbaso
paṭhamena samānā va āpattīnaŋ vibhāgatā.
90. Cīvaraŋ bhikkhu aññātikāya dento duve phuse:
payoge dukkaṭaŋ vuttaŋ; dinne pācittiyaŋ siyā.
91. Aññātikā[15] bhikkhuniyā bhikkhu sibbeyya cīvaraŋ
payoge dukkàṭaŋ tassa, pācitti pana sibbite.

---

[1] Kr. Ks. attha°; A. S. pattha°.
[2] Kr. Ks. °pātam.
[3] Kr. Ks. duttkaṭaŋ paṭhame pade.
[4] Kr. Ks. B. dutiyena atikkante.
[5] Ks. pattha°.
[6] Kr. Ks. B. va gacchanto.
[7] Kr. Ks. dvidhā āpat°.
[8] A. °naŋ.
[9] P. A. S. sesaŋ; B. pācitti.
[10] B. kaḍḍhite.
[11] P. B. °ṭhahitvā.
[12] P. B. °pariyā.
[13] E. adhitiṭṭhato; P. A. Kr. S. pi adhiṭṭhito.
[14] B. pācittiyaŋ adhiṭṭhite.
[15] P. A. S. °tika.

92. Addhān' aññatra samayā bhikkhu bhikkhuniyā saha
saŋvidhāya tu gacchanto phuse dve dukkaṭādayo.
93. Nāv' ekaŋ abhirūhanto bhikkhu bhikkhuniyā saha
saŋvidhāya phuse dve pi payoge dukkaṭādayo.
94. Jānaŋ bhikkhuniyā piṇḍapātan tu paripācitaŋ
bhuñjanto duvidhāpattim āpajjati, na saŋsayo:
95. 'bhuñjissāmī' ti ce bhattaŋ patigaṇhāti[1] dukkaṭaŋ;
ajjhohārapayogesu pācitti paridīpitā.
96. Bhikkhu bhikkhuniyā saddhiŋ nisajjan tu raho pana
kappento hi phuse dve pi payoge dukkaṭādayo.

Ovādavaggo tatiyo.

97. Taduttariŋ āvasathapiṇḍan tu paribhuñjato
anantarassa vaggassa navamena samo nayo.
98. Dutiye tatiye cāpi[2] viseso natthi ko ci pi,
anantarasamānā va āpattīnaŋ vibhāgatā.
99. Dvattipatte gahetvāna gaṇhato hi taduttariŋ
payoge dukkaṭaŋ vuttaŋ; pācitti gahite siyā.
100. Pañcame paṭhamen' eva samo āpattinicchayo.
Chaṭṭhe anatirittena bhuttāvin tu pavāritaŋ
101. abhihaṭṭhuŋ pavārento dve pan' āpattiyo phuse:
vacanena ca tass' eva 'bhuñjissāmī' ti gaṇhati,
102. gahaṇe dukkaṭaŋ tassa piṭake samudāhaṭaŋ;
bhojanassa pan' osāne pācitti pariyāputā.
103. Sattame aṭṭhame c' eva navame dasame pi ca
paṭhamena samānā va āpattīnaŋ vibhāgatā.

Bhojanavaggo catuttho.

104. Acelakādino dento sahatthā bhojanādikaŋ
payoge dukkaṭaŋ patto[3] dinne pācittiyam phuse.[4]
105. Dāpetvā vā adāpetvā uyyojento duve phuse:
payoge dukkaṭaŋ; tasmiŋ pācitt' uyyojite siyā.
106. Nisajjaŋ bhikkhu kappento kule pana sabhojane
āpattiyo phuse dve pi payoge dukkaṭādayo.

---

[1] P. paṭigganhati. [2] B. vā pi.
[3] P. R. Kr. Bs. patte; Ks. bhatte; B. phuṭṭho.
[4] A. R. Bs. S. puna.

107. Catutthe pañcame vā pi viseso natthi ko ci pi,
tatiyena samānā va āpattigaṇanā siyā.
108. Santaŋ bhikkhuŋ anāpucchā sabhatto ca nimantito
kulesu pana cārittaŋ āpajjanto duve phuse:
109. paṭhamena ca pādena ummārātikkame pana
dukkaṭaŋ piṭake vuttaŋ, pācitti dutiyena tu.
110. Tad uttarin tu bhesajjaŋ viññāpento duve phuse:
payoge dukkaṭaŋ; viññāpite pācittiyaŋ siyā.
111. Uyyuttaŋ dassanatthāya gacchanto dve phuse balaŋ:
gacchato dukkaṭaŋ vuttaŋ; hoti pācitti passato.
112. Atireka-tirattan tu senāya vasato duve:
payoge dukkaṭaŋ vuttaŋ; pācitti vasite siyā.
113. Uyyodhikan tu gacchanto dve pan' āpattiyo phuse:
gacchato dukkaṭaŋ vuttaŋ; hoti pācitti passato.
Acelakavaggo pañcamo.

114. Suraŋ vā pana mereyyaŋ[1] pivanto dve phuse muni:
gaṇhato[2] dukkaṭaŋ pātuŋ; pīte pācittiyaŋ siyā.
115. Bhikkhuṅgulipatodena[3] hāsento dve phuse have[4]:
payoge dukkaṭaŋ tassa; pācitti hāsite[5] siyā.
116. Kīḷanto udake bhikkhu dve pan' āpattiyo phuse:
dukkaṭaŋ gopphakā heṭṭhā; pācitt' upari-gopphake.
117. Yo p' anādariyaŋ bhikkhu karonto dve phuse have[4]:
payoge dukkaṭaŋ vuttaŋ; kate pācittiyaŋ siyā.
118. Bhiŋsāpento have bhikkhu dve pan' āpattiyo phuse:
payoge dukkaṭaŋ; bhiŋsāpite pācittiyaŋ siyā.
119. Jotiŋ samādahitvāna visīvento duve phuse:
payoge dukkaṭaŋ vuttaŋ; pācitti hi[6] visīvite.
120. Orato aḍḍhamāsassa nahāyanto duve phuse[7]:
payoge dukkaṭaŋ; nhānass' osāne itaraŋ siyā.
121. Dubbaṇṇakaraṇānan tu tiṇṇam ekam anādiya
cīvaraŋ paribhuñjanto dve phuse dukkaṭādayo.

[1] Bs. c' eva merayañ ca; B. °merayaŋ.
[2] Ks. gahaṇe.
[3] °khuŋ + aṅguli°.
[4] Ks. ca duve phuse.
[5] P. A. B. S. hasite.
[6] P. A. B. S. pācittiyaŋ.
[7] Kr. Ks. nhāyanto ca°; B. S. nhāyanto dve phuse have.

122. Cīvaraŋ bhikkhuādīnaŋ vikappetvā anuddharaŋ
dve phuse paribhuñjanto payoge dukkaṭādayo.
123. Bhikkhussāpanidhento dve phuse pattādikam pana
payoge dukkaṭaŋ; tasmiŋ sesā 'panihite siyā.
Surāpānavaggo chaṭṭho.

124. Sañcicca jīvitā pāṇaŋ voropento tapodhano
āpattiyo catasso va āpajjati, na saŋsayo:
125. anodissakam opātaŋ khaṇato hoti dukkaṭaŋ;
manusso marati[1] ce[2] tasmiŋ patitvāna[3] parājayo;
126. yakkho vā pi tiracchānagato mānusaviggaho
patitvā marati[1] peto vā[2] tassa thullaccayaŋ siyā;
127. tiracchānagate tasmiŋ nipatitvā mate pana
tassa pācittiyāpatti paññattā Paṭubuddhinā.
128. Jānaŋ sappāṇakaŋ toyaŋ paribhuñjaŋ duve phuse:
payoge dukkaṭaŋ tassa; bhutte pācittiyaŋ siyā.
129. Nihatādhikaraṇaŋ jānaŋ ukkoṭento duve phuse:
payoge dukkaṭaŋ vuttaŋ; pācitt' ukkoṭite siyā.
130. Jānaŋ bhikkhussa duṭṭhullaŋ chādento pana vajjakaŋ
ekam āpajjat' āpattiŋ pācittim iti dīpitaŋ.
131. Ūnavīsativassan tu karonto upasampadaŋ
payoge dukkaṭaŋ patto[4]; sesā sampādite siyā.
132. Jānan tu theyyasatthena saŋvidhāya sah' eva ca
tath' eva[5] mātugāmena maggan tu paṭipajjato
133. dve pan' āpattiyo honti: payoge dukkaṭam mataŋ;
paṭipanne pan' uddiṭṭhaŋ pācittiyam anantaraŋ.
134. Accajaŋ pāpikaŋ diṭṭhiŋ ñattiyā dukkaṭam phuse,
kammavācāya osāne hoti pācitti bhikkhuno.
135. Tathā 'katānudhammena sambhuñjanto duve phuse:
payoge dukkaṭaŋ tassa; bhutte pācittiyaŋ siyā.
136. Nāsitaŋ samaṇuddesaŋ upalālento[6] duve phuse:
payoge dukkaṭaŋ vuttaŋ pācitti upalālite.[7]
Sappāṇakavaggo sattamo.

---

[1] P. °tī. [2] P. *om.* [3] P. patitvā ce.
[4] Ks. vuttaŋ. [5] A. tatth'°.
[6] P. B. palāpento; R. E. B. A. °pento.
[7] P. Ks. A. B. S. °lāpite.

137. Vuccamānassa bhikkhussa bhikkhūhi sahadhammikaŋ
" na sikkhissāmi " icc' evaŋ bhaṇato dukkaṭādayo.
138. Vinayan tu vivaṇṇento dve pan' āpattiyo phuse:
payoge dukkaṭan[1] tassa, pācitt' eva vivaṇṇite.
139. Mohento dve phuse: mohe dukkaṭan tu aropite;
ropite pana mohasmiŋ pācittiyam udīritaŋ.
140. Pahāraŋ kupito dento bhikkhussa dve phuse have:
payoge dukkaṭaŋ vuttaŋ; pācitti pahaṭe[2] siyā.
141. Bhikkhussa kupito bhikkhu uggiraŋ talasattikaŋ
dve phuse: dukkaṭaŋ yoge, pācitt' uggirite siyā.
142. Bhikkhu saṅghādisesena amūlen' eva[3] codayaŋ
dve phuse: dukkaṭaŋ yoge; pācitt' uddhaŋsite siyā.
143. Bhikkhu sañcicca kukkuccaŋ janayanto hi bhikkhuno
dve phuse: dukkaṭaŋ yoge; pācitt' uppādite siyā.[4]
144. Tiṭṭhant' upassutiŋ bhikkhu dve pan' āpattiyo phuse:
gacchato dukkaṭaŋ sotuŋ; pācitti suṇato siyā.
145. Dhammikānan tu kammānaŋ chandaŋ datvā tato puna
khīyanadhammam[5] āpajjaŋ[6] dve phuse dukkaṭādayo.
146. Saṅghe vinicchaye niṭṭhaŋ agate chandam attano
adatvā gacchato tassa dve pan' āpattiyo siyuŋ:
147. hatthapāsan tu saṅghassa jahato hoti dukkaṭaŋ;
jahite hatthapāsasmiŋ hoti pācitti bhikkhuno.
148. Samaggena ca saṅghena datvāna saha cīvaraŋ
khīyanto dve phuse pacchā payoge dukkaṭādayo.
149. Lābhaŋ pariṇataŋ jānaŋ saṅghikaŋ puggalassa hi
dve phuse pariṇāmento payoge dukkaṭādayo.

Sahadhammikavaggo aṭṭhamo.

150. Pubbe avidito hutvā rañño antepuram pana
pavisantassa bhikkhussa dve pan' āpattiyo siyuŋ:
151. paṭhamena ca pādena ummārātikkame pana
dukkaṭam pana uddiṭṭhaŋ, pācitti dutiyena tu.
152. Ratanam pana gaṇhanto dve pan' āpattiyo phuse:
payoge dukkaṭan tassa; pācitti gahite siyā.

---

[1] Bs. vuttaŋ. [2] S. °te.
[3] P. amūlakena. [4] P. A. Kr. Ks. pana; E. puna.
[5] A. S. khīyadhammaŋ. [6] A. S. samā°.

153. Santaŋ bhikkhuŋ anāpucchā vikāle gāmakam pana
samaṇo pavisaŋ dose[1] āpajjati duve pana:
154. paṭhamena ca pādena parikkhepaŋ[2] atikkame
dukkaṭan tassa niddiṭṭhaŋ, pācitti dutiyena tu.
155. Aṭṭhi-danta-visāṇābhinibbattaŋ[3] sūciyā gharaŋ
kārāpento phuse dve pi payoge dukkaṭādayo.
156. Pamāṇātīta-mañcādiŋ[4] kārāpento duve phuse:
payoge dukkaṭaŋ vuttaŋ; sesā kārāpite siyā.
157. Tūlonaddhan tu mañcādiŋ kārāpento duve phuse:
payoge dukkaṭaŋ; tasmiŋ sesā kārāpite siyā.
158. Sattame aṭṭhame c' eva navame dasame pi ca
anantarasamo yeva āpattīnaŋ vinicchayo.

Ratanavaggo navamo.

PĀCITTIYAKATHĀ.[5]

---

[1] P. A. Kr. Ks. S. B. pavisanto so. [2] *So all MSS.*
[3] E. A. Kr. Ks. S. B. °visāṇehi nib°.
[4] Bs. °ṇādhika°. [5] A. S. °tiyā niṭṭhitā.

159. Catūsu duvidhāpatti pāṭidesaniyesu pi
avisesena niddiṭṭhā Buddhen' ādiccabandhunā:
160. "bhuñjissāmī" ti bhikkhussa dukkaṭaŋ paṭigaṇhato,
ajjhohāresu sabbattha pāṭidesaniyaŋ siyā.

Pāṭidesaniyakathā.[1]

161. Sekhiyesu pi dhammesu ekā v' āpatti dīpitā,
anādaravasen' eva dukkaṭaŋ samudāhaṭaŋ.

Sekhiyakathā.[2]

162. Paññattā methunaŋ dhammaŋ patisevanapaccayā
kati āpattiyo honti ? Catasso va bhavanti hi:
163. methunaŋ patisevanto allokāsappavesane
mate akkhayite vā pi bhikkhu pārājikam phuse;
164. thullaccayan tu yebhuyyakkhayite; dukkaṭan tathā
mukhe vattakate[3] vuttaŋ; pācitti jatumaṭṭhake.
165. Paññattā kāyasaŋsaggaŋ[4] samāpajjanapaccayā
kati āpattiyo honti ? pañca āpattiyo siyuŋ:
166. avassutassa posassa tathā bhikkhuniyā pi ca
pārājikam adhakkhādigahaṇaŋ sādiyantiyā;
167. kāyen' āmasato[5] kāyaŋ bhikkhussa garukaŋ siyā;
kāyena kāyabaddhan tu phusaŋ thullaccayam phuse[6];
168. paṭibaddhena kāyena paṭibaddhe[7] tu dukkaṭaŋ;
pācittiyam pan' uddiṭṭhaŋ tass' aṅgulipatodake.
169. Sesesu sekhiyantesu āpattīnaŋ vinicchayo
heṭṭhā vuttanayen' eva veditabbo vibhāvinā.

MAHĀVIBHAṄGASAṄGAHO
NIṬṬHITO.

[1] R. Bs. A. S. B. °desaniyāni.
[2] B. R. E. A. Kr. Ks. Bs. S. Sekhiyāni.
[3] P. Kr. vaṭṭa°.
[4] Kr. °sagga.
[5] R. S. phusato.
[6] P. B. siyā.
[7] P. B. S. °baddhaŋ.

B.—BHIKKHUNĪVIBHAṄGA

PĀRĀJIKAKATHĀ.

170\. Bhikkhūnaŋ pāṭavatthāya Vinayassa vinicchaye
bhikkhunīnaŋ vibhaṅge pi kiñcimattam bhaṇām' ahaŋ.
171\. Avassutassa posassa bhikkhunī pi avassutā
nandantī kāyasaŋsaggaŋ kati āpattiyo phuse ?
172\. Tisso āpattiyo: ubbhajāṇussādhakkhakassa ca
hoti pārājikaŋ tassā[1] gahaṇaŋ sādiyantiyā;
173\. ubbhakkhakaŋ[2] adhojāṇugahaṇaŋ sādiyantiyā
thullaccayaŋ siyā; kāyapaṭibaddhe[3] tu dukkaṭaŋ.
174\. Chādentī bhikkhunī vajjaŋ tisso āpattiyo phuse:
jānaŋ pārājikaŋ dhammaŋ chādentī sā parājitā;
175\. thullaccayaŋ vematikā paṭicchādeti ce pana;
ath' ācāravipattiñ ce paṭicchādeti dukkaṭaŋ.
176\. Nissajantī na taŋ laddhiŋ ukkhittassānuvattikā
samanubhāsanāy' eva tisso āpattiyo phuse:
177\. ñattiyā dukkaṭaŋ; dvīhi kammavācāhi thullatā;
kammavācāya osāne pārājikam udīritaŋ.
178\. Pūrentī aṭṭhamaŋ vatthuŋ tisso āpattiyo phuse:
purisen' idh' āgacchāti[4] vuttāgacchati dukkaṭaŋ;
179\. thullaccayan tu posassa hatthapāsappavesane;
pūrentī[5] aṭṭhamaŋ vatthuŋ samaṇī sā parājitā.

PĀRĀJIKAKATHĀ.[6]

[1] A. tassa.
[2] B. S. °ka.
[3] B. baddhaŋ.
[4] A. B. S. °idha gac°.
[5] Ks. pūreti.
[6] Kr. Ks. A. S. °jikāni.

SAṄGHĀDISESAKATHĀ.

180. Ussayavādikā aṭṭaŋ karontī tividham phuse:
ekass' ārocane tassā hoti āpatti dukkaṭaŋ;
181. dutiyārocane tassā thullaccayam udīritaŋ;
aṭṭassa pariyosāne hoti saṅghādisesatā.
182. Corivuṭṭhāpikā cāpi ñattiyā dukkaṭam phuse,
dvīhi thullaccayaŋ, kammavācosāne garuŋ siyā.
183. Ekā gāmantaraŋ gacche[1] gamane dukkaṭaŋ siyā,
parikkhepe atikkante pādena paṭhamena tu
184. hoti thullaccayāpatti tassā samaṇiyā pana;
dutiyena atikkante garuke pana tiṭṭhati.
185. Catutthe dutiye vuttasadiso va vinicchayo;
āpattīnaŋ pabhede tu kāci natthi visesatā.
186. Avassutā sayaŋ hutvā tādisass' eva hatthato
gahetvā pana bhuñjantī bhojanādisu kiñci pi
187. phuse āpattiyo tisso: bhojanādisu kiñci pi
patigaṇhantiyā tassā hoti thullaccayam pana;
188. ajjhohāresu sabbesu hoti saṅghādisesatā;
udakaŋ dantapoṇaŋ vā patigaṇhāti dukkaṭaŋ.
189. " Sahatthena gahetvā tvaŋ khāda vā bhuñja vā " ti hi
uyyojentī pan' evan tu tisso āpattiyo phuse:
190. dukkaṭaŋ vacane tassā " bhuñjissāmī " ti gaṇhati;
ajjhohāresu sabbesu tassā thullaccayaŋ siyā;
191. bhojanassa pan' osāne hoti saṅghādisesatā;
uyyojeti ca yā tassā imā tisso ti[2] dīpaye.
192. Sattame aṭṭhame cāpi navame dasame pi ca
corivuṭṭhāpanen' eva samāno va vinicchayo.

SAṄGHĀDISESAKATHĀ.

[1] P. B. S. gacchaŋ. [2] P. B. pi.

NISSAGGIYAKATHĀ.

193. Pattasannicayaŋ yā hi karoti[1] bhikkhunī pana
ekaŋ nissaggiyaŋ yeva phuse pācittiyan tu sā.
194. Akālacīvaraŋ kālacīvaraŋ bhājapentiyā
payoge dukkaṭaŋ vuttaŋ, lābhe nissaggiyaŋ siyā.
195. Cīvaraŋ parivattetvā acchindati sace pana
payoge dukkaṭaŋ; chinne tassā nissaggiyaŋ siyā.
196. Viññāpetvā va aññañ ce viññāpeti tato paraŋ
payoge dukkaṭaŋ, viññāpite nissaggiyaŋ siyā.
197. Cetāpetvā hi aññañ ce cetāpeti tato paraŋ
payoge dukkaṭaŋ, cetāpite[2] nissaggiyaŋ siyā.
198. Evam eva ca sesāsu chaṭṭhādīsu ca sattasu
anantarasamāno va āpattīnaŋ vinicchayo.

NISSAGGIYAKATHĀ.[3]

[1] P. A. Kr. Ks. B. S. karontī.
[2] B. hoti, cete.
[3] E. A. S. °giyā niṭṭhitā; Kr. Ks. °giyāni.

PĀCITTIYAKATHĀ.

199. Lasuṇaŋ khādati dve ce: dukkaṭaŋ gahaṇe siyā;
ajjhohārapayogesu pācitti pariyāputā.
200. Saŋharāpentiyā lomaŋ sambādhe dve 'va honti hi:
payoge dukkaṭaŋ vuttaŋ; hoti pācitti saŋhaṭe.[1]
201. Karontī talaghātan tu dve pan' āpattiyo phuse:
payoge dukkaṭaŋ hoti; kate pācittiyaŋ siyā.
202. Jatunā maṭṭhakaŋ kiñci ādiyantī duve phuse:
payoge dukkaṭādinne[2] tassā pācittiyaŋ siyā.
203. Pañcaman tu[3] catutthena samānam iti dīpaye;
āpattīnaŋ vibhāgasmiŋ viseso natthi koci pi.
204. Bhikkhussa bhuñjamānassa pānīyen' upatiṭṭhati
hatthapāse tu pācitti; hitvā tiṭṭhati dukkaṭaŋ.
205. Viññāpetvāmakaŋ dhaññaŋ 'bhuñjissāmī' ti gaṇhati
dukkaṭaŋ hoti, pācitti ajjhohāresu[4] dīpaye.
206. Uccārādiŋ tirokuḍḍe chaḍḍentī dve phuse have:
payoge dukkaṭaŋ vuttaŋ; pācitti chaḍḍite siyā.
207. Uccārādicatukkan tu chaḍḍeti harite sace
payoge dukkaṭaŋ tassā; pācitti chaḍḍite siyā.
208. Naccādiŋ dassanatthāya sace gacchati dukkaṭaŋ;
passantiyā pi pācitti tath' eva ca suṇantiyā.

Lasuṇavaggo paṭhamo.

209. Paṭhame dutiye c' eva tatiye ca catutthake
tulyo lasuṇavaggassa chaṭṭhen' idha vinicchayo.
210. Kulāni upasaṅkamma nisīditvā pan' āsane
sāmike tu anāpucchā pakkamantī duve phuse:
211. paṭhamena ca pādena anovassam atikkame
dukkaṭaŋ hoti; pācitti dutiyātikkame siyā.
212. Sāmike tu anāpucchā āsane ce nisīdati
payoge dukkaṭaŋ hoti; pācitti ca nisīdite.

---

[1] P. pācitti saŋhaṭe siyā; Kr. Ks. hoti pācittiyaŋ haṭe.
[2] °ṭaŋ + ādinne.
[3] Kr. Ks. B. pi.
[4] A. E. Kr. Ks. |°re tu.

213. Chaṭṭhena sattamaŋ sabbaŋ samānaŋ. Aṭṭhame pana
payoge dukkaṭaŋ, ujjhāpite pācittiyaŋ siyā.
214. Attānaŋ vā 'bhisappentī dve phuse nirayādinā:
payoge dukkaṭaŋ vuttaŋ; pācitti abhisappite.
215. Vadhitvā pana attānaŋ rodantī tu duve phuse:
vadhati rodati pācitti; karot' ekan tu dukkaṭaŋ.

Rattandhakāravaggo dutiyo.

216. Naggā nhāyati ce dve va[1]: payoge dukkaṭaŋ siyā;
nhānassa[2] pariyosāne tassā pācittiyaŋ siyā.
217. Kārāpeti pamāṇātikkantaŋ udakasāṭikaŋ
payoge dukkaṭaŋ, kārāpite pācittiyaŋ siyā.
218. Cīvaran tu visibbetvā visibbāpetva vā pana
n' eva sibbantiyā vuttam ekaŋ pācittiyam pana.
219. Pañcāhikan tu saṅghāṭicāram pana atikkame
ekā v' assā[3] pan' āpatti pācitti paridīpitā.
220. Sace saṅkamanīyan tu dhāreti pana cīvaraŋ
payoge dukkaṭaŋ vuttaŋ; pācitti pana dhārite.
221. Gaṇacīvaralābhassa antarāyaŋ karoti ce
payoge dukkaṭaŋ hoti, kate pācittiyaŋ siyā.
222. Vibhaṅgaŋ paṭibāhantī cīvarānan tu dhammikaŋ
payoge dukkaṭaŋ vuttaŋ[4]; pācitti paṭibāhite.
223. Agārikādino deti sace samaṇacīvaraŋ
payoge dukkaṭaŋ, dinne pācitti pariyāputā.
224. Cīvare dubbalāsāya kālañ ce samatikkame
payoge dukkaṭaŋ vuttaŋ[5]; pācitti samatikkame.
225. Dhammikaŋ kaṭhinuddhāraŋ paṭibāhantiyā duve:
payoge dukkaṭaŋ hoti, pācitti paṭibāhite.

Nahānavaggo tatiyo.

226. Duve bhikkhuniyo ekamañcasmiŋ ce tuvaṭṭayuŋ[6]
payoge dukkaṭaŋ tāsaŋ, nipanne itaraŋ siyā.
227. Dutiyaŋ paṭhamen' eva sadisaŋ. Tatiye pana
payoge dukkaṭaŋ hoti, kate pācittiyaŋ siyā.

---

[1] P. A. nahāyati dve ce; Kr. Ks. S. B. °dve c' eva.
[2] P. nahāna. [3] Kr. va sā.
[4] B. R. E. A. Bs. S. pattā.
[5] P. hoti. [6] S. °ṭeyyuŋ.

228. N' upaṭṭhāpentiyā[1] cāpi[2] dukkhitaŋ sahajīviniŋ
ekā yeva pan' āpatti pācitti paridīpitā.
229. Sace upassayaŋ datvā nikkaḍḍhati ca bhikkhuniŋ
payoge dukkaṭaŋ tassā, hoti pācitti kaḍḍhite.
230. Chaṭṭhamhi[3] pana[4] saŋsaṭṭhā ñattiyā dukkaṭam phuse,
kammavācāya osāne pācitti paridīpitā.
231. Antoraṭṭhe tu sāsaṅke cārikan tu carantiyā
payoge dukkaṭaŋ vuttaŋ, paṭipannāya sesakaŋ.
232. Aṭṭhamaŋ navamañ c' eva sattamena samā[5] matā.[6]
Dasame pana ekā va pācitti paridīpitā.
Tuvaṭṭavaggo catuttho.[7]

233. Rājāgārādikaŋ sabbaŋ dassanatthāya gacchati
payoge dukkaṭaŋ tassā; pācitti yadi passati.
234. Āsandiŋ vā pi pallaṅkaŋ paribhuñjantiyā duve:
payoge dukkaṭaŋ vuttaŋ; bhutte pācittiyaŋ siyā.
235. Suttaŋ kantantiyā dve 'va: payoge dukkaṭam mataŋ;
ujjavujjavane tassā pācittiyam udāhare.[8]
236. Veyyāvaccaŋ gihīnan tu dve 'va honti karontiyā:
payoge dukkaṭaŋ vuttaŋ, kate pācittiyaŋ siyā.
237. Pañcame pana ekā va pācitti paridīpitā.
Payoge dukkaṭaŋ chaṭṭhe dinne pācittiyaŋ siyā.
238. Sattamaŋ dutiyen' eva samam āpattibhedato[9]
aṭṭhamaŋ dutiye vagge pañcamena samaŋ mataŋ.
239. Tiracchānagataŋ vijjaŋ dve 'va honti paṭhantiyā:
payoge dukkaṭaŋ hoti, pācitti hi pade pade.
240. Dasamaŋ navamen' eva samānaŋ sabbathā pana,
" pariyāpuṇāti " " vāceti " padamattaŋ visesatā.[10]
Cittāgāravaggo pañcamo.

[1] P. N' upaṭṭha°. [2] B. S. vā pi.
[3] A. Kr. Ks. chaṭṭhe.
[4] A. Kr. Ks. *add* ca. [5] P. samaŋ.
[6] P. mataŋ. [7] B. *om.*
[8] P. pācittiŋ samūdāhare; R. B. A. Bs. S. pācitti samudāhaṭā. [9] P. A. sam' āpattipabhedato.
[10] P. Kr. Ks. S. °sakaŋ; E. A. °sataŋ.

241. Sabhikkhukan tam[1] ārāmaŋ jānantī pana bhikkhunī
pavisantī anāpucchā dve pan' āpattiyo phuse:
242. paṭhamena ca pādena parikkhepass' atikkame
dukkaṭaŋ piṭake vuttaŋ; pācitti dutiyena tu.
243. Akkosati ca yā bhikkhuŋ bhikkhunī paribhāsati
payoge dukkaṭaŋ tassā, pācitt' akkosite siyā.
244. Yā hi caṇḍikkabhāvena[2] gaṇan tu paribhāsati
payoge dukkaṭaŋ tassā, pācitt' akkosite siyā.
245. Nimantitā pavāritā khādanaŋ bhojanam pi vā
bhuñjantī bhikkhunī sā hi dve pan' āpattiyo phuse:
246. "bhuñjissāmī" ti yaŋ kiñci patigaṇhāti dukkaṭaŋ;
ajjhohārapayogesu pācitti[3] paridīpaye.
247. Kulan tu maccharāyantī dve pan' āpattiyo phuse:
payoge dukkaṭaŋ vuttaŋ; sesā maccharite siyā.
248. Abhikkhuke pan' āvāse hoti[4] vassaŋ vasantiyā
dukkaṭaŋ pubbakiccesu,[5] pācitti aruṇuggame.
249. Bhikkhunī ubhatosaṅghe vassaŋ vutthā tu tīhi pi
ṭhānehi appavārentī ekaŋ pācittiyam phuse.
250. Ovādatthāya vā bhikkhuŋ saŋvāsatthāya vā tathā
na gacchati sace tassā ekaŋ pācittiyaŋ siyā.
251. Ovādam pi na yācantī n' āgacchantī[6] uposathaŋ
ekaŋ pācittiyāpattim āpajjati, na saŋsayo.
252. Apucchitvā va saṅghaŋ vā bhedāpeti pasākhajaŋ
payoge dukkaṭaŋ, bhinne pācitti pariyāputā.

Ārāmavaggo chaṭṭho.

253. Gabbhiniŋ vuṭṭhapentī hi dve pan' āpattiyo phuse:
payoge dukkaṭaŋ, vuṭṭhāpite pācittiyaŋ siyā.
254. Dutiyaŋ tatiyañ c' eva catutthaŋ pañcamam pi ca
chaṭṭhañ ca sattamañ c' eva paṭhamena samā[7] matā.[8]
255. Bhikkhunī[9] vuṭṭhapetvāna bhikkhuniŋ[10] sahajīviniŋ
dvivassaŋ nānugaṇhantī ekaŋ pācittiyam phuse.[11]

[1] B. tu. [2] P. caṇḍika°. [3] P. Kr. °tiŋ.
[4] P. A. bhave; B. S. have. [5] E. A. Kr. °ce tu.
[6] Kr. A. S. na gac°; Ks. na gacchati; B. na pucchantī.
[7] P. samaŋ. [8] P. mataŋ.
[9] B. gabbhinī; S. gabbhiniŋ. [10] S. °khunī. [11] B. siyā

256. Navamaŋ dasamañ c' eva aṭṭhamena saman[1] naye[2];
dvīsu āpattibhedasmiŋ nānattaŋ natthi kiñci pi.
Gabbhinīvaggo sattamo.

257. Kumārībhūtavaggassa ādito pana pañca pi
samā gabbhinivaggasmiŋ[3] paṭhamen' eva sabbaso.
258. "Alaŋ vuṭṭhāpitenā" ti vuccamānā hi khīyati
payoge dukkaṭaŋ, pacchā hoti pācitti khīyite.
259. Sattame aṭṭhame c' eva ekaŋ pācittiyam mataŋ.
Ādinā va samānāni navamādīni pañca pi.
Kumārībhūtavaggo aṭṭhamo.

260. Āpattiyo phuse dve pi dhārentī chattupāhanaŋ:
payoge dukkaṭaŋ vuttaŋ; hoti pācitti dhārite.
261. Yānena pana yāyantī dve kir' āpattiyo phuse:
payoge dukkaṭaŋ hoti, pācitti yadi yāyite.
262. Dhārentiyā[4] tu saṅghāṇiŋ payoge dukkaṭaŋ siyā,
dhārite pana pācitti. Catutthe pi ayan nayo.
263. Nhāyantī gandhavaṇṇena payoge dukkaṭam phuse,
nhānassa[5] pariyosāne tassā pācittiyaŋ siyā.
264. Chaṭṭham pi pañcamen' eva samānaŋ sabbathā pana.
Sattame aṭṭhame c' eva navame dasame pi ca
265. payoge dukkaṭaŋ vuttaŋ, pācitt' ummajjite[6] siyā.
Āpattīnaŋ vibhāgasmiŋ natthi kāci visesatā.
266. Anāpucchā tu bhikkhussa purato yā nisīdati
payoge dukkaṭaŋ tassā, pācitti tu nisīdite.
267. Anokāsakataŋ bhikkhuŋ pañhaŋ pucchantiyā pana
payoge dukkaṭaŋ hoti, vuttā pācitti pucchite.
268. Saṅkaccikaŋ vinā gāmaŋ padasā pavisantiyā
paṭhamen' eva ārāmavaggassa sadisaŋ vade.
Chattūpāhanavaggo navamo.

PĀCITTIYĀNI.

[1] Bs. samā.
[2] P. mataŋ; Bs. matā.
[3] P. Ks. samānā gabbhinīvagge.
[4] E. A. °rentī yā.
[5] P. nahāna.
[6] P. S. B. °maddite.

269. Aṭṭhasu duvidhāpatti pāṭidesaniyesu pi.
Viññāpetvā sace sappiŋ 'bhuñjissāmī' ti gaṇhati
270. tato bhikkhuniyā tassā hoti āpatti dukkaṭaŋ;
ajjhohāresu sabbesu pāṭidesaniyaŋ siyā.

Pāṭidesaniyakathā.

271. Imaŋ viditvā paramaŋ pan' uttaraŋ[1]
niruttaraŋ atthavasena bhikkhu
sukhena paññattimahāsamuddaŋ[2]
duruttaraŋ uttarat' eva dhīro.

272. Yasmā tasmā asmiŋ yogaŋ
usmāyutto yutto kātuŋ
satto satto kaṅkhacchede
satthe satthe niccaŋ niccaŋ.

BHIKKHUNĪVIBHAṄGO
NIṬṬHITO.

Ks. anuttaraŋ. [2] B. S. paññatta°

Catuvipattikathā.

273. Kati āpattiyo sīlavipattippaccayā pana ?
Catasso va siyuŋ sīlavipattippaccayā pana:
274. jānaŋ pārājikaŋ dhammaŋ sace chādeti bhikkhunī
cutā; thullaccayaŋ hoti sace vematikā siyā;
275. pācitti bhikkhu saṅghādisesaŋ[1] chādeti ce pana;
attano pana duṭṭhullaŋ chādento dukkaṭam phuse.
276. Āpattiyo kat' ācāravipattippaccayā pana ?
Ekā yeva siyācāravipattipaccayā pana:
277. paṭicchādeti ācāravipattim pana bhikkhu ce
ekam ev' assa bhikkhussa hoti āpatti dukkaṭaŋ.
278. Kati āpattiyo diṭṭhivipattippaccayā pana ?
Dve pan' āpattiyo diṭṭhivipattippaccayā siyuŋ:
279. accajaŋ pāpikaŋ diṭṭhiŋ ñattiyā dukkaṭam phuse;
kammavācāya osāne pācitti pariyāputā.
280. Āpattiyo kat' ājīvavipattippaccayā pana ?
Cha-ḷ-ev' āpajjat' ājīvavipattipaccayā pana:
281. ājīvahetu pāpiccho asantam pana attani
manussuttaridhamman tu vadaŋ pārājikam phuse;
282. sañcarittaŋ samāpanne hoti saṅghādisesatā;
pariyāyavacane ñāte tassa thullaccayaŋ siyā:
283. paṇītabhojanaŋ vatvā pācitti paribhuñjato;
bhikkhunī tu sace hoti pāṭidesaniyaŋ siyā;
284. ājīvahetu sūpaŋ vā odanaŋ vā pan' attano
atthāya viññāpetvāna dukkaṭam paribhuñjato.
Catuvipattikathā.[2]

Adhikaraṇappaccayakathā.

285. Vivādādhikaraṇamhā[3] kati āpattiyo siyuŋ ?
Vivādādhikaraṇamhā[3] dve pan' āpattiyo siyuŋ:
286. pācitti upasampannaŋ hoti omasato pana;
bhikkhussānupasampannaŋ omasantassa dukkaṭaŋ.

---

[1] E. A. °sese. [2] Kr. Ks. catubbidha°.
[3] A. °karamhā tu; Ks. Kr. S. B. karaṇamhā tu.

287. Anuvādādhikaraṇappaccayāpattiyo kati ?
Anuvādādhikaraṇappaccayā tividhā siyuŋ:
288. anuddhaŋseti ce bhikkhuŋ amūlantimavatthunā
saṅghādisesam āpattim āpajjati na saŋsayo;
289. tathā saṅghādisesena anuddhaŋseti ce pana
pācitti; dukkaṭaŋ vuttaŋ tath' ācāravipattiyā.
290. Āpattipaccayā vuttā kati āpattiyo pana ?
Āpattipaccayā vuttā catasso va Mahesinā:
291. jānaŋ pārājikaŋ dhammaŋ sace chādeti bhikkhunī
cutā; thullaccayaŋ hoti sace vematikā siyā;
292. pācitti bhikkhu saṅghādisesaŋ[1] chādeti ce pana;
tath' ācāravipattin tu sace chādeti dukkaṭaŋ.
293. Āpattiyo hi kiccādhikaraṇappaccayā kati ?
Pañc' eva honti kiccādhikaraṇappaccayā pana:
294. samanubhāsanāy' eva ñattiyā dukkaṭam phuse;
samaṇī accajantī va ukkhittassānuvattikā
295. thullaccayadvayaŋ dvīhi kammavācāhi sā phuse;
kammavācāya osāne tassā pārājikaŋ siyā;
296. samanubhāsanāy' eva[2] bhedakassānuvattikā
na pariccajati taŋ laddhiŋ hoti saṅghādisesatā;
297. samanubhāsanāy' eva[3] pāpikāya ca diṭṭhiyā
yāvatatiyakaŋ tassā[4] pācitt' accajato pi ca.
Adhikaraṇappaccayakathā.

Khandhakapucchā.

298. Khandhakesu pi āpattipabhedaŋ āgatam pana
pāṭavatthāya bhikkhūnaŋ pavakkhāmi nibodhatha.
299. Khandhake paṭhame tāva kati āpattiyo siyuŋ ?
Khandhake paṭhame tāva dve pan' āpattiyo siyuŋ:
300. ūnavīsativassan[5] tu karoto upasampadaŋ
hoti pācittiyaŋ tassa; sesesu pana dukkaṭaŋ.
301. Kati āpattiyo honti khandhake tu Uposathe ?
Tisso āpattiyo honti khandhake tu Uposathe:
302. "nassant' ete vinassantu" iti bhedapurakkhato
uposathassa karaṇe thullaccayam udīritaŋ;

[1] A. Kr. Ks. °sese. [2] E. A. °bhāsane°.
[3] B. °sane yeva. [4] P. B. S. tassa. [5] P. ūnaŋ°

303\. ukkhittakena saddhin tu karontassa uposathaŋ
hoti pācittiyaŋ tassa; sesesu pana dukkaṭaŋ.
304\. Kati āpattiyo vuttā vada Vassūpanāyike?
Ekā va dukkaṭāpatti vuttā Vassūpanāyike.
305\. Kati āpattiyo vuttā khandhake tu Pavāraṇe?
Tisso āpattiyo vuttā, uposathasamā matā.
306\. Kati āpattiyo vuttā Camme? Tisso va dīpitā:
mārentānan tu pācitti gahetvā vacchatarim pana;
307\. aṅgajātaŋ chupantassa rattena pana cetasā
tassa thullaccayaŋ vuttaŋ; sesesu pana dukkaṭaŋ.
308\. Kati āpattiyo vuttā Bhesajjakkhandhake pana?
Tisso āpattiyo vuttā Bhesajjakkhandhake pana[1]:
309\. samantā dvaṅgule tattha[2] thullaccayam udīritaŋ;
bhojjayāgusu pācitti; sesesu pana dukkaṭaŋ.
310\. Kaṭhine natthi āpatti paññattaŋ kevalam pana.
Kati Cīvarasaŋyutte vuttā āpattiyo pana?
311\. Tisso Cīvarasaŋyutte vuttā āpattiyo pana:
kusa-vākamaye cīre thullaccayam udīritaŋ;
312\. sanissaggā va pācitti atireke tu cīvare;
sesesu dukkaṭaŋ vuttaŋ Buddhen' ādiccabandhunā.
313\. Campeyyake ca Kosambe Kammasmiŋ Pārivāsike
tathā Samuccaye ekā dukkaṭāpatti dīpitā.
314\. Kati āpattiyo vuttā Samathakkhandhake pana?
Dve yev' āpattiyo[3] vuttā Samathakkhandhake pana
315\. chandassa dāyako bhikkhu pācitti yadi khīyati;
sesesu pana sabbattha dukkaṭaŋ samudāhaṭaŋ.
316\. Kati Khuddakavatthusmiŋ vuttā āpattiyo pana?
Tisso Khuddakavatthusmiŋ vuttā āpattiyo pana:
317\. attano aṅgajātan tu chindaŋ thullaccayam phuse;
romanthe hoti pācitti; sese āpatti dukkaṭaŋ.
318\. Tathā Senāsanasmin tu tisso āpattiyo siyuŋ:
vissajjane ca garuno thullaccayam udīritaŋ;
319\. nikkaḍḍhane ca pācitti saṅghikamhā vihārato;
sesesu pana sabbattha dukkaṭaŋ samudāhaṭaŋ.

---

[1] R. B. E. A. Bs. S. *omit this line.*
[2] Kr. Ks. tassa.
[3] Kr. Ks. ev' ā°.

320. Kati āpattiyo saṅghabhede vuttā Mahesinā ?
Dve pan' āpattiyo[1] saṅghabhede vuttā Mahesinā:
321. bhedānuvattakānan tu thullaccayam udīritaŋ;
gaṇabhoge tu bhikkhūnaŋ pācitti paridīpitā.
322. Khandhake Vattasaŋyutte kati āpattiyo matā ?
Khandhake Vattasaŋyutte dukkaṭāpatti yeva sā.
323. Ṭhapane[2] pātimokkhassa tathā ekā va dīpitā.
Bhikkhunīkhandhake cāpi[3] kati āpattiyo matā ?
324. Bhikkhunīkhandhake cāpi[3] dve pan' āpattiyo matā:
apavāraṇāya pācitti, sesesu pana dukkaṭaŋ.

KHANDHAKAPUCCHĀ NIṬṬHITĀ.[4]

---

[1] Ks. duve āpattiyo.
[2] Ks. B. Paṭhane.
[3] Ks. vā pi.
[4] Kr. Ks. A. *om.*

ĀPATTISAMUṬṬHĀNAKATHĀ.

325. Vibhaṅgesu pana dvīsu paññattāni Mahesinā
yāni pārājikādīni uddisanti uposathe
326. tesan dāni pavakkhāmi samuṭṭhānam ito paraŋ
pāṭavatthāya bhikkhūnaŋ, taŋ suṇātha samāhitā.
327. Kāyo ca vācā pi ca kāya-vācā
tān' eva cittena yutāni tīṇi
ekaṅgikaŋ dvaṅgi[1]-tivaṅgikan ti
chadhā samuṭṭhānavidhiŋ vadanti.
328. Tesu ekena vā dvīhi tīhi vā 'tha catūhi vā
chahi vāpattiyo nānāsamuṭṭhānehi jāyare.
329. Tattha pañcasamuṭṭhānā kāc' āpatti na vijjati.
Honti[2] ekasamuṭṭhānā pacchimeh' eva tīhi pi.
330. Tath' eva dvisamuṭṭhānā kāyato kāyacittato
vācato vāca-cittamhā tatiyacchaṭṭhato pi ca
331. catutthacchaṭṭhato c' eva pañcamacchaṭṭhato pi ca
jāyate pañcadhā v' esā na samuṭṭhāti[3] aññato.
332. Tisamuṭṭhānikā nāma paṭhamehi ca tīhi pi
pacchimehi ca tīh' eva samuṭṭhāti na aññato.
333. Paṭhamā tatiyā c' eva catutthacchaṭṭhato pi ca
dutiyā tatiyā c' eva pañcamacchaṭṭhato pi ca
334. dvidhā catusamuṭṭhānā jāyate na pan' aññato.
Ekadhā chasamuṭṭhānā, samuṭṭhāti chah' eva hi.
335. Tidhā ekasamuṭṭhānā. Pañcadhā dvisamuṭṭhitā.
Dvidhā ti-catu-r-uṭṭhānā. Ekadhā chasamuṭṭhitā.
336. Teras' eva ca nāmāni samuṭṭhānavisesato
labhant' āpattiyo sabbā, tāni vakkhām' ito paraŋ:
337. Paṭhamantimavatthuñ ca, Dutiyaŋ, Sañcarittomakaŋ,
Samanubhāsanañ c' eva, Kaṭhin' Eḷakalomakaŋ,
338. Padasodhammam, Addhānaŋ, Theyyasatthañ ca, Desanā,
Bhūtārocanakañ' c' eva, Corivuṭṭhāpanam pi ca,
339. Ananuññātakañ ceti[4] sīsān' etāni[5] terasa.
Teras' ete samuṭṭhānanayā viññūhi cintitā.

[1] A. B. dvaṅga. [2] B. S. hoti. [3] P. B. samuṭṭhāti na.
[4] Ks. A. S. B. cāti. [5] P. siyā n' etāni.

340. Tattha yā tu catutthena samuṭṭhānena jāyate
ādipārājikuṭṭhānā ayan ti paridīpitā.
341. Sacittakehi tīh' eva samuṭṭhānehi yā pana
jāyate sā pan' uddiṭṭhā *adinnādānapubbakā*.
342. Samuṭṭhānehi yāpatti jātu-c-chahi pi jāyate
sañcarittasamuṭṭhānā nāmā ti paridīpitā.
343. Chaṭṭhen' eva samuṭṭhāti samuṭṭhānena yā pana
samuṭṭhānavasenāyaŋ vuttā *samanubhāsanā*.
344. Tatiyacchaṭṭhato yeva samuṭṭhāti hi yā pana
samuṭṭhānavasenāyaŋ *kaṭhinūpapadā* matā.
345. Jāyate yā pan' āpatti kāyato kāya-cittato
ayam *eḷakalomādisamuṭṭhānā* ti dīpitā.
346. Jāyate yā pan' āpatti vācato vāca-cittato
ayan tu *padasodhammasamuṭṭhānā* ti vuccati.
347. Kāyato kāya-vācamhā catutthacchaṭṭhato pi ca[1]
jāyate sā pan' *addhānasamuṭṭhānā* ti sūcitā.
348. Catutthacchaṭṭhato yeva samuṭṭhāti hi yā pana
theyyasatthasamuṭṭhānā ayan ti[2] paridīpitā.
349. Pañcamen' eva yā c' ettha samuṭṭhānena jāyate
samuṭṭhānavasenāyaŋ *dhammadesana*saññitā.
350. Acittakehi tīh' eva samuṭṭhānehi yā siyā
samuṭṭhānavasenāyaŋ *bhūtārocanapubbakā*.[3]
351. Pañcamacchaṭṭhato yeva yā samuṭṭhānato siyā
ayan tu paṭhitā *corīvuṭṭhāpanasamuṭṭhitā*.
352. Dutiyā tatiyamhā ca pañcamacchaṭṭhato pi yā
jāyate *ananuññātasamuṭṭhānā* ayaŋ siyā.
353. Paṭhamaŋ dutiyaŋ tattha catutthaŋ navamam pi ca
dasamaŋ dvādasamañ[4] cāti samuṭṭhānaŋ sacittakaŋ.
354. Ekekasmiŋ samuṭṭhāne sadisā idha dissare:
sukkañ ca, kāyasaŋsaggo, paṭhamāniyato, pi ca,
355. pubbūpa-paripāko ca, raho bhikkhuniyā saha,
sabhojane, raho dve ca,[5] aṅgulī, udake hasaŋ,
356. pahāre, uggire c' eva, tepaññāsā ca sekhiyā,
adhakkhakubbhajāṇuñ ca, gāmantaram, avassutā,

---

[1] Kr. Ks. vā.
[2] B. tu.
[3] E. Kr. °pubbagā.
[4] S. dvādasañ.
[5] A. c' eva.

357. tala-maṭṭh'-udasuddhī ca, vassaŋ vutthā tath' eva ca,
ovādāya na gacchantī, nānubandhe pavattiniŋ,
358. pañcasattati niddiṭṭhā kāya-cittasamuṭṭhitā,
ime ekasamuṭṭhānā methunena samā matā.
Paṭhamapārājikasamuṭṭhānaŋ.

359. Viggahaŋ, uttariŋ[1] c' eva, duṭṭhullaŋ, attakāmatā,
duṭṭhadosā[2] duve c' eva, dutiyāniyato[3] pi ca,
360. acchindanañ ca, pariṇāmo, musā, omasa-pesuṇā,
duṭṭhullārocanañ c' eva, paṭhavīkhaṇanam pi ca,
361. bhūtagām' aññavādo[4] ca, ujjhāpanakam eva ca,
nikkaḍḍhe, siñcanañ[5] c' eva, tathā āmisahetu ca,
362. bhuttāviŋ, eh', anādariyaŋ,[6] bhiŋsāpanakam eva ca,
apanidheyya, sañcicca pāṇaŋ, sappāṇakam pi ca,
363. ukkoṭanaŋ, tathā ūno, saŋvāso, nāsanena ca,
sahadhammikaŋ, vilekhāya, mohanā', mūlakena ca,
364. kukkuccaŋ, khīyanaŋ[7] datvā, pariṇāmeyya puggale,
kin te, akālaŋ, acchinde, duggahā,[8] nirayena vā,
365. gaṇassa ca, vibhaṅgañ ca, dubbalāsā tath' eva ca,
dhammikaŋ kaṭhinuddhāraŋ, sañciccāphāsum eva ca,
366. sayaŋ upassayaŋ datvā, akkoseyya ca, caṇḍikā,
kulamaccharinī assa, gabbhiniŋ vuṭṭhapeyya ca,
367. pāyantiŋ, dve ca vassāni, saṅghenāsammatam pi ca,
tisso gihigatā vuttā, tisso eva[9] kumārikā,
368. ūnadvādasavassā dve, tathā ' 'lan tāva te ' ti ca,
sokāvassā, tathā pārivāsikacchandadānato,
369. anuvassaŋ, duve cāti, sikkhā ekūnasattati
adinnādānatulyattā tisamuṭṭhānikā katā.
Dutiyapārājikasamuṭṭhānaŋ.

370. Kuṭiŋ, mahallakañ c' eva, dhovanañ ca, paṭiggaho,
cīvarassa ca viññatti, gahaṇañ ca taduttariŋ,

---

[1] B. Bs. °ri. [2] P. duvidosā.
[3] A. Kr. Ks. S. °yo ani°. [4] Kr. Ks. °vādañ ca.
[5] P. B. S. °ḍh' osiñ°; Bs. °ḍh' āsiñ°.
[6] P. °dariŋ; A. ca anā°. [7] A. E. cīvaraŋ.
[8] Kr. Ks. B. duggāha. [9] B. yeva.

371. upakkhaṭadvayañ c' eva, tathā dūtena cīvaraŋ,
kosiyaŋ, suddhakāḷānaŋ dvebhāgādānam eva ca,
372. chabbassāni, purāṇassa, lomadhovāpanam pi ca,
rūpiyassa paṭiggāho,[1] ubho nānappakārakā,
373. ūnabandhanapatto ca, vassasāṭika-suttakaŋ,
vikappāpajjanaŋ, yāva dvāra, dānañ ca, sibbanaŋ,
374. pūvehi, paccayo, jotiŋ, ratanaŋ, sūci, mañcakaŋ,
tūlo,[2] nisīdanaŋ, kaṇḍu, vassikā, Sugatassa ca,
375. aññaviññattisikkhā ca, aññacetāpanam[3] pi ca,
saṅghikena duve[4] vuttā, dve mahājanikena ca,
376. tathā puggaliken' ekaŋ, garupāpuraṇaŋ, lahuŋ,
dve vighāsodasāṭī ca,[5] tathā samaṇacīvaraŋ,
377. iti ekūnapaṇṇāsa dhammā Dukkhantadassinā
chasamuṭṭhānikā ete sañcarittasamā matā.[6]

Sañcarittasamuṭṭhānaŋ.

378. Saṅghabhedo ca, bhedānuvatta-dubbaca-dūsakā,
duṭṭhullacchādanaŋ, diṭṭhi, chanda-ujjagghikā[7] duve,
379. appasaddā duve vuttā, tathā na byāhare ti ca,
chamā, nīcāsane,[8] ṭhānaŋ, pacchato, uppathena ca,
380. vajjacchādānuvattā[9] ca, gahaṇaŋ, osareyya ca,
paccācikkhāmi[10] sikkhā ca, tathā kismicid eva ca,
381. saŋsaṭṭhā dve, vadhitvā ca, visibbetvā ca, dukkhitaŋ,
punad eva[11] ca saŋsaṭṭhā, n' eva vūpasameyya ca,
382. jānaŋ sabhikkhukārāmaŋ, tath' eva na pavāraye,
tathā anvaddhamāsañ ca, sahajīviniyo duve,
383. sace me cīvaraŋ ayye, anubandhissasīti ca,
sattatiŋsa ime dhammā Sambuddhena pakāsitā
384. sabbe ekasamuṭṭhānā kāya-vācādito siyuŋ;
samā 'samasamen' eva katā samanubhāsanā.

Samanubhāsanasamuṭṭhānaŋ.

1 P. °gaho. 2 P. S. tūlaŋ. 3 P. A. S. B. aññaŋ°.
4 E. R. A. ca dve. 5 P. B. °dakasāṭī; Ks. °dasāṭikā.
6 B. katā. 7 P. A. Kr. Ks. B. ujjhaggikā.
8 E. Kr. Ks. °sana. 9 Kr. Ks. °vattaŋ.
10 P. paccakkhāmīti; B. paccakkhāmi ca.
11 A. Kr. Ks. S. puna-r' eva.

385. Kaṭhināni ca tīṇ', ādi patto, bhesajjam eva ca,
accekam pi ca, sāsaṅkaŋ, pakkamantadvayam pi ca,
386. tathā upassayaŋ gantvā, bhojanañ ca paramparaŋ,
anatirittaŋ, sabhatto ca, vikappetvā tath' eva ca,
387. rañño, vikāle, vosās' āraññak' ussayavādikā,
pattasannicayañ c' eva, pure, pacchā, vikālake,
388. pañcāhikaŋ, saṅkamaniŋ, tathā āvasathadvayaŋ,
pasākhe, āsane cāti, ekūnatiŋs' ime pana
389. dvisamuṭṭhānikā dhammā niddiṭṭhā kāya-vācato
kāya-vācādito c' eva, sabbe kaṭhinasambhavā.
Kaṭhinasamuṭṭhānaŋ.

390. Dve seyy', āhaccapādo ca, piṇḍañ ca, gaṇabhojanaŋ,
vikāle, sannidhiñ c' eva, dantapoṇam, acelakaŋ,
391. uyyuttañ ca, vas', uyyodhiŋ, surā, orena[1] nhāyanaŋ,[2]
dubbaṇṇakaraṇañ c' eva, pāṭidesaniyadvayaŋ,
392. lasuṇaŋ, upatiṭṭheyya, naccadassanam eva ca,
naggā,[3] attharaṇaŋ, mañce, antoraṭṭhe, tathā bahi,
393. antovassam, agārañ ca, āsandiŋ, suttakantanaŋ,
veyyāvaccaŋ, sahatthā ca,[4] āvāse ca abhikkhuke,
394. chattaŋ, yānañ ca, saṅghāṇiŋ, alaṅkāraŋ, gandha-
vāsitaŋ,[5]
bhikkhunī, sikkhamānā ca, sāmaṇerī,[6] gihīniyā,
395. tathā 'saŋkaccikā cāti, tecattāḷīs' ime pana
sabbe eḷakalomena dvisamuṭṭhānikā samā.
Eḷakalomasamuṭṭhānaŋ.

396. Aññatrāsammato[7] c' eva, tathā atthaṅgatena ca,
tiracchānavijjā dve vuttā, anokāsakatam pi ca,
397. sabbe cha pan' ime dhammā vācato vāca-cittato
dvisamuṭṭhānikā honti padasodhammatulyatā.[8]
Padasodhammasamuṭṭhānaŋ.

---

[1] P. Kr. Ks. ore. [2] P. Kr. Ks. nahāy°.
[3] P. S. B. naggaŋ; Kr. Ks. A. nhānaŋ. [4] P. *om.*
[5] E. R. Bs. A. °kaŋ. [6] Kr. Ks. A. B. S. °ṇerā.
[7] P. °tra sam° (Aññatra + asammato).
[8] *So all MSS.*

398\. Ekaŋ nāvaŋ, paṇītañ ca, saŋvidhānañ ca, saŋhare,
dhaññaŋ, nimantitā c' eva, pāṭidesaniyaṭṭhakaŋ,
399\. etā catusamuṭṭhānā sikkhā cuddasa honti hi,
paññattā Buddhaseṭṭhena addhānena samā matā.[1]
Addhānasamuṭṭhānaŋ.

400\. Sutiŋ,[2] sūpādiviññattiŋ, andhakāre tath' eva ca,
paṭicchanne ca, okāse, byūhe cāti ime cha pi
401\. sabbe tu[3] dvisamuṭṭhānā catutthacchaṭṭhato siyuŋ,
theyyasatthasamuṭṭhānā desit' Ādiccabandhunā.
Theyyasatthasamuṭṭhānaŋ.

402\. Chatta-daṇḍakarassāpi satthāvudhakarassa pi
pādukūpāhanā[4] yānaŋ seyyā pallatthikāya ca
403\. veṭhit' oguṇṭhitā cāti ekādasa nidassitā
sabbe ekasamuṭṭhānā dhammadesanasaññitā.
Dhammadesanasamuṭṭhānaŋ.

404\. Bhūtārocanakañ c' eva, corivuṭṭhāpanam pi ca,
ananuññātamattaŋ hi asambhinnam idaŋ tayaŋ.
Samuṭṭhānasīsakathā.

405\. Kati āpattiyo honti samuṭṭhānena ādinā ?
Pañca āpattiyo honti: kuṭiŋ saŋyācikāya tu
406\. karoto pana tisso va payoge dukkaṭādayo;
vikālāsanapācitti,[5] tathā aññātihatthato
407\. gahetvā bhuñjato vuttaŋ[6] pāṭidesaniyam pi ca
pañc' imāpattiyo honti samuṭṭhānena ādinā.
408\. Kati āpattiyo honti dutiyena tuvaŋ bhaṇa ?
Āpattiyo catasso va hontīti paridīpaye:
409\. "kuṭiŋ mama karothā" ti samādisati bhikkhu ce
karonti ce kuṭiŋ tassa vipannaŋ sabbathā pana
410\. tisso purimaniddiṭṭhā payoge dukkaṭādayo;
padasodhammamūlena catasso va bhavant' imā[7]

[1] E. katā. [2] Kr. suti. [3] Bs. pi.
[4] P. A. S. °hanaŋ. [5] P. B. vikāle pana pā° (na yoggaŋ).
[6] R. E. S. vutta. [7] A. bhaṇan°.

411. Tatiyena[1] kati jāyante[2] samuṭṭhānena me bhaṇa ?
Tatiyena tuvaŋ brūmi pañcadhāpattiyo[3] siyuŋ:
412. bhikkhu saŋvidahitvāna karoti ca kuṭiŋ sace
tisso āpattiyo honti payoge dukkaṭādayo;
413. paṇītaŋ[4] bhojanaŋ vatvā hoti pācitti bhuñjato;
bhikkhuniŋ na nivāretvā pāṭidesaniyaŋ siyā.
414. Siyuŋ kati catutthena samuṭṭhānena me bhaṇa ?
Cha-ḷ' ev' āpattiyo honti: methunaŋ yadi sevati
415. hoti pārājikaŋ tassa; kuṭiŋ saŋyācikāya tu
karoto pana tisso va[5] payoge dukkaṭādayo;
416. vikālāsanapācitti[6]; tathā[7] aññātihatthato
gahetvā bhuñjato vuttaŋ pāṭidesaniyam pi ca.
417. Kati āpattiyo honti pañcamena ? Cha honti hi:
manussuttaridhamman tu vadaŋ pārājikam phuse;
418. "kuṭiŋ mama karothā" ti samādisati bhikkhu ce
karonti ce kuṭiŋ tisso honti tā dukkaṭādayo;
419. vāceti padaso dhammaŋ hoti pācitti bhikkhuno;
davakamyatā vadantassa tassa dubbhāsitaŋ siyā.
420. Samuṭṭhānena chaṭṭhena kati āpattiyo siyuŋ ?
Ch' eva[8]: saŋvidahitvāna bhaṇḍaŋ harati ce cuto;
421. "kuṭiŋ mama karothā" ti samādisati bhikkhu ce
karonti ce kuṭiŋ tisso honti tā dukkaṭādayo;
422. paṇītabhojanaŋ vatvā hoti pācitti bhuñjato;
bhikkhuniŋ na nivāretvā pāṭidesaniyaŋ siyā[9]

423. Idha yo vimatūparamaŋ paramaŋ
imam uttaram uttaram uttarati
vinayaŋ sunayaŋ sunayena yuto
sa ca duttaram uttaram uttarati.

ĀPATTISAMUṬṬHĀNAKATHĀ.[10]

---

[1] P. B. tatiye.
[2] P. B. °ti.
[3] B. Bs. pañc' ev' āpat°.
[4] P. S. B. °ta.
[5] Kr. ca.
[6] P. B. vikāle pana pā° (na yoggaŋ).
[7] S. tassa.
[8] P. A. Kr. Ks. cha ca; B. sace.
[9] A. Ks. S. pi ca.
[10] Kr. B. *om.*

Ekuttaranaya.

424. Ito paraŋ pavakkhāmi param ekuttaraŋ nayaŋ
avikkhittena cittena taŋ suṇātha samāhitā.
425. Ke āpattikarā dhammā? Anāpattikarā pi ke?
Kā pan' āpattiyo nāma? Lahukā garukā pi kā?
426. Sāvasesā ca kāpattī? Kā panānavasesakā[1]?
Duṭṭhullā nāma kāpatti? Aduṭṭhullā pi nāma kā?
427. Niyatā nāma kāpatti[2]? Kā panāniyatā pi ca?
Desanāgāminī kā ca? Kā cādesanagāminī?
428. Samuṭṭhānāni[3] āpattikarā dhammā ti dīpitā.
Anāpattikarā dhammā[4] samathā satta dassitā.
429. Pārājikādayo sattavidhā āpattiyo siyuŋ.
Lahukā tattha pañc' eva honti thullaccayādayo.
430. Pārājikaŋ ṭhapetvāna sāvasesā 'vasesakā.[5]
Ekā pārājikāpatti matā anavasesakā.
431. Duṭṭhullā ti ca niddiṭṭhā dvidhā āpatti[6] ādito.
Sesā pañcavidhāpatti aduṭṭhullā ti dīpitā.
432. Pañcānantariyasaŋyuttā niyatā, 'niyatetarā.
Desanāgāmikā[7] pañca. Dve panādesagāmikā.
Ekakakathā.[8]

433. Abhabbāpattiko ko ca? Bhabbāpattikapuggalo?
Upasampadakamman tu Satthunā kassa vāritaŋ?
434. Āpattim āpajjituŋ dve 'va loke
Buddhā ca Paccekabuddhā abhabbā.
Āpattim āpajjituŋ dve 'va loke
bhikkhū ca bhabbā atha[9] bhikkhunī ca.
435. Addhavihīno,[10] aṅgavihīno,
vatthuvipanno, dukkaṭakārī,
no paripuṇṇo, yācati no yo,
tass' upasampadā paṭisiddhā.[11]

[1] P. B. nāmāna°. [2] A. S. kā panāpatti. [3] P. °nā ti.
[4] A. Bs. R. E. S. nāma. [5] A. Ks. S. B. sesā va sāva°.
[6] P. B. duvidhāpatti. [7] P. B. °minī.
[8] E. A. S. *om.* [9] P. A. S. B. tathā.
[10] P. A. B. S. addhā°. [11] E. A. S. *add* Ekakakathā.

436. Atth' āpatti have laddhasamāpattissa bhikkhuno:
atth' āpatti hi no-laddhasamāpattissa dīpitā:
437. bhūtass' ārocanaŋ laddhasamāpattissa niddise;
abhūtārocanāpatti asamāpattilābhino.
438. Atthi saddhammasaŋyuttā, asaddhammayutā pi ca:
saparikkhārasaŋyuttā, parasantakasaŋyutā:
439. padasodhammamūlādī saddhammapaṭisaŋyutā;
duṭṭhullavācāsaŋyuttā asaddhammayutā siyā; (?)
440. atirekadasāhan tu ṭhapane cīvarādino
anissajitvā bhoge ca saparikkhārasaŋyutā;
441. saṅghassa mañcapīṭhādiŋ ajjhokāsatthare pi ca
anāpucchā va[1] gamane parasantakasaŋyutā.
442. Kathañ hi[2] bhaṇato saccaŋ garukaŋ hoti bhikkhuno?
Kathaŋ musā bhaṇantassa lahukāpatti jāyate?
443. "Sikharaṇī 'si"[3] saccan tu bhaṇato garukaŋ siyā.
Sampajānamusāvāde pācitti lahukā bhave.
444. Kathaŋ musā bhaṇantassa garukaŋ hoti bhikkhuno?
Kathañ hi bhaṇato saccaŋ āpatti lahukā siyā?
445. Abhūtārocane tassa garukāpatti dīpitā.
Bhūtass' ārocane saccaŋ vadato lahukā siyā.
446. Kathaŋ bhūmigato dosaŋ na vehāsagato phuse?
Kathaŋ vehāsago dosaŋ na ca bhūmigato phuse?
447. Saṅghakammaŋ vikopetuŋ hatthapāsaŋ jahaŋ phuse;
kesamattam pi ākāse[4] tiṭṭhato natthi vajjatā.
448. Āhaccapādakaŋ mañcaŋ vehāsakuṭiy' ūpari
pīṭhaŋ vā pi[5] nisīdanto āpajjati na bhūmigo.[6]
449. Pavisanto kathaŋ bhikkhu āpajjati na nikkhamaŋ?
Nikkhamanto kathaŋ bhikkhu pavisanto na c' eva taŋ?
450. Sachattūpāhano vattam apūretvāna[7] kevalaŋ
pavisanto pan' āpattiŋ āpajjati, na nikkhamaŋ.
451. Gamiko gamikavattāni apūretvāna nikkhamaŋ
nikkhamanto va āpattiŋ phuseyya, pavisan na ca.
452. Ādiyanto pan' āpattiŋ āpajjati kathaŋ vada?
Tath' evānādiyanto pi āpajjati kathaŋ vada?

---

[1] B. R. A. Bs. ca. [2] B. ca. [3] Bs. °sīti; B. °riṇī ti.
[4] B. Bs. kesaggamattam p' ā°. [5] P. S. vā 'bhi.
[6] P. B. bhūmito. [7] Kr. Ks. °tvā va.

453. Bhikkhunī atigambhīraŋ yā kāc' udakasuddhikaŋ
ādiyantī pan' āpattiŋ āpajjati na saŋsayo.
454. Anādiyitvā dubbaṇṇakaraṇam pana cīvaraŋ
sevaŋ anādiyanto va āpajjati hi nāma so.
455. Samādiyanto āpattiŋ āpajjati katham pana ?
Tathā 'samādiyanto pi āpajjati katham pana ?
456. Yo hi mūgabbatādīni vatān' idha[1] samādiyaŋ[2]
samādiyanto āpattiŋ āpajjati hi[3] nāma so.
457. Yo hi kammakato[4] bhikkhu vutta-vattaŋ[5] pan' attano
taŋ cāsamādiyanto va āpajjati hi nāma so.
458. Karonto va pan' āpattiŋ katham āpajjate naro ?
Na karonto kathan nāma samaṇo dosavā siyā ?
459. Bhaṇḍāgārikakammañ ca, vejjakammañ ca, cīvaraŋ
aññātikāya sibbanto,[6] karaŋ āpajjate naro.
460. Upajjhāyassa vattāni vattāni itarassa vā
akaronto[7] pan' āpattiŋ āpajjati hi[8] nāma so.
461. Dento āpajjat' āpattiŋ, na dento pi katham bhaṇa[9] ?
Aññātikāya yaŋ kiñci bhikkhu bhikkhuniyā pana
462. cīvaraŋ dadamāno hi dento āpajjate pana;
tath' antevāsikādīnaŋ adento cīvarādikaŋ.
463. Attasannissitā atthi; tath' eva paranissitā:
mudu-lambādino attā; sesā hi paranissitā.
464. Kathañ ca paṭigaṇhanto āpajjati hi vajjataŋ[10] ?
Kathaŋ apaṭigaṇhanto[11] āpajjati hi vajjataŋ[10] ?
465. Cīvaraŋ paṭigaṇhanto bhikkhu aññātihatthato,
ovādañ ca na gaṇhanto āpajjati hi vajjataŋ.[10]
466. Kathañ ca paribhogena āpajjati tapodhano ?
Kathaŋ na paribhogena āpajjati tapodhano ?
467. Yo hi nissaggiyaŋ vatthuŋ accajitvā nisevati,
ayan tu paribhogena āpajjati na saŋsayo.

---

[1] Kr. vatāni cha; B. vatāni ca.
[2] B. °dayaŋ; °diye (?).
[3] E. Kr. Ks. ca.
[4] A. °karo.
[5] P. S. B. vuttaŋ°; Bs. vuttha°.
[6] P. B. S. °bento.
[7] R. E. A. S. B. na ka°.
[8] Kr. Ks. B. ca.
[9] A. pana.
[10] Ks. °jakaŋ.
[11] P. B. Katham appati°.

468. Atikkamentī saṅghāṭicāraŋ pañcāhikam pana
ayaŋ aparibhogena āpajjati hi bhikkhunī.[1]
469. Divāpajjati no rattiŋ, rattim eva ca no divā:
dvāraŋ asaŋvaritvāna sento āpajjate[2] divā;
sahagāraseyyomakaŋ[3] rattiŋ āpajjati hi no divā.
470. Aruṇuggame[4] pan' āpatti kathaŋ; na aruṇuggame ?
Eka-chāratta-sattāha-dasāhādi-atikkame
471. phusanto vuttam āpattiŋ āpajjat' aruṇuggame.
Pavāretvāna bhuñjanto phuse na aruṇuggame.
472. Chindantassa siyāpatti katham, acchindato siyā ?
Chindanto bhūtagāmañ ca[5] aṅgajātañ ca attano
473. pārājikañ ca pācittiŋ phuse thullaccayam pi ca[6];
na chindanto nakhe kese āpajjati ca[7] nāma so.
474. Chādento 'pajjat' āpattiŋ, na chādento katham pana ?
Chādento pana[8] āpattiŋ chādento 'pajjate naro;
āpajjati pan' acchinno nacchādento tiṇādinā.
475. Āpajjati hi dhārento na dhārento katham pana ?
Dhārento kusacīrādiŋ dhārento 'pajjate naro;
476. dinnaŋ nissaṭṭhapattaŋ taŋ adhārento va dosavā.
Sacittakadukaŋ saññāvimokkhakadukam bhave.
Dukakathā.

477. Atth' āpatti hi tiṭṭhante Nāthe, no parinibbute;
nibbute na tu tiṭṭhante; atth' āpatt' ubhayattha pi:
478. ruhiruppādanāpatti ṭhite, no[9] parinibbute;
theram āvusavādena vadato[10] parinibbute;
479. āpattiyo imā dve tu[11] ṭhapetvā Sugate pana
avasesā dharante pi bhavanti parinibbute.
480. Kāle yeva siyāpatti, vikāle na siyā kathaŋ ?
Vikāle tu siyāpatti, na kāle; ubhayattha pi ?

[1] B. Bs. tapodhanā.
[2] B. sayanto 'pajjate.
[3] P. sagāra°.
[4] P. A. S. B. °ṇugge.
[5] Ks. tu.
[6] Kr. Ks. pana.
[7] P. B. hi.
[8] Ks. va pan'.
[9] E. Ks. na.
[10] Kr. Ks. vadanto.
[11] P. A. pi.

481. Bhuñjanto[1] 'natirittan tu kālasmiŋ, no vikālake.
Vikālabhojanāpatti[2] vikāle, na tu kālake.
482. Avasesaŋ pan' āpattiŋ āpajjati hi sabbadā
sabbaŋ kālavikālesu[3]; natthi tattha ca saŋsayo.
483. Rattim eva pan' āpattiŋ āpajjati ca no divā;
divāpajjati no rattiŋ; āpajjat' ubhayattha pi:
484. sahaseyyā siyā rattiŋ; dvārāsaŋvaramūlakā
divā; sesā pan' āpattī siyā rattiŋ divā pi ca.
485. Dasavasse[4] tu no ūṇadasavasse[4] siyā kathaŋ ?
Hot' ūnadasavasse,[5] no dasavass'; ubhayattha pi ?
486. Upaṭṭhāpeti ce bālo parisaŋ dasavassiko
āpattim pana abyatto āpajjati, na saŋsayo.
487. Tath' ūnadasavasso va *" paṇḍito 'han " ti gaṇhati[6]
parisaŋ; dasavasso no[7]; om* sesam āpajjate ubho.
488. Kāḷe āpajjat' āpattiŋ, na juṇhe; juṇhake kathaŋ
āpajjati, na kāḷasmiŋ; āpajjat' ubhayattha[8] pi ?
489. Vassaŋ anupagacchanto kāḷe, no juṇhake pana,;.
āpajjat' apavārento juṇhe, na pana kāḷake;
490. avasesan tu paññattam āpattim Avipattinā
kāḷe c' eva ca juṇhe ca āpajjati, na saŋsayo.
491. Vassūpagamanaŋ kāḷe no juṇhe, tu pavāraṇā
juṇhe kappati, no kāḷe; sesaŋ pan' ubhayattha pi.
492. Atth' āpatti tu hemante, na hot' itar' utudvaye;
gimhe yeva na sesesu; vasse no itaradvaye:
493. dine[9] pāṭipadakkhāte Kattike[10] puṇṇamāsiyā
ṭhapitan tu vikappetvā vassasāṭikacīvaraŋ
494. āpajjati hi[11] hemante nivāseti ca taŋ sace,
puṇṇamādivasasmiŋ[12] hi Kattikassa tu pacchime
495. taŋ apaccuddharitvā va hemante yeva, netare
āpajjatīti niddiṭṭhaŋ Kurundaṭṭhakathāya tu;

- Kr. *om.*

[1] P. S. B. °jato. [2] Kr. Ks. °tiŋ.
[3] P. A. B. S. kāle vikāle ca. [4] P. B. S. °so.
[5] P. °vasso. [6] P. S. B. °to.
[7] om. *So all MSS.*
[8] A. Kr. Ks. S. āpattiŋ ubha°. [9] B. S. divase.
[10] B. °tikā. [11] P. B. ca. [12] Kr. Ks. °ṇame di°

496. atirekamāso seso ti pariyesanto va gimhake[1]
gimhe āpajjat' āpattiŋ, na tv' ev' itarutudvaye[2];
497. vijjamāne sace[3] naggo vassasāṭikacīvare
ovassāpeti ce kāyaŋ, vasse āpajjatīdha so.
498. Āpajjati hi saṅgho va, na gaṇo na ca puggalo;
gaṇo va na ca sesā hi; puggalo va na cāpare:
499. adhiṭṭhānaŋ karonto vā pārisuddhi-uposathaŋ[4]
saṅgho v' āpajjat' āpattiŋ, na gaṇo, na ca puggalo;
500. suttuddesam adhiṭṭhānaŋ karonto vā[5] uposathaŋ
gaṇo v' āpajjat' āpattiŋ, na saṅgho, na ca puggalo;
501. suttuddesaŋ karonto va[6] ekako[7] pan' uposathaŋ[8]
puggal' āpajjat'[9] āpattiŋ, na ca saṅgho, gaṇo na ca.
502. Āpajjati gilāno va nāgilāno katham pana ;
āpajjatāgilāno va na gilāno; ubho pi ca ?
503. Bhesajjena pan' aññena atthe sati ca yo pana
viññāpeti tad aññaŋ so āpajjati akallako;
504. na bhesajjena atthe pi bhesajjaŋ viññapeti ce
āpajjatāgilāno va; sesam pana ubho pi ca.
505. Atth' āpatti hi anto va, na bahiddhā; tathā bahi
āpajjati, na c' ev' anto; atth' āpatt' ubhayattha pi:
506. anupakhajja seyyan tu kappento pana kevalaŋ
āpajjati pan' āpattiŋ anto yeva ca, no bahi;
507. ajjhokāse tu mañcādiŋ santharitvāna[10] pakkamaŋ
bahi yeva ca, no anto; sesam pan' ubhayattha pi.
508. Anto-sīmāy' ev' āpattiŋ,[11] bahisīmāya n' eva ca;
bahi-sīmāya, no anto-sīmāya; ubhayattha pi:
509. sachattūpāhano bhikkhu pavisanto tapovanaŋ[12]
upacārasīmokkante[13] anto āpajjate pana;

---

1 P. °hike.
2 P. S. t' ev'°; B. Bs. c' ev'°.
3 P. A. B. Kr. S. B. have.
4 P. Kr. Ks. °dhiŋ°.
5 A. Ks. S. va; E. Kr. ca; B. pan'.
6 P. Kr. Ks. S. vā.
7 P. Ks. eko.
8 P. pana upo°; Ks. ca pan'°.
9 P. A. °galo 'paj°.
10 E. Kr. Ks. attha°.
11 A. Kr. Ks. B. °māyam āpat°.
12 P. A. S. B. tapodhano (na yoggaŋ).
13 E. Kr. Ks. °maŋ ok°.

510. gamiko dārubhaṇḍādipaṭisāmanavattakaŋ[1]
apūretvā va gacchanto upacārass' atikkame
511. āpajjati pan' āpattiŋ[2] bahi-sīmāya yeva so;
sesam āpajjate anto-bahi-sīmāya sabbaso.
Tikakathā.

512. Sakavācāya āpanno paravācāya sujjhati;
paravācāya āpanno sakavācāya sujjhati;
513. sakavācāya āpanno sakavācāya sujjhati;
paravācāya āpanno paravācāya sujjhati:
514. vacīdvārikam āpattiŋ āpanno sakavācato
tiṇavatthārakaŋ gantvā paravācāya sujjhati;
515. tathā appaṭinissagge pāpikāya hi[3] diṭṭhiyā
parassa kammavācāya āpajjitvāna vajjataŋ
516. desento bhikkhuno mūle sakavācāya sujjhati;
vacīdvārikam āpattiŋ āpanno bhikkhusantike
517. desetvā taŋ visujjhanto sakavācāya sujjhati;
saṅghādisesam āpattiŋ yāvatatiyakam pana
518. parassa kammavācāya āpajjitvā tathā puna
parassa parivāsādikammavācāya sujjhati.
519. Kāyen' āpajjat' āpattiŋ vācāya ca visujjhati;
vācāy' āpajjat' āpattiŋ kāyena ca[4] visujjhati;
520. kāyen' āpajjat' āpattiŋ kāyen' eva[5] visujjhati;
vācāy' āpajjat' āpattiŋ vācāy' eva visujjhati:
521. kāyadvārikam āpattiŋ kāyen' āpajjate puna
desento tam pan' āpattiŋ vācāy' eva visujjhati;
522. vacīdvārikam āpattiŋ āpajjitvāna vācato
tiṇavatthārakaŋ gantvā kāyen' eva visujjhati;
523. kāyadvārikam āpattiŋ āpajjitvāna kāyato
tiṇavatthārakaŋ gantvā kāyen' eva visujjhati;
524. vacīdvārikam āpattiŋ āpajjitvā tapodhano
tam eva pana desento vācāy' eva visujjhati.
525. Sutto āpajjat' āpattiŋ paṭibuddho visujjhati;
āpanno paṭibuddho va sutto sujjhati so kathaŋ;

[1] P. °diŋ°. [2] P. B. S. sabbam āpajjat' āpattiŋ.
[3] A. B. S. ca. [4] B. kāyen' eva.
[5] E. kāyena ca.

526. sutto āpajjat' āpattiŋ sutto yeva visujjhati;
paṭibuddho va āpanno paṭibuddho visujjhati?
527. Sahagāraseyyakādin[1] tu sutto āpajjate naro
desento pana taŋ ñatvā paṭibuddho visujjhati;
528. āpajjitvāna jagganto tiṇavatthārake pana
samathe tu sayanto va sutto vuṭṭhāti[2] nāma so;
529. sahagāraseyyakādin[3] tu sutto āpajjate naro,
sayanto tiṇavatthāre sutto yeva visujjhati;
530. āpajjitvā pan' āpattiŋ jagganto pana kevalaŋ
desento pana taŋ pacchā paṭibuddho visujjhati.
531. Āpajjitvā acitto va sacitto va visujjhati;
āpajjitvā sacitto va acitto va visujjhati;
532. āpajjitvā acitto va acitto va visujjhati;
āpajjitvā sacitto va sacitto va visujjhati:
533. acitto 'cittakāpattiŋ āpajjitvā tapodhano
pacchā tam pana desento sacitto va visujjhati;
534. tathā sacittakāpattiŋ[4] āpajjitvā sacittako
sayanto tiṇavatthāre acitto va visujjhati.
535. Evam evaŋ amissetvā pacchiman tu padadvayaŋ
ettha vuttānusārena veditabbaŋ vibhāvinā.
536. Āpajjati ca kammena, akammena[5] visujjhati;
āpajjati akammena, kammen' eva visujjhati;
537. kammen' āpajjat' āpattiŋ, kammen' eva visujjhati;
āpajjati akammena, akammena[6] visujjhati:
538. accajaŋ pāpikaŋ diṭṭhiŋ āpajjitvāna kammato
desento pana taŋ pacchā akammena[7] visujjhati;
539. vissaṭṭhiādikāpattiŋ[8] āpajjitvā akammato
parisujjhati kammena parivāsādinā pana;
540. samanubhāsanaŋ bhikkhu āpajjati ca kammato,
parivāsādinā pacchā kammen' eva visujjhati;
541. avasesaŋ pan' āpattiŋ āpajjati akammato,
desento pana taŋ pacchā akammen' eva sujjhati.[9]

---

1 P. Sagāra°.
2 Kr. Ks. sujjhati.
3 P. sagāra°.
4 E. Kr. Ks. sacittam ā°.
5 P. °menākammen' eva.
6 P. °menākammen' eva.
7 Ks. °men' eva.
8 P. visaṭṭhi°.
9 Ks. °mena visuj°.

542. Sammukhāpattim āpanno visujjhati asammukhā;
asammukhā pi āpanno sammukhā va visujjhati;
543. sammukhāpattim āpanno sammukhā va visujjhati;
asammukhā va[1] āpanno visujjhati asammukhā:
544. accajaŋ pāpikaŋ diṭṭhiŋ āpanno saṅghasammukhe
vuṭṭhānakāle saṅghena kiñci kammaŋ na vijjati;
545. visaṭṭhiādikāpattiŋ[2] āpajjitvā asammukhā
saṅghasammukhato yeva visujjhati na c' aññathā[3];
546. samanubhāsanaŋ saṅghasammukhāpajjate puna
saṅghassa sammukhā yeva visujjhati na c' aññathā[3];
547. musāvādādikaŋ sesaŋ āpajjati asammukhā
tam pacchā pana desento visujjhati asammukhā.
548. Ajānanto va āpanno jānanto va visujjhati;
jānanto pana āpanno ajānanto visujjhati;
549. ajānanto va āpanno ajānanto visujjhati;
jānanto pana āpanno jānanto va visujjhati:
550. acittakacatukkena sadisaŋ sabbatthā idaŋ
ajānanacatukkan ti veditabbaŋ vibhāvinā.
551. Āgantuko va āpattiŋ āpajjati na cetaro;
āvāsiko va āpattiŋ āpajjati na cetaro;
552. āgantuko tathāvāsiko pi āpajjare ubho;
atth' āpatti ca sesan tu ubho n' āpajjare pana:
553. sachattūpāhano c' eva sasīsam pāruto pi ca
vihāraŋ pavisanto ca vicaranto pi tattha ca
554. āgantuko va āpattiŋ āpajjati na cetaro;
āvāsivattam[4] āvāsī akaronto va dosavā,
555. na c' ev' āgantuko; sesam āpajjanti ubho pi ca;
asādhāraṇam āpattiŋ n' āpajjanti ubho pi ca.
556. Vatthunānattatā atthi natthi āpattinānatā;
atthi āpattinānattaŋ natthi vatthussa nānatā;
557. vatthunānattatā c' eva atthi āpattinānatā;
n' ev' atthi vatthunānattaŋ no ca āpattinānatā:
558. pārājikacatukkassa vatthunānattatā matā
āpattinānatā natthi sesāpattis-v' ayan nayo;

[1] A. Ks. pi.
[2] P. °ṭhikādi°.
[3] P. aññathā.
[4] P. B. āvāsa°.

559. samaṇo samaṇī kāyasaŋsaggan tu karonti ce
saṅghādiseso bhikkhussa, bhikkhunīyā[1] parājayo,[2]
560. evaŋ āpattinānattaŋ, natthi vathussa nānatā;
kāyassa pana saŋsaggo ubhinnaŋ vatthu hoti hi;
561. tath' eva lasuṇassāpi khādane bhikkhunī pana
āpajjati hi pācittiŋ, bhikkhuno hoti dukkaṭaŋ;
562. pārājikānaŋ pana ve[3] catunnaŋ
saṅghādisesehi ca terasehi
hot' eva vatthussa ca nānabhāvo
āpattiyā c' eva hi nānabhāvo;
563. pārājikāni cattāri āpajjantānam ekato
bhikkhunī-samaṇānan tu ubhinnam pana sabbaso
564. vatthussa natthi nānattaŋ natthi āpattinānatā;
visum pan' āpajjantesu ayam eva vinicchayo.
565. Atthi vatthusabhāgattaŋ na c' āpattisabhāgatā[4];
atth' āpattisabhāgattaŋ na ca vatthusabhāgatā;
566. atthi vatthusabhāgattaŋ atth' āpattisabhāgatā;
natthi vatthusabhāgattaŋ natth' āpattisabhāgatā:
567. bhikkhūnaŋ bhikkhunīnañ ca kāyasaŋsaggake sati
atthi vatthusabhāgattaŋ, natth' āpattisabhāgatā;
568. ādito pana bhikkhussa catus-v' antimavatthusu
siyāpattisabhāgattaŋ na ca vatthusabhāgatā;
569. bhikkhūnaŋ bhikkhunīnañ ca catus-v' antimavatthusu
atthi vatthusabhāgattaŋ atth' āpattisabhāgatā;
570. sādhāraṇāsu sabbāsu āpattisu p' ayan nayo;
asādhāraṇāsu n' ev' atthi vatthāpattisabhāgatā.
571. Atth' āpatti upajjhāye n' eva saddhivihārike;
atthi saddhivihārasmiŋ upajjhāye na vijjati;
572. atth' āpatti upajjhāye tathā saddhivihārike;
n' ev' āpatti upajjhāye n' eva[5] saddhivihārike:
573. upajjhāyena kattabbavattassākaraṇe pana
upajjhāyo phuse vajjaŋ na ca saddhivihāriko;
574. upajjhāyassa kattabbavattassākaraṇe pana
natth' āpatti upajjhāye, atthi saddhivihārike;

---

[1] P. A. B. S. °nī sā.
[2] P. A. B. S. parājitā.
[3] P. S. B. ce.
[4] B. natth' āpat°.
[5] E. Kr. Ks. na ca.

575. sesam pan' idha āpattiŋ āpajjanti ubho pi ca;
asādhāraṇam āpattiŋ n' āpajjanti ubho pi ca.
576. Ādiyanto garuŋ dosaŋ payojento lahum phuse;
ādiyanto lahuŋ dosaŋ payojento garum phuse;
577. ādiyanto payojento garuke yeva tiṭṭhati;
ādiyanto payojento lahuke yeva tiṭṭhati:
578. pādaŋ vā pi tato uddhaŋ ādiyanto garum phuse;
"gaṇhā ti ūnakam pādaŋ" āṇāpento lahum phuse;
579. eten' eva upāyena sesakam pi padattayaŋ
atthasambhavato yeva veditabbaŋ vibhāvinā.
580. Kāle yeva pan' āpatti no vikāle kathaŋ siyā?
Vikāle yeva āpatti na ca kāle kathaŋ siyā?
581. Atth' āpatti hi kāle ca vikāle ca pakāsitā?
N' eva kāle vikāle ca atth' āpatti pakāsitā?
582. Pavāretvāna bhuñjanto kāle anatirittakaŋ
kāle āpajjat' āpattiŋ, na vikāle ti[1] dīpaye.
583. Vikālabhojanāpattiŋ vikāle na ca kālake;
sesaŋ kāle vikāle ca āpajjati na saŋsayo.
584. Asādhāraṇam āpattiŋ bhikkhunīnaŋ vasā pana
n' ev' āpajjati kāle pi no vikāle pi sabbadā.
585. Kiŋ paṭiggahitaŋ kāle no vikāle tu kappati?
Vikāle kiñ ca no kāle gahitam pana kappati?
586. Kāle c' eva vikāle ca kin nāma vada kappati?
n' eva kāle ca kin nāma no vikāle ca kappati?
587. Āmisan tu purebhattaŋ paṭiggahitakam pana
kāle yeva tu bhikkhūnaŋ no vikāle tu kappati.
588. Pānakan tu vikālasmiŋ paṭiggahitakam pana
vikāle c' eva[2] kāle ca[3] aparajju na kappati.
589. Sattāhakālikañ c' eva catutthaŋ yāvajīvikaŋ
kāle c' eva vikāle ca kappatīti viniddise.
590. Attano attano kālam atītaŋ kālikattayaŋ
maŋsaŋ akappiyañ c' eva tathā uggahitam pi ca
591. kuladūsanakammādiŋ katvā uppannabhojanaŋ
kāle c' eva vikāle ca na ca kappati bhikkhuno.
592. Paccantimesu desesu āpajjati na majjhime;
majjhime pana desasmiŋ na ca paccantimesu hi;

S. tu. [2] A. Kr. Ks. S. yeva. [3] A. Kr. Ks. S. pi.

593. paccantimesu desesu āpajjati ca majjhime;
paccantimesu desesu n' āpajjati na majjhime:
594. sīmaŋ samudde bandhanto bhikkhu paccantimesu hi
āpajjati pan' āpattiŋ na c' āpajjati[1] majjhime;
595. gaṇena pañcavaggena karonto upasampadaŋ
cammattharaṇaŋ duvanhānaŋ sagaṇaṅgaṇupāhanaŋ
596. dhārento majjhime vajjaŋ phuse paccantimesu no;
avasesam pan' āpattiŋ āpajjat' ubhayattha pi;
597. asādhāraṇam āpattiŋ bhikkhunīnaŋ vasā pana
paccantimesu vā bhikkhu n' āpajjati na majjhime.
598. Paccantimesu desesu kappate na ca majjhime;
kappate majjhime dese no ca paccantimesu hi;
599. paccantimesu desesu kappate majjhime pi kiŋ;
paccantimesu c' evāpi kin na kappati majjhime ?
600. Paccantimesu desesu vuttaŋ vatthu[2] catubbidhaŋ
niddise kappatī c' eva[3] na ca kappati majjhime;
601. "Idaŋ catubbidhaŋ vatthu desasmim pana majjhime
na kappatī" ti vuttañ hi[4]; majjhime yeva kappati (?)
602. paccantimesu desesu evaŋ vuttaŋ[5] na kappati;
pañcaloṇādikaŋ sesaŋ ubhayattha pi kappati;
603. akappiyan ti yan nāma paṭikkhittaŋ Mahesinā
ubhayattha pi taŋ sabbaŋ na ca kappati bhikkhuno.
604. Anto āpajjat' āpattiŋ āpajjati ca no bahi;
bahi āpajjat' āpattiŋ na ca anto kudācanaŋ;
605. āpajjati pan' anto ca bahi c' ev' ubhayattha pi;
n' eva anto ca āpattiŋ āpajjati ca no bahi:
606. anupakhajja seyyādiŋ anto yeva ca no bahi;
saṅghikam pana mañcādiŋ ajjhokāse tu kiñci pi
607. nikkhipitvāna gacchanto no anto bahi yeva[6] ca;
sesam āpajjat' āpattiŋ anto c' eva tathā bahi;
608. asādhāraṇam āpattiŋ bhikkhunīnaŋ vasā pana
n' ev' āpajjati anto pi na bahiddhā pi sabbathā.[7]

---

[1] Ks. tan n' āpaj°; B. na āpaj°.
[2] P. S. B. °thuŋ.
[3] P. B. S. °ticc' eva.
[4] *All MSS.* vattum pi.
[5] A. Kr. Ks. S. vattuŋ.
[6] Kr. Ks. eva.
[7] Kr. Ks. °badā.

609. Gāme āpajjat' āpattiŋ no araññe kathaŋ vada ?
Āpajjati araññasmiŋ na ca gāme kathaŋ vada ?
610. Āpajjati ca gāme pi araññe pi kathaŋ vada[1] ?
N' ev' āpajjati gāme pi no araññe kathaŋ vada[1] ?
611. Antaragharasaŋyuttā sekkhapaññattiyo pana
āpajjati hi tā bhikkhu gāmasmiŋ no araññake.
612. Agaṇā aruṇaŋ nāma uṭṭhāpentīdha bhikkhunī
āpajjati pan' āpattiŋ araññe no ca[2] gāmake.
613. Musāvādādim āpattiŋ āpajjat' ubhayattha pi.
Asādhāraṇam āpattiŋ āpajjati na katthaci.
614. Āpajjati gilāno va nāgilāno[3] kudācanaŋ;
agilāno va āpattiŋ phuse no ca gilānako;
615. agilāno gilāno ca āpajjanti ubho pi ca;
n' āpajjanti[4] gilāno pi agilāno ubho pi ca:
616. bhesajjena pan' aññena atthe sati ca yo pana
viññāpeti tad aññaŋ so āpajjati akallako;
617. na bhesajjena atthe pi bhesajjaŋ viññapeti ce
āpajjatāgilāno va āpattiŋ lolamānaso;
618. musāvādādikaŋ sesaŋ āpajjanti ubho pi ca;
asādhāraṇam āpattiŋ n' āpajjanti ubho pi ca.
Catukkakathā.

619. Pañca āpattiyo honti musāvādassa kāraṇā:
pārājikaŋ garuŋ thullaccayaŋ pācitti dukkaṭaŋ.
620. Ānisaŋsā pan' uddiṭṭhā pañc' eva kaṭhinatthare:
anāmantāsamādānacaraṇaŋ gaṇabhojanaŋ
621. yo tattha cīvaruppādo so ca nesaŋ bhavissati,
cīvaraŋ yāvadatthañ ca gahetum pi ca vaṭṭati.
622. Telam pañcavidhaŋ vuttaŋ nippapañcena Satthunā:
vasā madhuka-eraṇḍa-tila-sāsapasambhavaŋ.
623. Accha-macchavasā c' eva susukā-sūkarassa ca
gadrabhassa vasā ceti vasā pañcavidhā matā.
624. Mūla-khandhaggabījāni phalubījañ ca paṇḍito
pañcamaŋ bījabījan ti pañca bījāni dīpaye.

[1] E. pana. [2] A. S. n' eva.
[3] P. no gil°. [4] E. A. °jati.

625. Phalaŋ samaṇakappehi paribhuñjeyya pañcahi
aggi-sattha-nakhakkantaŋ abījubbattabījakaŋ.[1]
626. Paṇṇuṇṇa-tiṇa-coḷānaŋ vākassa ca vasen' idha
bhisiyo bhāsitā pañca Muninā mohanāsinā.
627. Pavāraṇā pi pañc' eva odanādīhi pañcahi.
Paṭiggāhā pi pañc' eva kāyādigahaṇena[2] ca.
628. Pañc' ānisaŋsā vinayaññukasmiŋ
Mahesinā kāruṇikena vuttā:
surakkhitaŋ hoti sakañ ca sīlaŋ,
kukkuccam aññassa nirākaroti,[3]
629. visārado bhāsati saṅghamajjhe,
sukhena niggaṇhati veribhikkhū,
dhammassa c' eva-ṭ-ṭhitiyā pavatto,
tasmādaraŋ tattha kareyya dhīro.
Pañcakakathā.

630. Cha-v-acchedanakā[4] vuttā chaḷabhiññena Tādinā:
mañca-pīṭham atikkantapamāṇañ ca nisīdanaŋ
631. tathā kaṇḍupaṭicchādī vassasāṭikacīvaraŋ
cīvaraŋ Sugatassāpi cīvarena samānakaŋ.[5]
632. Chah' ākārehi āpattiŋ āpajjati na aññathā:
alajjitāya aññāṇa-kukkuccehi tath' eva ca
633. viparītāya saññāya kappiye pi akappiye
satisammosato c' eva āpajjati na saŋsayo.
634. Chahi aṅgehi yuttena upasampādanā pana
kātabbā, nissayo c' eva dātabbo, sāmaṇerako
635. bhikkhunā 'paṭṭhapetabbo satataŋ dhammacakkhunā:
āpattim pana jānāti anāpattiŋ garuŋ lahuŋ,
636. pātimokkhāni vitthārā ubhayāni pan' assa hi
svāgatāni bhavant' eva, suvibhattāni atthato,
637. anubyañjanaso[6] c' eva suttaso suvinicchitā,
dasavasso pi vā hoti atirekadasavassiko.[7]
Chakkakathā.

[1] B. S. °ubbaṭṭa°. [2] P. °gāha°.
[3] A. Kr. Ks. parāka°; S. paraṅka°.
[4] S. Cha c' ac°. [5] P. S. B. pamā°.
[6] S. °nato. [7] E. Kr. Ks. °sako.

638. Satta sāmīciyo vuttā; satt' eva samathā pi ca;
paññattāpattiyo satta Sattabojjhaṅgadassinā.

Sattakakathā.

639. Kulāni idha dūseti ākārehi pan' aṭṭhahi:
pupphena ca phalenāpi cuṇṇena pi ca dūsako
640. mattikā-dantakaṭṭhehi veḷunā[1] vejjikāya pi
jaṅghapesanikenāpi[2] ājīvass' eva kāraṇā.
641. Aṭṭh' evānatirittā[3] pi, atirittā pi aṭṭha ca:
akappiyakatañ c' evānuccāritakatam[4] pi ca,
642. kataŋ ahatthapāse pi, na ca bhuttāvinā kataŋ,
pavāritena yañ c' eva kataŋ bhuttāvinā pi ca,
643. āsanā vuṭṭhitenāpi atirittakatam pi ca,
avuttam "alam etan" ti, na gilānātirittakaŋ,
644. ime aṭṭh' eva niddiṭṭhā ñeyyā anatirittakā;
atirittā pan' etesaŋ paṭikkhepena dīpitā.
645. Saha-pubbapayogesu dukkaṭaŋ ñāta-ñattisu[5]
durūpaciṇṇe āmāse dukkaṭaŋ paṭisāvane
646. aṭṭhamam pana niddiṭṭhaŋ tathā vinayadukkaṭaŋ
iti aṭṭhavidhaŋ hoti sabbam eva ca dukkaṭaŋ.
647. Ehi-bhikkhupasampadā saraṇāgamanena ca
pañhabyākaraṇovādā[6] garudhammapaṭiggaho
648. tathā ñatticatutthena kammen' ev' aṭṭhavācikā
dūtena bhikkhunīnan ti aṭṭh' eva upasampadā.
649. Asaddhammā pan' aṭṭh' eva niddiṭṭhā Suddhadiṭṭhinā;
aṭṭh' ev' uposathaṅgāni veditabbāni viññunā:
650. sakkāro ca asakkāro lābhālābho yasāyaso
pāpicchā pāpamittattaŋ asaddhammā pan' aṭṭh' ime.

651. Pāṇaŋ na hāne, na c' adinnam ādiye,
musā na bhāse, na ca majjapo siyā,
abrahmacariyā virameyya methunā,
rattiŋ na bhuñjeyya vikālabhojanaŋ,

---

[1] A. Kr. Ks. S. veḷuyā. [2] E. °niyen°.
[3] Ks. Aṭṭh' imā°.
[4] P. B. c' evāgahituccāritam.
[5] E. A. ñattiādisu. [6] P. pañhā°.

652. mālaŋ na dhāre, na ca gandham ācare,
mañce chamāyaŋ va sayetha santhate;
etañ hi aṭṭhaṅgikam āhuposathaŋ
Buddhena dukkhantagunā pakāsitaŋ.
653. Aṭṭh' eva pana pānāni niddiṭṭhāni Mahesinā.
Bhikkhu aṭṭhaṅgasaŋyutto bhikkhunovādam arahati.
Aṭṭhakakathā.

654. Bhojanāni paṇītāni nava vuttāni Satthunā.
Dukkaṭam pana niddiṭṭhaŋ nava maŋsāni khādato.
655. Pātimokkhassa uddesā nav' eva paridīpitā.
Uposathā nav' ev' ettha. Saṅgho navahi bhijjati.
Navakakathā.

656. Dasa akkosavatthūni. Dasa sikkhāpadāni ca.
Akappiyāni maŋsāni dasa. Sukkāni ve[1] dasa.
657. Jāti nāmañ ca gottañ ca kammaŋ sippañ ca rogatā
liṅgāpatti-kilesā ca akkosena das' eva hi.
658. Dasa ādīnavā rañño antepurapavesane.
Dasākārehi saṅghādiseso channo ti dīpito.
659. Dasa kammapathā puññā; apuññā pi tathā dasa.
Das' eva dānavatthūni. Das' eva ratanāni ca
660. Annaŋ pānañ ca vatthañ ca mālā gandha-vilepanaŋ
yānañ ca seyyāvasathaŋ padīpeyyan t' ime dasa.
661. Avandiyā Munindena dīpitā dasa puggalā.
Das' eva paŋsukūlāni. Dasa cīvaradhāraṇā.
662. Sosānikaŋ pāpaṇikaŋ tathā undūrakhāyitaŋ[2]
gokhāyit' agginā daḍḍhaŋ ajikūpacikakhāyitaŋ[3]
663. thūpacīvarakañ c' eva tath' eva abhisekiyaŋ
gatapaccāgatañ ceti dasadhā paŋsukūlikaŋ.
664. Sabbanīlādayo vuttā dasa cīvaradhāraṇā;
cīvarāni nav' ev' ettha saddhiŋ saṅkaccikāya ca.[4]
Dasakakathā.

---

[1] P. A. °ān' ime. [2] Ks. °yika
[3] P. A. Kr. Ks. B. °pacikhā°; A. °yikaŋ.
[4] A. Kr. Ks. S. vā.

665. Ekādasa panābhabbā puggalā paṇḍakādayo
hont' evānupasampannā upasampāditā pi ca.
666. Pattā akappiyā vuttā ekādasa bhavanti hi
dārujena ca pattena das' eva ratanubbhavā.
667. Ekādasa tathā honti pādukā pi akappiyā.
Ekādas' eva sīmāyo asīmā ti pakāsitā:
668. atikhuddā 'timahantā[1] khaṇḍa-c-chāyānimittakā
animittā bahiṭṭhena sammatā nadiyaŋ tathā
669. jātassare samudde vā sambhinnajjhotthaṭā pi ca
sīmāyo[2] pi[3] asīmāyo ekādasa imā siyuŋ.
670. Ekādas' eva paṭhavī kappiyā ca akappiyā.
Ganṭhikā kappiyā vuttā ekādas' eva[4] vīṭhakā.
671. Ekādasavidhaŋ vuttaŋ adhiṭṭhātabbacīvaraŋ:
ticīvaraŋ tathā kaṇḍupaṭicchādī nisīdanaŋ
672. paccattharaṇakaŋ vassasāṭikā mukhapuñchanaŋ
dakasāṭī parikkhāracoḷaŋ saṅkaccikā pi ca
673. Yāvatatiyakā sabbe ekādasa pakāsitā:
Ariṭṭho Caṇḍakāḷī ca ukkhittassānuvattikā
674. aṭṭha saṅghādisesā[5] ca ubhinnan tu vasā pana
ekādasa ime yāvatatiyā ti pakāsitā.[6]
675. Nissayassa dasekā va paṭippassaddhiyo pana:
chadhācariyato[7] vuttā, upajjhāyā tu pañcadhā.
Ekādasakakathā.

676. Teras' eva dhutaṅgāni. Paramāni ca cuddasa.
Soḷas' eva tu "jānan" ti paññattāni Mahesinā.
677. Sauttaraŋ Vinayavinicchayan tu yo
anuttaraŋ sakalamapīdha jānati
mahattare[8] vinayanaye anuttare
niruttaro bhavati hi so, na saŋsayo.

EKUTTARANAYO SAMATTO.[9]

---

[1] A. E. °damahantāni.
[2] P. Kr. S. B. sīmāya.
[3] R. E. A. ca.
[4] A. S. Ks. °dasa ca.
[5] P. A. Kr. B. S. °sesesu.
[6] B. sampakā°.
[7] Ks. chadhā ācariyā.
[8] P. R. B. A. S. Bs. mahantare.
[9] Kr. Ks. *om.*

SEDAMOCAKAGĀTHĀ.

678. Ito paraŋ pavakkhāmi bhikkhūnaŋ suṇatam pana[1]
sedamocakagāthāyo paṭubhāvakarā varā.
679. Ubbhakkhakaŋ vivajjetvā adhonābhiŋ vivajjiya
paṭicca methunaŋ dhammaŋ kathaŋ pārājiko siyā ?
680. Kavandhasattakāyassa ure hoti mukhaŋ sace
mukhena methunaŋ dhammaŋ katvā pārājiko bhave.[2]
681. Suññe nissattake dīpe eko bhikkhu sace vase
methunapaccayā tassa kathaŋ pārājikaŋ[3] siyā ?
682. Lambī vā mudupiṭṭhī vā vaccamagge mukhe pi vā
aṅgajātaŋ pavesento sake pārājiko bhave.
683. Sayaŋ n' ādiyate kiñci, paraŋ na ca samādape,[4]
saŋvidhānañ ca n' ev' atthi, kathaŋ pārājiko siyā ?
684. Suṅkaghāte atikkante n' ādiyanto parassa tu
āṇattiñ ca vinā yeva hoti pārājiko naro.[5]
685. Haranto garukaŋ bhaṇḍaŋ theyyacittena puggalo
parassa tu parikkhāraŋ na ca pārājiko kathaŋ ?
686. Tiracchānagatānan tu garukam pana bhaṇḍakaŋ[6]
gaṇhanto theyyacittena na ca pārājiko siyā.
687. Attano santakaŋ datvā bhikkhu pārājiko kathaŋ ?
'Maratū' ti asappāyabhojanaŋ deti ce cuto.
688. Pitarī pitusaññī ca mātusaññī ca mātari
hantvānantariyaŋ kammaŋ na phuseyya kathan naro ?
689. Tiracchānagatā mātā, tiracchānagato pitā,
tasmānantariyaŋ natthi māritesu ubhosu pi.
690. Anādiyanto garukaŋ vācāya[7] na samādape
gacchaŋ ṭhito nisinno vā kathaŋ pārājiko bhaṇa ?
691. Manussuttarike dhamme katvāna katikam pana[8]
sambhāvanādhippāyo so atikkamati ce cuto.
692. Saṅghādisesā cattāro bhaveyyuŋ ekavatthukā
kathaŋ ? kathehi me puṭṭho vinaye ce visārado.

[1] P. R. E. Kr. puna. [2] R. E. Bs. A. S. siyā.
[3] P. A. Kr. Ks. B. °jiko; S. °jikā. [4] A. °dayaŋ.
[5] P. Kr. yati. [6] P. puggalo garubhaṇ°.
[7] P. parañ ca. [8] P. S. B. tato.

693. Sañcarittañ ca duṭṭhullaŋ saŋsaggaŋ attakāmataŋ
itthiyā[1] paṭipajjanto phuseyya caturo ime.
694. Saṅghādisesam āpanno chādetvā suciram pana
acaritvā yathāvuttaŋ vattaŋ so vuṭṭhito kathaŋ ?
695. Sukkavissaṭṭhim āpanno bhikkhubhāve ṭhito puna
parivatte tu liṅgasmiŋ natthi saṅghādisesatā.
696. Kuddho ārādhako hoti, kuddho hoti ca nindito,
atha ko nāma so dhammo yena kuddho pasaŋsito ?
697. Vaṇṇasmiŋ bhaññamāne yo titthiyānan tu kujjhati
ārādhako; Sambuddhassa yadi kujjhati nindito.
698. Atthaṅgate tu suriye bhojanaŋ bhikkhu bhuñjati
na khittacitto n' ummatto nirāpattī katham bhave ?
699. Yo ca romanthayitvāna rattiŋ ghasati bhojanaŋ
natthi tassa pan' āpatti vikālabhojanena hi.[2]
700. Atthaṅgate ca suriye gahetvā bhikkhu bhojanaŋ
sace bhuñjeyya āpatti, anāpatti katham bhave ?
701. Vikāl' Uttarakuruŋ gantvā tattha laddhāna bhojanaŋ
āgantvā idha kālena natthi āpatti bhuñjato.
702. Gāme vā yadi vā 'raññe yaŋ paresaŋ mamāyitaŋ
na haranto va taŋ theyyā kathaŋ pārājiko siyā[3] ?
703. Theyyasaŋvāsako nāmā liṅga-saŋvāsathenako
parabhaṇḍaŋ agaṇhanto hoti esa parājito.
704. Nārī rūpavatī bālā, bhikkhu rattena cetasā
methunaŋ tāya katvā pi so na pārājiko kathaŋ ?
705. Bhikkhu rūpavatiŋ nāriŋ supinantena passati
tāya methunasaŋyoge kate pi na parājito.[4]
706. Ekissā dve siyuŋ puttā jātā idha pan' itthiyā
dvinnaŋ mātā pitā sā va[5] kathaŋ hoti bhaṇāhi me ?
707. Ubhatobyañjanā itthī gabbhaŋ gaṇhāti attanā
gaṇhāpeti paraŋ gabbhaŋ tasmā mātā pitā ca sā.[6]
708. Purisena sahāgāre raho vasati bhikkhunī
parāmasati tass' aṅgaŋ anāpatti kathaŋ siyā ?
709. Sahagārakaseyyañ[7] ca sabbañ ca patijagganaŋ
dārakassa ca mātā hi kātuŋ labhati bhikkhunī.

---

[1] A. Kr. Ks. °yaŋ. [2] Kr. ca.
[3] A. Kr. Ks. S. bhave. [4] B. Bs. vinassati.
[5] Kr. Ks. B. vasā. [6] P. °va sā. [7] P. B. °rika°

710. Ko ca bhikkhūhi sikkhāsu asādhāraṇataŋ gato
na pārivāsiko brūhi na ukkhittādiko pi ca ?
711. Gahetuŋ khurabhaṇḍan tu sace[1] nhāpitapubbako[2]
na so labhati, aññesaŋ vaṭṭatīti[3] ca niddise.
712. Katheti kusalaŋ dhammaŋ paramaŋ atthasañhitaŋ
katamo puggalo brūhi na mato na ca jīvati ?
713. Katheti kusalaŋ dhammaŋ paramaŋ atthasañhitaŋ
hoti nimmitabuddho so na mato na ca jīvati.
714. Saŋyācikaŋ karontassa kuṭiŋ desitavatthukaŋ
pamāṇikam anārambhaŋ āpatti saparikkamaŋ:
715. naro karoti ce kuṭiŋ sa[4] sabbamattikāmayaŋ
na muccat' eva vajjato Jinena vuttato tato.
716. Saŋyācikāya bhikkhussa anāpatti kathaŋ siyā
sabbalakkhaṇahīnan tu karontassa kuṭim pana ?
717. Saŋyācikaŋ karontassa tiṇacchadanakaŋ[5] kuṭiŋ
bhikkhuno Jinacandena anāpatti pakāsitā.

718. Na kāyikaŋ kiñci payogam ācare,
na kiñci vācāya paraŋ bhaṇeyya,
phuse garuŋ antimavatthuhetukaŋ;
visārado ce vinaye bhaṇāhi[6] tvaŋ[7] ?

719. Parassā pana yā vajjaŋ paṭicchādeti bhikkhunī
ayaŋ pārājikāpattiŋ tannimittaŋ garum[8] phuse.

720. Na kāyikaŋ kiñci pi pāpam ācare,
na kiñci vācāya careyya[9] pāpakaŋ,
sunāsito yeva ca nāsito siyā;
kathaŋ tuvaŋ brūhi mayā 'si pucchito[10] ?

721. Abhabbā pana ye vuttā puggalā paṇḍakādayo
ekādasa Munindena nāsitā te sunāsitā.
722. Anuggiraŋ giraŋ kiñci subhaŋ vā yadi vā' subhaŋ
phuse vācasikaŋ vajjaŋ kathaŋ ? me pucchito bhaṇa.
723. Santim eva pan' āpattiŋ bhikkhu n' āvīkareyya yo
sampajānamusāvāde dukkaṭaŋ tassa vaṇṇitaŋ.

---

[1] P. ce. [2] P. A. nahā°. [3] B. kappatīti.
[4] Ks. yo. [5] Kr. Ks. °chā°.
[6] S. bhaṇattha. [7] A. Kr. Ks. taŋ.
[8] Ks. nimittaŋ garukaŋ. [9] E. A. ka°.
[10] E. A. mayā supuc°; B. S. mayā hi puc°.

724. Ekato upasampannā ubho, tāsan tu hatthato
cīvaraŋ gaṇhato honti nānā-āpattiyo kathaŋ ?
725. Ekato upasampannā bhikkhūnan tu vasena yā
cīvaraŋ hatthato tassā pācitti patigaṇhato.
726. Ekato upasampannā bhikkhunīnaŋ vasena yā
cīvaraŋ hatthato tassā dukkaṭaŋ patigaṇhato.
727. Saŋvidhāya ca cattāro garuŋ theniŋsu bhaṇḍakaŋ
thero thullaccayaŋ tesu patto sesā parājayaŋ
728. kathaŋ ? Chammāsakaŋ bhaṇḍaŋ, tattha sāhatthikā tayo
haṭā therena māsā tu, tayo āṇattiyā pi ca,
729. tīhi sāhatthiko 'keko,[1] pañca āṇattiyā haṭā,
tasmā thullaccayaŋ thero patto; sesā parājayaŋ.
730. Bahiddhā gehato bhikkhu, itthi abbhantaraŋ[2] gatā,
chiddaŋ gehassa no atthi, methunapaccayā cuto ?
731. Anto-dussakuṭiṭṭhena mātugāmena methunaŋ
santhatādivasen' eva katvā hoti parājito.
732. Sappiādin tu bhesajjaŋ gahetvā sāmam eva taŋ
avītivatte sattāhe kathaŋ āpatti sevato ?
733. Parivattitaliṅgassa bhikkhuno itarāya vā
avītivatte sattāhe hoti āpatti sevato.
734. Nissaggiyena pācitti suddhapācittiyam pi ca
ekato va kathaŋ bhikkhu āpajjeyya; bhaṇāhi me ?
735. Saṅghe pariṇataŋ lābhaŋ attano ca parassa ca
ekato pariṇāmento payogena dvayam phuse.
736. Bhikkhū samāgamma samaggasaññā
sabbe kareyyuŋ pana saṅghakammaŋ,
bhikkhu-ṭ-ṭhito dvādasayojanasmiŋ,
kathaŋ kataŋ kuppati vaggahetu ?
737. Atthi sace pana bhikkhu nisinno
dvādasayojanike nagare tu
tattha katam pana kammam akammaŋ
natthi vihāragatā yadi sīmā.
738. Saṅghāṭi pārutā kāye nivattho 'ntaravāsako[3]
nissaggiyāni sabbāni kathaŋ honti; bhaṇāhi me ?

---

[1] P. °thikeko; B. °thikeh' eko.
[2] B. gab°.
[3] E. A. Kr. Ks. S. °th' anta°.

739. Kaṇṇaŋ gahetvā tatth' eva kaddamaŋ yadi dhovati
bhikkhunī kāyagān' eva tāni nissaggiyāni tu.[1]
740. Purisaŋ apitaraŋ hantvā itthiŋ hantvā amātaraŋ
ānantariyakaŋ kammaŋ āpajjati kathan naro ?
741. Parivatte tu liṅgasmiŋ pitaraŋ itthitaŋ gataŋ
mātaraŋ purisattan tu gataŋ hantvā garum phuse.
742. Mātaram pana māretvā māretvā pitaram pi ca
ānantariyakaŋ kammaŋ n' āpajjeyya kathan naro ?
743. Tiracchānagatā mātā, tiracchānagato pitā,
mātaraŋ pitaraŋ hantvā n' ānantariyakam phuse.
744. Codetvā sammukhībhūtaŋ saṅgho kammaŋ kareyya ce
kathaŋ kammaŋ akammaŋ taŋ, saṅgho sāpattiko siyā ?
745. Vuttan tu paṇḍakādīnaŋ sandhāya upasampadaŋ;
anāpattissa kamman tu sandhāyāti Kurundiyaŋ.
746. Kappabindukataŋ rattaŋ cīvaran tu adhiṭṭhitaŋ
katham assa siyāpatti sevamānassa bhikkhuno[2] ?
747. Sakaŋ anissajitvāna yo nissaggiyacīvaraŋ
paribhuñjati tassāyam āpatti paridīpitā.
748. Pañca pācittiyān' eva nānāvatthukatāni hi
apubbaŋ acarimaŋ ekakkhaṇe āpajjate kathaŋ ?
749. Bhesajjāni hi pañc' eva gahetvā bhājane visuŋ
ṭhapitesu ca sattāhātikkame honti pañca pi.

750. Na rattacitto na ca theyyacitto,
na cāpi cittaŋ maraṇāya tassa,
dentassa pārājikam āha Satthā
thullaccayaŋ taŋ paṭigaṇhato pi:

751. salākaŋ saṅghabhedāya padentassa parājayo
hoti, thullaccayaŋ tassa salākaŋ paṭigaṇhato.
752. Ekattha nikkhipitvāna cīvaraŋ addhayojane
aruṇaŋ uṭṭhapentassa anāpatti kathaŋ siyā ?
753. Suppatiṭṭhitanigrodha-sadise rukkhamūlake
anāpatti hi so rukkho hoti ekakulassa ce.
754. Kathaŋ āpattiyo nānāvatthukāyo hi kāyikā
apubbaŋ acarimaŋ ekakkhaṇe sambahulā phuse ?
755. Nānitthīnan tu kese vā tāsaŋ aṅguliyo pi vā
ekato gahaṇe tassa honti sambahulā pana.

[1] P. B. S. hi.
[2] P. B. dukkaṭaŋ.

756. Kathaŋ vācasikā nānāvatthukāyo na kāyikā
apubbaŋ acarimaŋ ekakkhaṇe āpattiyo[1] phuse ?

757. Duṭṭhullaŋ yo vadati ca vācaŋ
"sabbā tumhe sikhariṇiyo" ti
vuttā dosā vinayanasatthe
tass' itthīnaŋ gaṇanavasena.

758. Itthiyā purisenāpi paṇḍakena nimittake
methunaŋ na ca sevanto methunapaccayā cuto ?

759. Methune pubbabhāgan tu kāyasaŋsaggataŋ gatā
methunapaccayā chejjaŋ āpannā aṭṭhavatthukaŋ.[2]

760. Mātaraŋ cīvaraŋ yāce, saṅghe pariṇataŋ na ca,
ken' assa hoti āpatti, anāpatti ca ñātake ?

761. Vassasāṭikalābhatthaŋ samaye piṭṭhisaññite
siyāpatti satuppādaŋ karoto mātaram[3] pi ca.

762. Saṅghādisesam āpattiŋ pācittiŋ dukkaṭaŋ kathaŋ
pāṭidesaniyaŋ thullaccayaŋ ekakkhaṇe phuse ?

763. Avassutā 'vassutahatthato hi
piṇḍaŋ gahetvā lasuṇaŋ paṇītaŋ
manussamaŋsañ ca akappamaŋsaŋ
yā c' ekato khādati, honti tassā.

764. Eko upajjhāyakapuggal' eko
ācariyako,[4] dve pi ca puṇṇavassā,
ekā va tesam pana kammavācā,
ekassa kamman tu na rūhate kiŋ ?

765. Kesaggamattam pi mahiddhikesu
ākāsago hoti sace pan' eko
katam pi taŋ rūhati n' eva kammaŋ
ākāsagass' eva, na bhūmigassa.

766. Saṅghena pi hi ākāse ṭhitena pana iddhiyā
bhūmigassa na kātabbaŋ, karoti yadi kuppati.

767. Na ca kappakataŋ vatthaŋ na ca rattaŋ akappiyaŋ
nivatthassa pan' āpatti; anāpatti kathaŋ siyā ?

768. Acchinnacīvarass' ettha bhikkhussa pana kiñci pi
na c' assākappiyaŋ nāma cīvaram pana vijjati.

---

[1] B. sambahulā.
[2] A. Kr. Ks. °kā.
[3] B. mātari.
[4] P. ācariyo.

769. Na kuto pi[1] ca gaṇhati kiñci have,
na tu deti ca kiñci pi bhojanato,
garukam pana vujjam upeti kathaŋ
vada me vinaye kusalo 'si yadi ?
770. Ādāya yaŋ kiñci avassutamhā
uyyojitā bhuñjati bhojanañ ce,
uyyojitā sā[2] pana yāya tassā
saṅghādisesaŋ kathayanti dhīrā.
771. Kassaci kiñci na deti sahatthā,
n' eva ca gaṇhati kiñci kutoci,[3]
vajjam upeti lahuŋ na garun tu[4]
brūhi kathaŋ yadi bujjhasi sādhu ?
772. Dantapoṇodakānan tu gahaṇe 'pana bhikkhunī[5]
uyyojentī lahuŋ vajjaŋ āpajjati nisevite.
773. Āpajjati pan' āpattiŋ garukaŋ sāvasesakaŋ
chādeti, na phuse vajjaŋ kathaŋ ? jānāsi me[6] vada.
774. Saṅghādisesam āpattiŋ āpajjitvā anādarā
chādento pi tam āpattiŋ nāññaŋ ukkhittako phuse.
775. Sappāṇappāṇajaŋ n' eva jaṅgamaŋ na vihaṅgamaŋ
dvijaŋ kantam akantañ ca sace jānāsi me vada ?
776. Sappāṇappāṇajo vutto cittajo utujo pi ca,
dvīh' eva pana jātattā mato saddo ' dvijo ' ti hi.
777. Vinaye anayūparame parame
sujanassa sukhānayane nayane
paṭu hoti padhānarato na rato
idha yo pana sāramate ramate.

SEDAMOCAKAGĀTHĀYO
SAMATTĀ.

[1] R. Bs. S. ci.
[2] P. A. R. B. S. yā.
[3] Kr. Ks. kuto pi.
[4] B. tvaŋ.
[5] A. R. B. S. °niŋ.
[6] ce (?).

SĀDHĀRAṆĀSĀDHĀRAṆAKATHĀ.

778\. Sabbasikkhāpadānāhaŋ nidānaŋ gaṇanam pi ca
bhikkhūhi bhikkhunīnañ ca bhikkhūnaŋ bhikkhunīhi ca
779\. asādhāraṇapaññattaŋ[1] tathā sādhāranam pi ca
pavakkhāmi samāsena taŋ suṇātha samāhitā.
780\. Nidānaŋ nāma: Vesāli tathā Rājagahaŋ puraŋ
Sāvatth' Āḷavi Kosambī Sakka-Bhaggā pakāsitā.
781\. Kati Vesāliyā vuttā? Kati Rājagahe katā?
Kati Sāvatthipaññattā? Kati Āḷaviyaŋ katā?
782\. Kati Kosambipaññattā?[2] Kati Sakkesu bhāsitā?
Kati Bhaggesu paññattā? taŋ me akkhāhi pucchito!
783\. Dasa Vesāliyā vuttā. Ekavīsa Giribbaje.
Cha-ūnāni satān' eva tīṇi Sāvatthiyaŋ katā.
784\. Cha pan' Āḷaviyaŋ vuttā. Aṭṭha Kosambiyaŋ katā.
Aṭṭha Sakkesu paññattā. Tayo Bhaggesu dīpitā.
785\. Methunaŋ viggaho c' eva catutthantimavatthukaŋ
atirekacīvaraŋ suddhakāḷakeḷakalomakaŋ
786\. bhūtam paramparañ c' eva mukhadvāram aceḷako
bhikkhunīsu ca akkoso dasa Vesāliyaŋ katā.
787\. Dutiyantimavatthuñ ca dve anuddhaŋsanāni ca
saṅghabhedā duve c' eva cīvarassa paṭiggaho
788\. rūpiyaŋ suttaviññatti tathā ujjhāpanam pi ca
paripācitapiṇḍo ca[3] tath' eva gaṇabhojanaŋ
789\. vikālabhojanañ c' eva cārittaŋ nhānam eva ca
ūnavīsativassañ ca datvā saṅghena cīvaraŋ
790\. vosāsantī ca naccaŋ vā gītaŋ vā cārikadvayaŋ
chandadānen' ime Rājagahasmiŋ ekavīsati.
791\. Kuṭi kosiya seyyañ ca paṭhavī bhūtagāmakaŋ[4]
sappāṇakūdakāsiñce[5] ete ch' Āḷaviyaŋ katā.
792\. Mahallakavihāro ca dovacassaŋ tath' eva ca
aññen' aññaŋ tathā dvārakosā majjañ[6] ca pañcamaŋ

---

[1] B. sādhāraṇañ ca pañ°.
[2] Bs. °biyaŋ vuttā.
[3] Ks. pi.
[4] A. °kā.
[5] P. A. B. S. °kaŋ siñce.
[6] P. majjhaŋ (na yoggaŋ).

793. anādariyaŋ sahadhammo payopānañ ca sekhiye
Kosambiyan tu paññattā aṭṭh' ime Suddhadiṭṭhinā.
794. Dhovan' eḷakalomānaŋ patto ca dutiyo pana
ovādo pi ca[1] bhesajjaŋ sūci āraññakesu ca
795. udakasuddhikañ c' eva ovādāgamanam[2] pi ca
pure Kapilavatthusmiŋ paññattā pana aṭṭh' ime.
796. Jotiŋ samādahitvāna sāmisena sasitthakaŋ
ime Bhaggesu paññattā tayo Ādiccabandhunā.
797. Pārājikāni cattāri; garukā soḷasā; duve
aniyatā ca[3]; catuttiŋsa honti nissaggiyāni hi;
798. chappaṇṇāsa satañ c' eva khuddakāni bhavanti hi;
das' eva pana gārayhā; dvesattati ca sekhiyā;
799. cha-ūnāni ca tīṇ' eva satāni samacetasā
ime vuttāvasesā hi sabbe Sāvatthiyaŋ[4] katā.
800. Pārājikāni cattāri satta saṅghādisesakā
nissaggiyāni aṭṭh' eva dvattiŋs' eva ca khuddakā
801. dve gārayhā tayo sekhā chappaññās' eva sabbaso
bhavanti chasu paññattā nagaresu ca piṇḍitā.
802. Sabbān' eva pan' etāni nagaresu ca sattasu
aḍḍhuḍḍhāni satān' eva paññattāni bhavanti hi.
803. Sikkhāpadāni bhikkhūnaŋ vīsañ ca dve satāni ca.
Bhikkhunīnan tu cattāri tathā tīṇi satāni ca.
804. Pārājikāni cattāri, garukā pana[5] terasa,
aniyatā ca dve[6] vuttā, tiŋsa nissaggiyāni ca,
805. khuddakā navuti dve ca, cattāro pāṭidesakā,
Nippapañcena niddiṭṭhā pañcasattati sekhiyā;
806. dve satāni ca vīsañ ca vasā bhikkhūnam eva ca
sikkhāpadāni uddesam āgacchanti uposathe.
807. Pārājikāni aṭṭh' eva garukā dasa satta ca
nissaggiyāni tiŋs' eva chasaṭṭhi ca[7] satam pi ca
808. khuddakān' aṭṭha gārayhā pañcasattati sekhiyā
sabbāni pana cattāri tathā tīṇi satāni ca
809. bhavant' eva pan' etāni bhikkhunīnaŋ vasā pana
sikkhāpadāni uddesam āgacchanti uposathe.

[1] S. pana. [2] A. ovāda°. [3] B. P. *om.*
[4] P. Kr. B. S. °yā. [5] P. B. garukāni ca.
[6] B. duve. [7] B. cha ca saṭṭhi.

810. Chacattāḷīsa hont' eva bhikkhūnaŋ bhikkhunīhi tu
asādhāraṇabhāvan tu gamitāni[1] Mahesinā:
811. cha ca saṅghādisesā ca tathā aniyatadvayaŋ[2]
dvādas' eva ca nissaggā dvāvīsati ca khuddakā
812. cattāro pi ca gārayhā chacattāḷīsa hont' ime
bhikkhūnam eva paññattā Gotamena yasassinā.
813. Vissaṭṭhi kāyasaŋsaggo duṭṭhullaŋ attakāmatā
kuṭi c' eva vihāro ca cha etā[3] garukā siyuŋ.
814. Nissaggiyādivaggasmiŋ dhovanañ ca paṭiggaho,
eḷakalomavagge pi ādito pana satta ca,
815. tatiye pi ca vaggasmiŋ patto ca paṭhamo tathā
vassasāṭikam āraññam iti dvādasa dīpitā.
816. Pācittiyāni vuttāni sabbāni gaṇanāvasā
bhikkhūnaŋ bhikkhunīnañ ca aṭṭhāsītisataŋ, tato
817. sabbo bhikkhunivaggo pi saparamparabhojano
tathā anatiritto ca abhihaṭṭhuŋ pavāraṇā
818. paṇītabhojanaviññatti tath' evācelako pi ca
nimantito sabhatto ca duṭṭhullacchādnam pi ca
819. ūnavīsativassan tu mātugāmena saddhi pi
antepurappaveso ca vassasāṭi nisīdanaŋ
820. khuddakāni pan' etāni dvāvīsati bhavanti hi.
Cattāro pana gārayhā bhikkhūnaŋ pātimokkhake;
821. ekato pana paññattā chacattāḷīsa hont' ime
bhikkhunīhi tu bhikkhūnaŋ asādhāraṇataŋ gatā.
822. Bhikkhūhi bhikkhunīnañ ca sataŋ tiŋsa bhavanti hi
asādhāraṇabhāvan tu gamitāni[4] Mahesinā:
823. Pārājikāni cattāri, dasa saṅghādisesakā,
dvādas' eva ca nissaggā, khuddakā navuti-c-cha ca,
824. aṭṭh' eva pana gārayhā, sataŋ tiŋsa bhavant' ime
bhikkhunīnan tu[5] bhikkhūhi asādhāraṇataŋ gatā.
825. Bhikkhunīnan tu saṅghādisesesu cha pan' ādito
yāvatátiyakā c' eva cattāro ti ime dasa;
826. akālacīvarañ c' eva tathā acchinnacīvaraŋ
satt' aññadatthikādīni patto c' eva garuŋ lahuŋ

[1] B. bhaṇi°. [2] P. °yatā duve.
[3] P. B. chḷ' ete.
[4] B. bhaṇi°. [5] P. B. ca.

827. dvādas' eva pan' etāni bhikkhunīnaŋ vasen' idha
nissaggiyāni Satthārā paññattāni pan' ekato;
828. asādhāraṇapaññattā khuddakā navuti-c-cha ca;
gārayhā ca pan' aṭṭhāti sabḅā[1] va gaṇanāvasā
829. bhikkhunīnan tu bhikkhūhi asādhāraṇataŋ gatā
ekato yeva[2] paññattā sataŋ tiŋsa bhavanti hi.
830. Asādhāraṇ' ubhinnam pi sataŋ sattati ca-c-cha ca:
pārājikāni cattāri, garukā ca dasa-c-cha ca,
831. aniyatāni[3] dve[4] c' eva, nissaggā[5] catuvīsati,
sataŋ aṭṭhāras' ev' ettha khuddakā paridīpitā,
832. dvādas' eva ca gārayhā, sataŋ sattati ca-c-cha ca
asādhāraṇ' ubhinnam pi ime ti paridīpitā.
833. Sādhāraṇā ubhinnam pi paññattā pana Satthunā
sataŋ sattati cattāri bhavantīti pakāsitā:
834. pārājikāni cattāri, satta saṅghādisesakā,
aṭṭhārasa ca nissaggā,[6] samasattati khuddakā,
835. pañcasattati paññattā sekhiyā pi ca sabbaso
sataŋ sattati cattāri ubhinnaŋ samasikkhatā.

SĀDHĀRAṆĀSĀDHĀRAṆAKATHĀ.

[1] P. B. sabbe.
[2] A. S. eva.
[3] P. B. °yatā.
[4] P. B. duve.
[5] S. nissaggi.
[6] S. nissaggiyā.

LAKKHAṆAKATHĀ.

836. Ito paraŋ pavakkhāmi lakkhaṇam pana sabbagaŋ[1]
savaṇe ādaraŋ[2] katvā vadato me nibodhatha.
837. Nidānaŋ puggalo[3] vatthu[4] paññattividhim eva ca
vipatt' āpatt' anāpatti[5] āṇatt' aṅgakriyā[6] pi ca
838. saññā-cittasamuṭṭhānaŋ vajjakammappabhedakaŋ
tikadvayan ti sabbattha yojetabbam iadm pana.
839. Pubbe vuttanayaŋ yañ ca yañ ca uttānam ev' idha,
taŋ sabbam pana vajjetvā karissām' atthajotanaŋ.
840. Puggalo nāma: yaŋ yan tu bhikkhum ārabbha bhikkhuniŋ
sikkhāpadan tu paññattaŋ ayaŋ vuccati puggalo.
841. Tevīsatividhā[7] te ca[8] Sudinna-Dhaniyādayo
bhikkhūnaŋ pātimokkhasmiŋ ādikammikapuggalā.
842. Bhikkhunīnaŋ tathā pātimokkhasmiŋ ādikammikā
Thullanandādayo satta; sabbe tiŋsa bhavanti hi.
843. Vatthūti: puggalass' eva tassa tass' eva sabbaso
vatthuno tassa tass' eva ajjhācāro pavuccati.
844. Kevalā pana paññatti mūlabhūtā tath' eva sā
an-v' anuppanna-sabbattha-padesa-padapubbikā
845. sādhāraṇā ca paññatti tathā 'sādhāraṇā pi ca
ekato-ubhato-pubbā evaŋ navavidhā siyā.
846. Tattha "yo methunaŋ dhammaŋ paṭiseveyya bhikkhu" ti
"adinnaŋ ādiyeyyā" ti *paññatti* evam ādikā
847. hoti, "antamaso bhikkhu tiracchānagatāya pi"
icc' evam ādikā sabbā *anupaññatti* dīpitā.
848. Tathā '*nuppannapaññatti* anuppanne tu vajjake
aṭṭhannaŋ garudhammānaŋ vasen' ev' āgatā hi sā.
849. Cammattharaṇakañ c' eva sagaṇaṅgaṇupāhanaŋ
tath' eva ca dhuvanhānaŋ pañcavaggūpasampadā

---

1 S. °bakaŋ. 2 P. B. sādaraŋ.
3 A. Kr. Ks. S. °laŋ.
4 A. Kr. Ks. S. °thuŋ. 5 Kr. S. °tiŋ.
6 A. Kr. Ks. B. S. °yam.
7 P. °vidhaŋ. 8 A. B. S. c' eva.

850. esā *padesapaññatti* nāmā ti hi catubbidhā
vuttā majjhimadesasmiŋ yeva hoti[1] na aññato.[2]
851. Ito sesā hi *sabbatthapaññattīti* pakāsitā.
Atthato ekam ev' ettha sādhāraṇadukādikaŋ.
852. Sāṇattikā pan' āpatti hoti n' āṇattikā[3] pi ca,
āṇattīti ca nām' esā ñeyyā āṇāpanā pana.
853. Āpattīnan tu sabbāsaŋ sabbasikkhāpadesu pi
sabbo pan' aṅgabhedo hi viññātabbo vibhāvinā.
854. Kāyena pi ca vācāya yā karontassa jāyate
ayaŋ kriyasamuṭṭhānā nāma pārājikā viya.
855. Kāya-vācāhi kattabbaŋ akarontassa hoti yā
sā cākriyasamuṭṭhānā paṭhame kaṭhine viya.
856. Karontassākarontassa bhikkhuno hoti yā pana
sā kriyākriyato hoti cīvaraggahaṇe[4] viya.
857. Siyā pana karontassa akarontassa yā siyā
sā[5] kriyākriyato[6] hoti[7] rūpiyuggahaṇe viya.
858. Tathā siyā karontassa yā karoto akubbato
siyā[8] kiriyato[9] c' eva sā[10] kriyākriyato pi ca.
859. Sabbā c' āpattiyo saññāvasena duvidhā siyuŋ
saññāvimokkhā no-saññāvimokkhā ti samāsato.[11]
860. Vītikkamanasaññāya abhāvena yato pana
vimuccati ayaŋ saññāvimokkhā ti pakāsitā.
861. Itarā pana no-saññāvimokkhā ti vibhāvitā.[11]
Puna sabbā va cittassa vasena duvidhā siyuŋ:
862. sacittakā acittā[12] ti Sucittena pakāsitā.
Sacittakasamuṭṭhānavasena pana yā siyā
863. ayaŋ sacittakā nāma āpatti paridīpitā;
acittakehi vā missavasenāyam acittakā.
864. Sabbā v' āpattiyo vajjavasena duvidhā rutā[13]
Suvijjenānavajjena[14] loka-paṇṇattivajjato:

---

[1] P. B. hoti yeva. [2] A. S. anañ°.
[3] P. āṇat°. [4] P. °rug°. [5] P. A. B. S. siyā.
[6] P. kriyāya kri°; A. kriyāsakri°; S. kriyāyakriyato; B. kiriyato. [7] P. A. *om.* [8] P. A. S. yā siyā.
[9] P. A. kri°. [10] P. A. Kr. Ks. S. Bs. yā.
[11] P. A. S. B. pakāsitā. [12] Ks. sacittācittakā cāti.
[13] B. Bs. katā. [14] Ks. Suvaj°.

865. yassā sacittake pakkhe cittaŋ akusalaŋ siyā
lokavajjā hi[1] nāmāyaŋ; sesā paṇṇattivajjakā.
866. Sabbā v' āpattiyo[2] kammavasena tividhā siyuŋ:
kāyakammaŋ vacīkammaŋ tathā tad ubhayam pi ca.
867. "Tikadvayan" ti nām' etaŋ kusalāditikadvayaŋ;
kusalākusalacitto vā tathā 'byākatamānaso
868. hutvā āpajjat' āpattiŋ āpajjanto na aññathā;
sukhavedanasamaṅgī vā tathā dukkhādisaŋyuto.
869. Idan tu lakkhaṇaŋ vuttaŋ sabbasikkhāpadesu pi
yojetvā pana dasseyya vinayasmiŋ visārado.

870. Taruŋ timūlaŋ navapattam enaŋ
catussikhaŋ sattaphalaŋ chapupphaŋ
jānāti yo dvippabhavaŋ[3] dvisākhaŋ
jānāti paññattim[4] asesato so.

871. Imam uttaraŋ gatam anuttarataŋ
pariyāpuṇāti paripucchati yo
upayāt' anuttaratam uttarato
sa ca kāyavācavinaye vinaye.

LAKKHAṆAKATHĀ.

[1] P. R. B. ti.
[2] B. cāpat°.
[3] A. tip°.
[4] Kr. Ks. °tam.

SABBASAṄKALANANAYA.*

872. Soḷasaparivārassa parivārassa sabbaso
ito paraŋ pavakkhāmi sabbasaṅkalanaŋ[1] nayaŋ.
873. Kati āpattiyo vuttā kāyikā ? Vācasikā kati ?
Chādentassa kat' āpattī ? Kati saŋsaggapaccayā ?
874. Kāyikā chabbidhāpattī. Tathā vācasikā pi ca.
Chādentassa ca tisso va. Pañca saŋsaggapaccayā.
875. Kati āpattimūlāni paññattāni Mahesinā ?
Kati āpattiyo vuttā duṭṭhullacchādane pana ?
876. Dve pan' āpattimūlāni: kāyo vācā bhavanti hi.
Pārājikā ca[2] pācitti duṭṭhullacchādane siyuŋ.
877. Kati gāmantare vuttā ? Nadīpāre tathā kati ?
Kati thullaccayaŋ maŋse; kati maŋsesu dukkaṭaŋ ?
878. Gāmantare catasso va. Nadīpāre pi tattakā.
Thullaccayaŋ manussānaŋ maŋse; navasu dukkaṭaŋ.
879. Bhikkhu bhikkhuniyā saddhiŋ saŋvidhāti ca dukkaṭaŋ,
pācitt' aññassa gāmassa upacārokkame siyā.
880. Thullaccayaŋ parikkhitte gāmasmiŋ paṭhame pade,
garukaŋ dutiye tassā gāmantaram[3] aṭantiyā.[4]
881. Tathā bhikkhuniyā saddhiŋ saŋvidhāne tu dukkaṭaŋ,
abhirūhati nāvañ ce hoti pācitti bhikkhuno.
882. Nadiyuttaraṇe[5] kāle pāde thullaccayam phuse
paṭhame, dutiye tassā hoti bhikkhuniyā garuŋ.
883. Kati vācasikā ratttiŋ ? Kati vācasikā divā ?
Duve vācasikā rattiŋ. Duve vācasikā divā.

884. Rattandhakāre purisena saddhin
ṭhitā adīpe pana hatthapāse
pācitti tassā yadi sallapeyya;
vadeyya ce dukkaṭam eva dūre.

* MSS. do not give a name to this portion, but the first stanza contains it.

[1] P. S. sabbesaŋ sakalaŋ.
[2] Kr. Ks. °jikāni.
[3] P. B. °raŋ.
[4] P. B. vajan°; S. patan°.
[5] A. E. Nadiŋ ut°; Kr. Ks. B. S. Nadī ut°.

885. Channe divā yā purisena saddhiŋ
ṭhitā vadeyy' assa ca hatthapāse
pācitti; hitvā pana hatthapāsaŋ
vadeyya ce dukkaṭam eva tassā.

886. Kati vā[1] dadamānassa? Kati vā[1] patigaṇhato[2]?
Dadamānassa tisso va: Catasso va paṭiggahe:

887. manussassa visaŋ deti sace marati tena so
hoti pārājikaŋ; yakkhe pete thullaccayaŋ mate[3];

888. tiracchānagate tena mate pācittiyaŋ siyā;
tathā pācitti aññātikāya ce deti cīvaraŋ.

889. Hatthagāhe tathā veṇigāhe saṅghādisesatā;
mukhena aṅgajātassa gahaṇe tu parājayo;

890. aññātikāya hatthamhā cīvarassa paṭiggahe
sanissaggā va pācitti hotīti paridīpitā[4];

891. avassutassa hatthamhā sayañ cāpi avassutā
hoti thullaccayaŋ tassā bhojanaŋ patigaṇhati.[5]

892. Kati ñatticatutthena vuttā sammutiyo idha?
Ekā eva pan' uddiṭṭhā bhikkhunovādasammuti.

893. Kati dhaññarasā vuttā vikāle kappiyā pana?
Loṇasovīrakaŋ ekaŋ vikāle kappiyam mataŋ.

894. Kati pārājikā kāyā? Kati saŋvāsabhūmiyo?
Ratticchedo katīnan tu? Paññattā dvaṅgulā kati?

895. Pārājikāni kāyamhā dve. Dve saŋvāsabhūmiyo.
Ratticchedo duvinnan tu. Paññattā dvaṅgulā duve.

896. Paṭhamantimavatthuñ ca kāyasaŋsaggajam pi ca
pārājikāni kāyamhā ime dve pana jāyare.

897. Samānasaŋvāsakabhūmi ekā,
tath' eva nānāpadapubbikā ca
dve eva saŋvāsakabhūmiyo hi
Mahesinā kāruṇikena vuttā.

898. Pārivāsikabhikkhussa tathā mānattacārino
ratticchedo duvinnan tu Dvayātītena dīpito.

899. Dvaṅgulapabbaparamaŋ ādātabbaŋ, tath' eva ca
dvaṅgulaŋ vā dvimāsaŋ vā paññattā dvaṅgulā duve.

[1] B. Bs. Katidhā.
[2] A. āpatti gaṇhato; B. taŋ patigaṇ°.
[3] B. mataŋ.
[4] P. A. S. B. pariyāputā.
[5] Kr. Ks. °to.

900. Kati pāṇātipātasmiŋ ? Vācā pārājikā kati ?
Kati obhāsane[1] vuttā ? Sañcaritte tathā kati ?
901. Tisso pāṇātipātasmiŋ. Vācā pārājikā tayo.
Obhāsane tayo vuttā. Sañcaritte tathā[2] tayo.
902. Anodissakam opāte khate marati mānuso[3]
pārājikaŋ siyā; yakkhe pete thullaccayaŋ mate;
903. tiracchānagate tattha mate pācittiyaŋ vade;
imā pāṇātipātasmiŋ tisso āpattiyo vade.
904. Manussamāraṇādinnādānam āṇattiyā pi ca
manussuttaridhammañ ca vadato vācikā[4] tayo.
905. Maggadvayam pan' odissa vaṇṇādibhaṇane garu[5];
thullaccayam pan' odissa ubbhajāṇum adhakkhakaŋ;
906. ubbhakkhakam adhojāṇum' odissa[6] bhaṇato pana
dukkaṭam pana niddiṭṭhaŋ tisso obhāsanāy' imā.[7]
907. Patigaṇhaṇatādīhi tīhi saṅghādisesatā;
dvīhi thullaccayaŋ vuttaŋ; ekena pana dukkaṭaŋ.
908. Chindato kati āpatti ? Chaḍḍitapaccayā kati ?
Chindantassa tu tisso va. Pañca chaḍḍitapaccayā.
909. Hoti pārājikaŋ tassa chindantassa vanappatiŋ;
bhūtagāman tu pācitti; aṅgajātan tu thullatā.
910. Visaŋ chaḍḍet' anodissa manusso marati tena ce
pārājikaŋ; mate yakkhe pete thullaccayaŋ siyā;
911. tiracchāne tu pācitti visaṭṭhichaḍḍane[8] garu[9];
harit' uccāra-passāva-chaḍḍane dukkaṭam mataŋ.[10]
912. Gacchato katidhāpattī[11] ? Ṭhitassa kati me vada ?
Kati honti nisinnassa ? Nipannassāpi[12] kittakā ?
913. Gacchantassa catasso va. Ṭhitassāpi ca tattakā.
Nisinnassa catasso va. Nipannassāpi tattakā.
914. Bhikkhu bhikkhuniyā saddhiŋ saŋvidhāne tu dukkaṭaŋ;
pācitt' aññassa gāmassa upacārokkame siyā;
915. thullaccayaŋ parikkhitte gāmasmiŋ paṭhame pade,
garukaŋ dutiye hoti gāmantaram[13] aṭantiyā.[14]

---

[1] A. E. B. S. obhāsane kati. [2] B. Bs. katā.
[3] B. Bs. māṇavo. [4] A. vācasikā. [5] E. A. Kr. B. S. garuŋ.
[6] P. Kr. Ks. ādissa. [7] A. E. Kr. Ks. S. °sanā imā.
[8] vissaṭ° (?). [9] A. B. S. °ruŋ. [10] A. kataŋ.
[11] Kr. Ks. kati āpatti. [12] Kr. Ks. Nipajjantassa.
[13] P. Ks. °raŋ. [14] P. Ks. vajantiyā; A. R. S. patan°.

916. Paṭicchanne pan' okāse bhikkhunī mittasanthavā
posassa hatthapāse tu pācitti yadi tiṭṭhati;
917. hatthapāsaŋ jahitvāna sace tiṭṭhati dukkaṭaŋ;
aruṇuggamane kāle dutiyāhatthapāsakaŋ
918. hitvā tiṭṭhantiyā[1] tassā thullaccayam udīritaŋ;
hitvā tiṭṭhati ce tassā hoti saṅghādisesatā.
919. Nisinnāya[2] catasso va nipannāya[2] pi tattakā
honti vuttappakārā va viññeyyā vinayaññunā.[3]
920. Yāvatatiyake vuttā kati āpattiyo vada ?
Yāvatatiyake vuttā tisso āpattiyo suṇa:
921. phuse pārājikāpattiŋ ukkhittassānuvattikā;
saṅghādisesatā saṅghabhedakassānuvattino;
922. anissagge tu pācitti pāpikāya ca diṭṭhiyā;
yāvatatiyake tisso honti āpattiyo imā.
923. Khādato kati nidditthā ? Bhojanappaccayā kati ?
Khādato pana tisso va. Pañca bhojanakāraṇā.
924. Thullaccayaŋ manussānaŋ maŋsaŋ khādati; dukkaṭaŋ
sesakānan tu; pācitti lasuṇaŋ bhakkhayantiyā.
925. Avassutassa posassa hatthato hi avassutā
gahetvā bhojanaŋ kiñci sabbaŋ[4] maŋsaŋ akappiyaŋ
926. viññāpetvāna attatthaŋ gahetvā bhojanam pi ca
lasuṇam pi ca missetvā ekat' ajjhoharantiyā
927. thullaccayañ ca pācitti pāṭidesaniyam pi ca
dukkaṭaŋ garukañ cāti[5] pañca āpattiyo siyuŋ
928. Olokentassa nidditthā kati āpattiyo vada ?
Olokentassa nidditthā ekāpatti Mahesinā:
929. dukkaṭaŋ rattacittena aṅgajātam pan' itthiyā
olokentassa vā vuttaŋ, mukaŋ bhikkhaŋ dadantiyā.
930. Kati ukkhittakā vuttā ? Sammāvattanakā kati ?
Tayo ukkhittakā vuttā. Tecattāḷīsa vattanā.
931. Adassanappaṭikamme[6] āpannāpattiyo duve
ekā[7] appaṭinissagge[8] pāpikāya tu[9] diṭṭhiyā.

---

[1] A. Kr. Ks. °ṭhati yā. [2] A. Ks. S. °nassa.
[3] E. A. Kr. Ks. S. iti viññunā.
[4] P. A. sabba. [5] B. cāpi.
[6] S. °mesu. [7] P. A. S. B. eko.
[8] A. °saggo. [9] R. A. Kr. B. S. ca.

932. Kati nāsitakā vuttā? Katīnaŋ ekavācikā?
Tayo nāsitakā vuttā. Tiṇṇannaŋ ekavācikā.
933. Mettiyā dūsako c' eva Kaṇṭako ti tayo ime
liṅga-saŋvāsa-daṇḍehi nāsitā hi yathākkamaŋ.
934. Ekupajjhāyaken' eva eken' ācariyena[1] ca
dve tayo anusāvetuŋ vaṭṭatīti ca niddise.
935. Ñattiyā kappanā c' eva tathā vippakatam pi ca
atītakaraṇañ ceti tayo kammassa saṅgahā:
936. 'ñattiyā kappanā' nāma "dadeyy'" icc' evam[2] ādikā;
"deti saṅgho, karotī" ti ādi vippakataŋ siyā;
937. "dinnaŋ, kataŋ" pan' icc' ādi atītakaraṇaŋ siyā;
saṅgayhanti hi sabbāni kammān' etehi tīhi pi.
938. Saṅghe salākagāhena kammena pi ca kevalaŋ
kāraṇehi pana dvīhi saṅgho bhijjati, nāññathā.
939. Saṅghabhedakabhikkhussa tassa pārājikaŋ siyā;
anuvattakabhikkhūnaŋ thullaccayam udīritaŋ.
940. Payuttāyuttavācāya kati āpattiyo phuse?
Payuttāyuttavācāya cha pan' āpattiyo phuse:
941. ājīvahetu pāpiccho icchāpakatamānaso
asantaŋ uttariŋ dhammaŋ ullapanto parājito;
942. sañcarittaŋ[3] samāpanne tathā saṅghādisesatā;
"yo te vasati ārāme" vadaŋ thullaccayam phuse;
943. viññāpetvā paṇītan tu bhojanaŋ bhikkhu bhuñjati
pācitti; bhikkhunīyā ce pāṭidesaniyaŋ siyā;
944. viññāpetvāna sūpaŋ vā odanaŋ vā anāmayo[4]
bhikkhu bhuñjati ce tassa hoti āpatti dukkaṭaŋ.
945. Dasa-satāni rattīnaŋ chādetvāpattiyo pana
dasa rattiyo vasitvāna mucceyya[5] pārivāsiko.

946. Pārājikāni aṭṭh' eva; tevīsa garukā pana;
dve yevāniyatā vuttā Buddhen' Ādiccabandhunā;
947. nissaggiyāni vuttāni dvecattāḷīsa honti hi;
honti pācittiyo[6] sabbā aṭṭhāsītisatam pana;

[1] S. °cariyakena.
[2] P. A. Kr. B. S. °eyya c' evam.
[3] P. A. Bs. S. °ritte.
[4] B. Bs. lasuṇādayo.
[5] P. A. S. muñc°.
[6] P. °tiyā.

948. pāṭidesaniyā vuttā dvādas' eva Mahesinā;
vuttā pana Susikkhena pañcasattati sekhiyā;
949. paññattāni Supaññena Gotamena Yasassinā[1]
bhavanti pana sabbāni aḍḍhuḍḍhāni satāni hi.
950. Yo pan' etesu vattabbo sārabhūto vinicchayo
so mayā sakalo vutto samāsen' eva sabbathā.

951. Mayā suṭṭhu vicāretvā pāḷi-aṭṭhakathānayaŋ[2]
katattā ādaraŋ katvā uggahetabbam ev' idaŋ.
952. Atthe akkharabandhe vā viññāsassa kame[3] pi vā
kaṅkhā tasmā na kātabbā; kātabbā bahumānatā.

953. Sa-Uttaraŋ[4] yo jānāti[5] Vinayassa vinicchayaŋ
nissayaŋ so[6] vimuñcitvā yathākāmaṅgamo siyā
954. Nissayaŋ dātukāmena savibhaṅgaŋ samātikaŋ
suṭṭhu vācuggataŋ katvā ñatvā dātabbam ev' idaŋ.

955. Imaŋ paṭhati cinteti suṇāti[7] paripucchati
vāceti ca paraŋ niccaŋ atthaŋ upaparikkhati
956. yo tassa pana bhikkhussa atthā vinayanissitā
upaṭṭhahanti sabbe 'va hatthe āmalakaŋ viya.

957. Imaŋ paramam uttaraŋ uttaraŋ
naro h' amatasāgaraŋ[8] sāgaraŋ
abuddhijanasāradaŋ[9] sāradaŋ[9]
siyā vinayapārago pārago.

958. Ato hi niccaŋ imam uttamaŋ tamaŋ
vidhūya sikkhe guṇasaŋhitaŋ hitaŋ
naro hi sakkacca papūrato[10] (?) 'rato
sukhassa sabbaṅgaṇakampadaŋ padaŋ.

959. Vinaye paṭubhāvakare parame
piṭake paṭutaŋ abhipatthayatā
vidhinā paṭunā paṭunā yatinā
pariyāpuṇitabbam idaŋ satataŋ.

---

[1] Bs. Mahesinā.
[2] E. pāḷiŋ°.
[3] P. B. °ñāpayakkame.
[4] Bs. B. Suttaraŋ.
[5] B. Bs. vijānāti.
[6] A. Kr. Ks. S. so nissayaŋ.
[7] Kr. Ks. suṇoti.
[8] A. hi mana°; B. S. hi mata°.
[9] A. Kr. Ks. E. R. sādaraŋ.
[10] P. R. B. A. S. capūrato; Kr. Ks. pasūrato; E. vasūrato.

Nigamana.

960. Racito Buddhadattena suddhacittena dhīmatā[1]
suciraṭṭhitikāmena sāsanassa Mahesino
961. antaren' antarāyan tu yathā siddhim upāgato
atthato ganthato[2] c' eva Uttaro 'yam anuttaro[3]
962. tathā sijjhantu saṅkappā sattānaŋ dhammasaŋyutā.
Rājā pātu mahiŋ sammā. Kāle devo pavassatu.
963. Yāva tiṭṭhati selindo, yāva cando virocati,
tāva tiṭṭhatu saddhammo Gotamassa Yasassino.[4]

964. Khanti-soracca-sosīlya-buddhi-saddhā-dayādayo
patiṭṭhitā guṇā yasmiŋ ratanān' iva sāgare
965. vinayācārayuttena tena sakkacca sādaraŋ
yācito Saṅghapālena therena thiracetasā
966. suciraṭṭhitikāmena Vinayassa Mahesino
bhikkhūnaŋ pāṭavatthāya[5] vinayassa vinicchaye
967. akāsiŋ paramaŋ etaŋ Uttaraŋ nāma nāmato,
savaṇe ādaraŋ katvā sikkhitabbo tato ayaŋ.

968. Paññāsādhikasaṅkhāni navagāthāsatāni hi
gaṇanā Uttarassāyaŋ chandasā 'nuṭṭhubhena tu.
969. Gāthā catusahassāni satañ ca ūnavīsati[6]
pamāṇato[7] imā[8] vuttā Vinayassa[9] vinicchaye.

Iti Tambapaṇṇiyena[10] paramaveyyākaraṇena tipiṭaka-nayavidhikusalena paramakavijana-hadayapadumavana-vikasanakarena kavivaravasabhena[11] paramaratikara-

---

[1] A. dhīmatā sucibuddhinā.
[2] A. Kr. Ks. S. ganthato atthato.
[3] A. S. paramuttaro.
[4] P. S. B. Mahesino.
[5] B. Bs. paṭubhāvatthaŋ.
[6] Kr. Ks. c' ekūnavīsati
[7] A. R. Kr. S. parimā°.
[8] E. *adds* gāthā.
[9] E. Vinaya.
[10] B. Bs. °ṇiyaketunā.
[11] B. Bs. *om.*

vara[1]*-madhura-vacanuggārena*[2] *Uragapurena*[3] *Buddhadattena*[4] *racito Uttaravinicchayo samatto.*

Uttaravinicchayo[5] niṭṭhito.[6]

---

[1] B. Bs. *om.* vara.

[2] B. Bs. *add* aneḷavaṇṇayuttena.

[3] B. Bs. Uragapuravāsīnaŋ vaŋsālaṅkārabhūtena suvipula-visuddha-buddhinā.

[4] B. Bs. °datto ti garūhi gahitanāmadheyyena therena.

[5] Kr. Uttaraŋ; A. °chayaŋ; P. Vinayavi°.

[6] B. Bs. R. samatto; A. Kr. samattaŋ.

INDEX

Numbers annexed to the words are of *gāthās*, not pages; the same with B denote gāthās of Uttaravinicchaya. References to pages, where these are given, are shown in leaded figures.

A

akaṭapabbhāra 962
akaṭakamma 1703
akaṭānudhamma 135B, 1704
akappakaṭi 2678
akappiya 452, 603B, 647, 659, 662-3-4, 709, 725, 767-8B, 970-1, 1266-7-8-9, 1308, 1470, 1785; °kata 641B; °kuṭi 1389; (°tantavāya) 851-3; °paṭhavī 620B, 948; °bhūmi 2040; °maṃsa 430-1, 656B, 789, 791, 1256, 1373-6; °vāri 460; °samādāna 3082; (°sutta) 848-9, 852-4
akallaka 489, 503B, 616B
akavāṭakabaddha 2307
akālavatthasaññā 2102
akālika 2682
akkadussa 597
akkosavatthūni dasa 656-7 B
akkharabandha 952B, 3166
aggapabbadvaya 2146
aggabīja 1017
aggaḷa 569
aggaḷaṭṭhapana 1105
aggimantha 1343
aṅgajāta 6, 18, 28, 307B, 317B, 326-7, 472B, 682B, 889B, 909B, 929B, 1967, 2952, 3079
aṅgaṇanāsana 1B
aṅgarāga 2825, 2959
aṅgavidhāna 3116
aṅgavidhīna 435B
aṅgātikkama 3134-5
angulipatoda 115; °ka 168
Aṅgulipatodakathā **111**
acittakacatukka 550B
acittakāpatti 533B
Acelakakathā **107**
acelakādi 1535
Accantavasa 2284
accāyika 1804; °vattha 867
accaye dāna 2738
Accutavikkanta 3179
accekacīvara 864
Accekacīvarakathā **62**
accodāta 2489
acchindati 190, 2104
acchindanta 835-6
acchinna 694; °cīvara 599, 833, 2215-27; °cīvaraṭṭhāna 606; °dasaka 599
acchodagāha 1530
ajānanacatukka 550B
ajikūpacikhāyita 662B
ajinakkhipa 596
ajjaka 1347; °ādi 3091
ajjhārāma 713
ajjhāvasatha 713
ajjhokāsa 1050
ajjhoharanta 1372, 1384, 1395
ajjhohāra 188B, 205B, 270B, 499, 1191-4, 1200, 1215, 2079; °payoga 95B, 199B, 246B, 1315, 1383, 1866, 2080, 2163
añchita 2286
añjanasalākā 3065
añjanī 3062-4; °thavikā 3065
aññadatthikādi 826B
aññadhammavivaṇṇana 1722
aññabhāgiya 28B
aññavādaka 77B
Aññavādakathā **74**
aññaviññattisikkhā 375B
aññavihita 692
Aññātakaviññattikathā **46**
aññāpadesa 306, 311, 893-4
aṭṭakārī 2011
Aṭṭakārīkathā **145**
aṭṭāna 2783
Aṭṭhakakathā **281**

aṭṭhaṅgasaŋyutta 653B
aṭṭhadhammavido 2704
Aṭṭhavatthukathā **144**
aṭṭhavatthukā 2002, 2010
aṭṭhilādi 2956
aḍḍhapallaṅka 2978
aṇīka 1580; hatthā° 1581
atathāsaññī 1039
Atibhāritakathā **79**
atiritta 1298, 1303-5-7-8, 1312, 1318, 644B; an° 100B; 817B; 1240, 1311, 1314, 1375; an °ka 481B, 582B, 644B, 1375, 1381; °ka 1311; °kata 643B; °ā aṭṭha 641B
atireka 878; °catukkhaŋsa 2121; °chakkhattuŋ 43B; °tikkhattuŋ 43B; °dasavassika 637B
ativisaŋ 1327
attakāmacariyā 19B
attakāmatā 359B, 693B, 813B
attasannissita 463B
attassita 306
atuddesa 381
attūpanāyika 10B
Atthaṅgatasuriyakathā **81**
atthāra 2708; °mūlaka 2243-4
adinnādānapubbakā 341B
adūhala 303
addhagata 168
addhacanda 3030; °ka 471
addhavihīna 435B
addhānasadisa 2435; °samuṭṭhāna **264**; 347B
adhakkhaka 18B, 172B, 357, 359, 905B, 1969, 1974; °ādigahaṇa 166B; °kubbhajāṇu 356B
adhikacchedana (.pācitti) 574
adhikaraṇī 2869
adhitthātabbacīvaraŋ ekādasavidhaŋ 671-2B
adhiṭṭhāna 566-7-8, 587, 741, 746-7, 3100; °nūpaga 1648, 1897-9
adhiṭṭheti 600, 824, 866
adhiṭṭheyya 585-8
adhimāna 306, 310
adhojāṇu 173B, 906B; °maṇḍala 358, 360
adhonābhi 679B
anagga 2778
anajjhāvutthaka 387
anatirittā aṭṭha 641B
ananuññātasamuṭṭhānā 352B
anayūparama 37, 777B
Anādariyakathā **112**
anādinna 562
anāpattikara 549
anāmantāsamādāna 2725; °caraṇa 620B
anāmaya 944B
anārambha 714B
aniyata 797B, 804B, 831B; °dvaya 811B, 1551
Aniyatakathā, Paṭhama° *and* Dutiya **40**
anukkhitta 505
anuggiraŋ 722B
anuccāritakata 641B
anujā (*sister*) 487
anuddhaŋsanāni dve 787B
anuddhaŋseti 25B, 288-9B
anupakhajja 506B, 606B, 1079; °kathā **77**
anupasampannadūsaka 2539
anuvattakabhikkhū 939B
anuvāda 2762-6-8; °ādhikaraṇa 287B, 2760
anusāvaṇa 2545, 3021-2
anesana 501
anodissa 1199, 2021; °ka 125B, 284, 902B
anovassa 1066; °ppadesaka 2201
antarakājaka 2818
antaraghara 1830-4; °saŋyutta 611B
antaramuttaka 2842
antaravāsaka 558-9, 738B, 2708
antarubbhāra 2715, 2721-4, 3002
antimavatthu 416, 568-9B; °hetuka 718B
Antepurakathā **125**
anto-upacāra 2423
anto-jāta 216
antopakka 1531
antovuttha 1531, 2676-7-8
antosīmāgata 2728
anvādika 561
apaccuddhāraka 1644; °rasaññī 1646
apabyūheti 54
apamārī 2484
aparajju 588B
apalokanakamma 2984-6, 3011
apalokanasaññita 298B
apassayituŋ 1509
Apādakathā **17**
appaṭinissagga 515B, 931B
appaṭisandheyā 1995
appaṇāvāraparihāni 63B
appavārita 40B, 42B, 58B
appavārenta 489B
abuddhijanasārada 957B

abbohāra 1019, 1521; °naya 1452
abbhantara (28 *cubits*) 2557-8
abbhāna 2603; °kamma 2602; °saññita 3010
abbhita 538
abbheyya 538
Abhabba 319, 320, 2002; °ā ekādasa 665B, 721B, 3111; °ā pañcavīsati 2545; °puggalakathā **186**
abhinīhāra 1408
abhisekiya 663B
abhisappentī 214B
abhihaṭṭhuŋ pavāraṇā 817B
abhihāra 1315
abhūtārocana 445B, 500; °āpatti 437B
amatasāgara 957B
amūlaka 402; °kathā **122**
amūlantimavatthu 65, 288B
amūlavalli 1016
ambāṭaka 1330, 1353, 1363; °ṭṭhi 1359
Araññaṭṭhakathā **13**
arahasaññī 547
ariṭṭha 1586
Ariṭṭha 673B, 3009; °ssa sikkhāpada 2267
Ariṭṭhakathā **119**
aru 822
aruja 2443
alacchinna 2486
alajjī 2772-3-7; °jussada 2771
alaŋvacaniyattaŋ 376
alliyā pattaŋ 2744-6
allokāsa 163B, 1967
avaṅga 2959
avacchijja 1536
avacchedanakā cha 630B
avandiyā dasa 661B
avalekhanakaṭṭha 2941
avassuta 166B, 171B, 763B, 770B, 891B, 925B, 1970, 2078, 2083; ekato° 2080-2; ubhato° 2081; ubhayā° 2083; °ā 763B, 891B, 925B, 1970, 2010
avaharanta 39
avahāra 40, 43, 132, 182, 212-3
avicchijja 1659
avuttha 2639
avecca 1963
avehāsavihāra 1103
asaṅkaccikā 395B
asañcārimupāya 247
asañcicca 351, 1039, 1120, 1656, 1873, 1887, 1896, 2007
asaddhamma 2008; °yutā 438-9B; °ā aṭṭha 649B
asana 1241, 1274
asandheyya 242
asambhinnarasa 1837
asaŋvāsapuggala 2606
asaŋvāsā 3111
asaŋvidita 1864-7
asaŋhārima 1427
asādhāraṇa 830-2B 845B; °āpatti 555B; °taŋ 821-4-9B; °paññatta 779B, 828B; °bhāva 810B, 822B
asikkhitasikkhā 2358
asita 155
asokapiṇḍi 475
assagandhādipiṭṭha 1364
assuloṇa 1524
ahatāhatakappa 559
aŋsavaṭṭaka 859, 1818

Ā

Ākāsaṭṭhakathā **6**
ākoṭenta 2823
ācameyya 2938
ācariyupajjhāyā 2617
Ācārakusala (Buddha) 3105
ācāravipatti 175B, 289B, 292B, 3105; °paccayā 276B
ājīvavipatti 280B
āṭhapita 217
āṇattika (payoga) 245, 254
āṇattiniyāmakācha 255
āṇirakkha 1571
ādika (=ādikammika) 310; °mmikapuggala 841B, 3121; °bhikkhu 1690; °mikā 842B, 3122; °mī 36, 938
ādiccapakka 794, 2691; °pāka 2687
ādinnakappaka 578
ādipārājikuṭṭhānā 340B
ādissa 18B, 375B, 2098, 2727
ānantariya 286, 295; °kamma, 688B, 740B, 743B
āpattiŋ āpajjati chah'ākārehi 632B
āpattādhāratā 2760-2
āpatti 425B, 2766-9; °nānatā 557-8B, 564B; °nānatta 556B, 560B; °bahutā 2248; °sabhāgatā 565-6-7-9B, 570B; °sabhāgatta 565-8-9B; °janaka 904; °mūla 875-6B; °samuṭṭhānakathā **265**
āmakatakkā 1457

āmaṇḍasāraka 3072
āmaḷakavaṭṭika 2884
āmisa 1540; °kathā **82**; °saṇsaṭṭha 1384, 2680
āyoga 859, 1818
ārakaṇṭaka 3067
ārapatha 1169
ārāma 151, 651; °ṭṭhakathā **11**; °mika 653
āropaniyo moho 1726
āvattakata 28
Āvasathakathā **85**
āvasathadvaya 388B
āvasatha-piṇḍa 97B, 1198
āvāsivatta 554B
āviñjitvā 60, 175; °na 1660
āvusavāda 478B
āsandī 234B, 2283-5, 2658, 2663, 2827, 2883
āsādanāpekkha 1314
āsāvacchedikā 2717, 2722
āhaccapādaka 85B 448B, 1100
Āḷavī 780-1-4B, 791B, 3118, 3120

I

iddhimaya (payoga) 249
iṭṭhakāvāpaka 989
indakhīlaka 1884
indasāla 1008
issaravatā 441

U

ukkaṭṭhukkaṭṭha 741
ukkoṭana 1671; °kathā **117**
ukkoṭenta 129B, 1667
ukkhitta 2594, 2753, 3096; °ka 303B, 930B, 1707, 1992, °kathā **119**; °ssānuvattikā 176B, 294B, 921B, °ssānuvattikakathā **143**; °ā 2010, °ādika 710B
ukkhepana 1992, 2748
uggaṇhanta 1782-4
uggahita 590B, 1462
uggiraṇapaccayā 1741
uggirita 141B; °tvā 1742
uccāraṇakkama 1408
uccārādicatukka 1949
uccāreyya 1741
uccāletuṇ 1668
ujjavanī (nāvā) 1184
ujjavujjavana 235B
ujjhāna 1911; °saññika 1961; °saññī 1912
Ujjhāpanakathā **75**
ujjhāpeti 1045; °enta 78B
ujjhāyati 2388
uṇṇī 2824
utukāla 2968
utuddhaṭa 560
Uttara 2B, 3B, 271B, 423B, 677B, 871B, 953B, 957B, 961B, 967-8B
Uttarakuru 701B
uttaratthara 1070; °ṇa 1064
uttarāsaṅga (*measurement of*) 557; 559, 841, 2708
uttaribhaṅga 2908-9; °ka 1907
Udakakathā **13**
Udakaṭṭhakathā **9**
udakasāṭikā 217B
udakasuddhika 453B
udakukkhepa 2557-8
udda (camma) 2655; °lomika 2659
uddiṭṭha 2579; su° 2579
uddhī (*of a cart*) 142
uddesa (*of* pātimokkha) 2575-6-7
uddesabhatta 2905, 2911
uddosita (sikkhāpada) 589
uddhaṇsita 142B
uddhāra 747, 3000-2
upakaccha 19, 2137
upakaṭṭhūpanīta 1309
upakkhaṭadvaya 371B
upacāra 1081, 1085, 1542-3, 1858, 1885, 2201, 2306; dassanass° 1569, 2056-8; savaṇass° 2057; °āvahā 3131; °rokkama 879B, 914B, 1178, 1794, 2036, 2315, 2429, °sīmokkanta 509B
Upajjhācariyavattakathā **182**
upajjhāya 571-2-3-4B, 675B, 2447, 2459, 2471-7-8, 2737, °ka 2544-6; °kapuggala 764B; an °ka 2540; nān'°ka 2548, 2550; °kādi 2455; °samodhānagata 2481
upatthambhanī (*of a vehicle*) 136
Upanidhikathā **15**
upavāda 1698
upasampadā 435B, 595B, 648B, 745B, 2539, 2550; ehibhikkh° 647B; °kamma 433B, 2467, 2542, 3010; °kāla 2395; °pekha 2544-6, 2993-4; °mālaka 2363
upasampanna 843, 912, 2529, 2535; an° 844, 900, 905-7, 913, 921, 931, 941, 945, 1045-7, 1158, 1678, 1718, 1734, 1845; ekato° 627, 632,

724-5-6B, 1146, 1154, 1127, 1147, 1171, 1194, 1838, 2538
upasampādanā 634B
upassuti 144B, 1753; °kathā **123**
upadhāna 2828-9
Upāli 38; °sama 3124
upāhana 2654; gaṇaṅgaṇ° 2652; pāligunṭhim° 2653; puṭakallakabaddha° 2653; °gata 1937
uposatha 251B, 302-3B, 325B, 652B, 806-9B, 2572-7, 2582-5, 2590-2-5-6-7-8-9, 2641, 2993; adhiṭṭhāna° 499B, 500B, 2574; pārisuddhi° 499B, 2573-4, 2639; °ṅgāni aṭṭha 649B; °pavāraṇa 2758, 2990
uposathā nava 655B, 2570-1-2-3
Uposathe khandhake 3023
uppaṭipāṭi 2463
uppathavā 1957
ubbhakkhaka 173B, 358, 360, 673B, 679B, 906B, 1976
ubbhajāṇu 18B, 172B, 357-9, 1971; °maṇḍala 1969; °maṇḍalakathā **142**
ubbhāramūlaka 2243-4
ubbhujitvā 2933; °jeyya 2937
ubhatokāja 2818
ubhatopātimokkha 2439
ubhatobyañjana 321, 355, 707B, 2537, 2841
ubhato-saṅgha 249B
ubhayarāga 25
ummattasammuti 3017
ummā 1342
uyyutta 111B, 1568, 1574
Uyyuttakathā **110**
Uyyojanakathā 1545
uyyodhika 113B, 1580
Uyyodhikakathā **110**
Uragapura 230, 304
uluṅka 1441, 1661, 2886
ullaṅghitvā 2050
ullapanta 941B
usīra 1327
usmāyutta 272B
ussayavādā 2011; °dikā 180B, 387B
ussāretvā 125
ussāvanantikā 2665, 2670-4
uhata 2940

Ū

ūnadasavassa 485-7B
ūnadvādasavassa 2384
Ūnavīsatikathā **118**
ūnavīsativassa 789B, 819B

E

ekacchanna 2753
ekanānūpacāra 1708
ekantarikāya 2003
Ekādasakakathā **282**
ekāvatta 3094
ekupajjhāya 934B
eraka 1336
eraṇḍa-aṭṭhi 797; °tela 795
elāluka 1355, 2693
eḷakapāda (pīṭha) 2884
Eḷakalomakathā **50**
Eḷakalomadhovāpanakathā **50**
Eḷakalomavagga 814B
eḷakalomasamuṭṭhānā 345B; °aŋ **263**

O

oguṇṭhana 2917
ocinana 461
ojavanī (nāvā) 1184
oṭṭha, mahā° 2500; tanuka° 2501; vipuluttara 2501; °cchinna 2501
oḍḍeti (pāsaŋ) 294
odissa 905B
odhunitvā 525
onahituŋ 348
onojana 2759
opāta 9B, 125B, 247, 282, 290, 303, 902B
obhāsana 900B, 901-6B
omaka 337-9, 740-1
omasanta 67B, 286B, 893
omasavāda 27B; °kathā **64**; °tulyā 2333
oramissaŋ 1758
oraŋ 570
orimanta 1411
orena 680
olokanaka 2960
ovaṭṭha 966; an° 969
ovassāpeti 497B
Ovādakathā **81**
ovādagamana 795B
osaṇheyya 2789
osāra 2542-3, 2986, 2990-9, 3005; °nā 2993, 3006
osāreti 906, 2076
ohīna 610
ohīyeyya 2033

Ka

kakkaṭakakkhīnī 3037, 3052
kakudha 1352
kaṅgu 1245; °sittha 748
kacavarujjhana 1922
kañcanaka 2896
kaṭaka 188
kaṭisuttaka 2412, 2968
kaṭukaphala 1357
kaṭukarohinī 1327
kaṭūpiya 2410
kaṭṭhissa 2660
kaṭhina 617, 868-9, 2699, 2700, 2701-2-3, 3002; °nuddhāra 225B, 365B, 2242, 2718-9, 2720-2; °nūpapadā 344B; °kathā **44, 45**; °cchādana 2714; °tthāra 620B, 2697, 2702-3-4; °vattha 3001; °samuṭṭhānaŋ **263**; °sambhavā 389B
Kaṭhine 310B
Kaṇṭaka 933B
Kaṇṭakakathā **120**
kaṇḍaracchinna 2486
kaṇḍupaṭicchādī 572, 578, 584-5-6, 631B, 671B, 1923
Kaṇḍupaṭicchādikathā **128**
kaṇḍula 2745
kaṇṇa, āviddha° 2496; chiddamattaka° 2496; jatu° 2496; pūti° 2497; mūsika° 2496; vaṅkita° 2497; hatthi° 2496; °jappa 2770-1
kaṇṇikā 1482; (pūvādisu) 1019; (pupphānaŋ) 1349
kataka 2787, 2826
Kattika 493-4B, 870-2; °māsaka 2649
kantita (sutta) 2288
kapittha 1352-3, 2694
kadalerakadussa 596
kapila 677
Kapilavatthu 795B
kappakata 767B
kappati 585-6-7-8B, 603B
kappanā 936B
kappabindukata 746B, 2235
kappabinduvikāra 3045
kappā (bhikkhunī) 2027
kappiya 455-6-8, 551, 667, 702, 717, 724-6, 737, 893B, 969, 971, 1027, 1032-3-6-7, 1266-7-8-9, 1304-6, 1309, 1785; (tantavāya) 851-3-8; (bindu) 1627; °kuṭi 2669; °bhūmi 453, 2667, 2673; °vāri 460; °sappi 788; °sutta 851-2-8; °ssa vatthu 716-7-8;
kappiyaŋ kāretvā 2331
kappiyā paṭhavī 670B; °bhūmi 2040, 2665; a° 666-7B, 670B
kabalacchedaka 1920
kamallikā 1521
kamma 536-7-8-9B, 540-4B, 744-5B, 764-5B; 866B, 935-7-8B, 3028, 3099; a° 536-7-8-9B, 541B, 744B; ñatticatuttha° 648B; °kata 457B; °dosatā 3023; °dosā 3014, 3021; °ppatta 2605, 3024-5-6; °bandha 261, 297-8; °lakkhaṇa 2989, 2998, 3000, 3005, 3010; °lakkhaṇapañcama 2986
kammaṭṭhāna 3128
Kammapaṭibāhanakathā **123**
kammapathā dasa 659B
kammavācā 30B, 134B, 177B, 182B, 230B, 279B, 295B, 509, 515B, 518B, 764B, 1764, 2029, 2353-4, 2385, 3003
Kammasaññita 2749
Kamma-smiŋ 313B
kammākamma 1141; °vinicchaya 1138
kammāni cattāri 2983; °satta 2748
kammāraha 3112
Kayavikkayakathā **53**
karakā (himassa) 1517
karañja 1352; (°tela) 801
karamadda 1341; °ka 2694
karavīra 1352
karamarānīta 216
karavanda 1355
karīra 1348
kalambaka 471
Kalambakulanandana 3179
kalāpagga 65, 71
kalābuka 3056
kali 1352
kalisāsana 1963
kavivaravasabha **230, 303**
kasāhata 2485
kaseru 1330; °ka 1349
kaŋsa 2122; °nīla 1627; °vaṭṭakaloha 2862
kājabhatta 1418
Kāṇamātukathā **88**
kādalimigapavarapaccattharaṇa 2660
kāmapāricariyā 363

kārabhedaka 2484
kāyappacālaka 1888
kāyabandhana 2954, 3055, 3057-8; °sobhatthaŋ 3050
kāyabhoga 823
kāyasambaddha 340
kāyasaŋsagga 15B, 165B, 171B, 341, 354B, 559B, 813B, 2009; °ka 567B; °ja 896B; °tā 2008; °bhāva 2009; °rāga 24, 27, 333-4, 352, 1977-8, °saṅkhāta-asaddhamma 1999
Kāyasaŋsaggakathā **26**
kālakadantasannibha 2504
kālattaya 1385
kālavinimmutta 1516
kālika 1385-7-8, 1695-2682; ti° 2683; °ttaya 590B, 1385, 1391, 1841, 1899, 2325; °āni tīṇi 2327-9; °ānaŋ catukkaŋ 1838
Kāverijalasampāta 3170
kāsamadda 1343
kiŋsuka 2745
kicca 2766-9
kiccādhikaraṇa 293B, 1667, 2760, 2763
kilāsī 2484
kīḷāvāpi 2278
kucchisaññita (samaya) 829
kuṭija 1346
Kuṭikārasikkhāpadakathā **29**
kuṭibhattaka 2912
kuṭivatthussa desanā 3002
kuṇī 2209, 2487
kuttaka 2659
kuntāla 1334-5-8
kumārībhūtā 2379, 2381-2
Kumārībhūtavagga 257B
kumbhaṇḍī 1355, 2692
kummāsa 1265
kuravaka 1352; °ssa telaŋ 801
kurundaŋ 953
Kurundaṭṭhakathā 209, 347, 495B, 689
Kurundiyaŋ 447, 745B, 1861, 2830, 2834
Kuruvindakasutta 2784
kulattha 1895
kuladūsaka 31B, 438
kuladūsana 478, 485, 502; °kathā **36**; °kamma 498, 591B; °dukkaṭa 440
kulāni dūseti ākārehi aṭṭhahi 639B
kusacīrādi 475B; °ka 2531
kusavākādicīra 596
kusumbha 2745
kusī 363; aḍḍha° 563
kūṭasakkhī 153
kekara 2495
ketaka 1335, 1350, 1360
kedāra 657
Kelāsasikhara 3175
kesa, kaṇṇika° 2492; jātipaṇḍara° 2493; tamba° 2493; thūla° 24
koṇḍa 404
kosamba 2694; °ka 801
Kosambī 780B, 784B, 793B, 3118, 3120; °paññatta 782
Kosambe 313B
Kosiyakathā **49**
Kosiyavagga 45B
kosiyaŋsu 673
kriyānaṭṭha 322
kriyāsamuṭṭhānā 854B

Kha

khajjūrī 1336, 1354, 1360; °patta-kākāra 3054
khaṇḍasīmā 2448
Khandhaka 298-9B, 2444; Kamma° 313B; Kaṭhina° 310; Kosamba° 313B; Camma° 306B; Campeyyaka° 313B; Pārivāsika° 313B; Samuccaya°, Senāsana° 318B; Uposatha° 301B; Pavāraṇa° 305B; Vattasaŋyutta° 322B; Khuddakavatthu° 316B; Cīvarasaŋyutta 310B, 311B; °vatta 2750
khambha 1891
kharapattamaya 472
khala 662
khali-allikādi 3040
khāraka 1324, 1342
khittacitta 698B, 1988, 2647
khīṇaparibbaya 488
khīyati 315B, 1045, 1770-2, 2387
khīyanadhamma 145B
khīrakokāli 1332
khīrapāsāṇasambhūta 2864
khīravalli 1331, 1363-4
khuddakā 800B, 805B, 811B, 823B, 828B, 831B, 834B; °ni 808B, 820B, 798B
khurabhaṇḍa 711B
khegata 52, 67
Khettaṭṭhakathā **12**
khena 748

Ga

gaṇaṅgaṇupāhana 3089
gaṇacīvaralābha 221B
gaṇapūra 2606; °ka 2607
gaṇabhoga 321B
gaṇabhojana 390B, 620B, 788B, 1212, 1214, 1219; a° 1220; °kathā **87**; °kāraṇa 1211; °saññī 1220
gaṇṭhikaṅgulika 2511
gaṇṭhikā ekādasa 670B
gaṇṭhipāsa 2036; °kapaṭṭaka 3038
gatapaccāgata 663B
gandhabbahatta 2784
ganthima 463-4
gandhayojana 2417
Gabbhinīvagga 257B
garu 2044; °kaṭṭha 3097; °ŋ 65B, 182B, 393, 403, 576B, 578B, 619B, 635B, 718B, 727B, 741B, 771B, 826B, 905B, 911B, 2874-6, 2889
garukaŋ 13B, 17B, 19B, 21B, 24, 24B, 167B, 172, 184B, 326, 355, 363, 377-9, 382-4, 398, 403-5-7, 420, 436, 438, 442-3-4B, 577B, 685B, 686B, 690B, 769B, 773B, 880B, 915B, 927B, 2011, 2030, 2034, 2049, 2056, 2877, 2887
garukā 356, 425B, 797B, 804B, 807B, 813B, 830B, 946B, 2060; °patti 372, 380, 445B, 1735, 2037
garudhamma 848B, 1125-7, 1130; 1145, 1149, 1152, 2970; °paṭiggaho 647B
garupāpuraṇa 2121
garubhaṇḍa 181, 441, 2856-9, 2866, 2868, 2878-9, 2895-7; (25 *fold*) 2854; °ka 2855-8-9, 2864-9, 2870-3, 2882-6, 2890; °tā 2872; °ppahonaka 388; a° ka 2857
gala, atidīgha° 2506; atirassa° 2506; gaṇḍa° 2507; bhinna° 2507; °vāṭaka 1878
gahaṇuggahita 1531
gāmantara 877-8B, 880B, 915B, 2033; °gamanakathā **149**; °gatā 2066; °okkama 2069
gārayhā 798B, 801B, 808B, 812B, 820B, 824B, 828B, 832B
Giribbaja 783B, 3119
gilānātiritta 1308, 1312; °ka 643B
gihisamārambha 1190
gihīgatā 2376-8-9
gihīgandha 2458
gihīgopakadāna 3083
guḷukkhepa 2557
geṇḍupupphamaya 472
gehapema 1979, 1980
gokhāyita 662B
goṭṭhaphala 1357
Gotama 812B, 949B, 963B
goṇaka 2659
gonisādī 2665, 2672-5
goppima 463-5
gosappi 1398

Gha

ghaṭaka 3030, 3032
ghaṭikā 127
gharummāra 1556
gharūpacārokkamana 1555, 1850

Ca

Caṇḍakāḷī 673B, 3009
caṇḍikkabhāva 244B
Catukkakathā **278**
catukkaŋsa 2123; °parama 2123
catutthantimavatthu 785B
Catuppadakathā **18**
catuvagga 2602-5-6, 3024-7
Catusaccavibhāvī 1572
catussikhā 870B
Campeyyake 313B
camma 2650-1; °ttharaṇa 595B, 849B; 3089; °paṭṭa 2955
Camme 306B
calakāni 2178
caruka 1442
cārittaŋ (kulesu) 1554
Cārittakathā **109**
cārukandara 3181
cārupaṅkajasaṅkiṇṇalaḷāka 3173
cāvana 134, 224; °cetano 26B; °saññī 410, 414
cāvala 2133-4-5
cāveti (*to remove*) 50, 56, 72, 102-3, 123, 132, 139, 142, 195
cāvetvā 124
cāventa 39, 126
cikkhalla 1601
cittāgāra 2278
cinnamānatta 538
cipiṭanāsa 2499
cimili 1064; °kā 1070
Cīnamugga 1343
Cīnaŋ 552

cīvara 36B, 42B, 58B, 90B, 121B, 122B, 148B, 752B, 760B, 768B, 2723, 2732-4-5, 2964, 3044; akāla° 616, 826B; accekasaññita° 60B; acchinna° 768B, 826B; atireka° 32B, 785B; āvasatha° 2300; kata° 2710; kāla° 33B, 2099, 2102-3; ti° 32B, 553-4-5, 562, 564-6, 589, 602, 671B, 2705; nissaggiya° 747B; nissaṭṭha° 2996; paccattharaṇa° 576; yāvadattha° 621B; vassikasāṭika° 55B; saṅkamanīya° 220B; samaṇa° 223B; Sugatassa° 631B; °uppāda 621B, 2725; °dhāraṇā dasa 661-4B; °mātikā 2726; °ŋ chabbidhaŋ 551; °ŋ pañcakādippabhedakaŋ 565; °āni nava 664B; °ānaŋ vibhaṅga 222B, 2232, 2239
Cīvaracchinnakathā **60**
Cīvaradānakathā **82**
Cīvarapaṭiggahaṇakathā **46**
Cīvarasibbanakathā **83**
Cīvarāpanidhānakathā **115**
Cīvarāvippavāsakathā 2568
cīvarāsā 2716
cuccu 1324, 1342
cuta 7, 50, 56, 70, 74, 91, 94, 103, 123, 132, 141-2, 192-5, 224, 308
cuti 86
cecca 999
cetāpetvā (aññaŋ) 197
cetāpeyya 2121; (aññaŋ) 2112-5
coca 1354
codanā 43B, 65B
codāpeti 417
codeti 414, 417
corivuṭṭhāpana 192B, 338B, 404B; °kathā **146**; °samuṭṭhitā 351B
corivuṭṭhāpikā 182B
Coḷaraṭṭha 3168

Cha

Chakkakathā **279**
chanda 2643-4-5, 3025-6; °gāmitā 438; °dāna 2642; °so 1965
Chandaŋ adatvā gamanakathā **124**
Channa 2987
channa 909; addhac° 918; paric° 909, 917-8, 1071; sabbac° 909, 917, 920; 1071; sabbacūlaparic° 918
chapuppha 870B
Chabbassakathā **49**
challi 169, 730, 1031
chammāsaka 728B
chavakuṭi 2610
chinnavassa 2611
chupanta 25, 26; ac° 29

Ja

jagganaṭṭhāna 487
jaggikā 2307
jaṅgha, dīgha° 2509; mahā° 2510; yaṭṭhi° 2510; vi° ka 2509; °pesanika 496, 502, 640B
jajjara 3080
jajjharī 1343; °ka 1324
jatumaṭṭhaka 164B, 2143
jappana 248
jaraṭṭhabunda 1338
jaraṭha 1326
jātiphala 1357
jāṇumaṇḍala 1872; *see* ubbha *and* adho
Jinacanda 717B
jivhāniccāraka 1921
jīvantī 1343, 1349
jīvarukkha 1950
jeṭṭhabbatika 404
Jotisamādahanakathā **113**

Ña

ñatti 30B, 177B, 230B, 279B, 294B, 935-6B, 2353, 2635-7-8, 2983, 2994-5-8, 3011, 3019, 3020; °kamma 2984, 2994; °catuttha 892B, 1124, 3004, 3010; °catutthaka 2983-5; °dutiya 2567, 2983, 2999, 3004, 3012
ñāṇadassanasuddhi 3163
ñātayo dasa 481-2
ñātijanujjhita 489

Ṭha

ṭhitikā 2904-6-8
ṭhānakaraṇasampadā 2468

Ta

takkamhi veṭhite 2286
takkola 1357
tajjanādi 3006; °kata 3099
tajjanīya 2748

tattaka 753; °ādi 2864
taṭṭikā 758, 1064, 1070
taṇḍuleyyaka 1324, 1342
Tatuttarikathā **46**
tattha-jātaka 166, 344, 2874-6, 2878; °paṇṇa 1426; °phala 1508
tappetukāmo (jotiŋ) 1614
tambaka 1324, 1342
Tambapaṇṇiya **230, 303**
talaghāta 201B; °katulyā 2145; °na 2140; °samā 2151; °sattika 141B
Talasattikathā **122**
tassapāpīyasī 2764; °kammayogga 2777
tālapiṭṭha 1363-4
tālapiṇḍī 1484
tālaphalaṭṭhi 1360
tāvakālika 2238
tāvatihaŋ 504
Tikakathā **272**
tikātīta 1063
tiṇavatthāraka 514B, 522B, 528-9B, 534B, 2765-8, 2779, 2782, 2998; °kamma 3003
titthipakkantaka 322
titthiyapakkanta 2530-4-5; °kathā **186**
titthiyabbata 3078
tinta 970-1; a° 969
tintinika 1353; °ādipaṇṇa 1428
tipiṭakanayavidhikusala **230**
tipusa 1355, 2692
tiphala 1357; °ṭṭhi 1361
timūla 870B
timbaruka 1356
timbarū 2694
Tiracchānagatakathā **186**
tirīṭa 2962
tilaka 1352
tilabījādika (sevāla) 996
Tissa 2549; °thera 2549
tuṅgahāraka 2744
tumbabhājana 2891
Tuvaṭṭakavagga 2368
tūlika 2659, 2663
tūlonaddha 157B, 1817, 2828; °kathā **127**
tecīvarika 588, 590
tela (pañcavidha) 622B; °bhikkhā 1801

Tha

thanapaṭṭa 2954
tharu 272
thavikopāhana 2651
thāvara (payoga) 247
thullaccaya 10, 15, 18, 20, 23, 26, 30, 35, 50, 54, 69, 76, 88, 106, 123, 136, 139, 147, 162-4, 187, 192, 202, 219, 283-6, 291, 308-9, 327-8, 341, 357-9, 364, 373, 393, 424, 432, 441, 596, 1373-6, 1380, 1973-5-9, 1985, 2014-7, 2030-7, 2044, 2056, 2073-9, 2088, 2593, 2803, 2856
5B, 7B, 9B, 11B, 13B, 16B, 18B, 20B, 22B, 24B, 65B, 126B, 164-7B, 173-5B, 179B, 181-2-4-7B, 190B, 274B, 282B, 291B, 302B, 307-9B, 311B, 317-8B, 321B, 473B, 619B, 727-9B, 751B, 762B, 877-8B, 880-2-7B, 891B, 902-5-7B, 910B, 915-8B, 924B, 927B, 942B.
°āpatti 12; °gaṇo 2080; °ādayo pañca 429B; °cayo 2080; °dvayaŋ 295B
thullataŋ 30B
thullatā 177B, 909B
Thullanandādayo 842B, 3122
thullavajja 2781
thūnaŋ 953
thūpacīvarika 663B
thūpikata 1898-9, 1901-2-3, 1961
therādheyya 2578
theva 1441
theyya 182, 224; °citta 76, 80, 82, 108, 113, 115, 147-9, 160, 181, 199, 231-7, 685-6B; °cetano 193; °vāsaka 2535; °saŋvāsaka 322, 703B, 2523-8
theyyasattha 132B, 338B, 1691, 1694; a° 1694-5; °kathā **118**; °sama 1959; °samuṭṭhāna **264**, 348B, 401B, 1696, 2198
Theyyasaŋvāsakakathā **185**
theyyā 440

Da

dakapuñchanī 1811
dakasāṭī 672B, 2223
dakasuddhi 2146, 2150
dhaññarasa 1251-3
daṇḍakamma 2515-6-7-9
daṇḍabunda 3033
danta 2504; pūti° 2503; mahā° 2502; asura° ka 2502; nikkhanta° ka 2503; °gīta 2795;

°poṇa 1537; °poṇodaka 1407, 1533, 2296; °sūci 1012
Dantakaṭṭhakathā 14
Dantapoṇakathā 107
Dasakakathā 281
dasavagga 2603
dasāmukha 3051-3
dānavatthūni dasa 659B, 660B
dāya 2817
dārubhaṇḍa 386; °ādipaṭisāmanavattaka 510B
diṭṭhāvikamma 3100; °ika 2781
diṭṭhivipatti 3104; °ppaccayā 278B
disakittana 2561
disāmokkha 1142
Dukakathā 269
dukayutta (yāna) 135
dukūla 552
dukkaṭa 10, 12, 14, 16, 19, 21, 24, 25, 27, 28, 29, 31, 32, 35, 45, 46, 47, 53, 68, 115, 134, 146, 151, 163, 172, 177, 194, 199, 201, 224, 231, 282, 291, 309, 329, 330, 341-2-3-4-5, 359, 360-4, 373, 382-3-5-8, 391, 410, 411-2, 421-3-4, 430-2, 442, 451-2-3-4, 461, 476, 492-6-9, 543, 562, 597-8, 605-8-9, 626-7, 630-2, 645-9, 654, 674-8, 704, 712-4-8, 721-6-7, 749, 754-9, 760, 772-5, 788, 800, 802, 819, 830-1-2, 840-1-2-3-4, 851-5-6, 885-6, 894-9, 905, 924, 931-2-7, 944, 993, 1002, 1019, 1027-8, 1038, 1042-8, 1060-5, 1073-5, 1082-6, 1092-5-6, 1107, 1118-9, 1127-9, 1130-1-4, 1146-7, 1153-4-7, 1171-6-7-9, 1180-1, 1191-3-4, 1200, 1215, 1220-9, 1235-6, 1310, 1315, 1317, 1368, 1373-4-6-8, 1380-3, 1394-5, 1401-3-4, 1432-3, 1531-2, 1537, 1541-2-4-8, 1555-6, 1564-8, 1578, 1585, 1590-1-3-9, 1600-1, 1607, 1615-6-7, 1621-2-9, 1645-9, 1651-2-6, 1662, 1670-7-8, 1682-7, 1694, 1701-9, 1719, 1722-8, 1733-4, 1742-3, 1754-5, 1761-5-6, 1772-3-8-9, 1783-4-9, 1794, 1803-8, 1810-4, 1820-3-6-9, 1831-6-8-9, 1844-5, 1851-2, 1866, 1870-1-4-7, 1883-4-7, 1891-2-8, 1910-7-8, 1920-2-8, 1930-2-4-6, 1942-9, 1954, 1975-9, 1980-5, 2012-3-6, 2029, 2030-5, 2073, 2082-5-7-8, 2099, 2106, 2113-6, 2122, 2130, 2154-5-8, 2160-4, 2173-8, 2180-4-9, 2197, 2202-3, 2210-4, 2220-6, 2230-2, 2240, 2251-9, 2265, 2279, 2281-7-9, 2298, 2306-7, 3315-6, 2323-6-7, 2347-9, 2353-5, 2385, 2403-4, 2417, 2429, 2432, 2445, 2476, 2485-8, 2512-3-4, 2522, 2530, 2581-3, 2592-5, 2600-6-9, 2620, 2641-7, 2661, 2752-6-7, 2783-8, 2792-4-6-7-9, 2801-2-3-5-9, 2810-3-4-5-9, 2823-5, 2836, 2899, 2901-2, 2932-4-8, 2953-6-7, 2961-2, 2980-1, 3035, 3040, 3080, 3082-5-6-7, 3092-7
5B, 7B, 9B, 11B, 13B, 16B, 18B, 20B, 22B, 24B, 26B, 30-5-6-8-9B, 41-4-5-6-7-8-9B, 50-3-5-6-7-9B, 63-6-7-8-9B, 70-2-4-5-6-7-8B, 80-2-4-6-7-8B, 90-1-5-6-9B, 102-4-5-9B, 110-1-2-3-4-5-6-8-9B, 120-5-8-9B, 131-3-4-5-6-8-9B, 141-2-3-4-7B, 151-2-4-6-7B, 160-1-4-8B, 173-5-8B, 180-2-3-8B, 190-4-5-6-7-9B, 200-2-4-5-6-7-8B, 211-2-3-4-5-6-7B, 220-1-2-3-4-5-6-7-9B, 231-3-4-5-6-7-9B, 242-3-4-6-7-8B, 260-1-2-3-5-6-7B, 270-5-7-9B, 284-6-9B, 292B, 300-3-7-9B, 312-5-7-9B, 324B, 561B, 619B, 645B, 723B, 726B, 762B, 877-8-9B, 881-4-5B, 906-7B, 911-4-7B, 924-7-9B, 944B
tika° 1042-6, 1063, 1077, 1084, 1102, 1157, 1544, 1590, 1606, 1612, 1650, 1678, 1702, 1718, 1721-8, 1740-6, 1750-7, 2074, 2106, 2210, 2219, 2227, 2255, 2265, 2320, 2359; duka° 2123, 2302, 2406; dvi° 2433; dvika° 2109, 2116, 2224, 2251; vinaya° 646B; viññatti° 2108; °ādayo 71-3B, 83-5B, 92-3B, 106B, 121-2B, 137B, 145B, 148-9B, 155B, 406B, 410-2-5-8B, 421B; °āpatti 313B, 322B, 403, 1746; °dvayaŋ 619, 625, 1151, 2424; °vatthuka 2651; °ssa vatthu 701-4, 716-8, 720, 751, 1021

dukkaṭaŋ aṭṭhavidhaŋ 646B
Dukkhantadassī 377B
Dukkhantagū 652B
Duṭṭhadosakathā **30**; Dutiya° **31**
duṭṭhadosadvaya 2093
duṭṭhulla 130B, 275B, 359B, 693B, 757B, 813B, 941-3-5, 1673-7, 1991; a° 944-5, 1678; °kathā **117**; °cchādana 378B, 818B, 875-6B; °vācassāda 352; °vācā 17B; °vācākathā **27**; °vācāsaŋyuttā 439B
duṭṭhullā 426B, 431B; a° 426B, 431B; °patti 74B; °rocana 360B; °rocanakathā **68**
dutiyantimavatthu 787B, 1654
Dutiya-pavāraṇakathā **93**
Dutiyapārājikasamuṭṭhāna **261**
dutiyāpassa 2054
Dutiyopakkhaṭakathā **47**
duppadhaŋsiya 1962
Dubbacakathā **32, 124**
dubbaṇṇakaraṇa 454B; °kathā **114**
dubbalāsā 2239
dubbhāsita 419B
dubbhoga 562
dussa kuṭi 916; °kuṭittha 731B; °paṭṭa 2955, 3055; °pallatthikā 1892; °yāna 2051
dussibbita 2217
dūtūpasampadā 3017
deḍḍubha 3056; °sīsa 3053
devadinna 552
desanāgāmikā 3105, 432B
desanāgāminī 427B; a° 427B
desitavatthuka 381, 714B; a° 381
dvaṅgulā duve 894-5B, 899B
dvattipatta 1233-4-6
dvattipariyāya 86B, 1106; ūnaka° 1110
dvayātīta 898B
dvārakosa 1105
dvija 775-6B
dvippabhava 870B
dvisākha 870B
Dvebhāgakathā **49**

Dha

dhaññarasa 893B
Dhaniya 841B, 3121
dhammakaraka 2891; °cchatta 3049
dhammacakkhu 635B
dhammaṭṭhā 2022
dhammadesanasaññitā 349B, 403B
Dhammadesanasamuṭṭhāna **264**
dhammarajju 475
dhuranikkhepa 58, 153-4, 161, 198, 203-4, 2272, 2294, 2713; °na 41, 2005, 2389, 2480, 3081; °tulyā 2319; °nodaya 2260; °samuṭṭhāna 2345, 2375, 2391; °nasamuṭṭhāna 2221, 2340
dhuraŋ nikkhipati 2338; °nikkhipitvā 2219
dhure nikkhittamatte 2218, 2259; °mattasmiŋ 2339, 2341, 2370-4; °nikkhitte 2343
dhuvakārā 2730
dhuvanhāna 595B, 849B, 3089
dhūmanetta 2860

Na

nakha, andha° 2511; kāḷa° 2511; pūti° 2511
nakkhatta 2931
nadīpāre 877-8B
Nandakathā **128**
napuŋsaka 2520
namataka 2964
navattabbagocara 3139
naratittha 2979
Navakakathā **281**
navanīta 782-3-9, 792-3
navapatta 3123, 870B
Nahānakathā **113**
nānādijagaṇārāma - nānārāma 3172
nānāsaŋvāsaka 3096, 3109; 3107, 3111; kamma° 3107; sīmā° 3110
nāmarūpavavatthāna 3157
nālaŋvacanīyatā 375
Nāvaṭṭhakathā **10**
Nāvābhirūhanakathā **84**
nāsa 1978; °na 2709; °nantikā 2714; °nā tisso 1713; °nāraha 2542
nāsita 136B, 720B, 933B
nāsetabba 2522
Nikkaḍḍhanakathā **78**
nikhādana 2851, 2867-8
nikkhittasikkha 2594
niggaha 3005-8
niccavissavanāsa 2500
niṭṭhāna 2709, 2721; °ntā 2712
nidhānamukha 594-5
nippakhumakkhī 2498
nippapañca 805B
nipphāva 1344; °ka 1348

nimittobhāsapariyāyā 477
nimba 1346; (tela) 801
nimmassudāṭhika 2506
niyassa 2748
niyaṃ 2454
nirāmisa 779, 780-3-4-5, 795-6-9, 807-9, 810-2-3-7-8
nilliyā patta 2744
nillehitabbaka 1925
nivāraṇa 3100; °kathā **185**
nivāsanūpaga 2235
nisadodukkhalādi 1455
Nisīdanakathā 128
nisenta 391
nissagga 41
nissaggā 811B, 823B, 831-4B
nissaggi 46B, 48B, 49B, 63B; °pācittiya 32B, 38B
nissaggiya 611-2-3, 621-4-5, 630, 643, 703, 728, 743-9, 768, 772-9, 788, 799, 830-5, 849, 850, 881, 1162, 1736, 1776, 2100-8, 2113-6, 2122, 2296 33B, 39B, 41-4-5-7B, 50-3-5-7-9B, 60-1B, 193-4-5-6-7B, 467B, 734B, 738-9B, 797B, 800-4-7B, 827B; °kathā **40**; °nivāsana 605; °ssa vatthu 716, 720, 791; °ādivagga 814B; °āpatti 51B, 54B, 619, 635-9, 654, 673, 680, 724, 861, 1782, 2095, 2127; °ā pācitti 35B; °āvaha 699
nissajitvā 607; 698; a° 608
nissajjita 2302
nissaṭṭha 609, 772, 822; °patta 476B; °parivattita 710
nissaya 612-3, 634B, 953-4B, 1139, 2478, 2482; °paṭippassaddhikathā **182**; °ssa paṭippassaddhiyo ekādasa 675B
nissāraṇa 2986, 2990-9, 3005-6; °ā 2992
nissārosāraṇā 3000
nihatādhikaraṇa 129B
nīra 111
nīlikā 1456
nīvāra 1246
nuhī 1023
nhāpitapubbaka 711B, 2824

Pa

pakataññū 1717, 2441
pakatatta 515, 538, 2605, 2753, 3113
pakāsaniyakamma 3017
pakkaḍākarasa 2689
pakkanta 2478-9, 2531; °ṭṭhāna 2065
pakkantā 2068, 2336
pakkapupphitalocana 2498
pakkamanantikā 2710
pakkhasaṅkantaka 2478-9
pakkhasaṅkantā 2068, 2336
pakkhahata 2487
paccakkha (*to refuse*) 747
paccantima 592-3-4-6-7-8B, 600-1-2B
paccayavekalla 2623
paccāsā 616
paccāharati 368, 370
paccukkaḍḍhanatā 2991-7
paccuddhaṭa 1634-5, 1642; a° 1634
paccuddhare 614; °yya 584
paccuddhāra 566, 2708; °kavattha 1646
pacchimacīvara 580-1
Pañcakakathā **279**
pañcaṅgapīṭha 2827
pañcanimmalalocana 2854
pañcabandhana-ūna 768
pañcamāsagghana 7B, 2026
pañcamūla 1328
pañcavagga 595B, 2603; °ūpasampadā 849B, 3089
pañcādivagga 3027
pañcānantarika 322, 2537; °riyasaṃyutta 432B
pañjara (*of umbrella*) 3031
paññatti 870B; (7 *fold*) 638B; (9 *fold*) 844B; anu° 847B; anuppanna° 848B; padesa° 850B; sabbattha° 851B; °mahāsamudda 271; °vidhi 837B
paṭalika 2659
paṭāṇi 1104
paṭika 2659
paṭikkosati 1669
paṭikkoseyya 2600
paṭigaṇhanta 464-5B; a° 464B
paṭiggaha 814B; °ā pañca 627B
paṭiggahetvā 1431-2-3-4-7, 1462, 1521
paṭiggāha 2996
paṭicchādī 2010
paṭiññā 2768; °vinaya 2764
paṭipadāñāṇadassana 3161
paṭibuddha 525-6-7B, 530B
paṭisaṅkhānupassanā 3160
paṭisanthāra 490
paṭisaṃvidita 1779, 1780, 1859, 1867

paṭisāraṇa 2748
paṭissava 2626
paṭimukka 1935-6
paṭola 1347
paṭṭikā 3055
paṭhamantimavatthu 34, 337B, 896B, 1196, 2072, 2084, 2141, 2277, 2342
Paṭhamapavāraṇakathā **92**
Paṭhamapārājikasamuṭṭhānaṃ **261**
paṭhamāpattika 2034
Paṭhamopakkhaṭakathā **47**
Paṭhavīkhaṇanakathā **71**
paṇavūpama 2562
Paṇītabhojanakathā **99**
paṇītasaṃsaṭṭha 1397
paṇḍa 2509
paṇḍaka 20B, 321, 341, 359, 364, 373, 758B, 923, 931, 2081, 2520-1, 2841; āsitta° 2520; opakkamika° 2520; usūyaka 2520; pakkha° 2520; °ādi 745B
paṇḍupalāsa 495
paṇṇattivajjaka 865B, 1711
paṇṇattivajjatā 1665
patta 51B, 52B, 666B, 737-9, 740, 742-3-4-5-6 7-9, 750-1-4-5-7, 762-4-5-7-8, 776, 1273-7, 1304-6, 1430-7, 1441-4-5-7-9, 1458, 1464-5, 1471-3, 1498, 1525-7, 1648, 1686, 1897-9, 1900-1, 2094-6, 2920; a° 741, 770; ayo° 771; atta° gata 1466-8; bahu° 1420; °gatodana 1461, °nikkujjana 3000, 3016; °pariyanta 774; °pidhāna 3074; °maṇḍalaka 3048; °lakkhaṇa 742; °saññī 1894; °sannicaya 193B, 387B; °sannidhikāraṇā 2095; °sikkhāpada 2096; °hattha 763; °ādhāraka 1065
Pattakathā, Paṭhama **55**; Dutiya° **56**
pattakalla 2635
pattanīla 1626
pattā akappiyā 666B
pattunna 552
padaratthara 967
padasodhamma 338B, 927; °kathā **65**; °tulyā 935; °tulyatā 397B; °mūla 410B, 439B; °saññita 908; °samuṭṭhāna **263**, 346B, 2427; °sādisa 2312
padahattha 1572
papaṭikā 1022
papūrata 958B
papphoṭana 159, 2160
pabbaja 2748
Pabbajjākathā **180**
parajjati 152
paramaveyyākaraṇa **230, 303**
paramāni cuddasa 676B
paramparabhojana 1226; °kathā **87**
parājaya 7B, 11B, 13, 57, 58, 64B, 76, 109, 125B, 134-9, 159, 164, 187, 191, 199, 204-5-8, 216-8, 220, 222-3-5-6-8, 252, 281, 290, 559B, 727-9B, 884, 889B, 2019
parājita 6, 10, 17, 52, 55, 148-9, 151, 160-2, 203, 242, 703B, 705B, 941B
parājitā 174B, 179B
parājitānekamala 240
parābhava 63, 136
parikathatthāya 1137
parikathobhāsanimittāni 389
parikamma 2807-8; °kata 2899, 2900
parikkhāracoḷa 553, 579, 581, 589, 672B; °ika 588
pariggaha 238; tiracchāna° 238; peta° 238
pariṇata 881; °kathā **63**
Pariṇāmanakathā **124**
pariṇāmeti 882; °eyya 883-5
parittodaka 491
Paripācitakathā **85**
paripācitapiṇḍa 788B
paribbayavihīna 448
parimaṇḍala 1871-4-5, 1915; °kathā **132**
pariyāya 2302
pariyāyavacana 937
parivaṭṭa **631**
Parivāra 872B
parivāsa 507, 512-3, 534-9, 2751, 3007; °ādikamma **2607**; °āvasānaka 533
parivuttha 525; °parivāsa **531**
parisadūsaka 2512; °kathā **182**
palaṇḍuka 2133-4-5
palālaṇḍupaka 1952
pallaṅkavāḷaka 2285
pallattha 1958; °ikā 1942
pavāraṇā 491B, 864-5, 1241-7-9, **1252-4-5-6, 1260-1-2-3-4, 1278, 1281, 1296, 2599, 2602, 2611; 2640-5; (pañca) 627B; (nava)**

2633-4-5; cātumāsa° 1562; nicca° 1562; saṅgha° 2638; °ya saṅgāho 2649; °vasena 2993
Pavāraṇe khandhake 305B
pavārita 637, 642B, 872, 1240, 1276, 1297, 1302-5, 1314-7, 1565, 2696; ap° 635-9, 1305, 1317; °ā 245B
pavārukkaḍḍhanā 2997
pavāreti 1257-8, 1260-5-7, 1271-2, 1294-9, 1300, 2641; °eyya 2636-7-8
pavāretvā 471B; °na 582B
pasākha 2346; °ja 252B
passambhati (nissayo) 2478
passāva 2935; °tittha 2932; °doṇi 2935-6
Pahārakathā **122**
pahū 505
paŋsukūlāni dasa 661-2B
pācitti 27B, 66B, 67B, 74-5-6-7-8B, 80-2-6-8B, 91-5-9B, 102-5-9B, 111-2-3-5-6B, 129B, 130-4-6-8B, 140B, 141-2-3-4-7B, 151-2-4B, 164B, 199B, 200-1-4-5-6-8B, 211-2-4-5B, 219B, 220-2-3-4-5-8-9B, 230-2-3-9B, 242-3-4-6-8B, 252-8B, 260-1-2-5-6-7B, 275B, 286-9B, 292-7B, 306-9B, 312-5-7-9B, 321-4B, 413-9B, 422B, 443B, 454-8, 473B, 561B, 619B, 725B, 734B, 762B, 876B, 879B, 884-5-8B, 890B, 911-4-6B, 922-4-7B, 943-7B, 1145, 1153, 1160-3, 1178, 1184, 1190-8, 1206, 1211-5, 1233, 1314-6, 1373-4, 1384, 1393-5, 1542-6, 1554-6, 1569, 1580-4-9, 1596-7-8, 1611-4-6, 1621-7, 1645, 1650-8, 1661-7, 1673, 1688-9, 1702-4, 1712, 1727, 1732, 1749, 1757, 1760, 1778, 1794, 1991, 2130-7, 2140, 2157, 2163, 2172, 2185-6-9, 2202, 2212-9, 2229, 2236-7, 2253-5, 2272, 2280-3-7, 2290-4, 2306, 2313-5, 2326, 2331-2, 2341, 2354, 2369, 2385, 2411, 2429
tika° 1544, 1564, 2106, 2224, 2255, 2301, 2320, 2406; suddha° 734B, 1162, 1372; suddhika° 1776; °gaṇanā 2132, 2263; °bahutā 1658, 2281; (saccheda) 1813
pācittiya 53, 68-9B, 70-2B, 87B, 90B, 104B, 110-4-7-8B, 128B, 133-5-9B, 168B, 193B, 201-2B, 213-6-7-8B, 221-7B, 234-5-7B, 249B, 250-3-5-9B, 263B, 300-3B, 391, 410-1, 451, 461, 748B, 816B, 839, 855, 882-3, 888B, 903, 903B, 910-7, 922-6, 930-6, 943-8-9, 986, 997, 1024, 1051, 1060, 1073-4, 1089, 1090-1, 1107, 1113, 1126-8, 1133, 1149, 1151-6, 1165-7-9, 1186, 1191, 1224, 1369, 1397, 1402, 1535, 1605, 1649, 1659, 1677, 1682, 1691, 1705, 1717, 1731, 1745, 1753, 1766, 2131, 2146-7-8, 2152, 2163, 2170-8, 2183, 2195, 2218, 2232, 2247, 2251-4-9, 2262, 2284, 2297, 2301-4, 2310, 2322, 2343-7, 2350, 2370-4, 2390, 2402
tika° 636, 714, 1042-6, 1063, 1076, 1084, 1102, 1132, 1146, 1154-7, 1170, 1536, 1577, 1585, 1598, 1606, 1612, 1702, 1721, 1740-6, 1750-7, 1771, 1803, 2109, 2210-9, 2227, 2359, 2424; uddālanakaŋ° 1817; bhedanakaŋ° 1809; sacchedaŋ° 1821-4-7; °cchakkaŋ 2349; °dvayaŋ 1041-6, 1083, 1150-1, 1375; °naya 2269; °ssa vatthu 1018; °āpatti 127B, 251B, 410, 462, 1169, 1655, 1720, 1741, 1786, 2222, 2242, 2394, 2401, 2410
pāṭaṅkī 2969, 3084
pāṭalī 1352
pāṭidesakā 805B
pāṭidesaniya 159B, 160B, 269B, 270B, 283B, 407B, 413B, 416B, 422B, 762B, 927B, 943-8B, 1831, 1844, 1851, 1866, 2433; ti° 2433; °kathā **129, 130, 131**; °ṭṭhakaŋ 398B; °āpatti 1837
pāṭipada 2843; °kkhāta 493B
pāṭekkāpattiyo 2280
pātabyatā 995
Pāṇakathā **17**
pātimokkha 323B, 636B, 820B, 841-2B, 2574-5, 2591, 2942, 3086; bhikkhūnaŋ° 1121-5; bhikkhunīnaŋ° 2132; °ssa uddesā nava 655B

pāda, °gaṇhana 2864; °gaṇhanaka 2858; °gghanaka 59, 2875; °pūraṇa 57
pāda, mahā° 2510; vaṅka° 2511; siddhaka° 2510; °cchinna 2486; °rakkhaka 1570-1
pādukā 667B, 2657, 2937; passāva° vaccācamana° 2657
pānāni aṭṭha 653B, 2684-6-7, 2695
pāmaṅga 56; °saṇṭhāna 3057-8
pāpaṇika 662B
pārājika 11, 33, 110, 126, 679B, 680B, 682-3-4-5-6-7B, 690B, 702B, 704B; °khetta 10, 1997; °catukka 558B; °ttaŋ 1989
Pārājikakathā **1**; Catuttha° **22**; Tatiya° **18**; Dutiya° **4**; Pathama° **3**
pārājikaŋ 5B, 9B, 25B, 64, 78, 79, 80-7-8, 93-6-7-9, 106, 113-8, 120, 148, 153-6, 163-6B, 172B, 173, 174B, 196, 207, 221, 274B, 281B, 283-8, 291-5B, 295, 414, 415-7B, 430B, 473B, 619B, 681B, 750B, 887B, 892, 902B, 909B, 910B, 939B, 1984, 1991
pārājikā 318, 320, 876B, 894B, 900B, 901B, 1965-7, 1970, 1990, 2004; °patti 430B, 719B, 921B; °pannā 1995; °naŋ 323, 562
pārājikāni 401, 563, 797B, 800B, 804-7B, 823B, 830B, 834B, 895-6B, 946B
pāricariyā 365-6
pāribhaṭṭakatā 501
pārivaṭṭaka 629, 633, 1160
pārivāsika 710B, 945B, 2398, 2752-4-7-8; °chandadāna 368B; °bhikkhu 898B
Pārivāsike 313B
pārivuttha (chanda) 2595
pārisuddhi 2574, 2587-8, 2590, 2643-4-5; °ppadāna 2642
pārupanūpaga 1164, 2235
pāvāra 2250
pāsa 294-6-7-8-9, 303; °yaṭṭhi **300, 301**
pāsāṇadaddu 1020
pāḷikaṇṇikakappa 1628
pāḷikaṇṇikabheda 3045
piṭṭhivaŋsa 1108
piṭṭhisaṅghāṭaka 1547
piṇḍala (valli) 1329
piṇḍikamaŋsa 1878
piṇḍukkhepaka 1920
pipphalī 1357
piya (*of a boat*) 128
pilavanti 113
puggalodissaka 2735
puthukā 1258
puthupāṇikaŋ 2786
punnāga (ṭṭhi) 1361
puppha 439, 442-3-5, 461-2-8, 473-4-5-6, 1024-6; bheṇḍu° 472; madhuka° 818; °takkolakādīnaŋ vaṭaŋsakaŋ 1902; °dasa 599, °paṭa 468, 471; °rūpapaṭa 469; °saṅgaho chabbidho 463
Purāṇacīvaradhovāpanakathā **45**
purisabyañjana 2965
pussaphala 2692
pūrima 463-8
pelladaṇḍaka 3069
pelletvā 1449
pellenta 95
Pesakārakathā **61**
Pesuññakathā **65**
pokkharaṭṭhi 1359
potthaka 758

Ph

phaṇahatthaka 2487
phaṇijjaka 1347
phalaka (*of weaving*) 850-6
phalikubbhava 2865
phāṇitaŋ 811-2-3-8, 820
phātika 2880
phārusaka 2684
phuṭṭhokāsaccaya 141
phussaphala 1356

Ba

badara 1355, 2694
bajjhatu (kammunā) 251-3, 267
balagga 1580
bahilepana 1538
bahusāranaya 2442
bāhantaŋ 363
bāhiralepa 2299
bimbaphalaṭṭhi 1359
bījagāma 1002-4-7-8, 1010-1-2, 1028
Buddha 434B; nimmita° 713B; pacceka° 434B; °paṭikuṭṭha 502
Buddhadatta **230, 304, 260**B
Buddhasīha 3177
bunda 92, 466

brahmadaṇḍa 3017; °ka 2985-7
Bhaggā 780-2-4B, 796B, 3118, 3120
bhaṅga 551
bhañjanaka 2133-4-5
bhaṭṭhaŋsakūṭa 2507
bhaṇḍa 192-3, 727-8; 728B, 733; °ka 198, 727B; para° 728; °ggha 166, 176, 181, 440, 3081; °deyya 114, 132, 170-1, 197; °sāmika 735; °hāraka 192
bhaṇḍana 2778; °jāta 1753; °ādīni 1767
bhaṇḍika (lasuṇa) 2131
bhaṇḍu 497; °ka 480, 494, 2985-7; °kamma 2445
bhattiyassa ghara 1560
bhaddamuttā 1327
bhabbāpattika 433B; a° 433B
bhama 3047
bhallātaka 801
bhāṇaka 2851
Bhāraṭṭhakathā **11**
bhāvagocara 3138
bhikkhāpaññatti 2723
Bhikkhunīkhandhaka 324B
bhikkhunīdūsaka 1982, 2537-8
bhikkhunūpassaya 1149, 1155, 1560, 2739
bhikkhunovāda 653B, 2337; °ka 1143
bhikkhupesuñña 898
bhikkhusammuti 880, 941-6
bhisi (*fivefold*) 626B, 2831; °tūla 2832
bhiŋsāpanakathā **113**
Bhummaṭṭhakathā **5**
bhūtagāma 76B, 177, 472B, 791B, 909B, 995, 1003-5-9, 1013, 1038; °sikkhāpadakathā **74**
Bhūtamaṅgala 3170
bhūtārocanaka 404B, 939; °na pubbakā 350B
Bhūtārocanakathā **67**
bhūmiloṇī 1344
bhedakassānuvattikā 296B
bhedakārakavatthūni 2761
bhedapurakkhata 303B
bhedānuvattaka 31B, 321B
Bhesajjakathā **109**
Bhesajjakkhandhaka 308B
Bhesajjasikkhāpadakathā **59**

Ma

makaradantaka 3030, 3048
Magadhanāḷi 738
magga 8, 31, 34, °ppavesana 34
maccha 33, 108, 109, 113, 1242-4; °kaṇṭha 3054; °maŋsa 1255-6, 1264-5, 1288, 1291; °vālakaŋ 2814; °visa 112-3; °rasa 1285; °sūpa 1290
majja 1583-5; a° 1585-6
Majjhadesa 3089
Majjhima (desa) 592-3-4-6-7-8B, 600-1B, 850B, 1620
Mañcakathā 127
mañcapīṭhaṭṭaka 762
mañjeṭṭhī 2744
maṭṭha-tambaloha-nidassana 2489
maṇika 3067
maṇḍala (*of a robe*) 563; addha° 563
maṇḍukaṇṭaka 184
matakavāsa 3001
maddavīṇa 3056
madhuka 1354, 2689; °ṭṭhi 797; 1361; °telaka 795
madhukarīkata 809
madhuravacanuggāra **304**
manussuttaridhamma 64B, 73B, 281B, 691B, 904B
manobhū 3128
manosilā 2881, 2958
Mandāra 3181
mammaṭṭhāna 3128
mammana 2488
mallaka 2784-5
mallikā 1352
masāragalla 700
masālu (valli) 1329
masūraka 2834
mahallaka 23B, 398-9, 1547; °vihāra 792B
Mahallakakathā **29**
Mahā-aṭṭhakathā 200, 2755, 2883
mahā, °urū 2508; °janika 2119; °nāma (ratta) 598, °nisada-maŋsa 2508; °pipphalaka 2870; °loṇī 1345; °raṅgaratta 598
Mahāpaccariyaŋ 447, 456, 594, 649, 706, 904, 992, 1228, 1390, 2149, 2754
Mahāvibhaṅga 2438
mahūpapadā 2377
maŋsa 431-2-3, 789, 790, 1242-4, 1255, 1376, 1380; akappa° 763B; akappiya° 656B, 789, 791, 1256; 1373, 1376; akappiyaŋ° 430, 1267-8-9; (10 *fold*) 431; kappiya° 1244, 1266-7-8; manussa° 432,

763B, 925B, 1380; °ka 1373; °karambaka 1291; °rasa 1256, 1285-6; °sūpa 1290
Māgadha (lasuṇa) 2129
māṇātīta 2283
mātugāma 71B, 132B, 542, 731B, 819B, 933; °ka 3096
mātuluṅga 1353, 2694
mānatta 531-2-3-5, 2970, 3007; pakkha° 540; °cārī 898B
mālāguṇa 467-9
mālāvaccha 451
mālāvikati 466
māluva 1330
māsaka 699
migapupphikā 1344
migamātu 2650
mīḷhi 756
mukha, uppakka° 2501; ela° 2501; duggandha° 2502; mahā° 2500; vaṅka-bhinna° 2500; °ggāhī 318; °puñchanacoḷa 575-7; °matta 1366; °matta-nidassana 1323; °rāga 2959; °vaṭṭi 121-5, 226, 1108, 1446, 1473, 1897, 3049
muggasūpatā 501
muñcitukamyatāñāṇa 3160
mudupiṭṭhī 318, 682B
mudu-lambī 463B
mudhā 297
Munipuṅgava 2697, 3183
muraja 3056
muḷāla 1333-4
mūgabbatādi 456B, 3078
mūlaka 1324, 1335; °ādīnaŋ aṭṭhannaŋ 1348
mūlacchejja 383-5
mūlaṭṭha 260, 262-8, 300-2, 2113
mūlā paṭikkasso 3008
mūsikukkura-gokaṇṭa-gaṇḍuppādamala 964
meṇḍavisānūpamavaṭṭikā (upāhanā) 2654
Mettiyādūsaka 933B
methuna 4B, 11, 13, 17, 26, 32, 731B, 758B, 759B, 785B; °dhamma 679B, 680B, 1965; °paccayā 730B, 758-9B; °rāga 16, 19, 23, 26, 32, 1979, 1980; °saŋyoga 705B
meraya 1583; mereyya 114B
moca 1354
Morakathā 6
moraṇḍa 1913
Mohanakathā **121**
mohanāsī 626B
mohāropanatā 3003
mohetukāma 1729

Ya

yathāvatthu 56
yasassī 949B
Yānaṭṭhakathā **11**
yāmakālika 1374-7, 1382, 1836, 1852, 1898, 2681; a° 2696
yāmādikālika 1310
yāvakālika 483-4, 803, 819, 820, 1326, 1331-3-7, 1340-1-5-6, 1350-6, 1360-3, 1386, 2681; °patta 2691; °puppha 1351
yāvajīvika 803, 1326-8, 1332-4-7-8, 1341-5-7, 1364-5, 1836, 1852, 2679, 2682; °puppha 1351-2; °vatthu 798; °saṅkhaŋ 1515; °saṅgaha 1358
yāvatatiyaka 517B, 920-2B; °ā 825B, 2093; °ā ekādasa 673-4B
yāvatihaŋ 504
yāvadattha (cīvara) 1199
yugaggāha 1947
yugamatta 1831
yuttamuttatthavādī 2723
yebhuyyasikakamma 2770-6
yebhuyyasī 2764

Ra

rajanaŋ (chabbidhaŋ) 2743
rajanadoṇikā 2885
Ratanakathā **125**
rattandhakāra 884B, 2194
ratticcheda 894-5-8B, 2751-2-6-7; °ādika 537
rattūpadhānaka 2651
rasayāgu 1256
rahassāda 2195
Rahonisajjakathā **85**
rahonisajjassāda 542
Rājagaha 780-1B, 790B, 3118
rājabhogga 647
rājamāsa 1344
Rājasikkhāpadakathā **48**
rājāgāra 2278
rājāyatanaphala 1356
Rājovādādi 904
rucita 2346
ruhiruppādanāpatti 478B
Rūpiyapaṭiggahaṇakathā **52**
Rūpiyasaŋvohārakathā **52**

rūpiyuggahaṇa 857B
romantha 317B; °yitvāna 699B

La

lakārasādisa 129
lakkhaṇāhata 2485
lajjī 2771-2; °puggala 2774
laddhasammutika 615
labujaṭṭhi 1359
lambī 318, 682B
lasuṇa 391B, 561B, 2120; (4 *fold*) 2133; °vagga 209B
lahu 576-8B, 771-2B, 826B, 2891; °ka 577B; °kā 425-9B, 443-4-5B; °kāpatti 442B; °pāpuraṇa 2126
likhitacora 2484
liṅgatthena 2523-5
leḍḍupāta 80B, 517, 1060
lesamatta 416
lokavajja 316, 865B, 2193, 2391, 2413
lokāyata 2816
loṇasovīra 1586; °ka 893B
lodda 2745
loha, °kumbhī 2857; °bhaṇḍa 2861; °bhāṇaka 2857; °maṇḍalaka 771; °vāraka 2851; 2858-9

Va

vakula 1352
vacanuggāra 230
vacatthaŋ 1327
vacā 1327
vacīdvārika (āpatti) 514-6B, 522-4B
vacca 2934-5; °kūpa 2936; °tittha 2932; °doṇi 2935
vajakalī 1324-6, 1342
vajjakammappabhedaka 838B
vajjacchādānuvattā 380B
vajjapaṭicchādī 1990; °kathā 142
vajjhā 2024
vaṭaŋsakaŋ (pūvassa) 1903
vaṭṭha 956, 963
vaṇṭaka 1344
vaṇṇamaṭṭha 3040, 3069
vaticchidda 2038
vatta 457B, 460B, 510, 512-3-4-8-9, 535, 2471-3-4-7, 2751; gamika° 451B; °bheda 511, 2476, 2751
vattanā tecattāḷīsa 930B
vattāni cuddasa 2914-5
vattakata (mukha) 5B, 164B,
vatthaghaṭṭanamuggara 2885
vatthapaṭicchādī 2808
vatthikamma 3090
vatthikosa 18, 20
vatthu 843B; °pūjatthaŋ 444; °pūjana 477; °nānattatā 556-7-8B; °vijjaka 501; °vipanna 321, 435B, 3015; °sabhāgatā 565-8B; °sabhāgatta 566-7B
vatthula 1324, 1342
Vanappatikathā 14
vandanā vāritā 3095
vandākā 1015
vantadosa 2743
vayha 133
varaka 1245-6; °coraka 1246
varaṇa 1343; °ka 1348
Varavaṇṇī 2728
vasā 804-6, (pañcavidhā) 623B, °tela 805
vassa 489B, 2610, 2615, 2623, 2625-7-9, 2631; anto° 392; chinna° 2624, 2630-6; °ccheda 865, 2611, 2622; °māsa 583; °vāsika 2847-9; °vāsikacīvara 2847-9
vassasāṭi 819B, 2759; °ka 815B; °kacīvara 493-7B, 631B, 827; °kalābhatthaŋ 761B; °kā 583, 672B
vassikasāṭikā 573-8, 1825; °kathā 59, 128
vassūpagamana 491B, 2609, 2843
vassūpanāyikā 2608
Vassūpanāyike 304B
vātaṇḍika 2508
vātiṅgana 1355
vānīra-taruraji 3172
vārabhatta 2912
vāyima 463-9
vāsagāhāpana 1587
vāsapuppha 1521
vāsijaṭa 1811
vāsitamatti 2980
vāḷūpeta 2283
vikaṭa 2509; (cattāri) 1528
vikappa 40B; (cīvare) 860; °na 643, 741; °nūpaga 842
Vikappanākathā 115
vikappanā duve 1631
vikappaye 584
vikappeti 600, 744, 866
vikappeyya 583
vikāla 387B, 390B, 480-1-2B, 580-1-2-3-4-5-6-7-8-9B, 591B, 1320

1367, 1379, 1381, 1792-3-5, 1803; °paccaya 1382; °bhojana 561B, 699B, 789B, °bhojanakathā **96**; °bhojanāpatti 481B, 583B; °āsanapācitti 406B, 416B
Vikālagāmappavesanakathā **126**
vikopetuŋ, 956-9, 960-1
vikopetvā 976, 1022
vikopeyya 962, 975
vikopenta 1001-2, 1027
vighāsaka 2169
vicitra-vipulaccugga 3174
viññatta 848-9, 1400-5, 2434
viññatti 388-9, 485, 2432; a° 2164-5; dhañña° 2166; paṇītabhojana° 818B; sesa° 2166
viññatvā 2157, 2161
viññāpeti 503B, 616-7B
viññāpetvā 269B, 1393-6-7, 1402, 2434
viññāpenta 1394, 1401
viññāsa 952B; °kkama 3166
vitīriya (kaṅkhaŋ) 3157
vidatthi (Sugatassa) 684, 1828
vinanti 854-6
vinaya 2B, 871B, 3177, kāyavāca° 871B; °nasattha 757B; °pāraga 957B
Vinayavinicchaya 677B
Vinayassa vinicchaya 2B, 953B, 969B, 3177
vināsita 1712
vipajjananaya 3019
vipattiyo catasso 3102
vippakata 394
vipavasanta 603
vippavaseyya 2033
vibbhanta 2478-9
vibbhantā 319, 2068, 2336, 2975
vibbhama 747, 2974
vimatūparama 423B
Vilekhanakathā **120**
vivaṭṭa *and* anu° 563
vivāda 2761-6-7; °ādhāratā 2760; °adhikaraṇa 285B
visaṅketa 260-3-4-5-7-8-9, 270-2-3-4-6-7-8-9, 281, 371, 1180-2, 1219, 1399
visantī 2038, 2041, 2318
visamacakkala 2495
visamalocana 2495
visibbetvā 2217
visamacakkala 2495
visamalocana 2495
visibbetvā 2217
visīventa 119B, 1619
visesaka 2959
vissaṭṭhi 812B; °ādikāpatti 539B, 545B
vissāsa (5 *fold*) 3101; °gahaṇa 565
Vihāraṭṭhakathā **11**
vilaṅga 1357
vīṭha 2893, 3061; °ka 3060
vīṭhakā ekādasa 670B
vīta 850-2, akappiya° 854
vīsatimaṭṭha 2800
vīsativagga 2604
vuṭṭha 970; o° 973
vuṭṭhānasammuti 2363
vuṭṭhāpitapavattinī 2369
vuṭṭhāpitena alaŋ 258B
vuṭṭhāpentī 253B
vuṭṭhavassa 2733, 2846
vūpakāsessaŋ 2613
veṭhima 463
veṇigāha 889B
Veṇhudāsa 3171
vetta 1336; °phala, 2694
vedhima 463-6
vema 856
veyyāvaccakara 494-7
velliya 2814
Vesālī 780-1-3-6B, 3118-9
vehāsakuṭi 85B, 448B, 1100
Vehāsakuṭikathā **78**
Vehāsaṭṭhakathā **7**
veḷutaṇḍula 1257
vosāsantī 790B, 1848
vohārika 2013

Sa

saŋyācikā 23B, 714-6-7B
saŋvāsa 2526-8; nānā° 897B; samāna° 897B; °kabhūmiyo 897B; °tthena 2523; °thenaka 2526; °bhūmiyo 894B, 895-7B
saŋvidāharaṇa 42
Saŋvidhānakathā **84, 118**
saŋvellika 2968
saŋvohāra 49B
saŋsaggapaccayā 873-4B
saŋsaṭṭhā 230B
saŋsaṭṭa 794, 806, 816, 1256; a° 813
saŋhārima 2250
sakavācā 512-3-4-6B
Sakkā 3118, 3120
sagaṇaṅgaṇupāhana 595B, 849B
sagāmatīrapassa 1185
saṅkacci 2223; °kā 268B, 664B, 672B, 2428, 2430

saṅkametabbacīvara 2226
saṅketa 265-9, 273-9, 2000; °kamma 42
saṅkhatiṇḍa 2502
saṅgha (pañcavidha) 2601; ubhato° 2338, 2727, 2732; °katikā 2919; °kamma 447B, 736B; °kicca 2763; °dāyakā 2759; °bhatta 2292; °sammukhā 542B, 543B; °sammuti 602
Saṅghapāla (thera) 965B
saṅghabheda 320B, 2091; °katulya 31B; °kathā 32; °kabhikkhu 939B; °kassānuvattikā 921B; °sama 2077; °ā duve 787B
saṅghāṭi 559, 560, 738B, 841, 1998, 2708; (measurement) 556; °cāra 219B, 468B, 2222; °pallatthikā 2811
saṅghādisesa 26B, 142B, 275B, 238B, 239B, 292B, 559B, 339, 370, 382, 408, 426, 942, 943, 1673, 1978, 517B, 692B, 762B, 800B, 2025, 2071-9; (amūlaka°) 1745; tika° 2074; °kathā 39; °kā 823B, 834B; °ko 333; °tā 181B, 188B, 191B, 282B, 296B, 325, 335, 605B, 889B, 907B, 918B, 921B, 2074, 2086
saṅghāṇī 262B, 394B, 2410
saṅghika 182, 441
saccānulomika 3161
sacittakasamuṭṭhāna 862B
sajiya *and* nijiya 1933
sajjhumaya (patta) 751
sañcaritta 21B, 282B, 370 2, 693B, 900-1B, 942B; °ka 337B; °kathā 28; °sama 377B, 397, 628, 638, 642-5, 672, 685, 715, 859, 1567, 1619, 1829, 2111-8, 2125, 2216, 2238; °samuṭṭhāna 262B, 342B, 834, 1173, 2174; °samodaya 1791, 1822
sañcicca 124B, 143B, 327-8, 1748, 2647, 2773-4; °kathā 122
Sañciccapāṇakathā 116
saññācika 2119
saññāvimokkha 316, 859B, 860B; °kaduka 476B
satāvarī 1330
satuppāda 827-9
Sattakakathā 280
sattāhakaraṇīya 2627
sattāhakālika 790-4, 822, 1382, 1836, 1852, 2681
sattu 1233, 1242-3, 1258-9
sadhamma 1643
saddhammasaṇyuttā 438B
saddhivihārika 571-2-3-4B, 2477; °ntevāsikavattakathā 182
sanacca 2960
sanissaggā 312B
santhata 8, 673-4-6-8, 682-3, 1055-7, 1966; a° 1966
Santhatakathā 50
sandamānikā 133
sannitthānantikā 2713
sannidhi 1369, 2676; °kāraka 780; °paccayā 1379, 1499
Sannidhikārakathā 98
saparamparabhojana 817B
saparikkama 714B
sappakaraṇḍa 224
Sappāṇakakathā 80, 116
sappāṇappāṇaja 775-6B
sappi 1394-9, 1403, 1419, 2432; go° 1398; ajiyā° 1398; °ādi 1396, 1401-2, 2437; °ādikapañcaka 2681; °ādivimissita 2678; °bhatta 1394; °bhikkhā 1798; °missaka 1394
sabbaṅgaṇakampada 958B
sabbasaṅkalananaya 872B
sabhāgāpattika 2595
sabhojana (sa + ubho°) 106B; (kula) 1546; °kathā 108
samaṇakappā (pañca) 625B, 3114,
samaṇasāruppa 564
Samathakkhandhaka 314B
samathā 2763-9: (satta) 638B, 2765
samanubhāsana 337B, 540-6B, 3005, °samuṭṭhānaṃ 262
samanubhāsanā 29B, 176B, 294-6-7B, 343B; dasekā° 3009
samaya, (piṭṭhisaññita°) 761B, 827; °ccaya 802
samasikkhatā 835B
Samuccayassatthakathā 537
Samuccaye 313B
samuṭṭhāna 236B, 340B; eka° 328B, 335B; catu° 334B; dvi° 330B; ti° 332B; nānā° 328B; °naya 3115; °vidhi 327B
samuṭṭhita, cha° 335B; dvi° 335B
samodhāna 507, 524, 2481; aggha° 524; odhāna° 524-7; missaka° 524, 530

sampajānamusāvāda 66B, 201, 443B, 723B, 889; °kathā **64**
sambādha 200B, 3090
sambhāvanādhippāya 691B
sambhinnarasa 1386
sambhinnā (itthī) 355
sambhuṇāti 2720
sammukhāvinaya 2767-9
sammukhākaraṇīya 3015-8; a° 3016
sammuti 892B, 2995-9, 3001, 3005-7, 2012; bhikkunovāda° 892B
sayaŋ-pakka 1531
sarāva 2939
sarīrabhoga 781
salākaŋ (saṅghabhedāya) 751B
salilaṭṭha 110
savaṇantika 2715
savatthukapaṭiggaha 2685
savibhaṅga 954B, 2439
sasaŋvāsekasīmaṭṭha 3113
sahagārakaseyya 709B
sahagāraseyyaka 469B, 527-9B
sahajīvinī 228B, 255B, 2258, 2368, 2373
sahadhamma 793B
sahadhammika 137B, 724, 2235, 2297, 2612, 2736; °kathā 120; °ñāpita 1863
sahadhammī 479, 497-8, 2594
sahaseyyā 70-1B, 916, 922, 2973; °kathā **66**; °ppahonaka 2666
sahubbhāra 2709, 2720
sāṇa 551
sāṇipākāra 2057
sādhāraṇa 779B, 833B, 845B
sānuloma 2696; °ika 847
sāmapāka 783, 1507, 2680
sāmāka (tiṇa) 1246
sāmisa 778, 782, 795, 807-9, 812-8, 1377, 1660, 1926; an° 1928; nir° 1377-9
sāmīciyo satta 638B
sārambha 383
sāreti (*to move*) 147
sālakalyāṇī 1339
sālaṭṭhi 1359
sālu 2684
sāloka 2960
Sāvatthi 780-3B, 799B, 3118-9; °paññattā 781B
sāvasesā (āpatti) 426B
Sāsaṅkakathā **63**
sāsaṅkasammata 872-9, 2268
sāhatthika 243-4, 254
sāḷavuttaribhaṅga 2136
sikkā 91
sikkhamānā 620, 1842-8, 2358 2362, 2377-8, 2383-4, 2398
sikkhā 380B
sikkhāpaccakkhāna 2974
sikkhāpadavivaṇṇana 1720
sikkhāpadāni 803-6-9B; (dasa) 656B
sikkhāsammutidāna 2383
sikhariṇī 355, 443B, 757B
sikhara (*a tool*) 2867
siggu 1330, 1343; °puppha, 1349
siṅgivera 1327
siṅghāṭaka 1832
sitthāvakāraka 1921
sipadī 2487
sipāṭi 3066
sirāvedhanaka 2866
sīmā 2029, 2551-2-8, 2561-5-7-9; 3023; anto° 508B; avippavāsa° 2553; udakukkhepa° 2555; eka° 2586-9; khaṇḍa° 2553, gāma° 2554; baddha° 2561; bahi° 508B, 2715-6, 3110; sattabbhantara° 2556; samānasaŋvāsa° 2553; °tikkantika 2719; °yo ekādasa 667-9B; °sammuti 2073
Sīmākathā **188**
sīlakkhandhādiyutta 2444
sīlavipatti 3103; °ppaccayā 273
sīsa (*ear of corn*) 155-6
sīsa, atikhuddaka° 2490; atimahā° 2490; kappa° 2492; kuṭakūṭaka° 2491; pabhāra° 2492; pūtinilloma° 2493
sīsaka (akkhānaŋ) 140; āvaṭṭa° 2493; vaṇa° 2492; sikhara° 2491
sīsamaya (patta) 750
sīsānulokikā 2317
sīsūpaga 2414
sukka 12B, 326-7-8; (dasa) 656B; °mocana 325; °vissaṭṭhi 352, 695B
Sukkavissaṭṭhikathā **25**
Sugataṅgula 1812
suṅka 215; °ghāta 172, 205, 684B, 692; °ṭṭhāna 215
Suṅkaghātakathā **16**
Sucitta 862B
suttakantana 393B, 2287
suttaphalaja 3060
suttavaḍḍhanaka 861
suttaviññatti 788B; °kathā **61**
suttuddesa 500-1B, 2573

Sudinna 841B, 3121
Suddhakāḷakakathā **49**
Suddhadiṭṭhī 649B, 793B
suddhanta 507, 521-2; cūla° 522; mahā° 522
sunisannaka 1343
Supañña 949B
Suppatiṭṭhitanigrodha 753B
Subhakkhandha 2444
sumatāyana 2441
Sumana 2549; °thera 2549
surasodakasampuṇṇavarakūpa 3173
Surāpānakathā **111**
sulasi 1346
Suvijja 864B
Susikkha 948B
susukā 804
sūkaranta 3055
sūcikammavikāra 3039
sūcighara 1648, 1808
Sūcigharakathā **127**
sūcinīharaṇa 1165
sūpapaticchada 1961
sūpaviññattidukkaṭa 1396
sekkhapaññatti 611B
sekhakula 2923
sekhasammata 1850-3; a° 1853
sekhasammuti
sekhā 801B, 835B
sekhiya 161B, 798B, 805-8B, 948B, 1956, 19?0; °kathā **140**
sedakamma 2166
Sedamocakagāthā 678B
senābyūha 1580
Senāvāsakathā **110**
Senāsanakathā **76, 77**
senāsanaggāhā tayo 2842
Senāsanasmiṃ 318B
seleyya 1020
sellaṭṭhi 1361
sellu 1343, 2694
Somārapaṭṭaka 552
soracca 964B
sosānika 662B
sosī 2484
sosīlya 964B

Ha

hattha, °koccha 2957; °gāha 889B; °cchinna 2486; °nillehaka 1923; °pallatthikā 1892; °muddā 354, 406, 892; °vaṭṭaka 2969, 3084; °vāra 1596; °saṅghāṭana 2051
hatthatthara 1425
hatthapāsa 147B, 179B, 447B, 884-5B, 916-7B, 1241, 1408, 1412, 1420-5-9, 1487, 1547, 1765, 2070, 2154-5, 2559; a° 642B; dutiyā° 917B
hatthisoṇḍa 2814; °ādituḷya 1871
hanuka, cippīta° 2505; mahā° 2505
harita 1952-3, 2133-4-5; a° 1951-3; °khāṇuka 1003; °ṭṭhāna 2175
haritāla 2881
Haraṇakathā **15**
haliddi 1327
Hassadhammakathā **112**
hassādhippāya 1589
hassāpekkha 1649
hārakūṭaka 347
hārakūṭaja 2865
hiṅgukaraṇḍaka 2893
hiṅgādiniyyāsa 1365
hintāla 1334-5
hīnāyāvattana 565

NOTE.—To save a delay of several weeks I have revised this Index. The editor's calligraphy and accuracy made it a task not formidable. Where errors may have escaped me, I ask that the editor be not held responsible for the oversight.—C. A. F. RHYS DAVIDS.